

T.C.
BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

‘Ömer bin Şâlih el-Kırımı
Tuḥfetü’l-Fetāvā
(İnceleme – Tenkitli Metin – Tıpkıbasım)

Hazırlayan

Emrah BİLGİN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Ziya AVŞAR

YOZGAT 2010

T.C.
BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı 8011050029 numaralı öğrencisi Emrah BİLGİN'in hazırladığı "Tuḥfetü'l-Fetāvā (İnceleme – Tenkitli Metin – Tıpkıbasım)" isimli YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili tez savunma sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 24/06/2010 Perşembe günü saat 14.00'da yapılmış, tezin onayına OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Hayrettin RAYMAN

Danışman: Doç. Dr. Ziya AVŞAR

Üye: Prof. Dr. Atabey KILIÇ

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 25/06/2010 tarih ve 13 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

25/06/2010

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Hayrettin RAYMAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	11
1. Fetvânın Tanımı	11
2. Klâsik Türk Edebiyatında Fetvâ Mecmuaları.....	15
1. BÖLÜM: TUHFETÜ'L-FETĀVĀ	19
1. MUHTEVASI VE METODU	19
1.1. Kitābu't-ṭahāret	30
1.2. Kitābu's-ṣalāt	31
1.3. Kitābu'z-zekāt.....	31
1.4. Kitābu'l-ḥacc.....	32
1.5. Kitābu'n-nikāh	32
1.6. Kitābu't-ṭalāk ve fihi't-tahlīl.....	34
1.7. Kitābu'l-ṭiṭāk.....	36
1.8. Kitābu'l-velā	37
1.9. Kitābu'l-eymān	38
1.10. Kitābu'l-ḥudūd.....	38
1.11. Kitābu's-sirka ve ḳat'u't-ṭarīk ve'l-bāgī.....	39
1.12. Kitābu's-siyer.....	39
1.13. Kitābu'l-laḳīṭ ve'l-luḳaṭe ve'l-ābīk	40
1.14. Kitābu'l-mefḳūd.....	40
1.15. Kitābu's-ṣirket.....	41
1.16. Kitābu'l-vaḳf.....	41
1.17. Kitābu'l-buyūf	43
1.18. Bābu'l-istiḥḳāk.....	44
1.19. Kitābu's-ṣarf	46
1.20. Kitābu'l-mudāyenāt	46

1.21. Kitābu'l-kefālet	47
1.22. Kitābu'l-ḥavāle	47
1.23. Kitābu'l-ḳazā.....	47
1.24. Kitābu'ş-şehādeti fimen tuḳbelu liḳabli ve min lā	48
1.25. Kitābu'l-vekālet	50
1.26. Kitābu'd-da'vā	50
1.27. Kitābu'l-iḳrār	52
1.28. Kitābu'ş-şulḥ.....	52
1.29. Kitābu'l-muḳārebeti ve'l-biḳā'eti	53
1.30. Kitābu'l-vedī'a	53
1.31. Kitābu'l-hibe	53
1.32. Kitābu'l-icāret	54
1.33. Kitābu'l-iḳrāh.....	54
1.34. Kitābu'l-ḥacr ve'l-me'zūn.....	55
1.35. Kitābu'l-ḡaşb.....	55
1.36. Kitābu'ş-şuf'a.....	56
1.37. Kitābu'l-ḳismetu ve'l-muhāyāt.....	56
1.38. Kitābu'l-muzāra'at	56
1.39. Kitābu'ş-şurb.....	57
1.40. Kitābu'l- kerahiyyet ve'l-istiḥsān	57
1.41. Kitābu'l-ḥiṭān.....	57
1.42. Kitābu'ş-şayd	57
1.43. Kitābu'r-rehn.....	58
1.44. Kitābu'l-cināyāt	59
1.45. Kitābu'd-diyāt	59
1.46. Kitābu'l-veşāyā	60
1.47. Kitābu'l-ferā'iz.....	61
2. NÜSHALARININ TAVSİFİ VE ŞECERESİ	62
3. METNİ YAZILI HÂLE GETİRMEDE DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR	66
2. BÖLÜM: TENKİTLİ METİN.....	68
SONUÇ	265
KAYNAKÇA.....	274
TIPKIBASIM.....	280
ÖZGEÇMİŞ.....	418

ÖN SÖZ

*Zeyd-i mü'min bir emr-i zîbâle şürû' itdükde ne
ile bede' itmek gerekdür ki mübârek ve kâmil ola
el-cevâb bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm el-ḥamdu
lillâhi Rabbi'l-'âlemîn ile bede' gerekdür*

İslâm hukukunun kaynakları olan Kur'ân-ı Kerîm, Sünnet, İcmâ ve Kıyas ilimleri ışığında, sorulan fikhî bir soruya bunlar mesned gösterilerek verilen cevaplar fetvâları; bu soru-cevapların derlenmesi ile ortaya çıkan eserler de fetvâ mecmualarını oluşturur. Üzerinde pek çalışılmayan ve bugüne kadar ihmal edilmiş olan bu eserler, sadece Klâsik Türk Edebiyatının değil aynı zamanda tarih, sosyoloji, halk bilimi gibi alanların da önemli eserlerindedir. Mezkûr ilimlere hâkim olan İslâm âlimleri ile bu âlimlerin yanlarında bulunan müsevvidler tarafından hazırlanmış olan fetvâ mecmuaları, yazıldıkları devri göstermesi bakımından ayrı bir öneme sahiptirler. Bu çalışmadaki amaç, çok sayıda örneği olan fetvâ mecmualarından birini, transkripsiyon harfleri ile metnini çıkararak, henüz yeteri kadar araştırılmamış olan bu eserleri daha yakından görmek, haklarında daha fazla bilgi edinmek ve onlar hakkındaki bilgileri derinleştirmeye çalışmaktır.

Eserin incelemesi; giriş kısmında yer alan iki bölüm, tenkitli metin, sonuç kısmı, kaynakça ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. Giriş bölümünde öncelikle fetvâlar ve fetvâ mecmualarının Klâsik Türk Edebiyatındaki yeri hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise eserin muhteva ve metodundan bahsedilerek nüsha tavsifleri yapılmış ve şeceresi verilmiştir. Ayrıca eser içerisinde yer alan 47 kitap ve 73 bâb ile ilgili kısa bilgiler verilmiş, fetvâların hangi konular ile alâkalı oldukları belirtilmiştir. Sonraki bölüm ise tenkitli metin kısmıdır.

Metin bölümünden sonra yer alan sonuç bölümünde çalışmamıza konu olan Tuhfetü'l-Fetâvâ ve bu alan üzerinde genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu bölümün ardından kaynakça bölümü ve son olarak da üzerinde çalıştığımız metnin tıpkıbasımını almaktadır.

Tüm övgüler, gücü her şeye yeten ve bize bu çalışmayı tamamlamayı nasip eden Allah'adır. Allah, bu eseri derleyen müellif ve çoğaltan müstensihlerden de razı olsun, onların makamlarını yükseltsin.

Bu alanı bana gösteren ve bugüne kadar birlikte geldiğimiz, üzerimizde büyük emekleri olan hocam Prof. Dr. Atabey Kılıç'a, tezimizin devam etmesine vesile olan Doç. Dr. Ziya Avşar'a, çalışma süresince destek ve yardımlarını eksik etmeyen Öğr. Gör. Dr. Abdülkadir Dağlar, Okt. Ahmet Tanyıldız, Arş. Gör. Kezban Paksoy ve Okt. Zehra Gümüş'e, bana verdikleri büyük destekten ve dualarından ötürü aileme, üzerimde hakkı bulunan dostum Erdem Can Öztürk'e ve her zaman gösterdiği destekten ötürü Harran Üniversitesi İlahiyet Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hikmet Akdemir'e teşekkür ederim.

Titiz davranmaya çalışmama rağmen eksiklik ve hatalarımın yer aldığı bu çalışmada kusurlarıma müsâmaha ile bakılmasını hâlisâne niyaz ederim.

Emrah BİLGİN
İstanbul 2010

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Tuhfetü'l-Fetâvâ (İnceleme – Tenkitli Metin – Tıpkıbasım)

Emrah BİLGİN

Bozok Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı

2010: 418 Sayfa

Fetvâ, İslâm hukukunda önemli bir yeri olan, ilahî kaynaklara istinâden söylenen ve şer'î bir meselenin hükmünü ortaya koyan beyandır. Osmanlı toplumundaki müslüman bireylerin zihinlerinde oluşan kimi şüpheleri ve bireyler arasındaki karmaşaları gidermek için uzman kişilerce verilen hüküm mahiyetindeki fetvâlar da muhtelif zamanlarda bir mecmua kompozisyonu içerisinde ilgililerin faydasına sunulmuştur. Ancak bu mecmualar, maalesef üzerinde pek çalışılmamış bir alana aittirler. 18. yüzyılda da fetvâ mecmualarının önemli örneklerine rastlanmaktadır. Bu çalışmamızda Ömer bin Sâlih el-Kırımî'nin 1143/1730 yılından 1159/1746 yılına kadar 16 yıllık müsevvidlik görevi süresince topladığı fetvâlardan derlenen *Tuhfetü'l-Fetâvâ* adlı mecmuası şekil ve içerik açısından incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fetvâ Mecmuaları, Ömer bin Sâlih el-Kırımî, Tuhfetü'l-Fetâvâ

ABSTRACT

MSc. Thesis

Tuhfetü'l-Fetâvâ (Review – Critical Text – Facsimile)

Emrah BİLGİN

Bozok University

Institute of Social Sciences

Department of Classical Turkish Literature

2010: 418 Pages

It has an importance in İslamic law that fatwa is a statement setting out a religious matter and pursuant to the divine sources. Fatwas given by experts as a verdict to resolve some doubts in minds and confusions among of muslim individuals in Ottoman society presented for the benefit of interested people in a magazine composition at various times. But unfortunately this magazines have not been studied enough until to this time. İn this study we will try to look into Ömer bin Sâlih el-Kırımı's *Tuhfetü'l-Fetâvâ* in terms of form and content when he was a compiler of fatwas between the years 1730 and 1746.

Key Words: Magazines of Fatwas, Ömer bin Sâlih el-Kırımı, Tuhfetü'l-Fetâvâ

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Ünlüler :

a) kısa : ا: a, e, ı, i, u, ü   َ, ِ, ِ: a, e   ِ, ِ: ı, i   ُ, ِ, ِ: o, ö, u, ü

b) uzun : ا: ā   ِ: ī, ā   و: ū, ō

Ünsüzler :

ء	'	ص	ş
ب	b, p	ض	d, z
پ	p	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	s	ع	'
ج	c, ç	غ	ğ
چ	ç	ف	f
ح	h	ق	k
خ	h	ك	k, g, ñ
د	d	گ	g
ذ	z	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	j	ه	h
س	s	و	v
ش	ş	ی	y

KISALTMALAR

- A : Süleymaniye Ktp., Âtîf Efendi Ktp., Âtîf Efendi, nr. 1141
- a.g.e. : adı geçen eser
- a.g.m. : adı geçen makale
- a.g.t. : adı geçen tebliğ
- b. : bin
- bkz. : bakınız
- E₁ : Süleymaniye Ktp., Es'ad Efendi, nr. 589
- E₂ : Süleymaniye Ktp., Es'ad Efendi, nr. 593
- Ktp : Kütüphane
- M₁ : Millî Kütüphane, nr. 06 Hk 1094
- M₂ : Millî Kütüphane, nr. 06 Mil Yz A 946
- C. : cilt
- H. : hicrî
- M. : milâdî
- s. : sayfa
- vr. : varak

GİRİŞ

1. Fetvânın Tanımı

İslâm medeniyetinde bireylerin ve kurumların dinî konularda karşılaştığı meselelerde ilgili makamların Kur'ân, Sünnet, İcmâ ve Kıyâs ölçülerini gözeterek verdiği hüküm olan fetvâ, "yiğit, delikanlı" anlamındaki fetâ kelimesinden gelmektedir. Bu kelime (fütyâ, çoğulu fetâvâ, fetâvî), sözlükte "bir olayın hükmünü açıklayan veya hükmünü koyan, güçlükleri çözen kuvvetli cevap" anlamındadır.¹ Fıkıh terimi olarak "fakih bir kişinin sorulan fikhî bir meseleye yazılı veya sözlü olarak verdiği cevap, ortaya koyduğu hüküm" demektir. Örfte ise sorulan dinî sorulara müftüler tarafından yazı ile verilen cevaptır. Fikhî bir meselenin hükmünü fetvâyâ yetkili kişilerden sormaya *istiftâ* (suâl), fetvâyı isteyene *müsteftî* (sâil), böyle bir meseleyi açıklamaya veya meselenin hükmünü sözlü veya yazılı olarak cevaplandırmaya *iftâ*, verdiği fetvâ ile hükmü açıklayan da *müftî* (mucîb) denir. Kendisine dayanılarak fetvâ verilen şer'î hükme veya bir hadise hakkında ortaya konulan çeşitli görüşlerden fetvâ için tercih edilene *müftâbih*, müftünün fetvâ verirken ve müsteftînin fetvâ isterken bilmeleri ve riâyet etmeleri gereken usul ve kâidelere *âdâbü'l-müftî* (âdâbü'l-fetvâ, resmü'l-müftî) adı verilir. Bir mesele hakkındaki muhtelif fikhî görüşlerden hangisinin fetvâyâ daha elverişli olduğunu gösteren tâbirlere *alâmâtü'l-iftâ*, *alâmâtü'l-fetvâ* denir. Meselâ "bununla fetvâ verilir, fetvâ bunun üzerinedir, bugün amel bunun üzerinedir, sahih olan budur." tâbirleri gibi.²

Fetvâ vermek dînen sorumluluk gerektiren bir iştir. Çünkü bu sûretle Allah nâmına dinî bir hüküm beyan olunmaktadır. Bu sebeple bir delile dayanmadan fetvâ verilmesi haramdır. Müftünün düşeceği bir hatâ, hâkiminkinden çok daha mes'uliyetlidir. Çünkü fetvâ sûretindeki cevaplar, hem sorana hem de başkalarına taalluk eden umûmî hükümlerdir ve Kur'an ile Sünnetin beyânı demektir. Hâkimin

---

¹ Bu bölümde vereceğimiz bilgilerin bir kısmı - Harun Tolasa Hatrasına - V. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu (16-18 Ekim 2009)'nda sunmuş olduğumuz "18. Yüzyılda Bir Fetvâ Mecmuası; Tuhfetü'l-Fetâvâ" adlı tebliğde verdiğimiz bilgilere dayanmaktadır.

² Fahrettin Atar, "Fetvâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 12, İstanbul 1995, s. 486-487.

hükmü ise tamamen dünyevîdir ancak muayyen bir şahsa münhasırdır.³ Ayrıca müftünün verdiği hüküm ile kadının verdiği hüküm arasında önemli farklılıklar vardır. Bir kimse bir mesele hakkında müftüye gidip danışsa, o kimse müftünün verdiği fetvâya tâbi olmak zorunda olmamasına rağmen kadının verdiği hükme uymak zorundadır. Diğer bir deyişle *kazâ* bağlayıcıdır ancak fetvânın böyle bir yönü yoktur. Müftünün fetvâsı bir bakıma, Kitap ve Sünnette yer alan dinî hükmün açıklanması ve kapsamının belirlenmesi demektir. Bundan dolayı fetvâ mahiyetindeki cevaplar hem soranı hem de başkalarını ilgilendiren genel bir hüküm mahiyetindedir. Meselâ Hz. Peygamber'in, "Deniz suyu ile abdest almak caiz midir?" sorusuna verdiği, "Suyu temizdir, ölüsü de (balıkları) helâldir" şeklindeki cevap soruyu soranı ne kadar ilgilendiriyorsa diğer mükellefleri de o kadar ilgilendirir; başka bir kişinin deniz suyu ile abdest almanın caiz olup olmadığını tekrar sormasına artık gerek yoktur. Hâkimin verdiği hüküm ise küllî mahiyette olmayıp ferdîdir, belirli kişileri ilgilendirmektedir; başkaları kadının izni olmadıkça bu hükmünden istifade edemez. Nitekim kadın sahâbelerden Hind, kocası Ebû Süfyân'ın cimriliği yüzünden kendisi ve çocukları için yeterince harcama yapmadığından yakınmış, Hz. Peygamber de ona, kocasının malından örfe göre kendilerine yetecek kadar alabileceğini söylemiştir. Bu izni fetvâ sayan fakihlere göre kocası tarafından normal geçimi sağlanmayan bir kadın isterse bu fetvâdan faydalanabilir. Bunu kazâî bir hüküm kabul eden fakihlere göre ise bir kadının kocasının malından harcama yapabilmesi hâkimden kendisi için alacağı özel hükme bağlıdır.⁴

Müftünün fetvâsı meselenin dinî yönünü (vicdanî tarafını), hâkimin hükmü ise kazâî yönünü ilgilendirir. Birincisi dinî-ilmî, ikincisi hukukî sonuçlar doğurur. Meselâ bir kimse müftüye gitse ve bir kişiden aldığı borcu ödediğini ifade ederek bu borçtan kurtulup kurtulmadığını sorsa müftü ona borçtan kurtulduğunu söyler. Aynı şahıs kadıya başvursa kadı kendisinden ödediğine dair delil veya şahit ister. Eğer bunları sağlayamazsa kendi ikrârıyla borçlu olduğunu göz önünde tutarak borcunu ödemesini ister ve gerekirse onu ödemeye zorlar. Bu bakımdan müftü fetvâ verirken

---

³ Mehmet Ertuğrul Düздаğ, *Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvâları Işığında 16. Asır Türk Hayatı*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1983, s. 13.

⁴ Atar, a.g.m., s. 488.

sadece Kur'an ve Sünnet gibi delillere, hâkim ise hem bu delillere hem de şahitlik, ikrâr gibi hüccetlere yani delillere bağlıdır. Fetvâ, şer'î hüküm ve meselelerin tamamını kapsadığından yargılamayla ilgili konularda olduğu gibi ibadette ve benzeri dinî hususlarda da geçerlidir. Kazâ ise yalnız yargılama ve kanunlaştırma konusu olabilen hâdiselerde cereyan eder. İbadetlerin kişinin özel hayatına, irade ve sorumluluğuna ait kısımları yargılama konusu olamaz ve bunlar kazâî anlamda hüküm altına alınmaz. Meselâ kadı, "Bu namaz sahihtir, şu namaz bâtıldır" diye hüküm veremez. Kazâ aslında devletin hakkı olup kadı devlet otoritesi adına hükmeder. Bu sebeple kendisine kazâ görevi tevdi edilmeyen bir kişi müctehid olsa bile hüküm veremez. İftâ ise ilmî bir yetenek konusudur ve bu yeteneğe sahip her müslüman fetvâ verebilir. Ancak iftâ konusunda da birtakım düzenlemeler yapılabilir ve resmî müftüler tâyin edilebilir.⁵

Fetvâ tarihi, Hz. Peygamber ve sâhabe dönemine dayanır. Peygamber döneminden sonra ise ortaya çıkan ihtilaflarda Ashâb-ı Kirâmın fetva vermekten kaçındıkları ve fetvâ vermesi istenen sahâbenin meseleyi başka bir sahabeye yönlendirdiği, ancak yine sonunda sorunun ilk sorulan kişiye döndüğü rivâyet edilir. İlk dönemlerden itibaren İslâm toplumunda bir ihtiyaç olarak kendini gösteren fetvâ verme işleminin İslâm hukukunun tedvînine, İslâm kültür ve medeniyetinin gelişmesine paralel olarak kurumlaştığı, fıkıh literatüründe ayrı bölümler halinde yer aldığı veya konuyla ilgili müstakil eserlerin kaleme alındığı görülür. Bu eserlerde fetvâ müessesesi ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenmiş, şartları, hükümleri ve cevap verdiği ihtiyaçlar belirlenmeye çalışılmış, bu kuruma ilişkin pek çok aslî ve fer'î mesele incelenmiştir. Uzun bir süreç içerisinde oluşan bu literatürde fetvâyı verenlerin gruplandırılması, fetvâyı kimlerin verebileceği, içtihadın bölünüp bölünmeyeceği hususları, fetvânın kapsamı, fetvâ verirken delil ve kaynak gösterilmesi, fetvânın isabetinin yemin ile te'yîdi, mevcut çözüm şekillerinden birinin tavsiye edilip edilemeyeceği, fetvânın zamanla değişip değişmeyeceği, iftâ karşılığında ücret, maaş, hediye alınıp alınmayacağı, kendi mezhebinden başka bir mezheple fetvâ verme, birbiriyle çelişen fetvâların durumu vb. birçok mesele ele

---

⁵ Atar, a.g.m., s. 488.

alınmış ve bu konuda pratik sonuçları da olan ayrıntılı bir fıkıh doktrini meydana getirilmiştir.⁶

İslâm hukukunun daha önce belirttiğimiz gibi başlıca dört esas kaynağı vardır. Bunlar sırasıyla Kitap veya Kur'ân, Sünnet, İcmâ ve Kıyâs olarak adlandırılır. Kıyâsın bir adı da "İçtihad"dır. Bu dört kaynaktan ilk ikisinin niteliği tartışılmaz. *Kur'ân* doğrudan doğruya Tanrı buyruğudur. *Sünnet*, eğer uydurma değilse, Kur'ân kadar tartışılmaz bir kaynaktır. *İcmâ*, bütün bilim adamlarının paylaştığı bir görüş olduğundan, o da bağlayıcıdır. Öyle ise, bu dört kaynağın üçü "birinci derece" niteliğindedir. *Kıyâs* da bağlayıcıdır ancak istenirse aynı konuda kıyas yoluyla çeşitli çözümler bulunabileceğinden yapılan kıyâs usûlüne uygun yapılmışsa doğru kabul edilir. Öyle ise, kıyâs birinci ve ikinci derece kaynaklar arasında kendine özgü bir yer alır. Daha sonra içtihad yapılması kaldırılmış, bu nedenle mevcut içtihadlar olaylara uydurulmaya çalışılmıştır. Bu da büyük bir "fetvâ" etkinliğinin doğmasını sağlamıştır.⁷

Fetvâ, hukûkî bakımdan; ilâhî kaynaklara istinâd ettiği için ehemmiyeti daha da artar. Geçmiş hâdiseler hakkında verilmiş olan bu hükümler, daha sonra vuku' bulan aynı mahiyetteki vak'alar için karar verilirken de esas tutulmuştur. Bu sebeple hâkimler, meşhur müftü ve şeyhülislâmların fetvâ mecmualarını mürâcaat kitabı olarak yanlarında taşımışlardır. Devrin hayatını aks ettirmesi bakımından ise o günün bir nevi "nazarî mahkeme kararları" olan ve vak'aların da zikrolunduğu fetvâlarda her çeşit hâdisenin görüleceği şüphesizdir. Üstelik, ilâhî menşe'li bir hukûku temsil ettiklerinden ve bunların hükmüne uygun hareket etmek ibâdet ve sevap sayıldığından, her çeşit fikir ve davranışın hükmü buradan sorulmaktadır. Bu yüzden fetvâlarda pırasa yemenin, çalgı çalmanın, bir giyim şeklinin, bireysel, toplumsal ya da devletler arasında yaşanan olayların, garip bir hâdisenin veya mahrem bir hususun hikâyesi ve hükmü gibi çok çeşitli meseleler bulunmaktadır. Değerin, dine uygun olmakta görüldüğü ve dine uygun olmayana sultan emri de olsa itaat edilmediği bu devirde bir yasağın çıkarılması, harp ilânı, bir isyânın tenkîli, esirlerin vaziyeti –

---

⁶ Atar, a.g.m., s. 490.

⁷ Coşkun Üçok, Ahmet Mumcu ve Gülnihal Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, Savaş Yayınları , Ankara 1996, s. 50.

bazen – pâdişâha isyan gibi hususlar da fetvâların tasvîbi ile mümkün olabilmekte idi. Bütün bunlar, fetvâların devrin hayatını anlamak ve öğrenebilmek için son derece zengin kaynaklar olduğunu göstermektedir.⁸

2. Klâsik Türk Edebiyatında Fetvâ Mecmuaları

Fıkıh kitaplarında yer alan hukukî meseleler belli bir sistematik çerçevede ve ilmî olarak incelendiğinden mukallit müftüler, ortaya çıkan her şer'î ve hukukî meselenin hükmünü bu kitaplardan çıkarmakta bazen güçlük çekiyorlardı. Bu sebeple önceki şeyhülislâm veya müftülerin verdikleri cevaplar bizzat kendileri veya başkaları tarafından toplanarak fetvâ kitapları hâline getiriliyordu. Bunlar genellikle soru-cevap tarzında olduğu, çeşitli görüşlerden birini tercih edip aktardığı, aktüel meselelere temas ettiği için fıkıh kitaplarından daha kullanışlı kabul ediliyordu. Osmanlı döneminde Kâtib Çelebi'nin Keşfü'z-zunûn adlı eserinde *Fetâvâ* adıyla kaydedilmiş 150, zeylinde de 40 civarında eser bulunmaktadır. Bunların en eskisi IV. asrın başlarına kadar uzanmaktadır.⁹ Peçevî Tarihi'nde yer alan aşağıdaki metin, fetvâların tarih kitaplarında da yer alması hakkında bilgi verir.

Mes'ele sâbıkan bir vilâyet Dâr-ı İslâmdan olup ba'de zemânin küffâr-ı hâksâr müstevlî olup medâris ü mesâcidin hârâb u mu'aţţal ve menâbir ü maḥâfilin küfr ü dâlâlet ile mâlâmâl ve niçe dürlü ef'âl-i ḥabîşe ile dîn-i İslâma ihânet kaşd eyleyüp ve eṭrâf-ı 'âleme evzâ'-ı kabîḥaların işâ'at eyleseler Pâdşâh-ı dîn-penâh ḥazretleri ḥamiyyet-i İslâm muḳtezâsınca diyâr-ı mezkûr küffâr-ı hâksâr elinden alup Dârü'l-İslâma ilḥâḳ eylemege 'azîmet ü himmet buyursalar sâbıkan mezkûr keferenin taşarruflarında olan âḥar vilâyetler müşâlaḥa olındukda ellerine virilen 'ahd-nâmede mezkûr vilâyet dâḥil olmağıla şerî'at-ı muṭahhara mücibince mezkûr 'ahd-nâme naḳzına 'azîmet buyurmalarına mâni' olur mı beyân buyurıla

---

⁸ Düzdağ, a.g.e., s. 14.

⁹ Atar, a.g.m., s. 495.

El-cevāb Allāhu a‘lem a‘slā māni‘ olmak ihtimāli yo‘ktur Pādşāh-ı İslām e‘azzellāhu te‘ālā enşārahu keferi ile şulh eylemek ol zemān meşrū‘ olur ki kāffe-yi müslimīne menfa‘at ola, olmayıca‘ a‘slā şulh meşrū‘ degüldür menfa‘at müşāhede olunup mü‘ebbed yāhud muva‘kkat oldu‘dan şoñra menfā‘atlı zemānda bozulması enfa‘ görölse elbette bozma‘ vācib ü lāzım olur Hāzret-i Resūlullāh ‘aleyhi’s-selām hicret-i nebeviyyenüñ altıncı yılından on yıla degin şulh idüp Hāzret-i ‘Alī kerremellāhu vecchehu mü‘ekked ‘ahd-nāme yazup mu‘āhede mu‘arrer kılınıdu‘dan şoñra gelecek yıl bozma‘ enfa‘ görölüp hicretüñ sekizinde üzerlerine varup Mekke-yi Mu‘azzamayı fet‘ buyurmuşlardur Hāzret-i Hālıfe-yi Rabbü’l-‘ālemīn halledellāhu te‘ālā zılāle saltanatuhu ‘alāme‘fāri‘u’l-müslimīn ve eyyede bi’n-naşri’l-‘azīz ve’l-fet‘i’l-mubīn ‘azīmet-i humāyūnlarında cenāb-ı risālet-penāh şallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve sellem hāzretlerinüñ sūnnet-i şerīflerine iktidā buyurmuşlardur **Ketebehu el-fakīr Ebu’s-su‘ūd**¹⁰

Bursalı Mehmed Tāhir Osmanlılar devrinde Zenbilli Ali Efendi, İbni Kemāl ve Ebu’s-su‘ūd Efendi’nin fetvā mecmuaları başta olmak üzere 100’e yakın fetvā mecmuasından söz eder. Bu mecmualardan biri II. Bayezid’in o‘lu Şehzade Korkut’a, yirmi altısı şeyhülislāmlara ve geri kalanı da meşhur müftülere aittir.¹¹ Osmanlı döneminde şeyhülislāmların ve müftülerin fetvālarının derlenmesine 16. yüzyılda başlanmıştır. Daha sonra bu işlemin sürdürölmesi için fetvāhaneler kurulmuş ve fetvā verilmesinde bir düzen sağlanmıştır. Kurulan bu tertip, fetvā makamının ne denli önemli oldu‘unun ayrı bir göstergesidir. Klāsik dönem edebiyatı ve hukukunda çok sayıda fetvā mecmuası derlenmiştir. Örneğin; 16. yüzyılın en önemli fetvā mecmuaları, Ebu’s-su‘ūd Efendi’ye ait “Fetāvā-yı Ebu’s-su‘ūd” olarak adlandırılan mecmualardır. Daha sonraki yüzyıllarda da yine meşhur müftü ve şeyhülislāmların

¹⁰ Fahir İz, *Eski Türk Edebiyatında Nesir*, Akçağ Yayınları , Ankara 1996, s. 41-42.

¹¹ Atar, a.g.m., s. 495.

fetvaları derlenmiş ve bir fetva literatürü oluşmuştur. Şeyhülislâm Mehmed Emin bin Hüseyin-i Ankaravî'nin “Fetâvâ-yı Ankaravî”, Minkârîzâde Yahya Efendi'nin “Fetâvâ-yı Minkârîzâde”, Çatalcalı Ali Efendi'nin “Fetâvâ-yı Ali Efendi”, Seyyid Feyzullah Efendi'nin “Fetâvâ-yı Feyziyye”, Şeyhülislâm Yahya'nın Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi, 18. yüzyılda Şeyhülislâm Yenişehirli Ebu'l-Fazl Abdullah bin Mehmed Efendi'nin fetvâlarından derlenmiş olan “Behcetü'l-Fetâvâ” ve 19. yüzyılda Şeyhülislâm Dürrîzâde Mehmed Ârif Efendi'nin fetvâlarından derlenen “Netîcetü'l-Fetâvâ” adlı eserler de sonraki dönemin önemli mecmualarından birkaçıdır.

Ömer bin Sâlih'in incelemeye çalıştığımız Tuhfetü'l Fetâvâ adlı eserinin de derlendiği dönem olan 18. yüzyılda çok sayıda fetvâ mecmuası derlenmiştir. Bunlardan bir kısmı aşağıda zikredilmiştir.

Mahmûd Efendi, *Mecmûatü'l-fetâvâ*

Kasım el-Benderî, *el-Vâkıâtü'l-Kebîretü'l-Girîdiyye*

Sabık Karahisar Kadısı Mehmet, *Fetâvâ-yı Karahisarî*

Erzurum Müftüsü Seyyid İbrahim Edhem, *Nehriyyetü'l-fetvâ*

Debbağzâde Nu'mân Efendi, *Fetâvâ'n-Nu'mâniyye*

Müsevvid Osman bin Mehmed Tosyavî, *Fevâidü'l-fetâvâ'l-Osmâniyye*

Menteşzâde Abdürrahîm Efendi, *Fetâvâ-yı Abdürrahîm*

Şeyhülislâm Damadzâde Ebu'l-Hayr Ahmed, *Fetâvâ*

Şeyhülislâm Yenişehirli Ebu'l-Fazl Abdullah bin Mehmed, *Behcetü'l-Fetâvâ maa'n-nukûl*

Muhammed Fıkhî el-Aynî, *Ecvibetü'l-kâni'a 'ani'l-es'ileti'l-vâkı'a*

Muhibbîzâde Feyzullah bin Receb el-Ankaravî, *es-Suâl ve'l-cevâb mine'l-fetâvâ*

Nakîbüleşraf es-Seyyid Muhammed Rıza bin Ahmed el-Kırımî, *Fetâvâ-yı Rızâ*

Kadızzâde Muhammed Ârif bin Muhammed el-Erzurumî, *Bahrü'l-fetâvâ*

Fetvâ Emîni Tokatlı Ebûbekir Efendi, *Fetâvâ-yı Ebûbekir*

Ahmed bin Muhammed el-Mostarî, *Fetâvâ-yı Ahmediyye fişer'ati'l-Muhammediyye*

Hasan bin Ali el-Kayserî, *Semhatü'l-ibrâr fibeyânî gumûzi'l-esrâr*

Ali en-Nisârî, *El-Fevâidü'l-aliyye mine'l-mesâili's-şer'iyye*

Derviş Muhammed [Mehmed] bin Hasan, *Fetâvâ-yı Ferâiz*

Müftü Zeynî Efendî, *Fetâvâ*

Saçaklızâde Mehmed bin Ebû Bekir Maraşî, *Risâle fi'l-fetâvâ*¹²

Yalnızca 18. yüzyılda yazılmış bu kadar fetvâ mecmuasının bulunması, fetvâlarda geçen hadiselerin devrin iktisadî, askerî, kültürel, sosyal ve siyasal durumunu gösterebilmesi, bununla birlikte olayların yüzyıllara göre tasnif edilerek hangi dönemde hangi konularda daha çok fetvânın verildiğinin tespiti ile bilgiler edinilebilmesi, aynı zamanda kısmen tarihî bir kaynak olabilmesi ve fetvâ örneklerinin başka kitaplarda da bulunabilmesi gibi hususlar bu kitapların önemini ortaya koyan özelliklerdir.

---

¹² Fetvâ mecmuaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Şükrü Özen, “Osmanlı Dönemi Fetvâ Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, S. 5, s. 249-378.

1. BÖLÜM: TUHFETÜ'L-FETÂVÂ

1. Muhtevası ve Metodu

Tuhfetü'l-Fetâvâ, Osmanlı şeyhülislâmlık makamına bağlı olarak çalışan Ömer bin Sâlih el-Kırımî'nin derlediği bir mecmuadır. Ömer bin Sâlih hakkındaki bilgi, eserin dibâcesinde verdiği kadardır. Mensur bir eser olan mecmua, Arapça bir dibâce ile başlar ve sonra hamd u senâ faslı gelir.

Hamd, akıllı kimselerin fikirlerinin zâtını idrak etmekten âciz kaldığı Allah'a aittir ve ilahlık sahasında âlimler hayrete düşmüşlerdir. Kâinat, ma'mûr olan yerlerde de çöllerde de O'nun varlığına delâlet eder. Yeryüzünün ve gökyüzünün dizilişi de O'nun varlığına şehadet etmiştir.¹³

Hamdele bölümünden sonra duada bulunarak Allah'tan kendisini fakihlerin eserlerine uyan kullarından kılması için niyazda bulunmuştur.

Bizi fakihlerin eserlerine uyan kimselerden eylemesini O'ndan dileriz. Bu fakihler ki mürekkepleri şehitlerin kanlarından üstün tutulmuştur ve onların uykusu cahillerin namaz kılmasına tercih edilmiştir.¹⁴

Bu dua ve fakihlere övgüden sonra salâta bulunmuş ve fikhın önemini şu sözleriyle belirtmiştir:

Salât ve selam Allah'ın parlak bir şeriat ile bütün insanlığa gönderdiği insanların en hayırlısı Hz. Muhammed'in, velî kulların iyilerinden olan yakın akrabalarının; takva sahibi insanların en seçkinleri olan sahâbelerinin üzerine olsun ki Allah onu sapıklığın kökünü kazımak ve hidayeti yükseltmek

---

¹³ El-ḥamdu lillâhi'l-lezî қаşарат 'anidrâki zâtili efkâru'l-'uқalâ'i ve'l-ḥayyeret fibeydâ'i ulühiyyetihi enzâru'l-'ulemâ'i delle 'alâvucûdihî'l-kâ'inâtu fi'l-'amîri ve'l-beydâ'i ve şehide bivaḥdâniyyetihi raşafu'l-'arzi ve's-semâ'i

¹⁴ Nes'eluhu enyeece'alenâ muқтаzîne âsâru'l-fuқahâ'i ellezîne fuзzile midâduhum 'alâdimâi'ş-şuhedâ'i ve rucciḥa menâmuhum 'alâқıyâmi'l-cuhedâ'i

için seçti.¹⁵ Sadede gelirse akıl sahipleri ittifak etmiş ve nakil sahipleri mutâbık kalmışlardır ki fıkıh ilmi ilimlerin en değerlisi ve en yücesi, marifetlerin en kâmilî ve en faydalısıdır. Çünkü onunla kulların ıslah edilmesi düzene girer ve ahirette kurtuluş onunla mümkün olur. Akılların meyveleri onun (fıkıh ilminin) çeşitlerinden devşirilir. Kim o fıkıh ilmiyle bezenirse en yüce bir talihe sahip olur. Kim ondan nasipsiz olursa kıyamet gününde kör olarak diriltilir. Nitekim şöyle denmiştir:

İlim sahibi bir ilimle izzet bulacaksa

(Bilsin ki) Fıkıh ilmi izzet için evlâ olandır.

Koku neşreden nice güzel koku vardır ki misk gibi değildir.

Nice uçan kuş vardır ki doğan gibi değildir.¹⁶

Ömer bin Sâlih, fıkıhın önemini belirttiği bu sözlerinden sonra bu eseri nasıl derlediğini belirtmiştir. Müellif, gücünün yettiği ölçüde gece gündüz çalışarak fetvâların müsvedde olarak yazılması ve dağıtılmasıyla meşgul olduğunu, bununla birlikte bilgili ve zeki insanlarla bilgi alışverişinde bulunduğunu söylemiştir. Bu meşguliyetinin Sultan (I) Mahmud bin Mustafa'nın cülûsundan itibaren (19 Rebiülevvel 1143/2.10.1730) 16 sene sürdüğünü belirterek sebab-i telifi ve eserinin adını vermiştir.

---

¹⁵ Ve's-şalâtu ve's-selâmu 'alâḥayri'l-beriyeti Muḥammedini'l-lezî ba'aşehu bi's-şerî'ati'l-ğarrâ'i ilâkâffeti'l-berâyâ ve'stafâhu liḳam'e'd-ḍalâleti ve raffi'l-hüdâ ve 'alââlihi berereti'l-evliyâ'i ve şaḥbihi ḥıyarati'l-etḳıyâ'i

¹⁶ Ammâ ba'du inne erbâbu'l-aḳli mutetâbiḳüne ve aşḥâbu'n-naḳli mütevâfiḳüne 'alâenne 'ilme'l-fıḳhi ecelü'l-'ulümi ve erfe'uha ve ekmelu'l-me'ârifî ve'nfe'uhâ izbihi intizâmu şalâhu'l-'ibâdi ve'ğtinâmu'l-felâhi fi'l-me'âdi şemerâtu'l-uḳülü min envâ'ihî tuctebâ ve nefâ'isu'l-aḳâ'ili min eşnâfihi tuftenâ men teḥallâ bihi feḳad ḥâze bi'l-ḳıdḥi'l-mu'allâ ve men taḥallâ 'anhu yuḥşeru yevme'l-ḳıyâmeti a'mâ kemâ ḳile

İzâ mâ a'tezze vu 'ilmin bi'ilmin
Fe'ilmu'l-fıḳhi evlâ bia'tizâzi
Fekem ḥıybin tefûhu velâ kemiskun
Ve kem ḥayrın yaḥıru velâ kebâzin

Fetvaya hizmet ve meşguliyetimin süresi on altı yıla ulaştı. Bu seneler içinde yanımda fitratların kabul edeceği faydalı meseleler ve kaydedilmiş fetvâlardan kulakların duymaktan hoşlandığı latifeler zuhur etti. Ben de meselelerin oldukça çoğaldığını ve isteyen kişinin bulması için yolun daraldığını gördüğümde (bu kitabı) derleme ve sıralamaya göre tertib ettim. Bu şekilde bâblar ile kısımlara ayırdım ve Tuhfetu'l-Fetâvâ diye adlandırdım. Bu kitabı, en yüksek basamağa çıkmak için kabule mazhar olmasını umarak dua vesilesi yaptım.¹⁷

Daha sonra ise kitabı ile ilgili bilgi vererek onu över ve eser içerisinde yer alan fetvâların hangi döneme ait olduğunu söyler.

Bu kitap, arayan kişinin bütün ihtiyaçlarına cevap verir. Bu kitaptaki meseleler, sadece o sultanın saltanat günlerinin ve adâletinin tecelli ettiği zamanların hâdiseleridir.¹⁸

Ömer bin Sâlih, dibâce kısmında fetvâlarını derlediği şeyhülislâmları ve fetvâ sonlarında kullandığı şeyhülislâmlara ait rumuzları da vermiştir.¹⁹ Bu mecmuada; dibâcede belirtildiğine göre Mirzazâde Şeyh Mehmed, Paşmakçızâde Seyyid Abdullah, Damadzâde Ebu'l-Hayr Ahmed bin Mustafa, Feyzullah Efendizâde Seyyid Mustafa ve Pîrîzâde Mehmed Efendi'ye ait fetvâlar yer almaktadır. Ancak bu kısımda belirtilmeyen Ebû İshakzâde İshak Efendi'nin de eser içerisinde fetvâları bulunmaktadır ve müellif onun rumuzunu "İşhak" olarak vermiştir. Şeyhülislâm İshak Efendi'nin eserde toplam beş fetvâsı vardır.

---

¹⁷ Kadın belâgat muddetu'stiğâli liḥidmeti'l-fetyâ ilâsitte 'aşrete 'âmen feḥâşale 'indî fitelke's-sinîne min'e-l-mesâ'ili fevâ'idi taḫbeluhâ't-ṭubâ'u ve zahare ledeyye mine'l-fetâve'l-muḫâyedeti letâ'ifu yestahsinu ḥadîshe'l-esmâ'u lemmâra'eytu kadın keşire sevâdu'l-mesâ'ili ve zâka's-sebîlu 'alâḫşadi's-sâ'ili ferabtebtu 'alâḫâze'l-cem'i ve't-tertîbi ve hezzebtu bihezze't-tenvî'i ve't-tenvîbi ve semmeytuhu bi**Tuhfetu'l-Fetâvâ** ve ce'altuhâ zerî'aten lidduâ'i ilâ 'atabeti'l-'ulyâ âmile'l-litelakḫî

¹⁸ Bi'l-ḫabûli huve muntehe'l-mubteğî vemâ tilke illâ veḫâyî'u eyyâmi şalṭanatîhi ve ḫavâdiğu ezmâni ma'adeletihi

¹⁹ **Şeyh** liŞeyh Meḫemmed el-Muştehir biMirzâzâde ve 'alâmetu **Sb** liSeyyid 'Abdullâh el-ma'rûf Paşmakçızâde ve 'alâmetu **Ebu'l-ḫayr** liAhmed bin Muştafâ eş-şehîr biDâmâdzâde ve 'alâmetu **Sms** liSeyyid Muştafâ el-'arîfu biFeyzullâh Efendizâde ve 'alâmetu **Pîrî** liMeḫemmed Pîrîzâde

Ömer bin Sâlih, dibâce kısmını bu bölümden sonraki duasını takiben verdiği bir fetvâ ile bitirir:

Zeyd-i mü'min bir emr-i zîbâle şürû' itdükde ne ile bede' itmek gerekdür ki mübârek ve kâmil ola **el-cevâb** bismillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm el-ḥamdu lillâhi Rabbi'l-'âlemîn ile bede' gerekdür²⁰

Ömer bin Sâlih, verdiği bu fetvâdan sonra “Kitâbu't-tahâret” bölümüne geçmiş ve kısım kısım eserini hazırlamıştır. Eser içerisinde yer alan 47 kitap ve 73 bâb, konularına göre tasnif edilmiş ve mecmua bu şekilde derlenmiştir. Müellif, Tuhfetü'l-Fetâvâ'da konuların diğer fıkıh kitaplarında kullanılan sıralamasını hemen hemen aynı sıra ile kullanarak eseri hazırlamıştır.²¹ Sanıyoruz ki 16. yüzyılda şeyhülislâm olan Ebu's-su'ûd Efendi'nin;

Mes'ele Pıraşa dimekle ma'rûf olan nesneyi yimek ḥelâl olur mı
Cevâb Olur mescide varmayıcak²²

şeklindeki fetvâsı nedeniyle ilk olarak fetvâ denilince kimi insanın zihnine pıraşa yemek hakkında sorulan sorunun geldiği fetvâ mecmualarında temizlik, namaz, imâmet, cenaze, zekat, hac, nikâh, talak, yemin etme, hırsızlık, dinden rücû etme, ortaklık, kefâlet, şahitlik, vekâlet, azl olma, dava etme, emanet verme gibi konularda sualler ve bu suallere verilen cevaplar bulunmaktadır. Eserde de mezkûr konuların her biri ile alâkalı fetvâlar vardır ve her biri kendi başlığı altında toplanmıştır. Örneğin; nikah ile ilgili fetvâlar “Kitâbu'n-nikâh” bâbında, emânet verme ile ilgili fetvâlar da “Kitâbu'l-vedî'a” bâbında belirtilmiştir. Arapça verilen bu başlıklarla birlikte sayfa kenarlarında verilen nakiller de Arapça'dır. Ancak A nüshasında bu nakiller fetvâlardan hemen sonra verilmiştir.

---

²⁰ Tuhfetü'l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 3a.

²¹ Fetvâ mecmualarında, eser içerisindeki kitap ve bâb adı verilen bölümler, genelde eserin başında bir fihrist şeklinde verilirler. Tablo şeklindeki bu fihristte bütün konular eserdeki sıraları ile gösterilmişlerdir. bkz. s. 72-75.

²² İz, a.g.e., s. 42.

— ‘Aşeren fi‘aşer olan kebîr hamâm kıyusına bârgîr düşüp helâk olduğdan şoñra ihrâc olınsa ol kıyunuñ şuyı nezh olınmağ lâzım olur mı **el-cevâb** olmaz **S‘b**²³

— Ve fi‘l-aşli‘n-necâseti izâ vaqa‘at fihavzin in kâne kebîran fehuve bimenzileti‘l-baħrı lâ yetecennes illâ en yetegayyera ta‘muhu ev levnuhu ev riħuhu ve fi‘l-fetâvâ el-ħavzu‘l-kebîru yukadderu bi‘aşreti ezru‘in fi‘aşretin ve şûretuhu en yekûne min kulli cânibi‘l-ħavzi ‘aşretu ezru‘in ve ħavle‘l-mâ‘i erba‘üne zirâ‘an ve vechu‘l-mâ‘i mi‘etu zirâ‘in hâzâ miğdâru‘t-ṭûli ve‘l-arḍi ve emma‘l-‘umku in kâne biħaysu lâ yenħasiru bi‘l-iğtirâfi fehâze‘l-ğadru yekfi ve ‘aleyhi‘l-fetvâ **min ṭahâreti‘l-ħulâsati fievvelihi mulahħaşan**²⁴

Arapça olan bu nakillerden başka ayrıca eser içerisinde Arapça olarak verilen fetvâlar da vardır.

— Mâ kavlu şeyhi meşâyihî‘l-İslâmi nâle mâ yetemennâhu fi‘d-dâreyni bi‘inâyeti‘l-meliki‘l-‘allâmi fıraculin Ĥanefiyyin iktidâ mezhebi‘l-imâm eş-Şâfi‘iyyi rahmetullâhi te‘âlâ fi‘ademi‘ntikâzu‘l-vuzû‘i biħurûcu‘d-demi min ğayri‘s-sebileyni meşelen ma‘a‘ltizâmihi mezhebe Ebâ Hanîfe raḍıyallâhu ‘anhu fısa‘iri‘l-mesâ‘ili kullihâ fehel yecûzu lehu zâlike em lâ eftünâ me‘ecürine **el-cevâbu** lâ yecûzu lehu zâlike **Sms**²⁵

²³ Tuhfetü‘l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 4a.

²⁴ Tuhfetü‘l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 4a.

Aslında necaset bir havuza düştüğünde şayet havuz büyükse deniz gibi kabul edilir ve kirlenmez. Ancak onun tat, renk ve kokusu değişiyorsa o zaman su pis sayılır ki fetvâlar da bu yöndedir. Büyük havuzun ölçüsü; her tarafı ona on zira’, dış yüzeyi her yönden on zira’, suyun etrafı (kıyunun çevresi) toplam kırk zira’ ve yüzeyi ise yüz zira’ olan havuzdur. Bu ölçü, uzunluk ve genişliğin ölçüsüdür. Derinlik ise, bir pisliği yutup kaybetmeye yetecek kadar olmasıdır. Bu ölçü (derinlik için) yeterlidir. Fetvâ bu görüşe göredir. “Hulâsa” adlı eserin “Tahâret” bölümünün baş kısmından özetlenerek alınmıştır.

²⁵ Tuhfetü‘l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 4a.

Fetvâ mecmualarında yer alan soru ve cevapların kendine has bir yapısı vardır. Müftüye söz veya yazı ile bir husus sorulur ve cevabı alınır. Soru kısmı “su’âl, es-su’âl, mes’ele, el-mes’ele, ne buyrulur ki, su’ile” vb., cevap kısmı ise “cevâb, el-cevâb, ucibe” vb. ibâreler ile başlar.”²⁶ Tuhfetü’l-Fetâvâ’da ise sorulan hususlar kimi mecmualarda da görülen mezkûr şekillerde değil de yöntem olarak bir sonraki yüzyılda derlenen Netîcetü’l-Fetâvâ adlı eserde de görülen, fetvâların başına kırmızı mürekkeple çizilmiş kısa bir çizgi ile gösterilmiştir. Derleyici; her bir çizgi ile başka bir fetvâyâ geçmiş, “el-cevâb” ibaresi ile sorunun cevabını vermiş ve fetvânın sonunda da rumuz yazarak fetvânın hangi şeyhülislâma ait olduğunu göstermiştir. Mecmualarda aynı mevzu üzerine, birkaç soru varsa ikinciden itibaren umûmiyetle “bu şüretde”, bazen de “su’âl-i âhar” şeklinde kayd olunurlar. Eserde ise sorulan ilk soru ile ilgili bu sorunun devamı niteliğindeki ikinci bir soru sorulurken “bu şüretde” ibaresi kullanılmıştır. Eserin tamamında ikinci bir soru sorulduğunda bu ifadenin kullanıldığı görülür.

— Zeyd zevcesi Hinde *eger seni taṭlîk idüp ba‘dehu Zeynebi tezvîc idersem Zeyneb benden üç ṭalâk boş olsun* didükden sonra Zeyd Hindi taṭlîk idüp ba‘dehu Zeynebi şu kadar aḳçe mihr tesmiyesiyle tezvîc itdükden sonra Zeyneb vaḳt-i tezvîciden altı ay temâmında bir veled toḡursa ol veledüñ nesebi Zeydden şâbit olur mı **el-cevâb** olur **Sms**²⁷

— Bu şüretde Zeyneb mihrini temâmen Zeydden almaḡa ḳâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms**²⁸

— Bu şüretde veled-i merḳûmuñ mâlı olmasa nafaḳası Zeyd üzerine lâzıme olur mı **el-cevâb** olur **Sms**²⁹

İslâm âlimlerinin şeyhi – Melik ve Allâm olan Allah’ın inayetiyle her iki cihanda arzu ettiğine nayil olsun – şu Hanefî adam hakkındaki görüşü nedir: Meselâ iki yolun (ön ve arka) dışından bir yerde kanın çıkmasıyla abdestin bozulmaması hususunda İmam Şâfi’ye – Allah ona rahmet etsin – uyarısa diğere meselelerde Ebû Hanife ki – Allah ondan razı olsun – mezhebine baḡlı olmakla birlikte İmam Şâfi’ye uyması onun için caiz olur mu? Sevabına nayil olarak fetvâ verin. **el-cevâb** Bu onun için caiz olmaz. **Sms**

²⁶ Düздаḡ, a.g.e., s. 14-15.

²⁷ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atf Efendi, nr. 1141, vr. 24b.

²⁸ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atf Efendi, nr. 1141, vr. 24b.

Fetvâ mecmualarında sorulara verilen cevaplar sadece “olur” ya da “olmaz” şeklinde olabileceği gibi “hüküm, taşdik vb. olunur mı, var mıdır, yok mıdır, kangısı evlâdur, şart mıdır, kavlı kangısımuñdur” gibi şekillerde de olabilir. Cevap kısmı ise genellikle “olur” ya da “olmaz” şeklindedir.

— Zeyd-i mefkûd toksan yaşında olduĝda mevtine hüküm olup ancak liebeveyn karındaşı ‘Amrı terk eylese ‘Amr tereke-yi Zeydi iħrâza kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ħayr**³⁰

— Bu şüretde Zeydüñ mevtine hüküm olunmadın fevt olan oĝlunuñ oĝlı Bekrüñ anası Hind ile Bekrüñ liümm karındaşı Bişr vâriş olmaĝ zu‘mıyla tereke-yi Zeydi kabz itmiş olsalar ‘Amr terekeyi mezbûrlardan almaĝa kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ħayr**³¹

Yalnız “olur” ya da “olmaz” şeklinde cevap vermek yerine kısa bir açıklama ile cevaplanan fetvâlar da vardır.

— Zeyd ümm-i veledi Hind-i müteveffânunñ âħardan olan kıızı Zeynebi kendüye ħarâm olduĝını bilürken şu kadar aĝçe mihr tesmiyesiyle tezvîc ü vaṭy eylese Zeyde ne lâzım olur **el-cevâb** ta‘zîr-i şedîd ü tefriħ **Ebu’l-ħayr**³²

— Bu şüretde Zeyneb Zeydden mihr-i müsemmäyı almaĝa kâdir olur mı **el-cevâb** mihr-i mişl ile müsemmädan eĝallini alur **Ebu’l-ħayr**³³

— Zeyd cāriyesi Hindi ħıdmetkārı ‘Amra tezvîc idüp ba‘dehu vaĝt-i tezvîciden altı ay mürûrında Hind bir veled toĝurduĝdan soñra Zeyd fevt olup Hind Zeydüñ vereşesinden

---

²⁹ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 24b.

³⁰ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 39b.

³¹ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 39b.

³² Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 16a.

³³ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 17b.

Zeyd hayâtında veled-i merķūm bendendür deyü da‘vet itmişidi deyü da‘vā ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine eylese veled-i merķūmuñ nesebi Zeydden şābit olup Zeyde vāriş olur mı **el-cevāb** olmaz lākin veled-i merķūm ile Hind azād olurlar **Sms**³⁴

Kısa bir açıklama yerine meselenin uzunca cevaplandırıldığı fetvâlar da eser içinde mevcuttur.

— Dārü’l-İslāmdan bir ıal‘ayı harbî kefere istilā ve bir müddet zabı itdüklerinden şoñra ‘asker-i İslām ol ıal‘ayı ıahren fetı eyleseler ol ıal‘ada ıable’l-istilā ba‘zı kimesnelerüñ mülkleri olan menāzil ü dekākînüñ hükm-i şer‘ileri nedür **el-cevāb** ol dekākîn ü menāzil taraf-ı şalıanattan ğānimine ıısmet olunmadın ol kimesneler zıhūr iderlerse meccānen alurlar ba‘de’l-ıısmet zıhūr iderlerse ııymetleriyle alurlar **Sms**³⁵

— Bu şüretde ol ıal‘a eırafında olup vech-i muıarrer üzre harbî keferenüñ istilā vü zabı itdükleri arāzînüñ ba‘de’l-fetı hükm-i şer‘isi nedür **el-cevāb** arāzî-yi merķūme ğānimine ıısmet yāıud harāc ile eydî-yi küffārda ibıā olunmadın mālikleri zıhūr iderlerse meccānen alup ke’l-evvel zabı iderler eger ğānimine ıısmet veyāıud harāc ile eydî-yi küffārda ibıā olındııdan şoñra zıhūr iderlerse ııymetleriyle alup ke’l-evvel zabı iderler **Sms**³⁶

— Bu şüretde harbî keferenüñ istilā vü zabı itdükleri maıhalde vāıı‘ olan evıāıfuñ hükm-i şer‘ileri nedür **el-cevāb** anlar

---

³⁴ Tuhfetü’l-Fetāvā, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 24a-24b.

³⁵ Tuhfetü’l-Fetāvā, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 34a.

³⁶ Tuhfetü’l-Fetāvā, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 34-A34b.

bizüm evkâfımuza mâlik olmazlar evkâfımuza mütevellileri
alup ke'l-evvel vaqf için zabt iderler **Sms**³⁷

Bunun tersi olarak yazılan uzunca bir soruya tek bir kelimeyle verilen cevaplar da vardır.

— Zeyd ‘Amrdan *âḫar diyârda olan Bekrûñ zimmetüñde şemen-i mübeyya‘dan şu kadar aqçe ḫaqqı olup Bekr şemen-i mezbûrı senden da‘vâ ve kabza beni tevkîl itdi* deyü da‘vâ itdükte ‘Amr Zeydi taşdıḫ idüp ol kadar aqçeyi Zeyde virdükden şoñra Bekr gelüp şemen-i merķümü ‘Amrdan taleb itdükte ‘Amr *şemen-i merķümü kabza Zeydi tevkîl itmekle ben daḫı Zeyde virdüm Zeyd daḫı saña virdi* deyü da‘vâ itdükte Bekr *ben Zeydi aşlâ tevkîl itmedüm ve Zeydden nesne almadum* deyü inkâr idüp Bekrûñ Zeydi vech-i muḫarrer üzre tevkîli ve Zeydüñ Bekre ol kadar aqçe virdigi şâbit olmamağıla Bekr ‘Amrdan tekrâr ol kadar aqçe alsa ‘Amr Zeydi taşdıḫ idüp meblağ-ı mezbûrı virdükde Bekr *seni tekzîb idüp meblağ-ı mezbûrı benden tekrâr alursa meblağ-ı mezbûrı baña zâmin olur mısın* deyü tekfil itmiş olmasa mücerred Bekr Zeydi tekzîb idüp ‘Amrdan tekrâr ol kadar aqçe almağıla ‘Amr daḫı Zeydi tekzîb idüp meblağ-ı mezbûrı Zeyde taźmîne qâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **S‘b**³⁸

Fetvâ metninde sorulan soruyla ilgili kişilerin gerçek adları yer almayıp erkekler için Zeyd, Amr, Bekr, Bişr, Hâlid, Saîd, Velîd, Es‘ad, Nezîr; kadınlar için Hind, Zeyneb, Hatîce, Ayşe gibi isimler kullanılır. İncelediğimiz eserde de bu isimlerin tamamı kullanılmıştır. Erkekler için öncelikle Zeyd ve Amr, kadınlar için ise Hind ve Zeyneb isimleri kullanılmıştır.

— Hind-i müteveffânuñ terekesini liümm er ḫarındaşı kıızı
Zeyneb kabz itdükten şoñra ‘Amr zühür idüp *ben Hindüñ*

³⁷ Tuhfetü'l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atf Efendi, nr. 1141, vr. 34b.

³⁸ Tuhfetü'l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atf Efendi, nr. 1141, vr. 71a-71b.

liebeveyn ‘ammı oğlunuñ oğlunuñ oğlı ve haşren vârişiyüm
deyü da‘vâ itdükde ‘Amruñ müdde‘āsına şehādete gelüp
‘ādiller olan bir kaç kimesneler ‘*Amruñ babası Bekr Bekrūñ*
babası Bişr Bişrūñ babası Hālīd ile Hindūñ babası Velīd
liebeveyn qarındaşlar olup babaları ismi Sa‘īd Sa‘īdūñ babası
ismi Es‘addur deyü vech-i şer‘ī üzre şehādet itmeleriyle
murāfa‘a oldukları kâdī dağı şehādetlerini qabūl ve mūcibiyle
hüküm itdükden sonra Zeyneb ‘*Amruñ babasınıñ babasınıñ*
babası ‘Amruñ işbāt itdiği Es‘ad olmayup Nezīrdür deyü
da‘vâ ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine eylese mesmū‘a vü
maqbūle olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**³⁹

Bu isimler genel olarak gayr-i müslimlerle ve yabancılarla ilgili konularda da kullanılmakla beraber, bazı fetvâlarda Hıristiyanlar için Nikola, Mihal, Yanko, Kristo, Maria ve Matruka; Yahudiler için ise Elia gibi isimler yazılır.⁴⁰ Ancak eserde hristiyan ve yahudi dinine mensup olanlar için yabancı isimler kullanılmamış, hangi dine mensup oldukları terkip ile gösterilmiştir.

— Zeyd-i zimmi zevcesi Hind-i naşrāniyyeye üç talāk *boş ol*
didükden sonra Zeyd ile Hindūñ izvāc mu‘āmelesi itdigine
muṭṭali‘ olan kâdīya mezbūrlaruñ beynlerini tefriķ lāzım olur
mı **el-cevāb** olur **S‘b**⁴¹

— Zeyd-i yahūdī kaçden ‘Amr-ı müslimūñ üzerine hamr
dökse Zeyde ta‘zīr lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁴²

Fetvâ mecmualarında kullanılan dile baktığımızda ise genellikle sade bir dille yazıldıklarını görürüz. 16. yüzyılda şeyhülislâm olan Ebu’s-su’ûd Efendi’nin fetvâları ile 18. yüzyılda yazılmış olan incelediğimiz eser arasında kullanılan dil,

---

³⁹ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 81a.

⁴⁰ Ferhat Koca, *Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi’nin Hayatı ve Fetvâları*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2002, s. 132.

⁴¹ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 17a-17b.

⁴² Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 33a.

benzer özellikler taşımaktadır. Ebu's-su'ûd Efendi'nin aşağıdaki fetvâsı ile eserde yer alan fetvâlar arasında dil bakımından fark yoktur.

Mes'ele Hind Nevrûzda yeñice kaftânlar giyse, zevci Zeyd *çıkar* deyicek *bugün Nevrûzdur giyerin* dise şer'an mezbûreye ne lâzım olur **cevâb** ol günü ta'zîm için olmayıcağ nesne lâzım olmaz⁴³

Ancak eserin dili ve üslûbu, Osmanlı Devleti'nde matbaanın kullanılmasına cevaz verilmesi için istenen ve İbrahim Müteferrika tarafından basılan ilk kitabın başında bulunan Vankulu Lûgati'nden sadedir.

Başma şan'atında mahâret iden Zeyd luğat ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emşâli 'ulûm-ı âliyyede te'lîf olunan kitâbların hürûf u kelimâtının şüretlerini birer kalıba nakş idüp *evrâk üzerine başma ile ol kitâbların mişillerini taşîl iderüm* dise Zeydün bu vechile 'amel-i kitâbına mübâşeretine şer'an ruşsat var mıdur beyân buyurıla **el-cevâb** Allâhu a'lem başma şan'atında mahâreti olan kimesne bir muşahhih kitâbın hürûf-ı kelimâtını bir kalıba şahihen nakş idüp evrâka başmağıla zemân-ı kalilde bilâmeşakka neşh-i keşîre hâşıla olup keşret-i kütüb rahîş bahâ ile temellüke bâ'is olur bu vechile fâ'ide-yi 'azîmeyi müstemil olmağıla ol kimesneye müsâ'ade olunup bir kaç 'âlim kimesneler şüreti nakş olacağı kitâbı taşîh için ta'yîn buyurılır ise gâyet müstahsene olan umûrdan olur **Ketebehu 'Abdullâh el-fakîr 'afâ 'anhu**⁴⁴

Fetvâlar, umumî (kamu) ve hususî (özel) hukukla ilgili olmak üzere iki türlüdür. Özel hukukla ilgili olan fetvâlar, hususî kişilerin kendi özel ibadet hayatları veya hayat münasebetlerinde karşılaştıkları dinî-hukukî problemlere dair fetvâlardır. Kamu hukukuna dair fetvâlar ise, ancak hükümet tarafından talep edilen ve harp

⁴³ İz, a.g.e., s. 42.

⁴⁴ İz, a.g.e., s. 61.

ilanı, barış anlaşması, askerî kanunların değiştirilmesi, ıslahatların yürürlüğe konması, gayr-i müslim tebaanın isyanları karşısında alınacak tedbirler, isyan edenlerin öldürülmesi ve bir vezirin idamı gibi konuları içermektedir.⁴⁵ Eserde ise daha çok özel hukuk ile ilgili fetvâlar yer almaktadır.

— Başına darb olunmağıla ‘aklı bi’l-külliyeye zāyil olan Zeyd ol hâlde zevcesi Hinde *toğuz talāk boş ol* dise talāk vākı⁴⁶ olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh**⁴⁶

Eserde kamu hukuku ile ilgili fetvâlar da vardır. Bu fetvâlar bilhassa Kitâbu’s-siyer kısmındadır.

— Kılâ’-ı İslâmiyyeden bir ƣal‘ayı harbî kefere istilâ idüp bir müddet zabt itdüklerinden soñra ‘asker-i İslâm ol ƣal‘ayı ƣahren fetğ eyleseler ol ƣal‘ada olan evƣâfî mütevellileri ke’l-evvel vaƣf için zabta ƣâdir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms**⁴⁷

Kitâbu’t-tahâret bölümü ile başlayarak Kitâbu’l-ferâ’iz başlığı altında verilen fetvâlarla son bulan eserde daha önce de belirttiğimiz gibi 47 kitap ile 73 bâb yer almaktadır ve bu bölümler fıkıh literatüründe olduğu gibi sıralanmıştır. Ayrıca E₁ nüshasında yer alan ancak diğer nüshalarda olmayan üç ayrı bölüm vardır. Diğer bütün bölümler ve bu üç bâb ile ilgili bilgi de aşağıda verilmiştir.

1.1. Kitâbu’t-tahâret: Taharet temizlenme, temizlik anlamına gelmektedir. Dinî literatürde *tahâret*, maddî ve manevî pisliklerden temizlenmek demektir. Fıkıh kitaplarında ise maddî pisliklerden temizlik, necasetten taharet; manevî pisliklerden temizlik ise, günah kirinden kurtulmak manasında tevbe ve abdestsizlik kirinden kurtulmak anlamında hadesten taharet başlıkları altında işlenmiştir.⁴⁸

Eserde ilki Arapça olmak üzere yedi fetvâdan oluşan bu bölümde abdest alma ve içine köpek veya at düşen kuyu suyunun temizliği ile ilgili fetvâlar vardır.

---

⁴⁵ Koca, a.g.e., s. 129.

⁴⁶ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 17a.

⁴⁷ Tuhfetü’l-Fetâvâ, Süleymaniye Ktp., Atıf Efendi, nr. 1141, vr. 34b.

⁴⁸ Fikret Kahraman, İsmail Karagöz, İbrahim Paçacı, Mehmet Canbulat, Ahmet Gelişgen ve İbrahim Ural, *Dinî Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s. 626.

1.2. Kitābu’ş-şalāt: Sözlükte dua, istiğfar, övgü anlamlarına gelen *salāt*, dinî bir kavram olarak, İslâm’ın beş temel şartından biri olup belli eylemler ve rükünleri bulunan bir ibadettir. Namaz, içerisinde zikir, tesbih, dua, kıyam, rükû, secde gibi alt ibadetleri toplayan önemli bir ibadettir.⁴⁹

Eserin nüshalarına bakıldığında tenkitli metinde de belirtildiği üzere bu bölümde yer alan kimi fetvâların verilişinde E₁ nüshası ile A nüshası arasında farklılık vardır. Bu bölümde yer alan kimi fetvâlar E₁ nüshasında bu bölümden sonra gelen ve imamlık ile ilgili fetvâların yer aldığı bâbda verilmiştir. Ancak fetvâların içeriklerine bakıldığında bu fetvâların E₁ nüshasındaki gibi değil de A nüshasındaki sıra ile verilmesinin daha uygun olduğu görülür.

Namaz ile ilgili fetvâların verildiği bu kitapta, bu bölüme bağlı olarak imâmet ile cuma, bayram ve cenaze namazları hakkında bâblar yer almaktadır.

Bābu’l-imāmet: *İmāmet*, imam olma, imamlık yapmak anlamına gelir.⁵⁰ Kitābu’s-salāt bölümünde de belirttiğimiz gibi bu bölüm fetvâları E₁ nüshasında farklı şekilde verilmiştir. Bu bölümde yer alan ilk fetvâ dışında kalan tüm fetvâlarda imam olan kimsenin vücudundaki bir hastalığın ya da eksikliğin onun imamlığına hâlel getirip getirmediği hakkında ve ilk fetvâda ise imam ile farklı mezhepte olan kimselerin o imama uymalarında bir sakınca olup olmadığı ile bilgiler yer alır.

Bābu’l-cum’a ve’l-‘ideyn: Bu bölümde müslümanlar üzerine farz kılınan cuma ve senede iki kez kılınan bayram namazları ile alakalı üç fetvâ verilmiştir.

Bābu’l-cenā’iz: Bu başlık altında verilen beş fetvâda cenaze işleri hakkında bilgiler vardır.

1.3. Kitābu’z-zekāt: *Zekāt*, dinî bir terim olarak, belirli bir malın bir kısmının Allah rızası için belirli kişilere verilmesi demektir.⁵¹ İslâm’ın beş şartından biri olan zekāt verme ile alakalı bu kitapta beş fetvâ mevcuttur. Bu fetvâlardan başka oşür ile ilgili fetvâlar da verilmiştir.

---

⁴⁹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 514.

⁵⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 315.

⁵¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 711.

Bābu'l-‘uṣr: Sözlükte “onda bir” anlamına gelen *öṣür*, dinî bir kavram olarak, zirâî mahsullerden alınan vergi ya da zekâta denir.⁵² Sözlükte “toprağın geliri” anlamına gelen *haraç* ise fıkıhta toprak vergisi demektir. Haraç aslen savaşta fethedilip gayr-i müslimlerin elinde bırakılan araziden alınan vergidir. Bununla birlikte sulh yoluyla alınarak bir ücret karşılığında sahibinde bırakılan topraklar için de *haraç* tâbiri kullanılmıştır.⁵³ Osmanlı devlet yapısı içerisinde önemli yeri olan bu konu ile ilgili eserde altı fetvâ vardır. A nüshasında bu bölümdeki fetvâlar “Bābu'l-‘uṣr” başlığı altında verilmişse de diğer nüshalarda “Bābu'l-‘uṣr ve'l-harâc” başlığı altında verilmiştir.

1.4. Kitābu'l-hacc: İslâm dininin şartlarından bir diğeri olan hacca gitmek hususunda eserde bu başlık altında üç fetvâ vardır. Bu bölüm haricinde “Fîictimâi'l-vesâyâ” bölümünde de hac ile alakalı olan bir fetvâ mevcuttur.

1.5. Kitābu'n-nikâh: Bir fıkıh terimi olarak *nikâh*, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamalarına imkân veren ve taraflara karşılıklı hak ve sorumluluklar yükleyen bir sözleşmedir.⁵⁴ Eserde bu başlık altında verilen yedi fetvâda ise nikâh kıyma, nikâhın geçerliliği, nikâh için bir kimseyi vekil kılma gibi konular hakkında fetvâlar yer almaktadır. Ayrıca nikâh ile alakalı olarak bu kitaba bağlı olan beş bâb vardır.

Bābu nikāhu'r-raḳîḳ ve ummi'l-veled: Eserde sekiz fetvânın yer aldığı bu bölümde cariyesi ya da ümm-i veledi⁵⁵ olan bir kimsenin kölesi ile nikahı ya da onlarla ilgili bir durum hakkında bilgi bulunmaktadır.

Bābu nikāhu'l-vekîl ve'l-evliyâ ve'l-kufuv: Bu bölüm içerisinde yer alan üç fetvâ, bir kimsenin evlenmesi için vekil kıldığı kişi tarafından bulunan kişi ile denk olup olmadığı hakkındadır.

Bābu'r-reḳâ' ve'l-muḥarremât ve'z-zihâr: Sözlükte “yasaklananlar” anlamına gelen *muḥarremât*, terim olarak, genelde haram kılınan şeylere, özelde ise

---

⁵² Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 536.

⁵³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 231.

⁵⁴ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 527.

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bābu'l-istîlād, s. 36.

evlenilmesi haram olan kadınlara denir.⁵⁶ Sözlükte “iki elbise birbirine uyup, birini diğeri üzerine giymek, yardım etmek” anlamlarına gelen *zihâr* ise, ıstılahta erkeğin eşine, onu kendine haram kılmak maksadıyla “sen bana anamın sırtı gibisin” demesi anlamındadır.⁵⁷ Zihâr konusu ile ilgili M₂ ve E₂ nüshalarının Bâbu’l-ilâ kısmında bulunmasına rağmen diğr nüshalarda yer almayan bir fetvâ daha vardır. Ayrıca bu bâbda *redâ* yani süt emzirme ile ilgili de bir fetvâ vardır. Eserde bu başlık altında mezkûr konular üzerinde sekiz fetvâ yer almaktadır.

Fîmâ ez-zevci ve’z-zevceti ve ihtilâfu’z-zevceyn fimetâ’l-beyt: Eserde bu bölümde yer alan dört fetvâ, eşler arasında eşya, para ya da mülkün kime ait olduğu hakkındadır.

Bâbu’l-mihr: Erkeğin evlenirken eşine verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para veya mala *mehir* denir. Kur’ân-ı Kerîm’de evlenen erkeğin kadına mehir vermek zorunda olduğu ve bunu zorla geri almasının caiz olmadığı konusunda âyetler bulunmaktadır.⁵⁸ Mehir, ödenme zamanına göre ise mehr-i muaccel ve mehr-i müeccel olmak üzere ikiye ayrılır. Mehr-i muaccel, peşin olarak ödenen mehirdir. Kadın mehr-i muacceli almadan kendisini kocasına teslim etmeme hakkına sahiptir. Mehr-i müeccel ise, veresiye yani ödenmesi sonraya bırakılan mehirdir. Bu mehrin ödenmesi için herhangi bir zaman belirlenmişse, bu tarih geldiğinde kadın mehre hak sahibi olur. Bir vakit belirlenmemişse, nikâhın sona ermesiyle mehir muacceliyet kazanır ve ödenmesi gerekir. Başka bir deyişle, boşanma halinde kocanın bu mehri ödemesi gerekir; ölüm halinde de bırakmış olduğu terekeden ödenir.⁵⁹

İslâm dininde nikâh akdinde önemli bir husus olan mehir hakkında eserde bu bâb içerisinde yedi fetvâ bulunmakla beraber diğr bazı bölümler içerisinde de bu husus ile alâkalı fetvâlar mevcuttur.

1.6. Kitâbu’-t-talâk ve fihi’-t-tahlîl: Karı-koca arasındaki evlilik bağının sona ermesi klâsik fıkıh literatüründe *talâk* şeklinde ifade edilmiştir. Fıkıhta *talâk* kelimesi hem tarafların anlaşarak evlilik birliğine son vermeleri hem de hâkim kararıyla

---

⁵⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 459.

⁵⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 715.

⁵⁸ Bakara, 2/237; Nisâ, 4/4, 20, 24, 25; Mâide, 5/5

⁵⁹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 419.

meydana gelen boşama anlamlarına gelmekle birlikte genellikle tek taraflı irade beyanı ile yapılan boşamayı ifadede kullanılır.⁶⁰

Kur'ân-ı Kerîm'de de bir sûre ile belirli olan bu konu üzerinde eserde bu kitap içerisinde on fetvâ yer almaktadır. Bu konuda, kendinde değilken eşini boşama, gayri müslim olan kimselerin eşini boşaması, nikahın birkaç defa yenilenmesi, toplumda yaygın olan “şu olursa eşim benden boş olsun” gibi sözlerin söylenmesi gibi durumlar hakkında fetvâlar yer almaktadır. Talak ile ilgili eserde yine bu konuya bağlı sekiz ayrı bâb bulunmaktadır.

Babu't-ta'lik: Ta'lik; bir zamana bıraktırmak, geciktirmek demektir.⁶¹ Bu bâbda, bir kimsenin bir fiili işleme halinde eşinin kendisinden boş olmasını söyleyerek bu fiili işlemle eşinin o kimseden boş olup olmadığı, zevc başka bir yerdeyken zevcesinin kendini başka birine nikahlaması, çeşitli söylemlerin başka başka yerlerde farklı anlamlara gelmesi ile talakın gerçekleşip gerçekleşmediği gibi konular hakkında yirmi bir fetvâ yer almaktadır.

Bābu'l-hul: Sözlükte “çekip çıkarmak, soymak, soyunmak” gibi anlamlara gelen *hul'* ve *muhâla'a* kelimesi, bir fıkıh terimi olarak, kadının kocasına bedel ödeyerek boşanması demektir. Klâsik İslâm hukukunda kocaya tek taraflı boşama hakkı verilmiştir. Dinî kayıt ve sınırlamalar hariç tutulursa, kocaya neredeyse bu konuda mutlak nitelikte bir hak ve yetki tanınmıştır; bu hakkını, hâkimin veya karşı tarafın huzur veya rızasına bağlı olmaksızın tek taraflı olarak kullanabilir. Bununla birlikte kadının da hakları vardır. Kadın, belirli bazı durumlarda boşanma için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Bunun yanında kocasının boşama hakkını kendisine vermesi halinde boşanma hakkına sahiptir (tefvîz-i talak). Bunların dışında kadının, kocası ile anlaşarak evliliğini sona erdirmesi de mümkündür; kadın bir bedel vermek veya birikmiş nafaka, mehir, iddet nafakası gibi alacaklarından vazgeçmek suretiyle kocasını boşanmaya razı eder. İşte bu tür ayrılığa *hul'* ya da *muhâla'a* denir.⁶² Bu konu ile ilgili de eserde üç fetvâ yer almaktadır.

---

⁶⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 631.

⁶¹ Abdullah Yeğin, *İslâmî-İlmî-Edebî-Felsefî Yeni Lûgat*, Yeniasya Yayınları, İstanbul 1975, s. 683.

⁶² Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 269.

Bābu'l-iddeti ve'l-istibrâ: Sözlükte “saymak, miktar, adet” anlamlarına gelen *iddet*, bir fıkıh kavramı olarak evliliğin sona ermesi halinde kadının yeni bir evlilik yapabilmek için beklemek zorunda olduğu süreyi ifade eder.⁶³ Sözlükte “idrar ve necasetten temiz olmak, kurulanmak, borç ve günahattan beraatini istemek, hayız müddeti geçinceye kadar kadına yaklaşmamak”⁶⁴ gibi anlamlara gelen *istibrâ* ise, evlilik hukukunda farklı bir anlamda kullanılır. İstibrâ, nesebin karışmasını önlemek amacıyla, kadının önceki ilişkiden hamile kalıp kalmadığının anlaşılması için yeni bir ilişkiye girmeden önce belli bir süre beklemesidir.⁶⁵ İddet ve istibrâ ile ilgili de eserde dört fetvâ mevcuttur.

Bābu'l-îlâ: Sözlükte “yemin etmek, ağlarken elinde mendil tutmak” gibi anlamlara gelen *îlâ*, bir fıkıh kavramı olarak, erkeğin hanımına dört ay veya daha fazla yaklaşmayacağına dair yemin etmesi ya da bunu “eşıme yaklaşırsam haccedeyim, kölem azâd olsun” gibi bir ibadet, şart ya da bir yükümlülüğe bağlamaktır.⁶⁶ Bu bâbda E₂ ve M₂ nüshalarında iki, diğer nüshalarda ise bir fetvâ mevcuttur. Bütün nüshalarda yer alan ilk fetvânın bu bâb içerisinde bulunması uygundur ancak E₂ ve M₂ nüshalarında bulunan fetvânın ise bu bâbda yer alması uygun değildir. Bahsi geçen ilk fetvâ, îlâ teriminin anlamına da uygun olarak kocanın eşine bir müddet beyan ederek onunla beraber olmayacağını söylemesi hakkındadır.

Bābu şubūtu'n-neseb: Sözlükte “akrabalık, baba tarafından olan hısımlık” gibi anlamlara gelen neseb, bir fıkıh terimi olarak çocuğun ana babasıyla akrabalık ilişkisidir. İslâm hukukunda neseb ve hısımlık ilişkisi miras, nafaka, hukukî temsil, evlenme mânileri gibi konularda önemli roller oynamakta ve birçok hüküm ile meseleye de esas teşkil etmektedir.⁶⁷

Eserde bu bâbda cariyeden ya da kişinin kendi eşinden doğan çocuğun nesebinin kimden olduğu hakkında dört fetvâ yer almaktadır.

Bābu'l-li'ân: Sözlükte la'n "kovmak, Allah'ın rahmetinden uzaklaştırmak"

---

⁶³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 293.

⁶⁴ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 331.

⁶⁵ Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstibrâ mad., C. 23, İstanbul 2001, s. 320.

⁶⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 308.

⁶⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 526.

mânasına gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde kelime sözlük anlamında kullanılmıştır. Bu kökün türevlerinden olan lîân ve mülâane "karşılıklı lânetleşme" demektir. Fıkıh terimi olarak ise lîân, karısının zina ettiğini veya doğan/doğacak çocuğun zina ürünü olduğunu iddia eden kocanın hâkim huzurunda bunu yeminle teyit etmesi, kadının da kocasının yalan söylediğine ve kendisinin masum olduğuna aynı tarzda yemin etmesidir.⁶⁸ Eserde yer alan dört fetvâ da bölüme uygun olarak kocanın eşinden doğan çocuğu kendisinden bilmemesi hakkındadır.

Bābu'l-ḥidāne: *Hidāne*; sözlükte “göğüs, kanat; çocuğu kucağına almak, beslemek; bir şeyi yanına almak” anlamlarına gelir. Bir fıkıh terimi olarak ise küçük çocukları yanında bulundurma, bakım, gözetim ve terbiye etme hak ve vazifesi demektir.⁶⁹ Bu hak ve vazife hakkında eserde yer alan beş fetvâ da çocuk için hidāne hakkının kimde olduğu ile ilgilidir.

Bābu'n-nafaka: Sözlükte “infak edilen şey, harç, yaşamak için gerekli azık, mal, aile reisinin ev halkı için bulundurması gereken, yiyecek ve benzeri şeyleri” ifade eden *nafaka*, bir fıkıh kavramı olarak, kişinin bakmakla yükümlü olduğu şahısların, hayatlarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duyduğu ve mükellefin de temin ile yükümlü olduğu şeylerin tümüne denir.⁷⁰ On beş fetvânın yer aldığı bu bölümde, bir kimsenin ailesini nafakasız bırakıp başka bir yere gitmesi ile ailenin geçimlerini sağlayacak gider için nafakalarının takdir edilmesi, fakir olan kimsenin nafakasının kimin tarafından temin edileceği, yakınlarından başka kimsesi olmayan küçük yaşta bir çocuğun nafakasının tayini gibi hususlar hakkında fetvâlar vardır.

1.7. Kitābu'l-îṭāk: Bu bölüm, köle ve cariyelerin azat edilmesi ile ilgilidir ve on dört fetvâ yer almaktadır. Ayrıca bu konu ile alâkalı iki bâb daha vardır.

Bābu'l-kitābet: Bir fetvânın yer aldığı bu bölüm, A nüshası dışındaki tüm nüshalarda “Bābu't-tedbîr ve'l-kitābet”, A nüshasında ise “Bābu'l-kitābet” başlığını taşır. Sözlükte “yazı, yazı sanatı, yazışma, kâtiplik” gibi anlamlara gelen *kitābet*, dinî bir kavram olarak, hadis usulünde yazı ile rivayet etme; İslâm hukukunda kölenin

---

⁶⁸ M. Akif Aydın, “Liân”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 27, İstanbul 2003, s.172.

⁶⁹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 254.

⁷⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 511.

belirli bir ücreti ödemek karşılığında azat olması konusunda efendisi ile arasında yapılan anlaşma anlamlarına gelmektedir.⁷¹ Bu bölümde yer alan tek fetvâ, bir kimsenin cariyesi ile müddet beyan edilerek aralarında yaptıkları anlaşma ve cariye'nin bu anlaşma müddeti içerisinde başka bir kimseye satılması ile ortaya çıkan durum hakkındadır.

Bābu'l-istilād: *İstîlād*, sözlükte "bir erkeğin çocuk sahibi olmak istemesi, bir kadını hamile bırakması" mânasına gelir. Fıkıh terimi olarak ise kişinin cariyesini hamile bırakmasıyla başlayan ve cariye'nin hürriyete kavuşmasıyla sonuçlanan süreci ifade eder.⁷² Efendisinden çocuk doğuran cāriye hürriyetini garanti etmiş olur ve cāriye olarak kaldığı sürece diğer kölelerden hukuken ve fiilen farklı bir statüde bulunur. Sahibi artık bu cāriyeyi satamaz ve cariye hibe vb. hukukî muamelelere konu olamaz. Hürriyetini garanti altına alan cariye efendisinin ölümünden sonra da başka bir işleme gerek kalmadan hürriyetini kazanır.⁷³ Ancak bunlarla birlikte ümm-i veled, mirasa dahil olamaz, terekeden hisse alamaz. Eserde yer alan iki fetvâ da bir kimsenin cariyesinin hamile kalmasıyla hamlin kendinden olduğunu kabul etmesi ile o cariye'nin ümm-i veled olup olamayacağı hakkındadır.

1.8. Kitābu'l-velā: Azatlı köle, asabe ve ashâb-ı ferâiz grubundan bir mirasçı bırakmadan ölürse geriye bıraktığı mallar diğer mirasçı gruplarına veya son mirasçı sıfatıyla devlete kalmayıp onu azat eden efendisine yani sahibine kalmaktadır.⁷⁴ Bu bölümde yer alan iki fetvâ da vârisi olmayan kölenin mirasının beytû'l-mâl tarafından kabz edilmesi ile köle sahibinin malı almak istemesi ile ilgilidir.

1.9. Kitābu'l-eymān: Sözlükte "kuvvet, sağ taraf, sağ el, and içmek, kase" gibi anlamlara gelen *yemîn*, dinî bir kavram olarak, bir kimsenin Allah'ın adını veya sıfatını zikrederek sözünü kuvvetlendirmesi demektir. Yemîn'in delil olarak kabul edilmesi sözü kuvvetlendirmesi ve yalan yere yemîn'in büyük günah olması dolayısıyla. Bundan dolayı mahkemelerde başka bir delil bulunmadığında delil

---

⁷¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 382.

⁷² Hamza Aktan, "İstîlād", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul 2001, s. 361.

⁷³ M. Akif Aydın, Muhammed Hamîdullah, "Köle", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 26, İstanbul 2002, s. 241.

⁷⁴ M. Akif Aydın, Muhammed Hamîdullah, a.g.e., s. 243.

olarak kabul edilmiştir. Bunun dışında köle azât etme ve boşanmaya bağlı olarak yapılan ve bazı fikhî sonuçlar doğuran sözlere de yemîn denilmiştir.⁷⁵ Eserde ise yemîn ile ilgili üç fetvâ vardır. Bunların ilk ikisi, yapılmayacağı söylenmiş ancak yapılan fiillerle ve sonuncusu ise ikinci fetvâ ile ilgili olup keffâret-i yemîne güç yetmediği anda ne yapılabileceği hakkındadır.

1.10. Kitābu'l-ḥudūd: *Had* kelimesi (çoğulu *hudūd*) sözlükte masdar olarak "engel olmak, iki şeyin arasını ayırmak"; isim olarak "iki şeyin birbirine karışmasını önleyen şey, bir nesnenin uç ve kenar kısmı, sınır, tanım" gibi anlamlara gelir. Fıkıh ıstılahında ise *had*, Allah hakkı olarak yerine getirilmesi gereken, miktar ve keyfiyeti nasla belirlenmiş cezaî müeyyideleri ifade eder. Kelimenin fıkıh ilminde kazandığı terim anlamı, kısmen "hudūdullah" tâbirinin Kur'an'da geniş bir muhteva ile kullanılmış olmasının, büyük ölçüde de *had* kelimesinin hadislerde oldukça belirginleşen ıstılahî kullanımının sonucudur.⁷⁶ Bu konu ile ilgili eserde yer alan iki fetvâdan ilkinde zina ve adam öldürme suçlarını, ikincisinde ise yine zina suçunu işleyen bir kimse ile ilgili *had* cezalarından biri olan *hadd-i kazf* ve bir kadının öldürülmesi ile ödenmesi gereken *diyet-i mer'e* hakkında soru sorulmuştur.

Had konusu ile ilgili bir de ta'zir ile ilgili eserde fetvalar yer almaktadır.

Faşlun fi't-ta'zîr: Sözlükte "azarlamak, kınamak, terbiye etmek, birine yardım etmek" gibi anlamlara gelir *ta'zîr*, bir fıkıh kavramı olarak ise kısas-diyet ve *had* cezaları dışında kalan cezaların genel adı olarak ifade edilmiştir.⁷⁷ Sekiz fetvânın yer aldığı bu bölümde kalpazanlık yapma ve dinen haram olan başka davranışlar hakkında fetvâlar bulunmaktadır.

1.11. Kitābu's-sirḳati ve ḳat'u't-ṭarîḳ ve'l-bāḡî: Şer'-i şerîfde *sirḳat*, akıllı ve buluğa ermiş bulunan bir şahsın, en az *sirḳat* nisabı miktarı kadar olan belirli bir malı mahfuz bulunduğu yerden gizlice almasıdır. "İhtiyâr" adlı eserde ise bu kavram, "başkasına ait bir malın, o malda mülk şüphesi bulunmadan alınması" olarak

---

⁷⁵ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 697-698.

⁷⁶ Ali Bardakoğlu, "Had", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 14 İstanbul 1996, , s. 547.

⁷⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 624.

tanımlanmıştır.⁷⁸ Bu bölümde yer alan beş fetvâda hırsızlık, yol kesme ve zulmetmek hakkındadır.

1.12. Kitābu's-siyer: *Sîre* kelimesinin çoğulu olan *siyer*, sözlükte, iyi ya da kötü tutulan yol, hayat tarzı, gidişat anlamlarına gelir. Hz. Peygamberin doğumundan vefatına kadar olan hayatını konu olan ilmin adı da “siyer”dir. Ancak, fıkıh ıstılahında bu kelimenin anlamı farklıdır. Fıkıh kaynaklarında uluslar arası ilişkileri inceleyen bölüme de *siyer* adı verilmiştir.⁷⁹ Yedi fetvânın yer aldığı bu bölümde İslâm askerinin düşman eline geçen toprakları geri alması ile vakıf, dükkân ya da mülklerin kime ait olacağı, padişah tarafından barış anlaşması yapılan devlet halkından bir kimsenin İslam topraklarına gelip gelemeyeceği, düşman devlet halkından birinin İslam topraklarında müslüman olan bir kimsenin mallarına zarar vermesiyle bu kimseye malın zararını karşılaması için ceza verilip verilemeyeceği gibi hususlar belirtilmiştir.

Fiahvâli ehli'z-zimmeti ve'l-cizye: Cizye "kâfi gelmek; karşılığını vermek, ödemek" mânasına gelir. İslâm literatüründe ise tebaadan olan gayri müslimlerin ödedikleri vergiye, harbî olanlardan ayrı tutulmalarına, can ve mal güvenliğine kavuşturulmalarına karşılık sayıldığı için bu ad verilmiştir.⁸⁰ Altı fetvânın yer aldığı bu bölümde eli kesilmiş olan bir gayr-i müslimden cizye alınması, yahudilikten hristiyanlığa geçen bir kimse ve gayr-i müslim tebaadan olan bir kimsenin müslümanlar üzerine memur tayin edilmesi gibi hususlar hakkında sorular ve cevapları yer almaktadır.

Fi'l-murteddîn ve mâ yete'alleku bitecdîdi'l-îmân ve'n-nikâh: Bir kimse iman esaslarından birini veya daha fazlasını inkâr eder, kabul etmez veya dini hükümleri, helal ve haramları, emir ve yasakları, öğüt ve tavsiyeleri beğenmez, küçümser, alaya alır veya reddederse kâfir olmuş olur. Bu şekilde davranan insan *mürted* olur ve dinden çıkar.⁸¹ On bir fetvânın yer aldığı bu bâbda değişik durumlar hakkında

---

⁷⁸ Burhanpurlu Şeyh Nizam, *Fetâvâ-yı Hindiyeye*, (Çeviren: Mustafa Efe), C. 4, Akçağ Yayınları , Ankara 1985, s. 85.

⁷⁹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 597.

⁸⁰ Halil İnalçık, “Cizye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 8, İstanbul 1993, s. 42.

⁸¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 502.

fetvâlar yer almaktadır. Osmanlı topraklarında yer alan toplulukların İslâm dinine ve devlete karşı gelmesi, Kur'ân-ı Kerîm ayetleri ya da peygamberlik hakkında ileri giden sözler söylenmesi, fitne tevkî edecek hareketlerde bulunulması, insanı küfre götüren hareketlerin işlenmesi ya da sözlerin söylenmesi gibi durumlar hakkında fetvâlar bu bölümdedir.

Fîmâ yete'alleku beytu'l-mâl ve't-timâr: *Beytü'l-mâl*, devlete ait malların muhafaza edildiği fizikî mekânı ifade ettiği gibi devlete ait taşınır taşınmaz malların bütünü ve bunların idaresiyle ilgili hukukî kurumu da ifade etmektedir. Bu geniş anlamıyla beytü'l-mâl, devlete ait her türlü mal varlığının ve gelirlerin toplandığı, harcamaların yapıldığı, haklara ve borçlara ehil bağımsız bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸² Bir kimseye beytü'l-mâl tarafından tayin edilen ücretin ne olduğu, bir kimsenin mallarını beytü'l-mâlin kabz etmesi gibi konular hakkında beş fetvâ bu bölümde yer almaktadır.

1.13. Kitābu'l-lakîṭ ve'l-luḡaṭa ve'l-âbîḳ: Sözlükte “yerden alınıp kaldırılan şey, sokağa bırakılmış, ana-babası bilinmeyen çocuk” gibi anlamlara gelen *lakîṭ*, bir fıkıh terimi olarak, anne babası bilinmeyen ve sahipsiz olan çocuk demektir.⁸³ *Lukata* ise sahibi bilinmeyen ve yolda bulunmuş mal anlamındadır.⁸⁴ Âbîḳ kelimesi ise, bir sıfat olup abd-i âbîḳ (kaçak köle) terkinde kullanılmıştır. Fıkıh terimi olarak haklı bir sebebe dayanmadan efendisinden kaçan köle anlamındadır. Eserde birbiri ile bağlantılı verilen iki fetvâda kaçan bir kölenin yakalanması ile ortaya çıkan durum hakkında bilgi vardır.

1.14. Kitābu'l-mefkûd: Bir fıkıh terimi olarak *mefkûd*, kaybolduğu ya da hayatta olup olmadığı bilinmeyen şahıs manasına gelir. Klâsik fıkıh kaynaklarında mefkûd ile ilgili hükümler, onun yaşadığı kadar ölmüş de olabileceği ihtimaline bina edilmiştir. Buna göre mefkûd; kaybolmadan önce elde ettiği hakların korunması bakımından sağ sayılmıştır. Bu sebeple malının varislerine dağıtılmayacağı, eşinin başkasıyla evlenemeyeceği kabul edilmiştir. Malları kendisi tarafından bırakılan veya

---

⁸² Mehmet Erkal, “Beytülmâl”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul 1992, s. 90.

⁸³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 394.

⁸⁴ Burhanpurlu Şeyh Nizam, a.g.e., C. 5, s. 373.

mahkemece tayin edilen bir vekil tarafından idare edilir. Kazanılması hayatta olmasına bağılı bulunan haklar bakımından ise ölü sayılmıştır. Bu sebeple vefat eden yakınına mirasçı olamayacağı, ancak daha sonra sağ olarak dönerse, bunları alacağı ifade edilmiştir.⁸⁵ Konu ile alakalı üç örneği ihtiva eden eserde, mefkûdun mirâsı hakkında fetvâlar yer almaktadır.

1.15. Kitābu’ş-şirket: Ortaklık anlamına gelen *şirket*, klâsik fıkıh kaynaklarında genel olarak, mülk şirketi ya da akid şirketi olmak üzere ikiye ayrılır. *Mülk şirketi*; satın alma, hibe, vasiyeti kabul, mirasçılık gibi sebeplerle bir mal veya hak üzerinde iki veya daha fazla kişinin ortaklığını ihtiva eder. Buna emlâk şirketi de denir. *Akid şirketi* ise, iki veya daha fazla kimsenin sermaye, emek veya kredi imkânlarını belirli ölçüler içinde birleştirmelerini ve elde edecekleri kârı aralarında paylaşmak üzere yaptıkları akid üzerine kurulu olan şirkettir.⁸⁶ Eserde bu konu ile ilgili sekiz fetvâ mevcuttur ve bunlar genellikle akid şirketi kurulması hakkındadır.

1.16. Kitābu’l-vakf: *Vakıf*, sözlükte durmak, ayakta dikilmek, ayağa kalkmak, birini bir işe muttali kılmak, şüphe etmek, incelemek, alıkoymak” gibi anlamlara gelir. Bir fıkıh kavramı olarak ise, çıplak mülkiyeti kamuya, menfaati ise lehine vakıf tesis edilmiş bulunan hak sahiplerine ait olmak üzere bir malı bağışlamak veya bırakmak demektir. Vakfedilen mala mevkûf, vakfedene ise vâkıf denir.⁸⁷ Bu bölüm, fetvâ mecmualarında en çok fetvâyı barındıran bölümlerden biridir ve bu durum, vakıfların Osmanlı cemiyet hayatında ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunun da göstergesidir. Sekiz fetvâ ile eserde yer alan bu bölümde vâkıf olan bir kimsenin vakfi daha sonraki dönemlerde kimlerin tasarrufuna bıraktığı ve bu konudaki şartları genel olarak fetvâlarda yer alır. Ayrıca Fatih Sultan Mehmed tarafından kurulan Ayasofya Vakfi hakkında da bir fetvâ vardır.

Fîtaşarrufâti’l-mutevellî ve zamânihi: Bu bâb, önceki konu olan vakıflar ve mütevellîler ile ilgilidir ve sadece E₁ nüshasında 37 ile 38. varaklarında “Kitābu’l-vakf” başlığı altında verilen fetvâlardan sonra yer almaktadır. Bu bölümde altı fetva yer almaktadır.

---

⁸⁵ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 418.

⁸⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 621.

⁸⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 680.

Fīmā yete'alleku bi's-şurū: *Şart*, Sözlükte “yerine getirilmesi gerekli olan şey” anlamına gelir. Bir fıkıh kavramı olarak ise hükmün varlığı kendisine dayandığı şeydir; şart bulunmazsa hüküm de bulunmaz, ancak şartın bulunması hükmün bulunmasını gerektirmez.⁸⁸ Bu bölüm, eserde on iki fetvâ ile yer almaktadır. Bu fetvâların tamamı, vakıflar ile ilgili olup vâkıfın mülk ya da geliri ve bunlarla ilgili vakf etme şartlarını ihtiva eder.

Fi'l-vezâ'if: Bir vakıf binasında vazifede bulunan kimseler ve bu kimselere verilen hisseler ile vakıf gelirleri hakkında fetvâların yer aldığı bu bölümde altı fetvâ bulunmaktadır.

Fi'l-icâreti'l-mu'accele ve'l-mu'eccele: *Muaccel*, peşin olarak verilen, hemen ödenen, acele edilen şey anlamlarına gelmektedir. Muaccel kavramı, fıkıh kitaplarının bey' (alışveriş) bahsinde bedel ve satıma konu olan şeyin peşin ödenmesini ifade etmek için kullanılmaktadır.⁸⁹ *Müeccel* ise, tecil edilmiş, ertelenmiş, sonraya bırakılmış, ileride yapılmak üzere vakti belirlenmiş gibi anlamlara gelmekte olup, fıkıhta vadeli sözleşmeler için kullanılmaktadır.⁹⁰ Mehir konusunda da bahsi geçen bu kavramlardan da anlaşılacağı üzere *icâre-yi muaccel*, peşin olarak verilen ve *icâre-yi müeccel* ise sonradan alınacak olan kira bedelidir. Ayrıca icâre ile ilgili geçen fetvâların daha iyi anlaşılabilmesi için icâreteyn kavramının da bilinmesi gereklidir. Sözlükte “çifte kiralama veya iki kira bedeli” anlamlarına gelen *icâreteyn*, bir fıkıh terimi olarak, vakıf akarlarının, biri peşin ve diğeri de vadeli olmak üzere çift kira bedeli ile uzun süreli olarak kiraya verilmesini ifade etmektedir.⁹¹ Yedi fetvânın bulunduğu bu bölümde genellikle vakıf mülklerinin kiralanması ile ilgili fetvâlar yer alır.

1.17. Kitâbu'l-buyû: Sözlükte "mübadele" anlamına gelen *bey'* (çoğulu *büyû*), hem satın alma hem de satma anlamlarını ifade etmekle birlikte satımı ifadede *bey'in*, satın almada ise Arapça'da *bey'* ile eş anlamlı olan *şirânın* kullanımı yaygınlık

---

⁸⁸ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 612.

⁸⁹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 452.

⁹⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 487.

⁹¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 290.

kazanmıştır.⁹² Bu konu ile ilgili eserde on yedi fetvâ yer almaktadır. Alışveriş hakkında yer alan bu fetvâlarda veresiye olarak bir eşya satın alma, birinin malını izinsiz olarak alıp satma, cariye ya da mülk satımı gibi hususlar hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Fîmâ yete‘alleku bi’s-semen: *Semen*, alışverişte mala karşı verilen para veya para yerini tutan mislî mal demektir. Semen’in alışveriş esnasında miktarının belirlenmesi ve ekonomik değerinin de bulunması gerekir.⁹³ Eserde yer alan beş fetvâda cariye ya da mal alımında semen verilmesinden sonra bulunulan davranışlar üzere semenin durumu ya da ortaya çıkan vaziyet hakkında bilgiler vardır.

Bâbu’l-bey‘i’l-fâsid ve’s-surûti’l-mufside: Fesâd kökünden gelen *müfsid* sözlükte “ifsâd eden, bozan, mahveden, istikametten ve itidalden sapan kimse” demektir. Fıkıh ıstılahında ise, bir ibadeti veya bir hukukî işlemi sakatlayan fiil ve eksikliğe denir. Başka bir ifadeyle, usul ve adabına uygun bir şekilde başlanmış bir ibadeti bozup, geçersiz hâle getiren davranış ve eksikliktir. Hukukî işlem veya ibadetin bozulmasına *fesâd*, bu işlem ya da ibadete de *fâsid* denir.⁹⁴ Eserde on iki fetvânın yer aldığı bu bölümde genellikle mülk, arazi ya da cariye satımında meydana gelen durumlarda ortaya çıkan hâlin sahih olup olmadığı hakkında bilgiler vardır.

Fî’t-tagrîr ve’l-gabn: *Tagrîr* ile *gabn* kelimeleri birbirine yakın anlamlara sahiptirler. Sözlükte “bir şeyi unutmak, gizlemek, yanlış yapmak, noksanlaştırmak, saklamak, eksik vermek, aldatmak” anlamlarına gelen *gabn*, bir fıkıh terimi olarak, iki taraflı akitlerde iki bedel arasında değer yönünden farklılık ve dengesizliği ifade eder. Alışverişte bir malın normal piyasa değerinin altında veya üstünde satılması *gabn* olarak adlandırılır. Gabn, iki bedel arasındaki değer farkı olduğundan, iki tarafa karşılıklı borç yükleyen bey’ (alışveriş), icâre (kiralama), şirket, kısmet, sulh gibi

---

⁹² Ali Bardakoğlu, “Bey”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul 1992, s. 13.

⁹³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 589.

⁹⁴ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 490-491.

ivazlı akitlerde söz konusudur.⁹⁵ Eserde de yüksek fiyattan alınan bir eşya ile ilgili tek fetvâ yer almaktadır.

Fi'l-murâbaḥa: A nüshasında “Fi'l-murâbaḥa” şeklinde adlandırılan bu bölüm, diğer nüshalarda “Fi'l-bey' bi'l-murâbaḥa ve't-tevliyet” şeklinde gösterilmiştir. Sözlükte “bir şeye alındığı fiyattan fazla fiyat vermek” anlamına gelen *murâbaha*, bir fıkıh terimi olarak, bir kimsenin almış olduğu malı, kendisine kaç mal olduğunu söyleyerek, aldığı fiyattan fazla bir fiyata satmasına, kârlı satışına denir. Meselâ, bir malı 100 liraya alan bir kimsenin, 120 liraya satması böyledir.⁹⁶ Sözlükte “birini bir işe idareci kılmak, bir şeyden yüz çevirip uzaklaşmak” gibi anlamlara gelen *tevliye* ise, bir fıkıh kavramı olarak, bir kimsenin almış olduğu malı, kendisine kaç mal olduğunu söyleyerek, kendisine mal oluş fiyatına satmasıdır.⁹⁷ Bu konu içerisinde yer alan tek ise fetvâ murabaha ile ilgilidir..

Fi'l-bey'i'l-vaṣiyy: Bir kimsenin, vasiyetini yerine getirmek, mallarında ya da çocuklarının işlerinde tasarruf etmek üzere tayin ettiği kişiye *vasî* denir. Bir kimse sağlığında borçlarını ödemek, vasiyetini yerine getirmek üzere veya küçük çocuğuna bırakacağı malı muhafaza etmek ve çocuğunun ihtiyaçlarına sarf etmek üzere bir vasî tayin edebilir.⁹⁸ Tayin edilen vasînin, tasarrufunda bulunan malları satması hakkında fetvâların bulunduğu bu bölümde iki fetvâ yer almaktadır.

1.18. Bābu'l-istihkāk: Hak kökünden isim olan *istihkak*, sözlükte "hak isteme, hak etme ve bir hakkın sabit olması" anlamına gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de kelimenin fiil kalıbı "hak etmek" mânasında kullanılmaktadır. Hadislerdeki kullanımı veya klâsik İslâm hukuku literatüründe "buluntu mal ve hayvan, haraç ve zekât gibi beytü'l-mâl gelirleri, kaçak köle, diyet vb. üzerinde hak sahibi olma; veya hak talebinde bulunma" anlamında ve yaygın kullanımı da yine sözlük anlamı çerçevesindedir. Hukuk terimi olarak ise *istihkak*, bir kimsenin başka bir şahsın mülkiyet ya da zilyedliğinde bulunan bir mal üzerinde mülkiyet iddiasını ispat etmesi, hâkimin de

---

⁹⁵ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 191.

⁹⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 471.

⁹⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 660.

⁹⁸ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 682.

buna göre hüküm vermesi demektir.⁹⁹ Genellikle bir cariye'nin ya da kölenin kime ait olduğu hakkında fetvâların yer aldığı bu bölümde beş fetvâ verilmiştir.

Fihyâri'r-ru'ye: *Hıyâr-ı ru'yet*, bir malı görmeden satın alan veya kiralayan kimsenin o malı gördüğünde muhayyer olması demektir. Bu kimse akdi dilerse fesh ya dakabul eder.¹⁰⁰ Bir şeyi görmeden satın almak caizdir. Bu bir kimsenin diğer bir şahsa "Avucunda olan şu inci'yi, sana sattım" deyip o inci'yi tarif etmesi, onun vasfını söylemesi ya da vasfını söylemeden "Sana şu nikaplı şu cariyeyi sattım" demesi şeklinde olan satıştır.¹⁰¹ Eserde ise bu bölümde yer alan tek fetvâ, a'mâ olan bir kimsenin bir mülkü kendisine anlatılmadan satın alması ile akdi fesh etme hakkının olup olmadığı hakkındadır.

Fihyâri'l-ayb: İslâm borçlar hukukunun temel kaidelerinden biri, tarafların akid yaparken rızâyı esas almaları, birbirlerine haksızlık etmemeleri ve üzerinde akidleştikleri mallarda mevcut ayıp ve kusurları gizlememeleridir. Bununla birlikte taraflar kul hakkını çiğneme ve bunun vebali ile Allah katına çıkma pahasına da olsa, zaman zaman ellerindeki malların ayıp ve kusurunu gizlemiş veya akid konusu malda iki tarafın da akid sırasında farkına varmadığı eski bir ayıp ortaya çıkmış olabilir. İslâm hukukunda her iki ihtimale karşı da tedbir alınmıştır. Eğer ayıp akid öncesinde mevcut olup ilgili taraf bu ayıba akid sonrası muttali olmuşsa bundan zarar görecektir. Ayıba razı olursa karşılığında bir indirim talebinde bulunamaz. Fakat dilerse akdi bozar ve kusurlu malı iade ederek karşılığında verilenleri geri alır. Eğer malın ayıbı bilindiği halde gizlenmiş ise bundan zarar görecektir. Eğer ayıba akid yanı sıra aldatma sebebiyle de akdi bozma hakkı vardır. Her iki durumda da "vâkı zararın izâle edilmesi" kaidesinden ve mağdur olan tarafın başlangıçta bilmediği bu ayıba rızâsının bulunmadığı, daha doğrusu tarafların rızâsının akid konusu mal ve hizmetin her türlü ayıptan uzak olması esasına dayandığı noktasından hareket

---

⁹⁹ Hamza Aktan, "İstihkâk", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul 2001, s. 336.

¹⁰⁰ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1999, s. 365.

¹⁰¹ Burhanpurlu Şeyh Nizam, a.g.e., C. 5, s. 219.

edilmektedir.¹⁰² On fetvânın yer aldığı bu bölümde de bir anlaşma sonucu alınan eşya, mal, köle ya da cariye'nin geri verilmesini gerektiren bir kusurunun bulunmasıyla ortaya çıkan durum hakkında soru ve cevaplar verilmiştir.

Fimâ yumna'û'r-reddu bi'l-'ayb: Eserde bir mülk, köle ya da cariye'nin bir kusurundan dolayı alınan kimseye geri verilmesi hakkında bilginin bulunduğu bu bölümde beş fetvâ yer almaktadır.

Bâbu's-selem: Sözlükte “boyun eğme, harpsiz esir alma, palamut ağacı” gibi anlamlara gelen *selem*, bir fıkıh kavramı olarak, peşin para ile veresiye mal almak demektir. Selem akdi, vadeli alışverişin tersi olup vadeli alışverişte bedel veresiye, selemde ise mal veresiyedir.¹⁰³ Eserde de selem yoluyla satılan mallar hakkında dört fetvâ yer almaktadır.

1.19. Kitâbu's-şarîf: Sözlükte “çevirmek, döndürmek, halis yapmak, harcamak, para bozdurmak” gibi anlamlara gelen *sarf*, bir fıkıh kavramı olarak, altın, gümüş veya nakit paraların kendi cinsleriyle veya diğer para cinsleriyle değişimini ifade etmektedir.¹⁰⁴ Eserde de Osmanlı Devleti'nde II. Ahmed'in 1703'te tahta çıkması ile bastırılan ve kullanılmaya başlanan fındık altını ile kuruş arasında, ayrıca dirhem ile beşlik arasında olan değişimler hakkında üç fetvâ verilmiştir.

1.20. Kitâbu'l-mudâyenât: Deyn kökünden gelen müdâyene, borç alıp vermek anlamındadır. Fetvâlarda geçen, sözlükte "kesip koparmak, karşılık vermek", mekânla ilgili olarak kullanıldığında "çaprazından dolaşıp gitmek" gibi anlamlara gelen *karz* ise, terim olarak "geri ödenmek üzere verilen mal veya birine ödünç borç verme" anlamına gelir.¹⁰⁵ Bu bölümde yer alan üç fetvâda bir kimsenin borcunu ödemediği vefat etmesi, borcun talep edilmesi ve borçlu bir kimse ile yapılan alışveriş hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.21. Kitâbu'l-kefâlet: *Kefâlet*, sözlükte “bir şeyi başka bir şeye eklemek; birine kefil olmak, bakmak, beslemek, taahhüt etmek, garanti etmek” anlamlarına gelir. Bir

---

¹⁰² Ali Bardakoğlu, “Ayıp”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 4, İstanbul 1991, s. 246-247.

¹⁰³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 589.

¹⁰⁴ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 579.

¹⁰⁵ Tuncer Baykara, “Karz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul 2001, s. 520.

fıkıh kavramı olarak ise hak sahibinin bir şeyi talep etmesi konusunda, yükümlünün zimmetine üçüncü kişinin zimmetinin eklenmesini ifade eder. Kefâlet akdinde yükümlüye *asîl*, îfâ edilmesi gereken borç veya haktan, asîl ile birlikte sorumlu tutulacak kişiye ise *kefîl* denir.¹⁰⁶ Bu bölümde, bir kimseye bir mal için tazmîn olma, bir kölenin kefilliği, bir kimsenin başkasının nafakasına kefil olması gibi konular hakkında on bir fetvâ yer almaktadır.

Fi'r-rucû' 'ani'l-mekfûli 'anhu ve 'ademihî: Tek fetvânın yer aldığı bu bölüm kefâletten dönüp hak talep etme hakkındadır.

1.22. Kitābu'l-ḥavāle: Sözlükte “bir şeyi bir yerden başka bir yere nakletme, gönderme, yönünü deęiştirme, intikal” anlamlarına gelen havāle, bir fıkıh ıstılahında, borcun bir kimsenin zimmetinden başka bir kimsenin zimmetine nakledilmesi anlamına gelir.¹⁰⁷ Eserde bu bölümde yer alan tek fetvâda da bir kimsenin borcunu bir başkasının üzerine havale etmesi ile bu kimsenin dava edilmesi hakkındadır.

1.23. Kitābu'l-ḳazā: Sözlükte "bir şeyi sona erdirmek" mânasına ve bunun açılımı mahiyetinde "hüküm vermek, ihtiyacı gidermek, borcu ödemek, bildirmek, tamamlamak, iliřiği kesmek, öldürmek" gibi anlamlara gelen *kaza* kelimesi, fıkıh terimi olarak yargılama hukukunda bütünüyle yargı erkini ve yargı kararını, borçlar hukukunda bir borcun yerine getirilmesini, ibadetler alanında vakit içinde ifa edilmesi gereken ibadetlerin vakit çıktıktan sonra yerine getirilmesini ifade eder. Kelimenin birinci terim anlamı hüküm ve türevleriyle kısmen de olsa kesiřirken son iki anlamı "dinî veya hukukî bir yükümlülüğün yerine getirilmesi" mânasında bulunduğu için edâ ve îfâ terimleriyle de belli bir anlam birlięi tařır.¹⁰⁸ Bölümde yer alan üç fetvâda kelimenin fıkıh literatüründeki anlamına uygun olarak davalar hakkında verilen hükümlerin geçerlilięi ve verilen hükümler ile hareket etmenin doęru olup olmadıęı ile ilgili bilgiler vardır.

Faşlun fi'l-ḥabs: Sözlükte “alıkoymak, engellemek” anlamına gelen *habs* kelimesi hukuk dilinde ise “sanık veya suçluyu belli bir mekânda cebren alıkoyarak

---

¹⁰⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 368.

¹⁰⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 240.

¹⁰⁸ Kâmil Yařaroglu, “Kazâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 25. İstanbul 2002, s. 110.

şahsî hürriyetini kısıtlamak” anlamını taşır ve hürriyeti bağlayıcı cezaların en başta gelen türünü teşkil eder.¹⁰⁹ Bu bölümde yer alan tek fetvâda da bir kimsenin kölesinin başka bir kimse tarafından izinsiz alınmasıyla o kimsenin dava edilmesi ve hâkim tarafından hapse atılıp atılmayacağı hakkında bilgi vardır.

1.24. Kitābu’ş-şehādeti fimen tuḡbelu liḡabli ve min lā: Şehādet, sözlükte “tanıklık etmek, huzurda olmak, hazır bulunmak, idrak etmek, haber vermek, muttali olmak ve bilmek” anlamlarına gelir. Hukuk dilinde ise; mahkemede herhangi bir olay veya bir konu hakkında bildiği, gördüğü ve muttali olduğu şeyleri birinin lehine diğerinin aleyhine olarak söylemesi, anlatması ve haber vermesi anlamına gelir.¹¹⁰ Nikāh, kölelik, bir mülkün ya da arazinin sahibinin kim olduğu, şahitlikte bulunacak kimsenin nasıl bir vasıfta olması gerektiği gibi konular ile ilgili bu bölümde eserde on bir fetvâ yer almaktadır.

Fīta’dīli’ş-şuhūd: Bu bölümde şahitlik eden kimselerin gıyablarında şahitlikleri hakkında bir hükme varılması ve İslâm dinine geçen bir kimsenin sünnet olmaktan korkması ile sünnet olmaması üzerine şahitliğinin düşüp düşmeyeceği ile ilgili iki fetvâ yer almaktadır.

Cerru’l-maḡnem def’u’l-maḡrem ve şibhihimā: Üç fetvânın verildiği bu bölümde bir kimsenin başkaları üzerinde hakkı bulunması ile buna şahitlik eden başka kişilerin şahitliklerinin davalılar tarafından tutulup tutulmayacağı hakkında fetvâlar yer alır.

Fi’ş-şehādeti bi’t-tesāmu’i: Dört fetvânın yer aldığı bu bâb, bir ya da birden fazla kimsenin duyduğu bilgiye şehadet etmesi hakkındadır.

Fi’ş-şuhreti ve’t-tevātur: Bu bölümde birbiri ile bağlı olan iki fetvâ, bir arazi üzerine kırk yıl önce kendisine ait olduğu iddiasıyla bir kimsenin hak talep etmesi ile ilgilidir.

Fi’ş-şehādeti’z-zımmī ‘ale’l-muste’men: *Zimmī* kelimesi, İslâm tarihinde dini İslâmiyet olan bir ülkede, devletle yaptığı bir anlaşma ile devletin himâye ve

---

¹⁰⁹ Ali Bardakoğlu, “Hapis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 16, İstanbul 1997, s. 54.

¹¹⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 615.

güvencesi altında yaşayan gayr-i müslim vatandaşı ifade için kullanılan bir terimdir.¹¹¹ İslâm ülkesine girmek isteyen gayr-i müslim yabancıya, can ve mal güvencesi sağlayan taahhüt ve akdi ifade eden *emân* kelimesi ile bağlantılı olarak *müste'men* ise emân verilen kimseye denir.¹¹² Eserde bu bölümde verilen tek fetvâ ise, zimmî olan bir kimse ile müste'men olan bir kimsenin aralarındaki bir davaya zimmî olan başka kişilerin şahitliği hakkındadır.

Bābu ihtilāfi's-şāhidīn: Bu bölümde yer alan iki fetvâ, şahitlerin davalıların sözlerinin zıddını söylemeleri ve bu söylediklerinin geçerli olup olmadığı hakkındadır.

Bābu'r-rucū' 'ani's-şehādeti: Şahitlikten rucû etme yani şahitlik yapan kimsenin söylediklerinden geri adım atmasının iki fetvâ ile belirtildiği bu bölümde bir kimsenin davası üzerine şهادete gelen kişilerin şahitliklerinden dönmeleri ile ortaya çıkan durum hakkında bilgi verilmiştir.

Fītercihi'l-beyyināt: Ayırmak, ayrılmak, uzaklaşmak ve uzaklaştırmak anlamındaki "beyn" veya açık-seçik olmak, açık seçik hale getirmek anlamındaki "beyân" kökünden gelen *beyyine*, apaçık delil, hüccet, kesin belge anlamlarına gelir.¹¹³ Kelimenin kökünde bulunan "ayrılmak" ve "açık seçik olmak" mânaları birbirini tamamlayıcı bir nitelik taşır. Tamamen meçhul veya az çok kapalı olan bir bilgi konusu önce benzerleri arasından tefrik edilir, sonra da rahatlıkla bilinebilecek açık ve seçik hale gelir veya getirilir. Bu niteliği taşıyan bir husus tamamen veya kısmen bilinmeyen başka hususlara da kılavuzluk yaparak onların bilinmesini sağlar ve bu sebeple ona "doğruyu yanlıştan, hakkı bătıldan ayıran belge" anlamında *beyyine* denir.¹¹⁴

Eserde bu bölümde on bir fetvâ yer almakla birlikte bu fetvâlar, davalarda iki tarafın hâkime delil sunmaları ile hâkimin bu beyyinelerden hangisini tercih ettiği ile ilgilidir.

---

¹¹¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 716.

¹¹² Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 144.

¹¹³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 70-71.

¹¹⁴ Bekir Topaloğlu, "Beyyine", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul 1992, s. 96.

1.25. Kitābu'l-vekālet: Sözlükte “muhafaza etme, koruma” anlamına gelen *vekālet*, bir fıkıh terimi olarak, hakkında niyâbet geçerli olan konularda, bir kimsenin bizzat kendisinin de yapabileceği hukukî bir işlem için başkasını yetkili kılmasını ifade eder.¹¹⁵ Gözleri görmeyen ya da aklî dengesi yerinde olmayan bir kimsenin vekâleti, hâkim huzurunda vekilin onu tevkîl eden kimsenin adına konuşması, bir işi yapması için birini vekil kılma gibi konularda on fetvâ yer alır.

Fi'l-vekāleti bi'l-bey': *Bey'* kelimesi, daha evvel de belirttiğimiz gibi daha çok satımı ifadede kullanılmıştır. Bu bölüm, alışveriş için birini tevkîl etme hakkındadır. Eserde yer alan altı fetva ise, bir eşya ya da cariye satışında bir kimsenin vekil kılınması hususundadır.

Fi'l-vekāleti bi's-şirā: İslâm hukukunda satma anlamına da gelmekle birlikte satın almada daha çok şirânın kullanımı yaygınlık kazanmıştır. Eserde iki fetvânın yer aldığı bu bölümde de cariye ve mülk satın almada birini vekil kılma hakkında bilgi vardır.

Fîmesā'ili'l-me'mûr: Bir kimsenin bir işin yapılmasını başka bir kimseye söylemesi ve o kişinin de bu işi yerine getirmesiyle ortaya çıkan hak ile ilgili olan bu bölümde üç fetvâ yer almaktadır.

Bābu 'azl el-vekîl 'ademihî: Bu bölümde yer alan dört fetvâ, bir kimseye vekâlet verildikten sonra o kimsenin vekâletten azl edilmesi hakkındadır.

1.26. Kitābu'd-da'vā: Sözlükte “çağırma, seslenmek, dua etmek, getirilmesini istemek” anlamına gelen *dāvâ*, hukuk terimi olarak, mahkeme yoluyla bir hakkın talep edilmesi anlamına gelir. Burada bahsi geçen haktan, hakkın tespiti ve temini kastedildiği gibi, hak ihtilalinin önlenmesi ve haksız taleplere karşı kişinin hukuken korunması da kastedilmektedir.¹¹⁶ Eserde birçok bölümde bu kavram geçmekle birlikte bu bölümde ise sadece iki fetvâ yer almaktadır.

---

¹¹⁵ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 688.

¹¹⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 114.

Fi'd-def: *Def*, bir davayı müdafaa için açılan başka bir dava demektir.¹¹⁷ Eserde bu bölümde yer alan on dört fetvâ da bir kimseye bir suç isnâd edilerek açılan davaya karşı o kimsenin de bu davayı düşürmek için dava açması hakkındadır.

Nev'un fi'l-mahmeseti ve mâ yunāsibuhā (Bir Çeşit Muhammese Meselesi ve Ona Uygun Olanlar): *Muhammese*, içinde beş sûret (vedîa, icâre, iâre, rehin, gasb) olduğu için veya hakkında beş değişik içtihad olduğu için bu adı almış fikhi mesele demektir.¹¹⁸ Bu bölümde biri Arapça olmak üzere üç fetvâ mevcuttur. Diğer iki fetvâ da bir eşyanın gasp edilmesi ile ilgilidir.

Fida've'n-neseb: Bu bölümde yer alan üç fetvâda, bir cariyeden doğan çocuğun nesebi ve bir kimsenin ölümünden sonra o kimsenin yakını olduğunu iddia eden bir kimsenin ortaya çıkması ve vereseden hisse almak istemesi konu edilmiştir.

Fimâ yusme'û mine'd-da'vâ ve mâ lâ yusme'û (Davalardan Dinlenen ve Dinlenmeyenler Hakkındaki Bölüm): Bu bölümde yer alan fetvâların hemen hemen tamamı miras ve bir mülke sahiplik iddia etme hakkındadır. Bu başlık altında on dokuz fetvâ yer almaktadır.

Fi't-tahlîf: Tahlîf, yemin etme ya da ettirme demektir.¹¹⁹ Eserde yer alan yedi fetvâda genellikle başka bir kimsenin zimmetinde olan bir mal, mülk ya da köle hakkında o kimseye yemin verdirmek hakkında bilgiler yer almaktadır.

El-ıavlu limen: Bu bölümde yer alan üç fetvâ, delil ya da şahitleri olmayan davalıların öne sürdükleri iddialardan hâkimin hangisinin sözüne inanacağı hakkındadır. Fetvâların içeriği Fîtercîhu'l-beyyinât bölümündeki fetvâlara benzemektedir.

Fimâ yete'alleku bimirûri'z-zemân: Günümüzde davaların zaman aşımına uğraması olarak adlandırılan durum ile ilgili fetvâlar, eserde bu başlık altında verilmiştir. Bu bölümde beş fetvâ yer almaktadır. Örneğin; bu bölümün son

---

¹¹⁷ Devellioğlu, a.g.e., s. 170.

¹¹⁸ Ali Haydar, *Dürrü'l-Hükkâm Şerhu Mecelleti'l-Ahkâm*, (Tahkîk: Muhâmî Fehmi el-Huseynî), El-Mektebetü's-Şâmîle el-İsdâru's-Sânî, C. 4, İstanbul, 1330, s. 207.

¹¹⁹ Sir James Redhouse, *Turkish And English Lexicon*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992, s. 509.

fetvâsında on dört yıl geçmekle davanın devam edip edemeyeceği hakkında fetvâ verilmiştir.

1.27. Kitābu'l-ikrār: Sözlükte “itiraf etmek, hakikati yazı, söz ve işaretle açığa çıkarmak” anlamlarına gelen *ikrār*, fıkıh literatüründe, sözlük anlamına yakın olarak, bir kimsenin üzerinde başkasına ait bir hakkın bulunduğunu itiraf etmesi, bildirmesi demektir. İkrâr, şahitlikten daha kuvvetli bir ispat vasıtasıdır. Bu nedenle, ikrârdan döndüğünü belirtmesi mahkemece itibara alınmaz ve ikrârına binâen hüküm verilir. Halbuki şahitlikte, hüküm verilmeden şahitlikten dönülebilir. İkrâr ispat vasıtalarının en başında gelmesine rağmen, sadece ikrârda bulunanı bağlayan kâsır bir delildir. İkrâr itirafta bulunanın dışında başkasının aleyhine delil teşkil etmez.¹²⁰ Eserde de bu bölümde yer alan on bir fetvâda da bir kimsenin ikrârının aksine davranışta bulunulup bulunulamayacağı ya da bir kimsenin ikrârı üzerine hâkimin hüküm vermesi gibi konular üzerine bilgi verilmiştir.

Fi'l-ikrār bi'n-neseb: Eser içerisinde bu bölümde yer alan tek fetvâ, mirasa dâhil olma hususunda nesebin ikrârı hakkındadır.

1.28. Kitābu's-şulh: *Sulh*, bir fıkıh terimi olarak, iki ülke arasında yapılan barış anlaşmasını ifade ettiği gibi, davalı tarafların aralarında anlaşmalarını da ifade eder. Sulh karşılıksız olarak yapılabileceği gibi, bir bedel karşılığında da yapılabilir. Bu takdirde alınan bedele sulh bedeli denir.¹²¹ Eserde bu bâbda yer alan dört fetvâda da davalıların bir sulh bedeli üzerine anlaşmaları hakkındadır.

Fi'l-ibrâ: Sözlükte "arındırmak, aklamak, temize çıkarmak, yükümlülükten kurtarmak" gibi anlamlara gelen *ibrâ*, aynı kökten türeyen ve gerek *ibrâ* işleminin gerekse başka sebeplerin sonucunda gerçekleşen suçsuzluk, borçsuzluk ve yükümlülükten kurtulma durumunu ifade eden *berâet* kavramıyla yakından ilişkili olduğu gibi, karı ve kocanın evlilik haklarından karşılıklı olarak vazgeçmeleri anlamındaki *mübâree* veya yine bir fıkıh terimi olan *istibrâ* kavramlarıyla da anlam benzerliğine sahiptir. Aralarında sebep-sonuç ilişkisi bulunmakla birlikte *ibrâ* ile *berâetin* birbirinin yerine kullanıldığı da olur. Fıkıh terimi olarak *ibra*, bir kimsenin

---

¹²⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 305.

¹²¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 598.

başkasının zimmetinde veya nezdinde olan hakkından karşılıksız olarak vazgeçmesini ifade eden hukukî işlemin adıdır. Hakkın, sahibi tarafından düşürülmesini ve dava konusu olmaktan çıkarılmasını ifade etmesi itibariyle *ibrâ* borç münasebetini sona erdiren bir işlemdir.¹²²

Eserde bu bölümde beş fetvâ yer almaktadır. Bu fetvâlarda borçlu olan kimselerin borçlarından berî olmaları hakkında bilgi vardır.

1.29. Kitābu'l-mudârebeti ve'l-biđâ'eti: Sözlükte “vuruşmak, dövüşmek, birinden ticaret için mal alıp kazandıktan sonra kâra ortak olmak” gibi anlamlara gelen *mudârebe*, bir fıkıh kavramı olarak, bir taraftan sermaye, diğer taraftan emek ve çalışma olmak üzere kurulan şirkettir. Mudârebenin kurulabilmesi için birden fazla kişinin olması gerekir.¹²³ Bu bölümde yer alan altı fetvâ da bireylerin mudârebe yoluyla kurdukları ticarî ilişki üzerinedir.

1.30. Kitābu'l-vedî'a: Bir fıkıh terimi olarak *vedîa*, bir kimseye koruması için bir malın bir malın geçici olarak tevdi edilmesi akdini ve bu şekilde bırakılan malı ifade etmektedir. Fıkıh literatüründe emânet, tarafların birbirine uygun karşılıklı irade beyanıyla kurulan ve bağlayıcı olmayan bir akittir.¹²⁴ Eserde de bu bölümde bir miktar para ya da kitabın sahibi tarafından başka bir kimseye emanet edilmesi hakkında fetvâların yer aldığı dört fetvâ verilmiştir.

1.31. Kitābu'l-hibe: Sözlükte “bağışlamak, lütfetmek, karşılıksız vermek” anlamına gelen *hibe*, fıkıh ıstılahında, bir malın bedelsiz olarak bir başkasına mülk olarak verilmesini ifade etmektedir. Karşılık şart koşulmaksızın bir malın hayatta iken başkasına temlik edilmesi şeklinde de tanımlanabilir. Fıkıh kaynaklarında hibe, iki taraflı bir akid olup, tarafların irade beyanı ile kurulur ve hibe edilen malın teslim-tesellümü ile tamamlanır. Hibenin geçerli olması için, bağışlama anında akid konusu malın mevcut olması, malum ve belirli bulunması, bağışlayana ait olması, tarafların rızalarının bulunması ve bağışlayanın eda ehliyetine sahip olması gereklidir. Ancak

---

¹²² H. Yunus. Apaydın, “İbrâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 21, İstanbul 2000, s. 263.

¹²³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 456.

¹²⁴ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 145.

bağışlanan kimsede tam edâ ehliyeti aranmaz; eksik edâ ehliyeti bulunan mümeyyiz çocuk ve bunağın hibeyi kabul etmeleri geçerlidir.¹²⁵

Eserde de bu bölümde mülk, eşya ya da bir miktar paranın çeşitli nedenlerden ötürü başka bir kimseye hibe edilmesi hakkında on bir fetvâ yer almaktadır.

1.32. Kitābu'l-icâret: Sözlükte “kiralamak, iş karşılığı verilen şey” anlamlarına gelen *icâre*, fıkhıta da sözlük anlamına uygun olarak menfaatin bedel karşılığı satımını konu alan iş ve kira akdini ifade etmektedir. Fıkıh literatüründe icâre akdi, hem gayrimenkul ve menkul eşyanın kiralanmasını, hem de insanın çalışmasını konu alan iş akdini kapsar. İcâre, ticarî ve günlük hayatta en çok duyulan akitlerden olup, karşılıklı borç doğuran iki taraflı ve bağlayıcı bir akittir. İcâre akdinin şekli, işleyişi toplumsal anlayışlarla ve şartlarla yakından alakalı bulunduğundan, Kur’ân ve sünnette ayrıntılı hükümler konulmak yerine, genel çerçeveler çizilmiş, belli ilkeler konulmuştur.¹²⁶

Kitābü'l-icâret bölümü, eser içerisinde en çok fetvâya sahip bölümlerden biridir. Bu başlık altında yirmi iki fetvâ yer almaktadır. Bu fetvâlar, bir kişiye ya da vakfa ait olan mülk, arsa ya da eşyanın kiralanması hakkındadır.

1.33. Kitābu'l-ikrâh: Bu kitapta dokuz fetvâ bulunmaktadır. Sözlükte “bir şahsı hoşlanmadığı bir işi yapmaya zorlamak” anlamına gelen *ikrâh*, bir fıkıh terimi olarak, tehdit etmek suretiyle hukuken yapmakla mükellef olmadığı bir işi, istemediği halde yapmaya zorlamak demektir. İkrâhtan söz edilebilmesi için, zorlayanın yaptığı tehdidi yerine getirebilecek güçte olması gerekir; bu güçte olmaması hâlinde ikrah hukuken itibara alınmaz. Zorlanan kişinin de, tehdit eden kişinin tehdit ettiği şeyi yapacağına dair içine korku düşmesi ve bu korkunun etkisiyle fiili işlemesi gerekir. Tehdidin zorlananın canına, malına veya yakınlarına yönelik olması ve zorlanan fiilin yasak veya zorlanan kimseyi külfet altına sokan bir eylem olması gerekir.¹²⁷ Eserde bu bölümde verilen fetvâlara bakıldığında da hemen hemen bütün fetvâların “tehdîdini ikâ’a kâdir olan Zeyd” ifadesi ile başladığı görülür. Bu ibâre, bize bahsi

---

¹²⁵ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 255-256.

¹²⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 288-299.

¹²⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 304.

geçen Zeyd'in tehdit ettiği kişiyi her ne ile tehdit ediyorsa, onu yapmaya muktedir olduğunu belirtmek için verilmiştir.

1.34. Kitābu'l-ḥacr ve'l-me'zūn: Sözlükte “engellemek, kısıtlamak, yasaklamak” anlamına gelen *ḥacr*, bir fıkıh terimi olarak, kişinin elinde mevcut haczi caiz mallarında, özellikle alacaklılara zararlı olacak tasarruf yetkisi elinden alınmış veya kısıtlanmış olur.¹²⁸ *Fekk-i ḥacr* yani *izin* ise zaman, mekân ya da cins kaydı koymadan, kölenin ticaret yapmasına müsaade etmek demektir. İznin rüknü ise, efendinin kölesine “Sana ticaret yapman için izin verdim.” demesidir.¹²⁹ Bu konu eserde dört fetvâ ile işlenmiştir.

1.35. Kitābu'l-ğaşb: Sözlükte “bir kimseye üstün gelmek, bir şeyi zorla almak” anlamına gelen *ğaşb* kelimesinin hukuk terimi olarak ifade ettiği mâna mezheplere ve aynı mezhep içindeki âlimlere göre değişmektedir. Hanefî hukukçularından Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf'a göre *gasp*, bir malı sahibinin veya yetkili kimsenin izni olmadan açıkça ve zorla alarak mâlikin zilyedliğini gidermek ve yerine haksız bir zilyedlik kurmaktır. Bu hukukçular *gasp*'in mala yönelik bir fiille olmasını şart koşarken yine Hanefîler'den İmam Muhammed, *gasp*'in gerçekleşmesi için mala yönelik bir fiilin bulunmasının şart olmadığı görüşündedir, İmam Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel'e göre ise *gasp* başkasının malına haksız olarak el koymaktır. Bu tanımda öncekinden farklı olarak mal sahibinin zilyedliğini giderme kaydı bulunmamaktadır. Tanımlar arasındaki farklılıklar, *gasp*'edilebilen mal kapsamına nelerin girdiği noktasında önem kazanmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de bir yerde¹³⁰, ayrıca bazı hadislerde¹³¹ geçen *gasp* kelimesinin özünde, bir malın sahibinin rızâsının hilâfına zorla ele geçirilmesi veya alıkonulması şeklinde bir anlamın bulunduğu görülür.¹³²

Eserde bu başlık altında on üç fetvâ yer almaktadır. Yukarıdaki tanımlara göre bu bölümdeki fetvâlara bakıldığında sadece bir malın ya da eşyanın değil sahibinin zilyedliğinde bulunan arsa, mülk ya da cariye'nin de söz konusu olabileceği anlaşılır.

---

¹²⁸ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 212.

¹²⁹ Burhanpurlu Şeyh Nizam, a.g.e., C. 10, s. 359.

¹³⁰ el-Kehf 18/79

¹³¹ Bk. Wensinck, el-Mu'cem, "Ğaşb" mad.

¹³² M. Akif Aydın, “Gasp”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 13, İstanbul 1996, s. 387.

Bu doğrultuda gasbın tanımına bakıldığında esere göre gasb sadece malın sahibinden izinsiz olarak alınması değildir. Burada bulunan fetvâlar, yukarıdaki ihtilafi doğrulamaktadır.

1.36. Kitābu’ş-şuf’a: Bir fıkıh kavramı olarak *şuf’a*, satılan bir mülkü, satın alana kaç mal olmuşsa, o miktar karşılığında mülkiyetine geçirme hakkıdır. Şuf’a hakkı, yalnızca akârlarda söz konusudur; akâr dışındaki mallar şuf’a hakkına konu olamaz. Bir akârda şuf’a hakkının doğmasının sebepleri, malda ortaklık, irtifak haklarında ortaklık, bitişik komşuluk şeklinde sıralanabilir. Buna göre bir şahıs bir akârını, şuf’a hakkı bulunmayan birine satsa, şuf’a hakkına sahip üçüncü şahıs, satım bedelini ve diğer masrafları ödeyerek akârı cebren satın alabilir. Bu hakkın doğması için, akârın bir bedel karşılığında sahibinin mülkiyetinden çıkmış olması, hak sahibi kişinin satışı rıza göstermiş olmaması gerekir.¹³³

Eserde şuf’a hakkı ile ilgili beş fetvâ bulunmaktadır. Bu fetvâlar; bostan, mahzen, bahçe ve değirmen gibi mülkler için hak iddia edilmesi üzerine verilmiştir.

1.37. Kitābu’l-kısmeti ve’l-muhâyât: *Kısmet*, taksim etmek, bir şeyi bölüştürmek, bölüşmek demektir. Taksim, müteaddid kimselerin bir şeydeki hisselerini, bir ölçü ile tayin ve tahsis etmektir. Taksimin sebebi, müşterek bir malın taksim edilmesini, ortakların tamamının veya bir kısmının mülkünden özel hakkı olarak faydalanmak için istemesidir. Taksimin esasları ise iki nasibin arasını temyiz ve ifrazdır.¹³⁴ Muhâyâda ise bölünemeyen bir şey vardır ve *muhâyâ* bu şeyi nöbetleşe kullanma anlamındadır.¹³⁵ Eserde bu bölümde, mirasın paylaşılması ile ilgili beş ve bir cariye sahibinin sahipliği hakkına bir fetvâ olmak üzere altı fetvâ bulunmaktadır.

1.38. Kitābu’l-muzâra‘at: Sözlükte “ziraatte biriyle ortaklık yapmak” anlamına gelen muzâra‘a, bir fıkıh kavramı olarak da bir taraftan toprak, diğer taraftan zirâi faaliyeti yürütmek üzere kurulan ziraat ortaklığı demektir.¹³⁶ Bu kitapta da bu ortaklık ile ilgili dört fetvâ yer almaktadır.

---

¹³³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 622.

¹³⁴ Burhanpurlu Şeyh Nizam, a.g.e., C. 11, s. 207-208.

¹³⁵ Devellioğlu, a.g.e., s. 671.

¹³⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 477.

Fi'l-musākāt: *Musākāt*, bir taraftan ağaçlar, diğer taraftan da onların bakımı ve sulanması olmak şartıyla ve meydana gelecek semerelerin de belirlenen nispetler dahilinde taksim edilmesi üzere yapılan bir çeşit ortaklıktır.¹³⁷ Eserde bu bölümde yer alan tek fetvâ, bir bahçede ekilmeksizin çıkan acı elma ağaçlarının bir kimseye kestirilmesi ve o kimsenin kendi fidanlarını bahçeye dikmesi şeklinde yapılan anlaşma hakkındadır.

1.39. Kitābu'ş-şurb: Bu kitapta yer alan dört fetvâ bir bahçe, bağ ya da arsanın bir nehir yakınında olması ile o nehirden o arazinin sulanmasının yapılabilmesi hakkındadır.

1.40. Kitābu'l- kerahiyyet ve'l-istihsân: Fürû-ı fıkıh kitaplarında bazı haram, mekruh ve helâl fiillerin ele alındığı bölümlere "Kitābu'l-kerâhiyye ve'l-istihsân" adı verilir. Sözlükte "bir şeyi iyi ve güzel bulmak" mânasına gelen *istihsân*, fıkıh usulünde müctehidin bir meselede icmâ, zaruret, örf, maslahat, gizli kıyas gibi özel ve daha kuvvetli görünen bir delile dayanarak o meselenin benzerlerinde izlenen genel kuraldan ve ilk hatıra gelen çözümden vazgeçmesi ve hukukun amacına daha uygun bulduğu başka bir hüküm vermesi şeklinde özetlenebilen yöntemin adıdır.¹³⁸ Eserde altı fetvânın verildiği bu bölümde cihad esnasında sakal ve tırnakların uzatılması, küçük bir çocuğu annesinden ayırıp satın almak gibi hususların caiz olup olmadığı hakkında fetvâlar yer almaktadır.

1.41. Kitābu'l-ḥiṭān: Hiṭān; duvar, çit ya da korkuluk anlamındadır.¹³⁹ Eserde de bir binanın çeşitli bölümlerinin kime ait olduğu ve o bölümlerin kullanım hakkı ile ilgili yedi fetvâ yer almaktadır.

1.42. Kitābu'ş-şayd: Sayd, tabiatı itibariyle yabancı, insandan kaçan ve normal yollarla elde edilemeyen hayvanların yakalanmasını ifade eder.¹⁴⁰ Bu kitapta yer alan tek fetvâda balıkların balık otu denen bitki ile yakalanmasının caiz olup olmadığı hakkındadır.

---

¹³⁷ Burhanpurlu Şeyh Nizam, a.g.e., C. 16, s. 272.

¹³⁸ Ali Bardakoğlu, "İstihsân", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul 2001, s. 339.

¹³⁹ Redhouse, a.g.e., s. 816.

¹⁴⁰ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s.580.

Fiihyâi'l-mevât: Bu başlık altında üç fetvâ yer almaktadır ve zikr olunan “mevât” kelimesi de sahipsiz araziler ile ilgilidir. *Arazi-yi mevât*, kimsenin mülk ve tasarrufunda olmayan, belli bir köye yahut kasabaya tahsis edilmemiş, ziraat yapılmayan ve iskân mahallinden uzakta bulunan boş araziye denir. Devletin yetkili birimlerinden izin alınmak kaydıyla, bu araziye imar eden kişi ona sahip olur.¹⁴¹ Buna göre eserde yer alan ikinci fetvâyâ baktığımızda imamın izni ile bir arazi mevât addolunabilir. Buradan bir belde imamının sahipsiz olan arazi hakkında izin verebilecek yetkili bir kişi olduğu anlaşılır. Ayrıca fetvâlara göre sahipsiz bir arazinin mevât addolunabilmesi için imarlaştırılmış bir yerden ses işitilmeyecek kadar uzak olması gerekir.

1.43. Kitābu'r-rehn: Sözlükte “hapsetmek, alıkoymak, devamlı olmak, sabit olmak” gibi anlamlara gelen *rehin*, bir fıkıh kavramı olarak, bir alacağı güvence altına almak için teslim alınan mal demektir. Rehin akdi, icap ve kabul ile kurulur ve rehnedilen şeyin teslim edilmesiyle kesinleşir. Rehin olarak verilecek şeyin muayyen, teslim ve satılmaya elverişli olması ve sözleşme esnasında mevcut olması gerekir. Zira borç ödenmediği takdirde, alacaklı bunu sattırarak alacağını bedelinden alabilir. Rehin hakkı alacaklıya, rehin olarak verilen malı, hakkını alıncaya kadar elinde tutma yetkisi verir. Bunun yanında, borçlunun iflas etmesi veya ölmesi halinde öncelik sağlar. Rehin olarak verilen mal üzerinde alacaklılar veya mirasçılar hak iddia edemezler. Rehin satılıp alacaklı bundan hakkını aldıktan sonra kalan olursa mirasçılara veya diğer alacaklılara verilir.¹⁴² Eserde de bir kimsenin sahibi olduğu eşya, arsa, gemi ya da kitaplarını rehin vermesi hakkında on iki fetvâ yer almaktadır.

Fihelâki'r-rehn ve'l-ihtilâf: Bir miktar para, mülk ya da bir eşyanın rehin verilmesi ve daha sonra yapılan akidlerle bazı anlaşmazlıkların zuhur etmesi hakkında olan bu bölümde dört fetvâ yer almaktadır.

1.44. Kitābu'l-cinâyât: *Cinâyet*, bir fıkıh terimi olarak, mala ve cana yönelik hukuka aykırı filler ile hacda ihram veya harem sebebiyle yapılması yasak olan işleri ifade etmektedir. Geniş anlamda mala ve cana yönelik hukuka aykırı filler için

---

¹⁴¹ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 29.

¹⁴² Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 550-551.

cinâyet tâbiri kullanılmakla birlikte, mala yönelik işlenen suçlar daha çok *gasp* veya *itlâf* başlıkları altında incelenmiştir. Cinâyet kavramı ise, daha çok dar manada, cana yönelik işlenen adam öldürme ve müessir fiil suçları karşılığında kullanılmıştır.¹⁴³ Eserde bu başlık altında on yedi fetvâ yer almaktadır. Padişah'tan izin alarak ya da izinsiz olarak bir yerde kuyu açılması ve kuyuya hayvan ya da insan düşmesi, bir kimseyi kasten öldürmek ya da yaralamak, kâtil olan kimse hakkında kısâsda bulunmak ve kimlerin bu kısâs hakkına sahip olduğu gibi hususlar hakkında fetvâlar bu bölümde verilmiştir.

1.45. Kitâbu'd-diyât: *Diyet*, İslâm hukukunda bir şahsın haksız olarak öldürülmesi, sakat bırakılması veya yaralanması halinde ceza ve kan bedeli olarak ödenen mal veya parayı ifade eder.¹⁴⁴ Eserde de bu konu ile ilgili on altı fetvâ bulunmaktadır.

Fîmâ yücibu'd-diyete ve mâ lâ: Bu bölümde diyeti gerektiren ve gerektirmeyen hususlar hakkında on bir fetvâ verilmiştir.

Fîcinâyeti'r-raķık ve'l-cinâyeti 'aleyhâ: Bu bölümde yer alan dokuz fetvâ, kölenin sahibini yaralaması ya da öldürmesi, bir kimsenin bir köle tarafından sahibinin emri ile öldürülmesi, bir kimsenin başka birinin cariyesini öldürmesi, köleye bir işi yapması için emir verilmesi ile kölenin bu işi yaparken ölmesi ve bu ölümlerin diyetleri hakkındadır.

Fîcinâyeti'l-behîme ve'l-cinâyeti 'aleyhâ: Dokuz fetvânın yer aldığı bu bölümdeki fetvâlar, bir kimsenin başka birine ait olan yük veya binek hayvanı tarafından yaralanması, öldürülmesi ya da birinin hayvanına zarar verilmesi ile yaralanan kişiye, öldürülen kişinin veresesine ya da hayvan sahibine diyet ödenip ödenmeyeceği hakkındadır.

Bâbu'l-ķasâme: Sözlükte "yemin etmek, yemin eden topluluk; barış ve yüz güzelliği" gibi anlamlara gelen *ķasâme* İslâm hukukunda, fâilin kesin delille belirlenemediği bir cinâyet işlendiğinde suç mahallinden sınırlı sayıda bir topluluğun haklarındaki suç isnadını defetmek veya maktulün yakınlarının suç isnadında

¹⁴³ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 103-104.

¹⁴⁴ Ali Bardakođlu, "Diyet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul 1994, s. 473.

bulunmak amacıyla mahkeme huzurunda yaptığı özel yeminleri karşılayan bir terimdir.¹⁴⁵ Eserde kasâme bâbında yedi fetvâ verilmiştir. Bu fetvâlar, bir yerde fetvâlardaki ifadeyle “katîl bulunmuş” olan kimsenin kâtilinin kim olduğu hakkındadır.

1.46. Kitābu'l-veşâyâ: Bir kimsenin vefatından sonraya bağlı olmak üzere bir malı veya menfaatini bir veya birkaç kişiye ya da bir hayır işine bırakmasına *vasiyyet* denir. Bununla birlikte bir kimsenin ölümünden sonra veya yokluğunda yapılmasını istediği şeye de *vasiyyet* denmiştir.¹⁴⁶ Bir kimsenin mirasını veresesinin istemediği bir kimseye bırakması, mirasın hisselerine bölünmesi ve mirasçılar arasında paylaşılması, mirasın bırakıldığı kimsenin mirası alamadan ölmesi, bir kimseye mirası alabilmesi için şart koşulması gibi konular hakkında bu bölümde on üç fetvâ verilmiştir.

Fliçtimâ'î'l-veşâyâ: Yedi fetvânın yer aldığı bu bölümde bir kimsenin ölümünden önce mirasının çeşitli hayır işlerinde kullanılmasını vasiyet etmesi ile ölen kişinin mirasının ancak belirli isteklerine yetmesi üzerine hangi şekilde isteklerin yerine getirilebileceği, bir kimsenin mirasından birden fazla kişi için pay vermesi, mirasın beytü'l-mâl tarafından alınması gibi hususlar hakkında bilgi verilmiştir.

Fînaşbi'l-vaşiyi ve 'azlih: Bu bölümde bir kimsenin mirasa dahil olan kimseler üzerine vasî olarak tayini ya da azl edilmesi ile ilgili altı fetvâ verilmiştir.

Fitaşarrufâti'l-vaşî: Bu bölümde küçük yaşta bir kimseye vasî olarak kadı tarafından tayin edilen bir kişi olmasına rağmen başka birinin kanaat etmemesi ile vasî olmak istemesi, bir kimsenin vasiyetlerin gerçekleştirilmesi için miras üzerinde tasarrufta bulunması hakkında üç fetvâ yer almaktadır.

Fimâ yuşaddikü fihi'l-vaşiyu: Bu bölümde birbirine bağlantılı olarak verilmiş olan iki fetvâda bir kimsenin kendi malından vasiyeti yerine getirmesi ile onu vasî olarak tayin eden kimsenin terekesine rücû etmesi ve vasiyeti yerine getirip

---

¹⁴⁵ Ali Bardakoğlu, “Kasâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul 1999, s. 528.

¹⁴⁶ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 683.

getirmediği hakkında yemin etmesi ile doğruluğunun sabit olması hakkında bilgi verilmiştir.

Fīmā yuzamminu bihi'l-vaşiyu ve mā lā: Bu bölümde yer alan beş fetvâda vasî olarak tayin edilen bir kimsenin miras üzerinde tasarrufta bulunması ile o mirası tazmîn etmesi, henüz reşid olmayan bir kişinin malını vasîsinden almak istemesi, akli yerinde olmayan bir kimseye vasînin malını iade etmesi gibi konular hakkında beş fetvâ yer almaktadır.

1.47. Kitābu'l-ferâ'iz: Sözlükte “takdir ve tayin edilmiş şey, belirlenmiş hisse, kesin dinî emir” manalarına gelen farîza kelimesinin çoğulu olan *ferâiz*, fıkıh ıstılahında mirasçılarının terekeden alacakları paylar ile miras hukuku mânasında kullanılan bir terimdir.¹⁴⁷ Eserde de mirasın kime kalacağı, ölen kişinin vârislerinin kimler olabileceği, mirasın vârislere ne şekilde bölünebileceği gibi hususlar hakkında sekiz fetvâ yer almaktadır. A ve M₁ nüshaları bu bâb ile son bulmaktadır.

Fi'l-ḥaml : Sadece E₁ nüshasında yer alan bu bölüm, karısı hamile iken ölen kimsenin mirasının bölünmesi hususunda tek fetvâyı içerir.

Fi'l-arâzi: Bu bölüm, E₁ nüshasında yer alan son bölümdür ve bu bölümde arazi kullanımı hakkında tek fatva yer almaktadır.

Eser içerisinde yer alan bütün bu bölümler, diğer fetvâ mecmuları ile benzer şekillerde sıralanmışlardır. Örneğin diğer mecmualara da bakıldığında Kitābu't-tahâret ile başladığı görülür. Ancak bu mecmuadan çok daha hacimli ve içerisinde çok daha fazla bölümü ve fetvâyı barındıran fetvâ mecmuaları da vardır.

2. NÜSHALARININ TAVSİFİ VE ŞECERESİ

---

¹⁴⁷ Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 177.

Şükrü Özen'in "Osmanlı "Osmanlı Dönemi Fetvâ Literatürü"¹⁴⁸ adlı önemli makalesi ile internet ve kataloglardan edindiğimiz bilgiler sonucunda Tuhfetü'l-Fetâvâ'nın beş nüshasını tespit edebildik. İlmî metin neşri için nüsha tavsiflerinin önemli olmasından dolayı bu nüshaların tamamını elde ettik. Kütüphanelerde eserler okuyucuya çıkarılmadıklarından, eseri kendimizin tavsif etme imkanı olmamıştır. Bu nedenle nüsha tavsiflerini kataloglarda verilen bilgilerle elimizdeki görüntülerden yola çıkarak hazırlamaya çalıştık.

1. Süleymaniye Kütüphanesi, Âtîf Efendi Ktp., Âtîf Efendi, nr. 1141(A)

Süleymaniye Kütüphanesi'nin Âtîf Efendi bölümünde bulunmasından dolayı A nüshası olarak isimlendirdiğimiz nüsha, diğer nüshalara bakıldığında en sağlam ve tam olan nüshadır. Bu nüsha, büyük bir ihtimalle beş nüsha içerisinde en son yazılan nüshadır. Müstensih; eseri titizlikle hazırlamış, sayfa kenarlarında yer alan Arapça nukûlleri metnin içerisine almış, eserin bölümlerini gösteren bir fihrist hazırlamış ve burada fetvâların dayanağı olan Arapça metinlerin hangi kaynaklardan alındığını da göstermiştir. Kaynak eserler, beş nüsha içerisinde yalnızca A ve M₁ nüshalarında verilmekle beraber, A nüshasında M₁ nüshasındaki gibi bir tablo ile gösterilmemiştir. Bu nüsha, Arapça metinlerin eser içerisine alınmasından dolayı diğer nüshalardan daha hacimlidir ve 131 varaktır; ayrıca her sayfada 21 satır vardır. Söz başları kırmızı renklidir ve eser içerisine alınan Arapça nukûller de fetvâlar gibi gösterilmiştir. Nukûl, hangi fetvâyaya aitse, o fetvânın altına yazılarak belirtilmiştir. Kitabın cildi kırmızı renklidir. Kitabın yanak kısmında "Fetâvâ-yı 'A'îullâh Efendi" yazmaktadır; ancak eser Ömer bin Sâlih el-Kırîmî'nin eserinden bir nüshadır.

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 589 (E₁)

Süleymaniye Kütüphanesi'nin Esad Efendi Kitaplığı'nda bulunan ve E₁ nüshası olarak adlandırdığımız nüsha, titiz olmayan bir müstensih tarafından yazılmıştır. Söz başları kırmızı ve fetvâlar diğer nüshalardan farklı olarak her konuda baştan başlamak suretiyle numaralandırılmıştır. Müstensih, çoğu varakta eseri bir sayfada 13 satır olarak yazmasına rağmen, bu sayı son 40 varakta değişiklik göstermiştir. Bu

---

¹⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: Özen, "Osmanlı Dönemi Fetvâ Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, S. 5, s. 249-378.

nüsha, hemen ilk sayfasında besmele ve “Kitābu’t-ṭahāret” bölümü ile başlar. Eserin ikinci sayfasına ise sonradan yapıştırılmış bir beyaz kağıt ile dibāce konulmuştur.

E₁ nüshasının, diğer nüshalara bakıldığında ayrı bir koldan geldiği anlaşılmaktadır. Bu nüshada diğer nüshalarda olmayan üç bölüm daha vardır. Bunlardan biri Kitābu’l-vaḳf bölümünden sonra gelen “Fītaṣarrufāti’l-mutevellī ve zamān” bölümüdür. Nüshanın sonunda ise “Fī’l-ḥaml” ve “Fī’l-arāzī” bölümleri vardır. E₁ nüshası ile A nüshasının kimi başlık altında yer alan fetvâlardaki sıralanışında da farklılıklar vardır. Bununla beraber, mezkûr fetvâların sıralanışı hakkında M₁, M₂ ve E₂ nüshalarına baktığımızda genellikle A nüshası ile benzer şekilde sıralandıklarını görürüz. Örneğin; “Kitābu’l-kerāhiyyet ve’l-istiḥsān” başlığı altında yer alan fetvâlar bu şekildedirler. Bu bölümde yer alan fetvâlar, A ve M₁ nüshalarında aynı; E₁ nüshasında farklı diziliştedirler. Bu durumun gözlemlendiği başka bölümler de vardır. Bunlardan bir başkası “Kitābu’l-cināyāt” bölümüdür. Buna benzer bir şekilde, E₁ nüshasında “Fīctimā’i’l-veṣāyā” başlığı altında verilen fetvâların son ikisi A nüshasında “Fīnaṣbi’l-vaṣī ve ‘azl” bölümündedir ve içerdiği bilgilere bakıldığında “Fīnaṣbi’l-vaṣī ve ‘azl” bölümünde olması daha doğrudur. Bu nüshada ayrıca; kimi bölümlerde fetvâlar eksiktir. Meselâ; “Bābu’t-ta’līk” bölümünde bu başlık altında yer alıp A nüshasında olmayan ve transkribe ettiğimiz metin içerisinde göstermeye çalıştığımız beş fetvânın, A, E₂ ve M₂ nüshalarında tamamı, M₁ nüshasında ise üçü bulunmaktadır. Yine bunun gibi “Bābu’ş-ṣalāt” ve “Faṣlun İmāmet” bölümlerinde yerleri farklı olan fetvâlar vardır ki bunların içeriklerine bakıldığında yine A nüshasındaki şekli ile yer alması daha uygundur.

E₁ nüshasında çok sayıda kelime eksikliği ve yazım yanlışı da vardır. Hatta bu kelime eksikliğinin bir kelime ile sınırlı kalmadığı birçok fetvâ vardır. Bu durum, sayfa kenarlarında yer alan Arapça nukûllerde de görülmektedir. Ayrıca bu nüshada 83. varakta yapıştırılmış beyaz bir kağıda yazılan yazı diğerlerinde yoktur. Ayrıca bunun gibi yine aynı nüshada 106. varaktaki Arapça metin de diğer nüshalarda yer almamaktadır.

E₁ nüshasında diğer nüshalarda ve bu nüshada da fetvâ mecmualarının yapısı gereği kısaca rumuzlarla belirtilen şeyhülislâm adları kimi yerlerde farklı yazılmıştır.

Bu rumuzlar; Pîrî yerine Pîrîzâde, Sms̄ yerine Es-seyyid Muştafâ Efendi, İshâk yerine İshâk Efendi gibi şekillerde verilmiştir.

3. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 593 (E₂)

Süleymaniye Kütüphanesi'nin Esad Efendi Kitaplığı'nda bulunan ve E₂ nüshası adını verdiğimiz nüsha, M₂ nüshası ile aynıdır ve muhtemelen ondan sonra yazılmıştır. Bu iki nüsha aynı yerde sona ermiştir. Şükrü Özen'in makalesinde bu eser 104 varak olarak gösterilmiştir. Ancak nüshanın yer aldığı eser, aynı zamanda "Fetāvā-yı 'Abdurrahîm Efendi" adlı bir başka eseri daha ihtivâ etmektedir. Mecmua, bu iki eser ile birlikte 104 varaktır. İncelediğimiz fetvâ mecmuası ise ilk 33 varaktadır ve bir sayfada 31 satır olarak yazılmıştır. Bu nüshada, eserde sayfa kenarlarında yer alan Arapça nukûller yer almamaktadır. Ayrıca eser, nesih yazı türünde yazılmıştır. Nüsha, tıpkı M₂ nüshasında olduğu gibi "Kitābu'l-vedî'a" başlığındaki ilk iki fetvânın verilmesi ile sona ermiştir. Geri kalan bölümler ise eksiktir.

4. Millî Kütüphane, nr. 06 Hk 1094 (M₁)

M₁ nüshası olarak adlandırdığımız bu nüsha, Millî Kütüphane'de yazar adı olarak "Osmân Efendî Yegânî Ahmed Efendî" adıyla kayıtlı olmasına rağmen eser Ömer bin Sâlih el-Kırîmî'nin eserinden bir nüshadır. Söz başları kırmızı renkli ve cetveller yaldızlıdır. Cildi, siyah renkli ve sonradan yapılmış pandizot cilttir. Asıl cildin bu deffesi içinde durmaktadır. Salbek, yaldız şemseli kahverengi cilttir. Eserde Süleyman Bey b. Hasan Bey'in mülkiyet kaydı vardır. Nesta'lik yazı türünde yazılmış ve saykallı çapa filigranlıdır. Bir sayfada 21 satır olarak yazılmıştır. Bu nüsha 87 varak olup muhtemelen A, E₂ ve M₂ nüshalarından önce yazılmıştır. Ancak bu nüsha tam değildir. Kitabın henüz ilk bölümü olan "Kitābu't-ṭahāret" in iki fetvâsından "Kitābu't-ṭalāk ve fihî't-tahlîl" bölümündeki sekizinci fetvâyâ kadar eksiktir. "Kitābu't-ṭahāret" başlığı altında yer alan beş fetvâ ile "Kitābu't-ṭalāk ve fihî't-tahlîl" bölümündeki yedi fetvâ ve bunlarla beraber arada kalan 13 başlık ile bu başlıkların altında yer alan fetvâların bulunduğu varaklar kopmuştur. Nüshada sayfa kenarlarında Arapça nukûller bulunmaktadır. Eserin girişinde, eser içerisinde yer

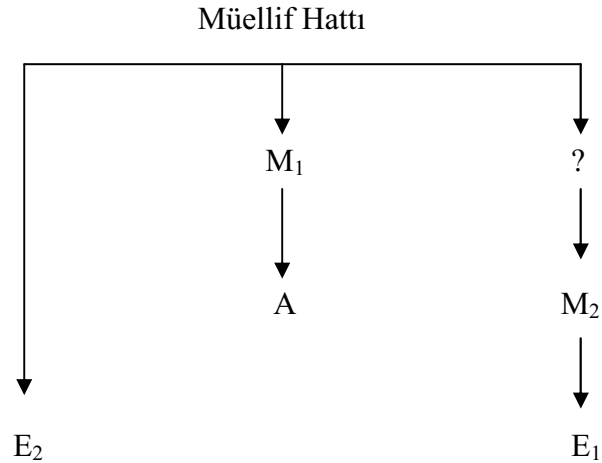

alan bu Arapça nukûllerin hangi eserlerden alındığını ve eserdeki başlıkları gösteren tablo şeklinde fihrist bulunmaktadır.

5. Millî Kütüphane, nr. 06 Mil Yz A 946 (M₂)

Millî Kütüphane'den aldığımız ikinci nüsha olmasından dolayı M₂ nüshası olarak adlandırdığımız bu nüshanın sırtı bez kağıt kaplıdır ve mukavva bir cilde sahiptir. Söz üstleri ve cetvelleri kırmızı, yaprakları rutubet lekeli ve nesih, yazı türünde yazılmıştır. Ayrıca, suyolu filigranlıdır. Nüsha, E₂ nüshası daha önce belirttiğimiz gibi “Kitābu'l-vedī'a” ile son bulmuştur. Geri kalan bölümler eksiktir. Bu nüshada da sayfa kenarlarında yer alan Arapça nukûller E₂ nüshasındaki gibi yer almamaktadır.

Tuhfetü'l-Fetāvâ'nın mevcut bulunan bu beş nüshasından eserin tamamını ihtiva ettiğini düşündüğümüz nüshalar A ve E₁ nüshalarıdır. Bu nüshaların diğerleri ile benzerlik ve farklılıklarına, nüshaların tam olmasına, metnin imlâsı ve müstensihlerin üslûp ve tasarrufları ile nüshalar hakkında tespit edilen diğer hususlara bakıldığında, eserin hazırlanışında bu iki nüshanın göz önünde bulundurulmasının gerekli olduğu görülür. A ve E₁ nüshaları arasında önemli farklar vardır. Diğer nüshalar ile A nüshası arasında benzerlikler çoktur ve onlar da konuların ve konular içerisindeki fetvâların sıralanışı bakımından E₁ nüshasından ayrılırlar. Eserin sağlıklı bir şekilde transkribe edilmesi açısından A nüshasını esas aldık ve E₁ nüshası ile diğer nüshaları da göz önünde bulundurarak metni çıkarmaya çalıştık.

3. METNİ YAZILI HÂLE GETİRMEDE DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR

Metnin ilmî usullere göre transkribe edilmesinde Erciyes Üniversitesi doktora öğrencilerinin Şem’î Şem’ullâh’ın mesnevi şerhi¹⁴⁹ üzerine incelemeleri esas alınmıştır. Bu tez çalışmasının metin kısmında, temelde, yaygın bir teâmül olan İsmail Ünver’in¹⁵⁰ tekliflerine uyulmakla birlikte, Ziya Avşar’ın¹⁵¹ teklifleri de kısmen göz önünde bulundurulmuştur. Son duruma göre temel hareket noktası şudur: Farsça ve Arapça kelimelerin birleşip terkip oluşturması çizgi ile sağlanacak; buna karşılık, kelimeye ek fonksiyondaki ön ve son unsurlar kelimelere çizgisiz eklenecektir.

Transkripsiyon imlâsında yaygın olarak kullanılan sistem şu birkaç değişiklik ile beraber bu metinde de esas alınmıştır:

Arapça’daki “harf-i cer”ler, sadece Türkçe’deki ek fonksiyonu ile kullanıldığında kelimeye eklenmiştir. Örneğin:

fitaşarrufâti’l-mutevellî, bîmurûri’z-zemân, ‘alâkıyâmi’l-cuhedâ’, ‘anaşl gibi.

Buna karşılık Arapça kelimeye “harf-i ta’rîf” (elif-lâm) vasıtasıyla bağlanan harf-i cerlerde tamlama pozisyonu ve çizgileri korunmuştur. Örneğin:

fi’l-murteddîn, fi’l-ikrâr, fi’l-icâreti’l-mu‘accele, ile’l-mütevellî gibi.

Farsça fiillerin bazı kiplerde önüne gelen *ber, der, ender, bi/bü* gibi edatlar da geldikleri fiillere çizgi olmadan birleştirilmiştir. Örneğin:

---

¹⁴⁹ Abdülkadir Dağlar, Şem’î Şem’ullâh Şerh-i Mesnevî (I. Cilt), (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük), Kayseri 2009; Turgut Koçoğlu, Şem’î Şem’ullâh Şerh-i Mesnevî (II. Cilt), (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük), Kayseri 2009.

¹⁵⁰ İsmail Ünver, “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 1993, s. 51-89.

¹⁵¹ Ziya Avşar, “Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Düşünceler”, *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 3/6 (Prof. Dr. İsmail Ünver Adına -The Serial of Special Volumes- İmlâ/Ortographic), Fall 2008, s. 71-111.

bermūceb-i emr gibi.

Farsça'da çoğunlukla aynı iki kelime arasına gelen “ā, be” gibi edatlar da kelimeleri çizgi olmadan birleştirmiştir. Örneğin:

berāber, mālāmāl gibi

Bunların dışında, iki ayrı kelimedenden oluşan her türlü tamlamada kelimeler çizgi ile birleşmiş ve bağlanmıştır. Ayrıca diğer transkripsiyon hususiyetlerinde İsmail Ünver'in tekliflerine büyük ölçüde uyulmuştur.

Metinde varak numaraları [] ve satır numaraları () şeklinde gösterilmiştir. Fetvâ vermede çok önemli bir husus da kaynak göstermedir ki bu metinler Arapçadır. Metin içerisinde bulunan Arapça nukûller, A nüshasında olduğu gibi ilgili fetvâdan hemen sonra Arap harfleriyle gösterilmiştir. Metinde geçen ayetlerin Türkçe karşılıkları ise dipnotta yıldız (*) ile gösterilmiştir.

2. BÖLÜM
TENKİTLİ METİN

İşbu mecmu'ā Tuḥfetu'l-Fetāvāda muḳayyed olan mesā'il-i fiḳhiyyenüñ taşḫīḥ-i naḳl eylediđi esāmī-yi kütüb mu'teberāt-ı fiḳhiyyedür ki zıkr olunur

Eşbāh	Edebü'l-Evşiyā	İs'āf
Anḳaravī	İhtiyār	Aḳkāmu'ş-Şıgār
İmdādu'l-Fettāḥ	İbnu Melek	Baḥru Rāiḳ
Bedāyi'	Bezzāziyye	Teshīl
Taḳḳīḳu Şerḫi Sirāciyye	Timurtaşī	Tetimmetu'l-Fetāvā
Tenvīru'l-Ebsār	Tercīḫu Beyyināti'l-Meğānim liBağdādī	Cāmi'u'l-Fetāvā
Cāmi'u'l-Fuşūleyn	Cāmi'u'ş-Şağīr	Cevāhiru'l-Fetāvā
Hāviyyu'l-Ḳudsī	Ḥaddādī	Ḥalebi'l-Kebīr
Ḥaḳāyıḳ	Ḥulāşa	Ḥizānetu'l-Ekmel
Ḥaşşāf	Ḥizānetu'l-Mufenninīn	Ḥizānetu'l-Fıḳḫ
Hāniye	Durer	Zaḫīretu'l-Burhāniyye

Zeylevî	Şerhu'z-Ziyādāt	Sa'dî
Sirāciyye	Seyyid Şerîf	Siyeru'l-Kebîr
Şerhu'ṭ-Ṭahāvî	Şadru'ş-Şerî'a	Fetāvā-yı Şūfiyye
Şayrafiyye	Żamānātu'l-Fuḍeyliyye	Zahîriyye
'Atābiyye	'İmādiyye	Ġāyetu'l-Beyān
Ġurer	Fetḥu'l-Ķadîr	Ķadîḥan
Ķunye	Ķutlubîĝa	Kā'idiyye
Kuhustānî	Kāfî	Kāfî
Kirmānî	Kubrā	Menhu'l-Ġaffār
Minyetu'l-Muftî	Mu'īnu'l-Ĥukkām	Muṣtemil'u-l-Aḥkām
Muḥîṭu liBurhānî	Multeĝa	Mecma'u'l-Fetāvā
Mabsūṭu Serahsî	Mecma'u'l-Baḥreyn	Naḥdu'l-Fetāvā
Nazmu'z-Zendūsî	Nihāye	Velvāliciyye

Vecīzu Seraḥsī	Viḳāye	Hidāye
Fetāvā-yı Hindiyye	Yenābī ⁶	Yenbū ⁶

Tuḥfetu'l-Fetāvā		
Kitābu't-ṭahāret	Kitābu'ş-şalāt	Bābu'l-imāmet
Bābu'l-cum'a ve'l-ideyn	Bābu'l-cenā'iz	Kitābu'z-zekāt
Bābu'l-uşr	Kitābu'l-ḥacc	Kitābu'n-nikāḥ
Bābu nikāḥu'r-raḳīk ve ummi'l-veled	Bābu nikāḥul-vekīl ve'l-evliyā ve'l-kufuv	Bābu'r-rızā' ve'l-muḥarremāt ve'z-zıhār
Fīmā ez-zevci ve'z-zevceti ve iḥtilāfu'z-zevceyn	Bābu'l-mihr	Kitābu't-ṭalāk ve fihi't-taḥlīl
Bābu't-ta'lik	Bābu'l-ḥul'	Bābu'l-iddeti ve'l-istibrā
Bābu'l-īlā'	Bābu şubūtu'n-neseb	Bābu'l-li'ān
Bābu'l-ḥıdāne	Bābu'n-nafaqa	Kitābu'l-itaḳ
Bābu'l-kitābet	Bābu'l-istilād	Kitābu'l-velā'
Kitābu'l-eymān	Kitābu'l-ḥudūd	Faşlun fi't-ta'zır
Kitābu's-sırḳati ve ḳat'u't-ṭarıḳ ve'l-bāġi	Kitābu's-siyer	Fiaḥvāli ehli'z-zımmeti ve'l-cizye

Fi'l-murteddīn ve mā yete'alleku bitecdīdi'l-īmān ve'n-nikāh	Bābu mā yete'alleku bibeytu'l-māl ve't-timār	Kitābu'l-lakīṭ ve'l-luḳaṭe ve'l-ābīḳ
Kitābu'l-mefḳūd	Kitābu'ş-şirket	Kitābu'l-vaḳf
Fītaşarrufāti'l-mutevellī ve zamānihi	Fīmā yete'alleku bi'ş-şurūṭ	Fi'l-vezā'if
Fi'l-icāreti'l-mu'accele ve'l-mu'eccele	Kitābu'l-buyū'	Fīmā yete'alleku bi'ş-şemen
Bābu'l-bey'ī'l-fāsid	Fi't-taḡrīr ve'l-ḡabn	Fi'l-murābaḫa
Fi'l-bey'ī'l-vaşıyy	Bābu'l-istiḫkāk	Fīḫıyāri'r-ru'ye
Fīḫıyāri'l-ayb	Fīmā yumna'u'r-reddu bi'l-ayb	Bābu's-selem
Kitābu'ş-şarf	Kitābu'l-mudāyenāt	Kitābu'l-kefālet
Fi'r-rucū' 'ani'l-mekfūli 'anhu ve 'ademihi	Kitābu'l-ḫavāle	Kitābu'l-ḳazā
Faşlun fi'l-ḫabs	Kitābu'ş-şehādeti fimen tuḳbelu ve men lā tuḳbelu	Fīta'dīli'ş-şuhūd
Cerru'l-maḡnem ve defu'l-maḡrem ve şibhihimā	Fi'ş-şehādeti bi't-tesāmu'ı	Fi'ş-şuhreti ve't-tevātur

Fi's-şehādeti'z-zimmī ‘ale'l-muste'men	Bābu ihtilāfi's-şāhidīn	Bābu'r-rucū'‘ani's- şehādeti
Fītercīhi'l-beyyināt	Kitābu'l-vekālet	Fi'l-vekāleti bi'l-bey'
Fi'l-vekāleti bi's-şirā	Fīmesā'ili'l-me'mūr	Bābu 'azl el-vekīl ve ‘ademihi
Kitābu'd-da'vā	Bābu'd-def'	Nev'un fi'l-maḥmeseti ve mā yunāsibuhā
Fīda've'n-neseb	Fīmā yusme'u mine'd- da'vā ve mā lā yusme'u	Fi't-tahlīf
El-ḳavlu limen	Fīmā yete'alleḳu bimurūri'z-zemān	Kitābu'l-iḳrār
Fi'l-iḳrār bi'n-neseb	Kitābu's-şulḥ	Fi'l-ibrā'
Kitābu'l-muḍārebeti ve'l- biḍā'eti	Kitābu'l-vedī'a	Kitābu'l-hibe
Kitābu'l-icāret	Kitābu'l-iḳrāh	Kitābu'l-ḥacr ve'l-me'zūn
Kitābu'l-ḡaşb	Kitābu's-şuf'a	Kitābu'l-ḳısmeti ve'l- muhāyāt
Kitābu'l-muzāra'at	Fi'l-musāḳāt	Kitābu's-şurb
Kitābu'l-kerahiyyet ve'l- istiḥsān	Kitābu'l-ḥiṭān	Kitābu's-şayd

Fīihyāi'l-mevāt	Kitābu'r-rehn	Fihelāki'r-rehn
Kitābu'l-cināyāt	Kitābu'd-diyāt	Fīmā yūcibu'd-diyete ve mā lā
Fīcināyeti'r-raḳīḳ	Fīcināyeti'l-behīme	Bābu'l-ḳasāme
Kitābu'l-veṣāyā	Fīictimā'i'l-veṣāyā	Fīnaṣbi'l-vaṣiyyi ve 'azlih
Fitaṣarrufāti'l-vaṣiyyi	Fīmā yuṣaddiḳu fihi'l-vaṣiyyu	Fīmā yuzamminu bihi'l-vaṣiyyu ve mā lā
Kitābu'l-ferā'iz	Fi'l-ḥaml	Fi'l-arāzī

Bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm [A 1b] (1)

El-ḥamdu lillāhi'l-lezī ḳaṣarat 'anidrāki zātīhi efkāru'l-'uḳalā'i (2) ve'l-ḥayyeret fibeydā'i ulūhiyyetihi enzāru'l-'ulemā'i¹⁵² delle 'alā(3)vucūdihi'l-kā'inātu fi'l-'amīri ve'l-beydā'i¹⁵³ ve ṣehide bivaḥdāniyyetihi (4) raṣafu'l-'arzi ve's-semā'i¹⁵⁴ nes'eluhu enyece'alenā muḳtaẓīne (5) āṣāru'l-fuḳahā'i¹⁵⁵ elleẓīne fuẓẓile midāduhum 'alādimā'i'ṣ-ṣuhedā'i (6) ve rucciḥa menāmuhum 'alāḳiyāmi'l-cuhedā'i¹⁵⁶ ve'ṣ-ṣalātu ve's-selāmu (7)'alāḥayri'l-beriyyeti Muḥammedini'l-lezī ba'aṣehu bi'ṣ-ṣerī'ati'l-garrā'i ilākāffeti'l-berāyā (8) ve'ṣṭafāhu liḳam'e'd-ḍalāleti ve rafī'l-hūdā ve 'alāālihi (9) berereti'l-evliyā'i ve ṣaḥbihi ḥiyarati'l-etḳiyā'i¹⁵⁷ **ammā ba'du** inne erbābu'l-aḳli (10) mutetābiḳūne ve aṣḥābu'n-naḳli mütevāfiḳūne (11) 'alāenne 'ilme'l-fıḳhi ecelü'l-'ulūmi ve erfe'uha ve ekmelu'l-me'ārifi (12) ve'nfe'uhā izbihi intizāmu ṣalāḥu'l-'ibādi ve'ḡtināmu'l-felāḥi(13) fi'l-me'ādi ṣemerātu'l-uḳūli min envā'ihī tuctebā¹⁵⁸ (14) ve nefā'isu'l-aḳā'ili min eṣnāfihi tuftenā men teḥallā bihi [A 2a] (1) feḳad ḥāze bi'l-ḳıdḥi'l-mu'allā ve men taḥallā 'anhu yuḥṣeru yevme'l-ḳiyāmeti (2) a'mā¹⁵⁹ kemā ḳīle

İzā mā a'tezze vu 'ilmin bi'ilmin

Fe'ilmu'l-fıḳhi evlā bia'tizāzi (3)

Fekem ḥıybin tefūhu velā kemiskun

¹⁵² Hamd, akıllı kimselerin fikirlerinin zâtını idrak etmekten âciz kaldığı Allah'a aittir ve ilahlık sahasında âlimler hayrete düşmüşlerdir.

¹⁵³ Kâinat, ma'mûr olan yerlerde de çöllerde de O'nun varlığına delâlet eder.

¹⁵⁴ Yeryüzünün ve gökyüzünün dizilişi de O'nun varlığına şahadet etmiştir.

¹⁵⁵ Bizi fakihlerin eserlerine uyan kimselerden eylemesini O'ndan dileriz.

¹⁵⁶ Bu fakihler ki mürekkepleri şehitlerin kanlarından üstün tutulmuştur ve onların uykusu cahillerin namaz kılmasına tercih edilmiştir.

¹⁵⁷ Salât ve selam Allah'ın parlak bir şeriat ile bütün insanlığa gönderdiği insanların en hayırlısı Hz. Muhammed'in, velî kulların iyilerinden olan yakın akrabalarının; takva sahibi insanların en seçkinleri olan sahâbelerinin üzerine olsun ki Allah onu sapıklığın kökünü kazımak ve hidayeti yükseltmek için seçti.

¹⁵⁸ Sadede gelirsek akıl sahipleri ittifak etmiş ve nakil sahipleri mutâbık kalmışlardır ki fıkıh ilmi ilimlerin en değerlisi ve en yücesi, marifetlerin en kâmilî ve en faydalısıdır. Çünkü onunla kulların ıslah edilmesi düzene girer ve ahirette kurtuluş onunla mümkün olur. Akılların meyveleri onun (fıkıh ilminin) çeşitlerinden devşirilir.

¹⁵⁹ Kim o fıkıh ilmiyle bezenirse en yüce bir talihe sahip olur. Kim ondan nasipsiz olursa kıyamet gününde kör olarak diriltilir.

Ve kem tayrın yaṭīru (4) velā kebāzin¹⁶⁰

feyekūlu ‘Ömer ibnu Şālih el-Kırımı ‘āmelehumallāhu (5) biluṭfihi’l-celiyyi ve bevve’ehumā ma’a’l-ebrāri’l-ḥıyāri ficennāti ‘adnin (6) tecrī min taṭtihe’l-enḥāru leḳad kuntu minibbāni’l-emri ve (7) ‘unfuvāni’l-‘ömri mufterifen minbahri furū‘i’l-fiḳhi ve uşūlihi (8) mutefahişen minmesāyili ebvābihi ve fuşūlihi şumme lāzemtu (9) bitesvīdi’l-fetāvā ve tevzī‘ihā muddeten medīdeten ve iştēgaltu (10) bimüzākeretiḥā ve muḳābeletiḥa burheten ṭavīleten ma’ mālī mine’l-ceddi’l-belīgi (11) fīmuvāşalati’l-eyyāmi ve’l-leyālī ve’l-ihtimāmi’t-tāmmi fīmuḥāvereti’l-ezkiyā’i (12) ‘ale’t-ta‘āḳubi ve’t-tevālī minibtidā’i culūsi ḥulāşatihi (13) Āli ‘Oşmān ‘alāseriri’s-salṭanati’l-‘uzmā bi’ināyetihi’l-Meliki’l-Mennān (14) vemā huve illā ḥazretu mālīku riḳābu’l-ümemi meliku (15) mulūki’l-‘Arabi ve’l-‘Acemi huve’s-sulṭānu irşen ve’ktisāben (16) huve’l-manşūru zıllullāhu finā es-sābiḳu eslāfehu bita’mīri’l-ma’bedi’l-ḳadīmi (17) vemā huve illā bitevfıḳı’l-‘azīzi’l-kerīmi ‘āmīru’l-‘imāreti (18) li’t-ṭālibīne’l-muḥṭācīne bānī’ dāri’l-kütübi (19) liḥalli muşkilāti’l-musteftīne ḥāmī’ zuvvarī’l-ḥarameyni’l-muḥteremeyni (20) ḥāfızı ravzati Resūli’s-şāḳaleyni ve inne (21) ḳamīşan ḥıyṭa minnesci tis‘atin ve ‘ışrīne ḥarfen minme‘ālīhi [A 2b] (1) ḳaşırın nāşīru’l-‘adli ve’l-iḥsāni bāşıṭu’l-emni ve’l-emāni (2) es-sulṭān ibnu’s-sulṭān ibnu’s-sulṭānu el-gāzī (3) Maḥmūd Ḥan bin Muşṭafā Ḥan lāzālet rāyātu (4) devletiḥi menşūreten muneşşereten ve āyātu midḥatiḥi metlūvveten ve mezkūreten (5) Allāhumme’nşur evliyā’ehu ve’ḥzul a’dā’ehu ve’mdud zıllale (6) re’fetiḥi ‘alākāffeti’l-enāmi medde’l-leyālī ve’l-eyyāmi (7) bi’n-nebiyyi ve ālihi’l-kerāmi illā seneti tis‘in ve ḥamsīne ve mi’etin (8) ve elfin min ḥicreti men fāḳe’l-‘ālemeyni bi’l-‘izzi ve’s-şerefi¹⁶¹ (9) ḳad belāgat muddetu’ştiğāli liḥıdmeti’l-fetyā ilāsitte (10)

¹⁶⁰ Nitekim şöyle denmiştir:

İlim sahibi bir ilimle izzet bulacaksa
(Bilsin ki) Fıkıh ilmi izzet için evlâ olandır.
Koku neşreden nice güzel koku vardır ki misk gibi değildir.
Nice uçan kuş vardır ki doğan gibi değildir.

¹⁶¹ Kırımlı Salih oğlu Ömer – Ömer ve babasına Allah lütfuyla muamele etsin ve onları seçkin iyi kimselerle beraber altlarından ırmakların aktığı Adn Cennetlerinde iskân ettirsin – der ki: Ben işin ortaya çıkmasından ve ömrün başlangıcından itibaren bâbların ve fasıllarının meselelerini araştırarak fıkıh ilminin fūrū ve usul denizinden avuç avuç alıyordum. Sonra uzun bir müddet gece ve gündüz devam etmek üzere gücümün yettiği son noktaya kadar gayretimi sarf ederek, fetvaların müsvedde

‘aşrete ‘āmen feḥāşale ‘indī fītelke’s-sinīne min’e-l-mesā’ili (11) fevā’idi taḳbeluhā’t-
 ṭubā’u ve zāhare ledeyye mine’l-fetāve’l-muḳāyyedeti (12) leṭā’ifu yestaḥşinu
 ḥadīşehe’l-esmā’u lemmāra’eytu (13) ḳad keşire sevādu’l-mesā’ili ve zāḳa’s-sebīlu
 ‘alāḳaşdi’s-sā’ili (14) ferabtebtu ‘alāḥāze’l-cem’i ve’t-tertibī (14) ve hezzebte
 bihezze’t-tenvī’i ve’t-tenvībi ve semmeytuhu bi**Tuḥfetu’l-Fetāvā** (15) ve ce’altuhā
 zerī‘aten lidduā’i ilā ‘atabeti’l-‘ulyā āmile’l-litelakḳī (16) bi’l-ḳabūli huve muntehe’l-
 mubteḡī vemā tilke illā (17) veḳāyī’u eyyāmi şaltanatīhi ve ḥavādişu ezmāni
 ma‘adeletihi ve (18) ve’s-semtu kulle vāḥidin min’el muftā bihi bisimeti ismi men
 (19) eftā bihi fe‘alāmetu **Şeyḥ** liŞeyḥ Meḥammed el-Muştehir biMīrzāzāde (20) ve
 ‘alāmetu **S’b** liSeyyid ‘Abdullāh el-ma‘rūf Paşmaḳçızāde [A 3a] (1) ve ‘alāmetu
Ebu’l-ḥayr liAḥmed bin Muştafā eş-şehīr biDāmādzāde (2) ve ‘alāmetu **Sms** liSeyyid
 Muştafā el-‘arīfu biFeyzullāh Efendizāde (3) ve ‘alāmetu **Pirī** liMeḥammed Pīrīzāde
 ca‘alallāhu lehum el-ḥusnā (4) me‘a’z-ziyādeti vehā ene eşre‘u fi’l-maḳşūdi
 musta‘inen billāhi’l-ma‘būdi (5) mea‘ ennī min keydi’z-zemāni keşirun ve fī ḳaydi’l-
 hevāni (6) esīrun ve a’dā ileyye bed’u fesādin ve ‘alā ‘aleyye ‘adve fesādi (7)
 es’elullāhe en yaḡfireli’l-ḥaṭāyā bi’l-maḡfireti’l-kubrā (8) ve yuferrice’l-kurūbi ve’l-
 humūme bi’s-sa’ti ve’l-buşrā seyec‘alullāhu (9) ba‘de ‘usri yusran¹⁶²

---

olarak yazılması ve dağıtılmasıyla, onlar hakkında zeki insanlarla birlikte diyalog konusunda tam bir özen göstererek karşılıklı konuşma ve tartışmayla meşgul oldum. Bu meşguliyetim, Osmanlı hanedanından gelen sultanın Melik ve Mennân olan Allah’ın inayetiyle en büyük saltanat tahtına oturmasından itibaren başlamıştır. O sultan ümmetlerin boyunlarına hakim olan, Arap ve Acemlerin padişahlarının padişahı olan hazrettidir. O hem irsiyet hem de çalışması ve yetenekleri ile sultandır. O, Allah’ın içimizdeki gölgesi olan muzaffer sultandır. Aziz ve Kerim olan Allah’ın muvaffak kılmasıyla kadim mâbedi imar etmekle o, seleflerini geçmiştir. O, muhtaç öğrenciler için imaret inşa edendir. Fetva isteyenlerin problemlerini halletmek için kütüphaneler bina eden de odur. Kutsal Mekke ve Medine ziyaretçilerini himaye edendir. İnsanların ve cinlerin peygamberi olan Hz. Muhammed’in cennet gibi kabri şerifini muhafaza edendir. Yirmi dokuz harfin dokumasıyla dikilen gömlek onun yüce vasıflarını ifade etmekten aciz kalır. O, adalet ve iyiliği yayan; emniyet ve güveni her tarafa serendir. O, Sultan Oğlu Sultan Gazi Mustafa Han’ın oğlu Muhmud Han’dır. İki âlemde izzet ve şerefle üstün olan Peygamberin hicretinin 1159. senesine kadar onun devletinin bayrakları muzaffer ve yaygın olsun; onun övgüsünün delilleri okunsun ve zikredilir olsun! Ey Allahım! Onun dostlarına zafer ihسان eyle, onun düşmanlarını yardımsız bırakarak perişan eyle. Hz. Peygamber ve onun değerli yakınlarının hürmetine geceler ve gündüzler devam ettikçe rahmetinin gölgelerini bütün mahlukatın üzerine düşür.

¹⁶² Fetvaya hizmet ve meşguliyetimin süresi on altı yıla ulaştı. Bu seneler içinde yanımda fitratların kabul edeceği faydalı meseleler ve kaydedilmiş fetvalardan kulakların duymaktan hoşlandığı latifeler

(10) Zeyd-i mü'min¹⁶³ bir emr-i zībāle şürū' itdükde ne ile bede' itmek (11) gerekdür ki mübārek ve kāmīl ola **el-cevāb** bismillāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (12) el-ḥamdu lillāhi Rabbi'l-'ālemīn ile bede' gerekdür¹⁶⁴ (13)

Kitābu'ṭ-ṭahāret (14)

— ما قول شيخ مشايخ الاسلام نال ما بتمناه في الدار من (15) بعنايته الملك العلام في رجل حنفي اقتدى مذهب (16) الامام المشافعي رحمه الله تعالى في عدم انتفاض الوضوء (17) بخروج الدم من غير احد السيلين مثلا مع التزامه مذهب (18) ابي حنيفة رضاه الله عنه في سائر المسائل كلها فهل (19) يجوز له ذلك ام لا اقتونا مأجورين (21)

— عامى حنفي المذهب افتصد ولم يعد الطهارة اقتدائي [A 3b] (1) بالشافعي في حق هذا الحكم لا يسوغ له ذلك عك و يصفع (2) لو فعل ذلك فع فك ابتلى بالجرب والقروح بحيث (3) يشق عليه الوضوء لكل مكتوبته ليس له ان يأخذ بمذهب (4) الشافعي ولكن ان كان يضره اماء يتيم و يصلى قنيه (5) الفتاوى في باب الانتقال من مذهب (6) الى مذهب من الكرهية (7)

— الرجل والمرأة ان ينتقل من مذهب الشافعي الى مذهب (8) ابي حنيفة و بالعكس ولكن بالكلية اما في مسئلته واحدة (9) فلا يمكن ذلك جامع الفتاوى في الاستحسان (10)

---

zuhur etti. Ben de meselelerin oldukça çoğaldığını ve isteyen kişinin bulması için yolun daraldığını gördüğümde (bu kitabı) derleme ve sıralamaya göre tertib ettim. Bu şekilde bâblar ile kısımlara ayırdım ve Tuhfetu'l-Fetāvâ diye adlandırdım. Bu kitabı, en yüksek basamağa çıkmak için kabule mazhar olmasını umarak dua vesilesi yaptım. Bu kitap, arayan kişinin bütün ihtiyaçlarına cevap verir. Bu kitaptaki meseleler, sadece o sultanın saltanat günlerinin ve adaletinin tecelli ettiği zamanların hâdiseleridir. Her fetva için fetva veren kişinin ismiyle rumuz verdim. Şeyh (شيخ) rumuzu, Mirzazâde olarak meşhur Şeyh Mehmed'e, S'eb (سعب) rumuzu Paşmakçızâde diye bilinen Seyyid Abdullah'a, Ebu'l-hayr (ابوالخير) rumuzu, Damadzâde olarak bilinen Ahmed bin Mustafâ'ya, Sms (سمص) rumuzu, Feyzullâh Efendizâde diye bilinen Seyyid Mustafa'ya, Pîrî (پیری) rumuzu Mehmed Pîrîzâde'ye aittir. Allah onlara Ziyâde (ru'yetullâh) ile beraber El-husnâ (en güzel olan cenneti) nasip etsin. (Burada Yûnus Sûresi'nin 26. âyeti olan "lillezine aḥsenu'l-ḥusnâ ve ziyâdeh" âyetine telmih vardır.) İşte şimdi Hak ma'bûd olan Allah'tan yardım dileyerek maksadıma başlıyorum. Bununla beraber ben zamanın tuzağından dolayı kırgınım ve zillet kelepçesiyle esirim. Fesadın başlangıcı benim üzerime geldi ve aşırısı beni istila etti. Allah'tan en büyük af ile hataları benim için affetmesini müjdelemesini ve refah ile dertlerden kurtarmasını istiyorum. Allah bir zorluktan sonra bir kolaylık yaratacaktır. (Burada ise İnşirah Sûresi'nin "feinne me'al 'usri yusran inne me'al 'usri yusran" âyetlerine telmih vardır.)

¹⁶³ Zeyd-i mü'min A: Zeyd E₁

¹⁶⁴ bede' gerekdür A: -E₁

— Zeydūñ bir ayağınuñ parmaqları ve üsti maḳṭū‘ olup (11) ancak topuğı ve ökçesi mevcūd olsa Zeyd ol mevcūd (12) olan mevzı‘a mest giyüp üzerine mesh (13) itmek cā‘iz olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (14)

— Bu şüretde Zeyd şahīḥ olan āḥar¹⁶⁵ ayağına mest giyüp (15) üzerine mesh itmek cā‘iz olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**¹⁶⁶ (16)

— و ان لم يكن من جانب الاصبع شئ و انما بقى مما يلى العقب (17) مقدار ثلثته اصابع او اقل او اكثر لم يجز المسح هو الصحيح (18) تاتارخانيه فى فصل الساوس من الطهارة (19)

— Bir şu kıyusu kırbında vāḳı‘a olan bi‘r-i bālū‘anuñ ol şu (20) kıyusına yedi zirā‘ miḳdārı bu‘dı olup arzınuñ šalābeti (21) olmağıla eşer-i necāset olan levn ü ṭa‘m ve rāyīḥadan biri [A 4a] (1) nüfūz itmese ol kıyunuñ şuyı müteneccis olmuş (2) olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (3)

— المعتبر بين البالوعته و بر الماء خمسة اذرع فى روايه سليمان (4) و سبعة فى روايه حفص قال الحلو انى الطعم و اللون و الريحه (5) فان لم يتغير جازو الا ولو كان عشرة اذرع فتح قدير (6) فى البرء (7)

— ‘Aşeren fī‘aşer olan kebīr ḥamām kıyusına bārgīr düşüp (8) helāk olduḳdan şoñra iḥrāc olınsa ol kıyunuñ şuyı (9) nezh olınmaḳ lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (10)

— و فى الاصل النجاسه اذا وقعت فى حوص ان كان كبير افهو (11) بمنزله البحر لا تينجس الا ان يتغير طعمه اولونه اوريجه و فى الفتاوى (12) الحوض الكبير يقدر بعشرة اذرع فى عشرة و صورته ان يكون (13) من كل جانب امحوض عشرة اذرع دحول الماء ار بعون ذراعاً و (14) وجهالماء مانتته ذراع هذا مقدار الطول و العرض و اما العمق ان (15) كان بحيث لا ينحسر بالا غتراف فهذا القدر يكفى و عليه الفتوى (16) من طهارة الخلاصته فى اوله ملخصا (17)

— ‘Aşeren fī‘aşer olmuñyan bir kıyuya kelb düşüp şuyı (18) müteneccis olmağıla kelb iḥrāc olınuş lākin cümle şuyı iḥrāc (19) mümkün olmasa ol kıyunuñ içinde olan şu miḳdārı (20) şu iḥrāc olımaḳ ol kıyu ṭāḥir (21) olur mı **el-cevāb** olur **S‘b [A 4b]** (1)

— و ان كان الواقع فيها ذاروح ان اخرج حيا لا يتنجس الماء (2) اى حيوان وقع الا الكلب والخنزير من طهارات (3) الخلاصته فى البرء ملخصا (4)

¹⁶⁵ āḥar A: -E₁

¹⁶⁶ Ebu’l-ḥayr A: Sms E₁

— و ان كان البرُّ معينا لا يمكن نزحما اخر حوا مقدار ماكان فيها (5) من الماء هدايه فى فصل البرُّ من كتاب الطهارات (6)

— Bir ḥamām ḳuyusına kelb düşüp helāk olduḳda ol ḳuyunuñ (7) cümle şuyını nezh mümkin olmayıcaḳ ol ḳuyudan üç yüz ḳoḡa (8) şu nezh olınsa şer‘an ḳuyunuñ ṭahāretine ḥükm (9) olınur mı **el-cevāb** olınur **Ebu’l-ḥayr** (10)

— و كله بنحوكلب اوا مداوانتفاخ الحيوان او تفسخه (11) وان لم يمكن تزحها نزه قدر ماكان ملثقى الا بحر فى (12) فصل البرء (13)

— و عن الامام مأتاد لو و عنه مأتان و خمسون و عنه مأتان او (14) ثلث مائته و عند محمد ثلث مائته ولو وبه يفتى قهستانى (15) فى فصل البرُّ من كتاب الطهارة (16)

Kitābu’ş-şalāt

— Muşallī olan Zeyd namāz içinde *ve’z-ẓālīmīne e‘adde lehum ‘azāben elīmā* yerine *ve’z-ẓālīmīne e‘adde lehum ecran ‘azīmā* oḳısa Zeydūñ namāzı fāsıd olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**¹⁶⁷ (17)

— Şimāl cānibinde vāḳı‘ Bulḡar ve bunuñ emşāli mevāzı‘da (18) aḳşar-ı leyālī senede ḳable ḡaybūbeti’ş-şafaḳ fecr ṭulū‘ itmekle şalāt-ı (19) ‘ıṣā vü vitrūñ vaḳti mefḳūd olsa Bulḡar ve mevāzı‘-ı mezbūrede¹⁶⁸ (20) sākinler olan müslimīne şalāt-ı ‘ıṣā vü vitr vācib olur mı (21) **el-cevāb** olmaz lākin şalātuñ¹⁶⁹ vācib olmasına vaḳtūñ [A 5a] (1) ḡayrı sebep bulunmaḳ iḥtimālī olduḡından ba‘zı meşāyih (2) fiḳdān-ı vaḳtde daḡı şalāt-ı ‘ıṣā vü vitr vācib olup (3) Bulḡar ve emşālinde edā niyyetiyle ḳılınmasına zāhib (4) olmuşlardur¹⁷⁰ **Ebu’l-ḥayr** (5)

— و فاقد و فتهما مكلف بهما و فى الذخاير الا شرفييته لا ستا و (6) استارى شيخ الاسلام عبد البرين الشيخنته رحمه الله الصحيح (7) خلاف ما اختاره صاحب الكنز فى هذه المسئلة فكان (8) هو المذهب و قيل لا يكلف بهما و به جزم فى الكنز وتعه (9) ملا خسرو و به افتى البقالى منح الغفار من (10) كتاب الصلوة (11)

* “Zalimlere gelince, onlar için elem verici bir azap hazırlamıştır.” İnsân 31

¹⁶⁷ Bu fetva A nüshasında yoktur.

¹⁶⁸ mezbūrede A: mezkūrede E₁

¹⁶⁹ şalātuñ A: şalāt E₁

¹⁷⁰ olmuşlardur E₁: olmuşdur A

— و من لم يجد وقتها لم يجببا اى العشاء و الوتر كما لوكانسفى بلد (12) يطلع فيه الفجر قبل ان يغيب الشفق كبلغار فى اقصر ليالى (13) السنته لعدم السبب و افتى به البقالى كما يسقط غسل (14) الدين من الوضوء عن مقطو عهما من المرفقين و افتى بعضهم (15) بوجوبهما و اختاره المحقق فى فتح القدير بحر رايق من (16) كتاب البلوة قريبا من اوله كذا فى الدرر (17)

— و افتى الامام البرهانى الكبير بو وجها ولا يرتاب على متأمل (18) فى ثبوت الفرقا بين عدم محل الفرض و بين سببه الجعلى (19) الذى جعل علامته على الوجوب الخفى الثابت فى نفس الام (20) و جواز تعدد المعارفات للشئ فانتهاء الوقت أتحالمعروف (21) و اتفاهه لجواز و ليل [A 5b] (1) آخر و قد وجد و هو ماتو اطنت اخبار الا سراء من فرض يوصلوة (2) خمسا بعد مامر اولاً بخمسين ثم استقرا لامر على الخمس شرعا (3) عتاً لاهل الافاق لا تفصيل بين اهل قطر و قطر فاستفدنا (4) ان الواجب فى نفس الامر خمس علي العموم غيران توز ايعما (5) علي تلك الا قات عند وجودها و لا يسقط بعد مها الوجوب (6) و كذا قال عليه السلام خمس صلوات كتبهن الله علي (7) العبا و ثم هل ينوي القضاء الصحيح انه لا ينوي القضاء لفقد وقت (8) الا واء و من افتى ب وجوب يلعشاء بحب علي قوله الوتر (9) ايضا فتح قدير من كتاب الصلوة (10)

— Zeyd şürü' itdigi şalātuñ her rek'atıñ ibtidāsında besmele¹⁷¹ kable'l-ķırā'at (11) tesmiye ider mi **el-cevāb** ider **Sms**¹⁷² (12)

— Bu şüretde Fātiha-yı Şerīfeye zamm itdigi süre ibtidāsında besmele-yi (13) şerīfi i'āde ider mi **el-cevāb** itmez **Sms**¹⁷³ (14)

— و الكلام فيها فى ثلث مواضع أحد ها انها ليست من الفاتحة (15) ولا من كل صورة عند نا خلافا للشافعي رضي الله عنه و الناسي (16) انها اية من القران و هو الصحيح و ال ثبالت انه يأ طي بها فى كل ركعة (17) عند افتتاح قراءة الفاتحة و لا يعيد ها مع كل سورة بعد ها و (18) هو الصحيح فى الثامن من طهارات الولوالجية (19)

— Rek'at-ı vāhidde yāhud rek'ateyn ile mesbūķ olan Zeyd iķtidā (20) itdigi imām ile ma'an ka'de-yi aķırde oturup ba'dehu imām (21) selām virmedin każā-yı māsebaķ iķün ķıyām u ķırā'ate şürü' [A 6a] (1) idüp lākin imāmuñ teşehhüdden ferāğından şoñra Zeydüñ ķırā'ati (2) māyecūzu bihi'ş-şalāt miķdārı olmasa namāzı fāsıd (3) olur mı **el-cevāb** olur **Sms**¹⁷⁴ (4)

¹⁷¹ besmele E₁: -A

¹⁷² Bu fetvâ E₁ nüshasında İmāmet bölümünde yer almaktadır.

¹⁷³ Bu fetvâ E₁ nüshasında İmāmet bölümünde yer almaktadır.

¹⁷⁴ Sms A: -E₁

— و لو قام قبله قال في النوازل ان قراء غ الامام من التشهد (5) ما تجوز به الصلوة جاز و الا فلا هذا في المسبوق بركعة اوركتين (6) بحر رايق في قوله و صح استخكف المسبوق (7)

— ما قول مولانا شيخ الاسلام حفظه الله الملك العلام في مسجد (8) محللة ليس علي قارعة الطريق و له امام و مؤذن معينان اوي (9) اهها فيه مكتوبة بجماعة باذان و اقامة فهل يكره تكرار الجماعة (10) فيه باذان و اقامة لا و نتلك يلمكتوبة ام لا افتونا (11) ماجورين الجواب نعم يكره سمص (12)

— تكرار الجماعة يكره الا اذا كان المسجد علي قارعة الطريق بزازه (13) في الخامس عشر من كتاب الصلوة (14)

— لو كان له امام و مؤذن معلوم فيكره تكرار الجماعة فيه باذان و اقامة (15) عندنا حلي الكبير في مسائل يلمكتي (16)

— Şalât-ı terāvîh ricāl ü nisâ üzerlerine sünnet-i mü'ekke de midür (17) **el-cevâb** sünnet-i mü'ekkedür **Sms**¹⁷⁵

(18) — التراويح سنة مؤكدة علي يلرجال و نساء يمداد يلفتتاح (19)

(20) **Bābu'l-imāmet**¹⁷⁶

— Ta'aşşubı ve kendi İmānında şekki olmayup İmām-ı A'zam mezhebinde (21) cevāz-ı şalāta māni' olan¹⁷⁷ umürdan ictināb idüp Şāfi'ü'l-mezheb [A 6b] (1) olan imāma Ḥanefiyyü'l-mezheb olan kimesneler iktidā (2) itmelerinde be's var mıdur **el-cevāb** yokdur **S'b**¹⁷⁸ (3)

— و اما الاقتداء بشا فعى المذهب قالو الا بأس به انلم يكن (4) متعصبا و لا شاكافى ايمانه و لا منحر فا انحر اقا فاحشا عن القبلة (5) و لاشك انه اذا واوز الغارب كان فاحشا و ان يكون متوضاء (6) من الخارج النجس من غير السبيلين و لا يتوضاء بالماء القليل (7) الذى وقعت فيه النجاسته قاضيخان فى فصل فيمن يصح (8) الاقتدابه (9)

— و كذا الاقتداء بالشافعى مكروه ولكنه اذا علم ان الشافعى (10) لم يتوضا من فصدته ونحوه اولم يغسل ثوبه من المنى ولم يغرکه (11) او توضا من ماء القلتين النجس و اشباهها مما يفسد الصلوة (12) عند المقتدى لايجوز اقتداؤه ابن ملك من الصلوة (13)

Bu fetvâ E₁ nüshasında İmāmet bölümünde yer almaktadır.

¹⁷⁵ Bu fetvâ E₁ nüshasında İmāmet bölümünde yer almaktadır.

¹⁷⁶ Bābu'l-imāmet A : Faşlun İmāmet E₁

¹⁷⁷ olan A: olur E₁

¹⁷⁸ Bu fetvâ E₁ nüshasında Kitābu'ş-şalāt bölümünde yer almaktadır.

— Ricāl-i aşhāba şalātda imāmetüñ şurūṭını cāmi‘ olup (14) zikri gāyet şağır olan Zeydün imāmeti cā’iz (15) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (16)

— و الا حق با لا مامة الا علم باحكام الصلوة ثم الا حسن تلاوة (17) للقرآن ثم الا ورع ثم الا حسن خلقا ثم الا حسن (18) وجها ثم الا شرف نسبا ثم الا نظف ثوبا فان استو و افا كبر هم (19) رأساً و اصغر هم عضوا منح فما الامة (20)

— Zeyd-i imāmuñ kulağından dāyimā iriñ aḡup lākin veca‘ı olmasa (21) Zeydün imāmeti cā’iz¹⁷⁹ olur mı **el-cevāb** olur **Sms** [A 7a] (1)

— خرج من اذنه فتح لو خرج بوجع نقض لانه يكون من الجريحة (2) و الا فلا ينقض درر في نواقض الوضوء (3)

— Yed-i vāhidesi olan Zeydün imāmeti mekrūhe olur mı (4) **el-cevāb** olur **Sms** (5)

— يكره امامة رجل له يد واحدة في الباب السامع من آخر (6) الفصل الخامس من الفتاوي الصوفية (7)

— Zeyd-i imāmuñ şol elinde bir ‘illet zūhūr idüp baṡşa ḡādir (8) olmamağıla şol eliyle istincā idemeyüp şağ eliyle istincā (9) eylese cā’iz olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḡayr**¹⁸⁰ (10)

— Bu şūretde cemā‘atden ba‘zı kimesneler Zeyde *sen şağ elüñle istincā (11) itmekle imāmetüñ cā’iz degüldür* deyü biğayri vechin Zeydi imāmetden ‘azl (12) itdürmege ḡādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Ebu’l-ḡayr**¹⁸¹ (13)

— و لا ينتجى بعظم ورت و طعام و يمين المرا و انه يكره (14) اما اليمين فللنهي المتقدم فان كان باليسري عذر يمنع الاستنجاء (15) جازان يستجى بيمينه من غير كراهة بحر رايق في الكراهية (16)

Bābu’l-cum‘a ve’l-‘ideyn (17)

— Bir cāmi‘-i şerīfde¹⁸² ḡaṡīb olup āḡarı istiḡlāfa me’zūn (18) olan Zeyd āḡar diyāra gider olduḡda yerine ‘Amrı istiḡlāf (19) ve āḡarı istiḡlāfa daḡı ‘Amra izn virüp

¹⁷⁹ cā’iz A: şaḡīḡ E₁

¹⁸⁰ Bu fetvā E₁ nüshasında Kitābu’ş-şalāt bölümünde yer almaktadır.

¹⁸¹ Bu fetvā E₁ nüshasında Kitābu’ş-şalāt bölümünde yer almaktadır.

¹⁸² cāmi‘-i şerīfde A: cāmi‘de E₁

gitdükden soñra (20) ‘Amr Bekri istiḥlāf eylese Bekr ḥiṭābet ü imāmet itmek (21) cā’iz olur mı **el-cevāb** olur **Pīrī**¹⁸³ [A 7b] (1)

— ووجهه لآلة ان الامام ان كان المرأوبه نائب الوالي و هو الخطيب (2) فقد جوز له الاستنابة في اقامة الجماعة و لم يقيده بالحدث و لا (3) بالعدر و جو زلنا نئه ان يستينب منح في الجمعة (4)

— Şalāt-ı ‘ıydı yāḥud şalāt-ı cum‘ayı cemā‘at-i keşire ile edā iden (5) Zeyd-i imāmuñ üzerine seh-v-i secde vācib olduḡda cemā‘ati (6) iḥtilāl ü fitneye¹⁸⁴ iḡkā‘ itmemek için seh-v-i secdeyi itmemek¹⁸⁵ (7) cā’iz olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (8)

— و يلسهو في صلوة العيد و صلوة الجمعة و المكتوبة و صلوة التطوع (9) سواء و مشا يخنا قالو الا يسجد للسهو في العيدين و ال جمعة كيلا (10) يقع الناس في الفتنة قاضيخان قبيل غسل الميت (11)

— Zeyd-i imām şalāt-ı ‘ıydı edā iderken tekbīr-i zevāyidüñ birini sehven (12) terk eylese Zeyd üzerine seh-v-i secde vācib (13) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**¹⁸⁶ (14)

— و لو سهي من تكبيرات العيد يلز مه السهو قاضيخان (15) في فصل فيما يوجب السهو السجود (16)

— و تجب يجبر و اخفاء في غير محلها بقدر الفرض و ترك قنوت (17) و تشهد و تكبرات عيد سواء ترك جميعها او واحدة منها (18) ابن ملك في سجود السهو (19)

Bābu’l-cenā’iz (20)

— Zeyd-i şaḡīr ü faḡīr fevt olduḡda techīz ü tekfīni¹⁸⁷ babası ‘Amr (21) üzerine lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Şeyḡ**¹⁸⁸ [A 8a] (1)

— و ان مات بلا مال فالكفن عل من يجب عليه نفقته (2) بزازيه في الخاسن و ال عشرين من الصلوة (3)

— Zeyd-i müteveffānuñ vaşiyy-i muḡtārı ‘Amr Zeydün techīz ü tekfīnine¹⁸⁹ ḡadr-i (4) ma‘rūf şarfında yemīni ile taşdıḡ olunur mı (5) **el-cevāb** olunur **Şeyḡ**¹⁹⁰ (6)

— و الوصي مصدق في كفن الميت فيما يكفن به مثله عمانه (7) في الثامن و العشرين (8)

¹⁸³ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

¹⁸⁴ fitneye A: fitne E₁

¹⁸⁵ seh-v-i secdeyi itmemek A: seh-v-i secdeyi terk itmek E₁

¹⁸⁶ Ebu’l-ḥayr A: Smş E₁

¹⁸⁷ tekfīni A: tekfīni E₁

¹⁸⁸ Şeyḡ A: Şeyḡ Meḡmed E₁

¹⁸⁹ tekfīnine A: tekfīni için E₁

¹⁹⁰ Şeyḡ A: Şeyḡ Meḡmed E₁

— Hind fevt olduğda zevci āḥar diyārda bulunmağıla ‘Amr emr-i (9) kaḍīyla Hindüñ techīz ü tekfīnine kendi mālından ḡadr-i ma‘rūf (10) ū kadar aḡçe ūarf eylese ‘Amr maṣrūfını Zeydden almağı kādīr (11) olur mı **el-cevāb** olur **Pīrī**¹⁹¹ (12)

— و امرأه الورثة امنسا تابان يكفن الميت فكفن ان امره (13) لير جمع عليه ير جمع كما في انفق في نباء
داري و هو اختيا شمس (14) الاسلام و ذكر السر خسي له ان ير جمع لان امره بمنزلة امر القاضي (15)
مجمع الفتاوى في تصرف الوصي من الوصايا (16)

— Bir meyyitüñ namāzını ḡılmağı¹⁹² imām-ı cum‘a ile imām-ı ḡinden ḡaḡısı evlādur (17) **el-cevāb** imām-ı cum‘a evlādur **Şeyḡ**¹⁹³ (18)

— و يقدم في يملوة علي الميت السلطان او نائبه ثم القاضي (19) ثم اما الحي ثم امام ال حي ثم الولي منح
في الجنائز (20)

— و الاحق بامامة السلطان ثم الوالي ثم القاضي او امام الجامع (21) ثم امام الحي منح في الجنائز [A 8b]
(1)

— Buḡātđan olan Zeyd-i müslim¹⁹⁴ ḡīn-i muḡārebede ḡatlı olınsa Zeyd ḡusl (2)
olınmak ve namāzı ḡılınmak lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (3)

— و من قتل بالسعي في الارخن بالضسا و كاهل البغي و قطاع الطريق (4) و المكابرين ج الخناق الذي خنق
غير مهر فانه لا يغسل و لا يصلي (5) عليه خلاصه فيالخاصن و العيشرين من الصلوة (6)

Kitābu’z-zekāt (7)

— Niṣāb-ı zekāta mālīk olan Zeyd-i ṣaḡīre mālınıñ zekātı lāzıme (8) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebul-ḡayr** (9)

— Bu ūuretdē Zeydüñ vaṣīsi ‘Amr-ı ṣaḡīrūñ mālından ū kadar (10) aḡçeyi ṣaḡīrūñ mālınıñ zekātı olmak üzere fuḡarāđan ba‘zı (11) kimesnelere def‘ u teslīm ile istihlāk eylese ‘Amra ḡamān (12) lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḡayr** (13)

— لا تجب اي لا يفرض فرضا قطعيا علي حر مكلف اي عاقل (14) بالغ قلا بحب عل المجنون والصبي
فهستاني في اول (15) كتاب الزكوة (16)

¹⁹¹ Pīrī A: Ebu’l-ḡayr E₁

¹⁹² namāzını ḡılmağı A: namāzı ḡılınmağı E₁

¹⁹³ Şeyḡ A: Şeyḡ Meḡmed E₁

¹⁹⁴ Zeyd-i müslim A: Zeydüñ E₁

— Zeyd ve ‘Amr mällarınıñ zekâtları olan şu kadar aqçeyi *fuḡarāya* (17) *vir* deyü başka başka Bekre virdüklerinden şoñra Bekr Zeyd ve ‘Amruñ (18) ol aqçelerini biri birine ḡalt idüp ba‘dehu fuḡarāya taşadduḡ eylese (19) şadaḡa-yı mezbüre Bekruñ kendüden vāḡı‘ olup Zeyd ve ‘Amruñ (20) aqçelerini Bekre zāmān lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (20)

— رجلان دفع كل واحد منهما زكوة ماله الي رجل ليودي عنه فجلط [A 9a] (1) ماليهما ثم تصدق ضمن الوكيل مال الدافقين وكانت الصدقة (2) عنه قاضيخان في فصل في اداء يلزكوة (3)

— Hind mālınıñ zekātını zevci Zeyd-i faḡire virmek cā’iz olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (5)

— و لا الا من بينهما ولالة او زوجية اي لا يعطي اصله وأن علا (6) وفرعه وان سفلا ولا يعطل الزوج زوجته ولا الزوجة زوجها (7) صدر الشريعة في باب المصارف (8)

— Sādātđan olan Zeyd-i faḡire zekāt ve keffāret-i yemīn ve keffāret-i (9) zihār ve keffāret-i ḡatlı virilmek cā’iz olur mı (10) **el-cevāb** olmaz **Sms**¹⁹⁵ (11)

— وللا يجوز الدفع للش بني هاشم ولا الي موالئهم فان دفع و هو لا يعلم (12) ثم علم جاز و كما لايجوز صرف الزكاة اليهم و الي موالئهم لايجوز (13) صرف كفارة اليمين و الظهار و القتل قاضيخان في (14) فصل فيمن يوضع فيه الزكوة (15)

Bābu’l-‘uṣr¹⁹⁶ (16)

— Bir ḡaç kimesneler ḡapu ile mutaṡarrıf olduḡları tarlalarında buḡul (17) u riyāḡhīn ekdüklerinde ṡāḡhib-i ‘arż bermüceb-i emr ü defter (18) ol buḡul u riyāḡhīnün ḡadīmden alınagelen ‘öşrini mezbürlardan (19) ḡaleb itdükde mezbürlar bigayri vechin virmemeḡe ḡādīr olurlar mı (20) **el-cevāb** olmazlar **Sms** (21)

— و يجب العشر من البقول و الرياحين والاوراد و الرطب [A 9b] (1) البطيخ و الخيار و الباذنجان و العصفور و اشباه ذلك (2) من زكوة كاضشخان (3)

— Evḡāf-ı selāḡhīnden olup ḡadīmden maḡşulinden ‘öşr alınagelen (4) yere ḡapu ile mutaṡarrıf olan Zeyd ol yeri meşcere ittiḡāz ve bühresine (5) yere fidānlar ḡars idüp ve bühresine iḡrāc u bey‘ ve bu vech (6) üzre intifā‘ ider olsa mütevellisi Zeydüñ

¹⁹⁵ Sms A: Ebu’l-ḡayr E₁

¹⁹⁶ Bābu’l-‘uṣr A: Bābu’l-‘uṣr ve’l-ḡarāc E₁

bühresine iħrāc (7) u bey‘ itdigi fidānlaruñ ‘öşrini Zeydden taleb itdükde Zeyd biğayri vechin (8) virmemege kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh** (9)

— بوجعل ارضه مشجرة او مقصبة يقطعها و يبيعها في كل سنة (10) كان فيه العشر قاضيخان في العشر
(11)

— Zeyd ‘Amr-ı sipāhīnūñ tīmārı toprağında tapu ile taşarrufında (12) olan tarlasında hāşıl olan şu kadar keyl buğdayuñ ‘öşrini (13) kendi maşārifine şarfla istiħlāk idüp ba‘dehu zāmin olmadın (14) Zeyd fevt olsa hālā ‘Amr ‘öşr-i mezbūrı Zeydūñ tereke-yi vāfiyesini (16) kabz iden oğlı Bekre tazmīne kâdir olur mı (15) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr**¹⁹⁷ (17)

— و ان استاهلاكه الملك ضمن عشره و صار ديننا في ذمة من (18) البحر الرايق في ايعشر (19)
— و لا يسقط العشر بموت من عليه ذخيره من العشر (20)

— Bir kıarye ahālīsīnūñ mer‘ā-yı kâdīmlerinde nābit olan otı ahālīden (21) Zeyd ve ‘Amr ve Bekr biçüp iħrāz eyleseler kıarye-yi merķūme sipāhīsi [A 10a] (1) mezbūrlardan ol otuñ ‘öşri nāmına nesne almağa kâdir (2) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (3)

— قال ابو هانيفه في قليل ماخر جته الارض وكثيره العشر سواء (4) سقي سيجا او سقته السماء الا الحطب و القصب و الحشيش (5) هدايه في زكوة الزرع والثمار (6)

— ‘Arşası Zeydūñ vaķfı ve kūrūmı ‘Amruñ vaķfı olan bāğūñ (7) kūrūmına kūrūm¹⁹⁸ vaķfīnuñ mütevellīsī Bekrūñ izniyle Bişr mutaşarrıf (8) iken bir sene tolu yağmağıla ol kūrūmda hāşıl olup kemāl (9) bulmayan üzümü bi’l-küllīye iħlāk idüp ol sene aşlā (10) üzüm hāşıl olmasa Bekr Bişre *her sene*¹⁹⁹ *baña ‘öşr bedeli biñ (11) aķçe virir idūñ bu sene daħı ‘öşr bedeli biñ aķçe vir* deyü cebre (12) kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ħayr** (13)

— و اذا هلك الخارج قبل الحصادبافة لا يمكن دفعها كالحرق و (14) الغرق و البر د ميسقط الخراج و في
ارض العشر اذا هلك قبل (15) الحصاد يسقط قاضيخان في العشر (16)

¹⁹⁷ Ebu’l-ħayr A: Şeyh Ebu’l-ħayr E₁

¹⁹⁸ kūrūm A: kūrūmı E₁

¹⁹⁹ her sene A: -E₁

— Zeyd mütevellisi olduğu vakf-ı karye toprağında tarlaları olan (17) kimesnelerün tarlalarında hāşıl olan buğday ve arpanuñ (18) ‘öşrini almayup mezbūrlara hibe eylese hibe-yi mezbūre (19) şāhīhe olur mı **el-cevāb** olmaz **Pīrī** (20)

— و لو جعل العشر لصاحب الارض لايجوز في قولهم (21) قاضيخان في العشر و الخراج [A 10b] (1)

Kitābu’l-ḥacc (2)

— Üzerine ḥac farz olan Zeyd ḥacca gitmek istedikde Zeydün babası (3) ‘Amr Zeydi bigayri vechin-i şer‘ī ḥacca gitmekden men‘e kâdir olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **Sms** (5)

— و كل سفر ار الرجل ان يسافر غير الجهار لتجارته اوحج او عمره (6) فكره ذلك ابواه و هو لا يخاف عليهما الضيقه فلا باس بان (7) يجز لان الغالب في هذه الاسفار السلامة من السير الكبير في (8) باب الجهار (9)

— Mesken ü mālābūdde minhu ve nafaqa-yı ‘iyālden²⁰⁰ fāşıl-zād u rāḥileye k̄udreti (10) olmıyan Zeydün üzerine ḥac farz olur mı (11) **el-cevāb** olmaz **S‘b** (12)

— الحج واجب علي الاحرار البالغين الاصحاء اذا قدر واعلي الزاد (13) والرحلة فاضلا عن المسكن و مالا بدمنه و نفقة عيله (14) الي حين عوده وكان الطريق امنا باديه من كتاب الحج (15)

— Zeyd *fevtümden şoñra şülüs-i mālumdan benüm için ihcāc olına* deyü vaşıyyet (16) ve tenfızine ‘Amrı vaşī naşb itdükden şoñra Zeyd muşirren fevt (17) olmağıla²⁰¹ ‘Amr tereke-yi Zeydün şülüsinden şu kadar aqçeyi Bekre def‘ ve Bekri (18) ḥac için irsāl idüp Bekr daḥı ḥac itmek için giderken (19) esnā-yı ʔarīkda bir maḥalde fevt olup meblağ-ı mezbūr zāyi‘ olsa (20) ḥālā ‘Amr tereke-yi Zeydün bākīsiniñ şülüşü ile Bekriñ fevt oldığı (21) maḥalden Zeyd için ihcāc itmek istedikde verese *rāzī olmazuz* [A 11a] (1) deyü ‘Amrı bigayri vechin men‘e kâdir olurlar mı (2) **el-cevāb** olmazlar **Sms** (3)

— و من اوصي بان يحج عنه فاحجو عنه رجالا فلما بلغ الكوفهمات (4) اوسرقت نفقته و قد انفق النصف يحج عن الميت من منزله (5) بثلت ما بقي و هذا عند ابي حنيف و قال لا يحج عنه من حيث مات (6) اهاول هداي في باب الحج عن الغير (7)

Kitābu’n-nikāḥ (8)

²⁰⁰ nafaqa-yı ‘iyālden E₁: nafaqa ve ‘iyālden A

²⁰¹ olmağıla A: olsa E₁

— Zeyd ‘Amra *şağîre kızum Hindi oğluñ Bekr-i şağîre nikâhla virdüm* (9) deyüp ‘Amr dağı *Bekr için aldum kabûl itdüm* deyüp lâkin ol (10) meclisde ‘Amruñ kebîr oğulları Bişr ve Hâlid olup gayrı kimesne (11) olmasa nikâh-ı mezbûr mün‘ağıd olup Hind Bekrüñ menkûhası (12) olur mı **el-cevâb** olur **S‘b** (13)

— فلهدا انعقد بحضور الفاسقين و الا عميين و المحمدين في فذف (14) و ان لم يتو باو ابني العاقدين بحر رايق في كتاب النكاح (15)

— Zeyd Hâdîce ismiyle müsemmâ olan şağîre kızını ‘Amra nikâh ider (16) oldukda Hâdîceyi işâretle ta‘yîn itmeksizin *kızum Fâtımayı saña (17) nikâh eyledüm* deyüp ‘Amr dağı *kabûl itdüm* dise nikâh mün‘ağıd (18) olup Hâdîce ‘Amruñ menkûhası olur mı (19) **el-cevâb** olmaz **S‘b** (20)

— رجل قال لآخر زوجت بنتي عايشه منك واسما فاطمه لا ينعقد (21) النكاح اذا لم يشر اليها في الا اول من نكاح الخلاصه كذا في البزازيه [A 11b] (1)

— Zeyd ‘Amra şühûd mağzarlarında *şağîre kızuñ Hindi baña tezvîc eyle* (2) didükde ‘Amr *ben Hindi muğaddemen Bekre tezvîc eyledüm* deyüp lâkin (3) Zeyd ‘Amrı taşdıķ itmemele ‘Amr Zeyde *eger ben Hindi Bekre tezvîc (4) itmedüm ise saña tezvîc eyledüm* deyüp Zeyd dağı *aldum kabûl eyledüm* (5) didükden şoñra ‘Amruñ Hindi muğaddemen²⁰² Bekre tezvîc itmediğı (6) zâhir olsa Hind Zeydüñ menkûhası olur mı (7) **el-cevâb** olur **S‘b**

— و يبطل الشرط و ونه اي ون النكاح الا ان يكون الشرط كاينا (8) نقل في العماديه عن مجموع النوازل ان تعليق النكاح بشارط معلوم (10) للحال يجوز و يكون تحقيقا بان قال لآخر زوجني ابنتك فقال اني (11) زوجتها قبل هذا من فلان فلم يصدقه الخاطب فقال ابو البننت (12) ان لم اكن زوجتها من فلان فقد زوجتها منك و قبل الاخر فظهر انه (13) لم يكن زوجا ينعقد هذا النكاح لان التعليق بشارط كاين تحقيق (14) فيكون تنجيز درر قبيل باب الولي والكفو

— Zeyd sinnen kendiden şağîr olan zevcesi Hind için *anamdur* dise mücerred böyle dimekle Hind Zeyde haram olur mı **el-cevâb** olmaz **S‘b**²⁰³ (15)

²⁰² Zeyd dağı *aldum kabûl eyledüm* didükden şoñra ‘Amruñ Hindi muğaddemen A: -E₁

²⁰³ Bu fetvâ A nüshasında yokdur.

— Hind-i bālīga nefsinı Őu kadar aqçe mihr ile Zeyde tezvıce ‘Amrı tevkıl (16) itdükde²⁰⁴ Őühüd maħzarlarında tevkıl itmek Őart mıdur (17) **el-cevāb** degüldür **Pıri** (18)

— Bu Őüretde ‘Amr vekālet-i merķūmeye binā’en Hindi Őühüd maħzarlarında (19) ol kadar aqçe mihr ile Zeyde tezvıce eylese ‘aqd-i mezbūr Őaħıĥ (20) olur mı **el-cevāb** olur **Pıri** (21)

— Bu Őüretde Zeyd ‘aqd-i mezbūra binā’en Hind ile izvāc mu‘āmelesi itmek [A 12a] (1) istedükde Hind tevkılı²⁰⁵ inkār itmez iken ba‘zı kimesneler *mücerred tevkıl-i (2) merķūm Őühüd maħzarlarında olmamağıla ‘aqd-i mezbūr Őaħıĥ olmaz* deyü Zeydi (3) Hind ile izvāc mu‘āmelesinden men‘e kādır (4) olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Pıri** (5)

— ولا يشترطه الشهادة قلي الوكالة بالنكاح بل علي عقد الوكيل و انما (6) ينبغي ان يشهد علي الوكالة اذا خيف جدد الموكل اياها من (7) نكاح فتح القدير في فصل في الوكالة (8)

Bābu nikāhu’r-raķıĥ ve ummi’l-veled²⁰⁶ (9)

— Zeyd cāriyesi Hindi va᳑y murād itdükde Hind ĥurre yāħud mu‘taķa-yı (10) ĥayr olmaķ iħtimāli olmağıla ĥarāmen va᳑yinden tenezzühen kendüye ‘aqd-i (11) nikāħ itmek Őaħıĥ olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (12)

— قال و في المضمرات اذا عقد امته متنزها عن وطئها حر اما عل (13) سبيل لاحتمال فهو حسن لا احتمال ان يكون حره او معتقه الغير (14) او محلو فاعليها بعفتها و قد حنث الحالف و كثير اما يقع لا سيما اذا (15) تداولتها الا يدي انتهى شباه في قاعده الاضل في الا بضاع (16) التحريم كذا في نكاح القهستاني (17)

— Zeyd cāriyesi Hindi ĥıdmetkārı ‘Amra²⁰⁷ tezvıce itdükden Őonra (18) Zeyd ‘Amra zafer bulduķça Hinde izvāc mu‘āmelesi eyledürken ‘Amr (19) kanā‘at itmeyüp *Hind ile benüm iħün menzilüñden²⁰⁸ bir o᳑ayı taħliye (20) idüp Hindi ba‘de’l-yevm istiħdām itme* deyü Zeyde cebre kādır (21) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ħayr** [A 12b] (1)

²⁰⁴ itdükde A: eyledükde E₁

²⁰⁵ tevkılı A: tevkıl E₁

²⁰⁶ Bābu nikāhu’r-raķıĥ ve ummi’l-veled A: Bābu’n-nikāħi’r-refıĥ ve ummi’l-veled ve’l-kāfir E₁

²⁰⁷ ĥıdmetkārı ‘Amra A: ĥıdmetkārına E₁

²⁰⁸ menzilüñden E₁: menzilden A

— Zeyd cāriyesi Hindi ‘Amra tezvīc itdükden şoñra Zeyd ‘Amra (2) zafer bulduqça Hinde izvāc mu‘āmelesi eyledürken ‘Amr rāzī olmayup (3) *ben Hindi kendi menzilüme götürüp iskān iderüm* deyü Hindi (4) istiḥdāmdan men‘e qādir olur mı (5) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**²⁰⁹ (6)

— و من وج امته لا يجب عليه البتو نه وهي ان يخلي بينها و بين زوجها (7) و لا يستخذ مها و اذا لم تجب فتخدمه اي الجاريه مولا ها يطاها الزوج (8) ان ظفربها درر في باب نكاح الرقيق (9)

— Zeyd cāriyesi Hindi ‘Amra tezvīc itdükden şoñra Zeyd Hindi i‘tāk (10) idüp ba‘dehu Hind ‘ıtka ‘ālime oldığı meclisde nefsini iḥtiyār (11) itmeyüp ‘Amra nefsini temkīn itmekle ‘Amr daḥı Hindi vaṭy eylese (12) ḥālā Hind nādime olup ‘aḩd-i mezbūrı feshe qādire (13) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**²¹⁰ (14)

— و هذا الخيار بمنزله خيار المخيره من حيث انه يختص بالمراه و ودن (15) الزوج يعني يثبت خيار العتق للانثي و دن الذكر و وقوع الفرقة (16) فيها لا ي توقف عل القضاء ولا يبطل بالسكوت و يمتد الي اخر (17) المجلس الا اذا اطلت خيار ها بلسا نها صريحا او ولاله بان يمكنه من (18) نفسها و ما اشبه ذلك من العما ومه في ٢٥ (19)

— Zeyd ümm-i veledi Hindi i‘tāk itmedin şühüd maḥzarlarında şu kadar aḩçe (20) mihr tesmiyesiyle ‘Amra tezvīc eylese ‘aḩd-i mezbūr şaḥiḩ olur mı (21) **el-cevāb** olur **Sms [A 13a]** (1)

— Bu şüretde Zeyd Hindi vech-i muḥarrer üzre ‘Amra tezvīc itdükden şoñra (2) Hind fevt olsa Zeyd mihr-i müsem māyı ‘Amrdan almağa qādir (3) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (4)

— اذا اراد الرجل ان يزوج ام ولده ينبغي ان يستبر ها بحيضه ثم (5) يز وجها فان زوجها قبل ان يستبرها جاز النكاح خانهييه (6) في الاستلاد (7)

— و ما يجب للامة والمدبرة و ام الولد من المهر بنكاح او بدخول (8) عن شبهمة يكون للمولي في نكاح الممالك منالحيانيه (9)

²⁰⁹ Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

²¹⁰ Sms A: Ebu’l-ḥayr E₁

— Zeyd kendiden hāmīl²¹¹ olan ümm-i veledi Hindî vaż‘-ı (10) haml itmedin ‘Amra tezvīc eylese ‘aḳd-i mezbūr şaḫīḥ olur mı (11) **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (12)

— و ان زوج امه ولده وهي حامل منه فالنكاح باطل لانها فراش (13) لمو لا ها حشي يثبت لنسب ولد ها منه من غير و عوة هدايه (14) في او آخر فصل في المحرمات (15)

— Zeyd ‘Amruñ cāriyesi Hindî iştirā ider olduḳda mess itmeksizin (16) ‘aybı var mı deyü Hindüñ fercinüñ ğayrı a‘zāsına nażar eylese (17) mücerred vech-i muḫarrer üzre nażar itmekle ḫürmet-i muşāhere şābite (18) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (19)

— و كما يثبت حرمه المصاهرة بالوطي يثبت بالمس و التقبيل و النظر الي (20) الفرج بشهرة سواء كان بنكاح او ملك او فجور عند نا اذا كان (21) المل مشتهي و لا يثبت هذه الحرمة بالنظر الي سائر الا أعضاء [A 13b] (1) و ان كان عن شهوة من نكاح التاتارخانيه (2)

Bābu nikāḫu’l-vekīl ve’l-evliyā ve’l-kufuv²¹² (3)

— ‘Ālim ü şerīf olmayup mihr-i mu‘accel ve nafaḳaya iḳtidārı olmıyan (4) Zeyd-i faḳīr Hind-i ğaniye-yi şerīfeye küfv olur mı (5) **el-cevāb** olmaz **Şeyḫ** (6)

— و من لا يقدر علي المهر و النفقه لا يكون كفو اللغنيه قاضيخان (7) في الكفاء (8)

— الفقير لا يكون كفو الفنيه كبيرة او صغيرة الان ياكون عالما او (9) شريفا اشباه من كتاب النكاح (10)

— Hind-i bālīga nefsinı bir kimesneye tezvīce Zeydi tevkīl itdükde Zeyd (11) Hindî şağīr oğlı ‘Amra tezvīc eylese ‘aḳd-i mezbūr şaḫīḥ (12) olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (13)

— و ال وکیل من کبل المرأة اذا زوجها من ابیه او ابنه لا يجوز ذلك (14) في كول ابي حنيفه قاضيخان في الوكاله من النكاح (15)

— Ḳāḫīdan ğayrı velisi olmıyan Hind-i şağīreyi ḳāḫī mihr-i (16) mişliyle küfvi Zeyde tezvīc itdükden şoñra Hind bālīga oldığı anda (17) nefsinı iḫtiyār u işḫād idüp ḫıyār-ı bulūğıla ‘aḳd-i mezbūrı (18) Zeydüñ ḫuzūrında ḫākime fesh̄ itdürmege ḳādire²¹³ olur mı (19) **el-cevāb** olur **S‘b** (20)

²¹¹ hāmīl A: ḫāşıl M₂

²¹² Bābu nikāḫu’l-vekīl ve’l-evliyā ve’l-kufuv A: Bābu nikāḫu’l-vekīl ve’l-fuzūlī ve’l-evliyā ve’l-ekfā’ E₁

²¹³ ḳādire A: ḳādir E₁

— و للصغير و الصغيره خيار البلوغ في النكاح القاضي في اظهر الرو اتين (21) عن ابي حنيفه و هو قول محمد قاضيخان في فاصل الا ولياء من كتاب النكاح [A 14a] (1)

Bābu'r-reqdā' ve'l-muḥarremāt ve'z-zihār (2)

— Hind Zeydün menkūḥası oldığı hālde²¹⁴ Zeydden *sen veledüm (3) Zeynebi şehvet ile mess itmekle beynümüzde ḥürmet vākı'a olmuşdı* (4) deyü da'vā ve Zeyd inkār idüp Hindün müdde'ası sâbite (5) olmayup ba'dehu Zeyd ile Hind rızâlarıyla muḥāla'a itdüklerinden şoñra (6) Zeyd ḥürmet-i muşāhereyi 'anaşl münkir ve Hind daḥı ḥuşûş-ı (7) mezbürda nefsinı tekzîb idicek Zeyd Hindi tezvîc²¹⁵ (8) itmek cā'iz olur mı **el-cevāb** olur **Şeyḥ** (9)

— رجل اقران هذه المرأة امه او انبته او اخته من الرضاع (10) ثم اراد ان تيز وجها و قال او همت او اخطات او نسيت (11) و صدقته المرأة فيما او من الغلط و النسيان كان له ان تيز وجها (12) و كذا لو اقرت المرأة بذلك وانكر الرجل ثم اكدبت المرأة نفسها (13) وقالت اخطات او غلطت فتز وجها جاز وان كان اقرارها (14) بذلك بعد النكاح بقيا علي النكاح قاضيخان في فصل اقرار (15) احد الزوجين بالحرمة من باب المحرمات (16)

— Zeyd cāriyesi Hindün anası Zeynebi vaṭy eylese Hindün vaṭyi Zeyde ḥarām (17) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr**²¹⁶ (18)

— و يثبت حرمة المصاهرة بالوطش عن الشبهته و بالزئاء حتي لو وطئ (19) امرأة بفجور حرمت عليها امها و ابنتها من محرمات (20) المحيط للسرخسي (21)

— Zeyd Hindi tezvîc²¹⁷ itdükden şoñra 'Amr *Zeyd muḥaddemen Hindün [A 14b]* (1) *kızi Zeynebe zinā itmişidi* deyü şehādet eylese yalıñuz 'Amruñ (2) şehādetiyle ḥürmet-i muşāhere sâbite olmuş olup Hind Zeydden (3) tefriḥ olunmak lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (4)

— و لانحكم بالشاهد واليمين و في المحيط لو قضي القاضي بشاهد (5) و يمين لاينفذ من دعوي ابن ملك (6)

²¹⁴ hālde A: ḥālden E₁

²¹⁵ tezvîc E₁: tezevvüc A

²¹⁶ Ebu'l-ḥayr A: Şeyḥ E₁

²¹⁷ tezvîc E₁: tezevvüc A

— Zeyd bir yaşında olan Hind-i şağireyi şu kadar akçe mihr tesmiyesiyle (7) *tezvīc*²¹⁸ itdükden sonra Zeydün medhülün bihâ olmıyan zevce-yi uhrâsı (8) Zeyneb-i murzı‘a Hindi fesâd-ı nikâhı ta‘ammüden müddet-i ređâ‘da irzâ‘ (9) eylese Hind ve Zeyneb Zeyde harâm olurlar mı²¹⁹ (10) **el-cevâb** olurlar **Sms** (11)

— Bu şüretde Hindün nişf-ı mihrî ve Zeynebün temâm-ı mihrî sâkıta (12) olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (13)

— Bu şüretde Hindün babası ‘Amr mihr-i müsemmānuñ nişfını Zeydden alsa (14) Zeyd ol nişf-ı mihr ile Zeynebe rücū‘a kâdir (15) olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (16)

— ارضعت ضرثها حر متآ يعني اذاكانت تحت رجل صغيرة و كبيرة (17) فارضعت الكبيرة الصغيرة
حرمتا عليه نه يصير جامعا بين الام (18) والبننت رضاعا ولا مهر للكبيرة ان لم توطأ وللصغيرة نصفه اي
(19) نصف المهر لان الفرقة قبل الدخول لا من قبلها اذلا عبرة بار تضاعها (20) ورجع اي الزوج به اي
بنصف المهر علي المرضعة ان تعمدت الفساد (21) و الا فلا درر في الرضاع [A 15a] (1)

— Zeyd zevcesi Hinde *senüñ başuñ ananuñ*²²⁰ *başına beñzer* dise Zeyd böyle (2) demekle muzâhir olmuş olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu'l-hayr**²²¹ (3)

— Zeyd zevcesi Hinde *senüñ memēñ anam Zeynebün memesine beñzer* (4) dise mücerred böyle demekle Zeyde keffâret-i zihâr lâzım olur mı (5) **el-cevâb** olmaz **Sms** (6)

— الظهار تنبيه زوجة او عضو منها او يعر به عن جملتها او (7) جزء شايع منها بعضو يحرم عليه النظر
اليه من محارمه ملتقي (8) فينظر الي الشعر و الرأس و الوججه و الاقرن و العين و الصدر و الثدي (9) و
الكتف و العضد الساعد و الكف و الساق و القدم (10) فهستاني في الكراهية (11)

Fīmā ez-zevci ve’z-zevceti ve ihtilāfu’z-zevceyn fimetā’i’l-beyt (12)

— Zeyd zevcesi Hinde bir miqdâr eşvâb gönderüp Hind dağı (13) aldıktan sonra Zeyd Hindi taflık itdükde *ol eşvâbı Hinde (14) mihrî muqâbelesinde virmişidüm*

²¹⁸ *tezvīc* E₁: *tezevvüc* A

²¹⁹ *olurlar mı* A: *olur mı* E₁

²²⁰ *ananuñ* A: *anamuñ* M₂

²²¹ Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

deyüp²²² Hind *ol eşvābı hibe itmişidüñ* (15) deyüp tarafınuñ beyyineleri olmasa kavı kangısınıñdur (16) **el-cevāb** Zeydünüñdür **Şeyh**²²³ (17)

— يذی بعث الرجل الی امرأته بثوب فقال الزوج هو مهر و قالت (18) المرأة هی صلته کان القول قول الزوج الان یقیم المرأة البینته (19) انه بعث الیها هد یته وان اقاما جمیعا البینته فالبینته بنیته الزوج (20) و کذا لو اقام کل و احد منهما البینته علی اقرار الا خرکانت البینته بینته (21) الملك قاضیخان فی باب النفقة (1) [A 15b]

— Zeyd Hindi tezvīc²²⁴ murād itdükde *ecānibden ‘Amr baña nefsüm içün (2) şu kadar aqçe virmeyince nikāh itdürmem* deyüp ‘Amra ol kadar (3) aqçe virmeyince nikāhdan men‘i müteħakkıq olmağıla Zeyd ‘Amra nefsi içün (4) ol kadar aqçe virüp Hindi tezvīc²²⁵ eylese Zeyd meblağ-ı mezbūrı (5) ‘Amrdan istirdāda qādir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (6)

— و فی الفتاوی النظر یته ما دفع ال ولی المرأة من مال یقال له (7) اغرلق و قفتنا نلق فله ان یرجع علیهم و لو دفع الی الاجنبی (8) لایجوز له الرجوع لانه کان اجر اله بمقابلة سعیه و البراد من الاجنبی (9) هو الذی لا یقدر علی المنع اما اذا قدر کان حکمه حکم الا و لیا (10) من جامع الفتاوی من مسائل المهر (11)

— Zeydünüñ zevcesi Hind marīza olup ‘ilāc u tīmār ve tabībe muħtāce (12) olduqda ücret-i ṭabīb Zeyd üzerine lāzıme olmayup (13) Hindünüñ üzerine lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (14)

— و رواه مریضا علی مولاه بخلاف الحر و لو زوجة اشباه (15) فی احکام العبیید (16)

— Zeyd zevcesi Hind ile bir menzilde sākinler iken Zeyd Hindi (17) taṭlīk itdükde Hind *menzil-i mezbūr benüm mülkümdür* (18) deyü da‘vā ve Zeyd *benüm mülkümdür* deyü da‘vā ve inkār eylese Hind müdde‘asına iḳāmet-i beyyine idicek (19) menzil-i mezbūrı zābṭa qādire olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (20)

— و ان اختلاف الزوجان فی البیت الذی یسکنان فیہ کان القول له (21) و ان اقامت البینة او اقاما جمیعا یقضی ببینته المرأة لانها خارجیه [A 16a] (1) ظهیر به کذا فی نکاح الخانیة فی اختلاف الزوجین (2)

Bābu’l-mihr (3)

²²² ol eşvābı Hinde mihrı muḳābelesinde virmişidüm deyüp A: -E₁

²²³ Şeyh A: -E₁

²²⁴ tezvīc E₁: tezevvüc A

²²⁵ tezvīc E₁: tezevvüc A

— Zeyd Hindi şu kadar aqçe mihr tesmiyesiyle tezvîc²²⁶ itdükden sonra (4) zifâf vâkı‘ olup lâkin Zeyd marîz olmağıla²²⁷ vatı mümkün olmayup (5) Hindi taflîk eylese Zeyd mihr-i müsemmānuñ nişfını Hinde virirken (6) Hind rāziyye olmayup temāmen almağa kādire (7) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (8)

— و ان كان احد همام مريضا او صائما في رمضان او محرما بحج فرض (9) او نفل او عمرة او كانت حائضا فليست الخلوۃ صحيحته حتي لو طلقها (10) كان لها نصف المهر لان هذه الا شياء موانع هدايه في باب (10) المهر كذا في الدرر و فهستاني (11)

— Zeyd Hindi şu kadar aqçe mihr tesmiyesiyle tezvîc²²⁸ ve duḥūl itdükden sonra (12) Zeyd Hindi mükrehen ṭalāḳ-ı bāyin ile taflîk eylese Hind mihr-i müsemmāyı (13) Zeydden almağa kādire olur mı **el-cevāb** olur **Şeyḥ** (14)

— و لو اكره علي طلاق امرأته او عتاق وقع ورجع بقيممه العبد علي (15) المكره و بنصف المهر ان كان عبل الدخل لانه اذا دخل بها يقرر (16) المهر بالدخول لا بالطلاق فلم يجب الرجوع ابن ملك من (17) كتاب الاكراه (18)

— Zeyd ümm-i veledi Hind-i müteveffānuñ āḥardan olan kızısı Zeynebi kendüye (19) ḥarām oldığını bilürken şu kadar aqçe mihr tesmiyesiyle tezvîc ü vatı (20) eylese Zeyde ne lâzım olur **el-cevāb** ta‘zîr-i şedîd ü tefrîḳ **Ebu’l-ḥayr [A 16b]** (1)

— Bu şüretde Zeyneb Zeydden mihr-i müsemmāyı almağa kādîr olur mı **el-cevāb** (2) mihr-i mişl ile müsemmādan eḳallini alur **Ebu’l-ḥayr** (3)

— قوله من تزوج امرأة لا يحل له نكاحها فوطئها لم يجيب عليه الحد (4) عند ابي حنيفة و سفيان الثوري و زفروان قالت علمت انما (5) علي حرام و لكن تجب المهر و يعاقب عقوهي اشد ما يكون (6) من التعزير من حدود فتح القدير كذا في الزليعي و مجمع البحرين (7)

— و الصحيح قول ابي حنيفة و عليه مشي النسفي و المحببي و غير هما (8) من حدود تصحيح القدوري (9)

— Zeyd zevce-yi medḥūlün biḥāsı Hindi ṭalāḳ-ı bāyin ile taflîk (10) itdükden sonra ‘iddeti münḳaziyye olmadın Zeyd Hindi şu kadar (11) aqçe mihr tesmiyesiyle

²²⁶ tezvîc E₁: tezevvüc A

²²⁷ olmağıla A: olup E₁

²²⁸ tezvîc E₁: tezevvüc A

tezvīc²²⁹ ba‘dehu ḳable’l-duḥūl ve’l-ḥalvet Hindi (12) taḥlīḳ eylese ḥālā Hind nikāḥ-ı şānīde tesmiye olınan mihrini (13) temāmen Zeydden almaḳ istedükde Zeyd mücerred ḳable’l-duḥūl ve’l-ḥalvet (14) taḥlīḳ itmekle temāmen virmemege ḳādir olur mı (15) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (16)

— و ان طلق الرجل امرأته طلاقا باينا ثم تزوجها في عدتها و طلقها (17) قبل الدخول بها فعليه مهر كامل هدايه في باب العدة (18)

— Zeyd Hind-i ecnebiyyeyi itüp düşürüp andan nāşī Hindūñ (19) bekāreti zāyile olsa Zeyde ta‘zīr ve Hindūñ mihr-i mişli (20) lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (21)

— دفع اجنبية فسقطت فذهبت عذر لها فعليه مهر مثلها و التعزير [A 17a] (1) هكذا ابو النصر الدبوسي من فتاوى الكبر في الجنایات (2)

— Zeyd ḫalāk-ı ric‘ī ile muḫallakası Hindi ‘iddeti içinde şu ḳadar aḳçe (3) mihr tesmiyesiyle tezvīc²³⁰ eylese mihr-i mezbūr Zeyd üzerine vācib (4) olur mı **el-cevāb** olmaz **Smş** (5)

— ولو تزوج المطلقة الرجعية فانه يصير مراو لا يجب امال دن (6) النكاح لما مجاز عن الرجعة في القول الصحيح انقروي قبيل (7) الا ولياء و الا كفاء نقلا عن جواهر الفتاوي (8)

— في مهر مثل امرأة اذا وجب ان يحكم علي زوجها بماذا يعتبر (9) الجواب يعتبر بنساء عشيرتها من قبل الاب كالا خوات والخمات و عمات (10) و عمات الاب من كانت مثلها في المال والجمال (11) والسن في هذا البلد سمص (12)

— مهر مثلها مهر المثل من قوم ابیها وقت العقد سنا و جمالا و مالا (13) و بلد او عصر او عقلا و دينا و بكاره و شیوبته و عنقه و علما و ادبا (14) و كمال خلق تنور الا بصار في المهر (15)

Kitābu’ḫ-ḫalāk ve fihi’t-ḫahlīl²³¹ (16)

— Başına ḫarb olınmağıla ‘aḳlı bi’l-külliyeye zāyil olan Zeyd ol ḫālde zevcesi (17) Hinde *ḫoḳuz ḫalāk boş ol* dise ḫalāk vāḳı^c (18) olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḫ** (19)

— لو ازل عقله بالضرب او ضرب هو عل رأسه حتي زال عقله فطلق (20) لا يقع طلاقه تاتارخانيه في الثالث من الطلاق (21)

²²⁹ tezvīc E₁: tezevvüc A

²³⁰ tezvīc E₁: tezevvüc A

²³¹ Kitābu’ḫ-ḫalāk ve fihi’t-ḫahlīl A: Kitābu’ḫ-ḫalāk E₁

— Zeyd-i *zimmī* zevcesi Hind-i *naşrāniyye* üç *ṭalāk boş ol* didükden sonra [A 17b] (1) Zeyd ile Hindün *izvāc mu‘āmelesi* itdigine *muṭṭali‘* olan (2) *ḳāḍiya mezbūrlaruñ* beynlerini *tefrīḳ lāzım* olur mı (3) **el-cevāb** olur **S‘b** (4)

— اذا طلق الذى امرأته ثلثا او خالعها ثم اقام عليها فانه يفرق بينهما (5) و ان لم يتر افعا من نكاح المحيط البرهانى (6)

— Zeyd zevce-yi *medhūlūn bihāsı* Hindi *taṭlīḳ itmeksizin* Hind ile (7) bir kaç def‘a *iḥtiyāten tecdīd-i nikāḥ* itdükden sonra Zeyd Hindi (8) *ṭalāk-ı ric‘i* ile *taṭlīḳ* eylese Zeyd Hinde ‘iddeti içinde *mürāca‘at* (9) idüp *tecdīd-i nikāḥ* itmedin Hind ile *izvāc mu‘āmelesine* (10) *ḳādir* olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (11)

— Zeyde Hinde *zimmētüñde olan şu ḳadar aḳçeyi senden alursam ‘avretüm* (12) *boş olsun* didükden sonra ‘Amr *meblağ-ı mezbūrı şer‘an* Zeyde *edā* (13) eylese Zeydün ‘avreti böyle demekle boş olur mı (14) **el-cevāb** olmaz **Sms** (15)

— رجل حلف ان لا يقبض دينه عن غريمه اليوم فقبض من وكزله حنث (16) و ان قبض من متبرع لا يحنث من اييمان عاضياخان (17) في الموقته (18)

) — Zeyd *eger şu beyte dāḥil olursam zevcem Hind üç ṭalāk boş* (19) *olsun* didükden sonra ol *beyt bi‘l-küllīye muḥterīḳ* olup *aşlā* (20) *eşer-i binā ḳalmayup şahrā* olduğdan sonra²³² Zeyd ol *şahrāya* varsa (21) Hind Zeydden boş olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** [A 18a] (1)

— Bu şüretde ol *şahrā* üzerine *müceddeden beyt-i āḥar binā* olunup (2) Zeyd ol *beyte dāḥil* olsa Hind Zeydden boş (3) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (4)

— وهكذا البيت يعنى اذا يدخل هذا البيت و دخل (5) منه ما صحراء لم يحنث لزوال اسم البيت فانه لا ييات فيه (6) درر في باب حلف الفعل من كتاب الايمان (7)

— او دخل بعد ما بنى بيا آخر لم يحنث ايضا لان الاسم لم يبق بعد (8) الا نهام درر من المحل المزبور (9)

— Hind-i *şağīre-yi ḥürreyi veliyy-i aḳrebi anası* Zeyneb Zeyde *tezvīc* itdükden (10) sonra Hind *bālīga* olduğu anda *nefsini iḥtiyār u işhād* idüp (11) *ḥıyār-ı bulūğıla aḳd-i mezbūrı* Zeydün *ḥuzūrında ḥākime fesh* itdürdükden sonra (12) Hind *rızāsıyla*

²³² olduğdan sonra A: olduğda E₁

nefsini²³³ Zeyde tezvîc idüp ba‘dehu Hindi (13) bāyinen taṭlîk idüp²³⁴ ba‘dehu yine rızāsıyla Hindi²³⁵ tezvîc²³⁶ itdükden şoñra²³⁷ ba‘dehu (14) Zeyd²³⁸ Hindi yine bāyinen taṭlîk eylese Zeyd Hindi bilāḥulle tezvîce kâdir (15) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (16)

— و لا مهر لها في القرقة بخيار البلوغ ان لم يدخي بما و هذا فائدة (17) كون الفرقة فسحا و فائدة اخرى توزوجها بعد الفقة يملك الثلث (18) و ان دخل بها فلها المسمى وكذا لو اختار الغلام قبل الدخول (19) لا مهر لها عليه انقره دى فى الا و ليا و الاكفاء نقلا (20) عن نقد الفتاوى (21)

— Zeyd ‘Amruñ cāriyesi Hindi tezvîc²³⁹ idüp ba‘dehu Hindi [A 18b] (1) iki ṭalāk ile taṭlîk itdükden şoñra Zeyd Hindi ‘Amrdan iştirā (2) eylese Hinde nikāḥ-ı şaḥîḥ ile vech-i şer‘î üzre ḥulle olunmadın Zeyd (3) Hindi mülk-i yemîn ile vaṭy itmek ḥelāl olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **Sms** (5)

— لا تحل حرة بعد ثلث ولا امة على زوجها بعد اثنتين فلو شزى (6) الزوج هذه الامة لم يحل له وطنا حتى يطأها اى الحرة او الامة بالغ (7) اوصبى مراهق بنكاح صحيح و تمضى عدة طلاقه اى البالغ او كراهق (8) قهستانى فى قبيل الا يلاء (9)

— Zeyd zāt-ı ḥayz olan zevce-yi medḥülün bihāsı Hindi üç ṭalāk ile (10) taṭlîk itdükden şoñra dört ay mürūr idüp²⁴⁰ ba‘dehu Hind (11) Zeyde *ben ba‘de inḳızāi’l-‘iddet nefsiimi zevc-i āḥara nikāḥ-ı şaḥîḥ ile tezvîc (12) ol daḥı ba‘de’l-vaṭy taṭlîk idüp ‘iddetüm münkaẓiyye olmagıla taḥlîl-i (13) şer‘î ḥāşıl oldı* deyüp Zeyd daḥı Hindi taşdıḳ eylese Zeyd (14) Hindi tezvîc²⁴¹ itmek ḥelāl olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (15)

²³³ rızāsıyla nefsi A: nefsi rızāsıyla E₁

²³⁴ idüp E₁: -A

²³⁵ Hindi A: Zeyde E₁

²³⁶ tezvîc E₁: tezevvüc A

²³⁷ itdükden şoñra A: idüp E₁

²³⁸ Zeyd A: -E₁

²³⁹ tezvîc E₁: tezevvüc A

²⁴⁰ mürūr idüp A: mürürında E₁

²⁴¹ tezvîc E₁: tezevvüc A

— و ان قالت المطلقة حلت اي انقضت عدتي وتزوجت بزواج (16) آخر ودخل بي و طلقني و انقضت عدتي و المدة التي ادعت المرأة (17) التحليل فيها تحتمل ذلك كما مرد قد غلب علي ظنه اي الزوج الا اول صدقها (18) حل للاول نكاحا سواء كان ثقته او غيرها قهستاني قبيل (19) الا يلاء من كتاب الطلاق (20)

— Zeyd Hind-i hürreyi tezvîc²⁴² itdükden şoñra bāyinen taḥlîk idüp yine (21) tezvîc²⁴³ idüp ba‘dehu yine bāyinen taḥlîk idüp ba‘dehu yine tezvîc²⁴⁴ idüp [A 19a] (1) Hind ile izvāc mu‘āmelesi itmek istedikde ba‘zı kimesneler (2) *nikāh üç oldu* deyü Zeydi men‘e kâdir olurlar mı (3) **el-cevāb** olmazlar **Sms**²⁴⁵ (4)

— و اذا كان الطلاق باينا و دن الثلث فله ان تيز و جما في العدة (5) و بعد انقضاها هدايه فيما يحل به المطلقه (6)

Babu't-ta'lik (7)

— Zeyd-i kâdî ‘Amra felān fi‘li işlerse zevcesi Hind üç ḥalāk (8) boş olmak üzere ‘Amra üç parmağıyla işāret itdükde (9) ‘Amr daḥı ol i‘tikād ile ol işi işlememege ta‘ahhüd idüp (10) lākin ‘Amrdan ḥalāka müte‘allik kelām şādır olmadın ‘Amr ol fi‘li işlese (11) ‘avreti üç ḥalāk boş olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh** (12)

— قالت لزوجها طلقني فاشار اليها بثلاث اصابع يريد بذلك ثلاث (13) تطليقات لا تطلق مالم يقل بلسانه لا نه لو وقع بالضمير محيط (14) برهاني من الطلاق (15)

— Zeyd āḥar diyārda iken zevcesi Hind nefsinı ‘Amra tezvîc eylese (16) ‘aḥd-i mezbūr şaḥîḥ olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh** (17)

— Bu şüretde Hind nefsinı ‘Amra tezvîc idüp ba‘dehu ‘Amr Hindi (18) taḥlîk idüp ba‘dehu yine tezvîc²⁴⁶ idüp ba‘dehu yine taḥlîk idüp (19) ba‘dehu yine tezevvüc itdükden şoñra Zeyd gelüp Hindi ‘Amrdan tefriḥ (20) itdürüp ba‘dehu Zeyd Hindi vaṭy itmedin Hind ile muḥāla‘a olsa (21) ‘Amr Hindi ba‘de inḳızāi’l-müddet rızāsıyla bilāḥulle tezevvüce kâdir [A 19b] (1) olur mı **el-cevāb** olur **Şeyh** (2)

²⁴² tezvîc E₁: tezevvüc A

²⁴³ tezvîc E₁: tezevvüc A

²⁴⁴ tezvîc E₁: tezevvüc A

²⁴⁵ Sms A: -E₁

²⁴⁶ tezvîc E₁: tezevvüc A

— و لو طلقها في النكاح الفاسد هل يكون متاركة ذكر القاضي الامام (3) الطلاق في النكاح الفاسد متاركة و يبطل للنكاح و لا يقع (4) موقع الطلاق و في فوايد صدر الاسلام لاطلاق في النكاح (5) الفاسد متاركة حتى لا ينتكص به عد و الطلاق عماديه في (6) التاسع و العشرين (7)

— Zeyd zevce-yi medhülün bihâsı Hinde *menzilüñe dâhil olursam şart olsun (8) şart olsun şart olsun* deyüp elfâz-ı mezkûreden murâdı şart-ı (9) talâk olsa şart-ı evvel ile talâk vuķu‘ı Hind taht-ı nikâhında (10) iken Zeyd Hindüñ menziline dâhil olmasına mu‘allaķ u mevķuf (11) olup lafz-ı şânî ve şâliş ile Hindüñ üzerine muncize iken talâk (12) vâķı‘ olur mı **el-cevâb** olur **S‘b** (13)

— *Şart olsun* demek ‘avretüm boş olsun demek ma‘nâsına (14) müte‘arif olan belde ahâlisinden Zeyd zevce-yi medhülün bihâsı Hinde (15) *eger şu menzile²⁴⁷ dâhil olursam şart olsun şart olsun şart* (16) *olsun* dise Hindüñ üzerine hâlâ iki talâk vâķı‘ olur mı (17) **el-cevâb** olur **Sms** (18)

— Bu şüretde Zeyd Hindüñ ‘iddeti içinde ol menzile dâhil olmağıla Hind (19) Zeydden bir talâk daķı boş olsa Zeyd Hindi bilâhulle tezvîc²⁴⁸ (20) kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (21)

— ان دخلت الدار فانت طلاق طلاق طلاق و هي غير ملموسته [A 20a] (1) فالاول معلق بالشرط والثاني ينزل في الحال و يلغو الثالث (2) و ان تزجها و دخل الدار نزل المعلق ولو دخل بعد البينو نه قبل التزوج (3) الخ اليمين لا الى خراء ولو موطوءة خعلق الاول و نزل الثاني (4) و الثالث فالحال بزازيه في المتفرقات قبيل الرابع من (5) كتاب الايمان (6)

— Zeyd Hinde *söylersem alup alacağum boş olsun* deyüp ba‘dehu (7) Hinde söylemekle Zeydüñ zevce-yi medhülün bihâsı Zeyneb Zeydden talâk-ı (8) ric‘î ile boş olduğdan şoñra Zeyd Zeynebe ‘iddeti içinde mürâca‘at (9) eylese şart-ı mezbûra binâ‘en Zeyneb Zeydden boş olur mı (10) **el-cevâb** olmaz **S‘b** (11)

— كل طلاق وقع بشرط ليس بحال فهو رجعت جامع الفصولين (12) في الثاني في و العشرين (13)

²⁴⁷ menzile A: menziline M₂

²⁴⁸ tezvîc E₁: tezevvüc A

— *Zeyd eger felān menzile girersem zevcem Hind üç talāk boş olsun* (14) didükden sonra Zeyd Hindi bir talāk ile taṭlīk idüp ba‘dehu Hindüñ (15) ‘iddeti içinde Zeyd ol menzile girse Hind Zeydden üç talāk boş (16) olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (17)

— لو قال ان فعلت كذا فامرأته طالق ثم طلاق امرأته باينا ثم فعل (18) ذلك الفعل و هي في العدة تطلق خلاصته قبيل الرابع (19) من كتاب الايمان (20)

— *Zeyd anası Hinde eger seni menzilüme duḥūlden men‘ itmezsem zevcem* (21) *Zeyneb üç talāk boş olsun* didükden sonra Hind Zeydüñ menziline²⁴⁹ [A 20b] (1) duḥūl murād itdükde Zeyd Hindi men‘ idüp ba‘dehu Hind Zeydüñ (2) menziline yine duḥūl murād itdükde Zeyd Hindi men‘ itmese Zeyd Hindi (3) mücerred şāniyen men‘ itmemele Zeyneb Zeydden üç talāk boş olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **S‘b** (5)

— رجل قال لامنعن فلانا من دخول دارى فمنعه مرة بز فى يمينه (6) اراه مرة ثانيته و لم يمنعه لا شي عليه قاضيخان فى (7) فصل الدخول من الايمان (8)

— *Zeyd zevcesi Hind ile çekişdükdde Hinde eger bugün seni üç talāk ile* (9) *taṭlīk itmezsem benden üç talāk boş ol* didükden sonra (10) *Zeyd ol gün Hinde baña şu kadar akçe virmek üzre seni üç* (11) *talāk ile taṭlīk eyledüm* deyüp lākin Hind qabūl itmeyüp ol (12) gün mürūr eylese Hind Zeydden üç talāk üzre²⁵⁰ boş (13) olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**²⁵¹ (14)

— رجل قال لامرأته ان لم اطلقك اليوم ثلثا فانك تطلق امرأته و لا يصير حائثا قل لوا الحيلته في هذا ماروى عن ابى حنيفة محمد (16) و عليه الفتوى ان خقل لا مرأته فى اليوم انت طالق ثلثا على الف (17) درهم فاذا اقال لها ذلك تقول المرأة لاء قبل فاذا اقاتت المرأة ذلك (18) و مضى اليوم كان الزوج بارا فى يمينه و لا يقع الطلاق لانه طلاقها (19) فى اليوم ثلثا و انما لم يقع الطلاق عليها برد المرأه بهذا لا بخرج (20) كلام الزوج من ان يكون تطليقا قاضيخان فى التعليق (21) من كتاب الطلاق [A 21a] (1)

— *Zeyd medyūnı ‘Amr ile bir oṭada otırırlarken*²⁵² *Zeyd ‘Amra senüñ* (2) *zimmetüñde olan şu kadar akçe haqqumı*²⁵³ *almadın bu oṭadan taşra çıkarsam zevcem* (3) *Hind üç talāk boş olsun* didükden sonra Zeyd meblağ-ı mezbūrı (4)

²⁴⁹ menziline E₁: -A

²⁵⁰ üzre E₁: -A

²⁵¹ S‘b A: Ebu’l-ḥayr E₁

²⁵² oturırken A: oturırken E₁

²⁵³ akçe haqqumı M₂: akçemi A: haqqumı E₁

almadın Zeydün emrinsiz Bekr Zeydi arқasına yüklenüp ol oтadan (5) таşра çıkarsa Hind Zeydden üç talāk boş olur mı (6) **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (7)

— او لا يخرج ای حلف لا يخرج من المسجد فا مر من اخر جه حنث لان فعل (8) المأمور نيتقل الى الامر ولو كان مكر ها او بر ضاهلم يحنث یعنی اذا حمله (9) انسان فاخر جه من غير اعتبار منه او حمله و اخر جه و هو راض به و لكن لم يأمره (10) لم لحنث لانهم يأمر باخر اجه فلم يوجد منه فعل حتى ان هدوه (11) قحرج بنفسه يحنث لوجود الفعل منه حقیقته شرح مجمع البحرين لا بن (12) ملك من كتاب الايمان (13)

— Zeyd zevce-yi medḥülün bihāsı Hindi talāk-ı ric'ī ile taḥlīk itdükden şoñra (14) *eger Hindi bir daḥı tezvīc*²⁵⁴ idersem üç talāk boş olsun deyüp (15) ba'dehu Zeyd Hinde 'iddeti içinde mürāca'at eylese şart-ı mezbūra binā'en (16) Hind Zeydden üç talāk boş olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (17)

— حلف لا بتزوج و كان تزوجها و طلقها رجعيا و راجع لابقع (18) بزازيه فى الايمان كذا فى الخلاصته (19)

— Zeyd 'Amra ba'de'l-yevm senūñle ma'an ta'ām ekl idersem zevcem Hind (20) üç talāk boş olsun didükden şoñra Zeyd 'Amr ile bir şofraya (21) oturup lākin Zeyd 'Amruñ ekl itdigi şahndan ekl itmeyüp āḥar [A 21b] (1) şahndan ta'ām ekl eylese Hind Zeydden boş (2) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**²⁵⁵ (3)

— لو حلف لا يأت كل مع فلان طعا مافاكل هذا من قبصعته و فلان (4) من فصقته اخرى لا يحنث خلاصته من الايمان (5)

— Zeyd zevcesi Hinde *eger seni bigayri ḥaḥḥın ḍarb idersem boş ol* (6) didükden şoñra Hind Zeyde ḥarāmḥār ve bunuñ emşāli şetm itmekle (7) Zeyd Hindi ḍarb eylese şart-ı mezbūra binā'en Hind Zeyden boş (8) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**²⁵⁶ (9)

— اذا جعل امرها بيدها على انه متى ضربها بغير جنابته فهي تطلق بنفسها (10) فلازمت الزوج لا جل الكسوة فضربيها صار الامر بيدها ولو كانت (11) تعلقت به و اخذت لحبته فهذه اجنابته و فى الذخيرة و كذا اذا (12) قالت يا حر امى كار فهذه اجنابته منها من طلاق التاتارخنيه (13)

²⁵⁴ tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁵⁵ Ebu'l-ḥayr A: -E₁

²⁵⁶ Ebu'l-ḥayr A: -E₁

— Mücerred olan Zeyd *her bār ‘avret tezvīc*²⁵⁷ *idersem ol ‘avret boş (14) olsun* didükden sonra ‘Amr Hindi Zeyde fuzūlī nikāh idüp (15) Zeyd dađı ancak fi‘liyle kabūl eylese Hind boş olur mı (16) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ħayr** (17)

— Kimesnenüñ ‘ıyālinde olmıyan Zeyd bir menzilde sākin iken *ba‘de’l-yevm (18) bu menzilde sākin olursam zevcem Hind üç talāk boş olsun* (19) didükden sonra Zeyd²⁵⁸ yalnız kendi çıkup ehl ü ‘ıyāl ve metā‘ını (20) ol menzilde terk eylese Hind Zeydden üç talāk boş (21) olur mı **el-cevāb** olur **İşhāk** [A 22a] (1)

— رجل حلف ان لا يسكن هذه الدار فخرج بنفسه و ترك اهله (2) و متاعه فيها ان كان الحالف فى عيال غيره كالابن الكبير مسكين فى دار الاب و المرأة تسكن (3) فى دار زوجها و نحوها لا يحنث فى بمينه (4) و ان لم يكن الحال فى عيال غيره لا يبر قاضيخان فى الايمان (5)

— Zeyd *eger ‘Amrı қаtl itmezsem zevcem Hind üç talāk boş olsun* (6) deyüp lākin zemān ta‘yīn itmeyüp ba‘dehu ‘Amrı қаtl itmedin (7) Zeyd fevt olsa Hind medhūlün bihā olıcađ Zeyde vārişe (8) olur mı **el-cevāb** olur **İşhāk** (9)

— و ان علق بفعل نفسه و هما فى المرض او الشرط ورثت (10) ملتقى الابحر فى طلاق المريض (11)

— *Şarḥ olsun* demek *‘avretüm boş olsun* demek²⁵⁹ ma‘nāsına (12) müte‘ārif olan belde ahālisinden Zeyd zevcesi Hinde *eger (13) saña*²⁶⁰ *cimā‘ idersem şarḥ olsun* didükden sonra dört ay (14) mürūr itmedin Zeyd Hindüñ fercine zekerini idhāl u iħrāc ve (15) yine idhāl eylese Hind idhāl-i evvel ile Zeydden talāk-ı ric‘i ile (16) boş olup idhāl-i sñānī ile Zeyd Hinde mürāca‘at itmiş olur mı (17) **el-cevāb** olur **Sms**²⁶¹ (18)

— و لو قال لا مرأته اذاجامعتك فانت طلاق ثلاثا فجا معها فلما (19) التقى الختان لبث ساعته لم يجب عليه المهر و ان اخرجته ثم ادخله (20) وجب عليه المهر و لو كان الطلاق رجعيا يصير مراجعا باللبث (21) عند ابى يوسف خلافا لمحمد لوجود المساس ولونزع ثم او لج صار [A 22b] (1) مراجعا بالاجماع لوجود الجماع هدايه فى باب الايمان من الطلاق (2)

²⁵⁷ tezvīc E₁: tezevvūc A

²⁵⁸ Zeyd A: E₁

²⁵⁹ demek A: -E₁

²⁶⁰ saña A: seni E₁

²⁶¹ Sms A: İşhāk E₁

— Hindüñ zevc-i dāhili Zeyd Zeynebe *Hindi taṭlīk itmedin seni tezevvüc (3) idersem benden boş ol ve eger seni tezvīc²⁶² itdükden şöñra (4) üzerüñe tezevvüc idersem yine benden boş ol* didükden şöñra (5) Zeyd Hindi bir ṭalāk-ı ric'î ile taṭlīk ve Zeynebi tezvīc²⁶³ idüp ba'dehu (6) Hinde 'iddeti içinde mürāca'at eylese mücerred böyle dimekle Zeyneb Zeydden (7) boş olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (8)

— حلف لا يتزوج و كان تزوجها و طلقها رجعيًا و راجع لا يقع (9) بزايه في الايمان في فصل الحلف
على التزوج (10)

— Mücerred olan Zeyd *felān fi'li işlersem alup alacağum boş olsun (11) ve bir vaḳtde üzerümde nikāḥ bulunmasun²⁶⁴ ve bir ṭariḳ ile nikāḥ ḳabūl (12) itmeyeyüm* didükden şöñra Zeyd ol fi'li işleyüp ba'dehu 'Amr Hindi (13) rızāsıyla Zeydüñ emr ü tevkīlinsiz fużülen Zeyde tezvīc idüp ba'dehu Zeyd (14) ḳavliyle ḳabūl²⁶⁵ itmeyüp fi'liyle ḳabūl eylese Hind boş olur mı (15) **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (16)

— رجل قال ان تزوجت امرأة فهي طالق او ان دخلت فلانته في نكاحي (17) او تزوج فضولي امرأة من جهتي
فهي طالق فالمشايخ من اصحبنا (18) جعلوا اله طريكين اما نكاح الفضولي او المرافقة الى من يقتدبطلاق
(19) اليمين و كفيته نكاح الفضولي ان يتزوج فضولي للحالف امرأة (20) فانه يجزه بالفعل ون القول فان اجاز
(21) بالفعل لا يحنث و ان اجاز بالقول حنث جواهر الفتاوى من كتاب الطلاق [A 23a] (1)

— Zeyd zevcesi Hindi bir ṭalāk-ı bāyin ile taṭlīk itdükden şöñra (2) *eger Hindi tezvīc²⁶⁶ idersem yāḥud bir kimesne Hindi baña tezvīc idüp (3) ben ḳavlen ya fi'len mücīz olursam benden üç ṭalāk boş olsun* (4) deyüp ba'dehu Hindi tezvīc²⁶⁷ murād eylese Hind boş olmamağa maḥlaş-ı (5) şer'î nedür **el-cevāb** bir kimesne fużülen Hindi Zeyde tezvīc (6) bir āḥar kimesne daḥı fużülen Zeyd için ḳabūl idüp ba'dehu (7) 'aḳd-i mezbūri Hind mücīze olmadın Zeyd mücīz olup mülk bulunmamağıla (8) ṭalāk vāḳı' olmaḳsızın Zeyd ḥāniş ve yemīni münḥalle olduḳdan şöñra (9) Zeyd Hind ile tecdīd-i nikāḥ itmek gerekdür **Piri** (10)

²⁶² tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁶³ tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁶⁴ bulunmasun A: olinmasun E₁

²⁶⁵ ḳabūl A: -E₁

²⁶⁶ tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁶⁷ tezvīc E₁: tezevvüc A

— قال كل امرأة اتزوجها او تزوجها غيرى لاجلى و اجيزه فهى طالق (11) ثلثا لا وجه لجوازه جر فحيثه ان يز وجه فضولى بلا امر هما فجزيز (12) هو فيحنت قبل اجازته المرأة لا الى جزاء لعدم الملك ثم تجيزه (13) المرأة فاجازتها لا تعمل فيجدوان النكاح فيجوز اد اليمين انعقد (14) علما تزوج و احد كذا جامع الفضولين فى الرابع و العشرين (15)

Bābu'l-ḥul' (16)

— Zeyd zevcesi Hinde *seni mihrüñ üzerine ḥul' itdüm* deyüp lākin (17) Hind ol meclisde ḥul'ı kabül itmedin *kaḥup āḥar* meclisde (18) kabül eylese mücerred āḥar meclisde kabül itmekle ḥul'-ı mezbür bātıl olur mı (19) **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (20)

— و لا يبطل بالكيام عن المجلس قتل قبولها ملتي الا بحر فى الخلع (21) كذا فى الدرر

— Bu şüretde Hind *mücerred āḥar meclisde kabül itmekle ḥul' şahih olmaz* deyüp mihr nāmına Zeydden nesne almağa *qādir* olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**²⁶⁸ [A 23b] (1)

— Hind zevci Zeyd ile şu kadar aḳçe üzerine ḥul' olur olduḳda meblāḡ-ı (2) mezbūra 'Amr zāmin olmaḳ üzre ḥul' olup 'Amr daḥı kabül eylese Zeyd meblaḡ-ı (3) mezbürü Hind ve 'Amrdan *kaḡısından* dilerse almağa *qādir* (4) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (5)

— و لو قالت المرأة لزوجها خالعى على الف درهم على ان فلا ناضامن (6) لها ففعل ثم الخلع و لا يلتفت الى قبول الضمين فبعد ذلك ينظر ان (7) قبل فلان المال كان للزوج الخيار ان شاء اخذ المرأة بذلك بحكم (8) الا صالته و ان شاء اخذ الضمين بحكم الكفالته و ان لم يقبل الضمين (9) ذلك لا شي عليه و لا تبطل ذخيره فى الخلع (10)

Bābu'l-'iddeti ve'l-istibrā (11)

— Zeyd sinn ile bālīga olup aṣlā ḥayz görmeyüp ḥāmil daḥı olmayup (12) ve sinn-i iyāsa dāḥil olmıyan zevcesi Hind-i ḥürreyi taḥlīk eylese Hindüñ (13) 'iddeti ne ile münkaziyye olur **el-cevāb** üç ay ile **Şeyḥ**²⁶⁹ (14)

²⁶⁸ Bu fetvâ A nüshasında yoktur.

²⁶⁹ Şeyḥ A: Şeyḥ Meḥmed E₁

— و هي اي العدة في حرة تحيظ بطلاق و فسخ ثلث حيظ كوامل و فمن (15) عطف علا في حرة اي العدة في حقا حرة لم بحض لصغرا وكبرا و بلغت (16) بسن و لم تحض ثلثته اشهر منح في العدة (17)

— Zeyd şıḥhatinde zevcesi Hind-i ā'iseyi bāyinen taḥlīk idüp ba' dehu (18) Hindüñ 'iddeti içinde Zeyd fevt olsa Hindüñ 'iddeti 'iddet-i (19) vefāta munḳalibe olur mı **el-cevāb** olmaz **S'b** (20)

— Bu şüretde Hindüñ 'iddeti yevm-i taḥlīkden üç ay temāmında münḳaziyye (21) olur mı **el-cevāb** olur **S'b** [A 24a] (1)

— و الحرة المطلقة اذامات زوجها في العدة ان كان الطلاق رجعيًا (2) ينقلب عدتها عدة الوفات و ان كانت مبنوتته فان كانت (3) لا ترث زوجها لا ينقلب عدتها عدة الوفاة قاضيخان في العدة (4)

— Zeyd zevcesi Hind ile izvāc mu'āmelesi iderken Hind Zeydden *sen (5) beni bir ay muḳaddem ḥalāk-ı şelāse ile taḥlīk itmişidüñ* deyü da'vā ve Zeyd (6) *ben ol vaḳtde mecnūn idüm seni taḥlīk itdigimi bilmem* dise Hind (7) Zeydüñ ol vaḳtde 'āḳil iken kendüyi ḥalāk-ı şelāse ile taḥlīk (8) itdigini vech-i şer'ī üzre işbāt idicek Hinde vaḳy-i (9) aḥīrden 'iddet-i müste'nife lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (10)

— طلق امرأته ثلثًا او واحدة باينته انكر و وطى ذكر في الواقعات (11) تستقبل العدة معناه انه يكرز مها عدة اخرى بالوطنته شبهته (12) و تد اخلت العدتان قاعديه في ال عدة (13)

Bābu'l-īlā' (14)

— Zeyd zevcesi Hind-i ḥürreye *vallāh ḥoḳsan gün saña cimā' itmeyeyüm*²⁷⁰ (15) dise Zeyd müddet-i mezbūrda fey' itmemekle Hind mübāne (16) olur mı **el-cevāb** olmaz **S'b** (17)

— و ان حلف على اقل من اربعته اشهر لم يكن موليا هدايه في الايلاء

— Zeyd zevcesi Hinde *başuñ anañuñ başına beñzer* dise Zeyd böyle dimekle muzāhir olmuş olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**²⁷¹ (18)

Bābu şübütü'n-neseb (19)

²⁷⁰ itmeyeyüm A: itmeyem E₁

²⁷¹ M₂ ve E₂ nüshalarında olan bu fetvâ, A ve E₁ nüshalarında yoktur.

— Zeyd cāriyesi Hindi hıdmetkārı ‘Amra tezvīc idüp ba‘dehu (20) vaqt-i tezvīciden altı ay mürūrında Hind bir veled çoğurduktan sonra (21) Zeyd fevt olup Hind Zeydüñ vereşesinden *Zeyd hayātında veled-i merķūm* [A 24b] (1) *bendendür deyü da‘vet itmişidi* deyü da‘vā ve müdde‘āsına (2) iķāmet-i beyyine eylese veled-i merķūmuñ nesebi Zeydden şābit olup (3) Zeyde vāriş olur mı **el-cevāb** olmaz lākin veled-i merķūm ile Hind (4) azād olurlar **Sms** (5)

— تزوج امته من عبده فجاءت بولد فاءعاه المولى لم تثبت نسبه (6) و عتق و تصير ام ولده غرر من ثبوت النسب (7)

— Zeyd zevcesi Hinde *eger seni taṭlīk idüp ba‘dehu Zeynebi tezvīc*²⁷² (8) *idersem Zeyneb benden üç ṭalāḳ boş olsun* didükden sonra (9) Zeyd Hindi taṭlīk idüp ba‘dehu Zeynebi şu kadar aḳçe mihr tesmiyesiyle (10) tezvīc²⁷³ itdükden sonra Zeyneb vaqt-i tezvīciden²⁷⁴ altı ay temāmında (11) bir veled çoğursa²⁷⁵ ol veledüñ nesebi Zeydden şābit (12) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (13)

— Bu şüretde Zeyneb mihrini temāmen Zeydden almağa qādir olur mı (14) **el-cevāb** olur **Sms** (15)

— Bu şüretde veled-i merķūmuñ mālı olmasa nafaqası Zeyd üzerine (16) lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (17)

— و من قال ان تزوجت فلانته فهي طلاق فتز وجها فولدت ولداً (18) سنته اشهر من يوم تز وجها فهو ابنه و عليه المهر اما النسب (19) فلا نها فراشه لا نها لما جاءت بالولد سنته اشهر من وقت النكاح (20) فقد جاءت به لاقل منه من وقت الطلاق فكان العلوق قبله في حالته (21) النكاح و التصور ثابت بان تزوجها و هو يخاطبها فوافق الانزال [A 25a] (1) النكاح و النسب يحتاط في اثباته و اما المهر فانه ثبت النسب (2) منه جعل و اظناً حكماً فتأ كد المهر به من الهد ابته في ثبوت النسب (3)

Bābu’l-li‘ān (4)

²⁷² tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁷³ tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁷⁴ tezvīciden E₁: tezevvücden A

²⁷⁵ çoğursa A: doğursa E₁

— Zeyd nikāh-ı şahih ile tezvīc²⁷⁶ itdigi zevcesi Hind-i hürre ve bālīga ve müslime (5) ve ‘affeden tevellüd iden veled için beynlerinde nikāh kıyım iken *veled-i (6) mezbūr benden degüldür* deyüp bu vechile veledüñ nesebini nefy itdükde Hind (7) *veled zinādan degüldür* deyüp²⁷⁷ *sendendür* deyü Zeydi tekzīb idüp ba‘dehu Hind (8) Zeydüñ bu maqālesinüñ mücibini kādī meclisinde taleb itdükde (9) murāfa‘a oldukları kādī vech-i şer‘ī üzre li‘ān itdükde Zeyd ve Hind (10) telā‘un idüp kādī mezbūr Hindi Zeydden tefriķ eylese Hind (11) Zeydden bāyin talāk boş olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (12)

— Bu şüretde vech-i muḥarrer üzre ba‘de’t-tefriķ Hindüñ vaṭyi Zeyde ḥarām (13) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (14)

— Bu şüretde ba‘de’t-tefriķ kādī *veled-i mezbūruñ nesebini Zeydden nefy (15) itdüm Hinde ilḥāk itdüm* dise veledüñ nesebi Zeydden müntefī olup (16) Hinde mülḥaķ olmış olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (17)

— فان التنا بانت بتفريق الحاكم بحر رايق في باب اللعان (18)

— و حكمه حرمة الوطى بعد التلاعن زلمي في اللعان (19)

— ثم ان القاضى بعد التلاعن ينفى نسب الولد من الزوج و الحقه بامه (20) زليعى في باب اللعان (21)

— Zeydüñ zevcesi Hind-i ‘afife bir veled toğurduķda Zeyd *veled benden degüldür* [A 25b] (1) deyü nefy-i neseb itmekle Hind Zeydi mücibiyle muṭālebe idüp şerā’iṭ-i (2) li‘ān mevcüde olmağıla li‘ān teklīf olunduķda Zeyd li‘āndan ibā (3) idüp nefsinı tekzīb eylese Zeyde ḥadd-i kaẓf lāzım (4) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (5)

— او نفى نسب ولدها وطا لبته بموجه و جب عليه اللعان فان ابى (6) جيس حتى يلاعن او يكذب نفسه فيجد ملتقى في اللعان (7)

Bābu’l-ḥıdāne (8)

— Zeyd-i şağiri anasınıñ anası Hind biḥaķķı’l-ḥıdāne imsāk üzre (9) iken Zeyd yedi yaşını tekmil idüp istiğnā ḥāşıl olsa (10) şağirüñ aķreb-i ‘aşabātı liebeveyn ‘ammı

²⁷⁶ tezvīc E₁: tezevvüc A

²⁷⁷ deyüp E₁: -A

‘Amr şağîri Hindden almak (11) istedükde şağîrûñ liümm er qarındaşı Bekr²⁷⁸ şağîri
ben alurum deyü (12) ‘Amrı men’e kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (13)

— اذا استغنى عن الحضته فالأولى بالحفظ أقر بهم تعصيا من (14) حضانته الاختيار (15)

— Hind-i şağîrenüñ haqq-ı hıdânesi liebeveyn ‘ammı Zeyd ile liümm er qarındaşı
(16) ‘Amrdan kangısınıñdur **el-cevâb** Zeydüñdür **Sms** (17)

— اذا لم يكن للصغير عصبته تدفع الى الاخ لام من حضانته تطلبغا (18)

— Qable’l-‘itk ümm-i veled için haqq-ı hıdâne var mıdır **el-cevâb** (19) yokdur **Sms**
(20)

— و لا حق للامته و ام الولد فيه اى فى حق الحضانه قبل العتك (21) ابن ملك فى الحضانه [A 26a] (1)

— Hind-i şağîrenüñ liebeveyn ‘ammı oğlınıñ kıızı Zeyneb için haqq-ı hıdâne (2) var
mıdır **el-cevâb** yokdur **Sms** (3)

— و لا حق لبنات العمته والخالته فالحضانته لانهن غير محرم منح فى الحضانه (4)

— Zeyd-i şağîrûñ liebeveyn ‘ammı oğlı ‘Amr ile liebeveyn hâlî Bekrden ğayrı (5)
kimesnesi olmasa haqq-ı hıdâne ‘Amruñ olur mı (6) **el-cevâb** olur **Sms** (7)

— ابن عمر و خال فابن العلم اولى باكذكر فى اوئل الطلاق من منيه المفتى (8)

Bābu’n-nafaqa (9)

— Zeyd zevcesi Hindi bilānafaqa bırağup āğar diyāra gitmekle Hind kādīya (10)
varup *Zeydüñ ‘Amr zimmetinde şu kadar aqçe haqqı vardur* deyü meblağ-ı (11)
mezbürdan nafaqa taqdîr itdürmek murād idüp lākin ‘ilm-i kādî olmayup (12) ‘Amr
dağı münkir olsa kādî Hindüñ kavlı-i mücerrediyile meblağ-ı mezbürdan (13) Hind
içün nafaqa taqdîr itmege kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sb** (14)

— و اذا كان للغائب مال مودع اوضاربتة او دين و علم القاضى به (15) اى بالمال او اعتراف بهما اى بالمال
والنكاح من هو اى المال فى (16) يده يفرض القاضى فيه نفقته زوجته و ولده الصغير و وا لديه اذا كان (17)
من جنس حقهم و انما قيد بالاعتراف بهما لانه لو انكر احد هما لايفرض (18) القاضى و لا يقبل بينته المرأة
فيه ابن ملك فى النفقاته (19)

²⁷⁸ Bekr E₁: Bişr A

— Zeyd-i fakîrûñ âḥar diyârda olan ođlı ‘Amr-ı mûsirdeñ²⁷⁹ ğayrı kimesnesi (20) olmamađıla Zeyd kâđiya varup ‘Amruñ üzerine Őu kadar aķçe nafaķa (21) taķdîr itdürüp lâkin Zeyd istidâne itmeyüp bir müddet mürürinde ‘Amr [A 26b] (1) fevt olsa²⁸⁰ Zeyd *mücerred nafaķa ḥüccetüm vardur* deyü müddet-i mezbûrenüñ (2) nafaķası nâmına terekeden nesne almađa kâdir olur mı (3) **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (4)

— قضى بنفقته غير الزوجته يعنى لاصول و الفروع و العرائب (5) و مضت مدة تصل اليهم فيا سقطت
الاداستد انوا (6) باذن القاضي درر قبيل كتاب العتاق (7)

— Faķîr ü muḥtâc olan Zeydüñ ođlı Amr-ı mûsirdeñ ğayrı kimesnesi (8) olmayup lâkin ‘Amr Zeydi bilânafaķa bırađup müddet-i sefer ba‘id (9) âḥar diyâra gitmekle Zeyd kâđiya varup ‘Amr üzerine ḥâkime kâdr-i ma‘rûf (10) yevmi Őu kadar aķçe nafaķa²⁸¹ taķdîr²⁸² itdürüp ve istidâneye izn alup bir (11) müddet istidâne ile geķinse ‘Amr geldükde Zeyd nafaķa-yı muķaddere-yi müstedâneyi (12) ‘Amrdan almađa kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms**²⁸³ (13)

— ايجاب النفقة من مال الغائب بشرط ان يكون مدة سفر (14) صير فيه في النفقه (15)

— Zeydüñ ḳulı ‘Amr-ı Őađîrûñ nafaķası ‘Amruñ babası Bekr üzerine (16) lâzıme olmayup Zeyd üzerine lâzıme olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ḥayr**²⁸⁴ (17)

— و لا يجب على العبد نفقته ولده الصغير و لا على الحر نفقته ولده المملوك (18) ينا بيع شرح قدرى فى
النفقته (19)

— Zeyd-i mu‘sir üzerine zevcesi Hindüñ cāriyesi Zeynebüñ nafaķası lâzıme (20) olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (21)

— و يفرض عليه نفقته خادم و احلها لو موسر اعتد بى يوسف خادمين [A 27a] (1) و لو معسر الا يلزمه
نفقته الخادم فى الصح ملتقى فى النفقته (2)

²⁷⁹ mûsirdeñ A: mu‘sirdeñ E₁

²⁸⁰ olsa A: olup E₁

²⁸¹ nafaķa A: -E₁

²⁸² taķdîr E₁: -A

²⁸³ Sms A: Es-seyyid MuŐtafa E₁

²⁸⁴ Ebu’l-ḥayr A: Sms M₂

— Zeyd zevcesi Hindi bilānafağa bıraqıp āhar diyāra gitmekle Hind (3) qādīya varup Zeyd üzerine qadr-i maʿrūf yevmi ū kadar aqçe nafaqa²⁸⁵ (4) taqdīr itdürüp bir müddet kendi mālıyla geçindükden ūnra Zeyd geldükde (5) Hind Zeyd²⁸⁶ ile hulf olsa Hind müddet-i mezbūrede kendi mālından ūarf (6) itdigi aqçeyi Zeydden almağa qādire olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-hayr** (7)

— اذا اجتمع على الزوج النفقة بقضاء القاضى ثم خالها تسقط عن (8) الزوج بالا جماع مجمع الفتاوى فى فصل الخلع (9)

— Zeyd-i ūaġīr-i faqīrūn liebeveyn ʿammı ʿAmr-ı mūsir ile liebeveyn ʿammeleri Hind (10) ve Zeynebden ġayrı kimesnesi olmasa Zeydūn nafaqası yalıñuz ʿAmr üzerine (11) lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (12)

— اذا كان له عم و عمتة و خالته فالنفقة على العلم الموسر لا غير لا نه سادا هما (13) فى المحرميته فالقم هو الوارث فيكون النفقة عليه احكام الصغار (14) فى مسائل النفقة من النكاح (15)

— Hind-i ūaġīre-yi faqīrenūn liebeveyn ʿammı Zeyd-i mūsir ile liebeveyn hālī ʿAmr-ı (16) mūsirden ġayrı kimesnesi olmasa Hindūn nafaqası ʿAmr üzerine (17) lāzıme olmayup yalıñuz Zeyde lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (18)

— له عم و خال النفقة على علم اختيار من النفقة (19)

— Talebe-yi ʿulūm-ı ūerʿiyyenūn ūulehā vu erbāb u istiʿdādından olup (20) taḫşīl-i ʿulūm-ı nāfiʿaya iūtiġāl sebebiyle kesbden ʿāciz olan (21) Zeyd-i kebīr-i faqīrūn²⁸⁷ nafaqası²⁸⁸ babası ʿAmr-ı mūsir üzerine lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-hayr [A 27b]** (1)

— طلبته العلم اذا كانوا اعاجزين عن الكسب لا يهتدن اليه لا تسقت (2) نفقا تهم من اباهم اذا كانوا امشغلين بالعلوم الشرعيته لا بالخلافيات (3) الركيكته و هذيات الضلاسته و بهم ريد و الا لايجب و كل من تحلى (4) بصفات الكمال يركب الجانب فى الانفاق عليه فكيف الاباء (5) بزايه النفقات (6)

— Kār u kesbe qādir olup talebe-yi ʿulūmdan olmıyan Zeyd-i kebīr-i faqīrūn nafaqası (7) babası ʿAmr üzerine lāzıme olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (8)

²⁸⁵ nafaqa A: -E₁

²⁸⁶ Zeyd E₁: -A

²⁸⁷ Zeyd-i kebīr-i faqīrūn A: Zeyd-i faqīrūn E₁

²⁸⁸ nafaqası E₁: -A

— Hind-i şağirenüñ kesbe kâdir oğlu Zeyd-i müsirden²⁸⁹ gayrı kimesnesi (9) olmamağıla Zeyd Hindi kendi ta‘amından infāka rāzī iken Hind rāziyye (10) olmayup *yevmi baña nafaqatün bihā nāmına müstaķille şu kadar aqçe vir* deyü Zeyde (11) cebre kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (12)

— فان كان له زوجته و اولاد صغار يحير الاين علا ان يرخل الاب فى كدته (13) و يجعله كا حد من عياله و لا يجبر علي ان يعطى شيا على حدة هندية (14) فى النفقة كذا فى الخلاصته (15)

— Hind zevc-i muṭallıķı Zeydden olan veled-i rāđi‘ını ba‘de inķizāi‘l-müddet (16) irzā‘dan imtinā‘ idüp veled-i merķūm gayruñ lebenini aḥz itmese Hind (17) veled-i merķūmı²⁹⁰ ecr-i mişliyle irzā‘a cebr olunur mı **el-cevāb** olunur **Sms** (18)

— اذا ابت الام ان ترضع وهى منكوحته او مبانته انها تجبر اذا لم ياخذ (19) الولد من لبن غير ها من غير خلاف و هو الصحيح تتمته الفتاوى (20) فى مسائل ال حضانته (21)

— Zeyd ve ‘Amr bir cāriyeye ‘ale‘l-iştirāk mālİKler iken Zeyd āḥar diyāra gitdükte²⁹¹ [A 28a] (1) Zeyd ve ‘Amr kādī ve şāḥib-i emrlersiz cāriyenüñ nafaqasına mālından şu kadar (2) aqçe şarf eylese²⁹² ‘Amr maşrūfi nāmına Zeydden nesne almağa kâdir olur mı (3) **el-cevāb** olmaz **Sms** (4)

— العبد اذا كان بين رجلين فغاب احد هما فانفق الاخر بغير اذن (5) القاضى و بغير اذن صحبه فهو متبرع خلاصته فى نفقته ذوى (6) الارحام فى ١٩ (7)

— Zeydüñ zevcesi Hind Zeydüñ menzilinden Zeydüñ iznsiz biğayrı ḥaḳḳın ḥurūc (8) idüp müstaķille kendi menziline nāşize-yi sākine iken Zeyd āḥar (9) diyāra gitdükdən şoñra Hind Zeydüñ menziline gelmeyüp²⁹³ bir kaç sene (10) kendi menziline nāşize-yi sākine iken Zeyd üzerine sinīn-i mezbüre (11) içün nafaqa taḳdīr itdürmek cā‘iz olur mı ve Zeyd geldükde Hind (12) sinīn-i mezbüre içün²⁹⁴ Zeydden nafaqa nāmına nesne almağa kâdir olur mı (13) **el-cevāb** olmaz **Piri** (14)

²⁸⁹ müsirden A: mu‘sirden E₁

²⁹⁰ merķūmı A: merķūm E₁

²⁹¹ gitdükte A: gidüp E₁

²⁹² eylese A: ile E₁

²⁹³ gelmeyüp A: gelüp E₁

²⁹⁴ Hind sinīn-i mezbüre içün A: sinīn-i mezbüre içün Hind E₁

— اما اذا كان للغائب مال حاضر فى منزله من جنس النفقة كالدر اهم (15) و الدنيا يز و الطعام و الثياب التى يكون من جنس النفقة و القاضى (16) يعلم انها منكوحته فان القاضى يأمر هابان تنفق على نفسها بالمعروف منذلك (17) من غير سرف و لا تقتير بعد ما يحلفا القاضى بالله (18) ما استوفيت النفقة و لم يكن بينكما سبب يمنع النفقة من النشوز (19) و غيره و يأخذ منها كفيلا من نفقة الظهر به فى القسم الرابع (20)

— Zeyd zevcesi Hindi ve evlād-ı şığārını bilānafaқа birağup āhar (21) diyāra gidüp ve harçlık dahı göndermese Zeydüñ babası ‘Amr-ı müsire [A 28b] (1) Zeyde rücū‘ itmek üzre Hindi ve şığārı infāқа cebr olunur mı (2) **el-cevāb** olunur **Pirī** (3)

— و يجبر الاب على نفقته امرأة ابنه الغائب و ولدها و كذا الام على (4) نفقته الولد الرجوع بها على الاب قنيه فى نفقته الاقارب (5)

Kitābu’l-‘itāk (6)

— Zeydüñ cāriyesi Hindi Hindüñ qarındaşı ‘Amr ile Bekr-i ecnebī ‘ale’l-iştirāk (7) iştirā vu kabz itmeleriyle ‘Amruñ hişşesi azād olsa Bekr (8) hişşesinde Hindi istis‘ā itmeyüp hişşesini bey‘e kādir (9) olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh** (10)

— و من ملك قريب مع اخر عتق حظه منه بلاضمان علم الملك بقرابته (11) اولاً و هو ظاهر الروايته عنه ولشريكه ان يعتق او سيتسعى منح من العتاق (12)

— Zeyd kulu ‘Amrı tokuz sene istiḥdām itdükden şoñra Zeyd ‘Amrı azād itmek (13) yāhud azād itmek me’mül olan bir zī-merḥamete bey’ (14) itmek müsteḥab olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**²⁹⁵ (15)

— و يستحب للرجل اذا استخدم عبده تسع سنين ان يعتقه او سيبيعه (16) من غيره معتيقه كذا فى التاتارخانيه هندية فى اخر كتاب الختاق (17)

— Zeyd kulu ‘Amra *ḥürr gibisın* dise mücerred böyle dimekle ‘Amr azād olur mı (18) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**²⁹⁶ (19)

— و لا يعتق بلا سلطان لى عليك و ان نوى و لا بيا ابني و يا اخى او انت (20) مثل الحر من كتاب الملتعى (21)

²⁹⁵ Ebu’l-ḥayr A: Ketebehu Seyyid Muştafā E₁

²⁹⁶ Bu fetvā E₁ nüshasında yoktur.

— Hind cāriyesi Zeynebe *sen benüm mülküm degülsün* deyüp ‘ıtk niyyet eylese Zeyneb [A 29a] (1) azād olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄**²⁹⁷ (2)

— و بکنا یتہ ان نوى کلا ملک لى عليك عزز فى العتق (3)

— Zeyd kulu ‘Amruñ nişfini i‘tāk itdükden şoñra nişf-ı āhirini (4) i‘tāk u istis‘ādan birini ihtiyār itmeyüp ‘Amrı istirkāk (5) u bey‘e kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (6)

— اذا اعتق نصف عبده فهو بين خيار عن ان شاء اعتق الباقي (7) و ان شاء استسعى البعد و عند هما عتق كله و يسن له الاستسعاء (8) حقایق فى شرح منظومته عمر النسعى (9)

— Zeyd cāriyesi Hindi üç yüz ğuruş üzerine i‘tāk idüp (10) Hind dañı kabül itmekle azād olsa²⁹⁸ meblağ-ı mezbūr Hind üzerine deyn-i (11) şahih olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄**²⁹⁹ (12)

— اعتق عبده على مال اوبه بان قال نت حر على درهم او بالف (13) درهم نقبل العبد عتق و المال لدى شرط دين صحيح عليه لكونه دنيا علي (14) حرمتى يكضل به و لو لم يكن صحيحا لما صح لكفالاته درر فى اول باب العتق (15) على جعل ملخصا (16)

— Zeyd cāriyesi Hinde *eger baña*³⁰⁰ üç yüz ğuruş edā iderseñ azād ol (17) didükden şoñra Zeyd kable’l-edā Hindi istirkāk u bey‘e itmek istedükde (18) Hind vech-i muharrer üzre *üç yüz ğuruş edā iderseñ azād ol dimekle* (19) *ben azād olmış olurum* deyü Zeydi men‘e kâdir olur mı (20) **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (21)

— Bu şüretde Hind kable’l-edā Zeydüñ iznsiz nefsinı ‘Amra tezvıc eylese ‘ağd-i mezbūr nāfiz olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄**³⁰¹

— و لو علقه اى عتقه با و ائه بان قال مولاه اذا ادبت الى الف درهم [A 29b] (1) فانت حرصا رماً ذونا اى عبد اماً ذو نالا يعتق الا باد الأمال يتمكن من (2) الا و اءلا مكاتباً فلا يتوقف علا عبوله و لا يبطل بر وه و للمولى بيعه قبل دخود (3) شرطه منح فى باب العتق على جعل (4)

— Zeyd *eger kul iştirā idersem ol kul azād olsun* didükden şoñra (5) Zeyd ‘Amruñ kulu Bekri şirā-yı şahih ile iştirā eylese Bekr azād (6) olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄** (7)

²⁹⁷ Sms̄ A: Ebu’l-ğayr E₁

²⁹⁸ olsa A: eylese M₂

²⁹⁹ Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

³⁰⁰ eger baña A: -E₁

³⁰¹ Bu fetvâ A nüshasında yoktur.

— أول وبض آشطريطح هر فأشترى عبد اعتق تنوير فى باب اليمين (8) فى الطلاق و العتاق من كتاب
الايمن (9)

— Zeyd cāriyesi Hinde *seni taṭlīk itdüm* dise mücerred böyle dimekle azād (10) olur
mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (11)

— اذا قال لا مته طلقك لا يعتق درر من كتاب الطلاق (12)

— Zeyd *eger bir*³⁰² *köleye mālīk olursam azād olsun* didükden sonra (13) Zeyd bir
kölenün nışfına mālīk olsa şart-ı mezbūra binā³en ol köle azād olmuş (14) olur mı **el-**
cevāb olmaz **Sms** (15)

— فلو قال ان ملكت ملوكا فهو حر تملك نصفه لا يعتق مالم بجمع فى ملكه (16) مملوك كامل من ايمن
الوجيز (17)

— Zeyd ‘Amruñ kulu Bekri ‘Amruñ iznsiz ḥuzūrında i‘tāk itdükde ‘Amr (18) süküt
eylese ḥālā ‘Amr ‘itkī müciz olmayup Bekri istirkāk u bey‘ (19) itmek istedükde Bekr
mücerred ḥīn-i ‘itkda süküt itmekle ‘itka rāzī olmuş (20) olursuñ deyü imtinā‘a kādir
olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (21)

— رجل له عبد فى يده فقيل اعتقت هذا العبد فاومى امه بنعم يعتق [A 30a] (1) لانه قادر على العبارة فلا
يقوم الاشارة مقام العبارة قاضيخان (2) من كتاب العتق (3)

— Zeyd cāriyesi Hindi i‘tāk itdükden sonra Zeydün kızı Zeyneb (4) *Hind benüm*
mülkümdür deyü da‘vā Zeyd daḥı Zeynebi taşdıķ eylese mücerred Zeydün (5) taşdıķı
ile Hindün ‘itkī bāṭıl olur mı (6) **el-cevāb** olmaz **Sms** (7)

— رجل أوطق وبضح فجاء رجل و ادعى ملكيته هذا العبد فالخصم هو المعتق (8) و ون المعتيق لان العبد فى
يد فى يد نفسه ولو صدقا المعتقه المعى لا (9) يبطل العتق لانه سعى فى نقض ماتم به فى الرابع عشر من
دعوى (10) النصاب (11)

— Zeyd şihhatinde yanında veledi olmiyan cāriyesi Hind için *benden (12) veled*
getürdi ümm-i veledümdür deyü ikrār itdükden sonra Zeyd fevt olsa (13) Hind
Zeydün cemī‘ mālından azād olur mı **el-cevāb** olur **Piri**³⁰³ (14)

³⁰² bir A: -E₁

³⁰³ Piri A: Ketebehu Piri E₁

— و اذا اقر فى صحته انه امته قد ولدت منه فانه تصير ام ولد ديكون (15) عتقها من جميع المال سواء كان معها ولد اولم يكن من اند خيره (16)

Bābu'l-kitābet³⁰⁴ (17)

— Zeyd cāriyesi Hindi beş sene kendüye ھıdmet itmek üzre (18) kitābete kesüp Hind daھı bir kaç ay ھıdmet itdükden soñra Zeyd (19) Hindi rızāsıyla ‘Amra bey’ eylese bey’-i mezbür şahih olur mı (20) **el-cevāb** olur **S‘b**³⁰⁵ (21)

— و لو بيع محاتب بر ضاه صح فى ان ظهر فتفسخ الكتابته اقتضاء بخلاف المدبر و ام الولد [A 30b] (1)
زىلعى فى البيع الفاسد (2)

Bābu'l-istilād (3)

— Zeyd cāriyesi Hind için *Hind hāmil ise*³⁰⁶ *hamli bendendür* deyü ikrār (4) idüp ba‘dehu nefy itmeksizin vaqt-i ikrārdan altı aydan aqalde (5) Hind müstebinü’l-ھılka bir cenin-i meyyit ilkā itdigi şer‘an sābit (6) olsa Hind Zeydüñ ümm-i veledi olur mı **el-cevāb** olur **Şeyh** (7)

— لو قال ان كانت حلى فهو منى فاسقطت مستبين الخلق كله او بعضه (8) صارت ام ولد فان ولدت لا قل من مسته اشهر صارت ام ولد (9) للتيقن بحيلها حينئذ و ان ولدته لا كثر لم تصر ام ولد منح فى باب (10)
الاستيلاء (11)

— Zeyd cāriyesi Hind-i hāmil için *Hindüñ batnında olan veled bendendür* (12) deyü ikrār idüp ba‘dehu nefy itmeksizin Hind Zeydüñ vaqt-i ikrārından (13) iki seneden aqalde bir veled getürse veled-i mezbürüñ nesebi Zeydden (14) sābit olup Hind Zeydüñ ümm-i veledi olur mı **el-cevāb** olur **Şeyh** (15)

— ولو قال هذه حامل منى يلزمه الولد وان جاءت به لا كثر من سنته (16) اشهر الى سنتين حين ينفيه منح فى باب ثبوت النسب من الطلاق (17)

Kitābu'l-velā (18)

— Mechülü’n-neseb olan Zeyd-i ‘Acemī ‘Amr ile vech-i şer‘ī üzre ‘aqd-i muvālāt (19) itdükden soñra muşirren fevt olup vāriş-i ma‘rūfi olmasa (20) ‘Amr beytü’l-māle

³⁰⁴ Bābu'l-kitābet A: Bābu't-tedbīr ve'l-kitābet E₁

³⁰⁵ olur S‘b A: olmaz S‘b M₂: olur Piri E₁

³⁰⁶ ise A: -E₁

muḳaddem olup tereke-yi Zeydi iḥrāza ḳādir olur mı (21) **el-cevāb** olur **S'b** [A 31a]

(1)

— اذا و الى حر مكلف مجحول النسب غير عربى آخر على ان يرثا صح (2) و عقله عليه و ارثه له درر فى كتاب الولا ملخصا (3)

— Zeyd-i müteveffānuñ zāhirde vāriş-i ma'rūfı olmamağıla terekesini emīn-i (4) beytü'l-māl ḳabz itdükden şoñra 'Amr zuhūr idüp *Zeyd ḳulum olup (5) mülkümde iken felān tāriḥde i'tāḳ itmişidüm Zeydüñ velā cihetinden (6) ḥaşren vārişiyüm* deyü da'vā ve iḳāmet-i beyyine idüp Bekr daḥı *Zeyd benüm (7) ḳulum olup mülkümde iken ol tāriḥden bir sene muḳaddem i'tāḳ (8) itmişidüm Zeydüñ velā cihetinden ḥaşren vārişiyüm* deyü da'vā ve iḳāmet (9) beyyine eylese Bekrüñ beyyinesi evlā olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (10)

— و لو مات رجل فاخصم رجلان فى ميراثا واقام كل واحد منهما بينته (11) انه اعتق الميت و هو يملكه و هو وارثه لا وارث له غير و لم يوقت (12) النينتان عضى القاضى بالميراث بينهما فان وقت و وقت (13) احد هما اسبق قضى لاسبقيهما فتا محظ بر عرنى فى الولا (14)

Kitābu'l-eymān (15)

— Zeyd bir fi'l-i ḥarāmı işledükden şoñra Zeyd nādım olup *bir daḥı (16) ol fi'li işlemeyeyüm eger işlersem altmış bir gün mütetābi'an şāyim olmaḳ (17) üzerime nezr olsun* didükden şoñra Zeyd ol fi'li işlese Zeyde (18) keffāret-i yemīn lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— قال ان فعلت كذا فعلى حجه او صوم سنته او صدقته مال املكه (20) اجزاء عن ذلك كله كفارة يمين من ايمان الهدايه (21)

— Zeyd *vallāhi 'Amrı ḥıdmetümde istiḥdām itmeyeyüm* deyü yemīn idüp [A 31b] (1) ba'dehu 'Amrı ḥıdmetinde istiḥdām eylese Zeyde keffāret-i yemīn lāzıme (2) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (3)

— Bu şüretde Zeyd ḥın-i edāda faḳır olmağıla cins-i menfa'ati fā'it (4) olmyan raḳabeyi taḥrīr yā evşat-ı ta'am ile on faḳiri i'tām yā 'amme-yi (5) bedeni sā'ir kisve ile on faḳiri iksāya ḳādir olmasa üç gün (6) mütetābi'an savm ile keffāret-i yemīn itmek cā'iz olur mı (7) **el-cevāb** olur **Sms** (8)

— فان عجز عن الاشياء الثلثه وقت الا واء صام ثلثته ايام ولاء (9) درر فى الايمان (10)

Kitābu'l-ḥudūd (11)

— Maḥẓ olmiyan Zeyd müştēhāt olan Hind-i şağireye cebren zinā itmekle (12) Hindi katli eylese Zeyde ḥadd-i zinā ve diyēt-i mer'e lāzım olur mı (13) **el-cevāb** olur **Sms** (14)

— من زنى بجارته فقتلا فانه يحدد عليه قيمته هدايه قبيل الشهادة على الزنا (15)

— لو فعل ذلك مع الحرته و جب عليه الحدو الديته عنايه على الهدايته (16)

— Zeyd 'Amrdan *sen benüm kızum Hinde cebren zīnā eyledüñ* deyü da'vā ve 'Amr (17) inkār idüp Zeydüñ müdde'ası şābit olmasa 'Amr maḥẓ olıcaḵ (18) 'Amruñ talebiyle Zeyde ḥadd-i ḳazf lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— او عى عند القاضى على رجل سرقتة و عجز عن يثباتها لايعزر لان مقصود (20) المدعى تحصيل ماله لا السبب و الشتم بخلاف دعوى الزنا فانه اذا (21) لم يشبت يحد لمامر درر فى التعزير كذا فى التنوير [A 32a] (1)

Faşlun fi't-ta'zīr (2)

— Nuḥāsdan ğuruş ve zolota yapup temvīhen aġardup üzerine (3) *Sikke-yi Sulṭāniyye* elfāzını tezvīren yazup *meskūk ğümüşdür* deyü (4) ḥalka virüp bu vech üzre ḳalb-zenlik san'atını işleyen (5) kimesnelere şer'an ne lāzım olur **el-cevāb** ta'zīr-i şedīd ve ḥabs-i (6) medīd lāzım olur **Ebu'l-ḥayr** (7)

— Şüret-i mezbūrede zīkr olınan³⁰⁷ ḳalb-zenlik iden kimesnelerüñ vech-i muḥarrer (8) üzre ḥükm-i şer'ileri mu'teberāt-ı fīḫiyyeden Fetāvā-yı 'Atābiyye ve (9) Tatarḥaniyyede mestūr iken muḳaddemen ba'z-ı fuḥūldan istiftā olınuḵda (10) cevābında *ḳalb-zenlik katli ḥuşūşında mu'teberāt-ı fīḫiyyede bir (11) mes'ele görilmemegin*³⁰⁸ *ḳatlerine iftā mümkün olmamişdur lākin mezbūrlaruñ*³⁰⁹ (12) *geregi gibi tefṭiş olunup ol şan'at-ı ḥasiseyi kendüler işledigi (13) zāhir u müteḥakkıḵ olursa şerr ü fesādlarını def' için emr-i veliyyü'l-emr ile (14) ḳatleri meşrū'dur* deyü taḥrīr

³⁰⁷ zīkr olınan E₁: -A

³⁰⁸ görilmemegin A: görilmemişdür E₁

³⁰⁹ mezbūrlaruñ E₁: mezbūrlar A

itmegin ol san'atı işleyenlerden (15) niçe kimesneler³¹⁰ aḥz u ḳatlı olınmış olsa cevāb-ı mezkūra³¹¹ i'tibār olınup (16) mezbūrlaruñ ḳatllarına şer'an müsā'ade olınur mı (17) **el-cevāb** olınmaz **Ebu'l-ḥayr** (18)

— Nuḥāsdan ğuruş ve yarımlik ve rub' ve zolota yapup temvīhen aġardup (19) üzerine *Sikke-yi Sulṭāniyye* elfāzını ḍarb ve ḳalb-zenlik işleyüp (20) *meskūk gümüştür* deyü 'ibādullāhı aldatmaġıla virüp bu maḳūle (21) şan'at-ı ḥasīse ve ef'āl-i ḳabīḥayı mürtekib olan kimesnelere şer'an [A 32b] (1) ne lāzım olur **el-cevāb** ta'zīr-i şedīd ve ḥabs-i medīd **Sms**³¹² (2)

— و يكره ان يلقى فى النحاس و واء فبيضة وبييع بحساب الفضة و كذا (3) درب الدر هم فى غير دار الضرب و آن كان جيار من الفتاوى (4) العتابيه فى الاستحسان (5)

— قال ابو يوسف كل مالا يروج بين الناس ينبغى ان يقطع و يعاقب (6) اذا انفق و هو يعرفه حاوى القدسى قبيل كتاب الشفعة (7)

— Zeyd 'Amruñ inegini vaṭy eylese Zeyde ta'zīr lāzım olur mı (8) **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr**³¹³ (9)

— Bu şüretde 'Amr inegi Zeyde def' idüp inegüñ kıymetini Zeydden (10) almaġa ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr**³¹⁴ (11)

— Bu şüretde ol inek zebḥ olınup eti ekl olınmaḳ İmām-ı A'zam (12) Ḥazretleri ḳatında ḥelāl olup³¹⁵ ve İmām Ebā Yūsuf ḳatında ba'de'z-zebḥ (13) iḥrāḳ olınmaḳ lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (14)

— و لا حد بوطي بهيمته الا انه يعرز قالوا ان كات الدابته ممالا يو كل (15) لحمها تذبح و تحرق و ان كانت مما تؤ كل لحمها تذبح و تؤ كل عند الحنفه (16) و قالوا تحرق هنده ايضا هذا اذا كانت البهيمته للفاعل و ان كانت (17) لغيره ففى الخانيه كان لصاجها ان يد فعها اليه بالقيمته منح (18) فى باب الوطى من كتاب الحدود (19)

³¹⁰ kimesneler E₁: kimesne A

³¹¹ mezkūra A: mezkūr E₁

³¹² Bu fetva E₁ nüshasında yoktur.

³¹³ Ebu'l-ḥayr A: Sms E₁

³¹⁴ Ebu'l-ḥayr A: Sms E₁

³¹⁵ olup A: -E₁

— Zeyd ümm-i veledi Hindi dübründen vaṭy eylese Zeyd³¹⁶ ta‘zīr-i şedīd ile ta‘zīr (20) olunup aḥbeş mevāzī‘da ḥabs olunmaḵ lāzım (21) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** [A 33A] (1)

— قید با لاجنبیته لیفید ان زوجته و جاریته بالا ولی فی عدم وجوب (2) الحد لکن قال فی التبیین اذا فعل فی عبده او امته او منکوحته (3) لایجب الحد بالا جماع و انما یعزر بارتکاب المحذور و فی الحاوی (4) القدسی و تکلموا فی هذا التعزیر من الحد و رمیه من اعلى موضع (5) و جیسه فی انمتن بقعته و غیر ذلك بحر رایق فی الوطی (6)

— Zeyd-i yahūdī kaşden ‘Amr-ı müslimūn üzerine ḥamr dökse Zeyde ta‘zīr (7) lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (8)

— من اذی غیره بقول او فعل یعزر اشباه فی التعزیر (9)

Kitābu’s-sirḳati ve ḳat’u’ṭ-ṭarīḵ ve’l-bāgī (10)

— Zeyd bir mescīd-i şerīfūn bir seccādesiyle bir ḳālīçesini seriḳa eylese (11) Zeyde ḳaṭ‘-ı yed lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḥ**³¹⁷ (12)

— ولا یقطع فی ابواب المسجد لعدم الاحراز فصار كباب الدار (13) بل اولی لانه یجرز بباب الدار مافیها و لا یجرز بباب المسجد ما فیہ (14) حتی لا یجب القطع بسر قته متاعه هدایه من کتاب السرقة (15)

— Eşḳıyādan bir ḳaç kimesneler gice ile Zeydūn menzilini başup mālını (16) nehb ü gāret idüp alduḳları mezbūrlaruñ³¹⁸ beynlerinde ḳısmet (17) olındığı ṭaḳdīrce her birinūn ḥişşesine işābet iden miḳdār-ı (18) nişāb³¹⁹ seriḳaya bālīg olup lākin ḳatlı-nefs itmiş olmasalar (19) mezbūrlaruñ alduḳları mevcūd ise alıvırılüp yed-i yümnāları rasḡından³²⁰ (20) recül-i yüsraları ka‘bından ḳaṭ‘ olunmaḵ lāzım olur mı (21) **el-cevāb** olur **Sms** [A 33b] (1)

— من قصده و هو معصوفی علی معصوم فاخذ قبل اخذ شیء و قتل (2) جس بعد التعزیر حتی یتوب و ان اخذ مالا مخصوماً و اصاب (3) منه كلا نصاب قتع یده و جلہ من خلاف و یجرى الاحكام علی (4) الكل بمباشرة بعضهم تنوير فی قطع الطريق (5)

³¹⁶ Zeyd A: -E₁

³¹⁷ Şeyḥ A: Ebu’l-ḥayr Sms E₁

³¹⁸ mezbūrlaruñ A: -E₁

³¹⁹ miḳdār-ı nişāb A: miḳdār E₁

³²⁰ rasḡından A: -E₁

— ‘Urbāndan *ḳuttā*‘-ı *ṭarīḳ* olan bir *ṭā’ife* *ḥuccāc*-ı müslimīnūñ mällarını (6) nehb ü *ġāret* itmek için üzerlerine *hücüm* itdüklerinde *ḥuccāc*-ı (7) müslimīnden *melā’īn*-i mezbūrını *ḳatlı* idenler *ġāzīler* ve *melā’īnūñ* (8) *ḥuccāc*-ı müslimīnden *ḳatlı* itdükleri kimesneler *şehīd* (9) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu’l-ḥayr**³²¹ (10)

— اذا صار مقتولا في القتال مع اهل الحراب و قطاع الطريق او الخوار جى (11) و اهل البغى ذابا عن نفسه او عن ماله او عن اهله او عن واح من (12) المسلمين او من اهل الذمته فانه يكون شهيدا خلاصه فى (13) الخامس والعشرين من الصلوة (14)

— *Şarı Beg oġlı* demekle ma‘rūf Muştafā nām şaḳī bir miḳdār eşḳıyāyı (15) başına cem‘ ve mezbūrlara re’is olup mezbūrlarla ittifaḳ u ittiḥād (16) idüp ‘ibādullāhuñ zulmen mällarını alup ve bir kaç def’a müslimīn ile (17) *ḳıtāl* ve *ḥalā* bir *ḳazāda* *vāḳı*‘ *ḳal*‘ada *ḳıtāl* için tecemmu‘ u teheyü itmeleriyle (18) Pādşāh-ı ‘Ālem-penāh Ḥāzretlerinūñ itā‘atinden ḥurūc idüp bāġı (19) olsalar mezbūr Muştafānuñ ve aña tābi‘ olup anuñla ittifaḳ u ittiḥād (20) idüp mu‘īn olanlaruñ³²² *feḳātiluleti tebgī ḥattā tefī’e ilā emri’l-lāh** (21) nāşş-ı kerīmi manṭūḳınca *ḳıtāl*leri helāl u farz olur mı **el-cevāb** olur **Sms**³²³ [A 34a] (1)

— Bu şüretde Pādşāh-ı ‘Ālem-penāh Ḥāzretleri³²⁴ taraf-ı şerīflerinden mezbūrlar ile (2) *ḳıtāle* me’mūr olan müslimīnden mezbūrları *ḳatlı* idenler *ġāzīler* olup (3) *ḳatlı* olınanlar *şehīd* olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms**³²⁵ (4)

— البغاة هم قوم مسلمون خر جو عن طاعته الامام فيد عو هم (5) الى العور الى الاسلام و يكتمشف شبهتهم فان تحيز وا اى اتخذ و احيزا اى (6) مكانا مجتمعين فيه حل لها قتا لهم بداء درر فى البغاة (7)

— لان قتالهم فرض لقوله تولى فقا تلوا التى تبغى حتى نقى الى امر الله (8) فصار قتا لهم كپتال اهل الحرب قال و بدؤ بقتالهم اذا الحيرذا (9) و تهيو القتال واجتمعوا اله هكذا الشيخ المغروف بجواهر زاده (10) زيلعى فى البغاة (11)

³²¹ Ebu’l-ḥayr A: Sms E₁

Bu fetvâ, E₁ nüshasında “Bābu ḳat’u’ṭ-ṭarīḳ ve’l-bāġī” başlığı altında verilmiştir.

³²² olanlaruñ A: olanlar E₁

* “Allah’ın buyruġuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın.” Hucûrat 9

³²³ Bu fetvâ, E₁ nüshasında “Bābu ḳat’u’ṭ-ṭarīḳ ve’l-bāġī” başlığı altında verilmiştir.

³²⁴ Pādşāh-ı ‘Ālem-penāh Ḥāzretleri A: Pādşāh Ḥāzretleri E₁

³²⁵ Bu fetvâ, E₁ nüshasında “Bābu ḳat’u’ṭ-ṭarīḳ ve’l-bāġī” başlığı altında verilmiştir.

Kitābu's-siyer (12)

— Dārü'l-İslāmdan bir al'ayı arbī kefere istilā ve bir müddet zabt (13) itdüklerinden soñra 'asker-i İslām ol al'ayı ahren fet eyleseler ol (14) al'ada able'l-istilā ba'zı kimesnelerüñ mülkleri olan (15) menāzil ü dekākīnün hūkm-i şer'ileri nedür **el-cevāb** ol dekākīn (16) ü menāzil araf-ı şaltanatdan³²⁶ ğānimine ısmet olunmadın ol kimesneler (17) zuhūr iderlerse meccānen alurlar ba'de'l-ısmet zuhūr iderlerse ıymetleriyle (18) alurlar **Sms** (19)

— Bu şüretde ol al'a erafında olup vech-i muarrer üzre arbī (20) keferenüñ istilā vü zabt itdükleri arāzīnün ba'de'l-fet hūkm-i şer'isi (21) nedür **el-cevāb** arāzī-yi merķūme ğānimine ısmet yāhud arāc ile [A 34b] (1) eydī-yi küffārda ibķā olunmadın mālīkleri zuhūr iderlerse³²⁷ meccānen alup (2) ke'l-evvel zabt iderler eger ğānimine ısmet veyāhud arāc ile eydī-yi (3) küffārda ibķā olundudan soñra zuhūr iderlerse ıymetleriyle (4) alup ke'l-evvel zabt iderler **Sms** (5)

— Bu şüretde arbī keferenüñ istilā vü zabt itdükleri maalde vāı' olan (6) evķāfuñ hūkm-i şer'ileri nedür **el-cevāb** anlar bizüm evķāfımuza mālīk (7) olmazlar evķāfımuza mütevellīleri alup ke'l-evvel vaf için (8) zabt iderler **Sms** (9)

— و فی الغیائته و اذا غلب المشركون علی ارض المسلمین ثم ظهر المسلمون (10) قسمها الا مال و خمسها و كانت عشریته و ان تركها علی الكفار كانت (11) خر اجبته و ان ظهر الماله اذلقبل القسمته و قبل الحكم بالخراج اخذها (12) علی ماكانت عنده من عشر او خراج و ان اخذها بعد القسمته امر بعد (13) تقریرها علیهم بالخراج اخذها بالقسمته كذلك من سیر التاتارخانیه (14)

— و اذا غلبو اعلی اموالنا و احر زوها بدار هم او غلبو علی دار ناد سکنوها (15) حتی صارت دار الحرب ملکوها و یخن نملك بالاستیلاء علیهم و کو فهم (16) و هم لا یكون و عوفنا حاوی القدسی فی السیر (17)

— ılā'-ı İslāmiyyeden bir al'ayı arbī kefere istilā idüp bir müddet (18) zabt itdüklerinden soñra 'asker-i İslām ol al'ayı ahren fet eyleseler (19) ol al'ada olan evķāfı mütevellīleri ke'l-evvel vaf (20) için zabta ādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (21)

³²⁶ şaltanatdan A: şultāndan E₁

³²⁷ iderlerse A: iderse E₁

— Zeyd-i ḥarbī-yi müste'men Dārü'l-İslāmda 'Amruñ şu kadar eşyāsına [A 35a] (1) tağallüben âteş urup ihrāk eylese Zeyde şer'an zāmān lāzım (2) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (3)

— فه الاصل فى ذلك ان مداينته اهل الحرب و معا ملا تهم هدر فى حقنا (4) لا نه ولا يته لنا عليهم ولا يلزم شي من احكامنا الا بقدر مايلتزم موله (5) بالاستيمان و يلتزم مون احكامنا فى معا ملا تهم باشر و ها فى دار الاسلام (6) لا فى معا ملات باشردها فى دار الحرب ذخيره فى السير (7)

— Zeyd-i şağır dārü'l-ḥarbden ebeveyniyle sebī ve ma'an Dārü'l-İslāma ihrāc (8) olıduqdan şoñra 'Amr daḥı Zeydi ebeveyniyle ma'an iştirā idüp ba'dehu (9) Zeydüñ şıgarında ebeveyni şeref-i İslāmı müşerref olmadın fevt olsalar (10) mücerred ebeveyni fevt olmağıla dāra teba'ıyyet ile Zeydüñ İslāmına ḥüküm (11) olunur mu **el-cevāb** olunmaz **Sms** (12)

— ان اصبيان المسبى اذا كان معهم الاءاء او الامهات لا يحكم لهم (13) الاسلام حتى يصفوا الاسلام بانفسهم و كذلك ان مانت ابا و هم (14) و امها تهم فى دارنا سير الكبير فى باب المفاوات (15)

— Sulṭānū'l-İslām ve'l-müslimīn ḥalledallāhu ḥılāfeteḥu ilāyevmü'd-dīn (16) Ḥāzretleri³²⁸ dārü'l-ḥarbden bir dāruñ ahālisi ile muvāda'a itdüklerinden (17) şoñra ol dāruñ ahālisinden Zeyd-i ḥarbī 'Amr-ı zimmīnüñ sefinesiyle (18) Dārü'l-İslāma çıksa Zeyde ta'arruz olunur mı **el-cevāb** olunmaz **Piri** (19)

— قال اذا وادع امام المسلمين اهل دار حرب فخرج رجل من اهل (20) تلك الدار فقطع الطريق فى دار الاسلام واخاف السبيل فاخذه المسلمون (21) فبس هذا نقضا منه للعهد الا ترى ان من دخل منهم فى دار الاسلام [A 35b] (1) بتلك الموادعته كان أمنا لا معرض من السير الكير (2) فى اوائل باب المجادعة (3)

Fiaḥvāli ehli'z-zımmeti ve'l-cizye³²⁹ (4)

— Zeyd-i zimmī sekrān iken İslāma gelüp ba'dehu sekri zāyil olduqda (5) Zeyd mürted olsa ḍarb u ḥabs ile İslāma gelince Zeyde cebr (6) olunur mı **el-cevāb** olunur **S'b** (7)

³²⁸ Sulṭānū'l-İslām ve'l-müslimīn ḥalledallāhu ḥılāfeteḥu ilā yevmü'd-dīn Ḥāzretleri A: Sulṭānū'l-İslām Ḥāzretleri E₁

³²⁹ Fiaḥvāli ehli'z-zımmeti ve'l-cizye A: Fiaḥvāli ehli'z-zımmeti ve'l-cizye fimā yete'alleku bitecdīdi'l-īmān ve'n-nikāḥ E₁

— Bu şüretde darb u ħabs ile Zeyd İslâma cebr olunup Zeyd (8) İslâmı q̄abûl itmese q̄atlı olunur mı **el-cevâb** olunmaz **S‘b**

(9) — صح اسلام السكران و ان رجع يجبر و لا يقتل تاتارخانيه (10) في المرتد من كتاب السير (11)

— Bir belde müslimîn maḥallesinde menzilleri olan müslimler menzillerini (12) zimmîlere bey‘ ve zimmîler daḥı iştirâ itmek murâd eyleseler ḥâkim mezbûrları (13) bey‘ u şîrâdan men‘e qâdir olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ḥayr** (14)

— و في الخانيه الذمی اشترى دار في المصر ذكر في العشر و الخراج انه (15) لا ينبغي ان يباع منه و ان اشترها يجبر على بيعها من المسلم (16) من سير البحر الرايق في شرح قوله و يميز الذمی (17)

— Maḫtû‘u’l-yed ve’r-ricl olan Zeyd-i zimmîden cizye vaz‘ olunur mı³³⁰ (18) **el-cevâb** olunmaz³³¹ **S‘b**³³² (19)

— و لا توضع على مقطوع اليد و الرجل قهستاني في كتاب السير (20)

— Zeyd-i zimmî yahūdî dîninden naşrânî dînine intikâl eylese Zeyde (21) ta‘arruz olunur mı **el-cevâb** olunmaz **Sms**³³³ [A 36a] (1)

— الكفر ملته واحدة علافا للشافى فلو تنصر يهودى او عكس تركه (2) على حاله و لم يجبر على العود درر في المرتد (3)

— Zeyd-i za‘îm ahâlisi müslimîn ü kefere olan ze‘âmeti q̄aryesinde (4) ‘Amr-ı zimmîyi müslimîn üzerlerine zâbıt naşb ve müslimînden (5) ‘öşr maḫşûli taḫşîl ve cem‘e tasliḫ itmek cā‘iz (6) olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms**³³⁴ (7)

— لا يجوز الاستعمال باهل الذمته على امور المسلمين من العمالات (8) و الكتبتة شرح اشباه برى زاده (9)

Fi’l-murteddîn ve mâ yete‘alleḫu bitecdîdi’l-İmân ve’n-nikâḫ (10)

— Ḥudûd-ı memleket-i ‘Oşmâniyye dâḫilinde ekrâddan bir t̄a‘ife İfk-i Şiddîka (11) binti Şiddîk ve sebb-i Şeyḫeyn ve buğz-ı aşḫâb idüp ve bunuñ (12) emşâli küfri mücib Revâfîz-ı ‘Acem itikâdâtı ile mu‘teḫid olup (13) nisvânları daḥı zikr olunan

³³⁰ vaz‘ olunur mı E₁: alınur mı A

³³¹ olunmaz E₁: alınmaz A

³³² Bu fetvâ, E₁ nüshasında Bâbu’l-cizye ve’l-kîse başlığı altında verilmiştir.

³³³ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Bâbu’l-cizye ve’l-kîse başlığı altında verilmiştir.

³³⁴ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Bâbu’l-cizye ve’l-kîse başlığı altında verilmiştir.

iftikādāt-ı bātıla ile muṭteḳidāt (14) olup ve ehl-i İslāmdan niçe kimesneleriñ
‘ıyāllerini aḥz u esīr (15) olmaḫ üzere Revāfız-ı ‘Aceme virüp ḳatlı-i nüfūs ve nehb-i
emvāl-i (16) Müslimīn ‘ādet-i müstemirreleri olup lākin tā’ife-yi mezbūre Revāfız-ı
‘Acem (17) gibi şāḥib-mene‘a olmayup dār ittiḥāz itdükleri mevzı‘uñ (18) eṭrāfı
Dāru’l-İslām olup ol mevzı‘da aḥkām-ı küfri ‘alāsebīli’l-iṣṭihār (19) icrā idemeseler
mevzı‘-ı mezbūr dāru’l-ḥarb³³⁵ olmuş (20) olur mı ve mezbūrularıñ üzerlerine aḥkām-ı
mürtedīn icrā olunur mı (21) **el-cevāb** diyārları dāru’l-ḥarb³³⁶ olmaz lākin tā’ife-yi
mezbūre³³⁷ [A 36b] (1) üzerlerine aḥkām-ı mürtedīn icrā olunur **Ebu’l-ḥayr** (2)

— Bu şüretde Seyyidü’s-selāḫīn ve Sulṭānū’l-müslimīn Pādşāḫımız (3) Ḥāzretlerinüñ
ṭaraf-ı ‘ālīlerinden³³⁸ ta‘yīn buyurılan ‘asker-i İslām (4) tā’ife-yi mezbūre
üzerlerine³³⁹ hücum eyleseler ol tā’ifenüñ ricāl (5) u nisā ve şıbyān ve emvāllerinüñ
ḥükmi şer‘īsi nicedür **el-cevāb** (6) tā’ife-yi mezbūrenüñ İslāma gelmiyen ricālī
‘alāṭarīḳı’l-istīşāl (7) ḳatlı³⁴⁰ olınurlar sebb-i şeyḫeyn idenler bir vechile ḳatlden ḫalāş
olmayup (8) bilāimān ḳatlı olınurlar nisā vu şıbyānları sebī vü istirkāḳ olınmayup (9)
İslāma cebr olınurlar irtidātları ḫālinde³⁴¹ kesb itdükleri mālaları (10) İmām-ı A‘zam
ḳatında beytü’l-māle vaż‘ olunur **Ebu’l-ḥayr** (11)

— فی کل موضی لم تصر الدار دار حرب فاذا اظهر المسلمون عليها فتلوا (12) ارجل واجبرا النساء
الذاری علی الاسلام و لم یسب واحد (13) منهم مبوطالسرخسم فی بابالمتردين من السير (14)

— فما اكتسبه فی حال الاسلام موروث و فی الردة اي ما اكتسبه (15) فی حال ورتة فی عند ابی حنیفه یوضع
فی بیت المال شرح مجموع البحرین (16) لا بن ملك فی المتردين (17)

— Dāru’l-islām Cezāyirinden bir cezīrede mütevaṭṭın olup İslām (18) iddi‘asında
olan Zeyd ṭaraf-ı salṭanat-ı ‘aliyye ṭarafına³⁴² ba‘zı kimesnelere (19) Türkī lisānı üzere
mekātīb taḫrīrinden ğayrı lisān-ı Latin üzere (20) taḫrīr itdigi memhūr u maḫtūm iki

³³⁵ dāru’l-ḥarb M₂: dār-ı ḥarb A

³³⁶ dāru’l-ḥarb E₁: dār-ı ḥarb A

³³⁷ diyārları dāru’l-ḥarb olmaz lākin tā’ife-yi mezbūre A: -E₁

³³⁸ Seyyidü’s-selāḫīn ve Sulṭānū’l-müslimīn Pādşāḫımız ḫāzretlerinüñ ṭaraf-ı ‘ālīlerinden A: Seyyidü’s-selāḫīn ṭarafından M₂: Sulṭānū’l-müslimīn ṭarafından E₁

³³⁹ üzerlerine A: üzerine E₁

³⁴⁰ ḳatlı A: -E₁

³⁴¹ ḫālinde A: ḫāllerinde E₁

³⁴² ṭaraf-ı salṭanat-ı ‘aliyye ṭarafına A: ṭaraf-ı salṭanatdan E₁: ṭaraf-ı salṭanat-ı ‘aliyyeden M₂

kıt'a kâğıdda olan kelimâtdan murâdı (21) zâhir olmağıçün lisân-ı Türkiye terceme olındukda murâdı *Allāhu 'azîmü's-şân*³⁴³ [A 37a] (1) *Ḥazret-i 'İsâ şalavâtullāhi 'alānebiyyinā ve 'aleyhi Ḥazretlerinüñ babası* (2) ve *Ḥazreti 'İsâ Allāhu 'azîmü's-şānuñ*³⁴⁴ oğlı olup ve *'İsâ 'aleyhisselām* (3) ba'de'l-kaṭl üç gün mürürında dirilüp göklere çıķup *Allāhu 'azîmü's-şānuñ*³⁴⁵ (4) sağ cānibinde oturdu hālā bizlere nāzırdur ve ben *Allāhu 'azîmü's-şân* (5) tarafından size gönderildüm āhır zemān peygamberi (6) dīninde olup bize dost ve düşmān olanları ve yahūdileri (7) dīn-i 'İsāya da'vet ve cümleyi bir kenīsada cem' için size (8) geleceğüm demek oldığı zâhir olup ve murâdı bu oldığı mu'teref (9) olsa Zeyde şer'an ne lāzım olur **el-cevāb** İslām 'arz olunup (10) şüphesi keşf olunur istimhāl iderse üç gün habs olunur (11) cemī' edyān-ı bāṭıladan teberri-yi şahih idüp İslāma gelürse (12) febehā ve illā kaṭl olunur **Pirī**³⁴⁶ (13)

— Zeyd-i müslim ile 'Amr-ı zimmīnūñ beynlerinde müşācere vākı' olduğda 'Amr (14) Zeyde *baña niçün eziyet idersün ben Ḥazret-i 'İsâ 'aleyhi's-selām*³⁴⁷ (15) *ümmeindenüm* didükde Zeyd 'Amra *senüñ anañı da ve 'İsâ Peyğamberüñ* (16) *anasını da felān ideyüm* deyü cimā' lafzıyla şetm eylese Zeyd Ḥazret-i (17) 'İsā 'aleyhisselāma³⁴⁸ sebb itmiş olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (18)

— Bu şüretde Zeydüñ vech-i muḥarrer üzre sebb itdiği ḥuzūr-ı ḥākimde (19) vech-i şer'î üzre şābit olsa Zeyd bilāte'ḥir kaṭl (20) olunur mı **el-cevāb** olunur **Ebu'l-ḥayr** (21)

— اذاسب الرسول او واحدا من الانبياء عليهم الصلوة والسلام [A 37b] (1) فانه يقتل حدا ولا توتبه له اصلا سواء بعد القدرة عيله والشهادة (2) ان جاء تائبا بزايه في كتاب الفاظ الكفو (3)

— Zeyd-i müslim 'ulemādan 'Amra *sen peyğamber de olsañ saña imān getirmezüm*³⁴⁹ (4) dise Zeyde tecdīd-i imān u nikāh lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (5)

— من قال لو كان فلان نبيا لم او من به كفو علماديه في الثامن (6) والثلاثين (7)

³⁴³ Allāhu 'azîmü's-şân A: Allāhu 'azîmü's-şân celle şānühü E₁

³⁴⁴ Allāhu 'azîmü's-şānuñ E₁: Allāhuñ A

³⁴⁵ Allāhu 'azîmü's-şānuñ A: Allāhuñ E₁

³⁴⁶ Pirī A: Pirizāde E₁

³⁴⁷ 'aleyhi's-selām A: Peyğamberüñ E₁

³⁴⁸ Ḥazret-i 'İsā 'aleyhisselāma E₁: Ḥazret-i 'İsā 'aleyhi's-şalātu ve's-selāma A

³⁴⁹ getirmezüm E₁: getirmezüm A

— Zeyd-i müslim Süre-yi İhlâsuñ Allāhuñ³⁵⁰ kelâmı olup Kurʿân-ı ‘azîmü’ş-şāndan (8) oldığını inkâr eylese Zeyde tecdîd-i îmân u nikâh lâzım (9) olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (10)

— انكر اياته من القران او تسحب اياته منه كفو بزازيه من كتاب (11) الكفو الكفر فى اخر التاسع (12)

— Zeyd-i müslim bir kaç kimesnelere *ben sizüñ tañrıñuzum* dise Zeyde (13) tecdîd-i îmân u nikâh lâzım olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (14)

— ولوقال من خدایم بلا همنرته یرید من خدایم یكفر بزازیة فى كتاب (15) لافاظ الكفو (16)

— Zeyd ve zevcesi³⁵¹ Hind-i müslime bir kimesneye varup keferenüñ küfri (17) mücib olan baʿzı fiʿllerini istihsân eyleseler Zeyd ve Hinde (18) tecdîd-i îmân u nikâh lâzım olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (19)

— اجتماع المجوس يوم النیر دز فقال مسلم عوف سيرت نها دنديکفر (20) بزازیة من كتاب الالفاظ فى السادس (21)

— Zeyd ‘Amr-ı müslime *bre kâfir* deyü şetm eyledükde ‘Amr süküt idüp [A 38a] (1) nesne söylemese mücerred süküt itmekle ‘Amr kâfir olmuş olur mı (2) **el-cevâb** olmaz **Sms** (3)

— قال یغره اي مغ او قال اي تر سافان قال المخاطب تونی او (4) سکت المخاطس لا یكفر المخاطب من خلاصته الفتاوى (5) فى الخامس (6)

— Zeyd ‘Amr-ı müslime *sen kâfirsün* didükde ‘Amr *kâfirüm* dise ‘Amra (7) tecdîd-i îmân u nikâh lâzım olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (8)

— ولو قال لها اكافرة انت فقالت انا كافرة صارت مرتدة (9) من سير القنيتة (10)

Fimâ yeteʿalleku beytu’l-māl ve’t-timār (11)

— Serhadd-i İslâmiyyeden bir çalʿada meʿzûn bi’l-iftâ olan Zeyde (12) beytü’l-mâlden taʿyîn ü berât olunan senevî şu kadar aççe (13) vazîfe şile midür yoğsa ücret midür **el-cevâb** şiledür **Şeyh** (14)

³⁵⁰ Allāhuñ E₁: Allāh A

³⁵¹ zevcesi A: zevce-yi menkūhası E₁

— Bu şüretde Zeyd sene temāmından kırk gün muqaddem bir senenüñ (15) vazîfesini temāmen aḥz u istihlāk itdükden şoñra fetvādan (16) ḥacr olinup lākin vazîfe-yi merķūme Zeydün üzerinden berāt ile (17) ref^c olinmadın sene temām olup ba‘dehu vazîfe-yi merķūme Zeydün (18) ref‘inden āḥara ta‘yin olınsa mücerred sene temāmından kırk gün (19) muqaddem maḥcūr olmağıla kırk güne işābet iden miqḍarı Zeyde (20) zamān lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḥ** (21)

— اهل العطاء فى زماننا القاضى و ال مفتى ثم قيل رزقا القاضى [A 38b] (1) و من فى معناه يعطى فى اعر السنه و اختلفوا فيما اخذه اولها (2) ثم مات او عزل قبل مضيتها قيل يجب ردبا بقى و قيل لا يجب (3) عند هما الا عند محمد كذا فى تبیین الكنز والبحر وحا شعته اخى زاده (4) منح فى فصل الجزيته (5)

— Zeydün berāt ile mutaşarrıf oldığı mālİKānede ḥaşād idrāk (6) itmedin fevt olup ol mālİKāne ‘Amra tevcīh olındukdan şoñra (7) ḥaşād idrāk idüp maḥşūl ḥāşıl olmağıla Zeydün vereşesi (8) ol maḥşūli ḳabz itmek istedüklerinde ‘Amr vereşeyi men‘ idüp (9) ol maḥşūli kendi ḳabz itmege³⁵² ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (10)

— ولو مات الجندى فى اثناء السنه قبل خروج العطايا لم يستحق (11) ورثته شيئاً من وقف معين المفتى (12)

— Ricāl-i devletden olup ṭavā’if-i ‘askeriyyeden bir ṭā’ifenüñ (13) re’İsi olan Zeyd ṭā’ife-yi mezbūreye ‘ulūfeler için beytü’l-mālden (14) virilen māluñ bir miqḍarını mezbūrlara virmeyüp nefsiçün alıḳoyup (15) ve sār cāh-ı devlet ile şu ḳadar māl kesb ü cem‘ eylese Seyyidü’s-selāṭin (16) İmāmü’l-müslimīn Pādşāhımız Ḥāzretleri³⁵³ ol māl (17) bi’l-cümle aḥz idüp beytü’l-māle vaz‘ itmege şer‘an ḳādir (18) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (19)

— من اخذ المال من الناس بجاه الولايتة كولايتة الولاة دار باب (20) المناصب يجوز السلطان ان يأخذ ذلك

المال فيضعه فى (21) بيت المال من تحفته الترك فى التاسع كذا فى سير التاتارخنيته [A 39a] (1)

— Mışır Ḳāhirede vālī olanlar Emīrū’l-mü’minīn ve İmāmü’l-müslimīn (2) Seyyidü’s-selāṭin eyyedallāhu devletehu ilāyevmi’d-dīn Ḥāzretleri ṭaraf-ı (3) ‘ālİlerinden³⁵⁴ Mışırda³⁵⁵ vāḳı‘ ḥāşılları beytü’l-māl-i müslimīne (4) ‘ā’id olup

³⁵² ḳabz itmege E₁: ḳabza A

³⁵³ Seyyidü’s-selāṭin İmāmü’l-müslimīn Pādşāhımız Ḥāzretleri A: Pādşāh E₁

³⁵⁴ Emīrū’l-mü’minīn ve İmāmü’l-müslimīn Seyyidü’s-selāṭin eyyedallāhu devletehu ilāyevmi’d-dīn Ḥāzretleri ṭaraf-ı ‘ālİlerinden A: Emīrū’l-mü’minīn ṭarafından E₁

mahlûle vâkıf olan qurâ-yı hılvân ta'bir olunur (5) şu kadar bedel-i mişlleriyle tevcîhe me'mûr olup ve hâlâ mahlûl (6) olan qurâ-yı vâfire gibi mahlûlât vâkıf'a oldığımı ma'lûm³⁵⁶ Pādşâh-ı (7) 'Ālem-penâh Hâzretleri³⁵⁷ vâkıf³⁵⁸ olduqda beynlerinde olan muşâlahaya 'itibâr (8) olunmamaq üzere emr-i 'âlîleri³⁵⁹ dağı³⁶⁰ şadır olmışiken ahâli Mışırdan (9) olup müteğallibeden olan ba'zı kimesneler hılâf-ı emr-i 'âlî tağallübleri (10) sebebiyle bi'arîkı'1-muşâlahâ hâlâ mahlûl olan qurânuñ ekşerini (11) kendülere hılvân ta'bir olınan bedel-i mişlllerinden noqşân-ı fâhiş ile (12) tevcîh itdürseler hâlâ vâlî olanlar ol kimesnelere *ol qurânuñ (13) hılvân ta'bir olınan bedel-i mişllerini tekmiñ eylemek ve illâ sizden (14) alup hılvân ta'bir olınan³⁶¹ bedel-i mişlleriyle âharlara tevcîh iderüz* (15) dimeleri meşrû' olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (16)

Kitâbu'l-laķıf ve'l-luķaṭa ve'l-âbık³⁶² (17)

— Bir beldede zâbıt u âbık olan Zeyd bir 'abd-i âbıkı aḥz idüp (18) işhâd ve belde-yi mezbûre kâḏısına getürüp tescil itdürdükden³⁶³ (19) sonra izn-i kâḏî ile ol 'abdi ḥabs eylese şer'an kaç (20) ay ḥabs itmek lâzımdur **el-cevâb** altı ay ḥabs ider **Ebu'l-ḥayr** (21)

— Bu şüretde Zeyd ol 'abdi altı ay ḥabs idüp şâhibi [A 39b] (1) zuhûr itmemele rây-ı kâḏî ile şemen-i mişline Bekre bey' u teslîm ve şemeni (2) hıfz eylese hâlâ ol 'abdüñ şâhibi Bişr geldükde şemeni almayup (3) 'abdi Bekrden almağa kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (4)

— و ان لم يجى العبد طالب و طال ذلك باعه القاضى و يمسك (5) ثمنه و فى الفتاوى العتاييه باعا بعد ماحبسه ستته اشكر دين فى (6) الثمن الى صاحبه اذا وصف حليته و علامته و ليس له ان منقض (7) البيع تاتار عانيه فى الاول من كتاب الابيق كذا فى المنح (8)

³⁵⁵ Mışırdan A: Mışır Kâhirede E₁

³⁵⁶ ma'lûm A: -E₁

³⁵⁷ Pādşâh-ı 'Ālem-penâh Hâzretleri A: Pādşâh E₁

³⁵⁸ vâkıf E₁: -A

³⁵⁹ emr-i 'âlîleri A: emr-i 'âlî E₁

³⁶⁰ dağı A: -E₁

³⁶¹ ta'bir olınan A: -E₁

³⁶² Kitâbu'l-laķıf ve'l-luķaṭa ve'l-âbık A: Kitâbu'l-laķıf ve'l-luķaṭa E₁

³⁶³ itdürdükden A: itdükden E₁

Kitābu'l-mefkūd (9)

— Zeyd-i mefkūd 90 yaşında olduğunda mevtine hüküm olup (10) ancak liebeveyn karındaşı 'Amrı terk eylese 'Amr tereke-yi Zeydi iħrāza (11) kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ħayr** (12)

— Bu şüretde Zeydün mevtine hüküm olunmadın fevt olan oğlunuñ oğlu (13) Bekrün anası Hind ile Bekrün liümm karındaşı Bişr vāriş olmak (14) zu'mıyla tereke-yi Zeydi kabz itmiş olsalar 'Amr terekeyi mezbūrlardan³⁶⁴ (15) almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ħayr** (16)

— فان مضت تلك المدة ورثه من كان حيا من ورثته ولا يرثه (17) من مات قبل مضي المدة عماديه قبيل الثامن و الثلاثين (18)

— Zeyd-i mefkūduñ mālını ıfıza kayyum naşb olunan 'Amr Zeydün (19) mālından fesādı ıavf olunan eşyāyı rāy-ı ħākim ve şemen-i (20) mişleriyle bey' idüp şemenlerini ıfıza kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (21)

— و يقيم القاضى من يقبض حقه الكائن فى ذم الناس و محيط [A 40a] (1) ماله و بيع مايعاف فساده درر عزر فى المفقود (2)

Kitābu'ş-şirket (3)

— Zeydün şirket-i 'inān ile şeriki olup a'mel-i berāyik mazmūnı (4) üzre 'amme-yi taşarrufāta me'zūn olmıyan 'Amr Zeydün iznsiz Bekr ile (5) 'inān-ı 'ağd-ı şirket idüp yedinde olan māl-i şirketi Bekre (6) teslim itmekle Bekr māl-i şirketi i'māl iderken yedinde zāyi' olsa (7) Zeyd māl-i şirketten ıişşesini 'Amra tazmīne kâdir olur mı (8) **el-cevāb** olur **Şeyh** (9)

— و فى الاصل ولا حد شريكى العنان الدفع مضاربتة لا المشاركة (10) مع غيره بزايه فى الثانى من الشركة (11)

³⁶⁴ terekeyi mezbūrlardan A: tereke-yi mezbūrı merķūmlardan E₁

— Zeydün şirket-i ‘inān ile şeriki ‘Amr māl-i şirket ile ticāret için (12) Zeydün izniyle müddet-i sefer ba‘īd āḥar diyāra gitse ‘Amr māl-i şirketten (13) nafaka ve kisve ve kirāsına qadr-i ma‘rūf şarfa qādir olur mı (14) **el-cevāb** olur **Şeyḥ**³⁶⁵ (15)

— Zeyd ve ‘Amr ‘aḳd-i şirket-i müfāvaza idüp lākin re’s-i mālını (16) müsāvī olmasa ‘aḳd-i mezbūr-ı müfāvaza şaḥīḥ olur mı (17) **el-cevāb** olmaz **S‘b**³⁶⁶ (18)

— و لشريكي العنان انيسا فر بالمال فاذا سافر احد هما بالمال (19) و قد اذن له شريكه بالسفر فله ان ينفق من جملة المال على نفسه (20) في كرائه و نفقته و طعامه و ارامه من رأس المال هندييه (21) قبيل الثالث من الشركته [A 40b] (1)

— و اما المفاضته فهو ان يشترك الرجلان فيتساويان في مالهما (2) و تصر فهما و دينها هندييه في كتاب الشركته (3)

— Zeyd ve ‘Amr ‘aḳd-i şirket-i ‘inān itdüklerinden şoñra Zeyd cünün-ı muṭbīḳ ile (4) mecnūn olup ba‘dehu ‘Amr māl-i şirketi i‘māl idüp şu qadar (5) fāyide ḥāşıl olsa ‘Amr māl-i şirketten Zeydün ḥişşesini vaşisi (6) Bekre virirken Bekr qanā‘at itmeyüp ol fāyideden daḥı ḥişşe (7) almağa qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**

— Bu şūretde ol fāyide ‘Amra ṭayyib olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**³⁶⁷ (8)

— الشركته تنفسح باطباقه كالموت فيكون العامل بعده كا الغاصب (9) المال المجنون فيضمن له حصته من المال ومارلج من حصته المجنون (10) يتصدق لحصوله بسبب خبث و هو الكصب ضمانات (11) فضيليه من ضمان الشركته (12)

— Zeyd mülk-i ‘arşasında kürüm ğars ider olduĝda Zeydün ‘iyālinde (13) olan oĝlı ‘Amr Zeyde mu‘āvenet eylese ‘Amr ol kürümde Zeyde (14) müşāreketeye qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (15)

— اب و ابن في عيال الاب لكونه معيناً له الا يرى انه لو عرس شجرته يكون (16) للاب اذا كان الابن في عيال الاب لكونه معيناً له الا يرى انه (17) لو عرس شجره يكو للاب فله في المتفرقات من الشركة (18)

— Zeyd ve ‘Amr şirket-i ‘inān ile şerikler iken Zeyd māl-i şirket ile aldıĝı (19) şu qadar keyl arpayı Bekr ve Bişre şemen-i mişlleri olan şu qadar aḳçeye bey‘ (20) u

³⁶⁵ Şeyḥ A: S‘b E₁

³⁶⁶ S‘b E₁: -A

³⁶⁷ Bu fetvâ A nüshasında yoktur.

teslīm itdükden şoñra qabz-ı şemen itmedin Zeyd āḥar diyāra gitdükde (21) ‘Amr meblağ-ı mezbūruñ cümlesini Zeydūñ iznsiz Bekr ve Bişrden alsa [A 41a] (1) Zeyd ḥişşesinde ‘Amruñ qabzını müciz olmayup şemen-i mezbürdan (2) ḥişşesini Bekr ve Bişrden almağa qādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (3)

— Bu şüretde Zeyd ḥişşesinde ‘Amruñ qabzını müciz olmuş olmamağıla³⁶⁸ (4) meblağ-ı mezbürdan ḥişşesini Bekr ve Bişrden taleb itdükde Bekr (5) ve Bişr *biz meblağ-ı mezbūruñ cümlesini ‘Amra virdük ḥişşeñi ‘Amrdan (6) al* deyüp virmemege qādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms** (7)

— لو باغ احد هما لم يكن الاخر قبض الثمن و كذا دين و لاه احد هما و المديون (8) ان يمتنع من الدفع اليه وان دفع الى الشريك برأمن نصيبه و لم يبرأ (9) من حصته الداين استحسان و القياس ان لا يبرأ من حصه القابض (10) ايضا ولا يملك احد هما المعاصته فيما باعا الاخر من شركته البزازه في ٢ (11)

Kitābu’l-vaqf (12)

— Zeyd-i vāqif vaqfiyye-yi ma‘mülün bihāsında *vaqfimuñ gallesi evlāduma*³⁶⁹ (13) *ve evlād-ı evlāduma ba‘de’l-inqirāz felān cāmi‘de*³⁷⁰ *imām u ḥaṭīb* (14) *ve mü’ezzinleri olanlara ve ḥubz alınup fuqarāya şarf olına* deyü şart (15) u ta’yin idüp lākin mezbūrlara ne vechile şarf olunacağını beyān (16) itmiş olmasa ḥālā evlād-ı munqariz olmalarıyla vaqf-ı mezbūruñ (17) gallesini ol cāmi‘de³⁷¹ *imām u ḥaṭīb ve mü’ezzin olanların ‘aded-i* (18) *rü’üsları ile ḥubz fuqarāya ‘ale’s-seviyye şarf olunmaq* (19) *lāzım olur mı el-cevāb* olur **Ebu’l-ḥayr** (20)

— محمد عن يعقوب عن ابي حنيفه في رجل اوصى ثلث ماله (21) لا مهات اولاده و هن ثلاثته (2) والفقراء و المساكين فلهن ثلثته [A 41b] (1) من خمسته اسهم و للفقراء اسهم و للمساكين سهم و ان اوصى بثلثه لفلان و للمساكين فنصفه لفلان و نصفه للمساكين (3) من وصايا الجامع الصغير (4)

— Üsküdarıda vāqı‘ bir vaqf-ı qādīmūñ vaqfiyye-yi ma‘mülün bihāsında (5) *vaqfimuñ tevliyet ü gallesine neslen ba‘de neslin evlādum ve evlād-ı* (6) *evlādum mutaşarrıf olalar* deyü taşriḥ olınup lākin neslen ba‘de neslin (7) baṭnen ba‘de baṭnin

³⁶⁸ olmamağıla A: olmayup E₁

³⁶⁹ evlāduma A: -E₁

³⁷⁰ cāmi‘de A: cāmi‘-i şerifinde E₁

³⁷¹ cāmi‘de A: cāmi‘-i şerifde E₁

ma'nāsına müte'arif olmak üzere vākıfuñ (8) evlādı seksen toksan seneden berü vaqf-ı mezbūruñ tevliyet (9) ü ğallesine baṭnen ba'de baṭnın muṭaşarrıf olagelmişleriken ḥālā vākıfuñ (10) baṭn-ı şānīde mevcūd olan evlādından Zeyd baṭn-ı evvelde mevcūd olan (11) 'Amra ḥīn-i vaqfda neslen ba'de neslin baṭnen ba'de baṭnın ma'nāsına³⁷² Üsküdarıda (12) müte'arif oldıgını işbāt ile *ve illā ben daḥı tevliyet ü ğallede (13) saña müşārik olurum* dimege kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (14)

— Bu şüretde murāfa'a oldukları kâdī Zeydi def' ve kâdimden zabṭ olındığı (15) vech üzere neslen ba'de neslin baṭnen ba'de baṭnın ma'nāsına müte'arif (16) olmak üzere ḥükm ve tevliyet ü ğalleyi 'Amra müstakillen zabṭ itdürdükden sonra (17) Zeyd ve 'Amr fevt olup ḥālā Zeydüñ evlādı vaqf-ı mezbūruñ (18) tevliyet ü ğallesini vech-i muḥarrer üzere 'Amruñ evlādından Bişr kâdī (19) ḥuzūrında da'vā itdüklerinde Bişr *neslen ba'de neslin Üsküdarıda (20) baṭnen ba'de baṭnın ma'nāsına müte'arif degüldür* deyü vaqf-ı mezbūruñ ğallesini (21) muṭlakā vākıfuñ evlādına ve evlād-ı evlādına meşrūṭa olmak üzere ḥükm [A 42a] (1) idüp ḥüccet virse ḥükmi nāfiz ve ḥücceti mu'tebere olur mı (2) **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (3)

— Selāṭīn-i māzıyyeden Zeyd bā'zı kūrā vu mezārı'ı temellük-i şaḥīḥ ile (4) temellük itdükden sonra vaqf-ı şaḥīḥ-i lāzım ile vaqf idüp tevliyetini (5) 'Amra ba'dehu 'Amruñ evlādından ve evlād-ı evlādından tevliyete müstaḥaḳ (6) olanlara şart u ta'yīn buyurup bir müddet 'Amruñ evlādı ve evlād-ı (7) evlādı³⁷³ muṭaşarrıflar iken fevt olup 'Amruñ evlād-ı evlādından ancak (8) Hind mevcüde olup lākin Hind tevliyete müstaḥaḳ olmamağıla ḥālā (9) Pādşāh-ı İslām eyyedallāhu ilāyevmü'l-kıyām Ḥazretleri³⁷⁴ tevliyet-i merķūmeyi (10) ecānibden tevliyete müstaḥaḳ olan Bekre tevcīḥ buyursalar tevcīḥ-i mezbūr (11) şaḥīḥ olup Bekr tevliyeti zabṭa kâdir olur mı (12) **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr**³⁷⁵ (13)

— Selāṭīn-i māzıyyeden ba'zı kūrā vu mezārı'ı ba'de't-temellüki's-şer'ī (14) bir cihete vaqf ve tevliyetini otuz aḳçe vazīfe ile 'Amra ve 'Amruñ (15) evlādına ve

---

³⁷² ma'nāsına E₁: -A

³⁷³ bir müddet 'Amruñ evlādı ve evlād-ı evlādı A: 'Amruñ evlādı ve evlād-ı evlādı bir müddet E₁

³⁷⁴ Pādşāh-ı İslām eyyedallāhu ilāyevmü'l-kıyām Ḥazretleri A: Pādşāh-ı İslām Ḥazretleri E₁

³⁷⁵ Ebu'l-ḥayr A: -E₁

evlād-ı evlādına ve zevā'id-i vaqfı her 'aşırda sultān-ı zemān (16) olanlara şart u ta'yīn idüp lākin selāṭin-i mā'zıyyeden ba'zıları (17) zevā'id-i vaqfı 'Amruñ evlādına ve evlād-ı evlādına in'ām idüp hālā (18) Pādşāh-ı İslām eyyedallāhu ilāyevmü'l-ḳıyām Ḥazretleri³⁷⁶ zevā'id-i vaqfı (19) zabṭ itmek istedikde 'Amruñ evlād-ı evlādından mevcūde olan Hind (20) *mücerred bir müddet*³⁷⁷ zevā'id-i vaqf 'Amruñ evlādına ve evlād-ı evlādına in'ām (21) *olınmağıla zevā'idi ben aḥz iderüm dimege* ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr [A 42b]** (1)

— Zeyd bir menzile mülkiyyet üzere mutaşarrıf iken 'Amr ol menzil için (2) *tevlıyet ü galledi Bekrūñ evlādına ve evlād-ı evlādına meşrūta vaqfdur*³⁷⁸ (3) deyü ikrār itdikden şoñra 'Amr ol menzili Zeydden iştirā vu ḳabz eylese (4) 'Amr ikrār-ı mezbūrında nefsinı üzerine muşaddıḳ olup menzil-i mezbūr (5) vech-i muḥarrer üzere vaqf olmış olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (6)

— Bu şüretde Bekrūñ evlādı menzil-i mezbūrı 'Amrdan alup vaqfiyyet (7) üzere zabṭa ḳādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (8)

— ارایت رجلا اقران الارض التي فى يدى زيد صدقته موقوفته لعدعز (9) رجل ابا على ولو فلان بن فلان و ولده ولد ولده و نسله و عقبه ابا (10) و من بعد هم على المساكين ثم اشتراها و زيد منكران تكون الارض و قفا (11) ادمات زيد فورت هذا المقر هذه الارض قال هو مصدق على نفسه (12) و تكون الارض و قفا على ما اقر به خصاف فى باب اقرار الرجل (13) بارض فى يديه انها وقف (14)

— 'Arşası muḳāṭa'alu Ayaşofya-yı Kebir vaqfı ve bināsı Zeydūñ ṭarīḳat-ı (15) Naḳşibendiyyeye meşrūta vaqfı olan tekyenūñ bināsı ḥarāb olup (16) Zeydūñ vaqfında bināya müsā'ade olmayup hālā ol tekye ḳurbında (17) Pādşāh-ı İslām ḥalledallāhu ḥılāfeteḥu ilāyevmi'l-ḳıyām Ḥazretleri³⁷⁹ fuḳarā-yı müslimīn (18) için³⁸⁰ bir 'imāret binā murād itmeleriyle ol tekyenūñ vāḳı'a oldığı 'arşa (19) mütevellisi izniyle 'imārete ilḥāḳ olunmak iḳtizā itmekle ol enḳāzı (20) mütevellisi³⁸¹ rāy-ı ḥākim ve şemen-i mişliyle bey' ve ḳabz-ı şemen ve şemen-i merḳūma ṭaraf-ı

³⁷⁶ Pādşāh-ı İslām eyyedallāhu ilāyevmü'l-ḳıyām Ḥazretleri A: Pādşāh-ı İslām Ḥazretleri E₁

³⁷⁷ bir müddet A: -E₁

³⁷⁸ vaqfdur E₁: vaqfidur A

³⁷⁹ Pādşāh-ı İslām ḥalledallāhu ḥılāfeteḥu ilāyevmi'l-ḳıyām Ḥazretleri A: Pādşāh-ı İslām Ḥazretleri E₁

³⁸⁰ fuḳarā-yı müslimīn için A: fuḳarā-yı müslimīne E₁

³⁸¹ ol enḳāzı mütevellisi A: ol mütevellī E₁

(21) pādšāhiden kifāyet mikdārı zamm ile ol maḥalle qarīb mevzı'da [A 43a] (1) Zeydūñ vaḳfiçün tarīkat-ı merḳūme erbābına meşrūta olmaḳ üzre (2) tekye binā olınmaḳda be's var mıdur **el-cevāb** yoḳdur **Sms** (3)

— و فی الجامع الفتاوی مسجد ضاق باهله ولا یمكنهم ان یزید و اقلال (4) رجل اعطو فی المسجد حتی ادخل فی داری و اعطی مكانه من داری (5) من جانب الاخر یسعكم و هو خیر لكم فلا ینبغی ان یعطوه حتی ینبوا (6) مسجدا فیستغنوا عن هذا المسجد فحنيئذ بأس به تاتار (7) خانیه فی الوقف (8)

— و فی الحاوی سئل ابو بكر عن قوم ضاق مسجد هم فبنوا مسجدا اخر (9) قال ایبیعون الاول و یشترو و ن بقیمته فی الذی ینبونه قال النفقته (10) هند الجواب علی قول محمد و فی قول ابی یوسف لا جواز بیع المسجد (11) بحال من المحل المزبور (12)

— و فی فتاوی النسفی بیع عقار المسجد لمصلحته المسجد لایجوز و ان كانه (13) بامر القاضی و ان كان خر ابافا ما بیع النقض فبصح من الخلاصته (14) فی الوقف فی الرابع

Fītaşarrufāti'l-mutevellī ve zamānihi³⁸²

— ما قول مولانا شیخ الاسلام فی متولی الوقف بنی فی عرصة الوقف مشهداً علی بنائه من مال نفسه لیكون مابانه ایضا ملكانفسه و تصرف الملك فهل یكون البناء ملكانفسه و تصرف قاریبالصرف الملاك فهل یكون البناء ملكاله افتونا ماءجوزین الجواب نعم یكون ملكاله

— و فی الصورة المذكورة اذا مات الباقي فهل ینتقل ذلك البناء الی وراثته ام افتونا ماءجوزین الجواب ینتقل الی وراثته

— ما قول مولانا شیخ الاسلام فی قیم لوقف قال قیضت العلة و دفعتها الی هو لآء المستحقین الیها لا بمقابلة الحزمة و اكر و اذالك هل القول قوله ام لا افتونا ماءجوزین الجواب نعم القول قوله مع یمینه

— Zeydūñ vaḳfı mütevellisi 'Amr ğalle-yi vaḳfdan şu kadar nuḳūd ile Hindūñ mülk-i menzilinı vaḳf için iştirā eylese mücerred ğalle-yi vaḳf ile iştirā itmekle ol menzil vaḳf-ı lāzım ile vaḳf olmuş olur mı **el-cevāb** olmaz

— Bu şüretde Hind ve 'Amr bey'i iḳāle idüp ba'dehu Hind menzil-i mezbūrı Bekre semen-i ma'lūma bey' u teslīm eylese ḥālā 'Amr mücerred Zeyd vaḳfiyyesinde vaḳfimuñ ğallesinden maşārif-i mu'ayyeneden faẓla nuḳūd-ı müctemi'a ile vaḳf için

³⁸² Bu bölüm A nüshasında yoktur. Bu nedenle satır numarası verilmemiştir.

menāzil iştirā olına deyü taḥrîr itmekle menzil-i mezbûrı vaḳf için zabt iderüm dimege kâdir olur mı el-cevâb olmaz Ebu'l-ḥayr

— Süknâsı bir câmi‘-i şerîfde imâm olanlara meşrûta vaḳf-ı menzil ‘arşa şarfa ḳalduḳda ol câmi‘de imâm olan Zeyd kendi mâlıyla menzil binâ itmeyüp yâḥud ‘arşayı merḳûme âḫara îcâr olunup ücretinden binâ olınmaḡa tevaḳḳuf itmeyüp vâḳıf menzil-i mezbûruñ ta‘mîri için vaḳfinuñ müsteḡallât-ı ḡallesinden nesne şart itmiş degül iken vaḳf-ı mezbûr mütevellîsine ‘arşa-yı mezbûre üzerine müsteḡallât-ı ḡallesinden menzil binâ eyle deyü cebre kâdir olur mı el-cevâb olmaz Sms (15)

Fimâ yete‘alleḳu bi’ş-şurû³⁸³ (16)

— Ḡallesi vâḳıfuñ benâtına ve benâtınuñ evlâdına ve ebnâ-yı benâtınuñ evlâdına (17) meşrûta vaḳfuñ ḡallesinde ḫâlâ mevcûdlar olan vâḳıfuñ kızınıñ (18) oḡlınuñ evlâdına vâḳıfuñ oḡlınuñ kıızı ve oḡlınuñ kızınıñ evlâdı (19) müşâreke kâdir olurlar mı el-cevâb olmazlar S‘b³⁸⁴ (20)

— Zeyd ḡallesi senevî olan mülk-i ‘arşasını vaḳf-ı şahîḫ ile vaḳf idüp (21) vaḳfıyye-yi ma‘mûlün biḫâsında *vaḳfımuñ ḡallesiñüñ mecmû‘ı binâ [A 43b] (1) eyledigüm medrese ve mescidüñ mütevellî vü müderris ve imâmina şart olup (2) ḡalleden üç yüz dirhem mütevellîye ve iki yüz dirhem müderrise ve yüz dirhem (3) imâma virilsün* dise ḫâlâ senenüñ ḡallesi altı yüz dirhemden şu ḳadar (4) ziyâde olıcaḳ ziyâde-yi merḳûma mütevellî vü müderris ve imâm beynlerinde ne vechile (5) ḳısmet olunur el-cevâb berâber S‘b (6)

— و لو كان الوقف جمعها في الفلت فقال على ان غلته هذه الارض (7) لفلان و فلان لفلان مهما مائته درهم و لفلان مائتا درهم فكانت (8) الغلته اكثر من ثلثمائه درهم فان الباقي من غلته هذه الصدقته يكون لهما (9) نصفين لانه جعلها كلها لهما من وقف الخصاف في باب (10) الرجل يقف الارض على رجلين (11)

— Tevliyey ü süknâsı vâḳıfuñ baṭnen ba‘de baṭnın evlâdına ve evlâd-ı evlâdına (12) meşrûta vaḳf-ı menzil ḫarâb olup vaḳfda ta‘mîre müsâ‘ade (13) olmayup vâḳıfuñ evlâdından baṭn-ı evveliden olan Zeyd daḫı (14) ta‘mîre kâdir olmayup ta‘mîre kifâyet

³⁸³ Fimâ yete‘alleḳu bi’ş-şurûṭ A: Fimâ yete‘alleḳu bi’ş-şarṭ M₂

³⁸⁴ S‘b A: Seyyid ‘Abdullâh E₁

idicek³⁸⁵ ücret hâşıl (15) olunca icârı lâzım olmağıla Zeyd menzili rây-ı hâkimle ‘Amra icâr (16) ider olduğda ‘aded-i eyyâm beyân olunmadın yevmi şu kadar akçeye ‘Amra (17) icâr u teslîm idüp ‘Amra *menzilüñ ħarâb olan mevâzı‘ını (18) mâluñla ta‘mîr eyle maşrûfuñı ücretden istîfâ idince menzilde sâkin (19) ol* dimekle ‘Amr dağı mālından ħadr-i ma‘rûf şu kadar akçe şarf (20) ve menzilüñ ħarâb olan mevâzı‘ını ta‘mîr idüp maşrûfını süknâ ile (21) istîfâ itdükden şoñra Zeyd menzili almadın fevt olup nevbet [A 44a] (1) evlâd-ı vâkıfdan Hinde gelse Hind rây-ı hâkimle menzil-i mezbûrı (2) ‘Amrdan almağa ħâdir olur mı **el-cevâb** olur **S‘b** (3)

— Bu şüretde ‘Amr menzil-i mezbûrı Bişre bey‘ u teslîm itmiş olsa Hind (4) rây-ı hâkimle menzil-i mezbûrı Bişreden alup şart-ı vâkıf üzre (5) süknâya ħâdire olur mı **el-cevâb** olur **S‘b**³⁸⁶ (6)

— و ان وقف درا على سكنى ولده فالعمارة على من له السكنى فان (7) امتنع عن ذلك او كان فكيرا اجرها الحاكم وعمرها باجرتها فاذا (8) عمرها ردها الى من له السكنى من وقف الهدايه (9)

— Zeyd-i vâkıf vaħfiyye-yi ma‘mülün bihâsında

زوائد الا وقف المذكوره (10) من المرتزقا قسمت و وزعت على السويته الاولاد والذكور و ان (11) لم يد جد اولاد الذكور قسمت و وزعت بين الصلحاء و الفقراء (12) المقيمين بميته المعظمته و المدينته المنورة

deyü taħrîr itmiş olup (13) ba‘dehu vâkıfuñ evlâd-ı zükûrı münħarızlar olup ancak vâkıfuñ (14) kızınıñ oğlı Mehemmedüñ kızınıñ³⁸⁷ kızlarınıñ evlâd-ı zükûrı ile Mehemmedüñ (15) kızınıñ kızınıñ kızınıñ oğlı³⁸⁸ İsmâ‘îl mevcûd olsalar zevâ‘id-i (16) vaħf-ı mezbûr³⁸⁹ yalıñuz Mehemmedüñ kızınıñ kızlarınıñ evlâd-ı zükûrına mı virilür (17) yoħsa İsmâ‘îl dağı zevâ‘id-i vaħfda mezbûrlara müşârekete (18) ħâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **S‘b** (19)

— قال ارضى صدقه موقفته على اقباى اوقرتى يصح و لا يفضل فيه (20) الذكر على الانثى و لا يدخل فيه ولا الوقف ولا جده ولا ولاده و (21) عن الامام يدخل الجد و الجدة و ولد الولد والاستحقاق عند الامام [44b]

³⁸⁵ idicek E₁: idecek A

³⁸⁶ S‘b A: -E₁

³⁸⁷ oğlı Mehemmedüñ kızınıñ A: -E₁

³⁸⁸ kızınıñ kızınıñ oğlı E₁: kızınıñ kızınıñ kızınıñ oğlı A

³⁸⁹ vaħf-ı mezbûr E₁: vâkıf-ı mezbûr A

[A] (1) يكون لكل ذى رحم من الوقف و تعتبر ايضا الا قرب فالاقرب (2) و عند هما لا يعتبر الرحم المحرم و يدخل فيه الجد و الجدة الى اقصى (3) ابا هما فى الاسلام من وقف البزازيه فى السادس (4)

— Hürretü'l-aşl olan Zeyd vaqf itdigi dükkānuñ ġallesini mevālīsine (5) şart eylese Zeyd için velāsı s̄abit olan evlād-ı müvelleyātı (6) ġalle-yi mezbūrede Zeydün mevālīsine müşārekete qādir (7) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu'l-ḥayr** (8)

— قلط أرأبط رجلاً قال أردي سضح موقوفطح على موالى و هو رجل (9) من العرب عل فالوقف جائز و الغلته لكن من اختقه هذا الواقف (10) قلت فهل يدعل الذكور و الاناث فيهم قال نعم لان قوله موالى اسم (11) لجميع الذكور و الاناث و هم ج هم جميعا فى الوقف مواء قلت فهل (12) يدخل اولاد مواليه فى هذا الوقف قال نعم لا نهم مواليه الا من كان (13) من اولاد موليائه فان كافوا يرجعون بو لاهم باباهم الى الواقف (14) دخلوا خصاف فى باب الرجل يقف الارض على مواليه (15)

— Ġallesi vāqıfuñ 'uteqāsına meşrūṭa vaqfuñ ġallesinde vāqıfuñ (16) 'uteqāsına 'atıkatı müşārekete qādire olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu'l-ḥayr**³⁹⁰ (17)

— Tevliyet ü ġallesi bir mescidün ancak imāmına meşrūṭa vaqf olan (18) menzilün ġallesine mescid-i mezbūrda imām olan Zeyd şart-ı vāqıf üzre (19) mutaşarrıf iken ol mescidde mü'ezzin olan 'Amr için ġalle-yi mezbūrenün (20) nişfi 'Amra meşrūṭadur deyü ikrār idüp ba'dehu Zeyd fevt (21) olup imāmet Bekre tevcıḥ olinsa 'Amr ġallenün kendüye meşrūṭa olduğunu [A 45a] (1) işbāt itmedin Zeydün ikrārına binā'en ġalle-yi mezbūrede Bekre (2) müşārekete qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (3)

— اقر الموقوف عليه بان فلاناستحق معه كذا اوانه يستحق الربيع (4) ودونه وصدقه فلان صح فى حق المقر د دون غيره اشباه (5) فى الوقف (6)

— Ġallesi vāqıfuñ muṭlakā evlādına ve evlād-ı evlādına meşrūṭa vaqf-ı (7) menzile icāreteyn ile mutaşarrıf olan Zeyd bilāveled fevt olup (8) mütevellīsi menzili āḥara icār itmek istedikde³⁹¹ vāqıfuñ evlādı (9) mücerred ġallesi bize meşrūṭa olmağıla menzilde sākın oluruz deyü mütevellīyi (10) menzili icārdan³⁹² men'e qādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Ebu'l-ḥayr** (11)

³⁹⁰ Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

³⁹¹ itmek istedikde A: murād eyledükde E₁

³⁹² menzili icārdan A: menzil icārından E₁

— فى المنبه وقف منزلا على ولديه و على اولادها ابد امانتا سلوا (12) يس لهامان يسكنا فيه لان حقهما فى الغلته كر ماستى (13) فى العشرين (14)

— Zeyd-i vāqıf vaqf itdigi menzilüñ süknāsını evlādına ve evlād-ı evlādına (15) ba‘de’l-inķırāz bir mescid-i şerīfde imām olanlara şart itmekle hālā (16) Zeydüñ evlād ve evlād-ı evlādından mevcūdlar olan ‘Amr ve Bekr menzil-i mezbūrda (17) şart-ı vāqıf üzre sākin olmak istediklerinde ol mescid-i şerīfde (18) imām olan Bişr mücerred vāqıf evlādı iki kerre zıkr idüp siz (19) bañn-ı şālışde olmağıla sizüñ için haķķ-ı süknā olmayup menzil-i (20) mezbūrda ben sākin olurum deyü mezbūrları men‘e ķadır (21) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**³⁹³ [A 45b] (1)

— اقف على اولاده و اولاد اولاده بصرف الى اولاده ابداما تنا سلوا (2) ولا يصرف الى الفقراء مادام واحد منهم و ان سفلى من وقف (3) البزايه كذا فى خلاصته (4)

— Zeyd-i vāqıf vaqfınuñ ğallesini oğulları ‘Amr ve Bekre ba‘de vefātuhümā (5) ‘Amr ve Bekrüñ evlādlarına ve evlād-ı evlādlarına şart itmekle ‘Amr ve Bekr (6) vaqfıñ ğallesine şart-ı vāqıf üzre mutaşarrıflar iken ‘Amr fevt (7) olup oğulları Bişr ve Hālidi ve Bekr dañı fevt olup oğulları (8) Sa‘id ve Nezir ve Velidi terk eyleseler mezbūrlar ğalle-yi vaqfı ne vechile (9) iktisām iderler **el-cevāb** berāber **Sms** (10)

— و لو وقف على ولد يه فاذا انقرضا فعلى اولادهما ابداماتنا سلوا اذا (11) مات احد هما و خلف اولادا صرف نصف الغلته (12) الى الباقي و النصفه الى الفقراء كما فر صورة تسميته كل من الا ولا و فاذا امانت آخر (13) صرف الكل الى اولاد الاولاد يقسم بين ولد لا حد هما و كل واحد (14) من اولاد الاخر على السويته درر فى وقف الاولاد (15)

— Ahālisi müslimīn ve kefereler olan maħalle ahālīsinden Zeyd-i müslim şü ķadar (16) aķçesini vaqf³⁹⁴ u teslīm ile’l-mütevellī idüp tescil-i şer‘i itdürdükde (17) ğallesini maħalle-yi mezbūre ‘avārızına şart eylese şart-ı mezbūrda ol maħalle (18) aħālīsiniñ zimmīleri dañı dāñil olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (19)

— و اما الوصايا فانها على ماوصفت لك وقال محمد بن الحسن و امانا (20) فاجعل الوصيته الجبر انه الملا زقين من السكان ممن يملك تلك الدور (21) و غير هم ممن لا يملكها و على من يجمعهم مسجد تلك المحلته التى فيها الموصى [A 46a] (1) من الملا زقين و غير هم فيجعل اهل المحلته الذين فيهم الموصى (2)

³⁹³ Sms A: Ebu’l-ħayr E₁

³⁹⁴ vaqf A: -E₁

و الملازقين السكان ممن يملك في تلك المحلته و غيرها شركاء (3) في الوصيته الاقربين و الا بعدين في ذلك سواء والكافر والمسلم (4) و الصبى والمرأة في ذلك سواء حصاف في باب الرجل (5) يقف ارضه على جيرانه (6)

— الوقف مثل الوصيته اسعاف في باب الوقف على جيرانه (7)

Fi'l-vezā'if (8)

— Ġallesi bir mescidde imām olanlara meşrūṭa vaqf-ı menzil maḥlūl (9) olduḡda mütevellī menzil-i mezbūrı Őu ḡadar aḡḡe icāre-yi mu'accele ve Őu ḡadar aḡḡe (10) icāre-yi mü'eccele ile 'Amra ĩcār ve icāre-yi mu'acceleyle³⁹⁵ ḡabz idüp bir müddet (11) mürürından Őoñra ḡalā ol mescidde imām olan Bekr müddet-i mezbūrede (12) ve ba'dehā māḡbemāḡ menzilüñ ecr-i mişline mu'accele-yi merḡūmeden işābet iden (13) miḡdārı mütevellīden ṡaleb itdükde mütevellī *icāre-yi mu'accele ḡalleden degüldür* (14) deyü virmemege ḡadır olur mı **el-cevāb** olmaz **S'b** (15)

— Ġallesi bir cāmi'-i Őerīfde³⁹⁶ imām olanlara meşrūṭa vaqf-ı menzil maḥlūl (16) olduḡda mütevellīsi Zeyd Őu ḡadar icāre-yi mu'accele ve yevmi Őu ḡadar aḡḡe (17) mü'eccele ile 'Amra ĩcār u teslīm ve mu'accele-yi merḡūmeyi 'Amrdan peşin (18) alduḡdan Őoñra ol cāmi'üñ³⁹⁷ imāmı Bekr ba'de edāi'l-ḡıdmet menzil-i mezbūruñ (19) ücret-i mu'accele vü mü'eccelesinden Zeydüñ maḡbūzından menzilüñ yevmi ecr-i (20) mişli miḡdārını Zeydden ṡaleb itdükde Zeyd *ücret-i mu'accele ḡalleden degüldür* (21) deyüp³⁹⁸ virmemege ḡadır olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms [A 46b]** (1)

— Bir vaqfa za'f ṡarī olup ḡallesi vezā'ife vefā itmemekle mütevellī (2) mürtezıḡanuñ vezā'ifini 'ale'l-ḡisāb raḡabe üzre virirken ol (3) vaḡfuñ müstaḡallātından bir menzil maḥlūl olduḡda mütevellīsi Őu ḡadar aḡḡe (4) icāre-yi mu'accele ve mü'eccele-yi ma'lūme ile 'Amra ĩcār u teslīm ve mu'accele-yi (5) merḡūmeyi 'Amrdan alduḡda mürtezıḡa ba'de'l-yevm mu'accele-yi merḡūma temām olınıcāḡ (6) müstaḡaḡ olduḡları vaḡifelerini icāre-yi mu'accelemeden tekmil itdürmek (7) istedüklerinde mütevellī *mu'accele ḡalleden degüldür ben mu'accele ile vaqf için*

³⁹⁵ icāre-yi mu'acceleyle A: icāre-yi mü'eccele E₁

³⁹⁶ cāmi'-i Őerīfde A: mescidde E₁

³⁹⁷ cāmi'üñ A: mescidüñ E₁

³⁹⁸ deyüp A: deyü E₁

(8) *‘aḳār iştirā iderüm* deyüp virmemeye qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**³⁹⁹

(9)

— Bir vaḳfa za‘f tārī olup ḡallesi vezā’ife vefā itmemekle mütevellī (10) mürtezīḳanuñ vezā’ifini ‘ale’l-ḥisāb raḳabe üzre virirken ol vaḳfuñ (11) müstaḡallātından bir menzil maḥlūl olduḡda mütevellīsi Őu kadar aḳçe icāre-yi (12) mu‘accele ve mü‘eccele-yi ma‘lūme ile ‘Amra icār u teslīm ve mu‘accele-yi merḳūmeyi ‘Amrdan (13) alsa mütevellī ba‘de’l-yevm māhbemāh mu‘accele-yi merḳūmeden menzil-i mezbūruñ ecr-i (14) miŐline iŐābet iden miḳdārdan ‘ale’l-ḥisāb raḳabelerine tevzī‘ (15) üzre mürtezīḳaya vaḳifelerini virirken mürtezīḳa ḳanā‘at itmeyüp *mu‘accele-yi (16) merḳūmenüñ cümlesini bize peŐin vir* deyü mütevellīye cebre qādir olurlar mı (17) **el-cevāb** olmazlar **Ebu’l-ḥayr**⁴⁰⁰ (18)

— Bir ḳarye ḥudūdı dāḥilinde vāḳı‘ mevzı‘da evŐāf u ḥudūdı (19) ma‘lūm bir vaḳf-ı mezra‘aya berāt-ı pādŐāhī⁴⁰¹ ile mutaŐarrıf olan Zeyd fevt olduḡda (20) Zeydüñ maḥlūlünden ‘askerī ḳaydında bulunan ol mezra‘anuñ ismi ile (21) ‘Amra tevcīh olunup yedine ‘askerī berātı virildükden Őoñra māliye [A 47a] (1) ḳaydında ol mezra‘a āḥar ism ile muḳayyed olmaḡıla māliyede bulunan ol (2) mezra‘anuñ ismi ile Bekre tevcīh ve yedine māliye berātı virilüp ‘Amruñ (3) ref‘ine ta‘arruḡ olunmasa ḳanḡısınıñ berātıyla ‘amel olunur **el-cevāb** (4) ‘Amrun berātıyla ‘amel olunur **Ebu’l-ḥayr** (5)

— Bu Őüretde ‘Amr ol mezra‘ayı zabḫ itmek istedikde⁴⁰² Bekr⁴⁰³ *benüm berātum (6) māliyedendür i‘tibār māliye ḳaydında olan ismedür yedüñde olan (7) ‘askerī berātına i‘tibār yoḡdur* deyü ‘Amrı men‘ idüp mezra‘ayı (8) kendi zabḫa qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (9)

— Bir zāviye Zeydüñ fevtinden ‘askerī berātıyla ‘Amra tevcīh olunduḡdan Őoñra (10) ol zāviye Zeydüñ fevtinden māliye berātıyla Bekre daḡı tevcīh olunup lākin (11)

---

³⁹⁹ Bu fetvā E₁ nüshasında yoktur.

⁴⁰⁰ Ebu’l-ḥayr A: Sms E₁

⁴⁰¹ berāt-ı pādŐāhī E₁: berāt A

⁴⁰² istedikde A: murād eyledükde E₁

⁴⁰³ Bekr E₁: -A

‘Amruñ refine ta‘arruz olunmasa Bekrũ berātıyla ‘amel olunmayup ‘Amruñ (12) berātıyla ‘amel olunur mı **el-cevāb** berāt pādšahuñdur ‘askerī ve mālīye (13) berātı birdür muḳaddem tārīḫ ile olup refine ta‘arruz olunmaduḳça (14) muḳaddem ile ‘amel olunur **Ebu’l-ḫayr**⁴⁰⁴ (15)

— Zeyd binā ve vaḳf itdigi cāmi‘-i ŧerīfde imām u ḫaṭīb olanlara *yevmi (16) ikiŧer yüz dirhem etmek virile* deyü ŧarṫ itmekle ḫālā ol cāmi‘de (17) imām u ḫaṭīb olan ‘Amr ve Bekr bir müddet edā-yı ḫıdmet idüp lākin⁴⁰⁵ (18) mütevellī mezbūrelere nesne virmese ḫālā mezbūrlar müstaḫaḳ oldukları yevmi (19) ikiŧer yüz dirhem etmegũñ ‘aynını yāḫud ŧemen-i miŧlini mütevellī yedinde olan (20) müddet-i mezbūre ḡallesinden ṫaleb itdüklerinde mütevellī biḡayri vechin virmemege (21) yāḫud ŧemen-i miŧlinden noḳŧān virmege ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḫayr**⁴⁰⁶ [A 47b] (1)

— الوقف على المتفقته حنطته فيد فعها القيم و نا يز فلهم طلب الحنطته (2) و لهم اخذ الدنا نيران شاؤا في باب ما يحل المدرس من وقف (3) القنيتة (4)

— Maḫşūli senevī olan vaḳfuñ tevliyet ü ḡallesi baṫnen ba‘de baṫnın vāḳıfuñ⁴⁰⁷ (5) evlādına ve evlād-ı evlādına meŧrũṫa olmaḡıla vāḳıf evlād-ı evlādından (6) derecede müsāvī olan Zeyd ve ‘Amr vaḳfuñ tevliyet ü ḡallesine (7) mutaŧarrıflar iken ḫaŧād idrāk idüp maḫşul ḫāŧıl olduḳdan ŧoñra (8) Zeyd ḫiŧŧesini ḳabz itmedin fevt olsa Zeydũñ vereŧesi ol (9) maḫşũlden Zeydũñ ḫiŧŧesini alup mīrāŧa idḫāle ḳādir olurlar mı (10) **el-cevāb** olurlar **Sms**⁴⁰⁸ (11)

— Bu ŧüretde ‘Amr ol maḫşũlũñ cümlesini ḳabz idüp ba‘dehu Zeydũñ (12) vereŧesi ol maḫşũlden Zeydũñ ḫiŧŧesini ‘Amrdan ṫaleb itdüklerinde (13) ‘Amr *mücerred*

⁴⁰⁴ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Mesâ’ilun ŧettâ ve’l-muḫāsebe baŧlıḡı altında verilmiŧtir.

⁴⁰⁵ idüp lākin A: -E₁

⁴⁰⁶ Ebu’l-ḫayr A: -E₁

Bu fetvâ, E₁ nüshasında Mesâ’ilun ŧettâ ve’l-muḫāsebe baŧlıḡı altında verilmiŧtir.

⁴⁰⁷ vāḳıfuñ E₁: -A

⁴⁰⁸ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Mesâ’ilun ŧettâ ve’l-muḫāsebe baŧlıḡı altında verilmiŧtir.

*Zeyd*⁴⁰⁹ *ḳable'l-ḳabz fevt olmağıla vereşeye intiḳāl itmez* deyüp (14) *virmemege ḳādir olur mı el-cevāb* olmaz *Sms*⁴¹⁰ (15)

— قال على ولدى ثم بعد هم على ولد ولدى ثم و ثم اوقاف بطنا بعد بطن (16) فح يبداء بما بدأ به الوقف ولا يكون للبطن الاسفل شئ مابقى من البطن (17) الاعلى احد و هكذا الهكم فى كل بطن حتى ينتهى البطن موتا الا ان يموت احد من البطن (18) الا على بعد طلوع الغلظه فانه يستحق سهمه من تلك الغلته و يكون ميراثا عنه بين ورثته ولا حق لمن مات منهم قبل طلو عها وقت (19) وجود الغلته الوقف الذى ينعقد الرزح فيه حبا و قال بعضهم يوم (21) يصير الزرع متعوما اساف فى باب ذكر الوقف على اولاده و اولاد اولاده [A 48a] (1)

— *Ḳāḏīsı taḳrİR-i cihāta me'mūr* olmayan bir beldede *vāḳı' Zeydüñ* (2) *meşrūṭiyyet üzre mütevellİsi oldığı vaḳfuñ ḡallesinüñ maşārif-i* (3) *mu'ayyeneden fażlasında 'Amr kendüye ḫilāf-ı şurūṭ-ı vāḳıf biğayri vechin* (4) *belde-yi mezbüre ḳāḏīsına ḫüccet ile yevmi şu ḳadar aḳçe vażİfe İhdās* (5) *İtdürse 'Amr ḫüccet-i merḳümeye binā'en ol vażİfeyi mütevellİsi yedinde* (6) *olan fażladan almağa ḳādir olur mı el-cevāb* olmaz *Sms*⁴¹¹ (7)

— و صرح الذخيره والواجيه و غير هما بان القاضى اذا قرر فر اشأ (8) لمسجد بغير شرط الاقف لم يحل للقاضى ذلك ولم يحل للفراش (9) تناول المعلوم و به علم حرمة احداث الوظائف (10) بالا وتقايف بالاولى اشباه قبيل القاعدة السادسة من الفن الاولر (11)

Fi'l-icāreti'l-mu'accele ve'l-mu'eccele (12)

— *Hind oğlı 'Amr-ı şāḡirüñ icāreteyn ile taşarrufında olan vaḳf-ı* (13) *ḫamāmı fużülen Bekre ferāḡ idüp Bekr daḫı ol ḫamāmı bir ḳaç sene* (14) *zabṭ u taşarruf eylese ḫālā 'Amr bālİḡ olup vaḳf-ı mezbūr mütevellİsinüñ* (15) *rāyı ile ḫamāmı Bekrden alduḡda müddet-i mezbürede ḫamāmuñ ecr-i mişlini* (16) *daḫı mütevellİnüñ tevkİliyle Bekrden almağa ḳādir olur mı* (17) *el-cevāb* olur *Şeyḫ*⁴¹² (18)

— و السكتى بتأويل ملك او عدفى الوقف لا يمنع لزوم اجر المثل (19) بزازيه من متفر قادت الاجارة (20)

— *Zeyd icāre-yi mu'accele vü mü'eccele ile mutaşarrıf oldığı vaḳf-ı menzili İzn-i* (21) *mütevellİ ile 'Amra ferāḡ idüp mütevellİ daḫı ferāḡ-ı mezbūr ḳaṭ'i olmaḡ üzre [A*

⁴⁰⁹ Zeyd E₁: Zeydüñ A

⁴¹⁰ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Mesâ'ilun şettâ ve'l-muḫāsebe başlıḡı altında verilmiştir.

⁴¹¹ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Mesâ'ilun şettâ ve'l-muḫāsebe başlıḡı altında verilmiştir.

⁴¹² Şeyḫ A: -E₁

48b] (1) temessük virdükden şoñra Zeyd fevt olup ‘Amr menzili bir müddet (2) taşarruf itdükden şoñra Bekre ve Hinde izz-i mütevellîyle ferâğ idüp Bekr ve Hind (3) dañı Bişr ve Zeynebe izz-i mütevellîyle ferâğ ba‘dehu Bişr ve Zeyneb dañı izz-i (4) mütevellîyle Hâlide ferâğ idüp bu vech üzre tedāvül-i eyādī⁴¹³ ile yigirmi sene (5) mürür eylese hâlâ Zeydün oğlı Velîd *babam Zeyd menzil-i mezbûrı ‘Amra ferâğ (6) itdükde vefâen fâriğ olmuşıdı* deyü da‘vâ ve menzili zabt murâd eylese (7) Velîdün bu vech üzre olan da‘vâsına iltifât (8) olunur mı **el-cevâb** olunmaz **Ebu’l-ğayr** (9)

— Zeyd ve ‘Amr ‘ale’l-iştirâk icâreteyn ile mutaşarrıf oldukları dükkânı kısmet (10) itmek câ’iz olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (11)

— Zeyd-i şağîrün babasından intikâl iden icâre-yi mu‘accele vü mü‘eccelelü vaqf-ı (12) ‘ağâr ta‘mîre muhtâc olup ta‘mîr olunmadığı taqdîrce ħarâb olup (13) zarar müte‘ayyin olmağıla şağîrün vaşîsi ‘Amr ol ‘ağârün ta‘mîri şağîre (14) nâfi‘ olmağıla mu‘accesine maħsûb olmak⁴¹⁴ üzre şağîrün mâlıyla ta‘mîre kâdir (15) olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ğayr** (16)

— Bu şüretde ‘Amr ol ‘ağârı şağîrün mâlıyla ta‘mîr itdükden şoñra (17) şağîr fevt olsa verese şağîrün mâlından ta‘mîr için şarf itdiği aqçeyi ‘Amra (18) tazmîne kâdir olurlar mı⁴¹⁵ **el-cevâb** olmazlar **Ebu’l-ğayr**⁴¹⁶ (19)

— Zeyd bir vaqf-ı menzile icâre-yi mu‘accele vü mü‘eccele ile mutaşarrıf iken fevt olup (20) zâhirde evlâdı olmamağıla mütevellîsi ‘Amr menzil-i mezbûrı şu kadar aqçe (21) icâre-yi mu‘accele vü mü‘eccele ile Bekre icâr u teslim ve ol kadar aqçe-yi mu‘accele-yi Bekrden **[A 49a]** (1) peşin alup Bekr dañı sekiz sene zabt itdükden şoñra Zeydün (2) oğlı Bişr zuhûr itmekle Bişr menzil-i mezbûrı rây-ı mütevellîyle Bekrden alsa (3) hâlâ ‘Amr meblağ-ı mezbûrdan Bekrün istifâ itmedigi miqdârı Bekre (4) virirken Bekr râzî olmayup *meblağ-ı mezbûrı temâmen vir* deyü ‘Amra cebre (5) kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (6)

---

⁴¹³ eyādī E₁: eydī A

⁴¹⁴ olmak E₁: -A

⁴¹⁵ olurlar mı A: olur mı E₁

⁴¹⁶ Ebu’l-ğayr A: -E₁

— Bir ḥanuñ ‘arşasınıñ şu kadar zirā‘ı üzerinde mebnī olan şu kadar (7) ‘aded oḡalar Zeydūñ vaqfı ve mā-‘adā ‘arşa üzerinde mebnī olan (8) oḡa ‘Amruñ vaqfı ve her bir vaqfuñ mütevellīsi ve ḡallesinūñ maşārifi (9) başka başka olup Bekr iki vaqfuñ mütevellīlerinden ol ḥanuñ (10) cümlesini icāre-yi mu‘accele vü mü‘eccele ile istīcār idüp mutaşarrıf (11) iken bilāveled fevt olmaḡıla mütevellīleri ol ḥanı zabṭ ve icāre-yi (12) mu‘accele ve mü‘eccele-yi ma‘lūme ile Bişre icār u teslīm idüp ve mu‘accele-yi (13) kabz itdüklerinde Zeydūñ vaqf-ı mütevellīsi Ḥālid mütevellīsi olduḡı (14) vaqf-ı ‘arşa üzerinde olan oḡalara mu‘accele-yi merḡūmeden iṣābet (15) iden miḡdār-ı mu‘ayyeni kabz itmek istedikde ‘Amruñ vaqf-ı mütevellīsi (16) Velid rāzī olmayup *icāre-yi mu‘acceleye nazaran iktisām idelüm* deyü (17) biḡayri vechin Ḥālide müdāḡaleye ḡādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (18)

Kitābu’l-buyū‘ (19)

— Bir beldede defterdār olan Zeyd ol belde ḡāḡısı ‘Amrūñ bir samur (20) kürkini nes’eten şu kadar aḡçeye iştirā vu kabz idüp Zeyd ol (21) kürki vüzerādan Bekre bey‘ u teslīm idüp Bekr daḡı ‘Amra hibe ve ilbās [A 49b] (1) u teslīm itdükden soñra ba‘de ḡulūli’l-ecel ‘Amr ṣemen-i mezbūrı Zeydden (2) ṡaleb itdükde *Zeyd mücerred kürk saña temlīk olındı öyle olıcaḡ (3) ṡemeni virmem* deyü imtinā‘a ḡādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḡ** (4)

— Zeyd ‘Amruñ bāḡirini ‘Amruñ iznsiz şu kadar eşvābı muḡābelesinde (5) biṡarīḡı’l-muḡāyāza Bişre bey‘ u teslīm ve eşvābı kabz idüp ba‘dehu (6) ‘Amr ṣerā’it-i icāzet mevcūde olduḡı ḡāde bey‘i müciz olsa ḡālā (7) Zeyd bāḡirūñ ḡıymetini ‘Amra virirken ‘Amr rāzī olmayup ol (8) eşvābı Zeydden almaḡa ḡādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (9)

— رجل باع غير اذن المولى بروض بعينه او بشئ بعينه سوى (10) الدراهم و الذنايز ثم اجاز مولى العبد بيعا و المشتري ابالعبد (11) يكون للمشتري و عليه عيمته العبد المولاه لان شراء ذلك الشئ لاتيوقف (12) فكان مشتر بالنفسه قاضيا ثمنه بالعبد باذن المولى فيكون المتري بالعبد له (13) قاضيخان في احكام البيع الفاسد في فصل بيع الموقوف (14)

— Zeyd cāriyesi Hindi şemen-i ma'lūma ecl-i ma'lūm ile 'Amra bey' eylese (15) ḥālā 'Amr cāriyeyi Zeydden taleb itdükde Zeyd ecl-i mezbūr temām olup (16) şemeni *almaduqça virmem* dimege kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **S'b** (17)

— Bu şüretde 'Amr cāriyeyi Zeydden alsa Zeyd kable ḥulūli'l-ecel şemen-i mezbūri (18) 'Amrdan almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **S'b** (19)

— و للبايع حق حبس المبيع لاستيفاء الثمن ان كان الثمن حالاً (20) ان كان الثمن مؤجلاً لم يكن له ذلك لانه لأجيل اسقط حق نفسه (21) فى المساوات فلا يسقط حق الآخر محيط رضوى حق حبس المبيع [A 50a] (1)

— Zeyd 'Amruñ mülk-i menzilini fużülen Bekre şemen-i ma'lūma bey' u teslīm ve kabz-ı şemen⁴¹⁷ (2) itdükden şoñra 'Amr bey'i müciz olmadın Zeyd fevt olsa⁴¹⁸ 'Amr menzili Bekrden (3) almayup şemen-i mezbūri Zeydüñ terekesinden almağa kâdir olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**⁴¹⁹ (5)

— اذا باع الرجل مال الغير عندنا يتوقف البيع على اجازة الملك (6) و يشترط بصحته الاجازة قيام العاقدین و قيام المعقود عليه ولا يشترط (7) قيام الثمن ان كان الثمن من النقود وان كان من العروق يشترط (8) قيامه قاضیخان فى بيع الموقوف (9)

— Zeyd 'Amr zimmetinde şemen-i mübeyya'dan olan şu kadar akçe ḥaqqınıñ şu (10) miqdārını ḥaṭṭ itdükden şoñra Zeyd nādım olup miqdār-ı merḳūmı (11) 'Amrdan almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (12)

— ويجوز المشتري ان يد فى الثمن و يجوز الباع ان يزيد فى المبيع و (13) يجوز ان يحيط من الثمن من بيوع الهديته (14)

— Zeyd 'Amrdan şemen-i ma'lūma iştirā itdigi 'aḳārı kable'l-kabz Bekre (15) şemen-i ma'lūma bey' eylese bey'-i mezbūr şaḥiḥ olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (16)

— لا يصح بيع المنقول قبل قبضه و يصح فى العقار علفاً لمحمد (17) ملتقى الابحر (18)

⁴¹⁷ kabz-ı şemen E₁: kabz A

⁴¹⁸ olsa A: olup E₁

⁴¹⁹ Ebu'l-ḥayr A: S'b E₁

— Zeyd cāriyeleri Hind ve Zeynebi ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ ider olduğda (19) Zeyd üç güne deg muḥayyir olmaḵ üzere bey‘ u teslīm idüp ba‘dehu (20) iki gün temāmında Zeyd bey‘i mücīz olmadın ‘Amr Hind ve Zeynebi Zeydūñ (21) iznsiz Bekre bey‘ u teslīm eylese bey‘-i mezbūr nāfīz olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr [A 50b]** (1)

— Zeyd bir metā‘ını ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ ider olduğda ‘Amr ol (2) metā‘ı ne zemān āḥara bey‘ iderse şemenini ol zemān Zeyde virmek (3) üzere ecl-i maḥlūl ile ‘Amra bey‘ u teslīm eylese bey‘-i mezbūr şaḥīḥ (4) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**

— Bu şüretde ‘Amr vech-i muḥarrer üzere ba‘de’l-iştirā metā‘-ı merḵūmı Zeyde idā‘ u teslīm itdükden soñra metā‘-ı merḵūm Zeydūñ yedinde zāyi‘ olsa Zeyd vech-i muḥarrer üzere bey‘ itmekle metā‘-ı merḵūmı ‘Amra tazmīne ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**⁴²⁰ (5)

— رجل اشترى ثوبا شراءً فاسداً او عبضه و قطعه قميصاً و لم يخطه حتى (6) ادوعه عند البايع فهلك ضمن المشتري نعسان القطع و لا يظمن (7) قيمته الثوب لانه لى ادوع الباعى فقدر و على البايع الاقدر نقصان (8) القطع لان الرد بحكم الفساد مستحق فاذا روصلى البايع باي وجه وصل (9) يقع قن المستحق قاضيخان فى البيع الفاسد (10)

— Hind cāriyesi Zeynebi şemen-i ma‘lūma Zeyde bey‘ ider olduğda Zeyd Zeynebi (11) ‘Amra bey‘ itmek şartıyla Zeyde bey‘ u teslīm eylese bey‘-i mezbūr şaḥīḥ (12) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (13)

— باع عبد اعلى ان بيعه من فلان كان فاسد او ان باع على ان سعهجاز (14) استحسانا عاضيخان فى الشروط المفسدة (15)

— Zeyd ‘arşa vu bināsı mülki olan menzilinūñ bināsını ḳal‘ idüp almaḵ üzere (16) ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm itdükden soñra ‘Amr nādim olup bey‘i (17) feshē ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (18)

— Bu şüretde Zeyd binā-yı merḵūmı ‘Amra ḳal‘ itdürmege ḳādir olur mı (19) **el-cevāb** olur **Sms** (20)

⁴²⁰ Bu fetva A nüshasında yoktur.

— و لو اشترى بناء دار فالارض لا يدخل فى البيع من غير ذكر و يؤمر (21) المشتري بالرفع عماديه فى ٢
[A 51a] (1)

— Zeyd şu kadar eşyāsını ‘Amra şu kadar aqçeye bey’ ider olduqda Zeyd (2) ol
kadar aqçe dāyini Bekri ‘Amruñ üzerine havāle itmek şartıyla bey’ (3) u teslīm eylese
bey’-i mezbūr şahih olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (4)

— باع بشرط ان يحيل على المشتري بالثمن عز يما له اى البايع بطل البيع (5) لانه شرط لا تقيضيه العقد دفع
البايع درر فى اخر الحواله (6)

— Zeyd şu kadar vaqıyye qurı qahvesini ‘Amra semen-i ma‘lūma bey’ u teslīm (7) ve
kabz-ı semen itdükden soñra hevāya harāret ‘arıza olmağıla qahveye (8) vezn
cihetinden noqşān tarı olsa ‘Amr mücerred benüm yedümde qahveye (9) vezn
cihetinden noqşān tarı olmağıla semen-i müsemmanuñ şu miqdārını (10) baña redd
eyle deyü Zeyde cebre qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (11)

— اشترى غز لا منا فوزنه بعد ايام فنقص بان كان رطبا فيس (12) فله الردان صدقه البايع فى الرطوبته و ان
اخلفا فالقول البايع لانه (13) ينكر وجوب الرد ولو نسج الغزل و جعل الضيلق ابر سيما ثم ظهر ذلك (14)
يرجع بالنقصان بخلاف ما اذا باعا وقدمرن ابو بكر باع منه ابرسيما (15) كذا منافذيه عليه وقبضا ثم جاء بعد
مدة وقال وجدته ناقصافان (16) اقر بقبضه كذا منا فلا شئ له و الايستر و حصته النقصان من الثمن اذا (17)
لم يكن نقصانه الهواء ولا لتفاوتة الوزنين قسه فى مسائل المتفرقه (18) فى العيوب من البيوع (19)

— Zeyd qulları ‘Amr ve Bekri her birinüñ semeninden hişşesini ta‘yīn itmeksizin
(20) şafqa-yı vāhıde ile Bişre semen-i ma‘lūma bey’ u teslīm ve kabz-ı semen (21)
itdükden soñra ‘Amr *ben hürri’l-aşlum* deyü Bişreden da‘vā ve müdde‘āsına [A 51b]
(1) vech-i şer‘ī üzre iķāmet-i beyyine idüp ba‘de’l-ħüküm sebili taħliye (2) olınsa bey’-
i mezbūr Bekr haqqında daħı bātil olur mı (3) **el-cevāb** olur **Pirī** (4)

— Bu şüretde Zeyd semen-i merķūmı Bişre redd idüp Bekri Bişreden (5) almağa qādir
olur mı **el-cevāb** olur **Pirī** (6)

— اذا اشترى الرجل من الرجل عبيدين صفقته واحدة بالغ درهم (7) فاذا احد هما حرفا لبيع فاسد فيهما
سرخسى فى البيع الفاسد (8)

— و من جمع بين عبد و حر اوشاة ذكيتيه وميتته بطل البيع فعهما (9) من بيوع الهدايه فى البيع الفاسد (10)

Fimā yete‘alleku bi’s-semen (11)

— Hind zevci Zeydün cāriyesi Zeynebi Zeydün iznsiz ‘Amra şemen-i (12) ma‘lūma bey‘ u teslīm idüp ba‘dehu Zeyd bey‘i müciz olmadın Zeyneb (13) ‘Amruñ yedinde helāk olduğdan şoñra ba‘dehu⁴²¹ Zeyd bey‘-i mezbūrī müciz olsa (14) icāzet-i merķūmeye binā‘en bey‘-i mezbūr nāfiz olmış olur mı (15) **el-cevāb** olmaz **Sms**⁴²² (16)

— Bu şüretde Zeyd Zeynebi ‘Amra tazmīn murād itdükdē ‘Amr icāzet-i (17) merķūmeye binā‘en *şemen-i mezbūrī*⁴²³ *Hindden al* deyüp zamāndan imtinā‘a (18) kādīr olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**⁴²⁴ (19)

— فى الفضولى لو هلك المبيع قبل الاجازة فان هلك قبل قبض المشتري بطل (20) العقد وان هلك بعده فلم يجز بالاجازة و المالك ان يضمن ايهما (21) شاء وايهما اختار تضمينه برئ الاخر لان فى التضمن تملিকা منه فاذا ملك [A 52a] (1) من احد هما لا يقدر ان يملك من غيره جامع الفضولين (2) فى اواسط ٢٣ (3)

— Zeyd şu kadar kerāstesini ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ ve kabz-ı şemen (4) itdükdē şoñra ol kerāsteyi ‘Amra teslīm itmeyüp Zeydün (5) yedinde iken Bekr ol kerāsteyi Zeydden tağallūben aḥz u istihlāk (6) eylese ‘Amr imzā-yı bey‘i ihtiyār idüp ol kerāsteyi (7) Bekre tazmīne kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (8)

— و ان بفعل اجنبى خير المشتري فان فسخ وعا والى ملك البايع ضمن (9) الجانى المثل او قيمته و المضمون ان من جنس الثمن و فيه فضل لا يطيب و ان من خلافه طاب (10) و ان اختار المشتري امضاء البيع اتبع الجانى (11) بالمثل او قيمته و حكم الفاضل ذكرناه فى جانب البايع انقروى (12) فى هلك البيع و الثمن نقلا عن البزازيه (13)

— Zeyd ‘Amruñ şu kadar koyunını Bekre şemen-i ma‘lūma fużülen bey‘ u teslīm (14) ve kabz-ı şemen itdükdē şoñra ‘Amr bey‘i müciz olmadın Bekr ol koyuñları (15) āḥara bey‘ u teslīm ile istihlāk itmekle ‘Amr ol koyunları Bekre tazmīn (16) eylese Bekr şemen-i mezbūr ile Zeyde rücū‘a kādīr olur mı (17) **el-cevāb** olur **Sms** (18)

⁴²¹ ba‘dehu A: -E₁

⁴²² Sms A: S‘b E₁

⁴²³ şemen-i mezbūrī A: şemen-i merķūmı E₁

⁴²⁴ Sms A: S‘b E₁

— و هب ماغصب اوباع اوتصدق به او اجرا و اودع او اعار (19) فهلك ضمنوا قيمته و لا يرجع الموهوب له و المتصدق عليه و المستعير (20) بما ضمنوا اعلى الغاصب ويرجع المستأجر و المورع والمرتهن بالقمه (21) عليه و يرجع المشتري بثمنه عليه و لا يرجع الغاصب من الفاصب [A 52b] (1) و لا السارق منه جامع الفصولين فى السادس عشر (2)

— Zeyd mağzeninde mevcūd olan olan yağdan şu kadar vaqıyye yağını İstanbul (3) ahālīsinden ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ ve kabz-ı şemen idüp lākin yağ (4) vezn olunmayup kabz dağı bulunmadın ‘Amr İstanbula gider olduğda (5) Zeyde *yağı vezn idüp bir seffine ile baña ba’s eyle* deyüp gitdükden şoñra (6) Zeyd ol kadar vaqıyye yağ vezn idüp Bekrūñ seffinesiyle⁴²⁵ ‘Amra ba’s (7) itdükde ol seffine eşnā-yı țariğde ğarğ ve yağ zāyi‘ olsa ‘Amr (8) şemen-i merğūmı Zeydden istirdāda kādır olur mı **el-cevāb** olur **Piri**⁴²⁶ (9)

— و ان قال البایع زنه و ال بعثه مع غلامك او غلامى ففعل و انكسر الوعاء (10) فى الطريق فالتلف من البایع الا ان يقول ادفعه الى الغلام لانه توكليل (11) الغلام و الدفع اليه كالدفع الى المشتري من بيوع البرازيه فى ١٢ (12)

Bābu’l-bey‘i’l-fāsīd ve’ş-şurūṭi’l-mufside (13)

— Zeyd mülk-i ‘arşasını dört yüz arşun olmağ üzre ‘Amra şu kadar (14) ağçeye bey‘ itdükden şoñra ol ‘arşa dört yüz olmayup şu kadar (15) nāğış oldığı zāhir olsa ‘Amr kabül itmeyüp ‘arşayı terke (16) kādır olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (17)

— و من اشترى ثوبا على انه عشرة اذرع بعشرة او اضا على انها (18) مائته ذراع بمائته فوجدها اقل فالمشتري بالخيار ان شاء اخذه (19) بجملته الثمن و ان شاء ترك هدايه فى اول البيوع (20)

— Zeyd ‘Amrdan şirā-yı fāsīd ile bir cāriye iştirā vu kabz itdükden şoñra Zeyd (21) ol cāriyeyi Bekre şemen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm eylese ‘Amr cāriyenūñ [A 53a] (1) yevm-i kabzda olan kıymetini Zeyde tazmīn itdürmeyüp cāriyeyi (2) Bekrden almağa kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (3)

— فان باعه اى باع المشتري شارء فآسد اما قبضه او وهبه و سلم (4) او ا عتقه نفذ بيعه و هبته و اعتاقه لانه لما ملكه ملكه التصرف (5) فيه فلا يتصور الفسخ فيه اتعلق مع العبد بالتصرف الثانى و فسخ (6) البيع

⁴²⁵ seffinesiyle A: seffinesine vaz‘ ve E₁

⁴²⁶ Piri A: -E₁

الاول كان بحق الشرع و حق العبد يقدم لحاجته فعليه قسمته (7) لمامرانه مضمون بالقبض كالغصب درر في
البيع الفاسد (8)

— Zeyd ulı ‘Amrı Bekre bey‘ idüp lākin emen ıkr olunmasa bey‘-i (9) mezbūr aıh olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (10)

— Bu ūretde Bekr ‘Amrı Zeydūn rızāsıyla abz idüp ba‘dehu ‘Amr (11) Bekrūn yedinde atfe enfihi fevt olsa Zeyd bey‘uñ fesādına binā‘en (12) ‘Amruñ yevm-i abzda olan ıymetini Bekre tazmīne ādir (13) olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (14)

— و لو باع شيئا فقال بعثك بغير ثمن اوقاف بعثك على ان لا ثمن له (15) كان باطلا ولو باع و سكت عن
ذكر الثمن كان فاسدا خانیه (16) فی البيع الباطل (17)

— Hind mülk-i ‘arşasını u adar zirā‘ olmak üzere behr-i zirā‘ını (18) ellişer pāreye Zeyde bey‘ idüp ba‘dehu ol ‘arşa mesāha olındukda (19) u adar zirā‘ ziyāde olduđı āhir olsa Zeyd ziyādenūn (20) her zirā‘ıçün ellişer pāreye virmege yāhud bey‘i fesh itmege rāzı olmayup (21) *ziyādeyi meccānen az iderüm* dimege ādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** [A 53b] (1)

— و فی بيع المذروع فی لحو الارض و الثواب ان لم يبين حصته (2) كل فان نقص اخذ المشتري الاقل لكل
الثمن او ترك و ان زاد (3) كان الاكثر له ای للمشتري و ان بين حصته كل بان قال كل ذراع (4) بدر هم فبا
لحصته يأخذان شاء فيهما ای الزيادة والنقصان (5) و ترك البيع ان شاء من بيع القهستانی (6)

— Zeyd mülk-i bāđçesini u adar açeye ‘Amra bey‘-i fāsıd ile bey‘ u teslīm (7) ve abz-ı emen itdükden oñra āfet-i semāviyye ile ol bāđçenūn noşān eşçārınuñ (8) bir midārı urıyup bāđçeye noşān terettüb eylese hālā māni‘-i (9) fesh bulunmamađıla Zeyd bey‘i fesh idüp bāđçeyi ‘Amrdan alduđda (10) meblađ-ı mezbūrdan ol urıyan eşçāra işābet iden midārı (11) alıoyup bāısini virmek istedükde ‘Amr *temāmen vir* deyü Zeyde (12) cebre ādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**

(13) — فاما حكم النقصان فان انتقص المبيع فی يد المشتري بافته سماويته (14) كان للبايع ان يأخذ المبيع مع
ارش النقصان و كذلك اذا كان (15) النقصان بفعل المشتري او بفعل المبيع عماديه والتاسع (16) و العشرين
(17)

— Zeyd ‘Amruñ tut bāđçesinde hāşıl olacak yaprađı āslen (18) āhir olmadın ‘Amrdan emen-i ma‘lūma iştirā ve def‘-ı emen itdükden oñra (19) Zeyd ol bāđçeyi bir müddet abt ve hāşıl olan yaprađı istihlāk (20) eylese Zeydūn ‘Amra virdiđi

şemen ol yaprağıñ yevm-i kabzda olan (21) kıymetinden ziyāde olmağıla Zeyd ol ziyādeyi ‘Amrdan istirdāda [A 54a] (1) kādır olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (2)

— الحطب و وراق الاشجار كلها من ذوات القيم عماريه فى ٣٢ (3)

— Zeyd mülk-i menzilini ‘Amra bey‘ ider olduğda ‘Amr Zeydi ölince görüp (4) gözetmek şartıyla bey‘ eylese bey‘-i mezbūr şahīh olur mı (5) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁴²⁷ (6)

— Bu şüretde Zeyd menzil-i mezbūri⁴²⁸ vech-i muḥarrer üzre ‘Amra bey‘ itdükde (7) bey‘ zımnında menzil-i mezbūra müte‘allıka da‘vādan ‘Amrı ibrā eylese (8) ibrā-yı mezbūr şahīh olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁴²⁹ (9)

— و الابراء و الاعرار فى ضمن عقد فاسد لا يمنع صحته الدعوى لان (10) بطن المتضمن يدل على بطلاق المتضمن من دعوى الزاربه (11) قبيل العاشر (12)

— Zeyd bāğçesinde ḥāşıl olup kemāl bulmayan kirazını kemāl (13) bulınca eşcārında terk şartıyla ‘Amra şu kadar aqçeye bey‘ eylese (14) bey‘-i mezbūr şahīh olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁴³⁰ (15)

— Bu şüretde ‘Amr ba‘de’l-kemāl ol kirazı ‘ahz u istihlāk itmiş (16) olsa ḥālā ‘Amr ol istihlāk itdiği kirazı Zeyde zāmin olurken (17) Zeyd rāzī olmayup *şemen-i müsem māyı vir* deyü ‘Amra cebre (18) kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (19)

— Zeyd mülk-i bāğçesini ‘Amra şu kadar aqçeye bey‘ ider olduğda ol kadar (20) aqçeyi ne zemān ‘Amra virirse bāğçeyi ‘Amrdan almaq şartıyla (21) bey‘ u teslīm ve kabz-ı şemen itdükde ol bāğçeden ‘Amrı ibrā eylese [A 54b] (1) Zeyd şemen-i merkūmı ‘Amra virüp bāğçeyi ‘Amrdan almaq istedükde (2) ‘Amr ibrā-yı mezbūra binā‘en virmemege kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **Pirī**⁴³¹ (3)

---

⁴²⁷ Ebu’l-ḥayr A: -E₁

⁴²⁸ menzil-i mezbūri A: menzili E₁

⁴²⁹ Ebu’l-ḥayr A: Sms E₁

⁴³⁰ Ebu’l-ḥayr A: Sms E₁

⁴³¹ Pirī A: Sms E₁

— باع عبد افساد او قبضه المشتري ثم ابرأه البايع عن قيمته الغلام ثم (4) مات لزم قيمته و ان ابرأه عن العبد ثم مات لا يلزمه شيء لانه اخراج (5) الغلام من كوفه مضمونا و الابراء عن قيمته حال قيامه لا يصح لان الواجب (6) لد في الفساد رد العين القائم و بعد الهلاك يصار الى قيمته من بيع الزاربه (7)

Fī't-taġrīr ve'l-ġabn (8)

— Zeyd bir kaç kürkini 'Amra şemen-i ma'lūma bey' u teslīm itdükdən şoñra (9) 'Amr bey'-i mezbūrda taġrīr ve ġabn-ı fāhiş oldıġına muṭṭali' olup (10) ba'dehu ol kürkleri bey'e 'arz eylese ḥālā 'Amr taġrīr ve ġabn-ı fāhiş ile (11) almışım deyü ol kürkleri Zeyde redde kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**⁴³² (12)

— ولو تصرف مشتري المغبون في البيع تسرف الهلاك بعد ما عرف (13) الغبن فيه لا يردده ولو تصرف فيه تصرف الامانته يردده به قنيتة (14)

Fi'l-murābaḥa⁴³³ (15)

— Zeyd 'Amra baña her ne kadar metā' bey' iderseñ onı on bir buçuġ (16) ḥisābı üzre şemen-i sâbıqlarından ziyādeye murābaḥaten bey' eyle dimekle (17) 'Amr daḡı şü kadar metā'ını onı on bir buçuġ ḥisābı üzre şemen-i (18) sâbıqlarından ziyādeye bey' u teslīm eylese ḥālā 'Amr şemen-i müsem māyı (19) Zeydden taleb itdükdə Zeyd şemen-i sâbıķı virüp ziyādesini biġayri (20) vechin virmemeġe kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (21)

Fi'l-bey'ı'l-vaşiyy⁴³⁴ [A 55a] (1)

— Zeyd vāşisi oldıġı şaġirüñ mālından bāzı menķülātı nes'eten (2) bey' şaġire nāfi' olmaġıla mellā olup deyni inkār ve ecl-i ḥulūlünde (3) edādan imtinā' ider maķūlesinden olmiyan 'Amra ecl-i müte'ārif ile (4) mü'eccelen bey' u teslīm eylese bey'-i mezbūr şaḡiḥ olur mı **el-cevāb** olur **S'b**⁴³⁵ (5)

— ولو باع الوصى شيئا من تركته الميت نسئته فان كان في ذلك (6) ضرا على اليتيم لا يجوز و ان لم يكن فيه ضرر ابان كان لا يخشى عليه (7) الحجور والمنع عبد حلول الاجل يجوز من وصايا الولو الجيه (8)

⁴³² Ebu'l-ḥayr A: -E₁

⁴³³ Fi'l-murābaḥa A: Fi'l-bey' bi'l-murābaḥati ve't-tevliyet E₁

⁴³⁴ Fi'l-bey'ı'l-vaşiyy A: Fi'l-bey'ı'l-āb ve'l-vaşiyyi ve'l-fuzūli E₁

⁴³⁵ S'b A: Sms ve S'b E₁

— Zeyd fevt olup āhar diyārda olan vereşe-yi şığār u kibārını (9) terk itdükde Zeydüñ vāşiyi-yi muhtārı ‘Amr terekeden şu kadar koyunu şemen-i (10) mişleriyle Bekre bey‘ u teslīm ve kabz-ı şemen itdükden şoñra vereşe-yi kibārdan (11) Hind şemen-i mezbūrdan hişşesini ‘Amrdan taleb itmeyüp Bekrden nesne (12) almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (13)

Bābu’l-istiḥkāk (14)

— Zeyd ‘Amrdan iştirā vu kabz itdigi cāriyesi Hindi Bekr-i ecnebiye (!5) vaşiyet itdükden şoñra muşirren fevt olup şülüş müsā‘id olmağıla (16) Bekr Hindi aḥz u istilād idüp Hind bir veled toğurup ba‘dehu (17) Bişr Hinde müstaḥaḥ çıkup ba‘de’l-işbāt ve’l-ḥükm Hindi ve veledüñ (18) yevm-i ḥuşūmetde olan kıymetini Bekrden alsa Bekr veledüñ kıymetini ve Zeydüñ (19) ‘Amra virdigi şemen nāmına ‘Amrdan nesne almağa kâdir (20) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (21)

— و الموصى له ريته اذا استولدها ثم استحقت فانه لا يرجع على [A 55b] (1) بالغ الموصى لا بالثمن و لا بقيمة الولد كما لا يردّها بعيب وجد هما (2) قاضيخان من مسائل الغرور (3)

— Zeydüñ kulu olmaḥ üzre yedinde olan ‘Amr Bekre *ben kulum* deyüp (4) lākin *beni iştirā eyle* dimeyüp ba‘dehu Bekr ‘Amrı şemen-i ma‘lūma Zeydden (5) iştirā vu kabz ve def‘-i şemen itdükden şoñra ‘Amr *ben ḥürri’l-aşlum* deyü Bekrden (6) da‘vā ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine idüp ḥürriyyetine ḥükm olınsa ḥālā (7) Bekr ‘Amra *mücerred ben kulum* demekle *şemen-i merḳūmı zāmın ol* deyü cebre (8) kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (9)

— ولو قال في وقت البيع انى عبد ولم يقل اشترى فى او قال اشترى فى ولم يقل (10) انى عبد لا يرجع عليه بالثمن فى لهم جميعا كفايه و عناية (11)

— Düyünü terekesinden ezyed oldığı ḥâlde fevt olan Zeydüñ vaşisi (12) olmamağıla ḥākim terekeden bir seffineyi şemen-i mişliyle ‘Amra bey‘ u teslīm (13) ve kabz-ı şemen idüp şemeni ğuremāya taḳsīm itdükden şoñra Bekr ol (14) seffineye müstaḥaḥ çıkup ba‘de’l-işbāt ve’l-ḥükm seffineyi ‘Amrdan (15) alsa ‘Amr şemen-i mezbūr ile ğuremāya rücu‘a kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (16)

— باع القاضى او امينه عبد الغرماء و اخذ المال فضاع و استحق العبد من (17) يد المشتري لم يضمن اى القاضى او ا منه ويرجع المشتري على الغرماء (18) درر فى اواخر مسائل الشتى من كتاب القضاء (19)

— Zeydün ‘Amrdan şemen-i ma‘lūma iştirā vu qabz ve def‘-i şemen itdiği cāriye (20) Zeydün yedinde fevt olduğdan sonra Zeyd ‘Amrdan *ol cāriye hürretü’l-aşldur* (21) deyü da‘vā ve iķāmet-i beyyine eylese beyyinesi maķbūle olup [A 56a] (1) şemen-i merķūmı ‘Amrdan istirdāda ķādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁴³⁶ (2)

— و لو حرر قنا شراه ثم اوعى تحرير باشعه قبل بيعه و طلب ثمنه يسمع لانه (3) دعوى الدين حقيقته لانه يدعى ان بيع الحرام يجز فما قبضه دين عليه (4) لا ثمن فصولين فى الثالث عشر (5)

— Zeyd cāriyesi Hindi ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm ve qabz-ı şemen (6) itdükden sonra ‘Amr *Hind hürretü’l-aşldur* deyü iķrār itmekle hākim (7) ‘Amruñ iķrārına binā‘en Hindün hürriyyetine hūkm idüp sebīlini taḥliye (8) eylese hālā ‘Amr Hindün hürretü’l-aşl oldığını işbāt (9) itmedin *mücerred vech-i muḥarrer üzre Hindün hürriyyetine hūkm olındı* deyü şemen-i (10) merķūmı Zeydden almağa ķādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (11)

— و لو لم يستحق الجاريتة و لكن اوعت انها حرة الاصل فافر المشتري (12) بذلك او استخلف فنكل و قضى القاضى بحر يتهايم يرجع المشتري (13) على البائع. الثمن شرح زيادات القاضىخان فى باب ما يقر به المشتري (14)

Fihyāri’r-ru’ye (15)

— Zeyd-i a‘mā ‘Amruñ mülk-i menzilini kendüye vaşf olunmadın iştirā eylese (16) Zeyde menzil-i mezbūr vaşf olınuğda begenmeyicek hıyār-ı rü’yet ile bey‘i (17) feshē ķādir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (18)

— و بيع الاعمى وشراهه جائز وله الخيار اذا اشترى لانه اشترى (19) مالم يره ثم يسقط خياره بجسه المبيع اذا كان يعرف باجس و (20) بشمه اذا كان يعرف بالشم و بذوقه اذا كان يعرف بالذوق (21) كما فى البصير و لا يسقط خياره فى العقار حتى يوصف له لان الوصف [A 56b] (1) يقام مقام الرؤيته هدايه فى باب خيار الرؤيته (2)

Fihyāri’l-‘ayb (3)

— Zeyd ‘Amrdan şemen-i ma‘lūma şu ķadar vaķıyye yağ iştirā vu qabz itdükden (4) sonra Zeyd ol yağun bir miķdārını ekl idüp ba‘dehu bāķisinün (5) reddini icāb ider

⁴³⁶ Sms A: -E₁

‘ayb-1 kādīmine muṭṭali‘ olsa Zeyd ḥıyār-1 ‘ayb ile (6) bākīyi ‘Amra redde kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄** (7)

— و لو اكل بعضه ثم اطلع على عيب قال محمد رحمه الله ير و الباقي و (8) يرجع بنقصان العيب فيما اكل يعطى لكل حكم نفسه و عليه الفتوى (9) عماديه فى الخامس و العشرين (10)

— Zeyd ū kadar qantār palamudını ‘Amra ū semen-i ma‘lūma bey‘u teslīm (11) idüp ‘Amr palamuduñ bir miqdārını istiḥlāk itdükden ū sonra palamuduñ (12) bākīsiniñ reddini icāb ider ‘ayb-1 kādīmi oldığı ū an ū sābit (13) olsa ‘Amr palamuduñ bākīsini ḥıyār-1 ‘ayb ile ū semenden ḥiūsesiyle (14) Zeyde redde kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (15)

— Hind Zeydden iūtirā vu qabz ve def‘-1 ū semen itdigi cāriyenüñ reddini icāb (16) ider ‘ayb-1 kādīmi oldığı zāhir olup redd-i ūadrında iken Hind (17) fevt olsa cāriye Zeydüñ yedinde iken ol ‘ayb ile mu‘ayyeye oldığı (18) vech-i ūer‘ī ūzre ūābit olıcaq Hindüñ veresi cāriyeyi Zeyde (19) redd idüp ū semen-i mezbūrı Zeydden almağa kādīr olurlar mı (20) **el-cevāb** olurlar **Sms̄** (21)

— و يورث خيار العيب و التعيين لا الشرط و الرؤيته ملتقى فى باب الخيارات [A 57a] (1)

— Zeyd ū kadar külçe ūarıklarını ‘Amra ū semen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm (2) itdükden ū sonra Zeyd āḥar diyāra gidüp ba‘dehu Bekri ū semen-i mezbūrı (3) qabza tevkil itmekle Bekr meblağ-1 mezbūrı ‘Amrdan taleb itdükde ‘Amr ol (4) ūarıklarını reddini icāb ider ‘aybına muṭṭali‘ oldum mübeyya‘ı redd (5) murād iderüm deyü da‘vā ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine iderken ‘Amra (6) meblağ-1 mezbūrı Bekre teslīm eyle deyü cebr⁴³⁷ olunur mı (7) **el-cevāb** olunmaz **Şeyḥ** (8)

(8) — الوكيل بقبض الدين يملكها اى الخصومته عند ابي خصمه حتى اقام المدعى عليه (9) بان الدارين استوفاه منه او ا برأه تقبل بينته درر من باب (10) الوكالته بالخصومته والقبض (11)

— Zeyd ‘Amruñ tevkiliyle ‘Amruñ qulı Bekri Biūre ū semen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm (12) ve qabz-1 ū semen itdükden ū sonra Biūr Bekriñ reddini icāb ider ‘ayb-1 (13) kādīmi vardur deyü Zeydden da‘vā itdükde Zeyd i‘tirāf idüp (14) rızāsıyla ḥükmi-ḥākimsiz Bekri qabül eylese ḥālā ‘Amr meblağ-1 mezbūrı (15) Zeydden taleb itdükde Zeyd

⁴³⁷ cebr A: cebre kādīr E₁

Bekri al deyüb meblağ-ı mezbûrı bigayri vechin (16) virmemeye qâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu'l-ğayr**⁴³⁸ (17)

— Hind Zeydün cāriyesini Zeydün tevkiliyle ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey’ (18) u teslīm ve şemeni ba‘de’l-ğabz Zeyde teslīm itdükden şoñra (19) cāriyenün ma‘fūne oldığı zāhir olup Hind qable’l-bey’ yedinde (20) iken ma‘fūne oldığın i‘tirāf ve bilāqazā cāriyeyi aħz u qabūl (21) eylese ‘Amr şemen-i mezbūr ile Hinde rücū‘ itmeyüp *mücerred vekilün vech-i [A 57b]* (1) *muħarrer üzre i‘tirāf u qabūl itdi* deyü şemeni Zeydden almağa qâdir (2) olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu'l-ğayr**

— Bu şüretde Zeyd kendüye şemeni redd lāzım olur zu‘mıyla ‘Amr ile şemenün bir miqdārı üzerine şulh ve def‘-ı bedel eylese hālā Zeyd bedel-i merkūmı ‘Amrdan taleb itdükde ‘Amr bigayri vechin virmemeye qâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu'l-ğayr**⁴³⁹ (3)

— الوكيل بالبيع اذا باع ثم خوصم في عيب فقبل المبيع بعرض قضاء (4) لزم الوكيل ولا يلزم الموكل و يكون المبيع الوكيل ولا يكون الوكيل (5) ان يخاصم الموكل فان خاصمه و اقام البيئته على ان هذا العيب كان (6) عند الموكل لا يقبل بيئته لان الرد بالعيب بغير قضاء بمنزلته الاقالتة (7) فيجعل في حق الكل كان الوكيل اشتراه من المشتري هذا اذا كان (8) عيبا يحدث مثله فان كان قديما لا يحدث مثله ذكر في بعض ادا ايات (9) البيوع انه يلزم و ذكر في عامته روايات البيوع و الرهن و الوكالة (10) و المأذون انه يلزم الوكيل دون الموكل و هو الصحيح قاضيخان في هل (11) في الروبالعيب و من له الخصومته من كتاب البيوع (12)

— Zeyd ‘Amrūñ cāriyesi Hindi bikt olmağ üzre ‘Amrdan şemen-i ma‘lūma (13) iştirāvu qabz itdükden şoñra Zeyd ħīn-i qurbānda Hindün bikt olmadığını (14) bildigi anda bilālebs vaṭyi terk eylese Zeyd Hindi ‘Amra redde qâdir (15) olur mı **el-cevâb** olur **Ebu'l-ğayr** (16)

— فان وطئها المشتري فعلم بالوطئ فلوز اليها كما علم انها ليست (17) ببيكر بلالبت فله الرد و الا لزمته جامع الفصولين في ٢٥ (18)

Fimā yumna‘u’r-reddu bi’l-‘ayb (19)

⁴³⁸ Ebu'l-ğayr A: -E₁

⁴³⁹ Bu fetva A nüshasında yoktur.

— Zeyd mülk-i menzilinı ‘Amra bey’ u teslīm ‘Amr dahı kabz idüp ba‘dehu (20) ‘Amr menzilüñ reddini icāb ider ‘ayb-ı kadīmıne muṭṭalı’ olduğdan şöñra (21) ‘Amr menzil-i mezbürda bir kaç gün sākin olsa hālā ‘Amr menzili [A 58a] (1) ḥıyār-ı ‘ayb ile Zeyde redde kadir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (2)

— و يبطله العرض على البيع واجارة المشتري درهنه و كتابته و المبيع (3) و الركذب و السكنى من البزازي فى نوع فيما يمنع الرد من البيوع (4)

— Zeyd ‘Amrdan iştirā vu kabz ve def-i şemen itdigi cāriyenüñ ‘Amr (5) yedinde iken maṭ‘üne olduğına muṭṭalı’ olduğdan şöñra Zeyd cāriyeyi (6) i‘tāk idüp ba‘dehu cāriye fevt olsa Zeyd noḳşān şemen ile (7) ‘Amra rücū‘a kadir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (8)

— او اعتق او دبر او استولدمع العلم بالعيب لان التصرف (9) المخرج عن الملك مع العلم بالعيب دلالاته الامسك عن الرد وذاد ليل (10) الرضا بالعيب فيبطل الرجوع بدابع فى خيار العيب من السوع (11)

— Zeyd cāriyesi Hindi ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey’ u teslīm ve kabz-ı şemen (12) itdükden şöñra ‘Amr Zeyd ile bey’i ikāle ve Hindi Zeyde teslīm (13) ve kabz-ı şemen idüp ba‘dehu Hindüñ maṭ‘üne olduğu zāhir olup (14) Zeyd vaḳt-i ikālede Hindüñ maṭ‘üne olduğu ma‘lūmı olmamağıla (15) Hindi redd-i şadrında iken Hind Zeydüñ yedinde fevt olsa cāriye (16) ‘Amruñ yedinde iken maṭ‘üne olduğu vech-i şer‘ī üzre şābit (17) olıcaḳ Zeyd ‘Amra noḳşān şemen ile mürāca‘ata kadir (18) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**⁴⁴⁰ (19)

— الحاصل ان هلاك المبيع يس كاعتاه قا فانه اذا هلك المبيع يرجع (20) بنقصان العيب سواء كان بعد العلم او قبله بحر رايق (21) كذا فى الخانيه [A 58b] (1)

— Zeyd cāriyesi Hindi ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey’ u teslīm itdükden şöñra (2) sekiz ay temāmında Hindüñ ‘inde’t-tüccār noḳşān şemen icāb ider cevfinde (3) sū‘-i ḳınye marāzına mübtelā olduğu zāhir olmağıla ‘Amr *marāz-ı mezbūr kadīmdür* (4) deyü da‘vā ve Zeyd *ḥādişdür* deyü kadīmını inkār idüp ḥazāk-ı eṭibbādan (6) Bekr ve Bişr-i ‘ādillere irā‘et olınduḳda Bekr ve Bişr *marāz-ı mezbūr sekiz aydan (7) aḳalde*

⁴⁴⁰ Bu fetvâ, E₁ nüshasında Fihriyârî’l-‘ayb bölümündedir.

*ḥādīṣ olmaḵ mümkindür*⁴⁴¹ deyü ihtiyār itmeleriyle Zeyde vech-i şer'î üzre (8) yemîn teklîf olunduḡda Zeyd yemîn eylese 'Amr cāriyeyi Zeyde redde (9) ḡādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (10)

— و ان عجز عن البيئته يحلف البايع لقد باعه و سلمه بحق هذا العقد و مابه (11) هذا العيب فان حلف برئ
وان نكل يرو عيله من بيوع البزازيه في ٦ (12)

— Zeyd *ḡulum 'Amr Gürcî cinsindendür* deyü Bekre semen-i ma'lūma bey' u teslīm (13) ve ḡabz-ı semen itdükden şoñra Bekr Zeydden *'Amr Gürcî cinsinden olmayup* (13) *Gürcîden alçaḡ cins-i āḡardandur 'Amrı alup semeni baña vir* deyü da'vā ve (14) Zeyd *'Amr Gürcîdür cins-i āḡardan degüldür* deyü inkār idüp Bekrüñ müdde'ası (15) ṡābit olmasa ḡavl-i mücerrediyile 'Amrı Zeyde redd idüp semeni Zeydden (16) almaḡa ḡādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (17)

— Zeyd Amrdan semen-i ma'lūma iştirā ve def'-i semen itdigi menzili ḡabz (18) idüp bir müddet sākin olduḡdan şoñra ba'zı kimesneler *menzil-i (19) aṡl cin yataḡıdur cin vardur deyü ḡaber virdiler 'aybı zuḡūr itdi* (20) deyü 'Amr menzil-i mezbūrı Zeyde redd ve semen-i merḡūmı istirdāda ḡādir (21) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḡayr**⁴⁴² [A 59a] (1)

Bābu's-selem (2)

— Zeyd şü ḡadar vaḡıyye kömür içün 'Amra selem ṡarīḡıyla şü ḡadar aḡçe virüp (3) ṡerā'it-i seleme⁴⁴³ ri'āyet eylese Zeyd ecl-i ḡulūlinde ol ḡadar kömürü 'Amrdan (4) ṡaleb itdükde 'Amr *aḡçeñi al* deyüp kömürü virmemeḡe (5) ḡādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḡayr** (6)

— Zeyd şü ḡadar ḡarīr içün 'Amra selem ṡarīḡıyla şü ḡadar aḡçe virüp lākin (7) ṡerā'it-i selemi ri'āyet eylemese 'Amr meblaḡ-ı merḡūmı Zeyde virirken (8) Zeyd almayup *ol ḡadar ḡarīr alurum* dimeḡe ḡādir olur mı (9) **el-cevāb** olmaz **Sms** (10)

— Zeyd şü ḡadar aḡçe medyūnı 'Amra *zimmetüñde olan ol ḡadar aḡçe ḡaḡḡum* (11) *içün selem ṡarīḡıyla baña şü ḡadar vaḡıyye yaḡ vir* deyüp 'Amr daḡı (12) ḡabül

⁴⁴¹ ḡādīṣ olmaḵ mümkindür A: ḡādīṡdür mümkindür E₁

⁴⁴² Ebu'l-ḡayr A: Ebu'l-ḡayr, Sms E₁

⁴⁴³ ṡerā'it-i seleme E₁: ṡerā'it-i selemi A

itdükden şoñra Zeyd ‘Amra nesne virmedin müfterik olsalar⁴⁴⁴ (13) ol ‘ağd-i selem bāṭıl olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (14)

— فان اسلم مأتى درهم فى كرحنطته مائته منها دين على المسلم اليه (15) و مائة نقد فالسلم فى حصته الدين باطل لفوات القبض و يجوز فى (16) حصته النقد لاستجماع شرائطه هدايه فى بابالسلم (17)

— Zeyd şu kadar vaqıyye yağ için⁴⁴⁵ ‘Amra selem ṭarīkıyla şu kadar ağçe (18) virüp ba‘dehu Zeyd ol yağı ḳable’l-ḳabz ‘Amra bey‘ eylese bey‘-i (19) mezbür şahih olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (20)

— و لا يجوز التصرف فى رأس مال السلم و المسلم فيه قبل القبض (21) هدايه فى باب السلم [A 59b] (1)

Kitābu’ş-şarf (2)

— Fındık altunı dörder ğuruşa rāyic olan beldede Zeyd ‘Amruñ (3) şu kadar fındık altunını ğaşben aḫz itdükden şoñra Zeyd ‘Amr ile⁴⁴⁶ (4) fındık altunı dörder yüz ağçeye rāyic olan beldeye geldüklerinde (5) ol ḳadar altunı ‘Amra virirken ‘Amr mücerred ğaşb itdigün beldede (6) dörder ğuruşa rāyic olmağıla her biri muḳābelesinde dörder ğuruş (7) vir dimege ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḫayr** (8)

— و فى الخانيه رجل غصب من رجل دراهم ادونا نير فى بلدة فطالبه (9) المالك فى بلدة اخرى كان عليه تسليمها و ليس المالك ان يطالب (10) بالقيمتة و ان اختلاف السعر منح فى الصرف (11)

— Zeyd ğışşı ğālib olan şu kadar çarığıñı ‘Amruñ fiḫḫası ğālib olup (12) ol çarıkdan veznen ziyāde olan şu kadar beşligi muḳābelesinde bey‘ (13) idüp ol meclisde teḳābuż bulınsa bey‘-i mezbür şahih (14) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḫayr** (15)

— و الغالب الغش منما اى من الدراهم والدنا نير فى حكم العروض (16) اعتبار الغالب فسخ بيعه اى بيع الغالب الغش بالخالص من (17) الدراهم والدنا نير ان كان اى الخالص اكثر من المغشوش صرفا (18) الجنس الى الجبس و غيره الى الزائد و صح بيعه ايضا بجنسه متفاضلا (19) بشرط التقابض فى المجلس درر فى الصرف (20)

⁴⁴⁴ olsalar E₁: olsa A

⁴⁴⁵ için A: -E₁

⁴⁴⁶ ‘Amr ile A: ‘Amra E₁

— Zeyd ğışşı ğālib olmıyan şu kadar dirhem zolotasını ‘Amruñ veznen (21) ol zolotaya müsāvī olup ğışşı ğālib olmıyan beşligi muķābelesinde [A 60a] (1) ‘Amra bey‘ idüp ol meclisde teķābuż bulınsa Zeyd nādım olup (2) beşligi ‘Amra redd idüp zolotaları ‘Amrdan almağa ķādir (3) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ħayr** (4)

— و الغالب الفضته من الدراهم والغالب الذهب من الدنايز (5) فضته وذهب حكما و يعتبر فيهما من تحريم
التفاضل مايعتبر في الجياد (6) فلا يصح بيع الخالص به اى بالخالص و لا بيع بعضه اى (7) بعض الغالب
ببعض منه الا متساويا وزنا درر في الصرف (8)

Kitābu’l-mudāyenāt (9)

— Zeyd ‘Amr zimmetinde ķarzdān olan şu kadar aķçe ĥaķķını almadın fevt (10) olup vereşesi meblaĝ-ı mezbūrı bir sene temāmına deg te’ħīr eyleseler (11) vereşe ķable ĥulūli’l-ecel meblaĝ-ı mezbūrı ‘Amrdan almağa ķādir (12) olurlar mı⁴⁴⁷ **el-cevāb** olurlar **S‘b** (13)

— مات المقرض فاجل وارثه لم يجز كما لو المقرض فصولين (14) في الرابع او الثلثين (15)

— Zeyd ‘Amr zimmetinde ķarzdān olan bir altun ĥaķķını ‘Amrdan ĥaleb itdükde (16) ‘Amr bir ķalb altun virüp Zeyd daħı bilmedin alduķdan soñra ol (17) altunuñ ķalb olduĝı zāhir olsa Zeyd ol altunu ‘Amra redd idüp (18) ‘Amr zimmetinde olan altunuñ mişlini ‘Amrdan almağa ķādir (19) olur mı **el-cevāb** olur **Pīrī** (20)

— و من له على اخر دراهم جياد فقضاها زيو فا و هو لا يعلم فانفقها (21) او هلاك ثم علم فليس عليه شئ و
قدم استيفاؤه عند ابي حنيفة [A 60b] (1) و محمد و ان كان المقروض قائماله ان يردده و يرجع بمثل حقه (2)
كافي من متفرقات البيع (3)

— Zeyd medyūni ‘Amruñ üzerine şu kadar aķçe ribħ ilzām itmek (4) irādesiyle ğümüşini bilāzarar taħlīş mümkin olmıyan bir sīm sā‘atini (5) ‘Amra nes’eten ol ķadar aķçeye bey‘ u teslīm idüp ‘Amr daħı *Zeyde* (6) *vir* deyü ol sā‘ati Bekre virüp Bekr daħı Zeyde teslīm eylese (7) Zeyd ‘Amruñ üzerine ol ķadar aķçe ribħ ilzām itmiş (8) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (9)

⁴⁴⁷ olurlar mı A: olur mı E₁

— و ان اشترى سيفاً حليته خمسون بمائة و نقد خمسين فهي حصته (10) الحليته و ان لم يبين او قال هما ثمنها و ان تفر قابلاً قبض صح في السيف (11) و دنها ان يتخلص بلا ضرر و الا بطل فيهما ملتقى في الصرف (12)

Kitābu'l-kefālet (13)

— Zeyd şu kadar keyl buğday için ‘Amra selem t̄arīqıyla şu kadar aqçe virüp (14) şerā’it-i seleme ri‘āyet itdükden sonra Bekr müsellemin fih olan ol kadar (15) keyl buğdaya kefil olsa Zeyd ecl-i hūlūinde ol kadar keyl buğday ‘Amr (16) ve Bekrūñ kangısından dilerse almağa k̄adir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (17)

— و تجوز الحوالتة بالمسلم فيه و كذلك الكفالتة الا ان في الحوالتة يبراء المسلم (18) اليه و في الكفالتة لا يبراء و رب السلم بالخيار ان شاء طالب المسلم اليه (19) و ان شاء طالب الكفيل هندية في الثالث من السلم (20) — Zeydūñ ‘Amr zimmetinde qarzdan olan şu kadar aqçe haqqına Bekrūñ medyūn (21) olmiyan ‘abd-i me’zūnı Bişr Bekrūñ izniyle kefil olsa kefālet-i mezbūre [A 61a] (1) şahīhe olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (2)

— و كفالتة العبد و ام الولد و المدبر بمال او بنفس بدون اذن المولى (3) لا يجوز في حق المولى و في حق نفسه صحيح و يوأخذ به بعد العتق (4) من كفالتة البزازيه في الاول (5)

— Ebnā-yı sebilden Zeyd bir t̄arīqa sūlūkden ḥavf idüp gitmemekle (6) ‘Amr Zeyde *ol t̄arīk maḥall-i ḥavf degüldür sūlūk eyle eger māluñ aḥz (7) alınursa ben zāminim* demekle Zeyd ol t̄arīqdan mūrūr iderken şu kadar (8) mālī aḥz olinsa Zeyd ol t̄arīqda aḥz olınan mālını (9) ‘Amra tazmīne k̄adir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (10)

— قال لأخر اسلك هذا الطريق فان أخذ مالك فانا ضامن فاخذ (11) ماله صح الضمان والمضمون عنه مجهول فصولين في ٣٠ (12)

— Zeyd zevcesi Hindi bilānafaka birağup āḥar diyāra gitdükde Hind (13) k̄ādīya varup Zeyd üzerine k̄adr-i ma’rūf yevmi şu kadar aqçe (14) nafaqa⁴⁴⁸ taqdīr itdürüp ba’dehu ‘Amr Hinde *Zeydūñ nikāḥında olduqça (15) nafaqaña kefilüm* deyüp ba’dehu Hind bir müddet Zeydūñ taht-ı nikāḥında (16) kendü mālıyla geçinse Hind müddet-i mezbūrede nafaqa-yı muqaddereyi (17) kefālet-i merķūmeye binā’en ‘Amrdan almağa k̄adire olur mı (18) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (19)

⁴⁴⁸ nafaqa A: -E₁

— ضمن لا امرأة ما فرض له القاضى على زوجها من النفقة كل شهر فان (20) ذلك يلزمح شهر واحد الا ان يقول ماوامت امرأته و عشره اشهر (21) فح بلزم كما التزمته ذخيرة فى النفقة من كتاب النكاح [A 61b] (1)

— Zeyd Hinde *zevcüñ ‘Amr ħarcuñi görmezse nafakaña ben keflüm* deyüp lākin (2) nafaka için müddet-i mu‘ayyene beyān itmeyüp yāħud *sen ‘Amruñ nikāħında* (3) *olduğça yāħud sen ħayātda olduğça* deyü ta‘mīm-i vaqt daħı itnese (4) Hind kefālet-i mezbūreye binā‘en Zeydden nesne almağa kâdir (5) olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁴⁴⁹ (6)

— الكفالتة بنفقتة المرأة اذا لم يذكر مدة معلومته لاتصح الا ان يقول (7) لاعشت او ماد مت فى نكاحه عماديه فى السادس (8)

— Zeyd ‘Amra *Bekr zimmetinde karzdan ne kadar akçe ħaħķuñ şābit olursa ben meblağ-ı* (9) *mezbūra keflüm* didükden şoñra ‘Amr Bekrden *zimmetüñde karzdan şu kadar* (10) *akçe ħaħķum vardur* deyü da‘vā ve Bekr inkār eylese ‘Amr müdde‘āsına ikāmet (11) beyyine idicek meblağ-ı mezbūrı Zeyd ve Bekrūñ kañgısından dilerse almağa (12) kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁴⁵⁰ (13)

— اذا قال ما ثبت لك على فلان من الديون فعلى او قال ما قضى له (14) على فلان فهذه الكفالتة صحيحته و ان لم يكن الضمان ثابتا فى الخال مجمع (15) ما قضى له على فلان بعد هذه الكفالتة يأخذ به به ايماشياء عماديه (16) فى التاسع و العشرين (17)

— Zeyd ‘Amra *Bekr zimmetinde her ne kadar ħaħķuñ şer‘an şābit olup Bekrūñ* (18) *üzerine ħüküm olunursa ben zāmin ü keflüm* deyüp ba‘dehu Bekr (19) āħar diyāra firār idüp gāyib olduğdan şoñra ‘Amr *Zeydüñ* (20) *muvācehesinde Bekr zimmetinde şu kadar akçe ħakkum vardur* deyü da‘vā ve ikāmet (21) beyyine eylese mesmū‘a vü maħbūle olur mı **el-cevāb** olmaz **Pirī** [A 62a] (1)

— و من كفل عن رجل بما ذاب له او بما قضى له عليه فغاب المكفول عنه (2) فاقام المدعى الكفيل ان له على المكفول عنه الف درهم لم تقبل (3) من كفالتة الهدايته (4)

— Zeydüñ ‘Amr zimmetinde karzdan olan biñ ħuruş ħaħķına Bekr (5) keflil olduğdan şoñra Zeyd ol biñ ħuruşdan beş yüz ħuruş (6) üzerine Bekr ile şulħ olup kabz-ı bedel eylese ħālā Zeyd ‘Amra (7) *mücerred vech-i muħarrer üzre Bekr ile şulħ olmağıla*

⁴⁴⁹ S‘b A: Ebu’l-ħayr E₁

⁴⁵⁰ Bu fetvā E₁ nüshasında yoktur.

bāḳī ḳalān beṣ yūz ğuruṣdan (8) zımmetüñ berī olmaz deyü ‘Amrdan nesne almağa ḳādir olur mı (9) **el-cevāb** olmaz **Sms** (10)

— قان صالح الكفيل رب المال عن الالف على خمسائه فقد برئ (11) الكفيل و الذي عليه الاصل لانه اضافة الصلح الى الايف الدين (12) و هي على الاصيل فبرئ عن خمسائه و برائه توجب براءة (13) الكفيل ثم برنا جميعا عن خمسائه باداء الكفيل من كفالته (14) الهدايته (15)

— Zeyd ‘Amra *Bekre olan şu kadar aççe deynüme kefil ol* dimekle ‘Amr kefil (16) olduḳdan soñra Bekr meblaḡ-ı mezbür ile Zeyd ve ‘Amrı muṭālebe itdükde (17) Zeyd *Bekrden meblaḡ-ı mezbürüñ şu miḳdārı⁴⁵¹ ḳarḻ mā‘adāsı ribā olup (18) ol mā‘adānun⁴⁵² mā‘adānuñ ribā oldıḡını iḳrār daḡı itmiṣidüñ* deyü da‘vā (19) ve Bekrüñ iḳrār-ı meṣrūḡına iḳāmet-i beyyine eylese Zeyd ve ‘Amr (20) mā‘adā muṭālebesinden ḡalāṣ olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (21)

— فان حر الطالب قبل ان يأخذ المال من الكفيل فاجر الطالب [A 62b] (1) عند القاضى ان المال كال ثمن خمر او ما اشبه ذلك برى الاصيل (2) و الكفيل جميعا من كفالته قاضيخان (3)

— Zeyd ‘Amr *zımmetinde ṣemen-i mübeyya‘dan olan şu kadar ğuruṣ ḡaḳḳını ayda (4) beṣer ğuruṣ edā itmek üzre şu kadar ay temāmına deg te‘cıl (5) ü taḳṣīt* itdükden soñra Bekr meblaḡ-ı mezbūra kefālet-i muṭlaḡa ile (6) kefil olsa Zeyd ḳable ḡulūli’l-ecel meblaḡ-ı mezbürüñ cümlesini Bekrden (7) ya ‘Amrdan almağa ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (8)

— و الكفالته بالمؤجل مؤجل من غير شرط من كفالته العتاييه فى (9) اول الباب الثانى (10)

— Zeydüñ ‘Amr *zımmetinde ṣemen-i mübeyya‘dan olan şu kadar ğuruṣ ḡaḳḳına (11) Bekr ve Biṣr müte‘āḳıben kefil olduḳlarından soñra Zeyd meblaḡ-ı mezbürü (12) ayda beṣ ğuruṣ virmek üzre şu kadar ay temāmına deg ‘Amrdan (13) te‘cıl ü taḳṣīt* eylese Zeyd ḳable ḡulūli’l-ecel meblaḡ-ı mezbürüñ cümlesini (14) ‘Amrdan yāḡud Bekr ve Biṣrden almağa ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (15)

⁴⁵¹ meblaḡ-ı mezbürüñ şu miḳdārı A: meblaḡ-ı mezbür ile şu kadar miḳdārı E₁

⁴⁵² mā‘adānuñ E₁: mā‘adāsı A

— رجل عليه مال حال فكفل به رجل حالا ثم ان صاحب المال اخر الذى (16) عليه الاصل فذلك يكون تأخير
اعن الكفيل و ان اخر الكفيل و ون (17) الاصيل كان له ان يأخذ الذى عليه الاصل بالمال حالا من كفالته (18)
شرح جامع الصغير لقا ضيخان (19)

Fi'r-rucū' 'ani'l-mekfūli 'anhu ve 'ademihī (20)

— Zeydün 'Amr zimmetinde ƙarzdān olan ū kadar aƙƙe haƙƙına Bekr 'Amruñ (21) emriyle kefil olduƙdan ūnra Bekr ƙable'l-edā 'Amr zimmetinde ašlā haƙƙum yoƙdur [A 63a] (1) deyü 'Amrı ibrā-yı 'āmm ile ibrā idüp ba'dehu kefālet-i merƙūmeye (2) binā'en meblağ-ı mezbūrı Zeyde edā eylese hālā Bekr *ba'de'l-ibrā edā itmekle haƙƙ* (3) *hādīŝ olmiŝ olur* deyüp meblağ-ı mezbūr ile 'Amra rucū'a (4) ƙādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ŗeyh** (5)

— ولو ابراء الكفيل الاصيل قبل الاواء الى الطالب من الدين او دهبه له (6) يصح حتى لا يرجع على الاصيل
بعد الاداء من كفالته الكفايه (7)

Kitābu'l-ħavāle (8)

— Zeydün 'Amrdan *zimmetünde ƙarzdān ū kadar aƙƙe haƙƙum vardur* deyü da'vā (9) itdükde 'Amr *ben seni meblağ-ı mezbūr ile Bekrūñ üzerine ħavāle idüp* (10) *her biriñüz ħavāleyi ƙabūl itmiŝidūñüz* deyü⁴⁵³ da'vā ve Zeyd inkār itmekle (11) 'Amr Bekrūñ ğıyābında vech-i muħarrer üzre olan da'vāsına iƙāmet (12) beyyine eylese beyyine-yi mezbūre Bekrūñ ħuzūrına deg tevaƙƙuf haƙƙında (13) maƙbūle olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ħayr** (14)

— زعم المديون انه كان احوال الدين على فلان و قبله و انكره الطالب (15) سأل الحاكم عن المديون البيئته عن
الحوالته ان احضرها و المحتال عليه (16) حاضر قبلت و برئ المديون و ان غائبا قبلت فى حق التوقيف الى
(17) حضور المحتال عليه من حوالته البزازيه (18)

Kitābu'l-ƙazā (19)

— Hind bir belde ahālīsinden Zeydden *zimmetüñde felān cihetden ū kadar* (20) *aƙƙe haƙƙum vardur* deyü da'vā Zeyd daħı *meblağ-ı mezbūrı ben saña edā* (21) *itmiŝidüm* deyü da'vā ve Hind inkār eylese Zeyd *ŝāhidlerüm bu beldede* [A 63b] (1)

⁴⁵³ deyü A: -E₁

mevcūdlardur deyü istimhāl⁴⁵⁴ itdükte murāfa‘a oldukları kâdî Zeyde (2) üç güne deg mehl virmek cā’iz olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (3)

— لو ادعى براءة من دين و قال لى بينته فى المصر يؤجل ثلثته ايام (4) جامع الفصولين فى العاشر (5)

— Ancak Zeydün nezāretinde olan evkāfuñ umūr-ı şer‘isini istimā‘a (6) me’mūr olan ‘Amr *müfettiş-i āḥaruñ nezāretinde ise daḥı istimā‘* (7) *idesün* deyü şariḥan emr-i ‘ālī şādır olmadın āḥaruñ nezāretinde (8) olan evkāfdan dükkānuñ müste‘cirinüñ mütevellisi ile olan (9) da‘vāsını istimā‘ ve hükm eylese hükmi nāfiz olur mı (10) **el-cevāb** olmaz **Pirī** (11)

— Medīne-yi Münevvere şallallāhu ‘alāmünevverihā⁴⁵⁵ kâdīsı olan Zeyde Cidde (12) gümrügi muḳāta‘ası mālından senede şu kadar aḳçe ta‘yīn olup (13) lākin ol muḳāta‘anuñ emīni olan ‘Amr meblağ-ı mezbūrı Zeyde virmeyüp (14) ba‘de’l-‘azl Zeyd İstanbula gelüp düyünü terekesinden ezyed oldığı (15) ḥālde fevt olduğdan sonra Zeydün oğlu Bekre meblağ-ı mezbūr (16) muḳābelesinde bāemr-i ‘ālī taraf-ı mīrīden şu kadar aḳçe iḥsān (17) olınsa Zeydün dāyinleri meblağ-ı mezbūrı Bekrden alup kısmet-i (18) güremāda idḥāle kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms** (19)

— اذا مات بعد تمام السنه قبل ان يخرج عطاؤه فالصحيح من الجواب فيه (20) ان لا يصير مير انا ايضا لان

استحقاق العطاء بطريق الصلته و الصلات (21) لا تتم الا با قبض و ان تبت الاستحقاق قبل القبض منح فى

الجزيته [A 64a] (1)

Faşlun fi’l-ḥabs (2)

— Zeyd ‘Amrdan *sen benüm şu kadar aḳçe kıymetlü şu maḳüle ‘abd-i ābıḳı aḥz* (3) *eyledün ḥālā yedüñdedür vir* deyü da‘vā ve ‘Amr inkār eylese Zeyd müdde‘āsına (4) vech-i meşrūḥ üzre iḳāmet-i beyyine idicek ḥākim ol ‘abdi (5) iḥzār ve şāḥibine redd için ‘Amrı ḥabse kâdir (6) olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (7)

— اذا او عا على آخر انه غصب منه عبدا او اوعى انه غصب منه (8) جاريته و غيبها و اقام البيته على ذلك

تقبل بينته و (9) يجس حتى بجى بها وير رها علا صاحبها قاضيخان فى دعوى المنقول (10)

Kitābu’ş-şehādeti fimen tuḳbelu liḳabli ve min lā (11)

⁴⁵⁴ istimhāl A: -E₁

⁴⁵⁵ şallallāhu ‘alāmünevverihā A: -E₁

— Zeyd kimesnenüñ nikāhında ve ‘iddetinde⁴⁵⁶ olmyan Hindden *sen benüm menkūḥamsun* (12) deyü da‘vā ve Hind inkār itdükde Hindüñ⁴⁵⁷ ‘aḳd-i nikāḥa vekīl olan (13) ‘Amr vekāleti zıkr itmeksizin *Hind Zeydüñ menkūḥasıdır* deyü (14) şehādet eylese maḳbūle olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (15)

— ولو شهد الوكيلان بالنكاح باثباته لا يقبل و لو شهد النها امرأته (16) يقبل والحيلته ان يشهدا بالنكاح ولا يذكر الوكالتة من التسهيل (17) شرح الطائف قبيل كتاب الدعوى (18)

— Bir ḥuşuşda Zeyd-i müteveffānuñ üzerine şehādete gelen ‘Amr ve Bekr Zeydüñ (19) babası ismini zıkr idüp lākin Zeydüñ dedesi ismini tezekkür idememekle beyān (20) idemeseler ḥālā mezbūrlar tezekkür⁴⁵⁸ itmekle Zeydüñ dedesi ismini⁴⁵⁹ (21) zıkr ü beyān eyleseler şehādetleri maḳbūle olur mı **el-cevāb** olur **Sms [A 64a]** (1)

— لو كان رجلين قالا كل شهادة نشهد بها لفلان على فلان فموزور (2) ثم جاء افشدها و قالا لم نذكر حيث قلنا ثم تذكرنا جازت شهادتهما (3) من شهادة قاضيخان (4)

— Zeyd ‘Amruñ ḳulı iken taḥammül-i şehādet idüp ba‘de’l-ıtk edā (5) eylese maḳbūle olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (6)

— و لا شهادة الملوك و الصبى الا اذا حال الق و الصغر و اريا (7) بعد العتق و البلوغ من شهادة الملتقى (8)

— Zeydüñ ‘Amr ile bir ‘arşaya müte‘allıḳa da‘vāsında Zeydüñ müdde‘āsına (9) şehādete gelen Bekr ve Bişr maḥallinde ol ‘arşanuñ ḥudūd-ı erba‘asını (10) ta‘yīn ü beyān idüp lākin cīrānuñ ismlerini bilmeseler ‘Amr *mücerred* (11) *cīrānuñ ismlerini bilmemekle şehādetlerini tutmam* dimege (12) ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (13)

— اذا قال الشهو دان كهذ المذ المدعى و ارأ فى محلته كذا نعرف حد و وها (14) اذا قمنا عند حيطانها و نشير ان احد حد و دها الى هنا و الثانى الى (15) همنا و الثالث الى همنا و الرابع الى هنا و لكنالا نعلم جبر انما فان (16) القاضى يعضى بشهادة الشهو والذين شهدوا الملك الدار للمدعى (17) قاضيخان فى دعوى الدور (18)

⁴⁵⁶ nikāhında ve ‘iddetinde E₁: nikāḥ ‘iddetinde A

⁴⁵⁷ Hindüñ E₁: Hind A

⁴⁵⁸ tezekkür A: tezkır E₁

⁴⁵⁹ ismini E₁: -A

— Bir belde ahālīsinden Zeyd ‘Amruñ *ḥāric-i beldede*⁴⁶⁰ olup mülkiyyet üzre (19) *mutaşarrıf oldığı ‘arşa için benüm mülkümdür* deyü belde-yi mezbûre kâdısı (20) ḥuzûrında ‘Amrdan da‘vâ itdükde Zeyde ol ‘arşanuñ ḥudûdunu (21) ve aşḥâb-ı ḥudûduñ ismleriyle âbâ vu ecdâdı ismlerini zıkr ü beyân [A 65a] (1) itmek lâzım olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (2)

— Bu şüretde Zeydüñ müdde‘āsına şehâdet iden kimesnelere daḥı (3) ol ‘arşanuñ ḥudûdını ve aşḥâb-ı ḥudûduñ ismleriyle âbâ vu ecdâdı⁴⁶¹ (4) ismlerini zıkr ü beyân itmek⁴⁶² lâzım olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (5)

— Bu şüretde ‘Amr *mücerred ‘arşa ḥāric-i beldede olmağıla vech-i muḥarrer üzre* (6) *olan da‘vāñ mesmû‘a ve iḳāmet ideceğüñ beyyineñ maḳbûle olmaz* (7) dimege kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (8)

— و من اوعى عقار احدوه وذكر انه فى يدا المدعى عليه و انه يطالبه (9) لانه تعذر التعريف بلا شاهته لتعذر النقل فيصار الى التحديد فان (10) العقار يعرف به و يذكر حدور الاربعة و يذكر اسماء اصحاب (11) الحدود انسابهم ولا بد من ذكر الجدلان تمام التعريف به عند (12) ابى حنفيه على ما عرف هو الصحيح و كما يشترط التحديد فى الدعوى (13) يشترط فى الشهادة هدايه فى اول الدعوى (14)

— Ṭoḳsan yaşında olup ma‘tuh olan Zeyd ‘atehi ḥālinde (15) ‘Amruñ müdde‘āsına şehâdet eylese maḳbûle olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (16)

— لا تقبل شهادة الببيان و المجانين و المعتوه بمنزله المجنون اذا كان (17) الرجل يجن ساعته و يفيق ساعته فشهد فى حال افا قته (18) تقبل شهادته هندية فيمن لا تقبل شهادته (19)

— Şerā’it-i İslāmı bilmedin Zeyd ve ‘Amruñ şehâdetleri maḳbûle (20) olur mı **el-cevâb** olmaz (21)

— Bu şüretde Bekr-i kâdî Zeyd ve ‘Amruñ şehâdetlerini ḳabûl ve mücibiyle [A 65b] (1) ḥükm eylese ḥükmî nâfız olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (2)

— Zeyd ‘Amr ve Bekr ile on gün bir beldede sâkinler olup Bekrüñ (3) zevcesi Hind ile izvâc mu‘āmelesi itdigine ‘âlimler iken⁴⁶³ bilâ‘özr (4) sükût itdüklerinden soñra

⁴⁶⁰ ḥāric-i beldede A: ḥāric-i belde E₁

⁴⁶¹ ismleriyle âbâ vu ecdâdı A: -E₁

⁴⁶² itmek A: -E₁

Zeyd ve ‘Amr ve Bekr muḳaddemen *dāyinüm Bişr zimmetinde* (5) olan *şu kadar aḳçe*⁴⁶⁴ *ḥaḳḳımı almadum eger aldum ise zevcem Hind üç ṭalāk* (6) boş olsun deyüp ba‘dehu Bekr meblağ-ı mezbūrı *ḳable’l-ḥalf* (7) *beş ay muḳaddem Bişrden almışdum* deyü iḳrār idüp bu vechile *Hind* (8) *Zeydden üç ṭalāk boş*⁴⁶⁵ *olmuşdur* deyü şehādet eyleseler (9) maḳbūle olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (10)

— اجاب المشايخ فى شهود شهدوا فى الحرمة مغلطته بعد ما اخا وا (11) شهادتهم خمسته ايام من غير عذر
لا تقبل ان كانوا اعالمين يعشهم (12) عيش الازواج من شهادة القنيتة (13)

Fīta’dīli’ş-şuhūd (14)

— Bir ḥuşuşda Zeydün üzerine şehādet iden kimesnelerün ğiyāblarından (15) ta’dil veyā cerḥ olunmaḳ ol kimesnelerün şehādetlerinün ḳabül ve ‘adem-i (16) ḳabūlinde kifāyet ider mi **el-cevāb** ider **S‘b** (17)

— و وقع الا كتفاء بتز كيته السر فى زما ننا لان تزكيته العلانيته بلاء (18) وفقنته من شهادة الدرر (19)

— Kebīr olan Zeyd-i zimmi şeref-i İslāmı müşerref olup lākin Zeyd (20) ḥavf-ı helākden nāşī ḥitānı terk eylese mücerred vech-i muḥarrer üzre (21) ḥitānı terk ile Zeyd fāsıḳ olup Zeydün ‘adāleti sākıṭa [A 66a] (1) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (2)

— و العدالة لا يعدم بترك الختان اذا كان ترك الختان بعذر (3) محيط برهاني فى الشهادة (4)

Cerru’l-mağnem def’u’l-mağrem ve şibhihimā (5)

— Ḳuṭṭā‘-ı ṭarīḳden bir ṭā’ife ebnā-yı sebīlden bir ḳāfilenün⁴⁶⁶ yollarını (6) başup cümlesinün māllarını nehb ü ğaret itdüklerinden şoñra (7) ol ḳāfileden Zeyd ve ‘Amr ve Bekr ve Bişrden *siz bizüm ṭarīḳımızı başup* (8) *māllarımızu*⁴⁶⁷ *nehb ü ğaret iden*

⁴⁶³ iken A: olup E₁

⁴⁶⁴ aḳçe E₁: -A

⁴⁶⁵ *olsun* deyüp ba‘dehu Bekr meblağ-ı mezbūrı *ḳable’l-ḥalf beş ay muḳaddem Bişrden almışdum* deyü iḳrār idüp bu vechile *Hind Zeydden üç ṭalāk boş* A: -E₁

⁴⁶⁶ ḳāfilenün E₁: ṭā’ifenün A

⁴⁶⁷ māllarımızu E₁: mālımızu A

tā'ifedensinüz deyü da'vā itdüklerinde (9) müdde'alarına ol kâfileden⁴⁶⁸ Hâlid ve Velid şehâdet eyleseler maqbûle (10) olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (11)

— و لو قال قطعوا علينا و على اصحابنا و اخذ و امالنا لا تعبل هندية (12) قبيل كتاب السير (13)

— Zeyd 'Amrdan *zimmetüñde karzdan şu kadar akçe haqqum vardur* deyü da'vā (14) ve 'Amr inkâr itdükde Zeydüñ müdde'asına Zeydüñ dāyinleri Bekr ve Bişr (15) şehâdet eyleseler 'Amr *mücerred Bekr ve Bişr dāyinlerüñ olmalarıyla şehâdetlerini* (16) *tutmam* dimege kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (17)

— و تجوز شهادة رب الدين لمديونه بما هو من جنس دينه قاضيخان (18) في الشهادة (19)

— Zeyd fevt olup evlād-ı şıgār u kibārını terk itdükde 'Amr *Zeydüñ (20) evlād-ı kibārından Zeyd zimmetinde felân cihetden şu kadar akçe haqqum* vardur (21) deyü da'vā itdükde 'Amruñ müdde'asına Bekr ile şıgārıñ vaşiy-i muhtārları⁴⁶⁹ [A 66b] (1) olan Bişr şehâdet eyleseler evlād-ı kibār *mücerred vaşī olmağıla (2) şehâdetini tutmazuz*⁴⁷⁰ dimege kâdir olurlar mı **el-cevâb** olmazlar **Sms** (3)

— اذا ش هد الوصى بدين الميت و الورثته صغار او بعضهم صغار لا (4) تقبل شهادته لانه يثبت شهادته حق نفسه و لو كانت الورثته (5) كبار اجازت شهادته لو شهد بدين على الميت جازت شهادته على (6) كال حال قاضيخان في فصل شهادة المتهم (7)

Fi'ş-şehâdeti bi't-tesāmu'î (8)

— Da'vā-yı nikāḥda⁴⁷¹ bilātefsīr semā'ıla şehâdet maqbûle olur mı (9) **el-cevâb** olur **Sb**⁴⁷²

(10) — و لا يجوز المشاهدان يشهد بشئ لم يعاينه الا النسب و الموات (11) و الدخول و النكاح و ولايته القاضى فانه يسعه ان يشهد بهذه الاشياء (12) ذا خبر بها من يثق به هدايه فى الشهادة (13)

— Düyünü terekesinden ezyed oldığı hâlde fevt olan Zeydüñ düyününü (14) edāya vaşī olan 'Amr Bekrüñ yedinde olan menzil için Zeydüñ terekesinden (15) olup *sen menzil-i mezbûrı Zeydüñ fevtinden soñra gaşben aḥz eyledüñ* (16) deyü da'vā

⁴⁶⁸ kâfileden A: kâfile E₁

⁴⁶⁹ vaşiy-i muhtārları A: vaşileri E₁

⁴⁷⁰ tutmazuz A: dutmazuz E₁

⁴⁷¹ nikāḥda M₂: nesebde A

⁴⁷² Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

itdükde Bekr *menzil-i mezbür vaqf-ı şahih ile vaqf ve tevliyet (17) ü süknâsı ‘ulemâya meşrûta olup Zeydün fevtinden sonra*⁴⁷³ *menzil-i (18) mezbûrı hâkim Zeydün maḥlûlinden baña tevcîḥ idüp yedüme hüccet virmekle (19) menzil-i mezbûra tevcîḥ-i hâkimle mutaşarrıfım* deyü da‘vâ itdükde Bekrün (20) müdde‘âsına şehâdete gelen Bişr ve Hâlid *menzil-i mezbür tevliyet ü süknâsı (21) ‘ulemâya meşrûta olmaḡ üzre vaqf-ı şahih ile vaqfdur* deyü sema‘ıla [A 67a] (1) şehâdet eyleseler maḡbûle olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ḡayr** (2)

— Bu şüretde murâfa‘a oldukları kâdî Bişr ve Hâlidün ba‘de’t-ta‘dîl (3) ve’t-tezkiye şehâdetlerini ḡabûl ve menzil-i mezbûruñ vech-i muḡarrer üzre vaḡfiyyetine (4) ḡükm idüp hüccet virse ḡükmi nâfiz ve hücceti mu‘tebere (5) olur mı **el-cevâb** olur **Ebu’l-ḡayr** (6)

— الشهادة على اصل الوقف بالشهرة بحوز في المختار و كذا الشهادة (7) بسماع و لو صرحانه فصولين في الثالث عشر (8)

— Bir vaḡfuñ mütevellîsi Zeyd ‘Amruñ biḡarîḡı’ş-şirâ mülki olmaḡ üzre (9) taşarrufında olan menzil için⁴⁷⁴ *vaqf-ı mezbûruñ müsteḡallâtındandır*⁴⁷⁵ deyü (10) da‘vâ ve ‘Amr *mülkümdür* deyü inkâr itdükde⁴⁷⁶ Bekr ve Bişr Zeydün müdde‘âsına (11) semâ‘ıla şehâdet eyleseler ‘Amruñ taşarrufı vech-i muḡarrer⁴⁷⁷ üzre sebeb-i (12) mülk sened-i şer‘îye müstened⁴⁷⁸ olıcaḡ mezbûrlaruñ şehâdetleri (13) maḡbûle olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (14)

Fi’ş-şuhreti ve’t-tevâtur (15)

— Bir miḡdâr arâzî Zeyd-i vâḡıfuñ vaqf-ı arâzîsinden olmaḡ üzre (16) ḡurbında vâḡı‘ tîmâruñ mutaşarrıfları ḡuzûrlarında kırḡ sene zabḡ (17) u taşarruf olunup tîmâr mutaşarrıfları bu müddetde bilâ‘özr sükût (18) itmişler iken ḡâlâ ol tîmâruñ mutaşarrıfı ‘Amr *ol arâzî sinîn-i (19) mezbûreden muḡaddem mutaşarrıf oldıḡım*

⁴⁷³ Zeydün fevtinden sonra A: -E₁

⁴⁷⁴ biḡarîḡı’ş-şirâ mülki olmaḡ üzre taşarrufında olan menzil için A: -E₁

⁴⁷⁵ müsteḡallâtındandır A: müsaḡḡafâtındandır E₁

⁴⁷⁶ itdükde A: eylese E₁

⁴⁷⁷ vech-i muḡarrer A: vech-i meşrûḡ E₁

⁴⁷⁸ müstened A: binâ‘en E₁

tīmāruñ arāzīsindendür (20) deyü da'vā eylese mesmū'a olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr**⁴⁷⁹ (21)

— Bu şüretde murāfa'a oldukları kādī 'Amruñ da'vā-yı merķūmesini [A 67b] (1) istimā' ve ol arāzī 'Amruñ tīmārī arāzīsinden olmaķ (2) üzre ḥükm eylese ḥükmi nāfiz olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (3)

Fi's-şehādeti'z-zimmī 'ale'l-muste'men (4)

— Zeyd-i zimmīnūñ 'Amr-ı müste'men ile olan da'vāsında Zeydūñ müdde'āsına (5) Bekr ve Bişr-i zimmīler şehādet eyleseler maķbūle olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (6)

— و الذمی علی مثله و ان اختلفا للته و علی المستامن و ون عكسه (7) ملتقى الا بحر فى الشهادة (8)

Bābu ih̄tilāfi's-şāhidīn (9)

— Zeyd 'Amrdan *sen benüm şu maķūle*⁴⁸⁰ *şu kadar eşyāmı ğaşben aḥz* (10) *itmişidūñ* deyü da'vā ve 'Amr inkār itdükde Bekr ve Bişr 'Amruñ (11) *eşyā-yı merķūmeyi ğaşben aḥz itdüm* deyü ikrārına şehādet (12) eyleseler maķbūle olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (13)

— لو اوعى الغصب و شهد حد هما على الغصب و الاخر على الاقرار (14) بالغصب لا تقبل ولو شهد اعلى الاقرار بالغصب تقبل عماديه

(15) — Zeyd 'Amruñ yedinde olan menzil için *şu kadar aķçe deynüm muķābelesinde* (16) *menzil-i mezbūrī bişarṭi'l-vefā saña bey' u teslīm itmişidüm*⁴⁸¹ *meblaġ-ı* (17) *mezbūrī alup menzili baña teslīm eyle* deyü 'Amrdan da'vā ve 'Amr (18) *sen menzil-i mezbūrī ol kadar aķçeye baña bāten bey' u teslīm itmişidūñ* (19) deyü bişarṭi'l-vefā bey'i inkār itdükde *Zeyd menzil-i mezbūrī meblaġ-ı merķūm* (20) *muķabelesinde 'Amra bişarṭi'l-vefā bey' eyledi deyü* Bekr şehādet ve Bişr (21) 'Amruñ *Zeyd menzil-i mezbūrī meblaġ-ı merķūm muķābelesinde bişarṭi'l-vefā* [A 68a] (1) *baña bey' itmişidi* deyü ikrārına şehādet eyleseler (2) maķbūle olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (3)

⁴⁷⁹ Ebu'l-ḥayr A: -E₁

⁴⁸⁰ şu maķūle A: -E₁

⁴⁸¹ itmişidüm A: itmişidi E₁

— او عى بىعا بشرط الوفاء فانكر ذو اليد فشهد انه باعا بشرط الوفاء (4) وآخر انه اقر المشتري انه اشترى بشرط الوفاء يقبل لان فى البيع (5) لفظ الانشاء ولفظ الاقرار واحد فصولين فى ١١ (6)

Bābu'r-rucū' 'ani'ş-şhādeti (7)

— Zeyd 'Amrdan bir ḥuṣūṣı da'vā ve 'Amr inkār idüp Zeydün müdde'āsına (8) Bekr ve Bişr şehādet itdüklerinden şoñra mezbūrlar ḳable'l-ḥükm şehādetlerinden (9) rucū' eyleseler şehādet-i merḳūmeye binā'en ḥuṣūṣ-ı mezbūr 'Amrdan (10) Zeyde ḥükm olunur mı **el-cevāb** olunmaz **Sms**⁴⁸² (11)

— فان رجحا قبل الحكم لايحكم ملتقى البحر (12)

— Zeyd 'Amr-ı müteveffānuñ terekesini ḳabz iden vereşesinden 'Amr şülüş-i (13) *mālinı baña vaşiyyet idüp ba'dehu muşirren fevt olmışıdı* deyü (14) da'vā vereşe inkār idüp Zeydün müdde'āsına Bekr ve Bişr şehādet (15) itmeleriyle ḳāḏī şehādetlerini ḳabūl ve mücibiyle tereke-yi 'Amruñ şülüşini Zeyde (16) ḥükm idüp Zeyd daḥı terekenüñ şülüşini vereşeden alduḳdan şoñra (17) Bekr ve Bişr ḳāḏī ḥuzūrında şehādetlerinden rucū' eyleseler vereşe şülüş-i (18) merḳūmı Bekr ve Bişre tazmīne ḳādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms**⁴⁸³ (19)

— او عى رجل ان فلان الميت اوصى له بالتلت من كل شي افاقام (20) البيئته فقضى ثم رجعت اضمنو اجمع التلت هندية (21) من الرجوع عن الشهاده فى الثامن [A 68b] (1)

Fītercīḥi'l-beyyināt (2)

— Hibede ikrāh beyyinesiyle tav' beyyinesi cem' olsa ikrāh beyyinesi (3) evlā olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (4)

— ولوزنت امرأة اوسرقت و قصد ز وجها على اتلاف عضو منها (5) او يطلقها على مالها فى هبت له مالها وقع رجعى بلاشي لانه بمعنى (6) الاكراه ولو انكر الزوج بذلك فالقول له و ان اقاما البيئته فيبينه (7) المرأة اولى من تزويج البيئات فى اول الهبته الغاتم البغدادى (8)

— Zeyd cāriyesi Hindi 'Amra bey' u teslīm itdükden şoñra Zeyd (9) 'Amrdan *ol cāriyeyi saña üç yüz seksen ğuruşa bey' u teslīm (10) itmişidüm* deyü da'vā ve ikāmet-i beyyine idüp 'Amr daḥı *ancaḳ (11) yüz seksen ğuruşa bey' u teslīm*

⁴⁸² Sms A: -E₁

⁴⁸³ Sms A: -E₁

itmışidüñ deyü da‘vā ve iḳāmet (12) beyyine eylese ḳaḅısuñ beyyinesi evlādur **el-cevāb** Zeydün beyyinesi **Şeyḥ** (13)

— و اذا اختلفا المتبا يعان فى البيف فادعما احد هما ثنا و اوعى البايع (14) اكثر منه فاقام احد هما البيئته
قضى له بها و ان اقام كل واحد منهما (15) بينته كانت البيئته المثبته الزيادة اولى لان البيئات الاثبات (16) و
لا تعارض فى الزيادة هدايه فى التحالف من الدعوى (17)

— Zeyd ‘Amrdan muḁārebe ṫāriḳıyla aldığı aḳçeyi metā‘a bozup (18) İstanbula⁴⁸⁴
giderken furtınadan sefıne batup metā‘-ı mezbūr (19) žāyi‘ olduḁan şoñra ‘Amr
Zeydden *ben meblaḅ-ı mezbūrı saña virirken (20) ancak İzmire sefer itmek üzere
virmışidüm* deyü da‘vā ve iḳāmet (21) beyyine idüp Zeyd daḅı *sen ol vaḳtten şoñra
diledigüñ beldeye [A 69a] (1) sefer eyle deyü ta‘mīm itmışidüñ* deyü da‘vā ve
iḳāmet-i beyyine eylese (2) Zeydün beyyinesi evlā olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**
(3)

— فان اقاما البيئته فان وقتا وقتين احد هما قبل صاحبه تعصى بالبيئته (4) التى اخر الا مرين و يكون هذا من
باب العمل بالبيئتين لان العمل بهما (5) ممكن بان يجعل كانه اذن له بالعموم اولا ثم نهاه عن العموم اواذلا (6)
له بيلخصوص اولا ثم اذن له بالمعموم من مضارته الذخيره (7) فى الرابع عشر (8)

— Zeyd oḅlum ‘Amra ḳarzdān şu ḳadar aḳçe deynüm vardur deyü iḳrār (9) itdükden
şoñra Zeyd fevt olduḁa sā‘ir vereşe Zeyd marāz-ı mevtinde (10) *iḳrār itmışidi* deyü
da‘vā ve iḳāmet-i beyyine idüp ‘Amr daḅı (11) *şıḥhatinde iḳrār itmışidi* deyü da‘vā ve
iḳāmet-i beyyine eylese ḳaḅısuñ (12) beyyinesi evlādur **el-cevāb** ‘Amruñ
beyyinesi **S‘b**⁴⁸⁵ (13)

— رجل اقر لوارثه بشي ثم اختلف المقر له و بقيته الورثه فقال المقر له (14) كان الاقرار فى صحته و قال
بقبيته الورثه لابل كان فى المرض كان (15) القول كول من يدعى انه كان فى مرضه فان اقاما جميعا البيئته
فبيئته (16) المقر له اوله قاضيخان في اقرار المريض من كتاب الامرار (17)

— Hind Zeyd-i müteveffānuñ vereşesinden *ben Zeydün ṫalāḳ-ı ric‘ī ile muṫallaḳası
(18) olup ‘iddetüm münḳaziyye olmadın Zeyd fevt oldu terekesinden (19) ḥişşemi
virüñ* deyü da‘vā ve müdde‘āsına iḳāmet-i beyyine idüp (20) vereşe daḅı Hinde Zeyd
seni şıḥhatinde bāyinen taṫliḳ idüp ba‘dehu (21) fevt oldu terekesinden saña ḥişşe

⁴⁸⁴ İstanbula E₁: İslāmbola A

⁴⁸⁵ S‘b A: -E₁

yokdur deyü da‘vā ve müdde‘ālarına [A 69b] (1) iḳāmet-i beyyine eyleseler
kaḅısuñ beyyinesi evlādur⁴⁸⁶ **el-cevāb** (2) vereşenüñ beyyinesi⁴⁸⁷ **Ebu’l-ḥayr** (3)

— امرأة او عت على ولد ميت انها كانت امرأة ابينه مات وهى (4) فى نكاحه وطلبت الميراث فجدد الابن و
اقامت البينته ثم ان (5) الابن اقام البينته ان اباه كان طلقها ثلثا و انقضت عدها (6) قبل موته تقبل بنته الابن فى
الصحيح من طلاق تعارض البيئات لا من غانم (7)

— Hind fevt olup terekesini emīn-i beytü’l-māl olan ‘Amr (8) ḳabz itdükde Zeyd
‘Amrdan *ben Hindüñ mu‘taḳā vü velā cihetinden* (9) *ḥaşren vārişiyüm* deyü da‘vā ve
müdde‘āsına⁴⁸⁸ iḳāmet-i beyyine idüp (10) ‘Amr daḅı *Hind ḥürretü’l-aşl olup terekesi
beytü’l-māle ‘ā’iddür* (11) deyü da‘vā ve iḳāmet-i beyyine eylese ‘Amruñ beyyinesi
evlā (12) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (13)

— رجل مات و ترك مالا و بنتا فاقام رجل البينته انه كان عبده فاعتقه (14) و ان و لاه له و اقامت البنت بينته
انه كان حر الاصل ذكر فى و لاء (15) الاصل ان البينته بينته البنت من دعوى الخائنه (16)

— Zeyd mülk-i menzilini ‘Amra şemen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm itdükden şoñra (17)
Zeyd vaḳt-i bey‘de bālīg olmamışidum deyüp⁴⁸⁹ ‘Amr *bālīg olmışiduñ* (18) dise ḳavl
Zeydüñ olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— Bu şüretde ikisi daḅı müdde‘ālarına iḳāmet-i beyyine eyleseler ‘Amruñ (20)
beyyinesi evlā olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (21)

— و لو اقام البايع بينته انى بعته فى صغرى و اقام المشتري بينته انك [A 70a] (1) بعته بعد البلوغ فبينته
المشترى اولى لانه يثبت العارض (2) قسه فى باب البينتين (3)

— Zeydüñ⁴⁹⁰ Hind ile mīrāşa müte‘allıḳa da‘vāsı olmağıla Zeyd ḥuşuş-ı mezbürdan
(4) Hindi ibrāya ‘Amrı tevkīl idüp ‘Amr daḅı ḥuşuş-ı mezbürdan (5) Hindi
mü’ekkiline izāfet ile ibrā itdükden şoñra Zeyd *ben ḥīn-i* (6) *tevkilde bālīg olmayup
şāğīridüm* deyü da‘vā ve iḳāmet-i beyyine (7) idüp Hind daḅı *bālīg olmışiduñ* deyü

⁴⁸⁶ evlādur A: evlā olur E₁

⁴⁸⁷ vereşenüñ beyyinesi E₁: vereşenüñ beyyine evlādur A

⁴⁸⁸ müdde‘āsına A: -E₁

⁴⁸⁹ deyüp A: deyü E₁

⁴⁹⁰ Zeydüñ A: Zeyd E₁

da'vā ve iḳāmet-i beyyine (8) eylese Hindüñ beyyinesi evlā olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (9)

— Bu ūretde murāfa'a oldukları ḳāḏī Zeydün beyyinesini ḳabūl ve⁴⁹¹ (10) mūcibiyle ḥūkm eylese ḥūkmi nāfīz olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (11)

— Zeyd 'Amruñ yedinde olan Hind için *zevcemdür* deyü da'vā (12) ve iḳāmet-i beyyine idüp 'Amr daḥı *benüm zevcemdür* deyü da'vā ve (13) iḳāmet-i beyyine idüp ikisi daḥı tāriḥ beyān eylemeseler Hind (14) 'Amra ḥūkm olunur mı **el-cevāb** olunur⁴⁹² **Sms** (15)

— رجالن ادعيا نكاح امرأة فجددت لهما فايها اقام البينته تقضى له (16) و ان اقاما البينته و ليست هي في يادحد هما يبطل البيئات لان (17) النكاح حالته الحيوه لا يحتمل الشركته و ليس احد هما اولى من الاخر (18) و ان اقام كل واحد منهما البينته انهاله وكانت المرأة في يد احد هما (19) يقضى بها لصاحب اليد قاضيخان في دعوى النكاح (20)

Kitābu'l-vekālet (21)

— Zeyd 'Amr ile bir ḥuṣūṣa mūte'alliḳa da'vāsında a'mā olan Bekri tevkīl [A 70b] (1) idüp Bekr daḥı ḥuṣūṣ-ı mezbūrı 'Amrdan da'vā itmek istedikde (2) 'Amr *a'mānuñ vekāleti ṣaḥīḥe olmaz*⁴⁹³ deyü Bekri da'vādan men'e ḳādir (3) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (4)

— و اذا اوصى الرجل الى امرأة اوالى الا عمى فهو جاوز لان كل واحد (5) منهما يصلح و كيلا و وليا من وصايا التاتارخانيه في ٣١ (6)

— Zeyd-i mecnūn cūnūnı ḥālinde mülk-i menzilini bey'e 'Amrı tevkīl eylese ṣaḥīḥ (7) olur mı **el-cevāb** olmaz **S'b**⁴⁹⁴ (8)

— و المجنون الذى يجن و يضيق اذا وكل في حال جنونه لا يصح (9) فى الخامس من و كالتة التاتارخانيه (10)

⁴⁹¹ ve A: idüp E₁

⁴⁹² olunur E₁: olur A

⁴⁹³ olmaz A: degüldür E₁

⁴⁹⁴ S'b A: Ebu'l-ḥayr E₁

— Zeydün ‘Amr ile şu kadar aqçeye müte‘allıka da‘vāsı olmağıla ‘Amr Zeyd ile (11) huşūmete Bekri tevkīl Bekr dağı vekāleti kabūl idüp ba‘dehu Zeyd (12) Bekr ile murāfa‘a olduqda Bekr ‘Amr zimmetinde Zeydün ol kadar aqçe haqqı (13) oldıgını hākim hużūrında ikrār eylese Bekrün ikrārı mu‘teber olup (14) Zeyd meblağ-ı mezbūrı ‘Amrdan almağa kādır olur mı **el-cevāb** olur **S‘b**⁴⁹⁵ (15)

— و صح اقرار الوكيل بالخصومته عند القاضى و قند غيره لا (16) من وكالته الوكالته (17)

— Zeydün Hind ile şu kadar aqçeye müte‘allıka da‘vāsı olmağıla Hind Zeyd ile (18) huşūmete ‘Amrı tevkīl itdükde Hind ‘Amra *benüm ‘aleyhime ikrāruñ* (19) *cā’iz olmya* deyü mevşūlen ve muttaşılan istiṣnā itmiş iken Zeyd ‘Amr (20) ile murāfa‘a olduqda ‘Amr *Zeydün Hind zimmetinde ol kadar aqçe haqqı* (21) *vardur* deyü ikrār eylese Zeyd ‘Amruñ ikrārına binā‘en Hindden nesne **[A 71a]** (1) almağa kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (2)

— و ولو وكالته غير جائز الاقرار عليه صح فى ظاهر الروايته و انما يصير الاستثناء (3) اذا كان موصولاً اختار فى الاقضيته انه يصح موصولاً كان او (4) مفصولاً من وكالته الخلاصته فى الثانى (5)

— Zeyd ‘Amrı ḥaşmı Bekr ile olan da‘vā ve huşūmātdan Bekri ibrāya (6) tevkīl itdükde ‘Amr Bekri ibrā idüp lākin ibrāyı Zeyde muzāf (7) kılmasa ibrā-yı mezbūr şahīḥ olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (8)

— رجل و كل رولابان يبر أخصم عن الدعوى والخصومات فابراه (9) و لم يضيف البراء الى الموكل لم ليصح فى الرابع عشر من (10) دعوى الخلاصته (11)

— Zeyd ‘Amrdan *āḥar diyārda olan Bekrün zimmetünde ṣemen-i mübeyya‘dan* (12) *şu kadar aqçe haqqı olup Bekr ṣemen-i mezbūrı senden da‘vā ve kabza* (13) *beni tevkīl itdi* deyü da‘vā itdükde ‘Amr Zeydi taṣdīk idüp (14) ol kadar aqçeyi Zeyde virdükden soñra Bekr gelüp ṣemen-i merķūmı (15) ‘Amrdan taleb itdükde ‘Amr *ṣemen-i merķūmı kabza Zeydi tevkīl* (16) *itmekle ben dağı Zeyde virdüm Zeyd dağı saña virdi* deyü da‘vā (17) itdükde Bekr *ben Zeydi aṣlā tevkīl itmedüm ve Zeydden nesne almadum* (18) deyü inkār idüp Bekrün Zeydi vech-i muḥarrer üzre tevkīli ve Zeydün (19) Bekre ol kadar aqçe virdigi ṣābit olmamağıla Bekr ‘Amrdan tekrār (20)

⁴⁹⁵ S‘b A: -E₁

ol kadar akçe alsa ‘Amr Zeydi taşdıķ idüp meblağ-ı mezbûrı (21) virdükde Bekr *seni tekzîb idüp meblağ-ı mezbûrı benden tekrâr alursa* [A 71b] (1) *meblağ-ı mezbûrı*⁴⁹⁶ *baña zâmin olur mısın* deyü tekfil itmiş olmasa (2) mücerred Bekr Zeydi tekzîb idüp ‘Amrdan tekrâr ol kadar akçe almağıla (3) ‘Amr daħı Zeydi tekzîb idüp meblağ-ı mezbûrı Zeyde taźmîne (4) kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **S‘b**⁴⁹⁷ (5)

— Zeyd ‘Amra *benüm Őu kadar eŐyâ mı rehn virüp bir kimesneden* (6) *baña karz biñ ğuruŐ alıvir* deyü ‘Amrı tevkîl ve eŐyâ-yı mezbûreyi (7) ‘Amra teslîm itdükden Őoıra ‘Amr Bekre *baña biñ ğuruŐ karz* (8) *vir* demekle Bekr daħı ‘Amra biñ ğuruŐ karz virüp ‘Amr daħı (9) eŐyâ-yı mezbûreyi Bekre biřariķı’r-rehn teslîm idüp ba‘dehu (10) ‘Amr meblağ-ı mezbûruñ beŐ yüz ğuruŐını Zeyde teslîm idüp (11) mâ‘adâsı ‘Amruñ yedinde zâyi‘ olsa ħâlâ Zeyd ‘Amra *beŐ yüz* (12) *ğuruŐ virüp fekk-i rehn idüp eŐyâ-yı mezbûreyi getir* (13) didükde ‘Amr *mücerred senüñ tevkîlüñ ile istiķrâz itmeme ile ol* (14) *zâyi‘ olan beŐ yüz ğuruŐı zâmin ol* deyü Zeyde biğayri vechin (15) cebre kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (16)

— Bu Őüretde ‘Amr beŐ yüz ğuruŐdan ziyâde Zeydüñ řağallüben Őu kadar (17) akçesini alsa Zeyd ol ziyâdeyi ‘Amrdan istirdâda kâdir (18) olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (19)

— و لو بعث رجلا ليستقرضه فاقرضه فضاغ يده ولو قال (20) الرسول اقرض المرسل ضمن المرسل و لو قال اقرضنى المرسل ضمن (21) رسوله و الحاصل ان التوكيل بالاقرض جائز لا بالاستقراض و الرسالته [A 72a] (1) بلاستقراض جائز و لو اخرج وكيل الاستقراض كلامه مخرج الرسالته (2) يقع القرض الأمر و لو مخرج الوكالته بان اضاف الى نفسه يقخ الوكيل (3) وله منعه من أمره و لو دفعه اليه موكله شيئاليرهن بصير وكيله (4) راها بدينه ولايضمن الرهن الدفعه بامرہ جامع الفصولين (5) فى الثلثين

— Zeyd ‘Amrdan *Bekr-i vâlî Őu kadar akçe dâyini Biřri senüñ üzeriñe ħavâle sen daħı ħavâleyi kabûl itmekle Biř meblağ-ı mezbûrı da‘vâ ve senüñle ħuŐûmete beni tevkîl itmişidi* deyü da‘vâ ve vekâlet-i merķûmeye iķâmet-i beyyine itdükde ‘Amr ve Bekr ħaŐşı muķâta‘asını baña Őu kadar akçeye iltizâmla virüp ba‘dehu bedel-i iltizâmdan edâ itmek üzre Biřri benüm üzerime ħavâle-yi maķayyede ile ħavâle

⁴⁹⁶ benden tekrâr alursa meblağ-ı mezbûrı A: -E₁

⁴⁹⁷ S‘b A: Sms E₁

itmekle havāle-yi merķūme Fasdadur deyü da'vā Zeyd daḥı vech-i mübeyyen üzre havāle-yi merķūmenüñ Fasda oldıḡını kādī huzūrında ikrār ve 'Amrı da'vā-yı meşrūhasında taşdıķ eylese Zeydüñ ikrārı mu'teber ve cā'iz olup 'Amr Zeyd ve Bişrūñ muṭālebelerinden ḡalāş olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁴⁹⁸

— Bu şüretde Bişr 'Amra *ben Zeydüñ vech-i muḡarrer üzre ikrārını tutmam havāle-yi merķūmenüñ vech-i muḡarrer üzre Fasda oldıḡını işbāt eyle ve illā meblaḡ-ı mezbūrı senden alurum* dimege kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**⁴⁹⁹ (6)

Fi'l-vekāleti bi'l-bey' (7)

— Zeyd şu kadar emti'asını bey'e 'Amrı tevķil itmekle 'Amr ol emti'ayı (8) kendi dāyini Bekre şemen-i mişli olan şu kadar aķçeye bey' u teslīm (9) itmekle şemen-i merķūm 'Amruñ Bekre olan deyninüñ ol miķdārına takāş (10) vaķı' olsa Zeyd şemen-i merķūmı 'Amra tazmīn itmeyüp ol emti'ayı (11) Bekrden almaḡa kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (12)

— والوكيل البيع اذا كان المشتري عليه دين على قول ابي حنيفة (13) و محمد يصير الثمن قصاصا على الوكيل و يضمن الوكيل لموكله و على قول (14) ابي يوسف لا يصير قصاصا من وكالته القاضيخان (15)

— Zeyd 'Amruñ cāriyesi Hindi 'Amruñ tevķiliyle Bekre şemen-i ma'lūma (16) bey' u teslīm ve ḡabz-ı şemen idüp şemen-i merķūmı 'Amra teslīm (17) itdükden soñra cāriyenüñ reddini icāb ider 'ayb-ı kādīmi oldıḡı (18) beyyine ile şābit olup Bekr cāriyeyi ḡıyār-ı 'ayb ile Zeyde redd idüp (19) Zeyd daḥı cāriyeyi 'Amra redd-i şadrında iken cāriye-yi merķūme (20) ḡatfe enfıhi fevt olsa ḡalā Zeyd şemen-i merķūmı 'Amrdan istirdād (21) murād itdükde 'Amr *mücerred cāriye ḡatfe enfıhi fevt oldı* deyüp⁵⁰⁰ [A 72b] (1) şemen-i merķūmı virmemeyege kādır olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (2)

— و لو روالمقشتری المبيع على الوكيل بالبيع بعيب بينته اونكول رده على (3) الأمر مر دوکالته الزيلعی (4)

⁴⁹⁸ Bu fetva A nüshasında yoktur.

⁴⁹⁹ Bu fetva A nüshasında yoktur.

⁵⁰⁰ deyüp A: deyü E₁

— Zeyd ve ‘Amr esīrcilikde ‘aḳd-i űirket itdüklerinden űoñra Bekr cāriyesi (5) Hindi bey’e Zeydi tevkīl itdükde *diledigüñ kimesneye bey’e eyle* dimemişken (6) Zeyd Hindi űemen-i mişliyle ‘Amra bey’e kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (7)

— و لو كيل بالبيع و الشراء اليعقد مع من ترد شهادته له كاصله فرعه (8) و عرس و سيد لعبده و مكاتبه و شركة فيما يشتر كانه من وكالته (9) الدرر (10)

— Zeyd űu kadar metā‘ımı nuḳūd muḳābelesinde bey’e ‘Amrı tevkīl itdükden űoñra (11) ‘Amr Zeydüñ iznsiz ol metā‘ı Bekrüñ űu kadar çuḳası muḳābelesinde (12) biṭariḳı’l-muḳāyaza Bekre bey’e u teslīm idüp ba‘dehu Zeyd bey’e müciz olmadın (13) Zeyd⁵⁰¹ ol metā‘ı ‘Amr ve Bekrüñ ḳaḅısına dilerse tazmīne kâdir olur mı (14) **el-cevāb** olur **Sms** (15)

— الوكيل بالبيع يجوز بيعه بالقليل و الكثير و العرض عند ابى حهيفه وقالوا (16) لايجوز بيعه بنقصان لا يتغابن امناس فيه و لا يجوز بالدرر اهم والذنانير لان مطلق (17) الامر يتقيد بالمتعارف لان التصرفات لدفع الناجات (18) فيتقيد بمواقعها والمتعارف البيع بمثل الثمن و بالنقور هدايه (19) فى فصل التوكيل بالبيع (20)

— Zeyd ‘Amruñ tevkīliyle ‘Amruñ űu kadar vaḳıyye başdurmasını űemen-i mişli (21) olan űu kadar aḳçeye Bekre⁵⁰² bey’e u teslīm itdükden űoñra Zeyd űemen-i [A 73a] (1) merḳümüñ űu miḳdārını ‘Amruñ iznsiz ḥaṭṭ idüp ba‘dehu mā‘adāsını (2) Bekrden alup ‘Amra virse Zeyde űemenden⁵⁰³ ḥaṭṭ itdigi miḳdārı (3) ḳamān lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Piri**⁵⁰⁴ (4)

— و لو وهب الثمن من المشتري او ابراء منه او حط عنه جازو يضمن (5) ملتقى فى فصل الوكيل بالبيع و الشراء (6)

— Hind zevci Zeydüñ tevkīli ile Zeydüñ mülk-i menzilini űemen-i mişline ‘Amra (7) bey’e u teslīm itdükden űoñra ḳabz-ı űemen itmedin Hind ‘Amr ile (8) bey’e iḳāle eylese ‘Amrdan űemen-i mezbūr sāḳıṭ olur mı (9) **el-cevāb** olur **Piri**⁵⁰⁵ (10)

⁵⁰¹ Zeyd E₁: Bekr A

⁵⁰² Bekre A: -E₁

⁵⁰³ Zeyde űemenden A: Zeyd űemeninden E₁

⁵⁰⁴ Piri A: -E₁

Bu fetvâ, E₁ nüshasında Fi’l-vekāleti bi’ş-şirâ bölümünde bulunmaktadır.

⁵⁰⁵ Piri A: -E₁

Bu fetvâ, E₁ nüshasında Fi’l-vekāleti bi’ş-şirâ bölümünde bulunmaktadır.

— و لو اقاله صح و سقت الثمن عن المشتري و لزم الوكيل من وكالته (11) ملتقى الابحر (12)

Fi'l-vekāleti bi'ş-şirā (13)

— Zeyd 'Amra *benüm için Hindüñ felān menzilini iştirā eyle* didükde 'Amr (14) lā ve na'amdan birini dimeyüp ba'dehu 'Amr *ol menzili iştirā itdükde (15) nefsüm için iştirā itdüm* dise ol menzil 'Amruñ (16) olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄**⁵⁰⁶ (17)

— و فى شركته الفتاوى رجل قال لآخر اشترلى جاريتيه فلان فلم يقل (18) المأمور نعم ولم يقل لا وذهب فاشترى ان قال اشتريتها الاقر (19) فهى الامر و ان قال اشتريتها نفسه فهى له من وكاله الحلاصه (20)

— Zeyd Hindüñ bir mu'ayyen menzilini şirāya 'Amrı tevkiil idüp 'Amr dağı (21) vekāleti qabūl itdükden şoñra 'Amr menzil-i mezbūrı nefsiçün şu kadar [A 73b] (1) eşvābı muqābelesinde Hindden biṭarīqı'l-muqāyaza iştirā vu qabz ve eşvābı (2) Hinde teslīm eylese ḥālā Zeyd *mücerred vekāleti qabūl itmekle menzil-i mezbūr (3) benüm mülküm olmış* olur deyü menzili 'Amrdan almağa qādir olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **Sms̄**⁵⁰⁷ (5)

— و ليس الوكيل بشراء معين شراؤه لنفسه و ان شراه بخلاف (6) ماسمى من الثمن او بغير النقود وقع له ملتقى فى باب لاوكالته بالشراء (7)

Fimesā'ili'l-me'mūr (8)

— Zeyd 'Amra *Bekre vır* deyü şu kadar aqçe virüp 'Amr dağı meblağ-ı mezbūrı (9) 'ıyālinde olan ḥıdmetkārı Bişre virüp Bişr dağı meblağ-ı mezbūrı (10) Bekre teslīm eylese ḥālā Zeyd emrine nādım olup meblağ-ı mezbūrı 'Amra (11) yāḥud Bişre tazmīne qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḥ**⁵⁰⁸ (12)

— رجل دفع الى رجل الف درهم و قال له او فعل الى فلان بالرى فذفع المورع (13) المال الى رجل ليدفعها الى فلان بابرى فاخذ فى الطريق فلا ضمان (14) على المودع و لو كان الدافع حيا ضمن المورع الا ان يكون الاخر فى (15) عياله فلا ضمان عليه كذا فى فتاوى قاضيخان هندیه فى السادس (16) من كتاب الوديعه (17)

⁵⁰⁶ Sms̄ A: -E₁

⁵⁰⁷ Sms̄ A: -E₁

⁵⁰⁸ Şeyḥ A: -E₁

— Zeyd ‘Amruñ emriyle kendi mālından qadr-i ma‘rūf ſu qadar aqçe ſarf (18) idüp ‘Amruñ zevcesi Hindi infāq eylese Zeyd maſrūfını (19) ‘Amrdan almağa qādir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b**⁵⁰⁹ (20)

— و مجرد الامر بالانفاق يكفى وقوله انفق على ولدى او على اهلى و فى (21) بناء دارى فانفق له الرجوع بلا شرط بزازيه فى الثالث من ادب القاضى [A 74a] (1)

— Zeyd ‘Amra *kendi mālũndan ſu qadar aqçeye Bekr iün bir menzil iſtirā (2) ve Bekre teslĩm eyle meblağ-ı mezbũri ben saña vireyũm* demekle ‘Amr (3) kendi mālından ol qadar aqçeye bir menzil iſtirā ve Bekre teslĩm eylese (4) hālā ‘Amr Bekre *meblağ-ı mezbũri Zeydden alamadum menzilden ık menzili (5) ben zābı iderũm* dimege qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁵¹⁰ (6)

— و لو قال هب لفلان الف درهم على انى ضامن ففعل جازت (7) الهبته و يضمن الأمر المأمور و الأمران يرجع فى الهبته ولا يرجع (8) الدافع قاضىخان فى مسائل الامر بنقدالمال من الكفالتة (9)

Bābu ‘azl el-vekĩl ve ‘ademihı (10)

— Zeyd ſu qadar eſyāsını bey‘e ‘Amrı tevkĩl idüp ba‘dehu ‘Amr (11) eſyāyı bey‘ itmedin Zeyd ‘Amrı vekālet-i mezbũreden ‘azl idüp (12) lākin haber-i ‘azl ‘Amra vāſıl olmadın ‘Amr eſyā-yı merķũmeyi ſemen-i (13) miſlleriyle Bekre bey‘ u teslĩm ve qābz-ı ſemen itdũkden ſoñra (14) haber-i ‘azl ‘Amra vāſıl olsa Zeyd bey‘-i mezbũri feſhe qādir (15) olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁵¹¹ (16)

— و الموكل ان يغزل الوكيل عن الوكالتة فانلم يبلغه الغزل فهو على (17) وكالتة و تصرفه جائز حتى يعلم هدايه فى عزل الوكيل من الوكالتة (18)

— Zeyd berāt ile mutaſarrıf olduėı hāſſı qaryelerinũñ a‘ſār-ı ſer‘iyyesini (19) qābza ‘Amrı tevkĩl ider olduėda kullemā ‘azultuke fe‘ente vekĩlĩ mazmũnı (20) ũzre vekālet-i devriyye ile Zeydi⁵¹² tevkĩl ‘Amr daėı qābũl⁵¹³ itdũkden ſoñra (21) Zeyd

⁵⁰⁹ S‘b A: -E₁

⁵¹⁰ S‘b A: -E₁

⁵¹¹ S‘b A: -E₁

⁵¹² Zeydi E₁: -A

⁵¹³ ‘Amr daėı qābũl A: E₁-

‘Amra⁵¹⁴ *vekālet-i merķūmeden seni*⁵¹⁵ ‘*azl itdüm*⁵¹⁶ dise⁵¹⁷ ğayrı nesne söylemese⁵¹⁸ bu kavı ile ‘Amr⁵¹⁹ [A 74b] (1) vekāletden müte‘azzil olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**⁵²⁰ (2)

— و قال كلما عزلتک فانت وکیلی فکلما یغر له یصیر وکیلا لانه علق (3) الوکالته بالعزل و الوکالته تقبل التعلیق بالشرط ای شرط فاذا اعزله (4) یصیر وکیلا قاضیخان فی فصل التوکیل من وکالته (5)

— Hind mütevellisi oldığı vaqf-ı karyenüñ maḥşül-i şer‘isini qabza (6) Zeydi tevkil ider olduĝa kullemā ‘azultuke fe‘ente vekilī maẓmūnı üzre (7) vekālet-i devriyye ile Zeydi tevkil itdükden sonra Hind Zeyde *seni* (8) *vekālet-i mezbūreden ‘azl itdüm* deyüp ğayrı nesne söylemese Zeyd (9) vekālet-i merķūmeden müte‘azzil olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh**⁵²¹ (10)

— Bu şüretde Zeyd karye-yi mezbürenüñ⁵²² maḥşül-i şer‘isini qabz itmek (11) istedikde karye-yi merķūme ahālisi Zeyde *mücerred vech-i muḥarrer üzre Hindüñ* (12) ‘*azli ile müte‘azzil olmuş olursun* deyüp virmemege qādir (13) olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Şeyh**⁵²³ (14)

Kitābu’d-da‘vā (15)

— Ḥubb-ı ğilmān ile müttehem olmayup şalāḥ ile ma‘rūf olan Zeyd⁵²⁴ (16) şābb-ı emred olan ‘Amrdan *qāḍī ḥuzūrında saña Bekre vir deyü şu maḥūle* (17) *şu qadar aqçe kıymetlü şu qadar eşyā virmişidüm lākin Bekre* (18) *virmeyüp yedüñde qaldı vir* deyü da‘vā itdükde *qāḍī şābb-ı* (19) *emredden da‘vā olunmaz* deyü Zeydüñ

⁵¹⁴ Zeyd ‘Amra A: Hind Zeyde E₁

⁵¹⁵ vekālet-i merķūmeden seni A: seni vekāletden E₁

⁵¹⁶ itdüm E₁: iderüm A

⁵¹⁷ dise A: deyüp E₁

⁵¹⁸ ğayrı nesne söylemese E₁: -A

⁵¹⁹ bu kavı ile ‘Amr A: Zeyd E₁

⁵²⁰ Sms A: -E₁

⁵²¹ Bu fetvā E₁ nüshasında yoktur.

⁵²² karye-yi mezbürenüñ A: karye-yi merķūmedenüñ E₁

⁵²³ Şeyh A: -E₁

⁵²⁴ Zeyd A: -E₁

da‘vāsını biğayri vechin istimā‘dan (20) imtinā‘a kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁵²⁵ (21)

— Zeyd ‘Amr-ı müteveffānuñ ḥaşren vārişi Bekrden ‘Amr *zimmetinde felān cihetden* [A 75a] (1) *şu kadar aqçe ḥaqqum vardur sen ‘Amruñ terekesinden benüm ‘Amr zimmetinde* (2) *olan ḥaqqumdan ezyed şu kadar aqçe kabz idüp hattā vech-i muḥarrer üzre* (3) *kabzuñı ikrār daḥı itmişidüñ* deyü da‘vā ve Bekr Zeydüñ ‘Amr zimmetinde (4) ol kadar aqçe ḥaqqı oldığını ve *terekeden ašlā nesne kabz itmedüm* (5) deyü bi’l-küllüye inkār eylese Zeyd ‘Amr zimmetinde ol kadar aqçe ḥaqqı (6) oldığına ve Bekrñ ikrār-ı meşrūhına ikāmet-i beyyine idicek (7) ba‘de’l-ḥalf meblağ-ı mezbūrı Bekrden almağa kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms**⁵²⁶ (8)

— بر رهن على دين على الميت و على وفاء التركته به لابدمن بيان التركته (9) حتى لو كان عقار الابد من بيان حدوده و ان اوعى اقرار الورثته بالوفاء (10) لايحتاج الى بيان التركته و الا صح انه تقبل بلا بيان التركته و عليه الفتوى (11) فى الرابع من دعوى البزازيه (12)

Fi’d-def (13)

— Zeyd ‘Amruñ yedinde olan bir metā‘ını *mülkümdür* deyü ‘Amrdan⁵²⁷ da‘vā (14) itdükde ‘Amr Zeyde Bekr *muḥaddemen mülki olmağ üzre metā‘-ı mezbūrı benden* (15) *da‘vā itdükde sen Zeydüñ da‘vā-yı mezbūresine şehādet* (16) *itmişidüñ* deyü da‘vā ve müdde‘āsını vech-i şer‘î üzre işbāt (17) idicek Zeydi def’e kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Şeyḥ** (18)

— المدعى عليه اقام بينته ان المدعى شهد بهذا الفلان او انه استو هبه (19) منى تند فى عنه الخصومته من دعوى منيته المفتى (20)

— Zeyd ‘Amrdan *zimmetüñde felān cihetden şu kadar aqçe ḥaqqum vardur* deyü (21) da‘vā itdükde ‘Amr *ben seni ol kadar aqçe deynüm ile Bekrñ üzerine* [A 75b] (1) *ḥavāle idüp her biriñüz ḥavāleyi kabül itmişidüñüz* deyü da‘vā (2) ve Zeyd inkār eylese ‘Amr müdde‘āsını vech-i şer‘î üzre Bekrñ ḥuzūrında (3) işbāt idicek Zeydüñ muḥālebesinden ḥalāş olur mı (4) **el-cevâb** olur **S‘b** (5)

⁵²⁵ Ebu’l-ḥayr A: -E₁

⁵²⁶ Sms A: Şeyḥ E₁

⁵²⁷ ‘Amrdan A: -E₁

— زعم المديون انه كان الحال الدين على فلان و قبله و انكره الطالب (6) سأل الحاكم عن المديون البيئته على الحوالتة ان احضرها و المحتال عليه (7) حاضر قبلت و برئ المديون و ان غائبا قبلت في حق التوقيف (8) الى حضور المحتال عليه بزايه في الحوالتة (9)

— Zeydün zevcesi Hind Zeydden *sen beni üç talāk ile taṭlīk (10) eyledün* deyü da‘vā ve Zeyd *ben seni üç talāk ile taṭlīk itdükden şoñra (11) sen ba‘de inķızāi’l-‘iddet nefsiñi şühüd maḥzarlarında küfvün ‘Amra (12) tezvīc ve ‘Amr seni vaṭy idüp taḥlīl-i şer‘ī bulunduğdan şoñra (13) ‘Amr bāyinen taṭlīk idüp ba‘de inķızāi’l-‘iddet nefsiñi şühüd (14) maḥzarlarında baña tezvīc idüp ḥattā bir vech-i muḥarrer el-yevm zevcem oldıgıñı (15) iķrār daḥı itmişidün* deyü da‘vā ve Hind bi’l-küllıye inkār eylese Zeyd (16) Hindün iķrār-ı meşrūḥına iķāmet-i beyyine idicek Hindi def‘ idüp (17) Hind ile izvāc mu‘āmelesine kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (18)

— و لو بر هنت على طلاقات ثلث و برهن الزوج انها اقرت بعد (19) الطلاقات الثلث انها رعتدت و تزوجت بآخر و دخل بها (20) و طلقها و مضت عدتها و تزوجت و هی امرأته اليوم فقل هذا (21) ليس بد فع و الصحيح انه دفع معين الحكام في الثلثين من القضاء

— Hind ‘Amrdan *sen benüm şu maḥūle şu kadar aḳçe kıymetlü cāriyemi ḡaşb idüp yedüñde helāk oldı zāmin ol* deyü da‘vā ‘Amr *cāriyeyi saña redd ü teslīm itmişidüm* deyü da‘vā ve⁵²⁸ müdde‘āsına iķāmet-i beyyine idicek Hindi def‘e kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**⁵²⁹ [A 76a] (1)

— Hind ‘Amrdan *sen benüm şu maḥūle şu kadar aḳçe kıymetlü cāriyemi (2) ḡaşben aḥz idüp yedüñde helāk oldı zāmin ol* deyü da‘vā (3) ve ‘Amr inkār idüp Hind müdde‘āsına iķāmet-i beyyine itdükde ‘Amr (4) *ben ol cāriyeyi seniñ iznüñle aḥz itmişidüm* deyü da‘vā ve (5) müdde‘āsına iķāmet-i beyyine idicek Hindi def‘e kâdir (6) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**⁵³⁰ (7)

— اقام بيئته انك غصوبت حماری و هلاك في يدك ف قال ذو اليد (8) ذهبت بحماره ولكن باجازته و اقام بيئته تسمع و تقبل (9) قسمه في الدعوى (10)

⁵²⁸ ‘Amr cāriyeyi saña redd ü teslīm itmişidüm deyü da‘vā ve M₂: -E₁

⁵²⁹ Bu fetva A nüshasında yoktur.

⁵³⁰ Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

— Zeyd *şu kadar aqçesini ahar diyāra götür qarındaşum* ‘Amra vir deyü Bekre (11) virüp Bekr daḥı meblağ-ı mezbūri sefīne ile götürürken furtınadan (12) sefīne paralanup⁵³¹ meblağ-ı mezbūr zāyi‘ olduğdan sonra Zeyd fevt (13) olup vereşesi Bekrden *sen meblağ-ı mezbūri Zeydün iznsiz sefīne ile (14) götürürken zāyi‘ oldı zāmin ol* deyü da‘vā itdüklerinde Bekr (15) *Zeyd meblağ-ı mezbūri baña sefīne ile götürmege izn virmişidi* deyü (16) da‘vā ve müdde‘āsını vech-i şer‘ī üzre işbāt idicek vereşeyi (17) def’e kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr**⁵³²

— Zeyd ‘Amrdan *zimmētūnde şu kadar aqçe haqqum vardur* deyü da‘vā ve ‘Amr *meblağ-ı mezbūri temāmen saña edā itdüm* deyü da‘vā itdükde Zeyd *gerçek edā itdün lākin ben Bekre ol kadar aqçe ikrāz u teslīm itdigümden sonra Bekr meblağ-ı mezbūri saña olan ol kadar aqçe deyni için virüp sen daḥı baña virdün öyle olıcaq edāñı tutmam* deyü ‘Amrdan tekrār nesne almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁵³³ (18)

— Zeyd fevt olup terekesini oğlu ‘Amr kabz itdükden sonra (19) Hind zuhūr idüp *ben Zeydün menkūhası iken Zeyd fevt (20) olmışidi terekeden hişşemi vir* deyü da‘vā ve ‘Amr Hind Zeydün (21) ḥīn-i fevtinde menkūhası olduğımı inkār idüp Hind ikāmet [A 76b] (1) beyyine itdükde ‘Amr *Zeyd seni taṭlīk idüp ‘iddetün münkaziyye olduğdan (2) sonra fevt olmışidi* deyü da‘vā ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine (3) idicek Hindî def’e kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (4)

— رجل مات عن اولاد فادعت المرأة ميراثها وقالت المرأة (5) كنت منكوحته ابنكم و انكرت الورثة دعواها و اقامت المرأة (6) بينته على النكاح فقالت الورثة في دفع دعواها ان ابانا قد كان (7) طلقها ثلاثا و انقضت عدتها قبل موته هل يكون هذا دفعا لدعواها (8) ينظران انكر و انكاحها اصلا بان قالو الم يكن ابانا تزوجها او قالوا (9) ماكانت هي زوجته لابينا قط لا يكون هذا دفعا لدعواها وان لم (10) ينكر و انكاحا اصلا انما انكر و اميراثها فقالو اليس لها ميراث الزوجات (11) او قالو اليس لها ميراث الزوجته او قالو لم يكن زوجته لا بينا (12) عند الموت فهذا دفع صحيح تاتارخنيه فيلثالث و العشرين الدعوى (13)

— Zeyd *sen benüm gaşben bir gümüş devātumı alduñ vir* deyü ‘Amrdan da‘vā ve ‘Amr (14) *ben ol devāti saña i‘āde idüp ba‘dehu senden aḥz itdüm* (15) deyü da‘vā ve

⁵³¹ paralanup A: delinüp E₁

⁵³² Ebu’l-ḥayr A: -E₁

⁵³³ Bu fetvâ A nüshasında yoktur.

müdde‘āsına iḳāmet-i beyyine idicek Zeydi def‘e ḳādir (16) olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄** (17)

— او عى انه اخذ رابته بغير حق و هلاك فى يده فاقام المدعى عليه بينته (18) انه اخذ هابحق لما انها ملكى كان دفعا صحيحا عماديه فى الثانى (19)

— Zeyd ‘Amruñ yesinde olan ‘arşa için *benüm mülküm olup sen ol* (20) ‘arşayı⁵³⁴ *benden gāşben aḥz eyledüñ* deyü da‘vā itdükde ‘Amr⁵³⁵ *ol ‘arşa* (21) *Bekr-i gāyibüñ mülki olup Bekr ol ‘arşayı baña ĩcār u teslīm itmişidi* [A 77a] (1) deyü da‘vā ve müdde‘āsına iḳāmet-i beyyine idüp Zeydi def‘e ḳādir (2) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms̄** (3)

— و اما اذا ادعى الفعل على ذى الیدبان قال غصوبته منى (4) او قال اودعتك او قال اشتریت منك و اقام ذو الید البینته على وصوله اليه من جهت (5) الغائب بسبب لا یفید ملك الرقبته لا تندفع عنه الخصومته خلاصته (6) فى السابع عشرین الدعوى (7)

— Zeyd ‘Amruñ yesinde olan bāğ için *mülkümdür* deyü da‘vā itdükde ‘Amr (8) *sen ol bāğı bey‘e Bekri tevkil itmekle Bekr dağı ol bāğı şemen-i mişliyle* (9) *baña bey‘ u teslīm ve ḳabz-ı şemen itmişidi* deyü da‘vā ve Zeyd inkār (10) eylese ‘Amr müdde‘āsını vech-i şer‘ī üzre işbāt idicek Zeydi (11) def‘e ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄** (12)

— و لو قال هذالى اشتریته من فلان الذى وكلته بالبيع یسمع دعواه (13) من دعوى الخانيه (14)

— Zeyd ‘Amrdan *zimmētüñde felān cihetden şu ḳadar aḳçe ḥaḳḳum vardur* deyü da‘vā (15) itdükde ‘Amr *ben meblağ-ı mezbūri saña edā itmişidüm* deyü da‘vā (16) ve Zeyd inkār idüp ‘Amr müdde‘āsını işbāt idememekle Zeydden (17) *sen meblağ-ı mezbūrdan beni ibrā itmişidüñ* deyü da‘vā ve müdde‘āsını (18) vech-i şer‘ī üzre işbāt idicek Zeydi def‘e ḳādir (19) olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄** (20)

— رجل ادعى على اخر دينا فقال المدعى عليه قداديتہ ثم ادعى انه ابراه (21) يكون مسموعا و لا يكون متنا قضا لانه لا تتناقض فيه من دعوى جواهر الفتاوى [A 77b] (1)

⁵³⁴ arsayı A: arsañı E₁

⁵³⁵ ‘Amr E₁: -A

— Zeydün ‘Amr zimmetinde qarzdān olan ū kadar aqçe haqqına Bekr kefil (2) olup ba‘dehu Zeyd kefalet-i merkūmeye binā‘en meblağ-ı mezbūrı Bekrden taleb (3) itdükde Bekr *ben kefil olduğdan ūnra sen meblağ-ı mezbūrdan ‘Amruñ zimmetini (4) ibrā itmekle benüm zimmetüm dağı berī oldı* deyü da‘vā ve Zeyd inkār eylese Bekr (5) müdde‘āsına iķāmet-i beyyine idicek Zeydi def‘e kādīr olur mı (6) **el-cevāb** olur **Sms** (7)

— كفل بثمان او بمهرثم الكفيل برهن على فساد البيع او انكاح لا تقبل لان (8) اقدامه على التزام المال اقرار منه لصحته وجوب المال فلا يسمع منه بعده (9) دعوى الفساد ولو برهن على ايفاء الاصيل و على برائه قبل لانه تقرير (10) الوجوب السابق جامع الفصولين فى العاثر (11)

— Zeydün ‘Amr zimmetinde qarzdān olan ū kadar aqçe haqqına Bekr kefil olup (12) ba‘dehu altı ay mūrūrında Zeyd meblağ-ı mezbūrı Bekrden taleb itdükde Bekr *ben (13) kefil olduğumda bu günden kırk bir gün temāmına deg kefil olup⁵³⁶ kırk bir gün temāmında kefaletden berī olmağ üzre (14) muvaqqaten kefil olmuşıdum* deyü da‘vā ve müdde‘āsına iķāmet-i beyyine itdükde (15) Zeyd Bekrden *sen kırk bir gün mūrūr itdükden ūnra meblağ-ı mezbūra şāniyen (16) kefalet-i muṭlağa ile kefil olmuşıduñ* deyü da‘vā ve Bekr şāniyen kefalet-i muṭlağa ile (17) kefil olduğımı inkār eylese Zeyd müdde‘āsına iķāmet-i beyyine idicek (18) meblağ-ı mezbūrı Bekrden almağa kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

Nev‘un fi‘l-maḥmeseti ve mā yunāsibuhā (20)

— ما قول مولانا شيخ الاسلام و مفتي الانام كاشف استار (21) الحقايق الدينيته مدالله ظلال بقاه ورضائه عنه [A 78a] (1) وارضاه فى رجلين استئجر ابنتا موقوفا من اوقاف خليل الرحمن على (2) بينا و عليه التحيته من متوليها و اتخذاه لعصر الزيتون و تصرفا (3) فيه باجر معلوم وجاء آخر و ادعى عليهما ان هذا البيت قد كان (4) ملكالا بى مات و تركه ميراثالى و قالوا فى جوابه ان البيت وقف (5) من اوقاف خليل الرحمن على بينا و عليه الاسلام آجره متوليه (6) الغائب عن المجلس منا و سلمه الينا لا ملك لنا فيه قط واقاما (7) على ذلك بينته فهل تندفع عنهما خصومته المدعى افتو مامأجور من (8) الجواب نعم تند فى عنهما خصومته شيخ (9) — و لو قال ذواليد هذا الشئ او دغنيه اداعارنيه اوأجرنيه زيد (10) و برهن عليه سقطت خصومته المدعى لان يد هو لاء ليست (11) يذخصومته من دعوى صدر الشريعته (12)

⁵³⁶ kırk bir gün temāmına deg kefil olup E₁: -A

— Zeyd ‘Amruñ kulu Bekrũn yedinde olan Őu kadar eŐyāyı ğaŐben aĥz (13) itdũkden Őoñra Bekr āĥar diyāra gidũp ba‘dehu ‘Amr Zeydden *sen (14) kulum Bekrden ğaŐben aĥz itdĩgũn eŐyā-yı mezbũre benũm mũlkũmdũr* deyũ (15) Bekrũn ğıyābında da‘vā eylese mesmũ‘a olur mı (16) **el-cevāb** olmaz **Őeyĥ**⁵³⁷ (17)

— Ğصب من عبد الفواغاب العبد ثم حضر مولاه فا دعاه على الغاصب (18) لاتسمع بلا حضور العبد عينا
كان اودينا سواء اقربا لملك المدعى او (19) لم يقر من دعوى البزازيه (20)

— Zeyd kulu ‘Amra ticāret itmek iĥũn Őu kadar aĥĥe virdũkden Őoñra (21) Bekr meblaĝ-ı mezbũrũ ‘Amrdan ğaŐben aĥz eylese Zeyd meblaĝ-ı mezbũrũ [A 78b] (1) ‘Amruñ ĥuzũrında Bekrden almaĝa kādir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (2)

Fīda‘ve’n-neseb (3)

— Zeyd cāriyesi Hindi zevcesi Zeynebe zimmetinde olan Őu kadar (4) aĥĥe mihri muĥābelesinde bey‘ u teslĩm itdũkden Őoñra Hind (5) Zeynebũn yedinde bir veled toĝurduĝda Zeyd Zeynebden Hind veled-i merĥũmũ vaĥt-i (6) bey‘den altı aydan aĥalde toĝurup *veled-i merĥũm bendendũr* deyũ da‘vā (7) itdũkde Zeyneb *Hind veled-i merĥũmũ vaĥt-i bey‘den altı aydan ekŐerde (8) toĝurup veled-i merĥũm senden degũldũr* deyũ da‘vā ve mũdde‘āsına (9) iĥāmet-i beyyine itmekle murāfa‘a olduĝları kāđĩ Zeynebũn beyyinesini (10) ĥabũl ve mũcibiyle ĥũkm eylese ĥũkmi nāfĩz olur mı **el-cevāb** olur **Sms**

— Bu Őũretde ĥũkm-i merĥũmdan Őoñra veled-i mezbũr bāliĝ olup ĥuŐuŐ-ı mezbũrũ Zeynebden da‘vā itdũkde murāfa‘a olduĝları kāđĩ veled-i mezbũruñ da‘vā-yı merĥũmesini istimā‘ ve beyyinesini ĥabũl ve ĥũkm-i evvelũn ĥilāfına veled-i mezbũr Zeydũn veledi olmak ũzre ĥũkm idũp ĥũccet virse ĥũkmi nāfĩz ve ĥũcceti mu‘teber olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**⁵³⁸ (11)

— امته ولدت عندالمشترى فقال البايع هو ولدى ولدته لاقل من (12) سنته اشهر من البيع وقال المشترى
دعواك باطلته لانها ولدت (13) لاكثر من سنته اشهر فالتول المشترى بخلاف ما اذا قال (14) المشترى لم يكن
العلوقا عندك والبايع يقول كان عندى فالقول (15) له فان اقام احد هما بينته يقضى له و ان اقاما البيئته فعند ابي

⁵³⁷ Őeyĥ A: S‘b E₁

⁵³⁸ Bu fetva A nũshasında yoktur.

(16) يوسف بينته المشتري اولى لا ثباتها تھا صحته البيع و عند محمد بينته (17) البيع اولى لاثباتها الحريره و لو اقاما بينته فى الاختلاف فى العلوق (18) فذلك فبط من دعوى القنيته (19)

— Zeyd-i müteveffānuñ zevcesi Hindden ğayrı vārişi olmamağıla terekesini (20) emīn-i beytü’l-māl olan ‘Amr kabz itdükdēn şoñra Bekr zühür idüp (21) *ben Zeydüñ liebeveyn ‘ammı Bişrūñ oğlunuñ oğlı ve ‘uşūbet-i nesebiyye [A 79a]* (1) *cihetinden vārişi olup Zeyd vārişi Hind ile baña münhaşıradur* (2) deyü da‘vā ve mezbūrlar inkār idüp Bekr müdde‘āsına vech-i şer‘ī (3) üzre ikāmet-i beyyine idüp nesebine ba‘de’l-hüküm tereke-yi Zeydüñ şülüş-i (4) erbā‘ımı kabz itdükdēn şoñra Zeydüñ liebeveyn ‘ammı Bişrūñ (5) oğlunuñ oğlunuñ oğlı Hālid zühür idüp *Bekr Zeydüñ liebeveyn (6) ‘ammı Bişrūñ oğlunuñ oğlı olmayup ecānibden Velīdüñ (7) oğlunuñ oğlıdur* deyü da‘vā ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine eylese (8) mesmū‘a vü maqbūle olur mı **el-cevāb** olmaz **Pirī**⁵³⁹ (9)

— اوعى ميراثا عن ابيه فاقام المدعى عليه البيته ان ابى المدعى (10) رجل آخر غير الذى يد عيه المدعى لا تقبل بينته المدعى عليه (11) من دعوى القاضيان (12)

Fīmā yusme‘u mine’d-da‘vā ve mā lā yusme‘u (13)

— Zeyd yedinde olan ğan için *ğallesı felān cāmi‘e meşrūta vaķfdur* (14) deyü ikrār itdükdēn şoñra *Zeyd ol ğan babamdan müntakıl mülkümdür* (15) deyü da‘vā eylese mesmū‘a olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh** (16)

— و لو ادعى اولا الوقف ثم ادعاها لنفسه لا يسمع كما لو ادعاها (17) بغيره ثم لنفسه من دعوى البرازيه (18)

— Zeyd-i müteveffānuñ zevcesi Hind Zeydüñ terekesine vaşī naşb (19) olınan ‘Amrdan *terekeden hişşeme işābet iden şu kadar akçemi (20) biğayrı-ı ğaķķın maşārifüñe şarfla istihlāk itmişidüñ zāmin ol*⁵⁴⁰ (21) deyü da‘vā ve ‘Amr *sen ğuşūş-ı mezbūrdan beni ibrā idüp [A 79b]* (1) *ibrāñı nāṭıķ ğüccet dağı taħrīr itdürmişidüñ* deyü da‘vā itdükdē (2) Hind ğuşūş-ı mezbūrdan ‘Amrı ibrā idüp ğüccet taħrīr itdürdigini (3) i‘tirāf idüp lākin ‘Amra *sen ol vaķtde ğuşūş-ı āğar (4) için ğālā zevcem olan Bekri ğabs itdürüp ta‘ciz itmişidüñ (5) Bekri tağlış için ibrā eyledüm*

⁵³⁹ Pirī A: Pirīzāde E₁

⁵⁴⁰ zāmin ol A: -E₁

öyle olıcağ ibrām tutmaz deyü (6) Hindüñ huşuş-ı mezbürî ‘Amrdan tekrâr da‘vāsına iltifât (7) olunur mı **el-cevâb** olunmaz **S‘b** (8)

— Zeyd ‘Amr ile şu kadar kîse aqçeye müte‘allıka da‘vāsından ‘Amr ile (9) bir miqdârı üzerine şulh ve kabz-ı bedel idüp ba‘dehu Zeyd (10) *şulh-ı mezbür şahîhen oldı* deyü ikrâr idüp ‘Amra hüccet virdükden (11) sonra Zeyd dönüp *şulh-ı mezbür şu güne şart-ı müfsid ile olmışıdı* (12) deyü da‘vâ eylese mesmû‘a olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (13)

— Zeyd mülk-i degirmenini ‘Amra şemen-i ma‘lûma bey‘ u teslim ve kabz-ı şemen (14) idüp ba‘dehu Zeyd *bey‘-i mezbür bâten olmışıdı* deyü ikrâr idüp (15) ‘Amra hüccet virdükden sonra Zeyd dönüp *bey‘-i mezbür vefâen (16) olmışıdı* deyü da‘vâ eylese mesmû‘a olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (17)

— Zeyd icâreteyn ile mutaşarrıf oldığı vaqf-ı menzili şu kadar aqçe (18) muqâbelesinde ızn-i mütevellîyle ‘Amra ferâğ idüp ba‘dehu Zeyd (19) menzil-i mezbürî ferâğ-ı kaţ‘î ile ferâğ idüp⁵⁴¹ *menzil-i mezbürda ‘alâkam kalmadı* (20) deyü ikrâr itdükden sonra Zeyd dönüp *menzil-i mezbürî ferâğ-ı (21) bi’l-vefâ ile ferâğ itmişidüm* deyü ‘Amrdan da‘vâ eylese mesmû‘a olur mı **[A 80a]** (1) **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (2)

— Zeyd kulu ‘Amrı şemen-i ma‘lûma Bekre bey‘ u teslim itdükden sonra (3) Zeyd ‘*Amrı bey‘den ol tedbîr-i muţlak ile tedbîr itmişidüm* deyü (4) da‘vâ idüp ‘Amr tedbîri da‘vâ eylese Zeydüñ da‘vâsı (5) mesmû‘a olur mı **el-cevâb** olmaz **Ebu’l-ğayr** (6)

— رجل باع علاماً ثم اوعى انه كان اعتقه اودبره لايقبل قوله (7) ولو ارعى انه ابنه علق من مائه يشبث النسب و يبطل البيع (8) من عتاق الخانيته (9)

— Zeyd-i müteveffānuñ kıızı Hind ‘Amruñ yedinde olan vaqf-ı menzil için (10) *Zeydüñ icâreteyn ile taşarrufında olup saña (11) ferâğ-ı bi’l-vefâ ile fâriğ olup hattâ sen vech-i muğarrer üzre ikrâr dahı itmişidüñ* (12) deyü mütevellî hüçürında ‘Amrdan da‘vâ ve ‘Amr bi’l-küllîye inkâr eylese (13) Hind ‘Amruñ vech-i muğarrer

⁵⁴¹ ba‘dehu Zeyd menzil-i mezbürî ferâğ-ı kaţ‘î ile ferâğ idüp A: -E₁

üzre ikrārına iḳāmet beyyine-yi ‘ādile iḳāmet idicek⁵⁴² (14) rāy-ı mütevellīyle menzil-i mezbūrı ‘Amrdan alup zabṭa ḳādire (15) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (16)

— Zeyd yedinde olan menzili *mülkümdür* deyü ‘Amr-ı ecnebīnūñ ḥuzūrında (17) Bekre şemen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm itdükde ‘Amr sükūt eylese ḥālā (18) ‘Amr *menzil-i merḳūm ḳable’l-bey‘ benüm mülkümdür* deyü ‘Amrdan da‘vā murād itdükde (19) Bekr *mücerred ‘Amr ḥīn-i bey‘de sükūt itmekle da‘vāsı mesmū‘a olmaz* (20) deyü ‘Amrı da‘vādan men‘e ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁵⁴³ (21)

— باع عقار او ابنه و امرأته فعلم به ثم اوعى الابن انه ملكه لا تسمع [A 80b] (1) دعواه بخلاف الاجنبى
تنوير الابصار فى مسائل الشتى (2)

— Tevliyet ü ḡallesi Zeyd-i vāḳıfuñ baṭnen ba‘de baṭnın evlādına ve evlād-ı (3) evlādına meşrūṭa vāḳıfuñ tevliyet ü ḡallesine Zeyd-i vāḳıfuñ evlād ve (4) evlād-ı evlādından ‘Amr ve Bekr ve Hind ve Zeyneb ve Ḥadīce mutaşarrıflar iken (5) Bişr zuhūr idüp mezbūrlardan ‘Amr ve Hinde zafer bulup *ben daḥı (6) Zeydūñ oḡlı Ḥālidūñ oḡlı*⁵⁴⁴ *Velīdūñ oḡlı olup derecede size müsāvīyüm* (7) deyü da‘vā ve ‘Amr ve Hind Velīd Zeydūñ oḡlınuñ oḡlı⁵⁴⁵ oldıḡını ikrār (8) idüp lākin *sen Velīdūñ oḡlı oldıḡuñı bilmezüz* dimeleriyle Bişrūñ (9) müdde‘āsına şehādete gelen Sa‘īd ve Nezīr *Bişr Zeydūñ oḡlı Ḥālidūñ (10) oḡlı Velīdūñ oḡlı olup derecede size müsāvīdūr* deyü bu vech-i (11) şer‘ī üze şehādet eyleseler şehādetleri maḳbūle (12) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (13)

— Bu şüretde murāfa‘a oldukları ḳādī mezbūrlaruñ şehādetlerini ḳabūl (14) ve Bişr Zeydūñ oḡlı⁵⁴⁶ Ḥālidūñ oḡlı Velīdūñ oḡlı olup vāḳf-ı (15) mezbūruñ tevliyet ü ḡallesinūñ mecmū‘ında ‘Amr ve Bekr ve Hind ve Zeyneb (16) ve Ḥadīceye müşārik olmaḳ üze ḥükm idüp ḥüccet virdükden (17) şoñra ‘Amr ve Hind fevt olsalar ḥālā Bekr ve Zeyneb ve Ḥadīce (18) Bişre *mücerred ‘Amr ve Hind Velīd Zeydūñ oḡlınuñ*

⁵⁴² beyyine-yi ‘ādile iḳāmet idicek A: beyyine idicek E₁

⁵⁴³ Ebu’l-ḥayr A: -E₁

⁵⁴⁴ Ḥālidūñ oḡlı E₁: -A

⁵⁴⁵ oḡlı E₁: -A

⁵⁴⁶ Bişr Zeydūñ oḡlı A: Bişrūñ oḡlı E₁

*ođlı oldıđını (19) ikrār itmeleriyle hūkm-i mezbūre Őhādet-i merķūme ile*⁵⁴⁷
olmayup ‘Amr (20) ve Hindūñ ikrārlarına binā’ en olmiŐ olur tekrār bizūm yūzimūze
Zeydūñ (21) ođlınuñ ođlınuñ ođlı oldıđını iŐbāt eyle ve illā tevliyet ũ galleye [A 81a]
(1) *seni mūdāħale itdūrmeyūp mūstaķıllen biz zābı iderūz dimege ķadir* (2) olurlar mı
el-cevāb olmazlar **Sms** (3)

— وقف بين اخوين ما ط اهد هما وبقى فى يد الهى واولا والميت (4) ثم الحى اقام بينه ولى واهد من اولاد الاخ
ان الوقف بنتا بعد (5) بطن و الباى غيب و الواقف و احد و الواقف و الوقف و احد تقبل (6) و نيتصب خصما
عن الباين من وقف القنيته (7)

— Hind-i mūteveffānuñ terekesini liūmm er ķarındaŐı kıızı Zeyneb ķabz itdūkdən (8)
Őonra ‘Amr zūhūr idūp *ben Hindūñ liebeveyn ‘ammı ođlınuñ ođlınuñ (9) ođlı ve*
ħaŐren vāriŐiyūm deyū da‘vā itdūkde ‘Amruñ mūdde‘āsına Őhādete (10) gelūp
‘ādiller olan bir ķaç kimesneler ‘Amruñ babası *Bekr Bekrūñ (11) babası BiŐr BiŐrūñ*
babası Ĥālīd ile Hindūñ babası Velīd liebeveyn (12) ķarındaŐlar olup babaları ismi
Sa‘īd Sa‘īdūñ babası ismi (13) Es‘addur deyū vech-i Őer‘ī ũzre Őhādet itmeleriyle
murāfa‘a olduķları (14) ķāđī daħı Őhādetlerini ķabūl ve mūcibiyle hūkm itdūkdən
Őonra (15) Zeyneb ‘Amruñ babasınūñ *babasınūñ babası ‘Amruñ iŐbāt (16) itdigi*
Es‘ad olmayup Neẓīrdūr deyū da‘vā ve mūdde‘āsına iķāmet (17) beyyine eylese
mesmū‘a vū maķbūle olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (18)

— ادعى ارث ميت وزعم انه ابن عم الميت لانيه و اقام البيئته (19) على النسب و ذكر الشهود راسم ابيه
وجده واسم ابى الميت (20) وجده كما هو الرسم والمدعى عليه اقام البيئته ان جد الميت كان (21) فلانا غيرما
الثبته المدعى لا تقبل بيئته المدعى عليه من دعوى الخانيه [A 81b] (1)

— Zeyd-i mūteveffānuñ vereŐesi ‘Amr *zımmetinde aŐlen ĥaķķımız yoķdur* deyūp⁵⁴⁸
‘Amrı (2) *ibrā* itdūklerinden Őonra vereŐenūñ ‘Amrı *ibrāları Zeydūñ fevtinden* (3)
Őonra oldıđı Őābit iken *mūcerred fevti bizūm ma‘lūmımız olmamađıla*⁵⁴⁹ (4) *Zeydūñ*
zımmetūñde olan Őu ķadar aķĥe ĥaķķı irŐen bize intıķāl ider (5) deyū ‘Amrdan da‘vā
eyleseler mesmū‘a olur mı (6) **el-cevāb** olmaz **Sms** (7)

⁵⁴⁷ ile A: mūcibiyle E₁

⁵⁴⁸ deyūp A: deyū E₁

⁵⁴⁹ olmamađıla A: degūldūr E₁

— رجل ابرا عن الدعاوي و الخصمات ثم ردعي عليه مالا بالارث (8) عن ابيه ان مات ابوه قبل ابرائه صح
الابراد و لاسميح دعواه وان (9) لم يعلم هو بموت الاب عندالابراد خلاصته الفتاوي (10) في الفصل الرابع
عشر (11)

— Zeyd-i müteveffānuñ zevcesi Hind sā'ir vereşesiyle tereke-yi Zeydi iktisām (12)
itdüklerinden şoñra sā'ir vereş Hindden *Zeyd şihhatinde seni bāyinen* (13) *taṭliḳ*
itmişidi deyü da'vā ve Hind inkār eylese sā'ir vereş (14) müdde'alarına iḳāmet-i
beyyine idicek tereke-yi Zeydden Hindüñ maḳbūzını (15) Hindden almağa qādir
olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (16)

— رجل مات فقاسمت امات او ولده الميراث و هم كبار كلمهم (17) اقرا و ارنها زوجته ثم و جد و اشهدو ان
زو جهاكان طلقها ثلثا (18) فانهم يرجعون عليها بما اخزت من الميراث قاضيين (19) في فصل دعوي الملك
بيب (20)

— Zeyd-i müteveffānuñ zevcesi Hind 'Amr-ı müteveffānuñ haşren vārişi olup (21)
tereke-yi vāfiyesini ḳabz iden oğlu Bekrden *Zeydüñ 'Amr zimmetinde [A 82a]* (1)
ḳarzdān şu ḳadar ğuruş ḳaḳkı vardur ḳişşemi vir deyü da'vā (2) itdükde Bekr *'Amruñ*
Zeyde ol ḳadar ğuruş deyni vardur deyü iḳrār (3) idüp istimhāl itdükden şoñra Bekr
'Amr fevtinden muḳaddem meblağ-ı (4) *mezbūrı Zeyde ḳayātında edā itmişidi* deyü
da'vā (5) eylese mesmū'a olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (6)

— ادعي علي تركته دنيا فصدقه الوارث ثم ردعي ان مورثه كان قد (7) قضاه الايسم بعد اقراره بو جواب
المال في التركة و كنزا الكفيل (8) اذا اقر بو جواب المال بسبب كفالته ثم ردعي ان الاصيل قضاه (9) لا سميح
سن رعوي القتيه (10)

— Zeyd Hind-i müteveffānuñ terekesinden olmaḳ üzre vereşesi yedlerinde olan (11)
bāğçeyi vereşeden istişrā idüp vereş bey' itmemekle Zeyd (12) dönüp *Hind*
şihhatinde ol bāğçeyi benüm şağire ḳızum Zeynebe semen-i (13) *ma'lūma bey' ben*
daḳı Zeyneb için iştirā itmişidüm deyü vereşeden (14) da'vā eylese mesmū'a olur mı
el-cevāb olmaz **Sms** (15)

— النا قض يمنع الدعوي لغيره سما يمنعه لنفسه فح من اقر (16) بعين لغيره فكما لايملك ان يدعيه لنفسه لايملك
ان يدعه لغيره (17) بو كالتة ابوصهايته نش وصي اقر بهله ثم ردعاه للصغير لاسميح (18) جامع الفصولين
في العاشر (19)

— Zeyd-i müteveffānuñ haşren vārişi şağır oğlı ‘Amruñ vaşisi Hind (20) Zeynebden *Zeydüñ kılı Bekr-i müteveffā seni iştirā vu kabz ve def‘-i şemen (21) itmekle sen*⁵⁵⁰ *Zeydüñ terekesinden olup ‘Amruñ cāriye-yi mevrūşesisün [A 82b] (1) deyü da‘vā* itdükde Zeyneb *Zeyd hayātında Bekri i‘tāk idüp (2) ba‘dehu Bekr beni iştirā vu kabz ve i‘tāk itmişidi* deyü da‘vā (3) ve müdde‘āsını vech-i şer‘ī üzre işbāt idicek Zeynebün (4) sebīli taħliye olunur mı **el-cevāb** olunur **Sms** (5)

— ولوا دعي الورثة علي غلام انك كنت ملك ابنيا الي يوم الموت (6) وسخن الوارثون فاقام العبد جنيته اني كنت ملك فلان آخر (7) داعتني تقبل بنيته العبد من دعو مشتمل الاحكام (8)

— Zeyd ‘Amruñ yedinde olan çiftlik menzili için *mülkümdür* deyü da‘vā (9) itdükde ‘Amr *ben ol çiftlik menzilini bir kaç ay muqaddem Bekre bey (10) u teslīm idüp ba‘dehu Bekr ol menzili baña idā‘ u teslīm itdükden (11) şoñra āhar diyāra gidüp ğāyib olmağıla ben saña haşm-ı şer‘ī (12) degülüm* deyü da‘vā ve Zeyd taşdıķ itmeyüp ve ‘Amruñ vech-i muħarrer (13) üzre bey‘ itdiği murāfa‘a oldukları kādīnün ma‘lūmı daħı (14) olmayup lākin ‘Amr *vech-i muħarrer üzre bey‘ itdigüme ikāmet-i beyyine (15) iderüm* dise kavline iltifāt olup huşümet (16) kendiden mündefi‘⁵⁵¹ olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (17)

— Bu şüretde Zeyd müdde‘āsına vech-i şer‘ī üzre ikāmet-i beyyine idicek (18) ba‘de‘l-ħüküm menzil-i mezbūrī ‘Amrdan almağa kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— رجل ردعي ورافي يدرجل انهاله و اقام البيته فقال المدعي عليه (20) هي نخلان بعهامنه منذ شهر و قبضها مني ثم او دعنيها و غايت (21) فان القاخي يسال المدعي عن دعي صاحب اليدان صدقه [A 83a] (1) فلا خبومته بينهما حتى يحضر المشتري لانه اقربان يده يدو ديعة (2) فلاخصوته فان كزبه و علم القاضي بالبيع فكل ذلك لان علمه فوق (3) تصديق الخصم فان لم يعمل القاضي بذلك فقال ذواليدانا اقيم (4) البيته علي ماقلت لايتفت اليه اقرانه كان خصامي الزمان (5) الحاضر ثم ردعي اخراج نفسه عن الخصوته ببيع جري بينه و بين (6) الفائب والانسان فيما يدعى لنفسه على الغايب لا يكون خصما (7) عن فتعزر القضا بالبيع دمالم يشبت البيع لايجز (8) من ان يكون خصمالمدعي وان لم يتدفع عنه الخصوته يقضي بالبدار (9) للمدعي شرح الزيادات لقاضيخان في القضا يكون فته (10) خصا و مالا (11)

⁵⁵⁰ Zeynebden Zeydüñ kılı Bekr-i müteveffā seni iştirā vu kabz ve def‘-i şemen itmekle sen A: -E₁

⁵⁵¹ mündefi‘ A: -E₁

— Hind Zeynebi *cāriyemdür* deyü Zeyde şemen-i ma'lūma bey' u teslīm itdükden (12) şoñra Hind Zeydden *ben Zeynebi kıable'l-bey' azād itmişidüm* deyü da'vā (13) ve Zeyd inkār idüp Hindüñ müdde'āsı şābit olmasa kıavl-i (14) mücerred ile Zeynebüñ sebīli taħliye olınur mı **el-cevāb** olınmaz **Sms**

(15) — ولوباع اته ثم ردعي انه حررماقبل ان باعهايسع نصولن (16)

Fi't-taħlīf (17)

— Zeyd 'Amrdan *zimmetüñde felān cihetden şu kıadar akçe haķķum vardur* deyü (18) da'vā itdükde 'Amr *sen meblağ-ı mezbürdan beni ibrā itmişidüñ* deyü da'vā⁵⁵² (19) ve Zeyd inkār idüp 'Amr müdde'āsını işbāt idemese Zeyde (20) yemīn virdürmege kıādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (21)

— قال الحمدعي عليه حين اراد المدعي تحليفه انه حلطني علي هندالمال [A 83b] (1) عننه قاض اخرا و ابراني عنه ان برهن قبل داندفع عنه الدعوي (2) وان لم برهن قال الامام البيزدي انقلب المدعي مدعي عليه فان (3) نكل اندفع الدعوي وان حلفلزم المال عليه بخلاف دعوي الابرا عن دعوي (4) المال المال اقرار بوجود المال عليه بخلاف دعوى الابراء عن (5) دعوى المال بزازيه فى السابع من ادب القاضى (6)

— Zeyd 'Amr-ı müteveffānuñ vaşiyi-yi muħtārı Bekrden 'Amruñ *zimmetinde felān cihetden (7) şu kıadar akçe haķķum vardur* deyü da'vā ve Bekr inkār idüp Zeyd (8) müdde'āsına ikāmet-i beyyine idemese Bekre yemīn virdürmege kıādir (9) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (10)

— ولا يستحلف الاب و الوصي ني مال الصبي ولا المتولي للمساجد (11) والاو قاف الا ازاردعي العقد (12) عليهم فح يستحلف من شرح الطحادي (13)

— Zeyd-i mecnūnuñ anası ve vaşisi Hind Zeydüñ lieb 'ammı 'Amrdan *saña (14) Zeydüñ mālından kıarż şu kıadar akçe virmişidüm vir* deyü da'vā ve (15) 'Amr *meblağ-ı mezbürı saña edā vu teslīm itmişidüm* deyü da'vā (16) ve Hind inkār idüp

⁵⁵² da'vā E₁: -A

‘Amr müdde‘āsına iķāmet-i beyyine idemese Hinde (17) yemīn virdürmege ķādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (18)

— Hind Zeydden *sen beni Őu ķadar aķķe mihr tesmiyesiyle Őühūd maķzarlarında* (19) *tezevvüc ü vaķy idüp ba‘dehu taķliķ eyledüñ mihrümi vir* deyü da‘vā (20) ve Zeyd *tezevvüc ü vaķy itmedüm* deyü inkār idüp Hind müdde‘āsına iķāmet (21) beyyine idememekle Hindüñ talebiyle Zeyde yemīn teklif olunduķda Zeyd [A 84a] (1) *vallāhi Hindi tezevvüc ü vaķy itmedüm zevcem degüldür eger zevcem* (2) *ise talāķ-ı bāyin ile boş olsun* deyü yemīn eylese Hind ķavl-i (3) mücerred ile mihr nāmına Zeydden nesne almaķa ķādir olur mı (4) **el-cevāb** olmaz **Sms** (5)

— امرأة ردعت علي رجل انه تز و جها زجد فانه سيتحلف بلله (6) ماهي بز وجتهلي ان كانت زوجه لي فهي طاق باين فاصحيان (7) في فصل دعوي النكاح

— Bu Őüretde Zeyd vech-i muħarrer üzre yemīn itdükden Őoñra Hind ķavl-i mücerred ile mihr nāmına Zeydüñ tağallüben Őu ķadar aķķesini alsa Zeyd meblağ-ı mezbürü Hindden istirdāda ķādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁵⁵³ (8)

— Zeyd ‘Amr-ı müteveffānuñ haŐren vāriŐi babası Bekrden ‘*Amruñ zimmetinde* (9) *felān cihetden Őu ķadar aķķe haķķum alup sen ‘Amruñ terekesinden* (10) *ol ķadar aķķe kıymetlü Őu maķüle Őu ķadar eŐyāsını aħz itmekle* (11) *meblağ-ı mezbürü vir* deyü da‘vā itdükde Bekr deyn-i mezbürü iķrār lākin (12) *tereke-yi ‘Amrdan aŐlā nesne ķabz itmedüm*⁵⁵⁴ deyü inkār idüp Zeyd müdde‘āsına (13) iķāmet-i beyyine idemese Bekre yemīn virdürmege ķādir (14) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (15)

— فان كان هذا المدعي عليه اقربالبدین علي الاب او انكر فلما حلف (16) نخل حتي صعاد مقرا بالدين الا انه قال لم بص الي شي من تركته الاب (17) فان صدقه المدعي في ذلك فلاشي له وان كزبه و قال لابل و صل (18) اليه الف درهم او اكثر و ار ادان يحلفه حلغه علي البتات بالبدع (19) ما وصل اليك من مال ابيك هند الالف و لاشي مهافان (20) لكللزمه القضار دان هلف لاشي دعليه في السادس (21) و العشرين من قضا نامار خانيه [A 84b] (1)

— Zeyd cāriyesi Hindi ‘Amra bey‘ u teslīm itdükden Őoñra cāriye ‘Amruñ (2) yedinde ķāyime iken Zeyd Bekr-i ķāđi hużūrında ‘Amrdan *ben ol cāriyeyi* (3) *saña*

⁵⁵³ Bu fetva A nüshasında yoktur.

⁵⁵⁴ itmedüm A: eylemedüm E₁

yüz yetmiş ğuruşa bey‘ eyledüm deyü da‘vā ve Amr *ancağ altmış ğuruşa (4) bey eyledüñ* deyü da‘vā idüp lākin beyyineleri olmamağıla Bekr mezbūrlaruñ (5) her birine āharuñ müdde‘āsına *rāzī ol ve illā bey‘i fesh iderüm* didükde (6) mezbūrlar rāzī olmamalarıyla Bekr mezbūrlaruñ her birine⁵⁵⁵ vech-i şer‘ī üzre (7) yemīn teklīf idüp⁵⁵⁶ her biri yemīn itmekle ḥākim bey‘i fesh eylese Zeyd (8) cāriyeyi ‘Amrdan almağa kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (9)

— لو اختلافي قدر الثمن او المبيع روفيهما حكم لمن برهن مران برهنا (10) فلمثبت الزيادة وان عجزا عن البرهان قبل لهما اما ان يرضي احدي (11) بدعوي الاخر و الافسخنا البيع فان لم يرض احدهي بدعوي الاخر (12) تحالفاد بدي بين المشتري دفي المقايضته بايماشنا و من نكل لرزمه (13) دعوي صاحب وان حلفا نسخ السع بطلب احدهي ملتعي في التحالف (14)

El-ķavlu limen (15)

— Zeyd ‘Amra yüz ğuruş ħarż virdükden şoñra ‘Amr Zeyde ħayyumiyyātdan (16) bir metā‘ını meblağ-ı mezbūr muķābelesinde rehn ü teslīm idüp ba‘dehu (17) ol metā‘ı Zeydüñ yedinde zāyi‘ olduğda ‘Amr *ol metā‘uñ ħıymeti yüz (18) ğuruş idi* deyü da‘vā ve Zeyd *ancağ elli ğuruş idi* deyü da‘vā (19) idüp ħarafınuñ beyyineleri olmasa ħavl yemīniyle⁵⁵⁷ Zeydüñ olur mı (20) **el-cevāb** olur **Sms** (21)

— وان اختلاف في قيمته الرحمن بعد ماهلك كله او بعضه فلقول قول المرتهن [A 85a] (1) في قيمه المالك مع يمينه و البيته بيته الراهن محيط برهاني (2) في الحادي و العشرين من كتاب الشهادات (3)

— Zeyd-i müteveffānuñ oğlı ‘Amr ve Zeydüñ ḥaşren vārişi olmağ üzre terekesini (4) ħabz itmek istedikde Zeydüñ anası Hind-i müteveffānuñ kıızı Zeyneb (5) *Zeyd Hindden muķaddem fevt olup ben Zeyde münāsaḥa ḥariķıyla (6) vārişeyüm* deyü da‘vā ‘Amr daḥı *Zeyd Hindden şoñra fevt olup (7) sen Zeyde vārişe olmazsun* deyü da‘vā idüp ħarafınuñ beyyineleri (8) olmasa ħavl ħanğısınuñdur **el-cevāb** ‘Amruñdur **Sms** (9)

⁵⁵⁵ āharuñ müdde‘āsına *rāzī ol ve illā bey‘i fesh iderüm* didükde mezbūrlar rāzī olmamalarıyla Bekr mezbūrlaruñ her birine A: -E₁

⁵⁵⁶ idüp A: -E₁

⁵⁵⁷ yemīniyle E₁: -A

— Bu şüretde Zeyneb kavı-i mücerred ile tereke-yi Zeydüñ bir miqdârını tağallüben (10) kabz eylese ‘Amr miqdâr-ı merķümü Zeynebden istirdâda kâdir (11) olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (12)

— مات عن زوجته وابن داخ و ابنه مات ايضا فقال الاخ مات (13) اخي بعد موت ابنه فلي الميراث و قالت الز و جته بل مات اخوك (14) قبل موت ابنه فالقول للمراه و الاصل في هندالجنس ان الورمته (15) متي اخلفت في تاريخ موت الاقارب اداصله فاليينته بيته (16) من يدعي زياده الارث و القول قول مان ينكر كسته من كتاب (17) الدعوي في اول باب الدعوي و الاختلاف ريث (18)

Fîmâ yete‘alleķu bimirûri’z-zemân (19)

— Zeyd bir vaķf-ı menzile icâreteyn ile kıızı Hindüñ müvâcehesinde on beş sene (20) müstaķillen mutaşarrıf olup Hind bu müddetde bilâ‘özr sükût itmişiken (21) hâlâ Zeyd fevt olup Hindi ve zevce-yi uķrâsından olan kıızı [A 85b] (1) Zeynebi terk itmekle Zeyneb menzil-i mezbûrı intiķâl-i ‘âdiye binâ‘en Hind (2) ile ‘ale’l-seviyye zabt itmek istedikde Hind *menzil-i mezbûruñ nişfi sinîn-i (3) mezkûreden muķaddem anam Ĥadîce-yi müteveffânuñ icâreteyn ile taşarrufında (4) olup baña intiķâl itmişidi öyle olıcaķ menzil-i (5) mezbûruñ şülüş-i erbâ‘ını ben zabt iderüm* deyü Zeydden da‘vâ eylese (6) bilâemr mesmû‘a olur mı **el-cevâb** olmaz **Şeyh** (7)

— Bu şüretde ‘Amr-ı kâdı Hindüñ da‘vâ-yı mezbûresini bilâemr (8) istimâ‘ ve hüküm eylese hükmi nâfız olur mı (9) **el-cevâb** olmaz **Şeyh** (10)

— القضا يجوز تخصيصه و تقبيده بالزمان و المكان و رستشنا بعض (11) الخصومات كما في الخلاصته و علي هند الوامر سلطان بعدم سماع الدعوي (12) بعد خمسته عشر سنته لاتسمع اشباه من القضا (13)

— Zeyd mülk-i dükkânını bir cihete vaķf u teslîm ile’l-mütevellî itdükden soñra (14) fevt olup mütevellî dükkânı vaķf olmaķ üzre Zeydüñ vereşesi (15) hużûrlarında yigirmi beş sene zabt u taşarruf idüp vereşe (16) bu müddetde bilâ‘özr sükût itmişler iken hâlâ vereşe *ol dükkânı Zeyd vaķf (17) itmişidi lâkin tescîl-i şer‘î itdürmemekle vaķfi hâkime fesh itdürüp (18) ol dükkânı mirâşa idhâl iderüz* deyü da‘vâ eyleseler bilâemr⁵⁵⁸ (19) mesmû‘a olur mı **el-cevâb** olmaz **Şeyh** (20)

⁵⁵⁸ bilâemr A: -E₁

— Bu şüretde ‘Amr-ı kâdî vereseñüñ da‘vâ-yı merķūmesini⁵⁵⁹ bilâemr istimâ‘ ve vaķfi (21) fesh ile hūkm idüp hūcct virse hūkmi nâfiz ve hūccti mu‘tebere olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyh** [A 86a] (1)

— Hadd-i kazf da‘vâsı ancak on dört sene terk olunmağıla (2) istimâ‘ olunmağdan kalur mı **el-cevāb** kalmaz **Sms** (3)

— الحاق لايسقطبتقادم المزمان قزفا او قضا صها او حقالعبد (4) اشباه في كتاب القضا (5)

Kitābu’l-ikrār (6)

— Hind maraz-ı mevtinde bir şandığı içinde olan üç kīse aķçe için (7) *mütevelliyesi oldığım vaķfuñ ğallesindendür* deyü ikrār itdükden sonra (8) Hind fevt olsa vereseñi ikrār-ı mezbürü tutmayup *meblağ-ı merķūmı* (9) *mīrāşa idhāl iderüz* dimege kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **S‘b** (10)

— الثالث في القرار المريض اقرفيه بدين لغير وارث يجوز وان حاط (11) وان لو ارث لا الا ان تصدقه العرثه او برهن وان بدين ثم (12) بدين فيه ثم مات تحاصا وصل اول او وان بدين ثم بالوديعة تحاصا (13) و علي القلب الدريعته اولي لانه عين اقربها علم انها ليست من (14) تركته ثم اقراره بالدين لا يكون شاغلا بمالم يكن من مجله تركته و (15) دين الصحته مقدم علي دين و دريعته اقرهما فيه بزازيه في العشر (16) من كتاب اماقرار (17)

— Zeyd ‘Amra şu kadar aķçe qarż virdükde Zeyd ‘Amra *qarż virdigüm aķçe* (18) *Bekrūñ mālīdur* deyü hayātında ikrār itdükden sonra Zeyd fevt (19) olmağıla vereseñi meblağ-ı mezbürü ‘Amrdan alsalar hālā verese Zeydūñ⁵⁶⁰ (20) ikrārını tutmayup meblağ-ı mezbürü mīrāşa idhāle kâdir (21) olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms** [A 86b] (1)

— Bu şüretde Bekr meblağ-ı mezbürü Zeydūñ vereseñinden taleb itdükde (2) verese Zeydūñ ikrārını tutmayup meblağ-ı mezbürü Bekre virmemege (3) kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms**⁵⁶¹ (4)

— موقال رجل ان الدين الزبي لي علي فلان لفلان كان ذلك الدين (5) ملكان المقرله ولا يبطل حق قبض المقر من اقرار القاعده (6) كذاخي او امل اقرار البزازيه (7)

⁵⁵⁹ da‘vâ-yı merķūmesini A: da‘vâ-yı merķūmelerini E₁

⁵⁶⁰ Zeydūñ E₁: ‘Amr A

⁵⁶¹ Bu fetvâ E₁ nüshasında yoktur.

— Zeyd şu kadar akçesini ‘Amra îdâ‘ u teslîm itdükden soñra (8) Zeyd şihhatinde *meblağ-ı mezbûr zevcem Hindüñdür benim ‘alâkam yokdur* deyü ikrâr (9) idüp ba‘dehu Zeyd fevt olsa sâ’ir vereşesi ikrâr-ı mezbûrî (10) tutmamağa kâdir olurlar mı **el-cevâb** olmazlar **Sms** (11)

— Zeyd yedinde olan eşvâb için ‘*Amruñ mülki olup (12) benim yedümde emânetdür* deyü ikrâr itdükden soñra Zeyd dönüp *eşvâb-ı (13) merķūme Bekruñ mülki olup benim yedümde emânetdür* deyü ikrâr eylese (14) ol eşvâb ‘Amr ve Bekrden kaçısına hükm olunur (15) **el-cevâb** ‘Amra hükm olunur **Sms** (16)

— Bu şüretde Zeyd ol eşvâbı kendi rızasıyla bigayri kaçâ ‘Amra teslîm (17) eylese Bekr ol eşvâbuñ kıymetlerini Zeyde tazmîne kâdir olur mı (18) **el-cevâb** olur **Sms** (19)

— و لوقال هند العبد لفلان ثم قال لفلان يقضي لأول وان دفع (20) الي الاول بكير قضا يضمن قيمته لآخر وان دفع بقضا لا يضمن (21) محيط رضوي في الفصل الثاني من باب الاقرار

— Bu şüretde Bekr ol eşvâbuñ kıymetlerini Zeyde tazmîn itmeyüp eşvâb-ı mezbûreyi ‘Amrdan tağallüben aħz itmiş olsa ‘Amr ol eşvâbı Bekrden istirdâda kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms**⁵⁶² [A 87a] (1)

— Zeyd şu kadar eşyâyı ‘Amra îdâ‘ u teslîm idüp âħar diyâra (2) gitdükden soñra Bekr ‘Amrdan *eşyâ-yı mezbûre benim mülküm olup hattâ (3) Zeyd âħar diyâra gider olduğda saña îdâ‘ u teslîm itdigüm eşyâ-yı (4) mezbûre Bekruñ mülkidür benim ‘alâka ve medħalüm yokdur eger Bekr gelüp (5) eşyâ-yı mezbûreyi senden taleb iderse Bekre vîr deyü saña (6) emr daħı itmişidi* deyü Zeydüñ ğıyâbında da‘vâ ve müdde‘âsına (7) vech-i şer‘î üzre iķâmet-i beyyine idicek eşyâ-yı mezbûreyi ‘Amrdan (8) almağa kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (9)

— قال اودع عند النسان عينا و اقرانه لفلان دغاب ولم يقل اودع اليه (10) في فلان همل ان ياخذ العين من غير رضاه اجاب لالان هندا اقرار (11) بالملك لفلان لابلاید از لوکان لفلان يدلما شبت لغيره قيه يدا (12) فلما اشبت دل انه لين تمحرله باليد حتي لوکان قال غصبته من فلان (13) او اخنه ته من يدفلان اودفعا الي فلان فان

⁵⁶² Bu fetva A nüshasında yoktur.

لخلان ان ياخذه من (14) يدالمودع ولو كان قال انه لفلان ولا حق لي فيه كان لفلان ان ياخذه ف (15) يجوز ان يكون الملك لفلان واليد لآخر قاعديه في واسط (16) الا قرار ملخصا (17)

— Zeyd ‘Amrdan *zimmētüñde felān cihetden ū kadar aqçe haqqum olup hattā* (18) *sen meblağ-ı mezbürdan ūlha tālīb olmuşıduñ* deyü da‘vā ve ‘Amr (19) *ben ancak da‘vādan ūlha tālīb oldum* deyü inkār eylese Zeyd ‘Amruñ (20) meblağ-ı mezbürdan ūlha tālīb oldığına iķāmet-i beyyine idicek (21) meblağ-ı mezbürı ‘Amrdan almağa ķādir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** [A 87b] (1)

— Zeyd ‘Amra ūmen-i mübeyya‘dan olan iki yüz ğuruş deyni için bir temessük (2) taħrİR itdürüp⁵⁶³ ba‘dehu yine ūmen-i mübeyya‘dan olan dört yüz ğuruş için (3) bir temessük daħı taħrİR itdürüp ba‘dehu ‘Amrdan biñ yüz elli ğuruşluk (4) eūyā daħı alup temessük taħrİR itdürür olduķda deyn-i sābıķları (5) cem‘ idüp *cümlesi bir temessük olsun* deyü ‘Amra *ūmen-i mübeyya‘dan* (6) *biñ yedi yüz elli ğuruş deynüm vardur* deyü taħrİR itdürdükden ūnra (7) eski temessükler ‘Amruñ yedinde ķalsa ‘Amr eski temessüklerüñ nātiķ (8) oldığı deynlerüñ temessük-i ūlīūde münderic oldığımu mu‘terif iken Zeydden (9) biñ yedi yüz elli ğuruşdan ziyāde nesne almağa ķādir olur mı (10) **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁵⁶⁴ (11)

— Bu ūretdede ‘Amr vech-i muħarrer üzre mu‘terif iken temessük-i ūlīūde münderic (12) olandan ziyāde Zeydüñ tağallüben ū kadar aqçesini alsa Zeyd ol ziyādeyi (13) ‘Amrdan istirdāda ķādir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (14)

Fi’l-iķrār bi’n-neseb (15)

— Zeyd fevt olup zevcesi Hindi ve kıızları Zeyneb ve Ĥadīce ve (16) ‘Āyiūeyi terk itdükde ‘Amr zuħūr idüp *ben Zeydüñ liebeveyn ‘ammı* (17) *oğlıyım* deyü da‘vā ve mezbüreler daħı iķrār eyleseler ‘Amr Zeyde (18) vāriş olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr**⁵⁶⁵ (19)

Kitābu’ū-ūlħ (20)

⁵⁶³ itdürüp E₁: idüp A

⁵⁶⁴ S‘b A: -E₁

⁵⁶⁵ Ebu’l-ħayr A: -E₁

— Zeyd ve ‘Amr Bekrūñ yedinde olan ū kadar aḳçe iḳün *mülkimüz olup sen bizden* (21) *ḡaṣben aḥz eyledūñ* deyü da‘vā ve Bekr inkār idüp Zeyd ve ‘Amr müdde‘ālarına [A 88a] (1) iḳāmet-i beyyine idememeleriyle Bekr ile ‘aninkār meblaḡ-ı mezbūruñ bir miḳdārı (2) üzerine ūlḥ olsalar ḥālā merḳūmlar müdde‘ālarını iṣbāt (3) idicek meblaḡ-ı mezbūrdan bedel-i ūlḥdan mā‘adāsını daḥı Bekrden (4) almaḡa ḳādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu’l-ḥayr** (5)

— ارجل غصب من رجل الفا و اخفاها فصالحه المالك علي خمسما (6) فاعطاه لغاصب من تلك الالف او من غير ها جاز الصلح قضا (7) و كان علي الغاصب فيما بينه و بين الدان يرد الباقي وان كان (8) الدراهم في لدالغاصب جاحد افكندالك الجواب لان (9) الجحود بمتنرله الاستهلاك فيجور الصلح (10) فان وجد المغصوب منه بنيتة بعدذلك فاقامها يعضي بقيتته (11) ماله لانه اذا وجد بينته ظهران المضبوب لم يكن مستهلكا (12) من فتا وي الظهير يه في الصلح عن الديون (13)

— Zeyd ‘Amr zımmetinde olan ū kadar aḳçe ḥaḳḳından ‘Amr ile mu‘ayyen (14) olmıyan ū kadar keyl buḡday üzerine ūlḥ olup lākin bedel-i (15) ūlḥ meclis-i ūlḥda ḳabz olunmasa ūlḥ-ı mezbūr ūḥiḥ olur mı (16) **el-cevāb** olmaz **Sms** (17)

— صالح عن كرحنطه علي عشرة در هم فان قبض ري ابعشرة في المجلس (18) جاز والا فلا وان قبض خمسته و بقي خمسته فتفر قاصح في النصف (19) فقط كز اخي العكس يعني لو صالح عن عشرة عليه علي مكيل او (20) موزون فان قبض في المجلس جاز والا فلا درر في الصلح (21)

— Zeyd Hindūñ⁵⁶⁶ Bekr-i bālīgaya cebren zinā idüp bekāretini izāle itdükden ūñra [A 88b] (1) Hind Zeydi mücib-i zinā ile mu‘aḥḥaze itmek istedükde Zeyd Hind ile (2) mücib-i zinādan ū kadar aḳçe üzerine ūlḥ olsa ūlḥ-ı mezbūr (3) ūḥiḥ olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**⁵⁶⁷ (4)

— رجل فني بامرة فعلم الزدج وارادح هما فصالحاه معا او احدها (5) علي دراهم معلومته اوشي اخر علي ان يعضوعنهما كان باطلا (6) لان اخذ المال و عضوه باطل سوا كان قبل الرفع او بعده (7) قاضيخان في باب الصلح عن العقار (8)

— Zeyd fevt olup zevcesi Hindi ve sā’ir vereşesini terk (9) itdükde sā’ir vereşe Hindūñ yedinde olan ū kadar eṣyā iḳün (10) Hindden *sen eṣyā-yı merḳūmeyi Zeydden ḡaṣben aḥz itmişidūñ* (11) deyü da‘vā ve Hind *Zeyd ūḥḥatinde eṣyā-yı*

⁵⁶⁶ Hindūñ E₁: Hind A

⁵⁶⁷ Sms A: -E₁

*merķūmeve müte‘allıka da‘vāsından*⁵⁶⁸ (12) *beni ibrā itmişidi* deyü da‘vā ve sâ’ir vereşe inkār idüp Hind (13) müdde‘āsına ikāmet-i beyyine idememekle sâ’ir vereşe ile şü kadar (14) aķçe üzerine şulh olup def‘-i bedel itdükden şoñra Hind (15) müdde‘āsını vech-i şer‘i üzre işbāt itmekle şulh-ı mezbür bāṭıl (16) olsa Hind bedel-i şulhı sâ’ir vereşeden istirdāda (17) kādire olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (18)

— ولو دعي علي افسان مالا فانكر فصالحه علي شي ان المدعي اليه (19) اقام البيئته علي القضا و دالبرا لا يبطل الصلح ولا تقبل البيئته (20) فان كان المدعي عليه قبل الصلح اودعي القضا ولابرا و الابرا دوانكر المدعي (21) فلك فصالحه علي شي ثم اقام المدعي عليه بنيته علي القضا و الابرا [A 89a] (1) تقبل و يبطل الصلح عمادينه في السابع (2)

Fi’l-ibrā’ (3)

— *Zeyd medyūnı ‘Amra zimmetüñde olan şü kadar aķçe haķķımuñ şü miķdārını* (4) *baña edā eyle mā‘adāsından sen berī olmaķ üzre* deyüp (5) lākin miķdār-ı merķūmı edā içün bir vaķt beyān itmese ibrā-yı (6) mezbür şaḥiḥ olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (7)

— اذا قال ادالي خمسما علي انك بري من الفضل ولم يوقت (8) وقتا و جه ابه انه ليصح الابرا و لايعود الدين لان هندنا ابرا ر مطلق (9) لانه المالم يوقت الادا و قتا لا يكون الادا غرضاصحيا لانه و احب عليه (10) في مطلق الا زمان فلم تيقيد بل حمل علي المعنا و ختته و لا يصيح عوضا (11) هدا يه في باب الصلح في الدين (12)

— *Zeyd şü kadar aķçe medyūnı ‘Amra meblağ-ı mezbūruñ şü miķdārını eger* (13) *baña edā iderseñ mā‘adāsınından seni ibrā itdüm* deyüp ‘Amrı (14) bu vechile ibrā eylese ibrā-yı mezbür şaḥiḥ olur mı (15) **el-cevāb** olmaz **Sms** (16)

— اذا قال ان ادبت الي خمسما او قال اذا ادبت اوتي ادبت (17) والجواب فيه انه لا يصح الابرا لانه عليه بالشرط حريحا و تعليق (18) البراة باشرط باطل هدا يه في باب الصلح في الدين

— Bu şüretde *Zeyd meblağ-ı mezbürı ‘Amrdan ṭaleb itdükde ‘Amr meblağ-ı mezbūruñ ol miķdārını virüp mā‘adāsını ibrā-yı mezbūra binā’en virmemege kādır olur mı* **el-cevāb** olmaz **Sms**⁵⁶⁹ (19)

⁵⁶⁸ da‘vāsından A: da‘vādan E₁

⁵⁶⁹ Bu fetva A nüshasında yoktur.

— Zeyd şu kadar akçe medyūnı ‘Amra *felān maşlahatumı görürseñ meblağ-ı* (20) *mezbürdan seni ibrā itdüm* deyüp lākin ‘Amr aşlā⁵⁷⁰ ol maşlahatı görmeyüp (21) maşlahat fevt olsa hālā Zeyd meblağ-ı mezbūrı ‘Amrdan taleb [A 89b] (1) itdükde ‘Amr ibrā-yı mezbūra binā’^{en} virmemeye kâdir olur mı (2) **el-cevāb** olmaz **Pîrî**⁵⁷¹ (3)

— قابل لغريه ان عملت لي عمل كذا سخوان يقول ان خطت قميصي هذا (4) وان حملت متاعي هذا الي فزلي فاننت بري من العشره التي لي (5) عليك فسمع و فزل ذلك هل ييرا قال نعم وان كان هذا من حبيث (6) الصوره تعليق البراة بالشرط لكن امكن حملة علي الاجاره (7) فحمل عليها حتي لوزكر عملا لايجوز الا جاره عليه سخوان يقول ان (8) قمت او قعدت اونظرت لا ييرا من اجارة القاعده (9)

— Zeyd medyūnı ‘Amra *eger zimmetüñde olan şu kadar akçe haqqımı edā itmedin fevt* (10) *olursañ meblağ-ı mezbürdan berī ol* deyüp ba‘dehu ‘Amr edā itmedin (11) fevt olsa hālā Zeyd meblağ-ı mezbūrı ‘Amruñ terekesinden almak (12) istedükde vereşesi ibrā-yı mezbūra binā’^{en} Zeydi men‘e kâdir (13) olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Pîrî**⁵⁷² (14)

— قال لمديونه از امت فاننت بري من دين لي عليك قال ابو القاسم (15) الصفار صح وصيته و لو قال ان من لا ييرا لخاطته من و صايا (16) القنيتة في الخانيه تفصيل (17)

Kitābu’l-muḍārebeti ve’l-biḍā’eti⁵⁷³ (18)

— Zeyd ‘Amrdan muḍārebe tārīkıyla aldığı akçe ile İzmire varup (19) ba‘dehu İzmiri tecāvüz idüp Mışıra giderken furtınadan sefine (20) batup meblağ-ı mezbūr zāyi‘ olduğdan şoñra ‘Amr Zeydden *meblağ-ı* (21) *mezbūrı ancağ İzmire sefer itmek için virmişidüm* deyü da‘vā ve [A 90a] (1) iḳāmet-i beyyine idüp Zeyd dağı *sen ıtlāk idüp nesne* (2) *ta‘yīn itmemişidüñ* deyü da‘vā ve iḳāmet-i beyyine eylese ‘Amruñ (3) beyyinesi evlā olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (4)

— ولو ادعي احد هما الا طلان و العموم و الاخر التقييه فالقول (5) لمن يدعي العموم ولو اتفقا علي التقييد و ارعي رب المال في نوع (6) نالقول قوله و بنيته رب المال علي التقييد ادلي من بينته المضارب (7) علي الاطلاق عتابي في الاول من المضاربتة (8)

⁵⁷⁰ ‘Amr aşlā E₁: -A

⁵⁷¹ Pîrî A: Pîrîzāde E₁

⁵⁷² Pîrî A: Pîrîzāde E₁

⁵⁷³ Kitābu’l-muḍārebeti ve’l-biḍā’eti A: Kitābu’l-muḍārebe E₁

— Zeyd ‘Amra muḏārebe ʔarīḳıyla Őu ḳadar aḳçe virdükde *meblağ-ı mezbūr ile* (9) *yağ ve piriñ iŐtirā eyle* deyüp ta‘yīn ü taḥŐiŐ itdükden Őoñra (10) ‘Amr meblağ-ı mezbūr ile Zeydün iznsiz bir menzil iŐtirā eylese Zeyd (11) meblağ-ı mezbūri ‘Amra tazmīne ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (12)

— فان تجاوز زبان خرج الي غير ذلك البلدفا شتري او اشتري (13) سلعته غير ما عينه اوفي وقت غير ما عينه اوباع سع غير من (14) عينه ضمن من مضارته الدرر (15)

— Zeyd Őu ḳadar aḳçesiyle ‘Amr ile ribḥ beynlerinde berāber olmaḳ üzere (16) ‘aḳd-i muḏārebe itdükde ‘Amr ile ma‘ān ‘amel itmegi Őarṫ idüp ba‘dehu (17) Zeyd ve ‘Amr meblağ-ı mezbūr ile bir müddet ma‘ān ‘amel idüp Őu ḳadar ribḥ (18) ḥāŐıl olsa ḥālā Zeyd ‘Amruñ ‘amelinün ecr-i miŐlini virirken ‘Amr (19) rāzi olmayup *mücerred ribḥ-i merḳūmuñ niŐfi ‘amelimün ecr-i miŐlinden* (20) *ziyāde olmağıla ‘aḳd-i mezbūra binā’en ribḥ-i mezbūruñ niŐfini vir* deyü Zeyde (21) cebre ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** [A 90b] (1)

— المضاربه تفسد باثيا نها ز اشروط في المضاربه عمل رب المال (2) مع المضارب لان ذلك يمنع التخليه بين المال المضارب (3) انقردى في المضاربه نقلا عن الخانيه و الضولين (4)

— واجارة فاسدة ان فسدت فلارج بل اجر عله مطلقاي (5) ربح ولا بلا زيادة علي المشترط درر في اول المضارته (6)

— Zeyd ‘Amra ribḥ beynlerinde berāber olmaḳ üzere muḏārebe ʔarīḳıyla virdiği (7) Őu ḳadar aḳçeyi āḥara muḏārebe ile virmege ‘Amra izn virmekle ‘Amr (8) daḥı meblağ-ı mezbūri ribḥün niŐfi Bekrūñ olmaḳ üzere muḏārebe (9) ʔarīḳıyla Bekre virüp Bekr daḥı meblağ-ı mezbūr ile ‘amel idüp Őu ḳadar (10) ribḥ ḥāŐıl olsa ol ribḥ Zeyd ve ‘Amr ve Bekrūñ beynlerinde ne vechile (11) ḳismet olunur **el-cevāb** ribḥ-i mezbūruñ niŐfi Zeyde niŐf-ı āḥiri (12) Bekre virilüp ‘Amra nesne virilmez **Sms** (13)

— وان آذن اي المالك و دفع بالثلث و تصرف الثاني الح ولو (14) قيل مارزق امد فلي نصف وقال مافضل فبيني و بينك نصفان (15) وقد دفع الي اخر مضاربه بالنصف فنصف لمالك و نصف (16) لثني ولا شي لاول من مضاربه الدرر (17)

— Zeyd ‘Amra Őu ḳadar keyl buğday virdükden Őoñra *ol buğday muḏārebe* (18) *olsun* deyüp lākin *buğdayı bey’ ve semeniyle muḏārebeti ‘amel eyle* dimiŐ (19) olmasa ‘aḳd-i mezbūr cā’iz olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (20)

— المضاربتة لاتجوز بغير الدراهم والدنانير مكيلا كان او موزونا (21) ادعروضا قاضيخاه من المضاربتة
[A 91a] (1)

— Zeyd oğlu ‘Amra muḏārebe t̄arīkīyla üç kīse aq̄çe virüp ‘Amr daḥı (2) i‘māl idüp
şu kadar ribḥ ḥāşıl olduḡdan şoñra Zeyd aşl (3) māl u ribḥ almadın ‘Amr fevt olup
Zeydi ve s̄ā’ir vereşesini (4) terk eylese ḥālā Zeyd aşl māl u ribḥi müstaḡillen almaḡ
istedükde (5) s̄ā’ir vereşe *mücerred ‘Amruñ yedinde bulunmaḡıla aşl māl u ribḥden
biz (6) daḥı ḥişşe aluruz* dimege ḡādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **S‘b** (7)

Kitābu’l-vedī‘a (8)

— Zeyd z̄ī‘iyāl olup ḥıdmetkārları olan ‘Amra şu kadar aq̄çesini (9) idā‘ u teslīm
itdükde *meblaḡ-ı mezbūrı kendüñ ḥıfz eyle ḥıdmetkārıñ (10) Bekre virme* deyü nehy
itmişiken ‘Amr meblaḡ-ı mezbūrı Zeydüñ iznsiz (11) Bekre virüp meblaḡ-ı mezbūr
ba‘de’l-müfāraḡa Bekrūñ yedinde z̄āyi (12) olsa Zeyd meblaḡ-ı mezbūrı ‘Amra
tazmīne ḡādir olur mı (13) **el-cevāb** olur **Sms** (14)

— وان نهى عن فعه الي عياله فدنع الي له بدمنه ضمن وان (15) الي من لابدله منه كدفع الدابته الي عبده
وشي يحفظ النسا (16) الي زوجته لا يضمن ملتقى الابحر (17)

— Zeyd ‘Amra idā‘ u teslīm itdigi şu kadar kitābını ‘Amrdan ḡaleb (18) itdükde ‘Amr
*ben ol kitābları bir mekānda vaż‘ itmişidüm lākin (19) ne mekānda vaż‘ itdigümi
bilmem unuttum* dişe ol kitābları ‘Amra (20) zamān lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms**
(21)

— ولو قال لا ادري دضعهتها في داري اوفي موضع اخر كان خامنا [A 91b] (1) و هكار وي عن ابي
يوسف قاصيخان في الوايعته (2)

— Zeyd ‘Amra idā‘ u teslīm itdigi şu kadar kitābını ‘Amrdan ḡaleb (3) itdükde ‘Amr
*ben ol kitābları emīnüm olmiyan Bekre idā‘ u teslīm (4) idüp ba‘dehu Bekr ol
kitābları baña redd ü teslīm itdükden şoñra (5) yedümde ta‘addī vü taḡşīrinsiz z̄āyi‘
oldı* deyü da‘vā ve Zeyd ‘Amrı (6) tekzīb idüp Bekrūñ ol kitābları ‘Amra reddi s̄ābit
olmasa (7) Zeyd ol kitābları ‘Amra tazmīne ḡādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (8)

— ولو قال اودعتها عن اجنبي ثم ردها علي فهلكت عندي و كزيه (9) المودع ضمن الان برهن از اقر بو
جوب الضمان عليه ادعي (10) البراة فلايصاق الابنيبه فصولين في الثالث و ايتلثين (11)

— Zeyd-i müteveffānuñ vereşesi ‘Amrdan *Zeyd saña şu kadar aqçe idā‘ u teslīm* (12) *itmışidi vir* deyü da‘vā itdüklerinde ‘Amr ben meblağ-ı mezbūrı Zeydüñ (13) vaşiyi-i muhtārı Bişre virdüm deyüp üzerine redd ü zamān lāzım (14) olmadığına yemīn idicek vereşenüñ muṭālebelerinden ḥalāş olur mı (15) **el-cevāb** olur **Sms** (16)

— ولو قال بعد مود المودع ردرتها علي صيكان القول قوله مع الي (17) ولايضمن من دريعته الخانيه (18)

Kitābu’l-hibe (19)

— Hind zevci Zeyd zimmetinde olan mihrini Zeyde hibe ider olduḡda Zeyd (20) Hinde bir öküz ile bir şıḡır ‘ivaż virmek şartıyla hibe itdükden şoñra (21) Zeyd Hinde nesne virmese Hind hibesinden rücū‘a ḡādir olur mı [A 92a] (1) **el-cevāb** olur **Ebu’l-hayr** (2)

— البته بشرط العوض بمتزله البيع لآخي خصاتين احرهما ما لم (3) يتقابضا لكل و احد منها ان يمتنع ولو قبضها حدهي و ابي اياخ (4) ان يدفع العوض اليه فلو اب ان يرجع الهبته من (5) هبته التمر تاشي (6)

— Hind mülk-i menzilini ölince kendüyi beslemek üzre Zeyde hibe vü teslīm (7) idüp Zeyd daḡı Hindi beslerken Hind fevt olup vārişi (8) olmasa emīn-i beytü’l-māl hibeyi ṭutmamaḡa ḡādir (9) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-hayr** (10)

— Zeyd şıḡhatinde *mālik oldıḡum cemī‘ eşyām ‘Amruñdur* didükden şoñra (11) teslīm ü ḡabz bulunmadın Zeyd fevt olsa hibe-yi mezbūre (12) bāṭıla olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-hayr** (13)

— ولو قال جميع ما املكه لضلان يكون هبته حتي لآبحوز بدون القبض (14) ولو قال جميع ما يعرف بي او ما ينسب الي لخلان فهو اقرار لان (15) في الوجه الاول صرح باضافته الملك الي نضسه ثم رضافه الي فلان (16) و شله يكون هبته و في المسئلة الثانية لم يصرح بلك نفسه لانه ما يعرفنه (17) او ما ينسب اليه و قديكون لغير من هبته الخانيه (18)

— Zeyd fevt olup zevcesi Hindi ve sār vereşesini terk (19) itdükde Hind Zeyd zimmetinde olan şu kadar aqçe mihrini vereşeye hibe (20) itdükden şoñra nādime olup hibesinden rücū‘a ḡādire (21) olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-hayr** [A 92b] (1)

— ولو كان الي الميت دين فوهبه الطالب للوارث او لبعضهم فهو (2) هبته لهم كلهم كانه و هب للميت من صايا السرخسي (3)

— Hind haste olduğda zevci Zeyde *eger bu hastelikden fevt (4) olursam zimmetüñde olan şu kadar akçe mihrüm senüñ olsun* deyüp (5) hibe eylese hibe-yi mezbüre şahîhe olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (6)

— ولو قال المريضيته لرز جهان مت من ضي هند افمهرى عليك (7) صدقتهاوقالت في حل من مهرى فماتت من ذلك المرض (8) كان مهر هما علي زوجها لان هنده مخاطهته فلايصح قاضيخان (9) من كتاب الهبته (10)

— Zeyd ‘Amr zimmetinde qarzdān olan şu kadar akçesini ‘Amra hibe (11) itdükde ‘Amr hibeyi qabül itmeyüp redd itmekle meblağ-ı mezbürı Zeyde (12) edā eylese hālā ‘Amr redd ü edāsına nādīm olup meblağ-ı mezbürı (13) Zeydden istirdāda kādīr olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (14)

— ولو ذهب الدين من الغريم ادا براه منه لم يفتقر الي القبول (15) عندا بي حنيفه رحمت الله و يبطل بالرد من مته الينا بيع (16)

— Zeyd şu kadar eşyāsını ‘Amra hibe idüp ba‘dehu teslīm (17) itmedin Zeyd eşyā-yı mezbüreyi Bekre idā‘ u teslīm itdükden şöñra (18) Bekr eşyā-yı mezbüreyi Zeydüñ ğıyābında Zeydüñ iznsiz hibe-yi (19) mezbüreye binā‘en ‘Amra def‘ u teslīm ‘Amr dağı istihlāk (20) eylese Zeyd eşyā-yı mezbüreyi ‘Amr ve Bekrüñ qanğısından dilerse (21) tazmīne kādīr olur mı **el-cevâb** olur **Sms [A 93a]** (1)

— وان قبضه بعد الافتراق عن المجلس لم يصح قبضه قياسا و استحسانا (2) من هبته الاتا تاريخيه (3)

— Hind qarāb olan mülk-i menzilini Zeyneb-i ecnebiyyeye hibe vü teslīm (4) itdükden şöñra Zeyneb menzil-i mezbürı kendi mālıyla ta‘mīr eylese (5) Hind hibesinden rücū‘a kādīre olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (6)

— في لخانيه رجل وهب دارا و بني فيها و جصها اوطينها (7) فلا رجوع من هبته التاتاريخانيه (8)

— Hind zevci Zeyd-i müteveffā zimmetinde olan şu kadar akçe mihrini Zeydüñ (9) sār vereşesine hibe ider olduğda *ölince beni görüp gözedürsünüñüz (10) sizüñ olsun* deyüp bu vechile hibe eylese hibe-yi mezbüre (11) şahîhe olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (12)

— Zeyd *mālik oldıgum cemī‘ eşyām zevcem Hindüñdür* deyüp ba‘dehu (13) teslīm ü kabz bulunmadın Zeyd fevt olsa hibe-yi mezbüre bāṭıla (14) olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁵⁷⁴ (15)

— و قال جميع مالي او جميع ما املكه فهو له لان يكون هبته لا بخور الا (16) بالتسليم من اقرار الخلاصته
(17)

— Zeydün ‘Amr ile ‘ale’l-iştirāk mālīk olup kâbil-i kısmet olmiyan (18) bir dükkân Bekrūñ yedinde olup Bekrūñ metā‘ıyla meşgūl iken Zeyd (19) ol dükkândan hişşesini kıızı Hind-i kebireye hibe idüp ba‘dehu taḥliye (20) vü teslīm bulunmadın Zeyd fevt olsa sā’ir veresi ol dükkândan (21) Zeydün hişşesini mīrāşa idhāle kâdir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms [A 93b]** (1)

— الا حل ان الهبته اذا كانت مشغوله بلك الو هب او بلك (2) غير الواهب تمنع الهبته جامع الفصولين في
الثلاثين (3)

Kitābu’l-icāret (4)

— Bir kaşaba ahālīsi üzerlerine tekālīf tevzī‘ olunmaḵ lāzım olduğda (5) kaşaba-yı mezbüre kādīsı Zeyde *tekālīf-i mezbūreyi ‘adl üzre (6) tevzī‘ ve bir defter taḥrīr eyle* deyü taleb itdüklerinde Zeyd ücret kavlınsız (7) ahālīye defter yazduḵda ahālī rızālarıyla Zeyde⁵⁷⁵ yazdıḵı defterüñ ücreti (8) olmaḵ üzre ecr-i mişlinden ezyed şu kadar aḵçe virüp Zeyd daḵı meblaḡ-ı (9) mezbūrı maşārifine ba‘de’ş-şarf Zeyd ma‘zūl olduğda ahālī *bizüm saña (10) virdigimiz ecr-i mişlüñden ziyāde olmaḡıla bir miḡdārını bize zāmin (11) ol* deyü cebre kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Şeyḡ** (12)

— دفع علي صباغ شيا ولم يشارط الاجر فلما فرغ اعطي ازيد من احر (13) مثله قيل علي قول الامام يطيب
له الزاد قال الفقيه الزيادة جايزه (14) في قولهم جميعا من جارة اليزازه (15)

— Bir ḡal‘a müstaḥfiẓlarından berāt ile tīmāra mutaşarrıf olan Zeyd fevt (16) olup tīmārı maḡlūl olduğda ‘Amr ḡal‘a-yı mezbūrede dizdār olan (17) Bekre *ol tīmār ṡaraf-ı devletden baña tevciḡ olunmaḵ ricāsına benüm için (18) bir ‘arz taḥrīr eyle ‘arzuñ nāfiẓ olup tīmār baña tevciḡ olunursa (19) saña şu kadar aḵçe vireyüm ‘arzuñ*

⁵⁷⁴ Sms A: Pīrīzāde E₁

⁵⁷⁵ Zeyde A: -E₁

buyurılmazsa yine aqçemi baña vir deyü (20) Bekre peşin ol qadar aqçe virüp lākin Bekrūñ ‘arzı buyurılmayup (21) tīmār āhara tevcīh olinsa hālā ‘Amr meblağ-ı mezbürdan Bekrūñ kāğıdınıñ [A 94a] (1) kıymeti ile taħrīrinüñ ecr-i mişlinden mā‘adāsını Bekrden taleb (2) itdükde Bekr bigayri vechin virmemege qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (3)

— Zeyd zevcesi Hinde *beytimūñ hıdmetini gör saña mülk-i menzilūmi vireyüm* demekle (4) Hind dağı bir müddet Zeydūñ beytinūñ hıdmetini görüp lākin Zeyd (5) menzilini Hinde virmese Hind vech-i muħarrer üzre hıdmetinüñ ecr-i mişli (6) nāmına Zeydden nesne almağa qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (7)

— رجل يستأجر امرأته لخدمته البيت شهر الأيجوز و لا يكون لها (8) الأجر من إجاره الخائيه (9)

— Zeyd bir qaryede vāqı‘ vaqf-ı hāmāmı bir sene temāmına deg şu qadar aqçeye (10) mütevellīsinden istīcār u qabz ve bir āy zabt u taşarruf itdükden soñra (11) ahālī-yi qarye bi’l-küllīye perīşān olup ašlā kimesne qalmamağıla hāmām (12) mu‘aṭṭal qalup ol sene mürūr eylese hālā Zeyd ecr-i müsemmādan (13) bir aya işābet iden miqdārı virirken mütevellī kanā‘at itmeyüp (14) *ecr-i müsemmāyı temāmen alurum* dimege qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁵⁷⁶ (15)

— Bu şüretde mütevellī ecr-i müsemmāyı temāmen Zeydden almış olsa Zeyd ecr-i (16) müsemmādan bir aya işābet iden miqdārdan ziyādesini mütevellīden (17) istirdāda qādir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (18)

— رجل استأجره هماما في قريته فوق الجلا و نفر الناس سقط الأجر (19) وان نفر بعض الناس لا من إجاره النرازه (20)

— Bir belde ahālīsinden Zeyd ‘Amruñ bārgīrini felān maħalle varup gelince (21) binmek için şu qadar aqçeye ‘Amrdan istīcār idüp ba‘dehu [A 94b] (1) ol bārgīr ile maħall-i mezbūra varduğdan soñra ol maħalli tecāvüz ve bir (2) qaç qonaq ba‘id āħar diyāra varup ba‘dehu belde-yi mezbūreye gelüp (3) bārgīr ile ecr-i müsemmāyı virirken ‘Amr rāzī olmayup ecr-i müsemmādan (4) ziyāde ‘Amrdan nesne almağa qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ħayr** (5)

⁵⁷⁶ S‘b A: -E₁

— استاجر دابته لأكوب الي الكوفته في و زها عن الكوفته مالا (6) يتسامح الناس سن وركب في تلك الزيادة
اولم يركب ثم درها لا (7) الي الكوفته كان عليه الاجر الي الكوفته و نكون الدابته مض موزته عليه ما لم (8)
يردها الي صاحبها من اجاره الخانيه (9)

— Zeyd mülk-i fırınını ‘Amra müddet-i ma‘lūme temāmına deg şu kadar aqçeye (10)
īcār u teslīm itdükden şöıra qable temāmi’l-müddet fırın ta‘mīre (11) muhtāc olduqda
Zeyd ta‘mīr itmeyüp fırın hārāb olmağıla aqlā (12) intifā‘ mümkün olmayup müddet
temāmına deg fırın mu‘aṭṭal qalsa (13) Zeyd müddet-i mu‘aṭṭala için ‘Amrdan ücret
nāmına nesne almağa (14) qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-hayr** (15)

— ان لم يكن البيت منتضعا به لا شيء علي المستاجر وان لم يرد (16) البيت من جاره الخانه (17)

— Zeyd ‘Amr-ı re’ise *şu kadar keyl arpamı seffineñ ile felān iskeleye (18) götür saña
şu kadar aqçe vireyüm* deyüp ‘Amrı istīcār itmekle ‘Amr (19) ol arpayı seffinesine
taḥmīl idüp Zeyd ile giderken ešnā-yı (20) ṭarīqda furtına olmağıla Zeyd ol arpanuñ
bir miqdārını deryāya ilkā (21) itdükden şöıra ‘Amr bākī qalan arpayı ol iskeleye
götürse [A 95a] (1) ḥālā Zeyd ecr-i müsem mādan maḥall-i ilkāya gelince kıştını
temāmen ve maḥall-i ilkādan (2) bākī qalān arpaya işābet ideni virirken ‘Amr qanā‘at
itmeyüp (3) *maḥall-i ilkādan ol iskeleye gelince daḥı ecr-i müsem mādan kıştını*⁵⁷⁷
temāmen (4) *alurum* dimege qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (5)

— اكثر ي سفينه يحمل فيها الي ضع فلما بلغت السفينه الموضوع صرفها (6) الريح وردتها الي الموضوع الذي
اكثر اهافيه فان لم يكم الذي كترها معه (7) لاكرا عليه لان العمل لم يصر سلاما اليه وان كان معه فعليه الكرا
(8) لانه صار مسلا اليه وان لم سبليغ الموضوع فعليه الكرا بقدر ماسارت (9) من اجاره الكبرى في الثامن
(10)

— İğrib Zeydūñ ‘amel ‘Amr ve Bekr ve Bişrūñ olup mezbūrlar Zeydūñ (11) ığribıyla
deryāda her ne miqdār balıq şayd iderlerse nışfı Zeydūñ ve (12) nışf-ı āhiri
mezbūrlaruñ olmağ üzre ‘aqd-i şirket itdüklerinden (13) şöıra mezbūrlar Zeydūñ
ığribını bir kaç ay isti‘māl eyleseler ḥālā (14) Zeyd ığribuñ ecr-i mişlini mezbūrlardan
ṭaleb itdükde mezbūrlar *ığrib ile (15) şayd eyledigimiz balıq me’kulātumuza kifāyet
itmedi* deyü (16) virmemege qādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms** (17)

⁵⁷⁷ kıştını A: kıştı E₁

— ولا يجوز النسركته في الاحتطاب و الاصطياد من شركته (18) الهدايته (19)

— Zeyd mi‘addün li’l-istiğlāl olmiyan mülk-i menzilini ‘Amra üç sene temāmına deg (20) şu kadar aqçeye icār u teslīm ve meblağ-ı mezbūrı ‘Amrdan alup ‘Amr (21) dağı menzili üç sene temāmına deg zabt itdükden şoñra tecdīd-i ‘aqd-i icāre [A 95b] (1) olunmadın ‘Amr menzil-i mezbūrı bir kaç sene dağı zabt eylese Zeyd ol (2) senelerde zabtçıün menzil-i mezbūrūñ ecr-i mişli nāmına ‘Amrdan nesne almağa (3) qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (4)

— استاجردارا و حماما شهراتم سکنه شهرين لايلرنه اوجر الشهد لثاني (5) و عن بعض المشايخ انه يلزم و فرق الكرخي بين المعد لا ستغلال (6) و غير المعدله و الزم في المعد لافي غيره بلا فصل بين الحمام و الدار (7) و به يفتي من اجاره البزازه في مسائل الشيوخ (8)

— Bir vaqf-ı ḥamāmuñ tevliyetine Zeyd ve ‘Amr ‘ale’l-iştirāk meşrūṭiyyet (9) üzre mutaşarrıflar iken Zeyd ol ḥamāmı ‘Amruñ iznsiz Bekre (10) icār eylese icār-ı mezbūr nāfiz olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (11)

— و بطل فعل احدا لوحيين كالمتولين فان احدهما لو اجر ارض (12) الوقف بدران استطلاع رأي الاخر لاجوز الاجاره بل يتوقف علي (13) اجازته و قدصارت و اقعته الفتوي من وصايا المنح (14)

— Bir belde ahālīsinden Zeyd ‘arabacı olan ‘Amrı şu kadar metā‘ını ‘arabasıyla (15) belde-yi uḥrāya götürmek için şu kadar aqçeye isticār itdükde *felān ṭariğdan* (16) *git* deyü ta‘yīn-i ṭariğ idüp ba‘dehu Zeyd bile gitmeyüp ‘Amr ol (17) metā‘ı ‘arabasına taḥmīl idüp belde-yi uḥrāya giderken Zeydüñ ta‘yīn (18) itdigi ṭariğa sülük itmeyüp nāsik-i sülük idegelmedükleri bir (19) muḥavvef ṭariğa sülük itmekle ol muḥavvef ṭariğda Zeydüñ metā‘ını (20) ba‘zı kimesneler nehb ü gāret eyleseler ‘Amra zamān lāzım (21) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** [A 96a] (1)

— وسلوي اي يضمن الحامل قيمته متاع حملهپ ان هلك سبلوك طريق (2) غيرما عينه المستاجر لكن الناس سيلكونه ايضا و قدتضاوتا (3) اوسلوك مالا يسلكه الناس اي ضمن ايضالسلك طريق لا (4) يسلكه الناس لصحته التقييد و حصول المخالفته درر (5) من كتاب الاجراه (6)

— Zeyd bir metā‘ını şu kadar gün temāmına deg bey‘ itmek için ‘Amrı (7) şu kadar aqçeye icāre-yi şaḥiḥe ile isticār idüp ‘Amr dağı ol (8) metā‘ı ol kadar gün temāmına deg bey‘ eylese ‘Amr ecr-i müsemmayı Zeydden (9) almağa qādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (10)

— وان استاجرہ يوما الي يوم باجر معلوم ليبيعه اوليشترتريله (11) فهذا جائز لان العقد تيناول منافعه هنا وهو معلوم بيان المده (12) والاجر قادر علي النضاز المعقود عليه الاتري انه لو سلم اليه نفسه (13) في جميع اليوم استوجب الاجر وان لم يكن له بيع او شرا بخلاف (14) الاول فالمعقود همناك البيع والشرا حتي لايجب الاجر بتليم (15) النفس ازالم يعمل من اجاره السرخسي (16)

— Zeyd bir maşlaḥatını görmek için ‘Amrı şu kadar aqçeye isticār (17) idüp ta‘cīl-i ücret şart olunmasa ‘Amr ol maşlaḥatı görmedin (18) ücrete müstaḥak olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (19)

— والاجته لاستحق بالعقدبل بالتعجيل او بشرطه اوياستبفا المغعود عليه (20) ملتقي في كتاب الاجره (21)

— Zeyd şu kadar vaqıyye bekmezini ‘Amra virüp *bir vaqıyyesini on aqçeye [A 96b]* (1) *bey‘ eyle ziyādeye bey‘ iderseñ ziyāde beynimüzde müştereke olsun* (2) didükden sonra ‘Amr ol bekmezün her vaqıyyesini on aqçeden ziyādeye (3) *bey‘ eylese ‘Amruñ ‘amelinün ecr-i mişli ziyādenün nişfindan aqall* (4) olmağıla Zeyd ziyādenün ‘Amruñ ‘amelinün ecr-i mişlinden ma‘adāsını (5) ‘Amrdan almağa qādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (6)

— رجل دفع الي رجل ثوبا و قال بعد بعشره فماز ادفهوبيني و بنيك (7) قال ابو يوسف ان باعه بعشره اولم يعبه فلا اجر له وان تعيي (8) في ذلك و تعب لان اولامر نفي الاجر از اباعه بعشره وانما جعل له (9) الاجران باعه باكثر من عشره وان باعه باشني عشر او اكثر من (10) عشره فله اجر مثله لايجاوزيه درهما و قال محمد اري له اجر مثله باعا (11) ما بلغ وان لم يبيع او تعب في ذلك و تعيي نه عمل سحکم عقد (12) فاسد فيتحق اجر المثل و الفتوي علي قول ابي يوسف لانه لم (13) يحبل له لاجر ازار باعه بعشره فاضيخان في الاجاته (14) الفاسده (15)

— Zeyd mütevellisi oldığı vaqf-ı ‘arşayı ‘aded-i sinîñ beyān olunmadın (16) senede şu kadar aqçe muqāṭa‘a ile Hinde ĩcār u teslīm idüp (17) ‘arşa-yı merqūme vech-i muḥarrer üzre Hindün taḥt-ı icāresinde iken (18) ‘Amr ol ‘arşa üzerine Hindün iznsiz kendi mālıyla ‘arşa vaqfiçün (19) *teberru‘an menzil binā itdükden sonra Zeydün yerine mütevellī olan Bekr Hinde* (20) *ol bināyı daḥı ecr-i mişliyle isticār eyle ve illā āḥar senede icāreyi* (21) *fesh ve āḥara ĩcār iderüm* deyüp Hind bināyı isticārdan

imtinā‘ [A 97a] (1) eylese Bekr āḥar senede icāreyi fesh ve menzil-i mezbūrī ecr-i mişliyle (2) āḥara icāra kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Pīrī**⁵⁷⁸ (3)

— Zeyd ‘Amr-ı necāre *benüm şü menzilümi hedm ve nişfina kendi kerāsteñden* (4) *bir miqdār kerāset zamm idüp ‘arşasında baña şü maḳūle menzil* (5) *binā eyle saña beş yüz ğuruş vireyüm* demekle ‘Amr daḡı menzili hedm (6) ve nişfina kendi kerāstesinden bir miqdār kerāste zamm idüp (7) ‘arşa-yı mezbūrede Zeyd için ol maḳūle menzil binā eylese Zeyd ‘Amra (8) ‘amelinüñ ecr-i mişliyle zamm itdigi kerāstesinüñ yevm-i idḡâlde olan (9) kıymetini virirken ‘Amr kanā‘at itmeyüp beş yüz ğuruş temāmen Zeydden (10) almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Pīrī**⁵⁷⁹ (11)

— Bu şüretde ‘Amr ‘amelinüñ ecr-i mişliyle zamm itdigi kerāstenüñ yevm-i (12) idḡâlde olan kıymetinden ziyāde Zeydden şü kadar aḳçe alsa Zeyd ziyāde-yi (13) merḳūmeyi ‘Amrdan istirdāda kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Pīrī**⁵⁸⁰ (14)

— Zeyd āḥar diyāra gitmek için ‘Amr-ı re’isün seffinesini şü kadar aḳçeye (15) isticār ve meblaġ-ı mezbūrī ‘Amra peşin virüp lākin seffineyi (16) ḳabz itmedin Zeydüñ ol diyāra gitmekden men‘ ider re’yi zühür eylese Zeyd (17) icāreyi fesh idüp meblaġ-ı mezbūrī ‘Amrdan istirdāda kâdir (18) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— و من استاجر رابه ليسافر عليها ثم بداله من السخر فهو عزرن نه (20) لوسضي علي موجب العقد يلزمه
درزائد هدايه في فسخ الاجاته (21) قال ثم بداله اقوال فاعل بدامضمر و المعني بداله ان اي ظهر له راي
يمنعه من السفر سعدي [A 97b] (1)

— Zeyd bir kılıcını ḳın yapmak için ḳıncı olan ‘Amra virdükden soñra (2) kılıç ‘Amruñ yesinde ta‘addī vü taḳşirinsiz seriḳa olınup zāyi‘ (3) olsa ‘Amra zamān lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (4)

— دفع اليه مصحفا ليعمل له غلافا او سكيناً ليجعل له فصاً بار وسيفاً (5) يصنع له غمد افضاع المصحف او
السكين او السيف لم يضمن لانه (6) استاجره فيعمل في غير ما دفعه اليه ثم هو لسين بتبيع لا استاجره فيه (7)
فصار فيه مودعا ضمانات في ضمان الوراق والغلاف (8)

⁵⁷⁸ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

⁵⁷⁹ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

⁵⁸⁰ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

— Zeydün bir sūḳda vāḳı‘ dükkānından bir miḳdār eşyāsı seriḳa (9) olınuḳta Zeyd ol sūḳda bekçi olan ‘Amra mücerred bekçi olmañla (10) sārıḳı bul yāḥud eşyā-yı merḳūmeyi zāmin ol deyü cebre ḳādir (11) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (12)

— استوج رجل لحفظ خان او حوانيت فضاغ منها شيى قيل صمن (13) عند سم رحمان اللاه لوضاع من خارج الحجتة لانه اجير مشرتك و قيل لا (14) في الصحيح و به يفتي جامق الفصولين في الثالث و الثلثين (15)

— Zeyd ‘Amruñ bārgīrini felān diyāra varup gelince binmek için rākibi (16) ta‘yīn itmeksizin şu ḳadar aḳçeye istīcār idüp ba‘dehu Zeyd ol (17) bārgīre mu‘tād üzre binüp giderken eşnā-yı ṭarīḳda bir ḳaşaba ḳurbında (18) bārgīr Zeydün ta‘addī vü taḳṣīrinsiz yorılup meşye ḳādir olmamağıla (19) Zeyd ol bārgīri ol ḳaşaba ahālīsinden Bekre İdā‘ u teslīm (20) ve *bārgīri māluñdan infāḳ eyle* deyü emr idüp kendi ol diyāra (21) gitdükden soñra bārgīr Bekrūñ yedinde ḥatfe enfihî helāk olsa Zeyde [A 98a] (1) zamān lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Pīrī**⁵⁸¹ (2)

— استاجر حمارا من كشي الي بخار افعي الحمار في الطريق فمالكه كان (3) ببخاراق دالمكتري رجلا ينفق علي الحمار كل يوم قدر معلوما الي (4) ان يصل اليه مالكة فاسك الرجل الحمار اياما و انفق عليه فهلك في (5) يده قالو الواكتره بر كوب نفسه ضمن ولو واكتره ولم يسم الراكب (6) بيررا لانه لواكتره لنغسه ليس له ان يعير ولا ان يوجر فليس له الايداع (7) ايضا ولو لم يسم الراكب كان له الا عاره والاجاره فله الايداع (8) فصولين في الثالث و الثلثين (9)

— Zeyd ‘Amr-ı re‘īs ile ‘ale’l-iṣtirāk mālīk oldığı şu ḳadar ṣoğandan (10) ḥiṣṣesini seffinesiyle İstanbula götürmek için şu ḳadar aḳçeye (11) ‘Amrı istīcār itmekle ‘Amr daḥı ol ṣoğanuñ cümlesini seffinesiyle (12) İstanbula götürse ‘Amr Zeydden ücret nāmına nesne almağa (13) ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁵⁸² (14)

— اذا كان الطعام بين رجلين فاستاجر احد هما صاحبه او حمار (15) صاحبه علي ان يحل نصيبه فحل الطوام كله فلا اجر له هدايه في (16) باب الاجاره الفاسده (17)

Kitābu’l-ikrāh (18)

⁵⁸¹ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

⁵⁸² Bu fetvā, E₁ nüshasında “Fīzamāñi’l-menāfi‘ ve ‘ademihî” başlığı altında verilmiştir.

— Tehdīdini ikā‘a kādīr olan Zeyd ‘Amra Bekri es-sā‘a *ālet-i cāriḥa ile (19) ḡatl itmezseñ seni ḡatl iderüm* deyü ikrāh-ı mu‘teber ile⁵⁸³ ikrāh idüp (20) ‘Amr daḡı Bekri ḡatl itmediḡi taḡdīrce Zeyd kendüyi ḡatl ideceḡi (21) ma‘lūmı olmaḡıla Bekri Zeydūñ ḡuzūrında mükrehen ālet-i cāriḥa ile [A 98b] (1) ‘amden ḡatl eylese Bekrūñ vereşesi Zeydi ḡışāş itdürmeḡe kādīr (2) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Şeyḡ** (3)

— اتلاف مال مسل لاقتله عطف علي اتلاف اي لاير خص (4) قتل مسلم بل يصبر علي ان يقتل فان قتله كان اثمالات قتل المسلم لا (5) يتباح بضر دره مالا ان يعلم انه لو لم يقتله و يقاز في العمد (6) الحامل فقط عندابي ومحمد لان الفاعل يصير الته له (7) من اقرار الدرر (8)

— Tehdīdini ikā‘a kādīr olan Zeyd ‘Amra Bekri es-sā‘a *ālet-i cāriḥa ile ḡatl (9) itmezseñ seni ḡatl iderüm* deyü ikrāh idüp ‘Amr daḡı Bekri (10) ḡatl itmediḡi taḡdīrce Zeyd kendüyi ḡatl ideceḡi ma‘lūmı olmaḡıla (11) Bekri Zeydūñ ḡuzūrında mükrehen ālet-i cāriḥa ile ‘amden ḡatl eylese (12) Bekrūñ vereşesi Zeydi ḡışāş itdürmeyüp ‘Amrı ḡışāş (13) itdürmeḡe kādīr olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Şeyḡ** (14)

— Zeyd ‘Amrı mūcibi ḡışāş olan ḡatl ile ḡatl idüp ‘Amr (15) vereşeyi kibārını terk itdükde vereşeyi Zeydi ḡışāşdan mükrehen ‘afv (16) eyleseler şer‘an şaḡīḡ u mu‘teber olur mı **el-cevāb** olur **S‘b**⁵⁸⁴ (17)

— Bu şüretde vereşeyi ḡışāşdan *mükrehen ‘afv şaḡīḡ olmaz* deyü Zeydi (18) ḡışāş itdürmeḡe yāḡud ‘Amrıñ diyeti nāmına Zeydden nesne (19) almaḡa kādīr olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **S‘b** (20)

و اذا اكراه على العفو عن القصاص فعفى جائز لان العفو (21) تصرف لا يبطله الهزل فيصح مع الاكراه كالطلاق ولا يضمن المكره [A 99a] (1) — لولي القصاص شيالان القصاص ليس بمال دليين له حكم الي (2) من المحيط اليه هما ني الفصل الاول من الاكراه (3)

— Zeyd mülk-i menzilinini şemen-i ma‘lūma ‘Amra bey‘ u teslīm idüp ba‘dehu (4) menzil-i mezbūra muttaşıl mülk-i menzili olan Bekr bey‘i istimā‘ itdidiḡi (5) anda ittiḡaz-ı şuf‘a idüp şerā‘iḡine bitemāmihā ri‘āyet itdükden (6) şoñra tehdīdini ikā‘a kādīr olan Bişr Bekre *ıḡkāt-ı şuf‘a eyle* (7) deyü ikrāh itmekle Bekr Bişrūñ ḡuzūrında

⁵⁸³ ikrāh-ı mu‘teber ile A: -E₁

⁵⁸⁴ S‘b A: -E₁

mükrehen ıskāt-ı şuf'a eylese (8) Bekrūñ şuf'ası sākıt olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḥayr** (9)

— اكره علي الابرأ عن الحقوق او الكفا لته بالنفس او تسليم الشفعته (10) او ترك طلبها كان باطلا بزأز به من كتاب الاكراه (11)

— Tehdīdini īkā'a kādir olan Zeyd 'Amra Bekrūñ *ayađlarına řu kadar* (12) *degenek ur eger urmazsañ seni katl iderüm* deyü ikrāh-ı mu'teber ile ikrāh (13) itmekle 'Amr dađı Zeydüñ ḥuzūrında Bekrūñ ayađlarına mükrehen ol kadar (14) degenek đarb idüp ol đarbden nāřı Bekrūñ ayađları bi'l-küllıye (15) 'amel-mānde olsa Bekrūñ ayađlarınıñ diyeti Zeyd ve 'Amrdan řangısına (16) lāzıme olur **el-cevāb** Zeyde **Sms** (17)

— اكره بو عيد قتل علي رب احد قنيه ايهما شا و قتيه احد هما (18) اقل ف ضرب الزي قيمته الكشر فمات منه ضمن الحامل قل القتين (19) لا سكان الخروج عن العهدت ب ضرب الزي قيمته اقل فيكون مختارا (20) في الزائد ضمانات الفضيل الجمالي في ضمان الا ملأف (21)

— Tehdīdini īkā'a kādir olan Zeyd 'Amra *mütevelli'si oldıđuñ vađf-ı* [A 99b] (1) *ḥamāma varup ol ḥamāmu müddet-i ma'lūme temāmına deg ecr-i miřli* (2) *olan řu kadar ađçeye Bekre icār u teslīm idüp temessük vir* (3) deyü ikrāh-ı mu'teber ile ikrāh itmekle 'Amr dađı Zeydüñ tehdīdini īkā'a (4) kādir resūli Biř ile varup ol ḥamāmu Biřrūñ ḥuzūrında (5) Bekre mükrehen icār u teslīm idüp temessük virse (6) icār-ı mezbūr řađıñ olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (7)

— والحاصل عم ان يكون حقيقيا كما اذا كان حاضرا او حكما كما اذا (8) كان غائبا ورسوله حاضر خاف الفاعل منه خوف المرسل و اما اذا (9) غاب الرسول ايضا فلا اكراه كما في الذخيره عهتاني (10) في اولئل الا كراه (11)

— Tehdīdini īkā'a kādir olan Zeyd 'Amra *řu kadar ađçe medyūnuñ Bekrūñ* (12) *bir kürkini Bekrden meblađ-ı mezbūr muđābelesinde iřtirā eyle* deyü ikrāh-ı (13) mu'teber ile ikrāh 'Amr dađı Bekrūñ bir kürkini meblađ-ı mezbūr muđābelesinde (14) Bekrden mükrehen iřtirā ve mükrehen Zeydüñ ḥuzūrında řabz eylese ḥālā 'Amr (15)

ol kürki Bekre virüp meblağ-ı mezbûrı Bekrden almağa kâdir (16) olur mı **el-cevâb** olur **Sms**⁵⁸⁵ (17)

— Bu şüretde ‘Amr ol kürki Bekre redd itmeyüp istihlāk eylese (18) ‘Amruñ Bekr zimmetinde olan ol kadar aqçesi ol kürküñ kıymetinden (19) ziyâde olmağıla ‘Amr ol ziyâdeyi Bekrden taleb itdükde Bekr bey‘-i (20) mezbûra binâ‘en virmemege kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (21)

— ويملكه المسع بالا كراه المستري ان قبض فيصح اعتاقه ولزه قمته [A 100a] (1) لانه اتف ما ملكه بعقد فاسد هلك المبسع في يد مشتر غير مكر البايع (2) مكره ضمن المشري قيمته البايع لانه قبضه سحبكم عقد فاسد فكان (3)

Kitābu’l-ḥacr ve’l-me’zūn (4)

— Ṭabābet iddi‘āsında olup ‘ilm-i ṭıbdan ḥaberi olmıyan ba‘zı kimesneler (5) merzā-yı nāsa mu‘ālece ve edviye-yi mühlıke saqıy ile helāklerine sebep (6) olur olsalar mezbûrlar ḥacr u men‘ olınmağ lāzım (7) olur mı **el-cevâb** olur **S‘b** (8)

— ويحجر طبيب جاهل وهد الزبي ليسعي الناس دوا مهلكا او ازا (9) قوي عليهم الدا لايقدر علي ازا لته ضرره من حجر المخ (10)

— Zeydüñ ‘abd-i mezūnı ‘Amr Bekrden şu kadar aqçeye bir metā‘ iştirā vu (11) qabz ve şemeni virmedin metā‘ı istihlāk idüp yedinde nesne (12) qalmaduğdan şoñra Zeyd ‘Amrı i‘tāk eylese şemen-i mezbūr ‘Amruñ (13) kıymetinden aqall olmağıla Bekr şemen-i mezbûrı Zeydden almağa kâdir (14) olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (15)

— وصحيعطاقاه مد يوما و ضمن المولي للغر ما لاقل من دينه و قيمته (16) من ما زون التوير (17)

— Zeydüñ ‘abd-i me’zūnı ‘Amr zevcesi Hindüñ mülk-i menzilini şemen-i mişliyle (18) Hindden iştirā vu qabz itdükden şoñra Hind fevt olsa vereşesi (19) şirā-yı mezbûrı ṭutmayup ol menzile müdāḥaleye kâdir olurlar mı (20) **el-cevâb** olmazlar **Sms** (21)

— و لو باع او اشترى بالغبن اليسير فهو جائز لتعذر الاحتر از عنه [A 100b] (1) و كذا ابا لفاحش عند ابي حنيفة خلافه خلافا لهما هما يقولان ان البيع (2) بالفاحش منه بمنزلة التبرع حتى اعتبر من المريض من

⁵⁸⁵ Sms A: Es-Seyyid Muştafā Efendi E₁

ثلث ماله (3) فلا ينتظمه الاذن وله انه تجارة والعبد متصرف بالهلية نفسه فصار (4) كالهرد على هذا الخلاف
الصبي المأذون من مأذونه الهدايه (5)

— Zeydüñ ‘abd-i me’zūni ‘Amruñ Bekre şemen-i mübeyya‘dan raqabesini muḥīṭ (6)
şu kadar akçe deyni var iken Zeyd ‘Amrı Bekrūñ iznsiz Bişre bey‘ (7) u teslim Bişr
daḥı ‘Amrı tağyīb eylese Bekr bey‘i müciz olmuş (8) olmamağıla ‘Amruñ kıymetini
Zeyd ve Bişrūñ kangısına dilerse tazmīne (9) kadir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (10)

— و ان باعه و هو مديون مستغرق و غيبه مشتریه فللغرماء اجازة (11) بيعه و اخذ ثمة او تضمين اى شأؤ
امن السيد او المشتري قيمة (12) من مأذون ملتقى الابحر (13)

Kitābu’l-ğaşb (14)

— Zeydüñ yeri daḥı mülk ağacı içinde mekân ittiḥāz idüp bal yapan (15) arularuñ
balını ‘Amr Zeydüñ yedinden tağallüben aḥz u istihlāk eylese (16) Zeyd ol balı
‘Amra tazmīne kadir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (17)

— ان اتخذ النحل موضعافى ارض رجل فيحصل منه عسل كثير فهو لصاحب (18) الارض وفيه العشر
وليس لاحد عليه سبيل تاتارخانيه (19) من كتاب العشر (20)

— Zeyd ‘Amruñ arşasını bir müddet tağallüben zabt ve zirā‘at eylese ‘Amr (21)
‘arşasını alduḡda Zeydüñ zirā‘atiyle terettüb iden noḡşān-ı arzı [A 101a] (1) Zeyde
tazmīne kadir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b**⁵⁸⁶ (2)

— Bu şüretde noḡşān-ı arz nedür **el-cevāb** arzuñ kable’z-zirā‘ate olan ücretiyle⁵⁸⁷
ba‘de’z-zirā‘ate (3) olan ücretlerine nazır olınup beynehümāda olan tefāvüt (4)
noḡşān-ı arz dur **S‘b** (5)

— المشايخ تكلموا فى معرفة نقصان الارض قال بعضهم ينظر بكم يو اجر (6) قبل الزراعة و بعدها فمقدار
التفاوت نقصان الارض (7) خزانه فى الغصب (8)

— Zeyd bir vaḡf-ı ‘arşayı tağallüben ḥafr ve toprağını aḥz ve bināsına idḥāl (9)
eylese mütevellisi toprağını kıymeti olmamağıla Zeydüñ şun‘ıyla ‘arşaya (10)
terettüb iden noḡşānı Zeyde tazmīne kadir olur mı (11) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (12)

⁵⁸⁶ S‘b A: -E₁

⁵⁸⁷ olan ücretiyle: E₁: -A

— اخذ التراب من ارض انسان ان لم قيمة ضمن القيمة من (13) غصب البزازيه فى الثالث (14)

— Zeyd ‘Amruñ şu kadar eşyāsını gāşben aḥz itdükden şoñra Bekr (15) eşyā-yı merķūmeyi Zeydden gāşben aḥz eylese ‘Amr eşyāsını Zeydüñ (16) ḥuzūrında Bekrden almağa kādır olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (17)

— و قال محمد فى اخر بوع الجامع غاصب الغاصب و مودع الغاصب (18) ينتصب خصما المالك حتى ان من اوعى عبدا فى يد رجل انه (19) ملكه غصبه منه فلان و غصب هذا الرجل من فلان و اقام على (20) بينة تسمع بينة من نظم الزند وستى (21)

— Zeyd ‘Amruñ bir tulum içinde olan şu kadar vaḳıyye māyi‘ yağını [A 101b] (1) tağallüben aḥz ve döküp itlāf eylese ‘Amr ol yaği Zeyde tazmīne (2) kādır olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (3)

— Bu şüretde ‘Amr Zeydden *sen ol yaği tāhir iken istihlāk (4) itdüñ* deyü da‘vā itdükde Zeyd *ol yaği fāre düşüp müteneccis (5) olduḡdan şoñra istihlāk itdüm* deyüp ol yağiñ tāhir (6) olduḡını inkār eylese Zeyd yemīni ile taşdıḡ (7) olunur mı **el-cevāb** olunur **Ebu’l-ḥayr** (8)

— رجل صب زيتا او سمنا او خلا بغيره بمعانية الشهود و قال (9) مات فيها فارة كان القول قوله مع يمينه فى انكاره استهلاك (10) الطاهر ولا يسع الشهود ان يشهدوا عليه صب زيتا غير بخس (11) قاضيخان قبل الشهادة من الشهادات (12)

— Zeyd ‘Amruñ cāriyesi Hindi gāşben aḥz itdükden şoñra Hind (13) Zeydüñ yedinde maḥ‘üne olup kıymetine noḡşān terettüb idüp ba‘dehu (14) Zeyd Hindi maḥ‘ünen ‘Amra redd idüp ‘Amruñ yedinde maḥ‘ünen fevt (15) olsa ‘Amr Hindüñ noḡşān kıymetini Zeyde tazmīne kādır (16) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (17)

— قيد بالحبيل لانها لوحمت فى يد الغاصب ثم روها الي المولى فماتت (18) من تلك الحمى لم يضمن الانقصان الحمى اتفاقا ابن ملك فى الغصب (19)

— Zeyd ‘Amrdan gāşben aḥz itdigi cāriyeyi Bekre ĩdā‘ u teslīm Bekr daḡı (20) ol cāriyeyi Zeydüñ mülki olmaḡ zannıyla ḡabz idüp ḡıfz üzre (21) iken cāriye Bekrüñ

yedinde ḥatfe enfihî helāk olsa ‘Amr ol cāriyeyi [A 102a] (1) Zeyd ve Bekrūn ḳaṅgısından⁵⁸⁸ dilerse tazmīne ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (2)

— Bu şüretde ‘Amr cāriyeyi Bekre tazmīn eylese Bekr daḥı Zeyde⁵⁸⁹ rüçū’a ḳādir (3) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (4)

— ولو اردع الغاصب المالك ايأشاء من الغاصب و المورع اما الغاصب فظاهر و (5) اما مودعه فلقبضه منه بلارضاء مالكة ثم انه (6) ان لم يعلم انه غاصب رجع على الغاصب قولاً و اخذ اوان علم فكذلك (7) فى الظاهر و حكى ابو السير انه لا يرجع و اليه اشار شمس الانمه كذا (8) فى النهاية درر من كتاب الوديعه (9)

— Zeyd ‘Amr-ı şaḡīrūn şu ḳadar şıḡırını ḡaşben aḥz itdükden şoñra ol (10) şıḡırlardan Zeydūn yedinde ḥāşıla olan şu ḳadar fūrū‘ ḥatfe (11) enfihî helāk olsalar Zeyde zamān lāzım olur mı (12) **el-cevāb** olmaz **Sms** (13)

— و زوائد الغاصب غير مضمونة مالم يتعد فيها او لم يمنعها بعد طلب (14) المالك اياها سواء كانت متصلة كالحسن و السمن او منفصلة (15) كالولد و الثمرة ملتقى من كتاب الغصب (16)

— Zeydūn ḳulı ‘Amr Zeydūn şu ḳadar eşyāsını Zeydūn iznsiz istihlāk (17) idüp ba‘dehu Zeyd ‘Amrı i‘tāk eylese ḥālā Zeyd ‘Amra *ḳable’l-‘itḳ* (18) *benüm eşyāmı istihlāk itmekle eşyāmı zāmin ol* deyü cebre (19) ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (20)

— لان العبد متى استهلك مال مولاه بالا تلاف فانه لا يضمن لانه (21) لا يثبت المولى على عبده دين فكذا اذا استهلك بالتجيل بخلاف الورفع اجنبى مالا لانه صار مستهلكا [A 102b] (1) مال الاجنبى بالتجيل فيصير (2) ظامنا محيط بدهانى فى تصرف المأذون (3)

— Zeydūn ḳulı ‘Amr Bekrūn şu ḳadar eşyāsını ḡaşben alup Zeyde (4) virse Bekr eşyāsını Zeydden almaḡa ḳādir olur mı (5) **el-cevāb** olur **Sms** (6)

— قن غصب مالا و اودعه عند مولاه يسمع دعوى المال عن مولاه (7) ولو كان القن غائبا وتو افقا ان المال وصل اليه من جهت فنه (8) فصولين فى الثالث (9)

— Zeyd ḡulm ile ma‘rūf olan Ehl-i ‘Urf ḫā’ifesinden ‘Amra *Bekr* (10) *bir mütemevvil ādemdür* deyü delālet idüp ‘Amr daḥı Bekrūn ḡulmen şu ḳadar (11) aḳçesini alsa

⁵⁸⁸ ḳaṅgısından E₁: ḳaṅgısına A

⁵⁸⁹ Zeyde: E₁: Zeyd A

Bekr meblağ-ı mezbûrî Zeyde tazmîne kâdir olur mı (12) **el-cevâb** olur **Ebu'l-ḥayr**⁵⁹⁰
(13)

— ولو ول طالما على رجل حتى اخذها ضمن الدال على قول محمد و الفتوى (14) على هذه الرواية من
دعوى البزازيه (15)

Kitābu'ş-şufa (16)

— Zeyd mülk-i maḥzenini 'Amra şemen-i ma'lūma bey' u teslīm itdükden soñra (17) ol maḥzene muṭṭaşıl mülk-i maḥzeni olan Bekr bey'i istimā' itdigi anda ṭaleb-i (18) müvāşebe ve ṭaleb-i işhād idüp ba'dehu maraẓ ya ḥabs gibi 'özr-i (19) şer'isi olmayup kâḍiya terāfu' mümkün iken ṭaleb-i temlik (20) itmeyüp otuz gün te'ḥîr eylese Bekrūñ şuf'ası sākıṭa (21) olur mı **el-cevâb** zâhir mezhebde olmaz lâkin müte'aḥḥirîn rüfeḳâ'i li'l-'ibād [A 103a] (1) İmām Muḥammed kavlini terciḥ ve suḳūṭ-ı şuf'a ile iftā (2) ihtiyār itmişlerdür **S'b** (3)

— Zeydūñ mülk-i bostān 'arşasına muṭṭaşıl mülk-i boştān 'arşası (4) olan 'Amr 'arşasını Bekre şemen-i ma'lūma bey' u teslīm idüp (5) Bekr daḥı 'arşayı vaḳf ve tescil itdürdükden soñra Zeyd bey'i (6) istimā' itdigi anda ittiḥāz-ı şuf'a idüp şerā'iṭine bitemāmiḥā (7) ri'āyet idicek Bekrūñ vaḳfını ḳabẓ itdürüp 'arşa-yı (8) merḳūmeyi şuf'a ile Bekrden almağa kâdir olur mı (9) **el-cevâb** olur **Ebu'l-ḥayr** (10)

— ولو تصرف المشتري فى الارضالمشفوعة قبل ان مأخذ الشفيع بان (11) وهوها من انسان و سلم او تصدق بها او اجرها او جعلها مسجدا (12) اوصلى فيها او جعلها معبة و ر فن فيها او عفا مسجلا (13) لا تبطل شفعة الشفع وله ان ينقض تصرف المشتري من (14) شفعة الخانية (15)

— Zeyd yeri daḥı mülk-i bāğçesini ol bāğçeye muṭṭaşıl yeri daḥı mülk-i (16) bāğçesi olan 'Amra şemen-i ma'lūma bey' u teslīm itdükden soñra (17) Zeydūñ bāğçesine muṭṭaşıl yeri daḥı mülk-i bāğçesi olan Bekr (18) bey'i istimā' itdigi anda ittiḥāz-ı şuf'a idüp şerā'iṭine bitemāmiḥā (19) ri'āyet idicek ol bāğçenūñ nişfini şuf'a ile 'Amrdan almağa (20) kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (21)

— ولو رجلا اشترى دار او هو شفيعها ثم جاء شفيع مثله قضى القاضى له [A 103b] (1) بنصفها غاية البيان فى اول كتاب الشفعة (2)

⁵⁹⁰ Bu fetvâ, E₁ nüshasında "Fi't-tesbîb ve's-sı'āyet" başlığı altında verilmiştir.

— Zeyd ‘Amr ile ‘ale’l-iştirāk mālīk olduğu yeri dağı mülk-i degirmenden (3) hissesini Bekre şemen-i ma‘lūma bey‘ u teslīm itdükden sonra Bekr Zeyd ile (4) bey‘i ikāle ve hisse-yi merķūmeyi Zeyde teslīm idüp ba‘dehu ‘Amr ikāleyi (5) istimā‘ itdigi anda ittiḥāz-ı şuf‘a idüp şerā‘itine bitemāmiḥā (6) ri‘āyet idicek hisse-yi merķūmeyi şuf‘a ile Zeydden almağa (7) kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (8)

— و ان روها بعيب بغير قضاء او تقايلا البيع فالشفيح الشفعة لانه (9) فسخ في حقهما لولا لايتهما على انفسهما و قد قصدا الفسخ وهو بيع جديد (10) في حق ثالث لوجور حد البيع و هو مبادلة المال بالتراضى و (11) الشفيح ثالث من شفعة الهداية (12)

— Zeyd Hind ile ‘ale’l-iştirāk mālīk olduğu menzilden hissesini ‘Amra şemen-i (13) ma‘lūma bey‘ u teslīm idüp Hind dağı bey‘e ‘ālime olduğdan sonra (14) hisse-yi merķūmeyi ‘Amrdan istiṣrā eylese Hindün şuf‘ası (15) sākıta olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (16)

— و لو ساوم الشفيح امدار من المشتري او سألته ان يوليه اياه او استأجرها (17) منه او اخذها مزارعة او معاملة و ذلك بعد علمه بالشراء بطلت الشفيعة (18) من شفعة الوجيز (19)

Kitābu’l-ķismetī ve’l-muhāyāt (20)

— Zeyd fevt olup zevcesi Hind ile evlād-ı şıġarı beynlerinde (21) terekesi ķismet olup ba‘dehu Hind āḥar diyāra gitdükde Zeyneb zuhūr [A 104a] (1) idüp *Zeyd beni şihhatinde şu kadar aķçe mihr ve nikāḥ-ı şahīḥ ile tezevvüc (2) itmişidi* deyü şıġaruñ vaşisi Bekrden da‘vā ve müdde‘āsına (3) ikāmet-i beyyine idüp terekeden Bekrün yedinde olan aķçeden (4) temāmen mihrini ve mā‘adāsınuñ nişf-ı şemenini taleb itdükde Bekr *sen (5) mihr ü hisseñi Hindün yedinde olan aķçeden al* deyüp kendi (6) maķbūzından mihrī ile mā‘adāsınuñ nişf-ı şemenini virmemege kâdir (7) olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḥ** (8)

— ظهر دين او وصية بالتثت او بالف مرسله او وارث احر بعد (9) القسمة ترو وان قالت الورثة نؤدى الدين او الوصية او حصه (10) الوارث من مالنا ولا ننقض القسمة ففيمما اذا ظهر غريم او موسى له (11) بالف مرسله لهم ذلك لان حقهما فى المالية لا فى العين و فيما اذا (12) ظهر وارث او موسى له بالتثت ليس لهم ذلك بل تنتقض القسمة (13) لان حقهما متعلق بعين التركة الا اذا رضى الوارث او الموصى له (14) بذلك بزايه فى الفصل الثالث من كتاب القسمة (15)

— Zeyd-i müteveffānuñ vereşesinden ‘Amr ve Hind terekeden bir menzili iktisām (16) idüp her biri istifā-yı haqqa ikrār itdükdēn şoñra ‘Amr Hindüñ (17) hişşesi olmağ üzre yedinde olan ‘arşa için *şu miqđarı benüm (18) hişşemendür ba‘de’l-kağz sen tağallüben ağz eyledüñ* deyü da‘vā ve Hind (19) *benüm hişşemendür* deyü inkār eylese ‘Amr müdde‘āsına ikāmet-i beyyine (20) idicek ol miqđār ‘arşayı Hindden almağa kâdir olur mı (21) **el-cevāb** olur **Şeyh [A104b]** (1)

— و اذا اقر بالاستيفاء لا يصح وعواه الفلظ و الغبن الا اذا اوعى (2) الغصب فحينئذ تسمع وعواه منح الغفار فى القسمة (3)

— Zeyd-i müteveffānuñ vereşesinden ‘Amr gāyib iken hāzırlar olan sâ’ir (4) vereşesi terekeden ‘Amruñ hişşesini hıfz için hākime kayyum naşb itdürmeyüp (5) hişşesini kayyuma teslīm itmeksizin beynlerinde iktisām eyleseler ‘Amr (6) geldükde kısmet-i merkūmeyi nağza kâdir olur mı (7) **el-cevāb** olur **Şeyh** (8)

— اذا اقتسموا الاعيان حال غيبة احد هم ثم حضر له النقص على كل حال (9) من شرب البزازيه فى الثالث (10)

— Zeyd fevt olup şağır oğlı ‘Amrı ve kebırlar olan sâ’ir vereşesini (11) terk itdükdē kâdī terekeden bir menzili vereşe beynlerinde kısmet itdükdēn şoñra (12) şağırüñ vaşisi Bekr *şagırüñ hişşesinde gabn-ı fāhiş vākı’ (13) olmışıdı* deyü da‘vā ve müdde‘āsına ikāmet-i beyyine idicek menzil-i (14) mezbūrı kısmet-i ‘ādile ile kısmet itdürmege kâdir (15) olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (16)

— و اذا اقتسم القوم شيئاً مير انا او غير ذلك ثم ظهر الغبن الفاحش (17) فى القسمة ان كانت القسمة بقضاء القاضى يبطل عند لكل (18) من قسمة القاضىخان (19)

— Zeyd bir kaç kimesneler zimmetlerinde olan şu kadar ğuruş haqkıını almadın (20) fevt olmağıla ‘Amr-ı kassām terekeyi kısmet ider olduğda Zeydüñ ol (21) kimesneler zimmetlerinde olan ol kadar ğuruşı vereşeden Bekr ve Bişrüñ **[A 105a]** (1) olmağ şartıyla tereke-yi mevcūdesinüñ bir miqđarını Bekr ve Bişre (2) mā‘adāsını sâ’ir vereşeye virüp bu vechile kısmet eylese kısmet-i (3) mezbūre şağihhe olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-hayr** (4)

— اذا اقتسم الورثة الدين فيما بينهم فهذا على وجهين اما ان كان (5) الدين الميت و فى هذا الوجه ان اقتسموا الدين و العين جملة بان (6) شرطوا فى القسمة ان الدين الذى على فلان لهذا الوارث مع هذا (7) العين و الدين

الذى على فلان الآخر لهذا الوارث الآخر مع هذا (8) العين فهذه القسمة باطلة ف، ي العين والدين من قسمة الذ
خيره (9)

— Zeyd ‘Amra *senüñle ‘ale’l-iştirāk mālīk oldıgımız cāriyeyi muhāyāten* (10)
istiḥdām idelüm didükde ‘Amr rāzī olmayup *ancaḵ ben istiḥdām* (11) *iderüm* dimege
ḵādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Pīrī**⁵⁹¹ (12)

— لو كانت جارية بين شريكين ادعى كل منهما انه يخاف عليها (13) من شريكه وطلب ان توضع على يدعدل
لايجاب الى ذلك و انما تكون (14) عند كل واحد يوما حشمة الملك اشباه قبيل قاعدة الاصل فى الاحكام الحقه
(15)

Kitābu’l-muzāra‘at⁵⁹² (16)

— Arz u baḵar Zeydün toḥum ve ‘amel ‘Amruñ olmaḵ üzre Zeyd ve ‘Amr ‘aḵd-i (17)
mezārī‘a itdüklerinden şoñra ‘Amr vech-i muḥarrer üzre ‘amel idüp maḥşül (18) ḥāşıl
olsa ‘Amr arz u baḵaruñ ecr-i mişlerini Zeyde virüp (19) maḥşülü kendü zabt itmege
ḵādir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (20)

— ولو جمع بين الارض والبقر حتى فسدت المزارعة فعلى العامل (21) اجر مثل الارض والبقر هو الصحيح
لان له مدخلافى الاجارة و هى اجارة [A 105b] (1) معنى من مزارعة الهداية (2)

— Arz ve toḥum Zeydün baḵar ‘Amruñ ‘amel Zeyd ve ‘Amr beynlerinde müşterek
(3) olup ḥāric-i beynlerinde berāber olmaḵ üzre ‘aḵd-i mezārī‘a itdüklerinden (4)
şoñra mezbūrlar vech-i muḥarrer üzre ‘amel idüp maḥşül ḥāşıl olsa (5) Zeyd ‘Amruñ
‘amel ü baḵarınıñ ecr-i mişlerini ‘Amra virüp maḥşülün (6) cümlesini almaḡa ḵādir
olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (7)

— السادس ان يخلى رب الارض بينها وبين العامل حتى لو شرط (8) عمل رب الارض يفسد العقد لففوات
التحلية هدايه فى اوائل (9) المزارعة (10)

— ‘Amel Zeydün toḥum ve arz u baḵar ‘Amruñ olup ḥāric-i beynlerinde berāber
olmaḵ (11) üzre Zeyd ve ‘Amr ‘aḵd-i mezārī‘a itdüklerinden şoñra Zeyd vech-i

⁵⁹¹ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

⁵⁹² Kitābu’l-muzāra‘at A: Kitābu’l-muzāra‘ati ve’l-musāḵāt E₁

muḥarrer üzre (12) ‘amel idüp lâkin maḥşül ḥāşıl olmasa Zeyd vech-i muḥarrer üzre ‘ameli için (13) ‘Amrdan nesne almağa kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (14)

— و اذا صحت فالخارج على الشرط وان لم يخرج فلا شئ العامل من (15) مزارعة ملتقى الابحر (16)

— Toḥum ve arz Zeydün ‘amel ü baqar ‘Amruñ olup ḥāşıl olan maḥşülden (17) arzuñ ḥarâc-ı muvazzaḫı olan şu kadar aqçe iḥrâc olunup maḥşülüñ (18) bâkîsi beynlerinde berâber olmak üzre Zeyd ve ‘Amr ‘aqd-i mezârı‘a (19) itdüklerinden soñra ‘Amr vech-i muḥarrer üzre ‘amel idüp maḥşül (20) ḥāşıl olsa Zeyd ‘Amra ‘amel ü baqarınun ecr-i mişllerini virüp (21) cümle maḥşülü kabza kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms [A 106a]** (1)

— ولو شرطاً رفع الخراج والباقي بينهما لا يصح لان الخراج على رب الارض (2) و هو دراهم مسماة من فتاوى النوازل فى المزارعة (3)

Fi'l-musâkât (4)

— Zeyd ‘Amra müddet beyân itmeksizin *benüm ‘arşamda yabânî eşcâr ile (5) maḥlûṭ ḥudâyî-nâbit acı elma eşcârınun yabânîlerini kaṭ‘ u işlâḥ (6) ve kendi fidānuñ ile işleyüp bâğçe eyle ol bâğçe senün ile beynimizde (7) müşterek olsun* demekle ‘Amr daḫı ol eşcârın yabânîlerini kaṭ‘ (8) u işlâḥ ve kendi fidānı ile işleyüp ba‘dehu bir kaç sene mürûrında (9) ol eşcârda mîve ḥāşıl olsa ḥâlâ Zeyd ‘Amra ‘amelinün ecr-i mişliyle (10) fidānlarınun kıymetlerini zâmin olup eşcârı zabṭ ve mîvelerini (11) müstakillen aḫza kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sms** (12)

Kitābu’ş-şurb (13)

— Zeydün bâğçesinün bir nehirden ḥaḫḫ-ı şürbi olmağıla Zeyd ancak ḥaḫḫ-ı (14) şürbini ‘Amra şemen-i ma‘lûma bey‘ ve kabz-ı şemen eylese bey‘-i mezbûr (15) şahîḫ olur mı **el-cevâb** olmaz **Sb** (16)

— Bu şüretde Zeyd şemen-i merḫûmı ‘Amra redd idüp nehr-i mezbûrdan bâğçesini (17) ke’l-evvel saḫy itmege kâdir olur mı **el-cevâb** olur **Sb** (18)

— والشرب مما يورث ويوصى بالانتفاع بعينه بخلافه البيع (19) والصدقة هداية دعوى الشرب من احياء الموات (20)

— Zeyd ve ‘Amruñ beynlerinde müşterek bir nehr-i şağīrūñ qurbında Bekrūñ (21) bāğı olup lākin ol bāguñ nehr-i mezbūrdan şūrbi olmasa [A 106b] (1) Bekr *mücerred nehr-i mezbūr qurbında olmağıla ben dağı ol bāğı nehr-i mezbūrdan* (2) *şaqy iderüm dimege kādīr olur mı el-cevāb* olmaz Ebu’l-ḥayr (3)

— و فی الفتاوی القاضی الامام نهر لقوم ولرجل ارض بجنيه ليس له (4) شرب من هذا النهر كان لصاحب الارض الذى ليس له شرب (5) منه ان يشرب ويتوضأ ويسقى ودابه من هذا النهر وليس له ان (6) يسقى ارضا منه او شجرا او زرعاً خلاصة فی الشرب (7)

— Zeydūñ mülk-i ‘arşasından nübū‘ iden biñaruñ ayağı bir belde qurbında (8) cereyān itmekle ol belde maḥallātından bir kaç maḥalle aḥālīsi ol biñaruñ (9) ayağından bāğ u bāğçelerini saqy idüp lākin ol maḥallāt (10) aḥālīsinūñ ‘anaşl biñar ayağında ḥaqları olmayup ba‘dehu Zeyd (11) ol arşayı biñar-ı mezbūr ile ma‘an ‘Amra bey‘ u teslīm ‘Amr dağı (12) ol beldenūñ āḥar maḥallātında bir kaç çeşme binā ve ol biñaruñ (13) şuyını genge alup ol çeşmelere icrā eylese ḥālā ol (14) maḥallāt aḥālīsi *mücerred vech-i muḥarrer üzre ol biñaruñ ayağından* (15) *bāğ u bāğçemüzi saqy idegelmekle ol biñaruñ şuyını genge* (16) *alup binā itdigūñ çeşmelere icrā itdigūñe rāzī olmazuz* (17) deyü ‘Amrı men‘e kādīr olurlar mı **el-cevāb** olmazlar Sms (18)

— سألت عن محمد رحمائه عن نهر قوم بنيت عليه قرية يشرب (19) منه اهاها ودوابهم وغرس عليه اشجار هم الا انه ليس لهم حق (20) فى اصل النهر فار اوار باب النهر تحويله عن ذلك القرية و فيه ابها (21) قال لهم ذلك فصولين فى الخامس و الثلثين [A 107a] (1)

Kitābu’l- kerahiyyet ve’l-istiḥsān (2)

— Küffār ile cihād için dārū’l-ḥarbe dāḥil olan gūzāta azāfīr u şāriblerini (3) kaṭf itmeyüp tevfir itmeleri mendüb olur mı (4) **el-cevāb** olur Sms (5)

— و فى المحيط ذكران عمر بن الخطيب رضى الله عنه كتب ان فروا (6) الا ظافير فى ارض العدو فانها سلاح و هذا مندوب اليه المجاهد (7) فى دار الحرب و هو نظير قص الشارب فانه سنة و فى حق الغازى (8) فى دار الحرب ان توفير شاربه مندوب اليه ليكون اهيب فى عين (9) العدو من كراهية الدرر (10)

— Hind rızā‘en er qarındaşı ‘Amra ḥavf-ı fitne olıcağ görünmek (11) cā’iz olur mı **el-cevāb** olmaz Sms (12)

— و ينظر الرجل من ذوات محاربه الى الوجه والرأس والصدر (13) والساقين والعضدين الا اذا كان يخاف عليها او على نفسه (14) الشهوة فح لا ينظر ولا يمس من كراهية الهداية (15)

— Zeyd cāriyesi Hind-i kebīreyi anası Zeynebden ayırup bey^c (16) itmekde kerāhet var mıdur **el-cevāb** yokdur **Sms** (17)

— و كره البيع عند الاذان اماول الجمعة والتفريق بين صغير (18) وذی رحم محرم منه بخلاف الكبيرين من بيوع الغرر قبيل الاقالة (19)

— Ebu's-su'ūd 'aleyhi raḥmeti'l-Vedūd Ḥāzretlerinden bir қаşaba maḳberesinde (20) defn olınan mevtādan Zeyd-i müteveffā cāzū olmağıla gicelerde ba'zı (21) kimesnelerün menzillerine varup *yā fulān veyā fulān* deyü nidā itmekle [A 107b] (1) ol kimesneler fevt olup dāyimā bu vech üzre telef-i nüfūs-ı (2) nāsa sebeb oldığı meşhūr u mütevātir olup 'āmmeye zararı (3) müteḥaḳḳıḳ olsa *bunuñ def'ine çāre ne var* deyü istiftā olınuḳda (4) cevāblarında *Zeyd-i mezbūr ḳabrinden iḥrāc ve re'si ḳaḩ' olunur eger zararı (5) mündefi' olmaz ise iḥrāḩ olunur* deyü iftā buyurmuşlar (6) cevāb-ı mezbūr bir aşla mübtenī olup bu vech üzre 'amel (7) olınmaḳda be's var mıdur **el-cevāb** bu ḩuşūşda (8) mu'teberāt-ı fūrū^c-ı fiḩhiyyede bir mes'ele görilmemişdür lākin cevāb-ı (9) mezkūr kütüb-i uşulde meşṩur olan

یتحمل الضرر والخاص (10) لاجل رفع ضرر عام دخی اذا تعارض مفسدتان زوعی ر (11) عظمهما ضرراً بارتكاب اخفهما

aşlları üzerine mütebeyyindür (12) cevāb-ı mezkūr ile el-ān 'amel olınmaḳda be's yokdur **Ebu'l-ḩayr** (13)

— ḩamāmda isti'māl olınuḩ çirk-āb ve kārīze maḩlūḩ olmağıla şu (14) vaşfindan çıḩup müteneccis olan şuyı ḩıyar ve ḩabaḩ ve bādincān (15) ve sār sebze bostānına icrā idüp ol mezkūrātı (16) şuvarmaḩ cā'iz olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu'l-ḩayr** (17)

— و غسل الثوب النجس ان تغير طعمها اولونها اوريجا يحرم الانتفاع (18) كالبول والا يجوز الاستعمال في غير الثوب والتطهير كبل الطين و(19) سقى الدواب جامع الفتاوى قبيل التيمم (20)

Kitābu'l-ḩiṩān (21)

— Zeyd ve 'Amruñ menzilleri beynderinde vāḩı^c olup mezbūrlardan birinüñ vaż^c-ı [A 108a] (1) yedine 'alāmeti müştemil olmıyan bir dīvār içün Zeyd *müstaḩıllen benüm*

mülküm (2) olup yedümdedür deyü da‘vā ‘Amr daḥı *müstakıllen benüm mülküm olup (3) yedümdedür* deyü da‘vā idüp lākin ʔarafınuñ beyyineleri olmayup (4) her biri āḥaruñ ʔalebiyle taḥlīf olınuḡdan soñra ol dīvār mezbūrlaruñ (5) yedlerinde ‘ale’l-iṣṭirāki’s-seviyy terk ü ibḡā olunur mı (6) **el-cevāb** olunur **S‘b** (7)

— رجلاں تنازعا فى دار كل واحد منهما يدعى انها له و فى يده ذكر محمد عليه (8) الرحمة فى الاصل انه كان على كل واحد منها البينة و الافاليمين لان (9) كل واحد يقر بتوجه الخصومة عليه المارعى اليرعى لنفسه فان اقام احدهى (10) البينة يقضى له باليد و يصير هو مدعا عليه و الآخر مدعيا و اقاqa ميت (11) البينة لكل واحد منها فان القاضى يجعل الدار فى ايديهما لتا و يهما (12) فى اثبات اليه عماديه فى الثامن (13)

— Bir ʔaryeye cereyān idüp ahālisi intifā‘ idegeldükleri nehir üzerine (14) Zeyd degirmen ihdāş eylese ahālīye ʔararı olmaḡıla ahālī Zeyde (15) bināsını ʔal‘ itdürmege ʔādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **S‘b** (16)

— بنى حائطا على الفرات و اتخذ رحى او بنى فى طريق العامة فحاصمه (17) احد ولو من اهل الذمة غير العبيد والصبيان يقضى عليه بهدمه ضرر (18) بالعامة او لا قالض لا يقضى بهدمه لولم يضر جامع الفصولين ٣٥ (19)

— Zeydün menzilinüñ kenīfi⁵⁹³ ʔirk-ābı āḥar mülk-i menzilinüñ kenīfi kārızinden (20) ʔadīmden aḡagelmiş degül iken ḥālā Zeyd menzil-i evvelüñ ʔirk-ābını (21) menzil-i şānīnüñ kārızinden bir müddet icrā itdükden soñra Zeyd menzil-i evveli [A 108b] (1) ‘Amra menzil-i şānīyi Bekre bey‘ itdükde menzil-i evvelüñ ʔirk-ābı menzil-i (2) şānīnüñ kārızinden icrāsı şarṡ olınmasa ḥālā Bekr ‘Amrı icrādan (3) men‘ itmek istedükde ‘Amr *mücerred vech-i muḥarrer üzre Zeyd icrā itmekle ben daḥı (4) icrā iderüm* deyüp biḡayri vechin menzili ʔirk-ābını Bekrün menzili kārızinden (5) icrāya ʔādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (6)

— و او ان لرجل مسيل ماء سطح احد هما على الاخرى فباع التى عليها (7) المسيل بكل حق هو لها ثم باع الدار الاخرى لرجل اخر فاراد المشتري (8) الاول ان يمنع المشتري الثانى عن اسالة الماء على سطحه ذكر فى الاصل (9) انه له ذلك الا ان يذكر البايع وقت البيع الاول ان مسيل الماء التى لم (10) بيع يكون له فى الدار التى باعها قاضيخان فى الشرب (11)

⁵⁹³ menzilinüñ kenīfi A: menzili kenīfinüñ E₁

— Zeydün menzilinün şuyı qurşun borıyla bir t̄arīq-ı ‘āmmda cereyān (12) iderken bir medresenün kenīfi çirk-ābını icrā itmek için mütevellīsi (13) ‘Amr ol t̄arīq-ı ‘āmmda qurşun borınuñ altında müteqāṭı‘an kārīz (14) ḥafr idüp ol qurşun borıyla kārīzün mābeyninde kārgīr binā (15) itmekle kārīzün çirk-ābınuñ eşeri şuya vāşıl olmayacağı müstaḥaḳ (16) iken Zeyd *mücerred şuyımuñ altında kārīz ḥafr idüp çirk-āb icrā* (17) *itdigüñe rāzī olmam* deyü ‘Amrı men‘e ḳādir olur mı (18) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (19)

— Sikke-yi nāfızeden münşafıbe olan sikke-yi ğayr-ı nāfızenün erbābı sikke-yi (20) ğayr-ı nāfızenün re’sini sedd idüp menzillerine ilḥāḳ itmek murād (21) eyleseler māra-yı mezbūrları men‘e ḳādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu’l-ḥayr [A 109a]** (1)

— السكة الغير النافذة لو على الطريق الا اعظم ليس لاصحابه ان يبعوه (2) ولا ان يقتسموه لان المارة فيها حقا فاذ ارحم الناس في الطريق الا اعظم (3) لهم دعولها حتى يمر الزحام و ليس لهم ان ينصبوا ادر با ولا ان مسيدوا (4) رأس السكة و كذا ليس لاحد هم ان يحفر لنصب الماء و ان جمعوا على (5) ذلك كلهم و ليس لهم ان يدخلوها في دورهم و انما لهم المور فقط (6) بزازيه في الحطان (7)

— Süknāsı ‘ulemāya meşrūta vaḳf-ı menzilinün ‘arşası üzerine Zeydün (8) menzilinün şıcağı şuyı ḳadīmden biḥaḳḳın aḳagelmişiken ḥālā ol vaḳf-ı (9) menzile tevcīh-i ḥākimle mutaşarrıf olan ‘Amr ‘arşa-yı mezbūre üzerine (10) binā iḥdāş idüp Zeydün menzili şıcağınuñ ṭamlası cereyānına (11) zararını yoğıken ‘Amr *rāzī olmam* deyü Zeyde bināsını ḳal‘ itdürmege (12) ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (13)

— Zeyd mülk-i menzilinün ḥāriciyesinde olan oṭasınıñ dīvārı (14) üzerine cüzū‘ vaż‘ idüp menzilinün dāḥiliyesinde āḥar oṭa (15) binā itdükden şoñra Zeyd menzilinün ḥāriciyesini ol dīvār ile ma‘an (16) ‘Amra bey‘ u teslīm itdükde ol cüzū‘uñ dīvār üzerinde ṭurmasını (17) şart idüp ‘Amr daḥı ol şart ile ḳabül ve ḳabz itdükden şoñra (18) Zeyd fevt olsa ḥālā ‘Amr nādım olup ol dīvār üzerine vāḳı‘ (19) olan cüzū‘ı Zeydün vereşesine ref‘ itdürmege ḳādir (20) olur mı **el-cevāb** olmaz **Pirī**⁵⁹⁴ (21)

— باع حائطا عليه جذوع مركبة له اولاونبي الى جنبها فلو البايع [A 109b] (1) فلا يخلو امان يشترط تركها على الحائط ولا فلولم يشترط قيل يجوز (2) البيع وقيل تفسد و امان شرط تركها على الحائط فعند من لم يجوز

⁵⁹⁴ Pirī A: Pirīzāde E₁

البيع (3) بلا شرط لاشك انهم يجز مع الشرط و على قول من جوزه بلا شرط قيل (4) يجوز وقيل لا و متى
جاز لايؤ مر البائع بالقلع جامع الفصولين ٣٦ (5)

Kitābu'ş-şayd⁵⁹⁵ (6)

— Zeyd bir gölde olan balıkları şayd itmek için ol göle balık otı (7) ilkā itdükde ol gölde olan balıklar ol otı yimeleriyle kable'l-aḥz (8) gölde helāk olsalar ol balıkların eklleri ḥelāl (9) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (10)

— قاذمات السمكة فى الشبكة و هى لا تقدر على التخلص منها او (11) اكلت شيئا القاه فى الماء لتأت منه و ذلك معلوم فلا (13) بأس بالكلها لانها ماتت بافة ولو الجبة فى كتاب الصيد (14)

Fiihyāi'l-mevāt (15)

— Mālīki olmayup zirā'ati müte'azzir olan arāziye aḡşā-yı 'umrānātdan (16) şavt istimā' olunmaycaḡ arāzi-yi merḡūme mevāt 'add (17) olunur mı **el-cevāb** olunur **Sms** (18)

— Bu şüretde ba'zı kimesneler ol arāziyi izn-i imām ile iḡyā (19) eyleseler ol arāziye mālīk olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (20)

— ارض لم تملك فى الاسلام او ملكت فيه ولم يعرف مالکها وتعذر (21) زرعا بانقطاع الماء عنها او غلبة عليها او يخو هما كما نزلت سبعة (21) و بعدت العامر بحيث لا يسمع صوت من اقصاه ملكها اى [A 110a] (1) تلك الارض من يحييا باذن الامام عند ابي حنيفة و عند هما (2) بلا اذنه درر من كتاب احياء الموات (3)

— Mālīki ma'lūm⁵⁹⁶ olmayup zirā'ati müte'azzire olan arāziye aḡşā-yı (4) 'umrānātdan şavt istimā' olunmaycaḡ ol arāzi mevāt (5) 'add olunur mı **el-cevāb** olunur **Sms** (6)

Kitābu'r-rehn (7)

— Zeyd vaşisi oldığı 'Amr-ı şaḡirūn şu ḡadar eşyāsını kendinūn (8) dāyini Bekre deyni muḡābelesinde rehn ü teslīm itdükden soñra (9) Zeydūn māl-ı şaḡire ḡiyāneti şābite olmaḡıla ḡākim Zeydi 'azl ve yerine (10) Bişri vaşī naşb eylese Bişr deyn-i

⁵⁹⁵ Kitābu'ş-şayd A: Kitābu'ş-şayd ve'z-zebāyiḡ E₁

⁵⁹⁶ ma'lūm E₁: -A

mezbūr edā olunmadın eşyā-yı (11) merķūmeyi Bekrden şağır için almağa kâdir olur mı (12) **el-cevāb** olmaz **S'b** (13)

— ولو رهن الاب لدينه عبد طفله و كذا الوصى و ليس الطفل اذا بلغ (14) نقض الرهن مالم يقض الدين من رهن الملتقى (15)

— Zeyd zevcesi Hindūñ şu kadar eşyāsını muṭlaqā rehn itmek için (16) isti'āre idüp dāyini 'Amra şu kadar aqçe deyni muķābelesinde (17) rehn ü teslīm itdükden şoñra kable'l-fekk Zeyd dūyūnı terekesinden (18) ezyed oldığı hālde fevt olup eşyā-yı mezbūrenūñ kıymetleri (19) deyn-i merkūma müsāvī olmağıla Hind Zeydūñ 'Amra olan ol kadar aqçe (20) deynini 'Amra edā idüp eşyā-yı mezbūreyi 'Amrdan alsa hālā (21) Hind Zeydūñ terekesinden meblağ-ı merkūma kısmet-i ğuremādan işābet [A 110b] (1) iden miķdārı almaq istedükde Zeydün sār dāyinleri rāzīler (2) olmayup cümle terekeyi biz aluruz dimege kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms** (3)

— ولو افتكه المعر يرجع على الرهن بما اى ان ساوى الدين بالقيمة (4) لانه قضى دينه و هو مضط فيه فلا يوصف بكونه متبر عاونما قال (5) ان ساوى لانه ان كان الكثر من القيمة يكو لا فى الزيادة متبر عا (6) فلا يرجع بذلك القدر وان كان اقل من القيمة فلا يجبر المرتهن على تسليم (7) الرهن درر فى باب التصرف و الجناية فى الرهن (8)

— Zeyd mülk-i menzilini dāyini 'Amra şu kadar aqçe deyni muķābelesinde rehn itdükde (9) menzil-i mezbūri bey' ve edā-yı deyn itsün deyü Bekri tevkil (10) idüp ba'dehu 'Amr menzil-i mezbūri kâbz itmedin Zeyd dūyūnı terekesinden (11) ezyed oldığı hālde fevt olsa hālā Zeydūñ sār dāyinleri (12) menzil-i mezbūri kısmet-i ğuremāda idhāl itmek istedüklerinde Bekr rehn (13) ü tevkile binā'en menzil-i mezbūri⁵⁹⁷ bey' idüp şemeninden 'Amruñ deynini temāmen (14) edā iderüm deyü sār dāyinleri men'e kâdir olur mı (15) **el-cevāb** olmaz **Sms** (16)

— و اذا ارتهن الرجل وار او سلط الراهن وجلا على بيعها ودفع الثمن (17) الى المرتهن ولم يقبضها المرتهن حتى حل المال لم يكن رهنا و ان باع (18) العدل الدار جاز بيعه بالوكالة و ان نهاه عن البيع لم يجز بيعه بعد ذلك (19) و كلك ان مات الراهن لم يكن العدل ان يبيعه بعد موته و المرتهن (20) اسوة امغرماء فيه هندية فى الباب الثانى من الرهن (21) كذا فى التاتارخانيه [A 111a] (1)

⁵⁹⁷ mezbūri E₁: mezbūr A

— Zeyd Hindüñ yüz ğuruş kıymetlü bir küpesini muṭlaqā rehn itmek (2) için isti‘āre idüp dāyini ‘Amra ol ḳadar ğuruş deyni muḳābelesinde (3) rehn ü teslīm idüp ba‘dehu Hind ol ḳadar ğuruşı kendi mālından ‘Amra (4) edā ve fekk-i rehn idüp küpeyi ‘Amrdan alsa Hind meblağ-ı mezbūr ile Zeyde (5) rücū‘a ḳādire olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (6)

— و ان كانت قيمة مثل الدين فار ادالمعيران يفتتكه جبراعن الراهن لم يكن (7) المرتهن اذا قضى دينه ان يمتنع لانه غير متبرع حيث يخلص و لهذا (8) يرجع على الرهن بما اوى فاجبر المرتهن على الدفع هدايه فى باب (9) التصرف فى الرهن (10)

— Zeyd Hindüñ şu ḳadar aḳçe kıymetlü bir metā‘ını rehn itmek için isti‘āre (11) idüp dāyini ‘Amra ol ḳadar aḳçe deyni muḳābelesinde rehn ü teslīm (12) itdükden şoñra ol metā‘ ‘Amruñ yedinde ‘Amruñ ta‘addī vü taḳşīrsiz (13) zāyi‘ olmağıla deyn-i mezbūr sāḳıṭ olsa Hind ol metā‘ı Zeyde (14) tazmīne ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (15)

— و فى الاصل ايضا استعاره ثو بالير هنة بعشرة ففعل كذلك فهلك (16) سقط الدين على الراهن المعير عشرة فان كان قيمة الثوب عشرين (17) يرجع بعشرة ولو لم يهلك لكن تعيب سقط من الدين بقدره (18) و عليه المعير ذلك القدر خلاصه فى الرابع من الرهن (19)

— Zeyd mülk-i ‘arşasını dāyini ‘Amra deyni muḳābelesinde rehn ü teslīm (20) itdükden şoñra Zeyd ol ‘arşayı ‘Amruñ iznsiz Bekre bey‘ eylese (21) ‘Amr bey‘i müciz olmayup ‘arşayı istifā-yı deyn idince imsāke [A 111b] (1) ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (2)

— Bu şüretde ‘Amr bey‘-i mezbūrı müciz olmadın Zeyd ol ‘arşayı ‘Amruñ (3) iznsiz bey‘ u teslīm itdükde ‘Amr Zeydüñ Bişre bey‘ini müciz (4) olmağıla bey‘-i şānī şaḳīḥ olup bey‘-i evvel bāṭıl olur mı (5) **el-cevāb** olur **Sms** (6)

— لو باعه الرهن من رجل ثم باعه اى الراهن من رجل آخر قبل ان يحزه (7) المرتهن البيع فالثانى موقوف ايضا على اجازته لان الاول لم ينفذ ا (8) و الموقوف لا يمنع توقف الثانى فايهما اجاز لازم ذلك و بطل الاخر (9) منح فى باب التصرف فى الرهن (10)

— Zeyd vaşisi oldığı şağırüñ şu ḳadar aḳçe kıymetlü şu ḳadar eşyāsını (11) ol ḳadar aḳçe deyni muḳābelesinde rehn ü teslīm itdükden şoñra (12) eşyā-yı mezbüre

‘Amruñ yedinde zāyi‘a olmağıla deyn-i mezbūr sāķıķ (13) olsa řağır bāliğ olduķda eřyā-yı mezbūreyi Zeyde taźmīne (14) ķādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (15)

— و يجوز اللاب ان يرهن بدين عليه عبد الابنه الصغير والوصى تمرله (16) الاب فى هذا الباب و اذاجاز الرهن يصير المرتهن مستو فيا دينه (17) لو هلاك فى يده و يصير الاب ولوصى موفيا له و يضمنه الصبى لانه (18) قضى دينه بماله من رهن الهدايه (19)

— Zeyd mütevellisi olduğı nuķūd-ı mevķūfeden ‘Amra řu ķadar aķçe ķarż (20) virdükde⁵⁹⁸ ‘Amr ķıymeti ol ķadar aķçeye müsāvī bir mülk-i anbarını Zeyde (21) rehn ü teslīm itdükden řoñra ‘Amr ol anbaruñ yerine ķıymeti ol ķadar [A 112a] (1) aķçeye müsāvī mülk-i menzilini rehn ü teslīm idüp Zeyd dağı ol (2) anbarı ‘Amra redd idüp ba‘dehu ‘Amr ol anbarı⁵⁹⁹ Bekre bey‘ u teslīm eylese hālā Zeydüñ yerine mütevellī olan Biřr (3) ‘*Amr ol anbarı meblağ-ı mezbūr muķābelesinde muķaddemen rehn virmişidi* (4) deyü ol anbara müdāħaleye ķādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ħayr**⁶⁰⁰ (5)

— رهن عبد ايساوى الفا فدفعت مثله اى عبد ايساوى الفار هنا (6) بدله فهو اى الاول رهن حتى يروالى راهنه والمرتهن امين فى الثانى (7) حتى يجعله مكان الاول لان الاول دخل فى ضمانه بالقبض والدين (8) فلايخرج عنه مابقيا الا بنقض القبض فاذا كان الاول فى ضمانه (9) لايدخل الثانى فيه لانهما رضيا بدخول احد هما فيه فاذا زال الاول (10) دخل الثانى فى ضمانه درر فى رهن عصيرا (11)

— Zeyd seřinesini dāyini ‘Amra řu ķadar aķçe deyni muķābelesinde rehn (12) ü teslīm itdükden řoñra ‘Amr ol seřineyi Zeyde i‘āde vü teslīm (13) idüp ba‘dehu seřine Zeydüñ yedinde zāyi‘ olsa hālā ‘Amr (14) meblağ-ı mezbūrı Zeydden řaleb itdükde *Zeyd mücerred seřine zāyi‘ (15) olmağıla deyn-i mezbūr sāķıķ olmiş olur* deyüp virmemege ķādir (16) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (17)

— و لو اعار المرتهن الرهن من راحنه خرج من ضمانه و برجوعه بعود ضمانه (18) ملتقى فى باب التصرف من كتاب الرهن (19)

— Ancağ rehn ile istirbāhı meřrūķ olan nuķūd-ı mevķūfenüñ (20) mütevellisi Zeyd nuķūd-ı mezbūreden řu ķadar aķçeyi mellā olan ‘Amra mu‘āmele ile (21) virdükde

⁵⁹⁸ virdükde A: virdükden řoñra E₁

⁵⁹⁹ ‘Amra redd idüp ba‘dehu ‘Amr ol anbarı E₁: -A

⁶⁰⁰ Ebu’l-ħayr A: Sms E₁

‘Amr kıymetleri deynden ezyed olan şu kadar kitābını Zeyde rehn [A 112b] (1) ü teslīm itdükden şoñra Zeyd ol kitābları ‘Amra i‘āde vü teslīm (2) idüp ba‘dehu Zeyd ‘azl olunup Zeydüñ yerine Bekr mütevellī olduğdan (3) şoñra ‘Amr düyünü terekesinden ezyed oldığı hālde fevt olup (4) ‘Amruñ vaşisi Bişr ol kitābları şemen-i mişlleriyle bey‘ ve kabz-ı şemen (5) eylese hālā Bekr şemen-i merķūmdan meblağ-ı mezbūr miğdārını almayup Zeyde (6) mücerred h̄in-i tevliyetüñde ol kitābları rehn alup ba‘dehu ‘Amra i‘āde (7) itmekle *meblağ-ı mezbūri zāmin ol* deyü biğayri vechin cebre kâdir (8) olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (9)

— اعاره مرتهنه راحنه او احد هما باذن صاحبه آخر سقط ضمانه (10) حالا و ان بقى الرهن فهلاكه مع مستعيره هلاك بلا شيء و لكل (11) منهما رده رهنا فان مات الرهن قبله فالمرتهن احمق به من (12) سائر الغرماء عزز في باب التصرف من كتاب الرهن (13)

— Zeyd kıymeti deyne müsāviyye olan bir metā‘ını dāyini ‘Amra rehn ü (14) teslīm itdükden şoñra ‘Amr ol metā‘ı alup müddet-i sefer ba‘īd (15) āḫar diyāra sefer itmek istedikde ‘Amr şer‘an men‘ (16) olunur mı **el-cevāb** olunmaz **Sms** (17)

— قب يجوز ان يسافر بالرهن و ان كان له حمل و مؤنته اذا كان الطريق (18) آمنا عند ابى خنيفه كالو ريعه قنيه في باب تصرف الراهن (19)

Fihelāki‘r-rehn⁶⁰¹ (20)

— Zeyd mülk-i menzilini dāyini ‘Amra şu kadar aqçe deyni muķābelesinde rehn (21) ü teslīm itdükden şoñra qable‘l-fekk Zeyd fevt olup veresisini [A 113a] (1) terk itdükde Bekr menzil-i mezbūruñ nişf-ı mu‘ayyeni için *mülkümdür* deyü Zeydüñ (2) veresesiyle ‘Amruñ muvācehelerinde da‘vā ve müdde‘āsını ba‘de‘l-işbāt (3) ve‘l-ḫükm menzil-i mezbūruñ nişf-ı mu‘ayyeni ‘Amrdan alsa vereşe deyn-i (4) merķūmı temāmen edā itmedin ‘Amruñ yedinde qalan nişf-ı mu‘ayyen-i bāķiyi (5) ‘Amrdan almağa kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **S‘b** (6)

— ولو استحق بعض الرهن فان كان المستحق شايعا يبطل الرهن فيما بقى (7) فان استحق شيء مفرز يبقى الرهن صحيحا فيما بقى و يكون الباقي محبوسا (8) في جميع الدين فان هلاك الباقي و في قيمته و فاء لجميع الدين فانه يهلك (9) بحصه من الدين لا غير من رهن قاضيخان (10)

⁶⁰¹ Fihelāki‘r-rehn A: Fihelāki‘r-rehn ve‘l-iḫtilāf E₁

— Zeyd ‘Amrdan qarz aldığı elli dört guruş muqābelesinde yüz beş (11) guruş kıymetlü kitabını ‘Amra rehn ü teslīm itdükdən şöıra Zeyd ‘Amrdan (12) altmış bir⁶⁰² guruş dağı istikrāz ve qabz itdükde Zeyd kitāb-ı merqūmuñ (13) deyn-i evvelden rehniyyetini fekk itmedin *deyn-i şānīye dağı rehn olsun* (14) deyüp ‘Amr dağı rāzī olsa kitāb-ı merqūm deyn-i şānīye dağı (15) rehn olmuş olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (16)

— Bu şüretde ol kitāb ‘Amruñ yedinde bilāta‘addin muḥterik olsa yalıñuz deyn-i (17) evvel mi sākıt olur yoḥsa mecmū‘ mı **el-cevāb** yalıñuz (18) deyn-i evvel sākıt olur **S‘b** (19)

— رجل رهن عبدا بمائه وقيمته مائتان ثم اخذ منه مائة اخرى على ان (20) يكون العبد رهنا بالمائتين ثم مات العبد فانه يسقط الدين الاول (21) والفضل من من العبد امانته و يبقى الدين الثانى بلا رهن من التاتارخانيه (1) [A 113b]

— Zeyd zevcesi Hindüñ ba‘zı eşyāsını Hindüñ izniyle dāyini ‘Amra (2) deyni muqābelesinde rehn ü teslīm eylese Hind edā-yı deyn idüp (3) eşyā-yı mezbūreyi Zeydüñ ḥuzūrında ‘Amrdan almağa qādir (4) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (5)

— و ليس المرتهن ان يمتنع عن قبض الدين من المعير بل بجر على ذلك (6) حتى يقبض و يسلم السيه الرهن من رهن قاضيخان (7)

Kitābu’l-cināyāt (8)

— Bir qarye ahālīsiniñ mer‘ālarından olup memerr-i ḥayvānāt olan (9) mevzı‘da Zeydüñ bilāizni’s-sultān ḥafr itdigi quyuya ahāliden (10) ‘Amruñ bir şuşıgırı inegi düşüp helāk olsa Zeyde zamān (11) lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Şeyḥ** (12)

— اذا حفر برأ فى الموضع الذى يحتاج الناس اليه يكون ضامنا لما عطب به (13) اذا لم يغعل باذن الامام من جنایات قاضيخان (14)

— Bir qarye qurbında olup ahālīniñ şuya ihtiyācları olan mevzı‘da (15) Zeyd izn-i şultānī ile bir quyu ḥafr itdükdən şöıra ‘Amruñ bir devesi (16) Zeydüñ şun‘insuz ol quyuya düşüp helāk olsa ‘Amr *mücerred quyuyı (17) sen ḥafr itmekle devemi zāmin ol* deyü Zeyde cebre (18) qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḥ** (19)

⁶⁰² altmış bir A: altmış E₁

— Zeyd ‘Amrı bıçaq ile urup cerh itdükden şöña⁶⁰³ ‘Amr Zeydi (20) ol cerhden ibrā idüp lākin ol cerhden hādīş olacaqdan (21) ibrā itmeyüp ba‘dehu ‘Amr ol cerhden müte’essiren fevt olsa veresi [A 114a] (1) ‘Amruñ diyetini Zeydden almağa qādir olurlar mı (2) **el-cevāb** olurlar **Sms** (3)

— Zeyd ‘Amruñ kolını ālet-i cāriha ile ‘amden darb u cerh itdükden şöña (4) ‘Amr Zeyd ile ol cerhden on beş gurus üzerine şulh (5) olup lākin cerhden hādīş olandan şulh olmayup ba‘dehu (6) ‘Amr ol cerhden müte’essiren fevt olsa veresi Zeydden ‘Amruñ (7) diyetini almağa qādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu’l-ḥayr** (8)

— الصلح من كل جنايته فيها قصاص على مال قل او كثر فهو جائز (9) دكذا من الجرح و القطع و الضرب و ان بر ص ص الصلح و ان مات (10) منها بطل الصلح و تجب الدية استحسانا في ماله ان كان عمدا (11) و في عاقلته ان كان خطأ عند ابي حنيفة و عند هما يصح العضو (12) ولو صلحه مما يحدث منه صح عاش او مات خذاته الاكمل (13) من كتاب الصلح (14)

— Zeyd ‘Amrı ālet-i cāriha ile ‘amden cerh itdükden şöña ‘Amr Zeyd ile (15) ol cerhden şu kadar aqçeye şulh olup lākin ol cerhden (16) hādīş olacaqdan şulh olmayup ba‘dehu ‘Amr ol cerhden (17) fevt olsa şulh-ı mezbūr bāṭıl olup Zeyde diyet lāzime (18) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— Zeyd-i medyūn maqtūlūñ veresi Zeydūñ qātili ‘Amr ile şu kadar (20) aqçe üzerine şulh olup kabz-ı bedel eyleseler Zeydūñ düyünü (21) bedel-i merķūmdan qazā olunur mı **el-cevāb** olunur **Ebu’l-ḥayr** [A 114b] (1)

— في الذبيرة رجل قتل عمد اولى المقتول ديون ثم ولى القتل (2) صالح مع القاتل على مال يقضى من ذلك ديون المقتول (3) من جنایات التاتارخنيه (4)

— Zeyd ‘Amrı mūcibi qışāş olan qatl ile qatl idüp ‘Amr (5) ancak liebeveyn ḥālī Bekri terk eylese Bekr Zeydi qışāş itmek (6) istedükde Zeyd *zevi’l-erḥām qışāşa qādir degüldür* deyü bigayri vechin (7) imtinā’a qādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (8)

— ويلي القصاصه من يرث ابي كل من يرثالمقتول فله ولايته (9) القصاص و ان كان زوجا اوزوجته من جنایات الدرر (10)

⁶⁰³ itdükden şöña A: itdükde E₁

— Zeyd-i zimmî Sādât-ı Kirāmdan olan ‘Amr-ı şağiri ip ile boğup (11) katl eylese Zeyde ne lâzım olur **el-cevāb** Ebū Ḥanīfe raḥmetullāhi ‘anhu⁶⁰⁴ katında diyet (12) ve imāmeyn katllerinde kışāş lâzım olur **Ebu’l-ḥayr** (13)

— Bu şüretde imāmeyn kavlleriyle hükme me’mūr olan Bekr-i kādī Zeyde kışāş (14) lâzım olmak üzere hüküm eylese hükmi nāfiz olur mı (15) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (16)

— من خنقا رجلا فمات فلا قور فيه عند ابى حنيفه لكنه ان اعتاد يقتله (17) الامام سياسته و عند هما فيه القود منح الغفار فى (18) فصل يحب القود من الجنایات (19)

— Zeyd-i maqtūlūn vereşesi kādī ḥuzūrında ‘Amr-ı zimmiden *Zeydī (20) sen ālet-i cārīḥa ile ‘amden cerḥ u katl eyledūn* deyü da’vā ve müdde’alarına (21) Bekr ve Bişri-i zimmiler vech-i şer’î üzere şehādet itmeleriyle kādī ba’de’t-ta’dil [A 115a] (1) ve’t-tezkiye şehādetlerini kabūl ve mūcibiyle hüküm itdükden şoñra (2) ‘Amr kışāş olunmadın şeref-i İslāmıla müşerref olsa (3) hüküm-i mezbūra binā’en ‘Amr kışāş olunur mı **el-cevāb** olunmaz **Ebu’l-ḥayr** (4)

— Bu şüretde ‘Amr hüküm-i mezbūra binā’en kışāş olunmamağıla Zeydūn (5) diyeti ‘Amr üzerine vācibe olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (6)

— Bu şüretde Zeydūn vereşesi Zeydūn diyetini ‘Amrdan almış olsalar (7) ‘Amr diyet-i mezbūre ile Bekr ve Bişre rücū’a kādir olur mı (8) **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (9)

— ولو شهد ذمى على ذمى ولم ينفذ الحاكم الشهادة حتى اسلم (10) المشهود عليه فالشهادة باطله لان الشهادة انما تصير حخته عند اتصال القضاء بها و (11) عند اتصال القضاء بها الشاهد هد كافر (12) والمشهود عليه مسلم فلا تصير حخته و ان اسلم المشهود و عليه بعد (13) الحكم فالحكم ماض عليه و يؤخذ بالحكوك كلها الا الحدود لان المضاء (14) فى باب الحدود لن القضاء فصار الاسلام قبل الامضاء كالاسلام (15) قبل القضاء و كذلك القصاص فى النفس و فماد ون النفس لا (16) ينفذ القاضى استحسنانا الماقلنا و متى لم ينفذ القاضى فى حق (17) القصاص هل تجب الديته اختلفوا فيه قال بعضهم تجب الديته (18) و قال بعضهم القياس ان لا تجب عند الكل و الصحيح فى الديته (19) ان عند ابى يوسف و محمد يقضى بالديته فى النفس و فيماد دن (20) النفس و عند ابى حنيفه لا قضى و لا يرجع المشهود عليه فى هذا (21) الباب على الشاهدين بشئ لان القصاص

⁶⁰⁴ raḥmetullāhi ‘anhu E₁: -A

لم يسقط بفعل الشاهد و [A 115b] (1) انما يسقط با سلام المشهود عليه ولو الجيه فى كتاب القاضى (2) فى
الفصل الثالث (3)

— Zeyd ‘Amrī ālet-i cāriḥa ile ‘amden cerḥ u ḳatlı idüp ‘Amr ancak liümm (4)
ḳarındaşı Bekr-i şağiri terk eylese şağir bālīg olmadın şağirün babası (5) Bişr Zeydi
ḳışāş itdürmege ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁶⁰⁵ (6)

— و لو كان القصاص الصغير كان الاب ان يستو فيه من (7) جنایات البدایع (8)

— Zeyd zevcesi Hindi ālet-i cāriḥa ile ‘amden cerḥ u ḳatlı idüp Hind (9) Zeydden
olan ḳızı Zeynebi ve sār vereşesini terk itdükde Zeydden (10) ḳışāş sākıt olup
Hindün diyeti Zeyd üzerine (11) vācibe olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁶⁰⁶ (12)

— و لو كان فى ورثه المقتول ولد القاتل او ويد ولده وان سفل بطل (13) القصاص و يجب الديته كذا فى
فتاوى قاضىخان هندیه فى الثانى (14) من الجنایات (15)

— Eşḳıyādan bir ḳaç kimesneler bir ḳaryeyi başup ālet-i ḥarble ḳarye-yi (16)
mezbüre ahālīsiniñ üzerlerine hücum itdüklerinde ḳarye-yi mezbüre ahālisi (17)
mezbūrları⁶⁰⁷ def’ için mezkūrlar⁶⁰⁸ ile muḥārebe iderlerken mezkūrlardan⁶⁰⁹ (18)
Zeydi ḳatlı eyleseler ḳarye-yi mezbüre ahālisine nesne lāzım olur mı (19) **el-cevāb**
olmaz **Sms**⁶¹⁰ (20)

— و من شهر على المسلمين سيفاً فعلهم ان يقتلوه لقوله عليه الاسلام (21) من شهر على المسلمين سيفاً فقد
احل ومه لانه باغ فيسقط عصمته [A 116a] (1) ببغیه ولانه تعین طریقاً لدفع القتل عن نفسه فله قتله من (2)
جنایات الهدایته (3)

— Zeyd ḳatlı olup oğulları ‘Amr ve Bekri terk itdükde ‘Amr Bekrün (4) tevkiliyle
Bişrden *sen Zeydi mūcibi ḳışāş olan ḳatlı ile ḳatlı (5) itdün* deyü da‘vā ve müdde‘āsını
ba‘de’l-işbāt Bekrün ğıyābında (6) istīfā-yı ḳışāşa ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms**
(7)

⁶⁰⁵ Sms E₁: -A

⁶⁰⁶ Sms E₁: -A

⁶⁰⁷ mezbūrları E₁ : mezkūrları A

⁶⁰⁸ mezkūrlar A: mezbūrlar E₁

⁶⁰⁹ mezkūrlardan A: mezbūrlardan E₁

⁶¹⁰ Sms E₁: -A

— يجوز التوكيل فى جميع الحقوق الا باستيفاء الحدود و القصاص (8) فانه لا يجوز مع غيبته الموكل عن المجلس من وكالته الزيلعى (9)

— Zeyd ‘Amruñ babası Bekrüñ üzerine katl kaçdıyla ālet-i ħarble ile hücum (10) idüp ‘Amr cerħden ğayrı ħarīķ ile Bekri taħlīş mümkün olmamağıla (11) Zeydi cerħ eylese ‘Amra nesne lāzım olur mı **el-cevāb** olmaz **Pīrī**⁶¹¹ (12)

— و كذا اذا شهر على رجل سلاحقتله او قتله غيره فعا عنه فلا يجب (13) بقتله يئى المايينا من جنایات الزمليعى (14)

Kitābu’ d-diyāt (15)

— Zeyd menzilini ta‘mīr itmek için getürdigi kerāsteyi menzili önünde (16) vāķı‘ ħarīķ-ı ‘amm üzerinde vaż‘ itdükden şoñra ‘Amr ol kerāsteyi (17) vaż olındığı maħalden yuvalayup kerāste Bekre işābet idüp (18) ħara bere itmekle Bekr fi’l-ħāl fevt olsa Bekrüñ diyeti Zeyd (19) ve ‘Amrdan ħanğısına lāzıme olur **el-cevāb** ‘Amra **S‘b** (20)

— و لو وضع حجر افتحاه غيره عن موضعه فعطب به انسان فالضمان (21) على الذى نحاہ لان حکم فعله قدانتسح لفراغ ماشفله و انماء شتقل [A 116b] (1) بالفعل الثانى موضع اخر من جنایات الهدايه (2)

— Hind-i maķtūlenüñ zevci Zeyd *Hindī ben katl itdüm* deyüp katl-i (3) muḥlaķa iķrār eylese Zeyde diyet-i mer’e vācibe olur mı (4) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (5)

— و الاقرار بالقتل المطلق يوجب الديته كالشهادة بالقتل المطلق (6) من جنایات خزانتة المفتين (7)

— Zeyd ve ‘Amr ve Bekr ve Bişr bir oğanuñ diregini çeküp yıķarlarken mezbūrlaruñ (8) fi‘llerinden nāşī ol direk ve oğanuñ saķfı Zeydüñ üzerine (9) düşmekle Zeyd helāk olsa ‘Amr ve Bekr ve Bişrden her birine reb‘-i diyet (10) lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (11)

— رجالن مداشجرتة فوقعت عليهما وما فعل عاقلته كل و احد (12) منهما نصف ديته الاخر ولو مات احراهما كان على عاقله الاخر نصف (13) الديته من جنایات قاضيخان (14)

⁶¹¹ Pīrī A: Pīrīzāde E₁

— Zeyd Hindüñ sağ elini nışf-ı sâ'idinden kaç' eylese Zeyde Hindüñ (15) ol elinüñ parmakları için nışf-ı diyet-i mer'e nışf-ı sâ'id için (16) hükümet-i 'adl lâzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (17)

— و ان قطعها مع نصف الساعد ففعل الاصابع و الكف نصف الديته (18) و فى الزيادة حكومته عدل وهو روايته عن ابى يوسف هدايته (19) من كتاب الديات (20)

— Zeyd 'Amruñ üzerine tüfeng atmağıla ol tüfengüñ kuruşunu (21) 'Amruñ karnından girüp arkasından çıkduğdan şoñra 'Amra [A 117a] (1) ber'-i tām hāşıl olsa 'Amr diyetinüñ şülüşānını Zeydden almağa (2) kâdir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (3)

— و قال عليه السلام فى الجائفته ثلث الديته و عن ابى بكر رضى الله عنه (4) انه حكم فى جائفته نفذت الجانب الآخر ثلثى الديته هدايه (5) فى فصل الشجاج (6)

— Zeyd 'Amruñ başına şopa ile darb ve başınuñ bir miqdār (7) kemigini kırup munaqqıle şebh itdükden şoñra ber' hāşıl olsa Zeyde (8) 'öşr-i diyet ile nışf-ı 'öşr-i diyet lâzım olur mı (9) **el-cevāb** olur **Sms** (10)

— و فى المنقلته عشرها و نصف عشرها و هى التى تنقل العظم بعد الكسر (11) من جنایات الدرر

— Bu şüretde 'öşr-i diyet ile nışf-ı 'öşr-i diyet gümüşden biñ beş yüz dirhem olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁶¹² (12)

— Zeyd 'Amrı mücibi diyet olan katl ile katl idüp Zeydüñ üzerine (13) diyet ile hüküm olınduğdan şoñra Zeyd 'Amruñ vereşesine 'Amruñ (14) diyetini vaqt-i kazādan üç sene temāmına deg her senede diyetüñ (15) şülüşini virmege rāzī iken vereşe rāzīler olmayup cümlesini (16) hālā almağa kâdir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms** (17)

— المعامل اله الديو ان لمن هو منهم يؤخذ من عطايا هم فى ثلث سنين (18) من وقت القضاء كذا ما يجب فى مال القاتل من الديته يعنى يؤخذ (19) فمن ثلث سنين من معاقل الدرر (20)

— Zeyd cirid ile 'Amruñ çeñe kemigini kırup lâkin taḥvīl-i 'izām itmeyüp hāşimeten (21) şebh itdükden şoñra ba'de'l-berā' eşeri kalsa Zeyde ne lâzım olur **el-cevāb** 'öşr-i diyet **Sms** [A 117b]

⁶¹² Bu fetva A nüshasında yoktur.

— و فى الماشمة عشرها وهى التى تكسر العظم من الدرر (2)

— Zeyd zevcesi Hind-i ḥāmilūn ḡarnına depme ile ḡarb idüp (3) Hind ol ḡarbden bir cenīn-i zeker-i ḡayy ilkā itdükde Hind fevt olup (4) ba‘dehu cenīn-i mezbūr daḡı fi’l-ḡāl fevt olsa Zeyde ne lāzım olur (5) **el-cevāb** diyet-i mer’e ve recül lāzım olur **Sms** (6)

— Bu şūretde Zeyd Hinde ve cenīn-i mezbūra vāriş olur mı (7) **el-cevāb** olmaz **Sms** (8)

— Bu şūretde Hind anası Zeynebi ve babası ‘Amrı ve cenīn-i mezbūri⁶¹³ (9) daḡı anasınıñ anası Zeynebi ve anasınıñ babasını terk itdükde (10) Hindüñ diyet ve mā‘adā terekesinüñ altı sehmden beş sehmi Zeynebe (11) bir sehmi ‘Amra virilse şaḡiḡ olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (12)

— Bu şūretde cenīn-i mezbūruñ diyetini yalıñuz Zeyneb iḡrāza (13) ḡādir olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (14)

— اذا ضرب بطن امرأة حاملته او كافرة فالقت جنينا ميتا (15) حرا ذكرا كان او انثى فعلى عاقلته الغرة وهى عبد او اقه او ففس (16) قيمته خمس مائه درهم و يكون مور و فى عن الولد ولو كان الضارب (17) وارثالم يرث هندية فى الباب العاشر من جنایات (18)

— Hind cāriyesi Zeynebe *Ḥadīce-yi ḡāmili ḡarb eyle* deyü emr itmekle Zeyneb (19) Ḥadīceyi Hindüñ ḡuzūrında ḡarb itdükde ol ḡarbdan nāşī (20) Ḥadīce bir cenīn-i zeker-i ḡayy ilkā idüp cenīn-i mezbūr fi’l-ḡāl fevt (21) olsa Hinde ne lāzım olur **el-cevāb** diyet **Sms [A 118a]** (1)

— الأمر لا يضمن بالمر الا فى خمسة الا ولى اذا كان الأمر سلطانا و (2) الثانيه اذا كان مولى المأمور من غصب الاشباه

— Zeyd şaḡīr oḡlı ‘Amrı ḡitān iḡün Bekr-i ḡattāna emr itmekle Bekr ‘Amrı ḡitān iderken ḡaḡāen ‘Amruñ ḡaşefesini bi’l-külliyē ḡaḡ idüp ba‘dehu ‘Amra ber-i tāmm

⁶¹³ mezbūri E₁: merḡūmı A

hâşıl olduqda aşlen haşefesi qalmasa Bekre ne lâzım olur **el-cevâb** diyet-i kâmile
Ketebehu İshâk Efendi⁶¹⁴

— Bu şüretde diyet-i kâmile gümüşden ne miqdârdur **el-cevâb** on biñ dirhemdür
Ketebehu İshâk Efendi⁶¹⁵ (3)

Fimâ yücibu'd-diyete ve mâ lâ⁶¹⁶ (4)

— Zeyd âlet-i harble katl qaşdıyla Hindüñ üzerine hücum idüp fec'eten (5) şayha
itmekle Hind qorqüp Zeydüñ şayhasından fevt olsa (6) Zeyde ne lâzım olur **el-cevâb**
diyet-i mer'e **Ketebehu Şeyh**⁶¹⁷ (7)

— رجل صاح على آخر فخاف فمات من صيخته تجب الديه من (8) ديات الخلاصه (9)

— Zeyd 'Amruñ kulı Bekrüñ ağızına darb idüp iki dişini (10) çıkarsa Zeyde ne lâzım
olur **el-cevâb** her bir diş için (11) 'abdüñ nışf-ı 'öşr-i kıymetini zamân lâzım olur
S'b⁶¹⁸ (12)

— و لا ديتة في قتله و قيمته قائمته مقامها كلا و بعضا البفها اولا تبلغها (13) اشباه من احكام امعييد (14)

— Zeyd 'Amruñ ağızına darb idüp iki dişlerini tahrik itdükden (15) soñra bir sene
te'cil olunup ol dişler siyâh olup (16) ve menfa'at-i mazğları qalmayup ol hâl üzre
qalsa Zeyde (17) iki dişün diyeti lâzıme olur mı **el-cevâb** olur **Ebu'l-ğayr**⁶¹⁹ (18)

— و لو ضرب سن انسان فتحرك فاجل فان اخضر او ا حمر تجب ديتة (19) السن خمسامة و ان اصفر

اختلف فيه المشايخ و الصحيح انه لا يجب (20) شيء و ان اسو و يجب ديتة السن اذا فاتت منفعه المضغ (21)

و ان لم يفت الا انه من الاسنان التي ترى حتى فات جماله فكذلك [A 118b] (1) من جنايات قاضيخان (2)

— Bir qarye ahâlîsinüñ mer'âlarından olup memerr-i nâs olan mevzı'da (3) Zeydüñ
bilâizni's-şultân hafr itdigi quyuya aḡâlîden Bekr düşüp (4) helâk olsa Zeyde diyet
lâzıme olur mı **el-cevâb** olur **Ebu'l-ğayr** (5)

⁶¹⁴ Bu fetva A nüshasında yoktur.

⁶¹⁵ Bu fetva A nüshasında yoktur.

⁶¹⁶ Fimâ yücibu'd-diyete ve mâ lâ A: Fimâ yücibu'd-diyete ve mâ lâ yücib E₁

⁶¹⁷ Ketebehu Şeyh E₁: -A

⁶¹⁸ S'b E₁: -A

⁶¹⁹ Ebu'l-ğayr E₁: -A

— Zeyd küsec olmıyan ‘Amruñ lihyesini bi’l-küllıye tırāş itdükden şoñra (6) bir sene mürür idüp bitmese Zeyde diyet lāzıme (7) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (8)

— و فی النفس الدیته و کذا فی المارن و فی اللسان و فی اللحیته انلم تنبت (9) من دیات الملتقى (10)

— Zeyd Hindüñ fercini bıçaq ile қағ idüp ba‘de’l-berā’ Hind ol қағ‘dan (11) nāşī bevlını imsāke qādire olmasa Zeyde diyet-i mer’e lāzıme (12) olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (13)

— ولو قطع فرج المرأة وصارت بحال لا یستمسك البول ففیه الدیته (14) من جنایات الخلاصته (15)

— Berber tāyifesinden Zeyd ‘Amruñ dilinüñ altında olan şamarını ‘Amruñ (16) izniyle қаşd itdükde ol şamarı ‘Amruñ iznsiz mu‘tādı tecāvüz idüp (17) ziyāde қағ itmekle ‘Amr ol қаşddan şāḥib-i firāş olup (18) qalqamadın müte’eşşiren fevt olsa ‘Amruñ vereşesi ‘Amruñ nışf-ı (19) diyetini Zeydden almağa qādir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu’l-ḥayr** (20)

— Bu şüretde ‘Amruñ nışf-ı diyeti gümüşden beş biñ dirhem olur mı (21) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr [A 119a]** (1)

— اذا اجاوز المقتار و فیضمن الزائد كله اذا لم یهلك و اذا هلك یضمن (2) نصف دیته النفس لانه هلاك بما زون فیه و غیر مآدون فیه بحسابه (3) و هو النصف من اجارة الدرر (4)

— Zeyd mülk-i menzilinüñ dīvārını binā ider olduqda ibtidā’en tarıq-ı ‘amma (5) māyıl binā itmekle mārreden ‘Amruñ üzerine yıkılıp helāk olsa (6) vereşesi ‘Amruñ diyetini Zeydden almağa qādir olurlar mı (7) **el-cevāb** olurlar **Sms** (8)

— و ان بناء ماثلا ابتداءً ضمن لا یتلف بسقوطه بلا طلب لانه تعدى (9) بالبناء فصار كاشراع الجناح و وضع الحجر زیلعی (10)

— Zeyd ‘Amruñ gerdenine ālet-i cāriḥa ile darb u cerḥ itdükden şoñra (11) ba‘de’l-berā’ eşeri qalsa Zeyde ḥükümet-i ‘adl lāzıme olur mı (12) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (13)

— Bu şüretde ‘Amr qavl farz olunup bu eşer ile ve bu eşersiz taqđım (14) olunup kıymetlerinüñ tefāvüti ne miqđār olursa diyetden ol miqđār (15) ḥükümet-i ‘adl olup meşelā bu eşer ile ‘öşr-i kıymeti nākış olsa diyetüñ (16) ‘öşri Zeyde lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḥayr** (17)

— كل شجته تحت الذقن فضيها حكومته لايفر والى ارثها بالتقدر (18) وما فوق الذقن فيلحق بالمشجوح من
جنايات الخانيته (19)

Fīcināyeti'r-raḳīḳ ve'l-cināyeti 'aleyhā (20)

— Zeydün ḳulı 'Amr Zeydi ālet-i cāriḩa ile 'amden cerḩ u ḳatı eylese (21) 'Amra ne
lāzım olur **el-cevāb** ḳıṣāṣ **S'b** [A 119b] (1)

— و يقل العبد بمولاه من جنايات قاضيخان (2)

— Zeyd 'Amr-ı berbere *ḳulum Bekri ḩitān eyle* deyü emr idüp 'Amr daḩı mu'tād (3)
üzre Bekrūn mevzi'-ı ḩitānını ḳaṭ' iderken ḩaṣefesini daḩı ḳaṭ' (4) idüp ba'dehu Bekr
fevt olmayup mevzi'-ı ḩitānūn cerḩinden (5) berī olup lākin zekerinūn menfa'ati bi'l-
küllıye zāyil olsa Zeyd Bekrūn (6) temāmen ḳıymetini 'Amra tazmīne ḳādir olur mı
el-cevāb olur **Ebu'l-ḩayr** (7)

— امرحجا ماوختانا ليختن ابنه او عبده قطع ذكره ففانت منفعته (8) على كمال فلومات فعلى ختانه فى صبي
نصف ديته و فى عبد نصف (9) قيمته فلوير من ذلك ضمن تمام ديته صبي و تمام قيمته عبد (10) من جنايات
فتاوى اللم (11)

— Zeyd *ḳulum 'Amra ancaḩ yüz degenek ur* deyü Bekre emr itmekle Bekr daḩı
'Amra (12) yüz degenek urduḩdan ṣoḩra Zeydün iznsiz 'Amra⁶²⁰ on degenek daḩı
(13) urup ba'dehu 'Amr ol ḩarbdan ṣāḩib-i firāṣ olup ḳalkmadın (14) müte'eṣṣiren
fevt olsa yüz degenek ile 'Amruñ ḳıymetine terettüb iden noḩṣān (15) ref' olunup yüz
degenek ile maḩrüb oldıḒı ḩālide on degenek ile (16) ḳıymetine terettüb iden noḩṣān
ile bāḩī ḳalan ḳıymetinūn nıṣfını Bekre (17) zamān lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-
ḩayr** (18)

— Bu ṣüretde 'Amruñ ḳıymeti yüz elli Ḓuruṣ olup yüz degenek ile (19) meṣelā
ḳıymetinūn yüz Ḓuruṣı ve on degenek ile on Ḓuruṣı nāḩıṣ (20) olmuṣ olsa ol on Ḓuruṣ
ile bāḩī ḳalan ḳıymetinūn yigirmi (21) Ḓuruṣını Bekre zamān lāzım olur mı **el-cevāb**
olur **Ebu'l-ḩayr** [A 120a] (1)

⁶²⁰ 'Amra E₁: Bekre A

— ولو امر رجلا ان يضرب عبده عشرة اسواط فضر به احد عشر (2) سوطا فمات من ذلك رفع قنه مانقصته العشة الاسواط و ضمن (3) بانقصته العشة الاسوط و دمن بالنقص السوط الاخير مضر و با عشرة (4) اسواط و نصف مابقى من قيمته من اجاره الولو الجبه (5)

— Zeydün tedbîr-i muṭlaḳ ile müdebbiri olan ḳulı ‘Amr Bekrũñ bir diřini (6) ıķarsa Zeyd ‘Amruñ müdebbiren ḳıymeti ile erřden eķallini Bekre virirken (7) Bekr rāzĩ olmayup *baña ‘Amrı teslĩm eyle* deyũ Zeyde cebre (8) ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr** (9)

— و ان جنى مدبر اوام ولد ضمن السيد الاقل من قيمته و (10) من الارثى لن جنایات الملقى (11)

— Zeyd-i maḳtũlũñ vereřesi ‘Amruñ ḳulı Bekrden *‘Amruñ ğıyābında sen Zeydi* (12) *mũcibi ḳıřāř olan ḳatl ile ḳatl idüp hattā iķrār daḥı itmiřidũñ* (13) deyũ da‘vā ve Bekr bi’l-kũlliye inkār eylese vereře Bekrũñ iķrār-ı meřrũhına (14) iķāmet-i beyyine idicek Bekri ḳıřāřen ḳatl itdürmege ḳādir (15) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **İřḥaķ** (16)

— ولو اقامت البيئته على اقرار المأذون او الحجر بسبب القضا او صادق (17) القذف لزمه القور وحد القذف حرض امجلى او غاب ولا يلزمه ما (18) سواهما من مأذون الباديع (19)

— Zeyd Hindũñ cāriyesi Zeynebi ğařben aḥz ve Zeynebe zinā vu iḥbāl (20) idüp ḥāmil iken Hinde redd itdükden řoñra Zeyneb vař-ı ḥaml (21) iderken fevt olsa Zeyde žamān lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms [A 120b]** (1)

— و من غصب جاريتہ فزنى بها ثم روها فجلت فولدت وماتت (2) فى نفاسها يضمن قيمتها يوم علقت ولا ضمان عليه فى الحررة و هذا (3) عند ابي حنيفة و قالوا لا يضمن فى الامه البيضاء من غصب (4) الهدايه (5)

— Zeyd ‘Amruñ ḳulı Bekrũñ bir gözini urup ıķarduķdan řoñra (6) ‘Amr Bekrũñ göziniñ ḳıymetine müte‘allıķa da‘vasından Zeydi ibrā (7) itdükden řoñra Bekri i‘tāķ eylese ḥālā Bekr *azād oldum* deyũ göziniñ (8) diyeti nāmına Zeydden nesne almağa ḳādir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (9)

— Zeyd ‘Amr-ı řağire *řu ağaca ıķup benũm iün mĩve divřür* deyũ (10) emr itmekle ‘Amr daḥı Zeydũñ emrine binā‘en ol ağaca ıķduķda ağacdān (11) dũřüp helāk olsa Zeyde diyet lāzıme olur mı (12) **el-cevāb** olur **Sms** (13)

— رجل قال لصبى محجور اصعد هذه الشجرة و انقض فى ثمارها فصعد (14) الصبى و سقط و هلك كان على عاقله الأمر ديتہ الصبى هندیه (15)

Ficināyeti'l-behīme ve'l-cināyeti 'aleyhā (16)

— Zeyd 'Amruñ öküzinüñ kıyruğın dibinden kaç' eylese 'Amr (17) öküzüñ nokşān kıymetini Zeyde tazmīne kādīr olur mı (18) **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (19)

— قطع اذن الدبته او بعضها او ذنها ضمن النقص فصولين (20) فى الثالث و الثلثين (21)

— Zeyd 'Amruñ mülk-i 'arşasında 'Amruñ iznsiz bārgirini rabṭ itdükden şoñra [A 121a] (1) kimesnenüñ şun'insuz 'Amruñ şağire kıızı Hind bārgirüñ ardına (2) gelmekle bārgir Hindi depüp ihlāk eylese Hindüñ vereşesi Hindüñ (3) diyetini Zeydden almağa kādīr olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (4)

— ربطها فى غير ملكه او فى ملك غيره او اوقفا بلا اذن ممن له ان (5) ياذن فاصابت فى رباطها شيئا ضمن باى وجه كانت الاصابه (6) حتى فى البول و الروث التولد من الجنائيات من جنائيات الفضيله (7)

— Zeyd ṭarīḳ-ı 'āmmda bārgirini iḳāf itmekle bārgir ṭarīḳdan mürür iden (8) 'Amrı kıç ayağıyla depüp cerḥ itdükden şoñra ba'de'l-ber' 'Amruñ (9) ol ayağı a'rec olup ke'l-evvel meşye kādīr olmasa Zeyde (10) ḥükümet-i 'adl lāzım olur mı **el-cevāb** olur **Sms**⁶²¹ (11)

— فان او قفها فى الطريق ضمن النسخه ايضا لانه يملكه التحز عن الايعاف (12) ان لم يمكنه عن النسخه نصار متعد يا فى الايقاف و شغل الطريق به (13) فيظمنه هدايه فى جنايه البهيمه (14)

— Zeyd ṭarīḳ-ı 'āmmda ḳaṭırını yidüp giderken ḳaṭır ṭarīḳdan mürür iden (15) 'Amruñ ayaḳ parmağın başup cerḥ idüp ba'de'l-ber' 'Amruñ (16) ol parmağı bi'l-küllīye 'amel-mānde olsa 'Amr parmağın diyetini Zeydden (17) almağa kādīr olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (18)

— و ان سيرها مالکها فى الطريق بان قادها اوسا قها ضمن ماتلف بکدمها (19) و وطئها بيد او رجل من ضمانات الفضيليه (20)

— Zeydüñ ḳoçı naṭūḥ olup zararı mu'ayyen olduḳda Zeyde *ḳoçuñı* (21) *zabt eyle* deyü tenbīh ü teḳaddüm olınduḳdan şoñra Zeyd ışğā itmeyüp [A 121b] (1) şalıvirmekle ḳoç 'Amrı urup ihlāk eylese Zeyde diyet (2) lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (3)

⁶²¹ Sms A: Es-seyyid Muşṭāfā Efendi E₁

— ربط كبشا على طريق العامه فا شهد عليه فلم ينقله حتى نطح صديا (4) و كسر ثنيتيه يضمن من جنايات
القتيه (5)

— Zeyd bārgīrine binüp tarīḡda giderken ‘Amr bārgīri Zeydūñ iznsüz⁶²² (6) dürtüp
degenek ile dürtüp⁶²³ ürkütmekle bārgīr şıçrayup Zeydi düşürüp (7) Zeyd helāk olsa
‘Amra diyet lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (8)

— و لو نخس رجل و ابه راكب بغير امره فوثبت و القت الراكب (9) ضمن الناخس قاضيخان فى جناياته
البيمه (10)

Bābu’l-ḡasāme (11)

— Zeyd bir beldede vāḡı‘ zindānda cerīḡen ḡatīl bulunup ḡatīli ma‘lūm olmasa (12)
ol zindān ḡurbında olan maḡalle ahālīsine ḡasāme vü diyet (13) lāzıme olur mı **el-**
cevāb olmaz **Şeyḡ** (14)

— و فى الشارع الاعظم و السجن والجامع لاقسامه والديته على بيت (15) المال درر فى باب القسامه (16)

— Bir ḡaryede vāḡı‘ Zeydūñ sākin oldıḡı mülk-i menziline oḡlı ‘Amr (17) cerīḡen
ḡatīl bulunup ḡatīli ma‘lūm olmasa ḡasāme vü diyet yalıñuz (18) Zeyde mi lāzıme
olur yoḡsa ahālī-yi ḡaryenūñ cümlesine mi (19) **el-cevāb** yalıñuz Zeyde **Şeyḡ** (20)

— و لو وجد الحر قتيلا فى دار ابيه اوامه او المرأة دار زوجها فعليه القسامه (21) و الديته على العاقله و لا
يحرّم عن الميراث من جنايات الخانيه [A 122a] (1)

— Zeyd bir sefīne iḡinde cerīḡen ḡatīl bulunup ḡatīli ma‘lūm olmasa (2) ahālī-yi
sefīneye ḡasāme vü diyet lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (3)

— Bu şüretde ahālī-yi sefīne Zeydi iḡimüzden ‘Amr ḡatīl eyledi deyü şehādet (4)
eyleseler maḡbūle olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b** (5)

— و ان وجد القتل فى سفينه كانت القسامه على من فيها اى (6) فى السفينه مطلقا اى سواء كان مالکها
اوساکنها فيها شرح (7) مجمع البحرين لا بن ملك فى القسامه (8)

— Zeyd bir maḡalle iḡinde kimesnenūñ mülki olmıyan ḡālī yerde cerīḡen ḡatīl
bulunup (9) zāhirde vāriş-i ma‘rūfi olmasa emīn-i beytü’l-māl ahālī-yi maḡalleye (10)

⁶²² iznsüz A: emrinsüz E₁

⁶²³ degenek ile E₁: -A

ḳasāme itdürüp Zeydün⁶²⁴ diyetini maḥalle-yi mezbüre ahālīsinden beytü'l-māl (11) için almağa ḳādir olur mı **el-cevāb** olur **S'b** (12)

— و من قتل مسلماً خطاء لاولى له فالدیته على عاقلته الامام و علیه الكفارة (13) و معنى قوله الامام ان حق الاخذله لانه لاوارث له قال علیه السلام (14) السلطان ولى من لاولى له من سير الهدايه (15)

— Zeyd 'Amruñ sākin oldığı mülk-i menziline müsāferet vechi üzre (16) sākin iken dīvār deligünden üç tüfeng atilup ḳurşunlarından (17) bir ḳurşun Zeydi cerḥ u ḳatılüp Zeyde işābet iden (18) ḳurşunuñ tüfengini kim atdığı ma'lūm olmasa 'Amra ḳasāme (19) vü diyet lāzıme olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (20)

— و اذا خرج الرجل فى قبيله فاصابه حجر لا يدرى من رماه فشجه فلم (21) يزل صاحب فاش حتى مات فعلى الذين اصيب فيهم الديته [A 122b] (1) و القسامه من جنايات محيط البرنانى (2)

— Zeyd bir maḥallede vāḳı' mülk-i menziline sākin iken maḥalle-yi uḥrāda olan (3) mülk-i menziline 'Amra icār u teslīm idüp 'Amr daḥı menzil-i mezbürda (4) sākin iken Bekr maḥalle-yi uḥrā içinde kimesnenün mülki olmıyan ḥālī yerde (5) ceriḥen ḳatıl bulunup ḳatili ma'lūm olmamağıla maḥalle-yi uḥrā ahālīsi (6) üzerlerine ḳasāme vü diyet lāzıme olsa ḳasāme vü diyetde 'Amr mı (7) dāḥil olur yoḥsa Zeyd mi **el-cevāb** 'Amr dāḥil olur **Sms** (8)

— و لو وجد فى السوق ان كان ملو كافعند ابى يوسف بجب على (9) السكان و عند هما على المالك من قسامه الهدايه (10)

Kitābu'l-veşāyā (11)

— Hind fevtümden şoñra mālmuñ nişfi Zeyneb-i ecnebiyyeye virilsün (12) deyü vaşıyyet itdükden şoñra muşirren fevt olup ancaḳ zevci (13) Zeydi terk eylese Zeyd vaşıyyeti müciz olmayıcaḳ terekesinün (14) altı sehmden üç sehmi biḫarīḳı'l-vaşıyyet Zeynebe iki sehmi Zeyde (15) virilüp bir sehmi beytü'l-māle važ' olınsa şaḥiḥ (16) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (17)

— اوصت بنصف مالها ولم يجر الزوج فللموصى له النصف و الزوج (18) الثلث والسدس لبيت المال لان الاجنبى مأخذ الثلث سهمين (19) اولاً ثم يأخذ الزوج سهمين من اربعة النصف ثم يكمل وصيه (20) الى تمام النصف بسهم يبقى لبيت المال سدس بزازيه فى الثالث (21) من كتاب الوصايا [A 123a] (1)

⁶²⁴ Zeydün A: -E₁

— Zeyd fevtünden şoñra oğlımuñ oğlı ‘Amra bir oğul hişşesi gibi hişşe (2) virilsün deyü vaşiyet itdükden şoñra Zeyd muşirren fevt olup (3) zevcesi Hindi ve oğlı Bekr ile kızları Zeyneb ve Hādīce ve Āyişe (4) ve Fāṭımayı terk itdükde tereke-yi Zeyd altmış iki sehm kılınup altı sehmī (5) Hinde on dörder sehmī ‘Amra ve Bekre yedişer sehmī Zeyneb ve Hādīce (6) ve Āyişe ve Fāṭımayı virilse şaḥīḥ olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (7)

— و قال محمد رجل هلاك و ترك اما و ابنا و اوصى لرجل بنصيت بنت (8) لو كانت فالو وصيته من سبعة عشر سهما الموصى خمسة اسهم و الالم (9) سهمان و الابن عشرة اسهم و الوجه في ذلك ان نيين الفريضة اولا (10) لولا الوصية فنقول لولا الوصية كانت الفريضة من سنته الام (11) السدس سهم و الباقي الابن خمسة فاذا اوصى بنصيت بنت (12) لو كانت يزا و على الفريضة نصيب بنت و هو نصف فصيب الابن (13) فيز او على اصل الفريضة سهمان و نصف فصار ثمانية و نصفاً (14) فوقع الكسر فوجب التضعيف فصار سبقه عشر و صار الكل ضعفه (15) ذلك يعطى الموصى له اولا خمسة لان وصيه حصلت باقل من (16) الثلث فيكون متقدمه على الميراث بقى عنه اثني عشر يعطى الام (17) السدس و ذلك سهمان يبقى عنه عشرة فظن انا اعطينا الموصى له بنصيت بنت لو كانت (18) نصف با اعطينا الابن فاستقام التخريح (19) هندية في الوصية بثلاث المال (20)

— Zeyd şülüş-i mālını vüçūh-ı birre vaşiyet ve tenfizine ‘Amrı vaşī naşb (21) itdükden şoñra Zeyd cünün-ı muṭbık ile mecnün olup ba‘dehu bir sene [A 123b] (1) mürürında fevt olsa ‘Amr vaşiyet-i mezbüreye binā’en tereke-yi Zeydden nesne (2) almağa kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Sms** (3)

— ولو ارصى بو صيته ثم جن قال محمد ان اطبق الجنون حتى بلغ سية (4) اشهر بطلت وصيته و ان افاق قبل قبل ذلك فايصاؤه و وصية (5) باقية من وصايا قاضيخان (6)

— Zeyd şülüş-i mālını Hind ve Zeynebe vaşiyet idüp ba‘dehu muşirren fevt (7) olduğdan şoñra Hind ve Zeyneb daḥı tereke-yi Zeydüñ şülüşini almadın (8) fevt olsalar Hind ve Zeynebün vereşeleri tereke-yi Zeydüñ şülüşini almağa (9) kâdir olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** (10)

— و لا بدفى الوصية من القبول و يعد موت الموصى ولا اعتبار (11) بالرد والقبول في حياته وبه يملك الان يموت الموصى له بعد موت (12) الموصى قبل القبول فانه يمكنها و يصير لور ثته من وصايا (13) ملتقى الابحر (14)

— Zeyd şülüş-i mālını ümm-i veledi Hinde vaşiyet ider olduğda Hind Zeydün (15) fevtinden şoñra on seneye deg nefsinı āhara tezvīc itmek (16) üzre vaşiyet idüp ba‘dehu muşirren fevt olmağıla Hind tereke-yi Zeydün (17) şülüşini almağ istedikde Zeydün vereşesi *veh-i muharrer üzre şartla* (18) *vaşiyet bāñla olur* deyü Hindi men‘e kâdir olurlar mı (19) **el-cevāb** olmazlar **Sms** (20)

— وما لا يبطل به اى بالشروط الفاسدة سنته و عشرون القرض (21) والهبة والصدقة والنكاح والطلاق والخلع والعتق والرهن و [A 124a] (1) الايصاء والوصية الح درر فى اخر كتاب البيع (2)

— Zeyd şülüş-i mālını oğlınıñ oğlı ‘Amra vaşiyet itdükden şoñra (3) Zeyd şihhatinde mülk-i ‘akārātını bir cihete vağf u teslīm ile’l-mütevellī (4) idüp tescil-i şer‘ī itdürdükden şoñra Zeyd muşirren fevt olmağıla (5) ‘Amr tereke-yi Zeydün şülüşini alsa hālā ‘Amr *mücerred Zeyd şülüş-i mālını baña* (6) *vaşiyet itdükden şoñra vağf itmekle ol ‘akārātuñ şülüşini dahı* (7) *alurum* dimege kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Pirī**⁶²⁵ (8)

— الرجوع عن الوصية على اربعة اوجه منها ما يكون رجوعا بالقول (9) والفعل جميعا يخوان يوصى لرجل بشي ثم قال رجعت كان رجوعا (10) وكذا لو اوصى بعين ثماخر جه عن ملكه بوجه من الوجوه بطلت (11) الوصية حتى لو عا واليه بعد ذلك لا يكون وصيذ قاضيخان فيما يكون (12) رجوعا عن الوصية و مالا (13)

— Zeyd cümle mālını ‘Amra vaşiyet itdükden şoñra muşirren fevt olup (14) ancak zevcesi Hindi terk idüp lākin Hind vaşiyeti mücīze olmasa (15) Zeydün terekesi Hind ile ‘Amr beynlerinde⁶²⁶ ne vechile kısmet olunur (16) **el-cevāb** altı sehmden bir sehm Hinde bākī ‘Amra virilür **S‘b** (17)

— Bu şüretde emīn-i beytü’l-māl olan Bekr *Hind vaşiyeti mücīze olmamağıla* (18) *terekenüñ nişfi beytü’l-māle rāci‘ olur* deyü terekenüñ nişfina müdāhaleye (19) kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **S‘b**⁶²⁷ (20)

— رجل مات ولم يدع و ارثا غير امرأته و اوصى لرجل يجمع المال فان اجازت (21) كان له جميع المال و ان لم يجز كان لها سدس جميع المال و الباقي الوصى له [A 124b] (1) من وصايا الولو الجية (2)

⁶²⁵ Pirī A: Pirīzāde E₁

⁶²⁶ Zeydün terekesi Hind ile ‘Amr beynlerinde A: tereke ‘Amr ve Hindün beynlerinde E₁

⁶²⁷ S‘b A: -E₁

— Zeyd ‘Amr-ı müteveffānuñ şu kadar aqçe medyūnı Bekrden ‘Amr şülüş-i mālını vüçūh-ı (3) birre vaşiyet ve tenfīzine beni vaşī naşb itmekle meblağ-ı mezbūruñ (4) şülüşini vir deyü da‘vā itdükde Bekr deyn-i mezbūrı ikrār idüp lākin (5) ‘Amruñ vaşiyet ve İşāsını inkār eylese Zeyd müdde‘āsını vech-i (6) şer‘ī üzre işbāt idicek meblağ-ı merķūmuñ şülüşini Bekrden alup (7) vaşiyeti tenfīze qādir olur mı **el-cevāb** olur **S‘b** (8)

— ولو اوصى رجل انه وصى فلان الميت لا يسمع وعواه الا على خصم جاحد (9) وخصمه وارث الميت او رجل عليه الميت دين من دعوى قاضيخان (10)

— Zeyd fevtümden şoñra hıdmetkārım ‘Amr-ı zimmiye müselmān olursa mālumdan (11) beş yüz ğuruş ile iki yüz keyl buğday virilsün deyü vaşiyet (12) idüp muşirren fevt olduqdan şoñra ‘Amr şeref-i İslāmıla müşerref (13) olup şülüş müsā‘id olsa ‘Amr tereke-yi Zeydden meblağ-ı mezbūr ile (14) iki yüz keyl buğdayı almağa qādir olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (15)

— و لو اوصى لام ولده بالف درهم على ان تتزوج (16) اوقال ان تم تزوج اوقال على ان تثبت مع ولدى فقيلت و فعلت ماشرط عليها (17) بعد موته يوما او اقال او اكثر عليها الوصية من وصايا المسبوط (18)

— Zeyd şülüş-i mālını bir cihete⁶²⁸ vaşiyet idüp ba‘dehu Zeyde cünün (19) ‘arız olup cününü bir sene mümted olduqdan şoñra fevt olsa (20) vaşiyet-i mezbüre bātıla olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (21)

— Zeyd şülüş-i mālum vüçūh-ı ħayra şarf olma deyü vaşiyet idüp ba‘dehu [A 125a] (1) Zeyd ma‘tūh olup ‘atehi bir sene mümted olduqdan şoñra fevt olsa (2) vaşiyet-i mezbüre bātıla olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (3)

— رجل اوصى بو صية ثم اخذه الوسواس وصار معتوها فمكث (4) كذلك زمانا ثم مات بعد ذلك قال محمد (5) وصية بالطللة من وصايا قاضيخان (6)

(6) — Zeyd mülk-i menzilinüñ süknāsını Hind-i ecnebiyyeye ebedī sākine olmak (7) üzre vaşiyet itdükden şoñra muşirren fevt olup şülüş (8) menzil-i mezbūruñ kıymetine müsā‘id olsa vereşesi vaşiyeti tutmayup (9) menzil-i mezbūrı Hinde virmemege qādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Ebu’l-ħayr** (10)

⁶²⁸ cihete A: cihet-i birre E₁

— و تجوز الوصيت بخدمة عبده و سكنى ودره سنينا معلومة و تجوز بذلك (11) بدا فان خرجت رعية العبد من الثلث يسلم اليه لنحيدمه (12) من وصايا الهداية (13)

Fīctimā'ī'l-veṣāyā (14)

— Zeyd marāz-ı mevtinde *cāriyem Hind azād olsun* didükden sonra *şülüş-i (15) mālumdan felān maḥalde olan şu kuyusu ve felān tarīkda olan ḫaldırım (16) ta'mīr olınsun* deyü vaşiyet ve tenfīzine 'Amrı vaşi naşb itdükden sonra (17) muşirren fevt olup şülüş ancak cāriyenün kıymetine müsā'id olup (18) vereşe şülüşden ziyādede vaşiyeti mücizler olmasalar 'Amr vaşiyet-i merkūmeye (19) binā'en ol kuyuyu ve ḫaldırımı ta'mīr itmek için terekeden nesne almağa kâdir (20) olur mı **el-cevāb** olmaz **Şeyḥ** (21)

— بخلاف العتق فإنه يقدم على عامة الوصايا فصولين في احكام المرضى [A 125b] (1)

— Zeyd *şülüş-i mālumu 'Amra vaşiyet itdüm* didükden sonra Zeyd *şülüş-i mālumu (2) Bekre vaşiyet itdüm* deyüp muşirren fevt olsa vereşesi vaşiyeti (3) müciz olmasalar 'Amr ve Bekr Zeydün şülüş-i mālını berāber almağa kâdir (4) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu'l-ḥayr** (5)

— Zeyd *şülüş-i mālumu 'Amra vaşiyet itdüm* didükden sonra Zeyd *şülüş-i (6) mālumu Bekre vaşiyet itdüm* deyüp muşirren fevt olsa vereşesi (7) vaşiyeti müciz olsalar⁶²⁹ Zeydün mālının şülüşününü 'Amr ve Bekr almağa kâdir (8) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Ebu'l-ḥayr** (9)

— و من اوصى بثلث ماله لرجل ثم اوصى لآخر ايضا بذلك فالورثة (10) اما ان يجوز وا اولاً فان اجاز و فلهما الثلثان و لهم الثلث و ان لم يجز وا (11) فاثلث بنيهما نصفان من وصية الاكمل (12)

— Zeyd cāriyesi Hindi tedbīr-i muṭlaḫ ile müdebbere idüp ba'dehu mülk-i (13) menzilinün nişfını ve mā'adā mālının şülüşünü Hinde vaşiyet itdükden sonra (14) Zeyd muşirren fevt olup ancak zevcesi Zeynebi terk eylese Zeyneb (15) vaşiyeti mücize olıcaḫ Hind menzilün nişfi ile mā'adā terekenün şülüşünü (16) almağa kâdire olur mı **el-cevāb** olur **Ebu'l-ḥayr** (17)

⁶²⁹ olsalar E₁: olsa A

— Bu şüretde Zeydüñ veşâyâsı tenfîz olınuğdan şoñra bâkî қalan (18) terekesinüñ rub‘ı Zeynebe virilüp bâķisi beytü’l-māle vaż‘ (19) olınsa şaķiķ olur mı **el-cevāb** olur **Ebu’l-ħayr** (20)

— اوصى لمكاتبه اوام ولده او مدبره جاز استحسانا بزايه (21) فى الوصايا كذ فى الخانيه [A 126a] (1)

— Üzerine ĥac farż olup ĥac itmedin Zeyd maraž-ı mevtime *şülüş-i (2) mālumdan dört yüz ġuruş ile benüm için ĥac olına ve iki yüz ġuruş ile (3) felān cāmi‘-i şerīf ta‘mīr olına ve mu‘taķam Hinde beş yüz ġuruş ve āķar (4) mu‘taķalarum Zeyneb ve Ĥadīceye onar ġuruş virile* deyü vaşiiyet idüp (5) ba‘dehu muşirren fevt oluğda şülüş-i mālı cümle veşâyāya vefā itmeyüp (6) vereşe şülüşden ziyādeyi müciz olmasalar veşâyā-yı merķūma ne keyfiiyet ile (7) tenfîz olunur **el-cevāb** terekenüñ şülüşü Hind ve Zeyneb ve Ĥadīce ile ĥacca (8) ve cāmi‘uñ ta‘mīre muĥtāc olan maĥalline ta‘yīn olınan miķdāra ĥarb (9) u taķsīm olınuğ Hind ve Zeyneb ve Ĥadīceye ĥişşeleri virilüp (10) mābeynden iħrāc olınuğdan şoñra ĥac taķdīm olunur ĥacdan şoñra bir (11) şey‘i bâkî қalursa cāmi‘ ta‘mīrine şarf olunur **Pīri**⁶³⁰ (12)

— و ان جمع هذه الوصايا كلها فانهم يتضار بون فى الثلث بوصايا هم (13) فما اصاب العباد فهلهم فلا يقدم بعضهم على بعض وما كان معد (14) يجمع ذلك كله فيبيد منها بالفرائض ثم بالواجبات ثم باتطوع هذا (15) اذالم يكن فى الوصية عتق منفذ ولا محايات منجزة فان فى (16) قول ابى حنيفة ان كانت المحايات متقدمة على العتق يصرف (17) الثلث كله الى المحايات ثم الى العتق ثم الى سائر الوصايا من وصايا (18) غاية البيان (19)

Fīnaşbi’l-vaşiiyi ve ‘azlih (20)

— Zeyd-i müteveffānuñ evlād-ı şıġārınuñ vaşiiy-i muĥtārları ‘Amr āķar diyāra ġidüp (21) ġıybet-i munķaṭı‘a ile ġāyib olsa ĥākim şıġāra Bekri vaşī naşb [A 126b] (1) idüp şıġāruñ māllarını Bekre ĥıfz itdürmege ķādir olur mı (2) **el-cevāb** olur **Sms** (3)

— القاضى لا يعزل وصى الميت الا فى ثلث فيما اذا ظهرت خيانة (4) الح ولا ينصب وصا مع وجوده الا اذا غاب غيبة منقطعة (5) من وصايا الاشباه (6)

— Zeyd Anṭākiyyede fevt olup ümm-i veledi Hindden tevellüd idüp (7) Anṭākiyyede sākinler olan evlād-ı şıġārını ve İstanbulda sākine (8) olan zevce-yi muṭallaķası

⁶³⁰ Pīri A: Pīriẓāde E₁

Zeynebden tevellüd idüp Zeynebün hıdānesinde (9) olan şağire kıızı Ḥadiceyi terk itdükde Anṭākiyye kādīsı ‘Amr (10) Hindi ancak kendüden tevellüd iden evlād-ı şıgārına vaşī naşb ve (11) İstanbul kādīsı daḥı Zeynebi Ḥadiceye vaşī naşb itdükden sonra (12) Bekr Hindün tevkiliyle Zeydün İstanbulda Bişr zimmetinde olan şu kadar (13) aqçe haqqından Hindün vaşileri oldığı şıgāruñ hişşelerini aḥz (14) u kabz itdükde Ḥadīcenün hişşesini daḥı fuzülen aḥz u kabz eylese Zeyneb (15) Ḥadīcenün hişşesinde Bekrün aḥz u kabzını mücize olmayup Bişrden (16) taleb itdükde Bişr *cümlesini Bekre virdüm var Bekrden al* deyüp virmemege (17) kâdir olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (18)

— اذا نصب القاضى وبأيا اليشيم الذى لا اب له كان وصى القاضى (19) بمنزلة وصى الاب اذا جعله القاضى وصاعا مافى الانواع كلها و ان (20) جعل وصافى نوع واحد كان وصافى ذلك النوع الخاص من (21) وصايا قاضيخان [A 127a] (1)

— İstanbul ahālīsinden Zeyd āḥar diyāra gidüp ol diyārda (2) Hindi tezvīc⁶³¹ itdükden sonra Zeyd İstanbula gelüp ba‘dehu fevt (3) olup Hindi ve Hindden olan şağire kıızı Zeynebi ve İstanbulda (4) sākine zevce-yi uḥrāsı Ḥadiceyi ve Ḥadiceden olan evlād-ı şıgārını (5) terk itdükde Hind İstanbula varup Zeynebe vaşī naşb olunmağıla (6) Zeydün İstanbulda olan terekesinden kendi hişşesiyle Zeynebün (7) hişşesini alup ol diyāra götürmek istedikde Zeydün İstanbulda (8) olan evlād-ı şıgārının anaları ve vaşiy-i manşubeleri Ḥadice *Zeynebün (9) hişşesini ol diyāra götürdiğiñe rāziyye olmam* deyü Hindi men‘e (10) kâdire olur mı **el-cevâb** olmaz **Sms** (11)

— و اجمعوا على ان الاب والوصى ان يسافر بمال اليتيم ولا يصير ضامنا (12) من وديعة قاضيخان (13)

— Cünün-ı muṭbık ile mecnūnen bālīg olan Zeydün babası ‘Amr Zeyde Bekri vaşī (14) naşb idüp Bekr daḥı kabül itdükden sonra ‘Amr fevt olduğda (15) kādī ‘Amruñ Zeyde vaşī naşb itdigini bilmedin Zeyde Ḥālidi vaşī (16) naşb eylese Bekr umūr-ı

⁶³¹ tezvīc A: tezevvüc E₁

veşāyeti görirken Ḥālīd⁶³² *mücerred beni daḥī kādī naşb (17) itdi* deyü umür-ı veşāyete müdāhaleye kâdir olur mı (18) **el-cevāb** olmaz **Sms**⁶³³ (19)

— و اذا بمغ الابن معتوها او مجنونا يبقى ولاية الاب عليه في ماله و نفسه (20) من نكاح قاضيخان (21)

— Hind-i naşrāniyye fevt olduḡda ḥākim Hindüñ evlādına Zeydüñ ḡulı ‘Amr-ı [A 127b] (1) naşrāniyi vaşī naşb eylese şaḥīḡ olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (2)

— Bu şüretde ‘Amr şaḡirüñ mällarında taşarruf itmiş olsa taşarrufı (3) şaḥīḡ olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (4)

— و في الهدايه ان الايصاء ولى العبد و النكاح باطل ادب (5) اوصيا في فصل الايصاء (6)

— Zeyd-i müslim evlād-ı şıḡārına zevcesi Hind-i naşrāniyyeyi vaşī naşb (7) itdükden soñra muşirren fevt olsa ḥākim üzerine Hindüñ yerine (8) müslim olan bir kimesneyi vaşī naşb itmege kâdir olur mı⁶³⁴ (9) **el-cevāb** olur **Ebu’l-ḡayr** (10)

— و من اوصى الى عبد ولو باذن سيده او كما فر ولو ذميا او فاسق (11) مخوف عليه في المال بدله ای بدل

ايصائه القاضي وجوبا بغيره من الاوصياء و (12) من حر مسلم صالح من وصايا القستانی (13)

Fitaşarrufāti’l-vaşiyi (14)

— Zeyd-i şaḡirüñ vaşiyi-i muḡtārı ‘ammı ‘Amr ‘adl-i kāfī olup umür-ı veşāyeti (15) görirken ‘Amruñ üzerine nāzire naşb olınan Hind neẓārete ḡanā‘at (16) itmeyüp *māl-ı şāḡire ben daḥī vaz‘-ı yed idüp senüñle ma‘an ḡıfz iderüm* (17) dimege kâdire olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (18)

— الوصى اولى با مساك المال ولا يكون المشترف وصيا من وصايا (19) قاضيخان (20)

— Zeyd şülüş-i mālını bir medresede sākin olan ḡalebe-yi ‘ulūma vaşiyet ve (21) tenfizine ‘Amrı vaşī naşb itdükden soñra Zeyd muşirren fevt olup [A 128a] (1) ‘Amr terekenüñ şülüşini ḡabz eylese ḡālā medrese-yi mezbüre ḡalebesi şülüşi (2) ‘Amrdan ḡaleb itdüklerinde ‘Amr *ben şülüşi āḡar yere şarf itdüm* deyüp (3) virmemege kâdir olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḡayr** (4)

⁶³² vaşī naşb eylese Bekr umür-ı veşāyeti görirken Ḥālīd A: -E₁

⁶³³ Bu fetvā, E₁ nüshasında Fī ictimā‘i’l-veşāyā bölümündedir.

⁶³⁴ naşb itmege kâdir olur mı A: naşb itmek lāzım olur mı E₁

— Zeyd mālumdan biñ ğuruş ifrāz olunup felān çeşmenüñ şuyına (5) zamm olınan şu yolına şarf olına⁶³⁵ deyü vaşiyet ve tenfīzine ‘Amrı (6) vaşī naşb idüp ba‘dehu muşirren fevt olup şülüş müsā‘id (7) olmağıla ‘Amr biñ ğuruşı tereke-yi Zeydden alup bir şāhibü’l-ğayruñ (8) mülkinden ifrāz ve ol çeşmenüñ şuyına zamm olınmağ için i‘dād (9) eylediği şu miqdār şuyı şu kadar meşāfeden қанавāt ile (10) getirüp ol çeşmenüñ şuyına zamm itmek için miqdār-ı mezbūruñ (11) yolu maşrafına қадr-i ma‘rūf şarf eylese meblağ-ı mezbūrı ‘Amra (12) zamān lāzım olmayup ‘Amr vaşiyet-i merķūmeyi tenfīz itmiş (13) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (14)

Fīmā yuşaddıķu fihi’l-vaşiyyu⁶³⁶ (15)

— Zeyd-i müteveffānuñ vaşiy-i muhtārı ‘Amr Zeydüñ mālına rücu‘ şartıyla (16) kendi mālından Zeydüñ techīz ü tekfīnine қадr-i ma‘rūf şu kadar aқçe (17) şarf eylese ‘Amr maşrūfını Zeydüñ terekesinden almağa қādir olur mı (18) **el-cevāb** olur **Sms** (19)

— Bu şüretde ‘Amr Zeydüñ techīz ü tekfīnine vech-i muharrer üzre şarfında (20) yemīni ile taşdıķ olunur mı **el-cevāb** olunur **Sms** (21)

— و اعلم ان الوصى يصدق فى كفن الميت مايكفن به مثله يعنى اذا [A 128b] (1) قال كفنة من مالى وار ادا الرجوع فانه يصدق حدادى (2) كذا فى العماديه فى الثامن عشر (3)

Fīmā yuzamminu bihi’l-vaşiyyu ve mā lā (4)

— Vüzerādān bir belde vālisi olan Zeyd ol beldede fevt olduğda (5) Zeydüñ evlād-ı şığārınuñ vaşiy-i muhtārı ‘Amr Zeydüñ vüzerāya maşşūş (6) olan şu kadar eşyāsını ol beldede bey‘ ider ise şığāra (7) zarar mütehaқķıķ olmağıla eşyā-yı mezbūreyi İstanbula getirince şığāruñ (8) māllarından ‘ale’l-vechi’l-icāre қадr-i ma‘rūf şu kadar aқçe şarf (9) eylese şığār bāliğ olduklarında meblağ-ı mezbūrı Zeyde tazmīne (10) қādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **S‘b** (11)

— و فى فتاوى الفضلى و يخرج فى عمل اليتيم و يستأجر و ابة بمال اليتيم (12) و ينفق على نفسه من مال اليتيم قال ذلك فيما لا بدله احكام (13) صغار فى مسائل الوصايا (14)

⁶³⁵ olına A: E₁

⁶³⁶ Fīmā yuşaddıķu fihi’l-vaşiyyu A: Fīmā yuşaddıķu fihi’l-vaşiyyu ve mā lā E₁

— Zeyd vaşisi oldığı ‘Amr-ı mecnūnuñ mālını ‘Amra cünümü hālinde (15) virüp ‘Amr dağı istihlāk eylese Zeyde zamān lāzım (16) olur mı **el-cevāb** olur **Sms̄** (17)

— Zeyd-i şağīrūñ vaşisi ‘Amruñ hacr u terbiyesinde iken on beş (18) yaşını tekml̄ idüp lākin rüşdi olmasa Zeyd mücerred *bālīg oldum* (19) deyü ‘Amruñ yedinde olan mālını almağa qādir olur mı (20) **el-cevāb** olmaz **Pir̄i**⁶³⁷ (21)

— Bu şüretde Zeyd mālını ‘Amrdan taleb itdükde ‘Amr Zeydüñ müfsid olup [A 129a] (1) ğayr-ı muşliḥ oldığını bilürken mālını Zeyde def u teslīm idüp (2) ba‘dehu ol māl Zeydüñ yedinde zāyi‘ olsa ‘Amra zamān lāzım (3) olur mı **el-cevāb** olur **Pir̄i**⁶³⁸ (4)

— و لو دفع الوصى المال الى الصبي قبل استيناس الرشد و (5) اتفه ضمن الوصى من وصايا مجمع الفتاوى (6)

— Zeyd *fevtümnden şoñra şu kadar aqçenüñ şülüş-i āḥar diyārda olan* (7) ‘utekāma *virilsün* deyü vaşiyet ve tenfīzine ‘Amrı vaşī naşb (8) idüp ba‘dehu muşīren fevt olmağıla ḥākim meblağ-ı mezbūruñ şülüşini ifrāz (9) u ta‘yīn ve ‘Amra teslīm itdükden şoñra şülüş-i merḫūm ‘Amruñ (10) yedinde zāyi‘ olsa ‘utekā geldüklerinde *şülüş-i merḫūm zāyi‘ oldı* deyü (11) vereşeden tekrār nesne almağa qādir olurlar mı **el-cevāb** olmazlar **Sms̄** (12)

— و من اوصى بثلث الف درهم فدفعها الورثة القاضى فقسهما (13) والموصى له غائب فقسمة جائزة لان الوصية صحيحة ولهذا (14) لومات الموصى له قبل القبول يصير ميراثا لورثته والقاضى بضب (15) ناظر الاسيما فى حق الموتى والغيب و من النظر افراز نصيب الغائب (16) و قبضه فنقد ذلك و صح حتى لو حضر الغائب وقد هلك المقبوض (17) لم يكن له على الورثة سبيل هدايه فى آخر الوصية (18)

Kitābu’l-ferā’iz (19)

— Zeyd kız karındaşı Hindüñ sākine oldığı mülk-i menziline ceriḥen (20) katil bulunup kātili ma‘lūm olmamağıla Hinde qasāme vü diyet (21) lāzıme olsa Hind Zeydüñ mīrāşından maḥrūm olur mı **el-cevāb** olmaz **Ebu’l-ḥayr**⁶³⁹ [A 129b] (1)

⁶³⁷ Pir̄i A: Pir̄izāde E₁

⁶³⁸ Pir̄i A: Pir̄izāde E₁

⁶³⁹ Ebu’l-ḥayr E₁: -A

— و لو وجد الحرقتيلا في دار ابيه اوامه او المرأة في دار زوجها (2) فضيه القسامة والدية على ايعاقلة ولا
يجرم عن الميراث (3) قاضيخان في باب الشهادة في الجناية (4)

— Zeyd fevt olup zevcesi Hindi ve kızını Zeynebi ve oğlunuñ (5) oğulları ‘Amr ve Bekri terk itdükde Hind Zeyneb ve ‘Amr ve Bekr ile (6) hisşesinden terekeden şu kadar aqçe üzerine teḥārüc ṭarīḳıyla (7) şulḥ-ı şaḥīḥ ile şulḥ ve ḳabz-ı bedel idüp mābeynlerinden iḥrāc (8) olunduḳdan şoñra tereke-yi Zeydüñ bāḳisi on dört sehm ḳılınup (9) sekiz sehmi Zeynebe üç sehmi ‘Amr ve Bekre virilse şaḥīḥ olur mı (10) **el-cevāb** olur **Sms** (11)

— و من صالح من الورثة او اعرماء عليئى معلوم منها طرح ثم (12) قسم الباقي على سهام من قسم منهم اى
من الورثة كزوج و ام وعم (13) فالمسئلة مع وجود الزوج من ستة و هي مستقيمة على الورثة الزوج (14)
منها سهام ثلاثة و لام سهمان و العم الباقي و هو سهم واحد فصالح الزوج (15) من نصيبه الذ هو النصف على
ما في ذمة الزوجة من المهر و خرج (16) من البين فيقسم باقى التركة و هو ماعدا المهر بين الام و العم اثلاثا
(17) بقدر سها مهما من فرائض المنح فى المخارج (18)

— Dār-ı vāḥidden olup ḥarbīler olan Zeyd ve kızını Hind ve liebeveyn (19) er ḳarındaşı oğlu ‘Amr emānla Dārü’l-İslāma geldüklerinden şoñra Zeyd fevt (20) olup Hind ve ‘Amrı terk eylese mezbūrlar Zeyde vāriş (21) olurlar mı **el-cevāb** olurlar **Sms** [A 130a] (1)

— و اذا كان الحر بيان المستأمنان من وار واحدة ثبت بينهما (2) التوارث الايرى ان المستأمنين ان كانوا امن
وار واحدة (3) قبل شهاده بعضهم على بعض و ان كانوا امن وارين لم يقبل (4) سيد شرح سراجيه فى المانع
من الارث (5)

— Zeyd ḳulı ‘Amrı iṭāk itmedin fevt olup zevcesi Hindi (6) ve kızları Zeyneb ve Ḥadīceyi terk itdükde mezbūreler ḳable’l-ḳasāme (7) ‘Amrı iṭāk idüp ba‘dehu Hind ve Ḥadīce fevt olduḳlarından (8) şoñra ‘Amr daḥı fevt olup zevcesi Āyişe ile Zeynebi (9) terk itdükde tereke-yi ‘Amr altmış dört sehm ḳılınup on altı (10) sehmi Āyişeye yigirmi bir sehmi Zeynebe virilüp yigirmi yedi (11) sehmi beytü’l-māle vaż‘ olinsa şaḥīḥ olur mı (12) **el-cevāb** olur **Sms** (13)

— Zeyd-i zımmi şeref-i İslāmla müşerref olduḳdan şoñra mürted olup (14) ba‘dehu İslāma gelmemekle ḳatıl olup vāriş-i müslimi olmasa (15) Zeydüñ terekesi beytü’l-māle vaż‘ olunmaḳ lāzım (16) olur mı **el-cevāb** olur **Sms** (17)

— و كسب اسلامه لو ارثه المسلم و كسب روته في هذا عند الحنيفة (18) و عند هما كلاهما لورثته من مرتد
صدد الشريعة (19)

— Zeyd fevt olup zevcesi Hind-i hāmili ve oğlu ‘Amrı terk (20) idüp ba‘dehu ‘Amr
dahı fevt olup anası Hindi terk (21) itdükden şöıra Hind inkızā-yı ‘iddet ikrār
itmedin ‘Amruñ [A 130b] (1) fevtinden yedi ay mürürında ve Zeydüñ fevtinden iki
seneden (2) aqalde bir veled toğursa ol veled ‘Amra vāriş olur mı (3) **el-cevāb** olur
Sms (4)

— و ان كان من غيره و جاءت مالولد ستة اشهر او اقل يرث (5) و ان جاءت به لا كثر منها لا يرث الا اذا
كانت معتدة ولم تقر (6) مانقضاء العدة سراجيه في الحمل (7)

— Zeyd fevt olup kıızı Zeynebi ve zevcesi Hind-i hāmili terk (8) eylese kıismet-i
tereke nicedür **el-cevāb** kırk sekiz sehmden altı (9) sehm Hinde on dört sehm
Zeynebe virilüp yigirmi sekiz (10) sehm haml için tevķif olunur eger Hind inkızā-yı
‘iddet ikrār (11) itmedin iki sene temāmına deg erkek toğursa sehm-i mevķūf (12)
aña virilür ve eger kıız toğursa sehm-i mevķūfdan yigirmi bir sehm (13) aña virilüp
yedi sehm Zeynebe virilür **Ebu’l-ħayr** (14)

— Zeyd-i zimmiyi ħarbī olan⁶⁴⁰ kefare esir idüp ba‘dehu Zeyd dārü’l-ħarbde esir
iken (15) fevt olmağıla Zeydün⁶⁴¹ Dārü’l-İslāmda olan liebeveyn ‘ammı oğlu ve
ħaşren (16) vārişi ‘Amr-ı zimmi Zeydüñ Dārü’l-İslāmda olan terekesini iħrāz (17)
itmek istedikde emīn-i beytü’l-māl *mücerred Zeyd dārü’l-ħarbde fevt (18) olmağıla
terekesi beytü’l-māle ‘ā’id olur* deyü ‘Amrı men‘e (19) kādır olur mı **el-cevāb** olmaz
Sms (20)

— اعلم ان حكم الاسير الذى اسر من اهل الذمة سواء اثره اهل ذمة او (21) اهل اسلام او اهل وار الحرب
كحكم الاسير الذى اسر من اهل الاسلام [A 131a] (1) مالم ينقض عهده حتى يرث من مورثه الذى هو اهل
ذمة (2) و لا يرث من مورثه الذى هو اهل دار الحرب سو كان اسارته (4) موروثا تحقيق شرح سراجيه في
باب الاسير (5)

⁶⁴⁰ olan E₁: -A

⁶⁴¹ Zeydüñ A: Zeyd E₁

— قد استراح القلم الكتيب من هذا الجمخ والترتيب (6) فى ثامن العشترا الثانى من اخر المشلين الاولين الذى
(7) هو من تاسعة العشر السادس من العشر الثانى (8) من الاف الثانى من هجرته من انزل عليه السبع (9)
المسانى عليه الاف من التيجات و الوف (10) من التسليمات مادامت الارض والسموات

Fi'l-arāzi⁶⁴²

— Bir çarye ahālisi mer'āsını qadīmlerinde hayvānlarını gezdirüp otlatmaq istediklerinde ol çarye zābıtı olan Zeyd *baña resm-i otlak nāmına şu kadar aqçe virmeyince otlatmam* deyü ahāliyi biğayri vechin men'e qādir olur mı **el-cevāb** olmaz
Ketebehu Ebu'l-ğayr

Fi'l-ğaml⁶⁴³

— Zeyd fevt olup kızını Zeynebi ve zevcesi Hind-i hāmili terk eylese kısmet-i tereke nicedür **el-cevāb** kırk sehmden altı sehm Hinde on dört sehm Zeynebe virilüp yigirmi sekiz sehm ğaml için tevķif olunur eger Hind inqızā-yı 'iddet ikrār itmedin iki sene temāmına deg erkek toğursa sehm-i mevķūf aña virilür ve eger kız toğursa sehm-i mevķūfdan yigirmi bir sehm aña virilüp yedi sehm Zeynebe virilür **Ebu'l-ğayr**

---

⁶⁴² Bu bölüm A nüshasında yoktur. Bu nedenle satır numarası verilmemiştir.

⁶⁴³ Bu bölüm A nüshasında yoktur. Bu nedenle satır numarası verilmemiştir.

SONUÇ

Fetvâ, İslâm medeniyetinde bireylerin ve kurumların dinî konularda karşılaştığı meselelerde ilgili makamların Kur'ân, Sünnet, İcmâ ve Kıyâs ölçülerini gözeterek verdiği hükümdür. Osmanlı toplumunda yaşayan müslüman bireylerin zihinlerinde oluşan kimi şüpheleri ve bireyler arasındaki karmaşaları gidermek için uzman kişilerce verilen hüküm mahiyetindeki bu fetvâlar, muhtelif zamanlarda bir mecmua kompozisyonu içerisinde ilgililerin faydasına sunulmuştur. Bu eserler, daha sonra verilecek olan hükümlerde de esas alınmış ve kaynak eser vasfı taşımıştır.

Önceki ve sonraki dönemlerde olduğu gibi 18. yüzyılda da fetvâ mecmualarının önemli örneklerine rastlanmaktadır. Ömer bin Sâlih el-Kırımı'nın 1143/1730 yılından 1159/1746 yılına kadar 16 yıllık müsevvidlik görevi süresince topladığı fetvâlardan derlenen *Tuhfetü'l-Fetâvâ* adlı eseri, dibâcede isimlerinin zikredildiği beş şeyhülislâmın fetvâlarından oluşmuştur. Ömer bin Sâlih hakkında varolan bilgi, eserin dibâcesinde bahsettiği kadardır. Müellif, Sultan I. Mahmud'un padişah olduğu yıllarda müsevvid olarak görev yapmış ve bu sürede altı şeyhülislâm görmüştür. Fetvâların derlendiği yıllar, Osmanlı'da 1730'da büyük bir isyanla sona eren Lâle Devri'nden hemen sonraki 16 seneyi kapsamaktadır. Ömer bin Sâlih'in de dibâce de belirttiği üzere bu yıllar, Lâle Devri sonunda tahttan indirilen III. Ahmed'in oğlu Sultan I. Mahmud'un hükümdarlığının sürdüğü senelerdir. Müellifin derlediği fetvâlar, I. Mahmud döneminde şeyhülislâmlık makamına atanan Mirzazâde Şeyh Mehmed, Paşmakçızâde Seyyid Abdullah, Damadzâde Ebu'l-Hayr Ahmed b. Mustafa, Feyzullah Efendizâde Seyyid Mustafa ve Pîrîzâde Mehmed Efendi'ye aittir. Ancak dibâcede belirtilmemesine rağmen Ebû İshakzâde İshak Efendi'nin de eser içerisinde birkaç fetvâsı yer almaktadır.

Fetvâlar, derlendikleri dönemlerdeki toplumsal, siyasal, askerî, kültürel, iktisadî ya da hukukî alanlarda gerçekleşen olaylar hakkında önemli kayıtlardır. Bu açıdan fetvâlar derlendikleri dönemler hakkında çok önemli bilgiler taşırlar. Devletin başında bulunan ve çok yüksek bir makamı bulunan padişahın dahi kendisine tâbi olduğu şeyhülislâmlar ve meşhur müftülerin Kur'ân, Sünnet, İcmâ ve Kıyâs'a bağlı

olarak verdiđi sözlü ya da yazılı fetvâlar, daha sonraki dönemlerde Osmanlı şeriat hukukunu oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti, uzunca bir dönem üç kıtaya yayılmış geniş topraklara hükmetmiştir. Bununla birlikte müftünün verdiđi fetvâ, sadece İstanbul ya da başkente yakın olan yerler üzerine deđil, devletin bütün yerleşim merkezleri ile ilgili olabilmekteydi. İstanbul’da bulunan şeyhülislâm, eserde de örnekleri görüldüğü üzere Cezayir, Mısır gibi İstanbul’a uzak olan bölgelerde yaşananlar hakkında da fetvâ verebilirdi. Ayrıca verilen fetvâlar, sadece müslüman halk ile ilgili deđildi. Hristiyan ya da Yahudi dinine mensup olan tebaa hakkında ya da onların müslüman halk ile olan ilişkileri ile ilgili de fetvâlar verilebilmekteydi.

İslâm âlimleri tarafından bırakılan bu önemli eserler, içinde derlendikleri toplulukların hayat anlayışlarını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını, hangi konularda ihtilafa düştüklerini, kültür seviyelerini hatta devletler arası ilişkileri dahi gösterebilmektedir. Bir başka devlete savaş ilan edebilmek için padişahın dahi fetvâ almak zorunda olması hem şeyhülislâmlık makamının hem de şeyhülislâmların fetvâlarının ne denli önemli olduđunun en önemli göstergelerindendir. Karı-koca ya da alışverişte bulunan iki kişinin arasındaki anlaşmazlıklarda olduđu gibi devletler arasındaki anlaşmazlıklar da bu fetvâlarla çözümlenmiştir.

Fetvâ mecmuaları, fıkıh literatürüne uygun olarak hazırlanmış olan eserlerdir. Eserler içerisinde yer alan bölümler, fıkıh kitaplarında nasıl sıralanmışsa buna uygun olarak verilmiştir. Mecmualar, kitaplara ve bu kitaplarda kendi aralarında bâblara ayrılmıştır. Örneđin; eserin satış akdini ifade eden “Kitābu’l-buyū” kısmı,

Fīmā yete‘alleku bi’ş-şemen
Bābu’l-bey‘i’l-fāsid ve’ş-şurūti’l-mufside
Fī’t-tağrīr ve’l-ğabn
Fi’l-murābaħa
Fi’l-bey‘i’l-vaşiyy
Bābu’l-istiħkāk
Fīħiyāri’r-ru’ye
Fīħiyāri’l-‘ayb

Fīmā yumna‘u’r-reddu bi’l-‘ayb

Bābu’s-selem

bâblarına ayrılmıştır. Bu şekilde eserde 47 kitap ve 73 bâb vardır. Burada mezkûr olan “Kitābu’l-buyū” ve bu kısma bağlı bâblar, bize bu yüzyılda yaşayan insanların aralarında alışverişte bulunurlarken nasıl hareket ettiklerini gösterir. Bundan başka “Kitābu’l-vaqf, Kitābu’ş-şarf, Kitābu’l-kefâlet, Kitābu’l-mudāyenāt, Kitābu’l-ḥavāle, Kitābu’l-vekâlet, Kitābu’ş-şulḥ, Kitābu’r-rehn” gibi bölümler ve bu kısımlara bağlı bâblar, o dönemdeki iktisadî hayatın birer göstergesidir. Karı-kocanın birlikte yaşamalarına imkân veren akid olan nikâh akdi ile ilgili fetvâların yer aldığı “Kitābu’n-nikâḥ” kısmı ile onların boşanmaları hakkında fetvâları barındıran “Kitābu’ṭ-ṭalāk ve fihi’t-taḥlîl” bâbı o dönemdeki sosyolojik olaylar hakkında bilgi verir. Bu bölümde kendi arasında,

Bābu nikāḥu’r-raḳîḳ ve ummi’l-veled

Bābu nikāḥu’l-vekîl ve’l-evliyā ve’l-kufuv

Bābu’r-reḏā‘ ve’l-muḥarremāt ve’z-zıḥār

Fīmā ez-zevci ve’z-zevceti ve iḥtilāfu’z-zevceyn fimetā’ı’l-beyt

Bābu’l-mihr

Kitābu’ṭ-ṭalāk ve fihi’t-taḥlîl

Bābu’t-ta‘lîḳ

Bābu’l-ḥul‘

Bābu’l-‘iddeti ve’l-istibrā

Bābu’l-îlā’

Bābu şubūtu’n-neseb

Bābu’l-li‘ān

Bābu’l-ḥıḏāne

Bābu’n-nafaḳa

bâblarına ayrılmıştır. Nikâh ve boşanma ile ilgili bu kadar bâbın olması, bu konudaki her bir hususa toplum tarafından riâyet edilmeye çalışıldığını gösterir.

Ömer bin Sâlih’in eserinde yer alan bölümler ve bu kısımlar içerisinde yer alan fetvâ sayısı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Bölüm Adı	Fetvâ Sayısı	Bölüm Adı	Fetvâ Sayısı
Kitābu't-tahāret	7	Bābu't-ta'lik	21
Kitābu's-şalāt	6	Bābu'l-hul'	3
Bābu'l-imāmet	6	Bābu'l-'iddeti ve'l-istibrā	4
Bābu'l-cum'a ve'l-'ideyn	3	Bābu'l-īlā'	2
Bābu'l-cenā'iz	5	Bābu şubūtu'n-neseb	4
Kitābu'z-zekāt	5	Bābu'l-li'an	4
Bābu'l-'uşr	6	Bābu'l-hıdāne	5
Kitābu'l-hacc	3	Bābu'n-nafaqa	15
Kitābu'n-nikāh	7	Kitābu'l-'itāk	14
Bābu nikāhu'r-raqik ve ummi'l-veled	8	Bābu'l-kitābet	1
Bābu nikāhu'l-vekil ve'l-evliyā ve'l-kufuv	3	Bābu'l-istilād	2
Bābu'r-ređā' ve'l-muḥarremāt ve'z-zihār	8	Kitābu'l-velā	2
Fimā ez-zevci ve'z-zevceti ve ihtilāfu'z-zevceyn fimetā'ı'l-beyt	4	Kitābu'l-eymān	3
Bābu'l-mihr	7	Kitābu'l-ḥudūd	2
Kitābu't-talāk ve fihi't-tahlil	10	Faşlun fi't-ta'zir	8

Kitābu's-sirḳati ve ḳat'u't-ṭarīḳ ve'l-bāḡī	5	Fī't-taḡrīr ve'l-ḡabn	1
Kitābu's-siyer	7	Fi'l-murābaḡa	1
Fīaḡvālī ehli'z-zımmeti ve'l-cizye	6	Fi'l-bey'i'l-vaşiyy	2
Fi'l-murteddīn ve mā yete'alleḳu bitecdīdi'l-īmān ve'n-nikāḡ	11	Bābu'l-istiḡḳāḳ	5
Fīmā yete'alleḳu beytu'l-māl ve't-timār	5	Fīḡyāri'r-ru'ye	1
Kitābu'l-laḳīṭ ve'l-luḳaṭa ve'l-ābıḳ	2	Fīḡyāri'l-‘ayb	10
Kitābu'l-mefḳūd	3	Fīmā yumna‘u'r-reddu bi'l-‘ayb	5
Kitābu'ş-şirket	8	Bābu's-selem	4
Kitābu'l-vaḳf	8	Kitābu'ş-şarf	3
Fītaşarrufāti'l-mutevellī ve zamānihi	6	Kitābu'l-mudāyenāt	3
Fīmā yete'alleḳu bi'ş-şurūṭ	12	Kitābu'l-kefālet	11
Fi'l-vezā'if	6	Fi'r-rucū‘ ‘ani'l-mekfūli ‘anhu ve ‘ademihi	1
Fi'l-icāreti'l-mu‘accele ve'l-mu‘eccele	7	Kitābu'l-ḡavāle	1
Kitābu'l-buyū‘	7	Kitābu'l-ḳazā	3
Fīmā yete'alleḳu bi'ş-şemen	5	Faşlun fi'l-ḡabs	1
Bābu'l-bey'i'l-fāsid ve'ş-şurūṭi'l-mufside	12	Kitābu'ş-şehādeti fimen tuḳbelu liḳabli ve min lā	11

Fīta'dīli'ş-şuhūd	2	Fīda've'n-neseb	3
Cerru'l-mağnem def'u'l-mağrem ve şibhihimā	3	Fīmā yusme'u mine'd-da'vā ve mā lā yusme'u	19
Fi'ş-şehādeti bi't-tesāmu'î	4	Fi't-taḥlīf	7
Fi'ş-şuhreti ve't-tevātur	2	El-ḳavlu limen	3
Fi'ş-şehādeti'z-zımmī 'ale'l-muste'men	1	Fīmā yete'alleḳu bimirūri'z-zemān	5
Bābu iḥtilāfi'ş-şāhidīn	2	Kitābu'l-iḳrār	11
Bābu'r-rucū' 'ani'ş-şehādeti	2	Fi'l-iḳrār bi'n-neseb	1
Fītercīḫi'l-beyyināt	11	Kitābu'ş-şulḫ	4
Kitābu'l-vekālet	10	Fi'l-ibrā	5
Fi'l-vekāleti bi'l-bey'	6	Kitābu'l-muḏārebeti ve'l-biḏā'eti	6
Fi'l-vekāleti bi'ş-şirā	2	Kitābu'l-vedī'a	4
Fīmesā'ili'l-me'mūr	3	Kitābu'l-hibe	11
Bābu 'azl el-vekīl 'ademihi	4	Kitābu'l-icāret	22
Kitābu'd-da'vā	2	Kitābu'l-iḳrāh	9
Fi'd-def'	14	Kitābu'l-ḥacr ve'l-me'zūn	4
Nev'un fī'l-maḫmeseti ve mā yunāsibuhā	3	Kitābu'l-ḡaşb	13

Kitābu'ş-şuf'a	5	Fīmā yūcibu'd-diyete ve mā lā	11
Kitābu'l-kısmeti ve'l-muhāyāt	6	Fīcināyeti'r-raķīķ ve'l-cināyeti ‘aleyhā	9
Kitābu'l-muzāra‘at	4	Fīcināyeti'l-behīme ve'l-cināyeti ‘aleyhā	9
Fi'l-musākāt	1	Bābu'l-ķasāme	7
Kitābu'ş-şurb	4	Kitābu'l-veşāyā	13
Kitābu'l- kerahiyyet ve'l-istihsān	6	Fīictimā‘i'l-veşāyā	7
Kitābu'l-ħiṭān	7	Fīnaşbi'l-vaşıyyi ve ‘azlih	6
Kitābu'ş-şayd	1	Fitaşarrufāti'l-vaşī	3
Fīihyāi'l-mevāt	3	Fīmā yuşaddıķu fihi'l-vaşıyyu	2
Kitābu'r-rehn	12	Fīmā yuzamminu bihi'l-vaşıyyu ve mā lā	5
Fīhelāki'r-rehn ve'l-iḫtilāf	4	Kitābu'l-ferā‘iz	8
Kitābu'l-cināyāt	17	Fi'l-ħāml	1
Kitābu'd-diyāt	16	Fi'l-arāzī	1

Ömer bin Sâlih'in 1730 ile 1746 yılları arasında derlediğini söylediği eserde konulara ait bâblar da dahil olmak üzere nikâh ve boşanma ile ilgili 122, vakıflarla ilgili 39, satım işlemleri ile ilgili 53, şahitlikle ilgili 38, vekâletle ilgili 25, davalarla ilgili 56, diyetlerle ilgili 52 ve vasiyetlerle ilgili 36 fetvâ yer almaktadır. Diğer bölümlere bakıldığında bahsi geçen konularla alâkalı fetvâların sayıca fazla olması, bu konuların toplum arasındaki ihtilafının diğer hususlara göre daha fazla olduğunu gösterir. Sayıca en fazla fetvâyı içeren nikâh ile ilgili hükümlerin verildiği bölümse toplumda karı-koca arasında anlaşmazlıklar olduğunu gösterir.

Fetvâlar, soru ve cevap kısımlarından oluşurlar. Soru kısmı halkın yaşadığı bir olayı ve cevap kısmı da şeriatin ya da toplumun o olaya bakışını gösterir. Ancak çeşitli konularda hüküm verebilmek için bir eser üzerinden yorumda bulunmak yeterli ya da doğru olmayabilir. Karı-kocanın veya alışverişte bulunanların arasındaki ihtilafın arttığını tespit edebilmek ya da bir konu ile ilgili fetvâların bu kadar fazla olmasının önceki yüzyıllarda verilen fetvâlara göre sayıca artış gösterdiğini söyleyebilmek için önceki yüzyıllara ait fetvâ mecmualarının da metinlerinin ilmî usûllere göre ortaya konması gereklidir. Ancak burada önemli bir noktayı vurgulamak lazımdır. Fetvalarda geçen bir hususun “Bu, 18. yüzyılda toplumumuzdaki bir hususiyet idi” diye hüküm verebilmek için, aynı meseleye dair öteki fetvâları ve daha başka kaynakları tetkik mecburiyeti vardır. Çeşitli dönemlerde yazılan fetvâ mecmuaları karşılaştırılarak hangi konu üzerinde daha çok fetvânın verildiğinin tespiti ve bunların öğrenilmesi ile dönemler arasında hangi konuların ihtilafının halk arasında arttığının ya da azaldığının bulunabilmesi, kişisel, toplumsal ya da uluslararası ilişkilerin ne şekilde bu mecmualarda yer aldığının tespit edilebilmesi, ayrıca şekil ve içerik açısından fetvâ mecmualarının yüzyıllar arasındaki benzerliklerinin ve farklılıklarının da görülebilmesi için öncelikle fetvâ mecmualarının metinlerinin ilmî usûllerle ortaya konması ve ayrıntılı olarak incelenmesi gerekir. Bunlarla birlikte fıkıh alanına ait olan bu mecmualarda geçen terimleri toplayan özel bir sözlük de oluşturulabilir.

Yapmış olduğumuz bu tez çalışması, ihtiyacı hissedilen bu çalışma alanları için bir ön hazırlık olup, fetvâ literatürüne ve terminolojisine giriş mahiyetindedir.

Bundan sonraki akademik süreçte fetvâlar üzerinde eksikliği duyulan bu konuların, ayrı ayrı ve derinlemesine bir şekilde ele alınması planlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Akaltun, Nevzat (1971); İslâm Hukukunda Mâli ve Bedenî İbâdât ile İlgili Fetvâlar, Baylan Basım ve Ciltevi, Ankara.

Akpınar, Kürşad Urungu; (2000) İltizam in the Fetvas of Ottoman Şeyhülislams [Osmanlı Şeyhülislam Fetvalarında İltizam], Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktan, Hamza (2001); “İstihkâk”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 23.

Aktan, Hamza (2001); “İstîlâd”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 23.

Algül, Hüseyin, “Osmanlılar Devrinde Kıbrıs Seferinin Manevi Cephesi ve Ebussuud Efendi'nin Seferle İlgili Fetvası”, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 2, s. 37-42.

Altıntaş, İsmail (1997); İstanbul Müftülüğü'ne Sorulan Sorular ve Verilen Fetvalar Işığında Türkiye’de Dini Hayatın Sosyolojik Analizi (1980 sonrası İstanbul Örneği), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altıntaş, İsmail (2003); Dış Göç Sosyo-Kültürel Değişme ve Din: Almanya’da Köln Bölgesinde Dini Yetkililerce Verilen Fetvalar Bağlamında Türk İşçilerinin Dini Yaşayışları Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.

Apaydın, H. Yunus. (2000); “İbrâ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 21.

Arslan, Emine (2002); Karafi'nin El-İhkam Adlı Eseri Çerçevesinde Fetva-Kaza Mukayesesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, Zuhâl (2006); Fetva Sorularına Yansıyan Kadın Problemleri (Konya-İstanbul Örneği), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Art, Gökçen Havva (1995); Through the fetvas of Çatalcalı Ali Efendi the Relations Between Women, Children and Men in the Seventeenth Century, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atar, Fahrettin; “Fetvâ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 1995, Cilt 12.

Aydın, M. Akif (2003); “Liân”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 27.

Aydın, M. Akif ve Muhammed Hamîdullah (2006); “Köle”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 26.

Aydın, M. Akif (1996); “Gasp”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 13.

Bahçekapılı, Nedim (1988); İslâm Hukuku'nda İkraah ve Hukukî Tasarruflara Etkisi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bardakoğlu, Ali (1996); “Had”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 14.

Bardakoğlu, Ali (1992); “Bey” Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 6.

Bardakoğlu, Ali (1991); “Ayıp”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 4.

Bardakoğlu, Ali (2001); “İstihân”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 23.

Bardakoğlu, Ali (1994); “Diyet”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 9.

Bardakoğlu, Ali (1999); “Kasâme”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 24.

Bardakoğlu, Ali (1997); “Hapis”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 16.

Baykara, Tuncer (2001); “Karz”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 24.

Büyükakın, İnci (2002); Güncel Fıkhi Sorular Işığında Fetva ve İşlevi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cebeci, İsmail, (2001); Ceride-i İlmiyye'de Yer Alan Fetvalar Üzerine Bir İnceleme, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceride-i İlmiyye Fetvâları, (Hz. İsmail Cebeci) (2010); Klâsik Yayınları, İstanbul.

Devellioğlu, Ferit (1999); Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara.

Dilçin, Cem (1983); Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu, Ankara

Düzenli, Pehlül, (1995); İstanbul Müftülüğü Kütüphanesinde Bulunan Meşihat Fetvaları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Düzenli, Pehlül (2007); Osmanlı Hukukçusu Ebussuud Efendi ve Fetvaları, (Basılmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Düzdağ, Mehmet Ertuğrul (1983); Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvâları Işığında 16. Asır Türk Hayatı, Enderun Kitabevi, İstanbul.

Ergin, Hayri (2007); 18.yy. fetvalarına göre Osmanlı'da Günlük Hayat (Behcetül-Fetâvâ) Örneği, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erkal, Mehmet (1992); “Beytülmâl” Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 6.

Erkal, Mehmet (2007); “Toprak Mahsullerinin Zekâtı: Öşür”, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı 9, s. 9-36.

Güler, İsmail, (2004); Diyanet İşleri Başkanlığı'na Sorulan Fetvalara Göre Türkiye'de Dini Hayat (1998-2001 Fetvâlarına Göre), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güllük, İsmail, (2003); Ebü'l-Leys Semerkandi'nin Nevazil'i Işığında Sosyal Olgu Fetva İlişkisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hosainy, M. Hadi, (2007); Sulh in eighteenth-century Ottoman fatwa compilations [Onsekizinci yüzyıl osmanli fetva mecmularında sulh], Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnalcık, Halil (1993); “Cizye”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 8.

İnanır, Ahmet (2008); İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı'da İslam Hukuku, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 364 s.

Hüseyin Ali, Mahmood (1988); Ebu Hanife'nin (İmam-ı Azam'ın) İslam Hukuku İle İlgili Temel Görüşleri, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İz, Fahir (1996); Eski Türk Edebiyatında Nesir, Akçağ Yayınları , Ankara.

Karadöl, Bünyamin (2006); Şeyhü'l-İslam Minkari-zâde Yahya Efendi'nin Nikah Akdi/Evlilik İle İlgili Fetvaları, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keleş, Ekrem (1987); İslam Hukuku'na Göre Anlaşmazlıkların Çözümünde Hakem Usulü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koca, Ferhat (2002); Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi'nin Hayatı ve Fetvâları, Rağbet Yayınları, İstanbul.

Koç, Mehmet (2008); Şeyhu'l-İslam Minkârizâde Yahya Efendi'nin Talakla ilgili Fetvaları ve Tahlili, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Okumuş, Mustafa (2003); Osmanlı Şeyhüislamlarından Çatalcalı Ali Efendi'nin Fetvalarında Nikah (Evlence Akdi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ökten, Ertuğrul (1996); *Ottoman Society and State in the Light of the Fatwas İbn Kemal [İbn Kemal'in Fetvaları Işığında Osmanlı Toplumunu ve Devleti]*, Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ömer bin Sâlih el-Kırımî; *Tuhfetü'l-Fetâvâ*, Âtîf Efendi, nr. 1141, vi+131 vr.;

Ömer bin Sâlih el-Kırımî; *Tuhfetü'l-Fetâvâ*, Es'ad Efendi, nr. 593, 104 vr.

Ömer bin Sâlih el-Kırımî; *Tuhfetü'l-Fetâvâ*, Millî Kütüphane, nr. 06 Mil Yz A 946, 89 vr.

Ömer bin Sâlih el-Kırımî; *Tuhfetü'l-Fetâvâ*, Millî Kütüphane, nr. 06 Hk 1094, 97 vr.

Ömer bin Sâlih el-Kırımî; *Tuhfetü'l-Fetâvâ*, Süleymaniye Ktp., Es'ad Efendi, nr. 589, 112 vr.

Ömer Ziyâuddîn Gümüshanevî, *Beyânât-ı Fetâvâ-yı Ömeriyye fi't-Tarâikı'l-Aliyye*, (Çevirenler: İrfan Gürbüz, Yakup Çiçek) (2009); *Tasavvuf ve Tarikatlarla İlgili Fetvalar Adı İle*, Sır Yayıncılık, İstanbul.

Örsten, Seda (2005); *Osmanlı Hukukunda Fetvâ (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özen, Şükrü (2005); "Osmanlı Dönemi Fetvâ Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Sayı 5, s. 249-378.

Redhouse, Sir James (1992); *Turkish And English Lexicon*, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Steingass, F. A. (1975); *Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut Libraire Du Liban.

Şahin, Mustafa (2000); *İslam Hukukunda Fetva ve Osmanlılar Dönemi Fetva*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, Osman (2002); *İslam Hukukunda Fetva Usulü*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şemseddin Sâmî (1996); *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul.

Şeyhülislâm Feyzullah Efendi, Fetâvâ-yı Fevziye, (Hz. Süleyman Kaya) (2010); Klâsik Yayınları, İstanbul.

Topaloğlu, Bekir (1992); “Beyyine”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 6.

Tusalp, Emine Ekin (2005); Treating outlaws and registering miscreants in early modern Ottoman society: A study on the legal diagnosis of deviance in Seyhulislam Fatwas [Erken Modern Dönem Osmanlı Toplumunda Kanunsuzların Tatkiki ve Yaramazların Kaydı: Şeyhülislâm Fetvalarında Sapkınlığın Hukukî Tahlili Üzerine Bir Çalışma], Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üçok, Coşkun; Ahmet Mumcu ve Gülnihal Bozkurt (1996); Türk Hukuk Tarihi, Savaş Yayınları, Ankara.

Yaycıoğlu, Ali (1997); Ottoman fatwa: An Essay on Legal Consultation (ifta) in the Ottoman Empire [Osmanlı fetvası: Osmanlı İmparatorluğu'nda Hukuki Konsultasyon (ifta) Üzerine Bir Deneme], Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yaşaroğlu, Kâmil (2002); “Kazâ”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 25.

Yıldızlı, İsmail (1994); Pir Muhammet Efendi'nin Mu'inu'l-Müfti'ala Cevabi'l Müstefti Adlı Eserinden Seçme Fetvaları Transkripsiyon ve Tahkiki, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeğin, Abdullah (1975); İslâmî-İlmî-Edebî-Felsefî Yeni Lûgat, Yeniasya Yayınları , İstanbul.

Yurdakul, İlhami (1996); Osmanlı Devleti'nde Şer'î Temyiz Kurumları Fetvahane-i Ali, Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye ve Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyye Dairesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TIPKIBASIM

۱۴۱۱

کتاب فناء وی فی سلسله ملک احمد بن محمد افروز
عمره ما لا یحصى

۱۱۲۱

Atf El. Kutur hanesi
Num. s. d. 1141
Abon. No.

تم انتقا فی سلسله ملک الفقیر
فیض صدق الله به بر سید
سید محمد باقر کلا

تم تملک علیہ بقیة الحرم القدسیة
عبد الله الرضوی بن محمد
زاوہ محمودی بالصور
سید محمد باقر

اشيخ محمد خلف الصفا وآدم مفيد اولي سائر الرضا في كتب
تصحيح نقل اليربوعي اسما من كتب معتبرات فقهية ورواه في الروايات
اشيخاه . ادب الاوصيا . اسماوات . انعمهم . اخبار
احكام الصغار . امداد الفلاح . ابن ملك . بحر ارباب
بلايح . بكارية . شهابيل . تحقيق شرح سراجيه . تيموني
تتمة الفتاوى . شعور الابصار . ترجمت بنيات اللغات كبتا
جامع كفتاوى . جامع الفصولين . جامع كنفية . جوامع
جادو القديسي . قداد . جلي كبير . حقايق . خلاصه
قرآنية الاحكام . خصاوت . فائز الفقيهين . قرآنية الفقه
فائيه . درر . ذوق البراهينه . زليخ . شرح الزايدات
سعد . سراجيه . سيد تريف . سيالكبير . شرح الهادي
صدر الشريفة . فتاوى ارسوفية . صبرية . ضمايات فضيلة
عليه . عثمانية . عمادية . غايات كليات . عز . فتح كفا
فاضل . قنية . قولونجا . فاعلية . قرآنية
كافي . كرامت . كبرى . نسخ الصغار . مائة الفقه
معتبر الحكام . شمل الاحكام . حيط كبريان . ملحق
مجمع كفاوى . مبسوط شرح مجمع البحرين . نقد الفتاوى
نظم الزندوسر . نهايه . والواجبة . وجيز خسر . وقايه
هداية . فتاوى هندية . ينابيع . يتبع . . .

Handwritten text in a cursive style, likely a list or account, covering the upper portion of the page.

Handwritten mark or signature, possibly a stylized character or symbol.

باب الدعاء ٣٥	باب شجرة النسيب ٣٤	باب الأجر ٣٤
باب العساق ٣٨	باب النفقة ٣٦	باب الحفائز ٣٥
باب الوارث ٤٠	باب الاستبراء ٣٠	باب الكتابة ٣٠
فصل في التوزير ٣٣	باب الحدود ٣١	باب الأديان ٣١
باب حصول الأمانة والولاية ٣٥	باب السير ٣٤	باب السيرة ٣٣
باب العقيد ٣٩	باب ما يتعلق ببيت الله تعالى والأقطار والأبوي ٣٩	باب ما يتعلق في الزمرين وما يتعلق بتحديد الأديان والكفا ٣٦
باب الوقف ٤١	باب الشركية ٤٠	باب المنقود ٣٩

تحفة الفاتوى

باب الامانة ٣	باب الصلوة ٤	كتاب الطهارة ٣
باب الزكاة ٨	باب الجنازة ٦	باب الحجة والعدين ٦
باب النكاح ١١	باب الحج ١٠	باب العشر ٩
باب الرضا ١٤	باب النكاح الوكيل والجوازات والطهار ١٤	باب الرقيق وام الولد ١٣
باب الطلاق والتمثيل ١٧	باب المر ١٦	بابها لزوم والزوج واختلاف الزوجين ١٥
باب العدة والاشهاد ٤٣	باب الخلع ٤٣	باب التاميم ١٩

بسم الله الرحمن الرحيم

في الغنم وضع القوم بها ٦٦	في تدبير الشهادة ٦٥	كتاب الشهادة ٦٤
في الشهادة التي على ٦٧	في الشهادة والتواضع ٦٧	في الشهادة التسامح ٦٦
في تجميع البيئات ٦٨	باب الجمع على الشهادة ٦٨	باب تضاد الشهادتين ٦٧
في الكرامة بالمشاء ٧٣	في الوكالة بالبيع ٧٢	الوكالات ٧٠
كتاب الدعوى ٧٤	باب عزل الكفو عن ٧٤	في مسائل الكافور ٧٣
في دعوى النسب ٧٨	في الدعوى ما بينهما ٧٧	باب الدعوى ٧٥
القول لمن ٨٤	في التخييف ٨٣	فيما سمع من الدعوى ٧٩

في الجاهل بالبيعة الوطية ٤٨	في الوطية ٤٦	فيما يتعلق بالشروط ٤٣
باب البيع الفاسد ٥٢	فيما يتعلق باليمن ٥١	كتاب البيع ٤٩
باب بيع الوهي ٥٥	باب الراجحة ٥٤	في الشؤر والظن ٥٤
باب خيا العيب ٥٩	في خيا الروتية ٥٩	باب الاستحقاق ٥٥
كتاب الصرف ٥٩	باب السلم ٥٩	فيما يمنع الروايب ٥٧
في جمع الكفو عن غيره ٦٢	في كفارة الكفارة ٦٠	كتاب الدائيات ٦٠
فصل في الجبس ٦٤	كتاب القضاء ٦٤	كتاب المحالاة ٦٤

كتاب

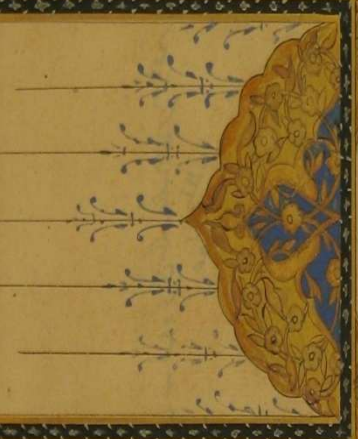
كتاب الجنائز	كتاب الموت	كتاب الموت	كتاب الموت
١١٣	١١٠	١١٢	١١٠
في جنائز الرقيق	كتاب الديارات	فيما وجب عليه وما لا	كتاب الديارات
١١٩	١١٦	١١٨	١١٦
كتاب الوصايا	في جنائز البهيمة	باب الضمانات	في جنائز البهيمة
١٢٢	١٢٠	١٢١	١٢٠
في تصرفات الرمي	في اجتماع الوصايا	في نصب الوصي وظل	في اجتماع الوصايا
١٢٧	١٢٥	١٢٦	١٢٥
كتاب الفرائض	فيما يصح فيه الوصي	فيما يصح فيه الوصي ما لا	فيما يصح فيه الوصي
١٢٩	١٢٨	١٢٨	١٢٨

فيما يتعلق بمرور الزمان	كتاب الاقرار	في الاقرار بالنسب
٨٥	٨٦	٨٧
كتاب الصلح	في الابرار	كتاب المضارعة والبطانة
٨٧	٨٩	٨٩
كتاب الودعيته	كتاب الوصية	كتاب الدارعة
٩١	٩١	٩٣
كتاب انكراه	كتاب الحجر والاذن	كتاب الغصب
٩٨	١٠٠	١٠٠
كتاب الشفعة	كتاب القسمة وكفاية	كتاب المزارعة
١٠٢	١٠٣	١٠٥
في المساقاة	كتاب الشرب	كتاب الكراهية والآفة
١٠٦	١٠٦	١٠٧
كتاب الميراثان	كتاب الصبي	في احياء الموات
١٠٧	١٠٩	١٠٩

كتاب الامم

نقد حازب الشيخ المشفى • ومن تخلى عنه كخبر يوم القيمة
 اعمى كحى قيل اذا ما عتذروا علم بعمى • فعلم الفقه
 اوليا • عتذرا • حكم طيب يبيع ولا يمسك • وكل من يبيع
 ولا يمسك • فيقول عمر بن صالح القرظى • علمها الله
 بلطف الحيا • وتوابعها مع الابرار الطيار • في جنتها عيان
 تجرى من تحتها الانهار • لعنك الله من ابان الامم • و
 عتقوا ان العور • معترا من يفرز فروع الفقه واصولها • و
 متفحصا من سائل ابوابه وطموحه • ثم لا زمت
 بتسمية الفضاوى وتوزينها حكمة مديده • وانكفتت
 بمذاكرتها ومفاتيحها برهمة طوية • مع ما يلى من طيب الطبع
 في مواصلة الايام والليالي • والاهتمام التام في محاور
 الاوكيان على التفتيح والتوالي • من اشراء جوارحه
 ان عثمان • على سرير العظمة العظيمة الملك
 المنان • وما هو الا حاضرة مالك رقاب الامم • تلك
 ملك العرب والعجم • هو سلطان ارثا وكسبا •
 هو المنصور ظلال مدينته • السابح اسلافة بطنية
 القديم • وما هو الا بتوفيق العزيز الكريم • عامر
 العمارة لاطال بهن الحثا جين • باقى دار الكتب
 لمن شكلا شاكس تقنين • حامى زواجر الوين
 المعتبرين • حافظ ووضحة رسول الشككين • وان
 قيصا خيفة من شيخ استتم • وعشرين حقا من عابده

الحمد لله الذى قصرت عن ادراك ذواتها العقدة
 وتجزيت في سبيل الوهية الظاهر العمار • دل على
 وجودها الكائنات في العمير البصار • وشهد بصرته
 رصف الارض سماء • منسأه ان يجعنا تقنين
 انما الشفاء • الذين فضيل مداهم على وما الشفاء
 وتفتح مناهم على قيام الجهاد • والصلوة والاسلام
 خيرا البرية محمد الذى بعثه بالبرية العوادى كاتبة البرية
 • واصطفاه نفع الغلظة ورفع الهدى • وعلى له
 بررة الاولياء • ومحبته الاثقة اما بعد ان ارى
 العقل يتطابقون • واصحاب العقل يتوافقون
 على ان علم الفقه اجل العلوم وارتعها • واكمل العار
 وانفعها • اذ بر النظام صلاح العباد • وانفعنا
 الفلاح في العباد • نرات العقول من الوعد جنتي
 وانفا يسس العقائل من اصنافه تقنى • من تخلى به

وعلاوة على ذلك لا يجوز ان يكون **المحاسب** له **المحاسب** لا يجوز ان يكون ذلك **المحاسب**
 عامي ضمني اللهم لا تقصد ولم يعبا الظاهرة اشتد
 ما قول شيخ مشايخ الاسلام **ابن تيمية** في الاركان
 بعناية اللك العلم في رجل ضمني اقتدى من سب
 الامام الشافعي رحمه الله تعالى في عدم اشتقاق الضم
 بخروج الدم من غير كسب يبين مشايخ التمام
 الى حقيقة ضمني الدم عند في سائر المسائل كلها فهل
 يجوز ان ذلك **المحاسب** ام لا **المحاسب** ما جوب
المحاسب لا يجوز ان يكون ذلك **المحاسب**

قاصدا بشر العدل والاحسان **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 السلطان ابن السلطان **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 محمود خان بن مصطفى خان **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 دولته منصوره منشورة **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 الهامة **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 رأفته على كافة الامم **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 بالسبي والدم الكرام **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 والصف **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 قد بلغت مدة اشتغال في تلك القضاة **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 عشرة عاما **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 فوا تقيتها **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 لها **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 قد كثر سواد المسائل **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 المسائل **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 هذبت بهذا النوع **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
الفتاوى **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 آملات تفي بالقبول هوئها للبشر **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 وقايع ايام ساطنة **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 وسميت على احد من الفقهاء **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 آفتى **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل
 وعلاوة **ابن تيمية** باسقاط الامن والاهل

قد راى شيخنا في كتابه في الجود مشفق **ابن تيمية**
 وهو لا يثبت في كتابه ان يكون علاوة
 مشفق على الظلم من غير ان يكون علاوة
 الى ان يكون مشفقا **ابن تيمية**

نظروا رحمته من اول حين انك سموت في شجنتك ولسن
 اولور هي الحور **اولا رخص**
 اعتبر بين الباعثة و بين الالهة خمسة اذرع في رواديه جان
 وسبعة في رواديه حقب قال الحكوان الطعم واليونان اربعة
 فان لم يتغير جانز الالهة ولو كان عشرة اذرع **هاتج**
 في البشر
 عشر في عشر اولان كبير محام قيوست با كبره و شوب
 هلاك اوله قد من صكره و اخرج اوله من شوبك صوب
 نزع الوتمق لان اولور هي الحور **اولا رخص**
 وفي الاصل النبي ستة اذا وقعت في حوصلة كان كبير فهو
 بمنزلة الجور شجنته لان يتغير طعمه اوله وانه و راحة في القضاة
 الحوض الكبير بقدر عشرة اذرع في عشرة وصورته ان يكون
 من كل جانب الحوض عشرة اذرع وحواله الالهة و راحة في العيون
 ووجوه الالهة و راحة منها مقدار الطول و الوضوع ان العيون
 كان بحيث لا يتغير بالاشتراف فهذا القدر كبير و راحة في
من طهارة الخالص في اذرع
 عشر في عشر اوله ان بر قيوست كلب و و شوب سموت
 شجنته ان الغل كلب اخرج اوله من كلب كمن حمل و شوب اخرج
 كمن اوله من اول شوبك اربعة اوله ان صومق اذرع
 صورا اخرج اوله من طاهر
 اولور هي الحور **اولور**

بالشاشي فاحي هذا الحكم يسوغ ان ذلك **كلم** و يفتح
 لوفعل ذلك **مع** **كلم** ايشي بالجر و المقرب و كيش
 يشي عليه الوضوء لكل مكتوبة ليس له ان يا خذ
 الشاشي و لكن ان كان يغيره و لا ايتهم و يشي
 الشاشي في باب الاشارة من مذنب
 الي مذنب من الكراهية
 لا يجر الالهة ان يتغير من مذنب الشاشي الي كلب
 الي حشيشه و بالعكس و لكن بالكلية ان في شدة و اذرع
 فدا يكون ذلك **هاتج** و في الاشارة
 زيكرت يا غنك بر عقلك و اشمي قطيع اروب
 ايج طبعوني و اوكي هي موجوده و اشمي زيكرت و موجود
 اولان موضع مسست كيوست اوزر يه مسست
 اشمك جانز اولور هي الحور **اولا رخص**
 بر صومق رتة زيوست اولان اذرع يا غن مسست كيوست
 اوزر يه مسست اشمك جانز اولور هي الحور **اولا رخص**
 وان لم يكن من جانب الاشمع ششي و انما في كلب
 مقدار ثلثة اصابع او اقل و اكثر لم يسمي الحور
 تمام خاربه في فصل الساس من الطهارة
 بر صومق قيوست قيوست و اشمه اولان بر اشمك اوله
 قيوست يدي اذرع مقدار اشمك اروب اشمك
 اوله ان شجنته اوله ان و طعم و راحة في اشمك
 نفوس

غير سبب بل منقح اصقلى اوله ليندنا بعض مشايخ
 فقدا ان وقتله وبنى صلوة عشاء وتر واجب اولوب
 بلغوا ان شاء الله ادا يشيكون فكنف ذاهب
 اول شهر **الاول**
 وفا قد وقتها فكيف بهما وفي النظار الا شرفه اساد
 استاد الشيخ الاسلام عبد البر بن المنجد عملا للشيخ
 خراف ما اتقا روصا حسب الكثرة في هذا لم يمتد فكان
 هذا الذهب وقيل لا يكاف بهما به هجوم في الكثرة بعد
 ملاضرة وبنافق البقال • مع الغفارة
كتاب الصلوة
 ومن لم يجد وقتها لم يجبا اى العشاء او الوتر كما كان في
 يطلى فيه العجز قبل ان يذهب الشفق كلفا رضى القصر الى
 السنة العلم سبب وانفق به القالى كما يستقط شمس
 الين من الوضوء عن مقطوعا من الوضوء وانفقهم
 بوجهها وانقار المحقق في فتح القدير • بجزاين من
 كتاب الصلوة قريبا من او كذا في الدرر
 وانفق الامام البرقا في الكبير بوجهها وبن سبب على شاق
 في شورت القوف بين عدم محال القوف • بين سبب الجملى
 الذك جعل على علم الجهر بفتحى التابت في نفس الامر
 وجران قد والحدسات للشقى فانقار الوقت انقار القوف
 وانفق بالليل على الشقى لكى تلزم انقارها بجزاين

وان كان الواقع فيها اذ ارجح ان اخرج صياها تجلس الماء
 اى حيوان وقع الا الكلب والخنزير • من طهارت
 الطهارة في البر طهرا
 وان كان البر ميعنا لا يكن زحما اخرجها مقدار ما كان فيها
 من الماء • هداية في فصل البر من كتاب الطهارة
 برحمة تيوبه كلب ودر شوب هلاك اوله قد اوله يوك
 جلاصونى نزع مكن او ما يجمع اوله يويدن او يجهو ترغنه
 صونج اوله شرا قيوك طها رتند حكم
 اوله على الحوا • اوله نور **الاول**
 وكلا نخب كلب او شاة او ادمى او انتقح الجيران او تصونف
 وان لم يكن زحما نزع قدر ما كان • ملقى الا جرحى
 فصل البر
 وعن الامام آتو وعنه ما كان ومفسون وعنه ما آتو
 ملقى ما ترو عنه محمد ثلث ما ترو به يفتى • قسما على
 في فصل البر من كتاب الطهارة
كتاب الصلوة
 شحال جابنده واقع يفتى رويك اشال مواضعه
 القصر الى سنده قبل تيوبه الشفق في طلوع الشمس
 عشاء ووترك وفتى غفوة اوله سبب بلنى رومواضع البر
 ساكرا ولا ان سبب صلوة عشاء وتر واجب الكون
الحوا • اوله كمن صلوك واجب اوله سبب وفلك

في موضع
 الصلوة

آخرو قد وجدوه هو ما قرأ طشت احبا راسا من الصلوة
 خمساً بعداً أما في الخمسين ثم استقرأ الام على شخص غا
 عاً لا يهل الا ان لا تفصيل بين الال قطر وطر فاستفدنا
 ان الواجب في نقصن الام خمس على العموم غير ان نزيها
 على تكلم الاوقات عند وجودها ولا ينقطع بعدها الا
 وكذا قال على كرام خمس صلوات كنبون بعد على
 العباد ثم على شوى القضا الصحيح ان لا يذوى القضا فحذرت
 الاوامر ومن اتقى بوجود العشاء واجب على قول الرواة
 ايضا • فيخ قد يرسن كسب الصلوة
 زيد شروع ايديكي صلواتك مراكعتك يتبداسن في صلاة
 تسعياً ايديكي **الحوا** ايدي **سبع** بسعياً
 يوصو رتبة فاخته شرفه يضمن ايديكي سورة الامه استنده
 شرفه لي اعادة ايديكي **الحوا** يتز **سبع**
 والكلام فيها في تكلف مواضع اصدوا انها ليست من الك
 ولا من كل سورة عندنا خلاف للشفا نفي رضى اصدوا الك
 انها ايسر القرآن والصحيح والثبات ان اتي بها في كل
 عند اشباح قراءة التي كتبه ولا يعيد ما مع كل سورة بعد
 وهو الصحيح • في الثالث من اراطها لولوليت
 كعت واحد باخذ ركعتين ايسر وقتا اولان نزيها
 ايديكي امام يومها قدوا اخيره ودها وتورد ب بعدوا
 سلام ويريدون قضاء ما سبق ان يكون قياوم وقران شرف

بازيد

ايديكي كمن ما كتبه تشهدون فزاشتون صلواتك نزيها
 ما يجوز به الصلوة مقدا رعا اولاً سدا نزيها فاسد
اولو ايديكي **الحوا** اولو **سبع**
 دلوي بمشولو قال في النزائل ان قرأ بعد قرآن الام من التشهد
 ما يجوز به الصلوة جازة الا ان هذا في كسب بوق كعتا وكعتين
 جازتين في قولهم في كسب بوق
 قال مولانا شيخ الاسلام حفظه الله الكلك العلم في مسجد
 محلي ليس على قارعة الطريق ورا امام ومؤذن وقتان ان
 اهما فيه مكتوبة في كتابه باذان فانه فصل كبره كبر الجعنة
 فيه باذان والكتابة لا واذنك المكتوبة ام لا انشونا
مجهولين الحوا نعم كبره **سبع**
 كبر الجعنة كبره الا اذا كان المسجد على قارعة الطريق باذان
 في نبي مس عشرين ان الصلوة
 فكانت ر امام ومؤذن معلوم كبره كبر الجعنة فيه باذان
 عندها • علمي الكبير زحسان الشقي
 صلوة تراويح رجال وصب الا وذر لربن سنن مذكورة
الحوا سنن مذكورة در **سبع**
 انشوا ويح سنن مذكورة على ارجال النساء • اعلا الفتح
باب الاما
 تقصبي ولكن اي ما كتبه من كبره كبر الجعنة امام علمه كبره
 جواز صلواته على اولان امور دن اجتناب يورب كسب نفي

7

فرج من اذنه فرج لو فرج لو فرج لافضل لانه يكون من الجوارحه
وان فلان يفضله في رتي نوافض الاوصوه
يدوا حده سمي اولان زريك اما سمي كمره وها اولورسي
الحواص اولور **مخلص**
كبره اما شر جمل بودا حده • في الباب السماع من انخر
انفصل الخ منس من القضا والى صوفيه
زنيه اما كصصول النده برعلت ظهور اربوب بطيشه دار
اولا مشغول السلك استجها ايه مبوب صباغ اليك استجها
المسد جانزا اولور **الحواص** اولور **الولكر**
بوصور ربه جماعتك بعض كمنه زنيه سن صباغ الكحل
اشكله اما شك جانز دكله رديه بغير وجه زنيه اما مشدك
اندر كمره دار اولور **الحواص** اولور **الولكر**
ولك سنجي بظلم وروث وطعام وعلان المراد ان كمره
الاهلين قلندي المتقدم فان كان باليسري عند ربيع النجا
جانزان سنجي بينه من غير كرا تم • بزار في قلا ايه
باب الجمعه والعيدين
برجامع شريفه مطيب اولوب اخوي استخلافه باذون
اولان زنيه افره كبره اولور قد رينه عروى استخلاف
واخرى استخلاف رمني عرويه اذون ويروب كلكه كمره
عرويكوي استخلاف كيسه كوخلافه واما مشدك
جانزا اولور **الحواص** اولور **زريك**

فرج

المذهب اولان اما حصف للمذهب اولان كمنه زريك
ايكونه بأس وارسيد **الحواص** اولور **سحب**
واما انشد اربنا من المذهب قاولا لا بأس به ان لم يكن
مشعبا ولا شكافي اما نه ولا تخوفنا بخلافنا حشاشه القبله
ولا شك انه اذا جاوز الغارب كان فحشا وان كونت
من الخارج الخمس من غير السيلين ولا يتوضا بالاقبال
الذي وقعت فيه النجاسته • فاضحيان في فصل مخلص
الاقسام
وكذا الاقلام باشتا نهي كمره ولكنه اذا علم ان الشافعي
لم يتوضا من وضوه وكفره ولم يتوضا من المني ولم يكره
او توضا من ما اقتضوا الخمس • ايه ما عا نفسه الصلوه
عند المقدمه على الجوز انشد ايه • ابن علك الطهوره
رجال اصحاب صلوه نوره اما شكه شر وطين جامع اولوب
ذكر في غايه صفي اولان زريك اما سمي جانز
اولور **الحواص** اولور **مخلص**
والاصح بان ما علم بالصلوه ثم ارسلت تداوه
لقد آتت من اذرع ثم لا سمن ثم الاكسن خلقا ثم الاكسن
وجها ثم الاكسن ثم الاكسن ثوبا فان استوهوا فانكلم
رأسه واصفهم عضوا • سنجي قلا اما
زنيه اما كقول غندين والما اريك اقوب كمنه جمعا واما
زريك اما سمي جانزا اولور **الحواص** اولور **مخلص**

وان مات جلال فالكفن على من يجب عليه نقضه
 بانه في الحاسب والعشر من الصلوة
 زينة مشد فالك وصي مختار في عود زينة كجوزة وكخفين قد
 معوضه صرقتة ويمنه ابله بقصد يوح والنوري
الحواش اوله **صح**
 والوصي مصدق في الكفن الميت في كفن بثلثه عاونه
 في الثامن والعشرين
 آتد فوت اوله قد زوجه زينة اخره زينة بثلثه عوا
 في ضلوه الهند كجوزة وكخفين كند في مالها قد موروث
 شوقه را في صرقتة الميت عود وصرقتة زينة ان العواد
 اوله **الحواش** اوله **بيرا**
 واوله اوصاه الورثة انشاء بان كفن الميت كفن ان اوه
 ليرجع عليه بجمع كما في النفق في ثا داره او هو اخصا كفن
 الاسلام وذكر الضمى لان بجمع لان امره بمنزلة الوفا
 بجمع الفتاوى في تصرف الوصي من الوصايا
 برمتك فانه في كنفه ما جمعه اطره ما جمعه في كنفه
الحواش ما جمعه اوله **صح**
 ويقدم في الصلوة على الميت السلطات اذ في ثا ثا
 ثم ما لم يجم ثم الولي **صح** في الجنازة
 والاصح والامة السلطات ثم الولي ثم القاضى اما الجناح
 ثم ما لم يجم **صح** كذا في الجنازة

في حواش السجدة
 من اهل البيت

ووجه الدلالة ان الامام كان الاووية ثاب الولى **الحواش**
 فقد جوز ان الكس ثاب في كات الخلق ولم يقيد بالحرث ولا
 بالعدوه جوز ثاب ان ثاب **صح** في البيت
 صلوة عيدك بحضور صلوة محمد في جماعت كثيرة اولا اذ
 زينة ما مك اوله زينة سهو سجده واجب اوله قد زينة عني
 اختلال وقتنة في ارتفاع اجمالك بكون سهو سجده ثابك
 جاز اوله **الحواش** اوله **الوطر**
 والسهو في صلوة العيد وصلوة الجمعة وكثيرة وصلوة الطلوع
 سوا اوله مشا يخشا قالوا لا يسجد للسهو في العبادات والجمعة كسلا
 يقع الناس في الغفلة **صح** في حواش ثاب ثاب
 زينة ما صلوة عيدك اذ اذ البركات كثيرة والذك برفعي سهوا
 ترك الميت زينة اوله زينة سهو سجده واجب
 اوله **الحواش** اوله **الوطر**
 ولو سهى من تكبيرات العيد بترك السهو **صح** في ثاب ثاب
 في اتصالها بوجوب السهو السهو
 وتجب بغيره واخفا في غير جماعتها بغير الفرض وترك ثاب
 ولتسهو وتكبيرات عيد سوا اترك جميعها او واحدة منها
 ابن ملك في سجود السهو
باب الجنازة
 زينة صفة وفقر فوت اوله قد زينة وكخفين يابسي كرو
 اوله زينة لان اوله **الحواش** اوله **صح**

ما يلها ثم تصدق ضمن الكيل مال الا تصيبه وكما تصدق
 عند ما قاضيتان في فضل في اداء الزكاة
 بتد مالك زكوت حتى زوجه زينة فقيره ويرك جائزا اولوي
المحار اولاز اولخر
 ولا الى من بينها واداة اوز وجية اي لا يعطى اصله فان علما
 وفضله وان سفل ولا يعطى الزوج زوجته ولا الزوجه زوجها
 صدق بالشرعية في باب المحار
 ساد اتقان اولان زينة فقيره زكوة وكفارت يليل وكفارت
 ظهرا وكفارت قتل ويرك جائزا اولوي
المحار اولاز محصل
 ولا يجوز الدفع الى نجا شتم ولا الى سوا اليهم فان دفع وهو لا
 ثم علم جائز وكما لا يجوز صرف الزكاة اليهم في سوا اليهم ولا يجوز
 صرف كفارة اليهم والظها بالفضل قاضيتان في
 فصل بين موضع في الزكاة
باب العشر
 بر قاج محسب لوطا بوايو مستوفى والذكري آ رار لند بيقول
 ورايعين الكركونه صاحب اصل بر موجب ودون
 اول بقول راجحك قد يدان النكاح عشر حتى زواران
 طلب ايذ كرهه فقير وجوه موكاة واولو راجح
المحار اولاز محصل
 ويوجب العشر من البقول والاربعين والاوراد والارطلب

بقا تان اولان زينة محسب محار به وقيل وانسب قيل
 اولوي ونما زنى كتنق انم الكرك المحار اولاز اولخر
 ومن قتل بالسنن في الارض بالصف وكما بالشيء قتل العاقر
 والكل بربح والقتل الذي خشيخ غير يوتى في ياد ميسر والاشي
 عليه خلاصة في الخا من العشر من الصلوة
كتاب الزكاة
 تصاب زكوة مالك اولان زينة فقيره مالك يكون لانه
 اولوي المحار اولاز اولخر
 بر صورته زيك وصبي محسبك مالان شوقر
 ايته في صيفك مالك زكوة اولوي اوز زه فقراون بعض
 محسب لوطه وسليم ايته مالك ليس محسب
 لازم اولوي المحار اولاز اولخر
 لا تحب اها لا يعرض زينة قطلا او على وخطف ي ما قل
 بالغ فلا يجب على الجنون والصبي فتسا في اول
كتاب الزكاة
 زينة وعمو مالو نيك زكاه كرا اولان شوقر ايته في قواية
 ويوه يوباشته با شقة كونه وركل زان مسك وكبر زينة ورك
 اول ايته ليني برك زينة خطا يوب بعد فقراية
 صدق زكوة برك كد بون واقع الوب زينة ورك
 ايته ليني كونه لانه لازم اولوي المحار اولاز
 ربحان دفع كل واحد منها زكوة مال الى جعل يوتى في خطا

قریباً یرون اولاً آنکه عشرتانی نامت نامت است الفقه قادیان
 اولوی الحرام اولاً **سهم**
 قال ابو حنیفه فی تکلیف ما اخرجته الارض کثیراً و العشر سواد
 سق سحاً و سقته السوا را الخطب ان تقصب و کثیراً
 هاتین فی نکره قادیان و القمار
 عرصه سنی نیک و قعی و کرمی و کرمی و قعی اولان بانک
 که در منته کرده و قصب متولیس بیک ازین بجز مشرف
 اینک بر منته طلوباً و غنماً اول که در منته حاصل اولی کمال
 بولیان اوز می بالکلیه اهاک ایدوب اولی بالاصلا
 اوزم حاصل اولی بکوشه هر کس با کوشه برلی بیکر
 اقدور ایدوب بوسند و فی عشر برلی بیک اقدور ایدوب
 قادیان اولوی الحرام اولاً **الولی**
 و اذا ملک المبیع قبل الحصاصه بائنه لا ینک انعم کالموت و
 الفوق و البدر یسقط الخراج و قمار مثل العشر اذا ملک قبل
 الحصاصه یسقط **کاشح فی العشر**
 تریه شولیس اولی بی و قف تریه طرا غنمه کار لاری اولان
 کجک در ترک تارا از نوره حاصل اولان بغضای و اریه نیک
 عشرت بی المیدوب مزبور به هب اینه هب مزبور
 صحیح اولوی الحرام اولاً **سری**
 که جعل العشر لصاحب الارض الی غیر ذلک
کاشح فی العشر الخراج

و یطبخ و الحیا و اولان زنجان و العصفور ارباب و کلب
 من نکره قادیان
 او کاف سدا طینه زان اولوب قیون محصور من عشر کلین
 بکه طایر ایدوب مشرف اولان زبوا اول بکی شیخه اشخا و کاف
 بزه خدا نکر غرس ایدوب و بارسند اخرج و بیع و بوب و جب
 اوز بزه انقناع ایدوب اوله مشولیس نیک هر کس اخرج
 و بیع ایدوبی قد انکرک عشرت بی زیودن طلب نیکه در بزیه
 و نکره قادیان اولوی الحرام اولاً **الشیخ**
 که جعل العشر لشیخه یا و قصصه یقطعهما و بیعهما فی کل سنه
 کان فی العشر **قادیان فی العشر**
 تریه عود یا هبک بیاری طرا غنمه طایر ایدوب مشرف در
 اولان کار کسند و حاصل اولان مشرف کس ایدوب مشرف
 کند می عصاره مشرف اوله ایدوب ایدوب و عصاره مشرف
 زیودن اوله حاله مشرف زیودن نیک نکره و ایدوب
 قبض بران اولی بکوشه قادیان اولوی
الحرام اولوی الحرام
 دان است ملک مالک ضمن عشره و صفا در نانی فرست
الشیخ فی العشر
 و لا یسقط العشر کتبت من علیه **ذخیره الخیر**
 کرب
 بر تریه ایدوب کرب کرب کرب نیکه اولان اولی نیکه
 زیودن عود و کرب کرب ایدوب ایدوب ایدوب ایدوب

دیر عودی بغیر وجه منقعه را در اول در رسد
المحار اولار **سمص**
 درین اوصی بات کجی منقعه تا چنوا عنبر جلا نما بیغ الکوفه تا
 او سورت نقضه و در نقضه نصف کجی علی کبیت منقعه
 بنقش با بقی و نهنا عنبر ایضی منقعه و در آن کجی عنبر من جودیات
 اول **•** هیا بی بی باب الحج عن غیر
کتاب الککاح
 زید عود و صغیره قنوم همندی او شکاب بکو صغیره نکاح حلیو یوم
 دیوب عود و عودی بکو نکاحون الدم قبول ایلم دیوب کجی اول
 محاسبه عود و ک کبیرا و غلاری بشیر و خا لدا اولوب غیر می حسنه
 اولاسه نکاح قریور منقعه اولوب همد بکو نکاح حسنی
 اولور می **المحار** اولور **•**
 قنونا نقضه بخصفیر الفی استقلان و الامعیان و المجدون قنود
 و ان لم یتوا و ارجی الی قدین **•** جرایح کک نکاح
 زید خدیجه اسمیه صمی آ اولان صغیره قنود عود نکاح ایبر
 اوله قده خدیجه علی اشا ترکو قنوبین شکستین قنوم خاطر یوم ک
 نکاح ایلم دیوب عود و عودی قبول ایلم دیوبه نکاح منقعه
 اولوب خدیجه عود ک نکاح حسنی اولور **•**
المحار اولار **•**
 اصل قال آخر زود جنت بنتی عا شسته شکاب و اسمها خاطر نقضه
 الککاح اولو یتوا ایها **•** فی الاول من نکاح الخلاء حسنه فی البراز

کتاب الحج
 اور زید حج فرض اولان زید حج نکاح استکده زید کبیت
 عود زیدی بغیر وجه شرعی کجی نکاح منقعه قار اولور
المحار اولار **سمص**
 و کل سفار دار الرجال سب فریزه ایها و تخا زید حج او عود
 نکده ذکرا براه و هو لا یخاف علیها الطیبه قنایس بان
 یخرج لان القلب فی نوره الاسفار السلهه من السب کبیر
باب الجهاد
 سکون و مال بیدمشه و نقضه و عیالان قاضیل زاد و واحد بید
 اولیان زیدک اور زید حج فرض اولور **•**
المحار اولار **•**
 حج واجب علی الاجار بالیقین الاصحی اذا قدره و علی زید
 و الراحه قاضلا عن السکن و مال بیدمشه و نقضه عیاله
 الیهین عود و کا طایفون انما **•** بدامین کک الحج
 زید نو تمدن صکره کشف مال دن بنم ایجون ایچاج اولور دیوب
 و تنقیه بید عودی و صمی نصیب ایستکون صکره زید عود
 اولو غل عود و کک زیدک شکستین شوق را قری کبیر و فی بک
 حج ایجون ارسال ایوب بکده حج بیک کک ایجون کبیر
 اتی در طریقه بر خله فرست اولوب مبلغ قریو ضایع ایسه
 حال عود و کک زیدک بجیشک کشی ایله بکوک قریو ایضی
 مملدن زید ایچون ایچاج استکده و در شرایطی اولار

12

است که در هند و ترکیه و کجا را نیز می بینیم بعضی کس در آنجا می بینند
 مرقوم شهید و محضر زنده ای مشغول عقده زنده و هیچ اولاد از او نماند
 لهذا این را از اراج معی ماسنون منفعه قادر
اولور لر می الحوا اولاد لر **سری**
 و لا یستتر طالشها و لا علی الکات و لا الکماج بر علی عقده کولین تا
 یشقی ان یشهد علی الکات و لا اذ حیف محال لکمال با ما من
 طماج فتح القدر یا فصل فی الکات
باب طماج الریح و ام الولد
 زید جا بر می بندی علی اولاد یا شکره هند چه با خود عقده
 طیر اطلق احتیالی و طلع جوا و وطنند نترکانند و عقده
 نکماج ایلمک صحیح اولور می الحوا اولور اولور
 قال و فی المشورت اذا عقد امته منینتا عن و ملها جوا علی
 سبیل الاحتمال فهو حسن لاحتمال ان يكون حرة و معتقده
 او محکومها علیها بعقدها و قد حثت الی الف کثیرا ما یقع الاستماع
 ترا و لهما الابوی اشقی استماعه فی الفصول فی الاشیاع
التحریم کذا فی طماج القدر
 زید جا بر می بندی خود ستاری غوره تزویج است که در صکرت
 زید غوره طلع اولو چه هند از اراج معی ماسنی اولور کن عمرو
 قنا عت استموسب هند اولور بنم از کن منزله ان بر اولور کن
 ایوب بندی بعد ایوم استمعام ایوم زید جیره قادر
اولور می الحوا اولاد اولور

است که در

زید غوره شهید و محضر زنده و صغیره ذک استندی با که تزویج اول
 و یک که در عمرو بن هند می مقد با که تزویج اولور ماسنی مکن
 زید غوری قصه یقینا طما غوره زید که برین هند می که تزویج
 ایتم ایست که تزویج ایوم ایوب زید فی ایوم قبول ایوم
 و یک که در صکرت غورک بندی مقد با که تزویج ایوم کن
 طما هر اولور بند زید مکن صحت اولور
الحوا اولور **سعد**
 و یکنال الشوط و زادی دون الکماج الا ان يكون الشرط کاشا
 نقل فی الصی و برین کجج الوال ان تکلیف الکماج بشرط معلوم
 علی الیکون و یکون تحقیقا بان قال الاخر زید جینی بنک فقال انی
 زید جینی قبل هذا من فدان غم یصدق الی طلب فقال الی نیست
 ان لم کن زید جینی من فکان فصد زید جینی شک و قبل آخر فظان
 لم یکن زید جینی یعتقد هذا الکماج الا ان تکلیف بشرط کاشا من تحقیق
 شکون تجیزه در قبول اب الولی و لکن
 هند یا فلف منی شکو قدر ایوم ایوم زید که تزویج اولور کن
 ایست که در شهید و محضر زنده ذک استندی بشرط معلوم
الحوا دکله **سری**
 یوم صورت زده عمرو کات مرقوم زید استندی شهید و محضر زنده
 اولور قدر ایوم ایوم زید تزویج ایوم عقده زید جینی
اولور می الحوا اولور **سری**
 یوم صورت زده زید عقده زید جیره یا استندی ایوم ماسنی مکن

بوهموت زنده هندوی وجوهر دار در محوره تزویج اشکال است
 هندو فوالت اولست زنده همدی محوره در لفظ قدر
 اولوری الحوا **اولور** **حصل**
 ردا را در اصل ان تزویج ام دوری بهین ان است بهینه بهینه
 زنده همدی کان زنده همدی جان ککاج • فانیه
 فی الالستلاد
 در ککاج لادته و المبره و ام دوری من المبر ککاج او به دخول
 عن صبه به کون مموله • فی ککاج الحوا ککاج
 زنده ککاج بدین م عمل اولات ام دوری هندوی وضع
 عمل ککاج بدین محوره تزویج الیسه عهد زنده همدی اولور
الحوا اولاز **حصل**
 وان تزویج ام دوری و همی حاصلت فالککاج • بلل انهم فرانش
 لعلوا با صتی شیت نسب و له با من من غیر موه • هدایه
 فی او آخر فصل فی الحوا
 زنده محوک جا به سسی هندوی اشتراک ایدر اولور قد سسی کلینت
 عینی دارمی دوری همدی زویج غیر اعضاء سسی کلینت
 محوره در محوره در زنده همدی ککاج حومت مصا به رو تا به
اولوری الحوا اولاز **حصل**
 در ککاج حومت مصا به رو تا به شیت بلس الوتجیل و التوالی
 الفلج بشهوه سوا کان ککاج او ملک او محوره همدی نازا کان
 المحل سسی و لا شیت همدی الحوت با التوالی سوا الراضا

الهوری

زنده جا به سسی هندوی محوره تزویج اشکال صکره زنده محوره
 لفظ اولور همدی زنده همدی سوا سسی ایدر کن محوره همدی اولور
 بن هندوی کندی منزله کونوروب اسکان ایدر ام دوری هندوی
 استخوانان زنده همدی اولور
الحوا اولاز **اولور**
 و من تزویج اشکال علی البتولیه و همی ان کلینت بهینه زنده
 و له ککاج همدی و اذ لم یجب فقده سالی لجا به سوا با بطا لک
 ان لفظوها • در زنی باب ککاج الرشیع اعتاق
 زنده جا به سسی هندوی محوره تزویج اشکال صکره زنده همدی
 ایدر بعد همدی همدی عالی اولور ککاج سسی همدی اختیار
 الیتهوب محوره همدی کلینت اشکال محوره همدی عالی سسی
 حال انند نادمه اولور همدی زنده همدی محوره
اولوری الحوا اولاز **حصل**
 در همدی الحوا ریزه سالی لککاج سسی ان یخص با اولور
 الروع یعنی شیت حیا العلق لادتی و دن الکره و وقع فخره
 فیها لا تروق علی القضاء و لا بطل بالککاج و یشترا لک
 لککاج الالادرا بطلت حیا با بلسا نه صحرکا و دلایه با کلینت
 نفسها و ما شیت ذک • من العی و س فی ۳۰ و ۳۱
 زنده ام دوری هندوی اعناق یتمیزین شهره همدی زنده همدی
 موه سسی کلینت محوره تزویج الیسه عهد زنده همدی اولور
الحوا اولور **حصل**

وان كان ممن شهده . من فحاح الالفاظ شريفة
باب فحاح الالفاظ والادراك والكشف
 عالم وشريف اولوب مراهيل وفقه عاقل اوليك
 زير تفسير غنية شريف بكون اولور سي
الحواص اولور شيخ
 ومن لا يقدر على المراد الفقه لا يكون كافر الغنية . فاني
 في الكفارة
الفقه يكون كافر الغنية بكونه لا يكون الا ان يكون عالما
 شريف . اشباه من كتاب الفحاح
 هند بالفخر في ترك منه به تركه زير فكيف يتكلمه زير
 هند في تفسيره وعلى عمده يروح اليه شفه به به صحيح
اولور على الحواص اولور شيخ
 والوكيل من قبل الامة اذا روجها من ابي او ابنه لا يجوز ذلك
 في قول ابي حنيفة في شيف في الوكالة من الفحاح
 قاتلين غيري وليس اوليا من صغيره بل فاضلي
 شليله كغوي زير يروح يتكلمه صكره هند بالاصل اولور زير
 نفس اخيرا روا شهابا دايدوب خيا بلو فاعقده به به
 زيريك حضور زنده حاله في شيخ الشرفيك قادم اولور
الحواص اولور شيخ
 ولصغيره والصغيرة خيرا يبلغ في الفحاح القضي في نظر اولور
 عن ابي حنيفة وهو في الفحاح في الاصل اولور زيريك الفحاح

باب الرضا والرضا والظلم
 تقد زيريك منكره من اوله يعني حاله زير دن سمن الله
 زيريك شهوت اولوسن تمكلمه بتزوه حومت واطل شيفيك
 ويدعو وي زيريا الفكارا يدوب هندك مدعاسي ثابت
 اولوب بعده زيريا ايد هند رضا بلو فاعقده به به
 زير حومت مصداق اولو عن اصل منكره هند دخي حضور
 منوره دافخ مني تمكلمه ب ابي حنك زير هند قاتل
الحواص اولور شيخ
 انكلم جاننا اولور على الحواص اولور شيخ
 رحيل قران هذه الامة امة او امة او امة من الرضا
 ثم ارا ذلك زير دوجها وقال اولو همست او اضطات اوسيت
 وصدقت المرأة فيها ادمي من الفخط لست كما كان لانه
 وكذلك اضطات المرأة بذلك وانكره لاجل ثم الكذب لا تؤمنها
 وكان اضطات او اضطات فتروجها جاننا وان كان كرا
 بذلك بعد الفحاح بقيا على الفحاح . فاني حنك ان فصل اولور
احوال اولور با حومت من باب الحواص
 زير جاربه سمن انكلم . ناسخي زيريك على اليه تركت وطلي زيريك
اولور على الحواص اولور شيخ
 وزييت حومت مصداق اولو على سببه وباننا راضي اولور
 الامة به حومت عليها اديا وابتها . سمن حركت
الحواص حمتي
 زير هند ي تروح يتكلمه صكره به به به حومت ما هندك

16

ظهوره كذا في علاج الحائض في اختلاف الزمان ، ،
باب المهر
 زينة هندى مشوقه قدره في شهر رجب سنة ثمان مائة وثمانين
 زفاف واقع اولوب كمن زينة من قبل الغسل وعلى كل من
 هندى كطليق ايلسه زينه موصى كمن كمن كمن كمن كمن
 هندى را طيبه اوليه سب تا با المهر قاده
اولور هي الحوا - اولماز اولر
 وان كان احد من مرضيا او صا في رمضان او حرام في
 او نفل او عرفة او كانت حائضا فليس للمهر في حوائجها
 كان لها نصف المهر لان هذه اكسبا ومواضع هيا في كتاب
 المهر كذا في الدرر وقسم كتابه
 زينة هندى مشوقه قدره في شهر رجب سنة ثمان مائة وثمانين
 زينة هندى كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 زينه واد المهر كذا اولور هي الحوا اولور هي الحوا
 ورا كره على طلاق امراة او عتاق وقع ورجع بغيره
 الكره وبنصف المهر ان كان قبل الدخول لانه اذا دخل بها
 المهر بالدخول لا بالطلاق كمن كمن كمن كمن كمن كمن
كتاب الكراه
 زينة ام ولدى هندى مشوقه فانك آخرون اولان كمن كمن كمن كمن
 حرام اولور هي كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 ايلسه زينه ندام اولور الحوا نوزينه سب بوقه
 اولور هي الحوا

المهر

زينة هندى كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 مشوقه قدره في شهر رجب سنة ثمان مائة وثمانين
 ايقه ورجع كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 اولر هي الحوا ورجع كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 محمودن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 وحق الصقة والظهيرية ما وقع الى ولي المرأة من مال يقال له
 او غرضه وحقها على فلان يرجع عليهم لو وقع الى الاجنبى
 كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 هو الذي لا يقدر على المنع اما اذا قدر كان حكمه كمن كمن كمن
 من جاح القتل والى من كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 زينة كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 اولر هي الحوا كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 ودر المهر ايضا على مولاه بخلاف المهر كمن كمن كمن كمن كمن
كتاب العيب
 زينة زوجه سبى هندى كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 تطليق ايلسه كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 ورجع كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
 من كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن كمن
اولور هي الحوا - اولور هي الحوا
 وان اختلف الزوجان في البتة الا ان كان كمن كمن كمن كمن
 وان اقامت البتة اذ اقامت جميعا قضى ببيتة المرأة لانهما حائض

يكون اذوا النظر اليه بوسن من فتوى الكبرياء ان الخطية
 تيد طلاق جميع اهل طلاقه سمي بغيره في اجتهاد مشهوره
 مذهب سمي سبيل تزوج اليه هو اوله زيدا و زيدا و زيدا
 اوله رمي الحرام اوله رمي
 ولو تزوج المطلقة الرجعية فانها غير واجبة والواجب التالى
 الكفاح بها حتى رجعت فانها تسمى العاصم . انقضى تيسر
 الاوليا والاولى انقضى عنهما بغير التمسك
 في مهر مثل امرأة اذا وجب ان يحكم على زوجها بما اذا اختير
 الحرام بعينه شيئا وعشيرة بها من قبل الاب كالاختيار
 والعصمة وحقها من الاب كانت مثلها في الال والجمال
 والسنت في هذا البند **تمس**
 مهر شيئا مهر مثل من قيم ايها وقت العقد كانت واجبا وال
 ويلها والعصمة وعقلا ودنيا وكفارة وشيئة وعقده وعلما وادبا
 وكان خلق . تنورا لا بصارا في المهر
كتاب الطلاق وتيد التحليل
 باقتضاب من المذهب عقل بالخطية لئلا يوان نيا اولها كونه
 بغيره الملقظ طلاق بوشك اوله و يسه طلاق وانق
 اوله رمي الحرام اوله رمي
 لو زال عقل بالضررب او ضررب هو على رأسه حتى زال عقله
 ان يقع طلاقه فانها غايه في انقائه من الطلاق
 زيد في رمي اهل نظرانية في اوج طلاق بوشك ان يراى
 عيان

تزوج سلك زوج سره فانها زينة مضمونها ان تزوج مطلقه والى ان تزوج مطلقه طلب وقانا اخذه شرعا
 فانها اوله رمي الحرام اوله رمي . فبغير العاصم . فبغير

بصورتها زينة زينة من مهر سمي الى المدة كاد اوله رمي
 مهر مثل بوسن ان انقضى المهر **الوطر**
 قوله ومن تزوج امرأة لا يحل له طلقها لو طلقها لم يجز
 عنها الاضيقه وسفيان الثوري وزفره وان كانت علمت انها
 على حرام ولكن تجزى لمهروها قب عقوبة هي ان يكون
 من التزوير من صدره فحق القدر كذا في المذهب وقيل يجوز
 والصحيح قول الاضيقه وعاشق السفي المحبوب في غيرها
 من صدور المصحح العقدي
 تيد زوجه مضمون به اسمي اهل طلاق باين اهل طلاق
 ان يكون صكر عدائي متفقين اوله رمي زينة من سكر
 اقية التمسك سبيل تزوج بعد اهل المضمون والطلقة منه في
 تعلقه ايست حاله سكر كذا في تيد تسمية وان ان لم يني
 كما زيدون المني استكرهه زيد مجرد قبل المخلوط والطلقة
 تعلقه في استكرهه كما ورد مكره كاد اوله رمي
الحرام اوله رمي
 وان طلق الرجل امرأته طلقا بايا ثم تزوجها في عدتها طلقها
 قبل المضمون بها فعليه مكره **مهر في نيا البيرة**
 تيد مهر اجنبية الى يتوب او ضررب انقائه من المني
 بخار في انكره ولسه زيده في مكره المهر مثل
 لازم اوله رمي الحرام اوله رمي
 وقع اجنبية فاستقلت فله بنت عدتها في مكره مكرهها
 التزوير

اولور می الحوراء اولور سحج
 هر که طلقه نما فی الشکاح الفاسد بل کیون شاکر که ذکر اکتفا منتهی
 الطلاق فی الشکاح الفاسد شاکر که باطل الشکاح ولا یصح
 موقع الطلاق فی غیر ما ذکره اکتم السلام الطلاق فی الشکاح
 الفاسد شاکر که معنی ما یشتمل بر عددا الطلاق عمادیه فی
 التمسع والتعسرین
 زیمه زوجیه مضمول بهاسی هنده منکره داخل اولور رسم شطرون
 شرط اولی شرط اولسون دیوب الفاسد مذکور در وادی وادی
 طلاق اولسه شرط اول اول طلاق و قومی هندستک شرط
 اکت زیمه هندستک منکره داخل اولسه منتهی مطلق و موقوف
 اولوب حفظه تا فی نکاح اوله هندستک اولور زیمه غیر اکتفا
 واقع اولور می الحوراء اولور سحج
 شرط اولسون دیک عمودیم بوشن اولسون دیک معنا سینه
 مشارف اولون بدیهه اولسه منکره زیمه مضمول بهاسی
 اگر شو منکره داخل اولور رسم شرط اولسون شرط اولسون شرط
 اولسون دیوب هندستک اولور زیمه حاله اکتفا طلاق واقع اولور می
 الحوراء اولور سحج
 بر صورت زیمه هندستک عدله اکتفا عدله داخل و مطلق
 زیمه بر طلاق و قومی بوشن اولسه زیمه هندستک بلا معلقه زیمه
 قادر اولور می الحوراء اولور سحج
 آن وقت الارز فانت طالق طالق طالق و هم غیر مکره سینه

فانور

فانور
 فاول معلی باسته در اکتفا فی نیکال و بیضا شاکر
 دانه زیمه و داخل اولور اول معلی اولور مضمول بهاسی سینه و مطلق
 اکتفا سینه لالی حوراء اولور مضمول بهاسی زیمه زیمه اولور
 و اکتفا فی الحال بزیمه فی الشکاح فانت قبیل الرابع من
 کتاب الامان
 زیمه هنده مضمول بهاسی اولور بوشن اولسون دیوب
 هنده مضمول بهاسی اولور مضمول بهاسی زیمه زیمه اولور
 جمعی اولور بوشن اولور مضمول بهاسی زیمه زیمه اولور
 ایسه شرط زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه
 الحوراء اولور سحج
 حک طلاق واقع بشه اولسون بحال فموضعی جامع الغصون
 فی اکتفا و اکتفا سینه
 زیمه کفان منکره زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه
 و دیکر مضمول بهاسی اولور مضمول بهاسی زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه
 عدله اکتفا زیمه اولور مضمول بهاسی زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه
 اولور می الحوراء اولور سحج
 لولی ان ضلعت کذا فانت طالق عم طلاق طلاق فانت معلی
 ذکا التعلل و هم فی اکتفا تعلق طلاق قبیل الرابع
 من کتاب الامان
 زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه
 زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه زیمه

20

دخول اولاد بشکره زبیر هند می شیخ ایدوب بعد از اینست
 منزلت زبیر و دخول اولاد بشکره زبیر هند می شیخ ایدوب بعد از اینست
 مجوز غیاثی شیخ ایدوب زبیر و اولاد بشکره زبیر هند می شیخ ایدوب
 فصل اول در دخول من الایمان
 زبیر زبیر و جرمی است ای بیکند که هند اگر بکون شیخ
 تکلیفی ایتر سم بنده اوج طلاق بکس اول و دیگر
 زبیر اول کون هند که بشوق را چه و یک او زبیر شیخ ایدوب
 طلاق ای بیکند ای بیکند کون هند قبول بشود اول
 کون زبیر ای بیکند هند زبیر و اوج طلاق بکس
 اول و زبیر ای بیکند اولاد
 فصل اول در دخول من الایمان
 زبیر زبیر و جرمی است ای بیکند که هند اگر بکون شیخ
 تکلیفی ایتر سم بنده اوج طلاق بکس اول و دیگر
 زبیر اول کون هند که بشوق را چه و یک او زبیر شیخ ایدوب
 طلاق ای بیکند ای بیکند کون هند قبول بشود اول
 کون زبیر ای بیکند هند زبیر و اوج طلاق بکس
 اول و زبیر ای بیکند اولاد

زبیر و اولاد

زبیر و اولاد بشکره زبیر هند می شیخ ایدوب بعد از اینست
 منزلت زبیر و دخول اولاد بشکره زبیر هند می شیخ ایدوب بعد از اینست
 مجوز غیاثی شیخ ایدوب زبیر و اولاد بشکره زبیر هند می شیخ ایدوب
 فصل اول در دخول من الایمان
 زبیر زبیر و جرمی است ای بیکند که هند اگر بکون شیخ
 تکلیفی ایتر سم بنده اوج طلاق بکس اول و دیگر
 زبیر اول کون هند که بشوق را چه و یک او زبیر شیخ ایدوب
 طلاق ای بیکند ای بیکند کون هند قبول بشود اول
 کون زبیر ای بیکند هند زبیر و اوج طلاق بکس
 اول و زبیر ای بیکند اولاد
 فصل اول در دخول من الایمان
 زبیر زبیر و جرمی است ای بیکند که هند اگر بکون شیخ
 تکلیفی ایتر سم بنده اوج طلاق بکس اول و دیگر
 زبیر اول کون هند که بشوق را چه و یک او زبیر شیخ ایدوب
 طلاق ای بیکند ای بیکند کون هند قبول بشود اول
 کون زبیر ای بیکند هند زبیر و اوج طلاق بکس
 اول و زبیر ای بیکند اولاد

2

22

تجمل مصلحت ان لا يسكن بدها الا يخرج بنفسه و ترك اهل
 وقتا عندها ان كان الخائف في عيال غيره كما لو بن الكبيك
 في دار الارب والاروة تشكك في دار زوجها ونحوها الا يشكك في بيت
 وان لم يكن الخائف في عيال غيره لا يبره .
 زينة كزوجه وفضل تزوجهم همند اوج طلاق بوشل اولسون
 و ارب كمن زواج بغيره بعد و يجوز قاتل بغيره
 زينة فوضت اولسه همند مطول بها او تجي زينه واره
اولورمى الحرام اولور **الصحیح**
 وان علق بفسخ نفسه و عيال في المرض و الشطر فقط و رش
 مالمشق الا بجز في طلاق المریض
 شرط اولسون و بیک عور تخم بوشل اولسون و بیک صفت سنه
 مشق رف اولات بده ایا لستند زينه زوجه همی همند که
 سا که جامع اید هم شرط اولسون و بیک صکره در مشق
 مرو را بیدین زينه همند فرجه ذکر فی احوال و احوال و
 بینه احوال ایسه همند احوال اول اید زیندن طلاق جمعی
 بوشل و ارب احوال نما فی اید زینه همند احوال
الحرام اولور **صحیح**
 و لو قال له امرأتی اذی جاعتک فانت طالق ثلثی فما
 انقضی الختین بثلث ساعه لم یجب علیه المهر وان اضرجه ثم اطلق
 و جب علیه المهر ولو كان اطلاق رجعی بغير مهر و رجعا بالبیث
 عندا لی یوسف خلع فله وجود المساس ولو یخرج ثم ارجع
 و رجعا

الحرام

صحبتن طعام اکل ایسه همند زیندن بوشل
اولورمى الحرام اولور **الصحیح**
 و حلف ان یأکل مع فلان طعاما فاکل تمامه صحیح و فلان
 من نعت اخری لا یحیث .
 زینه زوجه همی همند و اگر کسی غیبه حق بتریب اید همی بوشل
 و بیک صکره همند زینه و حرامی کار و بیک شالی شکر
 زینه همند ای ایسه شرط زینره نا و همند زیندن بوشل
اولورمى الحرام اولور **الصحیح**
 اذ اجعل اربا بیده علی ندمتی بتریبها بغير حجابی فله کل
 خلافت الارجح اوج کل کسوة فخریه ما لها الا همید با و لو بیک
 تعلقت به و اذ خلت لیت فیما اجنابیه و فی الاخرة و لو اذ
 قاتت با حرامی کار فیما اجنابیه مشها .
 تجرد اولان زینه به با عورت تر و ج اید همی اول همی بوشل
 اولسون و بیک صکره همند زینه و فتنوی نکاح اید
 زینه و حی الخفی بعد قبول ایسه همند بوشل اولورمى
الحرام اولور **الصحیح**
 حکم ننگ عیان زه اولیان زینه بفراده ساکن بکین کلیم
 بفراده ساکن اولور همی زوجه همند اوج طلاق بوشل اولسون
 و بیک صکره زینه و اگر کسی غیبه حق بتریب اید همی بوشل
 اول متنزله ننگ ایسه همند اوج طلاق بوشل
اولورمى الحرام اولور **الصحیح**

23

زنیه زوجی است ای بر طلاق و ایست او تعلق است ایست که در حدیث
 اگر زنندی تزوج ایو رسم یا خود بر کس نه بندی بکند تزوج با
 بن قول یا فعل مجزا اولو رسم بنان اوج طلاق بوشن اولو رسون
 و دیوب بعده بندی تزوج و ادا ایست بند بوشن اولو رسون
 شریعی مندر **الحوا** بر کس نه فصولا بندی زنیه تزوج
 بر اطر کس نه دفعی فصولا زنیه بکون قبول ایو رب بعده
 عقد زنیوری است مجیزه اولو رسون زنیه مجیزه اولو رب بوشن
 طلاق واقع اولقنه زنیه حانت و کسینی فصولا اولو رسون
 زنیه بندی اولو رسون بد نکاح ایست کدر **بیری**
 قال کل امرأة تزوجها او تزوجها غیر کی لا علی و ایضه اولو رسون
 شایقا لا وجه لحواله مجزیه است ان بزوجه فصولا جلا او رسون مجیزه
 هر مجیزه قبل جلا زنیه اولو رسون جلا او رسون ملک تم مجیزه
 المراه فی حانتها لا یصل فصولا نکاح مجیزه ایست ان العقد
 علی تزوج او حد کذا **• جامع الفصولون فی الایح بوشن**
باب الخلع
 زنیه زوجی است ایو رسون هر کس او زنیه خلع ایست و ایست
 بندی اولو رسون فصولا قبول تمیزن کا فصولا او رسون
 قبول ایست مجزا او رسون فصولا خلع زنیه اولو رسون
الحوا اولو رسون **اولو رسون**
 ولا یصل ایست ایست قبل قبولها **• مشق الایح بوشن**
 کذا فی الدرر

مراجعا بالایح او رسون **•** ایو رسون باب الایح بوشن
 بندک تزوج داخل زنیه بندی تعلق ایست ایست
 ایو رسون بندی بوشن اولو رسون فصولا بندک ایست
 او زنیه تزوج ایو رسون بندی بوشن اولو رسون بندک
 زنیه بندی بوشن ایو رسون فصولا زنیه تزوج ایو رسون
 ایست و عدلی ایست و اجست ایست مجزا اولو رسون
 بوشن اولو رسون **• اولو رسون**
حافظ لا تزوج و کذا تزوجها و طلقها جمعا و ارجع لا یقع
 بزنیه فی الایح فی فصل الحلف علی تزوج
 مجرد و ان زنیه فصولا فصولا ایست ایست ایست
 و زنیه فصولا او رسون فصولا بوشن اولو رسون فصولا
 ایست ایست بندک ایست زنیه اولو رسون ایست ایست
 رضا سید بنوک او رسون فصولا فصولا او رسون فصولا
 قولید قبول ایست فصولا ایست ایست ایست ایست
الحوا اولو رسون
 رجل قال ان تزوجت امرأة فمطلقا وان ارجعت فدا تزوج
 او تزوج فصولا ایست ایست ایست ایست ایست ایست
 جعلوا طریقین ما فخلع الفصولا و الا فصولا ایست ایست
 ایست و کسینی فصولا فصولا ایست ایست ایست ایست
 فانیحیزه و ایست ایست ایست ایست ایست ایست ایست
 بالقول ایست **• جمعا او رسون ایست ایست ایست ایست**

الطعام

بند ندر دیود عسوت ایتمیک یی دیود عسوی و مدعاسه آتک
 اکامت بیند المیس دلامر قومک کجی زیوان تابت اولوب
 زیوه وارث اولور می الحوا **اولور** **سمن**
 انا دا اولور **سمن**
 تزوج امت من عسیده می بوت بولا قاره الموی ایتمیک
 و عشق و تصویر اید اولور **خریت تیرت نسب**
 زیوه اید می بند اکرست قطنطیق اولوب بعد از زنی
 اید سمن زنیب بند ان اولج طلاق بوشل لسون اید کولج
 زنیب سمن قطنطیق اولوب بعد از زنیب سمن قدرا خیمه سمن
 تزوج ایتمیکون مسکر از زنیب وقت تزوجون ایتمی ایتمیک
 بز اولور غرسه اولور اولور **سمن**
اولور می الحوا **اولور** **سمن**
 بومسور تده زنیب مهر بی کما زیودن الف کادار اولور
الحوا **اولور** **سمن**
 بومسور تده اولور قومک کالی اولور سمن نفقه سمن زیوا اولور
اولور **سمن**
 لازمه اولور می الحوا **اولور** **سمن**
 وقت کالی تزوجت غلامه قطنطیق تزوجها فوریت اولور
 سمن شهر سمن بیوم تزوجها قوما بند و علیه الموی کما نسب
 قطنطیق کما سمن نه لاجابت بالور است شهر سمن و قطنطیق
 نقد جارت به لاقطنطیق سمن وقت غلامه قطنطیق کما سمن
 الکحاح و تصویر تابت بان تزوجها و بهر کما حکما لغرض اولور

25

منه جعله **باب الطعام**
 زید قطع کما تزوج ایتمیک اولور سمن بند حره و بان اولور
 و عقیق اون کولور ایتمیک اولور سمن بند حره کما لکین اولور
 زیوه بند ان کولور اولور بودجه اولور کما سمن عقیق
 اولور سمن کولور سمن سمن اولور سمن کما سمن عقیق
 زنیب بود قطنطیق سمن سمن سمن سمن سمن سمن
 حوا قطنطیق اولور سمن سمن سمن سمن سمن سمن
 کما سمن اولور سمن سمن سمن سمن سمن سمن
 زیوان **اولور** **سمن**
اولور می الحوا **اولور** **سمن**
 بومسور تده بعد التقریق قاضی و لایق بولک سمن زیوان
 ایتم سمن سمن ایتم سمن اولور کما سمن زیوان سمن
 سمن سمن سمن اولور می الحوا **اولور** **سمن**
اولور می الحوا **اولور** **سمن**
 قان الشقا بابت سمن سمن سمن سمن سمن سمن
 و کما سمن اولور سمن سمن سمن سمن سمن سمن
 قان ان الشقا سمن سمن سمن سمن سمن سمن
زنیب می سمن **باب الطعام**
 زنیب سمن سمن سمن سمن سمن سمن سمن سمن

تبت صغيره ك ان يكون عمل وشكك قرى زيبه لا يكون حقا
 وازيد الحواص يوقه
 وادعى نيك الموت الذي في الحضا تة لا تهم في حواص الحضا
 زيبه صغيره لا يكون عميا او على قروا او لا يكون خالي يكون غيري
 كسبه سمي اوله حواص حضا نه عموك اولور
الحواص اولور
 ابن عموخال فابن العم اوله باله كركه في اوله لعلات من تبت صغيره
باب التفقه
 زيبه زوجه سمي اشدي فانظر بران غوب خودا كيه تكلمت من تبت
 واروب زيبك عموه تشنه شو قرا لخر حقا واداروب مبلغ
 فبور دن تفقه تقدر بران زيبك اوله ايدوب لكن علم فالحواص
 عموه في مشك اوله س قاضي زيبك قول لخر يوستغ زبوران
 هندا يكون نفقه تقدر بران كركه دار اولور الحواص اولور
 وادكان لعلاب مال موبوع ووضا ربه او دين وعلما القاضي
 اي بال اوله مشرف بهما الي بالاله الشكاح من هواي الال في
 يده يقوض القاضي تبت نفقه زوجه واوله الصغيره اوله اوله
 من حواص حواص واما قيد بالاعتزاز بها لانها كركه صها لخر
 القاضي واد تبت هبة الراهه فيه ابن ملك في التفقه
 زيبه تفكيك الحواص زاده اولان او على عموه سران غيري
 اوله مشك زيبه كاشي و واروب عموك اوز زيبه شو قرا لخر
 تقدر بران تبت كمن زيبه استندار ايتيميه يقدر زيبه عمو

ديونغي نسب ايتيميه هندا زيبه يوحسيه مطالب ايدوب تبت
 لعلان موجوده اوله لعلان تفكيك اوله تقدره زيبه لعلان
 ايدوب نصف ينگر زيبه ايتيميه زيبه صدقه فانه
 اولور الحواص اولور
 اوله نسب ولد با و با تبت زوجه و جب عليه لعلان ال
 حواص حواص بلا عن ويك زيبه حواص حواص في اللعلان
باب الحضا
 زيبه صغيره انا سكب انا سمي هندا لعلان سكب اوله زيبه
 يكون زيبه ياي يكي يكييل يديوب استغنا حاصل ايتيميه
 صغيره الرب حضا في لا يكون عمي و صغيري هندا لعلان
 استغنا كره صغيره لام قرنا زيبه يتيه صغيره بن الورد
 عموه مشك قار اولور الحواص اوله اولور
 اوله استغنا عن الحضا تة في اوله باله حضا اقر يتيه حواص
 حضا تة الاضيار
 هندا صغيره ك حواص حضا تة سمي لا يكون عمي زيبه لام اولور
 عموه يتيه يتيه كركه الحواص زيبه كركه
 اوله كركه يتيه حواص تة ترفع الال لعلان لام حضا تة يتيه
 قبل العتق ام ولام يكون حواص حواص تة واروب الحواص
 يودر حواص
 وادعى لام تروام اولور تبت اي حواص الحضا نه يتيه حواص
 ايتيميه ملك في الحضا تة

۲۷

اول مصلا لا يلزمه تنفقه ان دم في الاصلح • مطلق في التنفقه
 تيز زوجه سي هندی بلا تنفقه را غروب آفتاب يا در تکلم هيند
 قاضی را دروب زيرا او زير تيز زوجه و ف بوي شود و را بيقضه
 تقيده پرا تيز دروب برکت کندي باليه کين کندي حن کره را بيوکه
 هيند ايد خلع اولسه هيند مدت قه بوره ده کندي بالدين تيز
 ايتکي ايتکي نيودن الخ و در دا دلورسي **الحوا** اوله
 آذاجميع على الزوج التنفقه بقضا القاضى ثم خالصها اشتقوا على
 الزوج بالاجماع • **جميع القضاى في فصل الخراج**
 تيز هيند فتيك لا يوبون على مرد موسرا ايد لا يوبون على ران هيند
 و زير شيون غيرى کندي سى او ما سه زيوک نفقه سى بالکر غرضه
 لا زنده اولورسي **الحوا** اولور **تمحص**
 آذاکان زعم و عتبه زعمان تا تنفقه على العلم لموسرا غير لا سا بهما
 على الحريه تا علم هو الاولارت يكون التنفقه عليه • **احتاج الصغار**
 في سائر التنفقه من الشكاح
 هيند تنفقه فقيره تاك لا يوبون على زير موسرا ايد لا يوبون على ران
 موسراون غيرى کندي سى اوله سه هيند کنفقه سى غلور
 لا زنده اولويوب ياکون زير موسرا اولورسي **الحوا** اولور **تمحص**
 له عود حال التنفقه على علم • **احتيا رهن التنفقه**
 طلبه علم شرعيه که وصلی و ارباب هاست خدا و زنده اولوب
 تحصیل علم تا فقه به استقال هيند کنبدن عاجزان و
 زير کنفقه تيزک سى غلور موسرا زير تيزه لا زنده کنفقه **الحوا** اولور

الو

فوت اولسه زير مجرا تنفقه هيند و ارا در يوب مدت زير يوبه
 نفقه سى نامنه زيوک دن شت باليه تا دار اولورسي
الحوا اوله از اوله
 قضي تنفقه غير از و حه يعنى الاصول والفروع والقرايب
 و مضمت مدة لم فصل اليها ثم بما سقطت ان اذا استدانوا
 باذن القاضى • **در قبيل تنفقه بالعتاق**
 فقيره محتاج اذ ان زيوک او على غلور موسراون تيز کندي
 اولويوب لكن غلور زيرى بلا تنفقه را غروب مدت غلور يوب
 آخره تا بکر تکلم زيوک قاضى به و اربوب غلور او زير تيزه حاله بيوکه
 يوبى شود تا بچه تنفقه ايشه اربوب و استندان به اذن الارب
 مدت استندان ايد بجهت غلور کله که زير تنفقه عقد جرسه ايد
 غلور دن الخ تا دار اولورسي **الحوا** اولور **تمحص**
 احتيا بالتنفقه من حال الشايب يستر لان يكون منه سفره
مسيره في التنفقه
 زيوک تولى غلور صغير کنفقه سى غلورک با سى با بکر زير تيزه
 لا زير اولويوب زير او زير تيزه لا زنده اولورسي **الحوا** اولور **تمحص**
 ولا يجيب على العبد تنفقه والده الصغير ولا على الولد تنفقه والده المملوك
 بنا شرح قصور في التنفقه
 زير مصلا او زير تيزه سى هيند کن جاريه سى زير تنفقه سى ايد
 اولورسي **الحوا** اوله از اوله
 و يقوض على تنفقه خادم و اصد لها الموسرا و عتقا ايد يوسقف
 خا و دن

فكثير العلم اذا كانا جوت عن الكسب لا يمتدون اليه ليقل
 تفقدهم من انهم اذا كانت غلبت بالعلم الشرعيه يا ياكل
 المركبه و يذبحها في الغرضه و بهم شهد و الا لا يتكلم في كل من
 يصفى الكمال يرغب الاجانب في الاذنى في عديته الاباء
 يرازيه في التفقده
 كما ركسبه كاد اولوب طليط علومون اوليك زير يغير كسبه
 باسي عروا ووزيشه لارزا لورمي الحراء اولار سمس
 وبتصفيه كسبه قاراد علي زير مودون غير كسبه سي
 اول مغلدي زير هند كسبه علمي اندون انقا قيراهي كير كسبه
 اوليب يوي باله تفقه بانا مشه تفقه كسبه زير يور يور
 جيره قاراد لورمي الحراء اولار سمس
 قان كان لود جيره اولو وصفه كير الا يري ان يخل اذيب زير
 ويجعلها كاصحت علمي لود ويجير على ان يخل شيئا علمي حه بند
 نرا السقه كرا في التفقده
 شه زير عطش زير ان اولان ولور ضيفتي احد انقصه البصه
 ارضا عدون اشناغ اليرت ولور قوم نير كسبه في اخا نيا كسبه
 ولور قومي اوجيشيل ارضا عهير لورمي الحراء اولو سمس
 اذ اابت الام ان ترضع وهي مكنوه او ميانه انها يجير اذ اير
 الولد من لبن غير غا من يرضاه ابو سمس • نيقه الفاي وكي
 من سبل الحقاينه
 زير و عروا جيره على الا شتر ك الكوا كير زيرا جوه يدي كير

عرو زير و كاضى اولر شتر جيره ما تفقه كسبه مالان كسبه شور
 ايجر مشرك اليك عرو و صودقنا مشه زير ان كسبه الفه كاد كسبه
 العبد اذا كان بين رحلهن نغيب اعدهما فانضق الافر زير اول
 القاضى و غير اذن صا حيه فهو مشوه خلاصه في تفقده اذى
 الا حرام ١٣
 نيرك زير و سمي يسهن نيرك من لاندون نيرك و مشه زير جيره و
 ايوب سبه تفقه كسبه من لاندون مشه زير كسبه كسبه زير او
 دياره كسبه كسبه من لاندون مشه زير كسبه كسبه زير او
 كسبه من لاندون مشه زير كسبه كسبه زير او
 ايجون تفقه زير ايرتيرك جاك لار لورمي و نيرك كسبه
 سبه من زير و ايجون زير و ان تفقه ما مشه التفقه قاراد لورمي
 الحراء اول
 انا اذا كان كسبه عال حاضر في منزله من قبل التفقه كسبه لورمي
 والرا زير و الطاهر والشاب التي يكون من قبل التفقه والحق
 علم انها كسبه فان القاضى يرا بان تفقه ما تفقه ما تفقه
 من ذلك من غير عرف ولا تفقيه عو ما يحلفها القاضى باليد
 ما ستوقفت التفقه لم يكن بيك التفقه من
 و غيره و يفته منها كسبه من تفقه التفقيه في القسم الالاح
 زير و جيره يسهن كاد اولو وصفه يري با التفقه بر غريب
 زير و كسبه و فر خلق ايجون زير سبه نيرك باسي عرو و
 زير و كسبه

29

انادا اولورمی الحرام اولور سمح
 کتبا تیران نوری کمال ملک ال ملک غزنی العشق
 زید قرول عورک نصیفی عساقی سیکون مسکون نصف آقونزه
 اعساقی ده استسما اوت برینجا اقبیا التیمیوب کورده است کای
 و بعد کاد اولورمی الحرام اولور سمح
 آد اول عشق نصف عبیده فیه بین خیا رکن ان شاد اعشقی الچه
 دان شاکر استسما العبد و عند هما عشق کور کورین آتسما
 • عشاقی قن شیخ منقلده عز السمس
 آتو جا بریسی هندسی اجهیزه زغور کس اوزرینده اعساقی ایون
 هند رفی قبول انجمنک آد اولسه مبلغه فغوره هند اوزرینده رفی
 شیخ اولورمی الحرام اولور سمح
 اعشق عبیده علی مال اوی بان کال نت جو علی درهم و باغ
 درهم فقبال عبیده شقی دالال لیدی شرط دیون شیخ عید کورن و بیای علی
 صرحی کفیل بو و اولم کور کیمچی کمال کفایه در رفی اول ایست
 علی جصل غنفا
 آتو جا بریسی هند اکر کایله جهیزه زغور کس اولور سک اول
 دی کون مسکون زید قبل اولور هندسی استر قای شیخ انجمنک
 هند و جهیزه اوزر اوجیه زغور کس اولور سک اولور اول کمال
 بین آد اولر شاد اولورم دیون بریسی هند کای اولورمی
 الحرام اولور سمح
 دوی عقیقه ای عشقه با دانی بان کال موله اوزر اولریت ال آد اولر هم

زید جمیع انکس اوزره هندسی وصفی رنای عشقه جهیزه اولورمی
 الحرام اولور سمح
 زید بر لایب علی نطقه اولور اوزر انکس اولور و کلا اولر علی
 نطقه اولور شیخ بها علی لایب • کتبه قن نطقه اولور سمح
 زید ک جا بریسی هندسی هندک قرنا شیخ عور اولور کور جهیزه علی
 لاکس ترک اشترا و قنصل تجار اولور کت حصصه سی اوزر اولر
 حصصه سده هندسی استسما التیمیوب حصصه سی جهیزه کای
 اولورمی الحرام اولور سمح
 دمن ملک قریب مع آقو عشق حظه من بر دمن علم انکس تجار
 اولور و هونل بر الی ایزعنه و اشتر کور ان شیخ اویب سمح شیخ لایب
 زید قرول عور کور کیمچی سیکون مسکون زید عور اولور
 زید اولور اولور با خود اولور اولور کمال اولور بریسی هند
 انجمنک اولورمی الحرام اولور سمح
 زید کتبه لایب اولور سمح عبیده شیخ کتبه ان عشقه اولور
 من غیره علی نطقه کز ان کای غایب • هندیه قن انکس لایب عشاق
 زید قرول عور کور کیمچی سمن دینیه مجر دیون کیمچی اولور اولور
 الحرام اولور سمح
 دوی عشق بو سلطان ال عیالک وان نوری اولور بیای دین و خاقی اولر
 شالو • من عشق قن العشق
 هند جا بریسی زید سمن تم حکم دکلمن دیوب عشقی زید لایب
 اولور

قامت حرمها باذن امانی عبداً و در آن ایستادند اما در آن ایستادند
 الوداد و در عاقبت نهادند و شرف علیاً و در آن ایستادند و در آن ایستادند
 شریفه • منجی فی باب العشق علی جمیع
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 اولور حرمی الحرام • اولور حرمی
 اول خبر کثیر است و در آن ایستادند • سندی فی باب العشق
 فی الطلاق و الشقاق من کتاب الایمان
 از آنجا که سندی است فی طلاق و در آن ایستادند
 اولور حرمی الحرام • اولور حرمی
 اذ قال لا یشکک الله فی ما یقول و لا یحیط به الا الذی
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 اولور حرمی الحرام • اولور حرمی
 قلمو قال ان مکنت مملوکاً فهو منک لثقیف و لثقیف منک لثقیف
 مملوک کامل • من ایمان الوجیز
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 سلوک الی الله من غیر شریک و لا یحب الی الله من غیر شریک
 ایستادند که در آن ایستادند • سندی فی باب العشق
 اولور حرمی الحرام • اولور حرمی
 حکم عید فی بیعت قبول عشقت هذا العید کا در آن ایستادند

لا تکره علی العبد رقة فایستقام ان شکره فایستقام ان شکره
 من کتاب العتق و
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 هندی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 تصدیق ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 اولور حرمی الحرام • اولور حرمی
 جعل عشق عبده فی ریح و در آن ایستادند • سندی فی باب العشق
 دون العشق ان العبد من یفقه و یفقه و یفقه و یفقه
 سئل العشق ان یفقه من یفقه و یفقه و یفقه و یفقه
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 و لکن قول ای ام ولد و در آن ایستادند • اولور حرمی
 هندی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 و در آن ایستادند • سندی فی باب العشق
 عشق من جمیع اهل سوا کان مملوکاً و لم یکن • سندی فی باب العشق
 باب العتق •
 زنی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 هندی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 هندی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند
 هندی که قول است ایبرهیم اول قول از او است و در آن ایستادند

30

۲۱

از او را می بخورند و همگی در آنجا می آید و علی بن ابی طالب
 و عقیق در آنجا است که در آنجا است که در آنجا است
 زین بر قتل حاکم را در راه دارش معذرتی از او نشود که کسی را این
 بیت المال قرض میگردانند که هر چه از او در دست زین بود
 مکتوبه ای که فلان ما بخندیم و عقیق قاضی استیم زینک و در آنجا
 حصار و راهی که بود و عقیق و قاضی استیم زینک و در آنجا
 قولم و در لب مکتوبه ای که اول ما بخندیم که در آنجا استیم
 ایستیم زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 و تو عات جلیل قاضی استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 از آن استیم زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 ایستیم زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 احدیها استیم زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک

افراد ال

زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 اب الاستیوار
 زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 ایستیم زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 ثابت اولوب استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 ولو قال مندر ما علی بن ابی طالب و در آنجا استیم زینک
 اشهر الایستیم زینک و در آنجا استیم زینک
 کتب الاولاد
 جمیع النسب الایستیم زینک و در آنجا استیم زینک
 ایستیم زینک و در آنجا استیم زینک و در آنجا استیم زینک
 عمرو بن عبدالمطلب اولوب استیم زینک و در آنجا استیم زینک

شرا لازم اولور الحوا - قور شمشير قوسه عر بيه **تمصل**
 وكوره ان يمشي ذرا الس مس ادا اقبينه وبيع خشك الفنيه وكو
 حارب الدرامهم في شيوا از الطرب وان كان جبارا من الفنيه
 انما بيه في الكسح
 قال ابويوسف كل ما لا يروج بين الناس ينبغي ان يقطع ويحرق
 اذا التقى به ويحرقه وان كان قد سمي بسبيل في السنة
 نبي عرك ان يمشي على ابيه سنة نبيه تغزير لازم اولور س
الحوا - اولور اولور
 بومعونه عر و ان يمشي نبيه وقع ابويوسف ان يملك قيمته نبي وان
 الف حار اولور حوا **الحوا - اولور اولور**
 بومعونه عر اول ان يمشي في كل المشرق انما عظم
 حضره تكريه قسنة و حلال اولوب وانما ان يريوسف قسنة بوم
 الراج احراج المشرق لازم اولور حوا **الحوا - اولور اولور**
 ولا حذر على بهيمة الا انه يوزن قالوا ان كانت الدرية مما انما يملك
 لحمها تشريح و حرق وان كانت ما تملك لحمها تشريح وتؤكل على تشريح
 وقالوا تحرق هذه ايضا وهذا اذا كانت اليهودية معفا على ان كانت
 لغيرة معفى على ان كان لها صبا ان يرضعها اليه بالحيوية
 في باب الملوك من كتاب الحدود
 تزيه وام ولد يمشي بربون و على ابيه سنة تغزير لازم اولور
 اولوب اجبت بومعونه حوا المشرق لازم

الحوا - اولور تمصل

يتم

قية بالاجنية ليعب ان زوجته و جارية بال اول ان عدم قوتها
 الحدك قال في التبيين اذا فصل في عبده او امته او مستوحش
 لا يجيب الحد بالاجماع وانما يجوز بالكتاب المخطوذة في الحوا
 القدر سمي و حكا في هذا التفسير الحد و فيه من اعلى موضع
 وجبت في انهن فقطه و فيه ذلك • يجوز ان يبي في الوطى
 تزيه يهودي قصدا لكونه مسكك او زينة غر او كسنة زينة
 لازم اولور حوا **الحوا - اولور تمصل**
 من اذى غيره و يقبل او فعل يوزن • اسباب هذا التفسير
كتاب السنن و قطع الطريق والحوا
 تزيه بر مسجد يملك برهما اده يله بر كاليه سني مؤتمنه
 تزيه يقطع يد لازم اولور حوا **الحوا - اولور حوا**
 قال يقطع في ارباب المسجد لعدم احواله فلهما ركاب البار
 بله اول لا يجوز يارب الدار باقيمها ولا يجوز يارب المسجد فانه
 حتى لا يجيب بالقطع من وقتنا عم • هذا من كتاب السنن
 استحباب ان يرقح كسب الكسوة ان يرك منزله في مصوب بالي
 نمب و قارنت ابويوسف القلبي في تزيه رك بيتا تونه
 اول ان يمشي بربون حوا ك حمله من اصحاب ابويوسف
 نصا ب مسوقه يبالغ اولوب لكن قسنة يقطع المثل ولا يملك
 فله يرك القلبي و هو لا يمشي اليه يمشي يمشي يمشي
 و رعل يمشي الكسنة قطع المشرق لازم اولور حوا
الحوا - اولور تمصل

الحوا - اولور تمصل

76

الكفر وادارة خلافة لا تشا تقع في حق من هو في يهودا او مكسب في
 على حال ولم يجز على احوال **•** **در راق الكفر**
 زينة عيما باليسى كليون وكفره اولان زمامي في زينة
 عمود ذي بلص كليون او زينة فيها بطون نصب و
 عتة تحسول في تفصيل وجمعها **بسطا** **بسطا** **بسطا**
اولا **بسطا**
 ديجيند كسب فعال بالان لانه على امور المسلمين من العمارات
 والكعبة **•** **شجع** **اكتسابه** **لبس** **ازاده**
في **الزينة** **وما** **يشتمل** **عنه** **الاجان** **والشجاع**
 حذر وملكه عثمان بن دا ضانه اكر اذن بطلان فقد كسب فيه
 بنت صدوق وسبب في حقون وفضل صحاب ايلو و
 اشتهر كقوى موجب اذ افضح علم اعتقاد في ايو معتقد اذ
 شسوا لذي اذ في ذكر اذ ان اعتقاد اذ باطل ايو معتقد اذ
 اولوب واصل سلامه من في حركه ككعبا لذي ايو معتقد اذ
 اوكس اوزيره اذ افضح وجمع وجمع **فصل** **نفوس** **وغيره** **الاول**
س **لم** **من** **عادات** **شهر** **لك** **اولوب** **كن** **عنا** **لذنه** **قوي** **قوي** **قوي**
 عجم كسب صاحب منه ايلو ب دارا قذ اذ اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ
 راطي دار اسلام اولوب اول موضع اذ اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ
 اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ
 اولوب من و شهر اذ ارك اوزر لذي ايو معتقد اذ اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ

النفوس

تلك الموراد عتة كان آتيا لا يوشه له **•** **من** **السيرة** **الكبرى**
في **الملك** **باب** **الموراد**
في **احوال** **الاهل** **الذمة** **والجزية**
 زينة ذي سكران كيون اسلام وكلوب عبده مسكوكه اذ اكل اذ
 زينة و تدا ولسته مشرب حبس ايلو اسلامه ككعبا لذي ايو معتقد اذ
اولوب **من** **الحجرات** **اولوب** **من** **سعد**
 بوضع زينة مشرب حبس لذي زينة اسلامه ككعبا لذي ايو معتقد اذ
 اسلامي قبول اذ حاسب قس او لذي ايو معتقد اذ اذ اذ
شجع **اسلام** **السكران** **وان** **شجع** **كعبا** **لذي** **ايو** **معتقد** **اذ**
في **الزينة** **من** **كاتب** **السيرة**
 بعبده و مسكوكه من ككعبا لذي ايو معتقد اذ اولان مسكوكه من اذ
 ذيلو ب شجع و ذيلو من ككعبا لذي ايو معتقد اذ اذ اذ
شجع **و** **شتر** **اذ** **من** **قادر** **اولوب** **من** **الحجرات** **اولوب** **من** **سعد**
 و في اذ ككعبا لذي ايو معتقد اذ اذ اذ في المص ذكر في اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ
 لا يشفي ان يباع منه وان اشتهر ككعبا لذي ايو معتقد اذ اذ اذ
من **سيرة** **الحجرات** **الاولوب** **من** **شجع** **قوي** **قوي** **قوي**
سقط **ع** **اليد** **والرجل** **اولان** **زينة** **ميسر** **من** **جزية** **النور** **من**
ولا **توضع** **عنه** **سقط** **ع** **اليد** **والرجل** **قوت** **ككعبا** **لذي** **ايو** **معتقد** **اذ**
زينة **ذي** **يهدى** **و** **يشدق** **فصل** **في** **ايشدق** **الليسة** **زينة**
نور **من** **الطور** **من** **الحجرات** **اولوب** **من** **سعد**

فان يقتل صداقاً او يتوب اليه صداقاً او يهدى له صداقاً او يهدى له صداقاً
 ان ياتى بها • بل ان ياتى بها بغير صداق الكفر
 زينة مسلم على ما دون عروسة من عقرها او لم يسكنها او لم يسكنها
 دنيسة زينة وتجديداً لها ولا يخرج لازم الولوي الحرام **اولوهم**
 من حال الزكوات فلا تنبى لهم او من يكره • عار من حال الزكوات
 والاشقيين
 زينة مسلم سمواً اخصوا • المد كراهي اولوب قرآن عظيم
 عظيم الشان ندين اولويشني افكار اليست زينة تجديداً لها ولا يخرج
 الولوي الحرام **اولوهم**
 الكفر في آيات السبع
 زينة مسلم برئاج كسند زينة من كسند كسند زينة
 تجديداً لها ولا يخرج لازم الولوي الحرام **اولوهم**
 ولو كان من خدام بل هو من يكره من خدام كسند زينة
 القائل الكفر
 زينة زوجه مني او من مسلمي او من مسلمي او من مسلمي او من مسلمي
 معجب اولان بعض فعله مني او من مسلمي او من مسلمي او من مسلمي
 تجديداً لها ولا يخرج لازم الولوي الحرام **اولوهم**
 اتي مع الجوه من يوم النور في حال مسلم خرب سيرته زينة
 بل ان ياتى من تحت الاطلاق في السبع
 زينة عمر و مسلمي برهانه فرديشتم اوليكه و عمر و مسلمي برهانه

سنة

لست سمواً بها من جود سكوت ايتكله عمر و كان اولوي الحرام
 الحرام **اولوهم**
 قال عمر و الشيخ او قال اي ترسا فان قال الخ طيب ترني او
 كسند الخ طيب را كيقول الخ طيب • من خدامت الشان
 في الخ مسن
 زينة عمر و مسكون كافر زينة • ديكه عمر و كان لازم اليست عمر و
 تجديداً لها ولا يخرج لازم الولوي الحرام **اولوهم**
 ولو قال لها انما فرق انت فقالت انما فرقنا صارت مرتدة •
 من سنو القينية
 فيما يتعلق بببيت المال والبيمار
 لست صد اسلامي لان برقعوه ما ذون بلانت اولان زينة
 بيت المال من ثيابك و برات و دنان سنو شوقة تجدي
 وظيفه صد مسكون او من خدام الحرام **اولوهم**
 بوقسه زينة زينة كسند تا مندك فرق كون مقدم برسته لك
 وظيفه سنو تا ما خذ و كسند تا ك ايتكون صك و فقها دان
 حجرا و ثوب كسند و كسند و كسند زينة او زينة برات
 رافع اولين كسند تمام اولوب بعد و كسند و كسند
 رافع دان افوه ثيابك او من خدام كسند تا مندك فرق كون
 مقدم حجرا و كسند فرق كون اصابت ايون مقدار زينة
 ضمان لازم الولوي الحرام **اولوهم**
 اهل اعطوا في زماننا القسني ثم قيل زينة القاسمي

٦٩

قاهره در دال و اولت ارسه التوشين در علم السليبي
 سيد السلاطين ايضا اولت الي يوم الدين حذر طرف
 عاليه نون مصر در واقع حاصله كى بيت المال كمينه
 عايدا اولوب محموله واقع اولان قران حلاوت تغييره اولت
 شوقه تقي بول شلكر يله توجهيه مامور اولوب و حاله محموله
 اولان قران و اخره كيم محموله است واقعا اولدين محموله يا رساه
 عاليتنا و حضرة كرى اولت قد بهيل نده اولان حصا على عيشه
 اولتني سوغ اوزره او عايب كرى اقمي صا در اولت كيم كين با الين
 اولوب شغيب دان اولگه بعض كس نه لرضاف عرفه عايب كى
 كنده اوله حلاوت تغييره اولت بول شلكر نون نقصان حطايه
 توجهيه تيره رسه لر حاله دال اولت اول كس نه اوله اول كرك
 حلاوت تغييره اولت بول شلكر نون كميل نيك اوله نون دان
 اولوب حلاوت تغييره اولت بول شلكر نون اوله توجهيه اولت
 ديگوى مشرع اولوبى الحور اولوبى **تمس**
كتاب القسط والعقده والابن
 بركده ده ضا بجا و ابين اولان نون بهيل اقمي حضا بولوب
 اشها و دونه نون بهيل كونه كونه و بهيل بولوب كونه
 صكره اولت حاضري اوله اوله بول كس نه بولوب شوقه كانه
 آي حجل نيك لانه لوطا التما العايب اولوب
 بوقصورتا نون اوله بول حاضري كانه حاضري اولوب و بهيل حاضري

مهم كاره

دمن نى معنا بى عطش نى انظر سنة و اختلفوا فيها اخذ اولها
 نون مات او غزال قنيل فيها قيل يجب رواه نون و قيل لا يجب
 عليه هما الا عند محرم كذا نى تبين الكفر واليه و حاضريه نون رواه
منح نى فصل بيزيه
 نون ك برات اوله مشرف اولدين مانه زده حصا داراك
 انكون خوت اولوب اوله نون نون نون نون نون نون نون
 حصا داراك ايوب محمول حاصل و لغز نون نون نون
 اوله محموله بعض انك استه كل نون نون نون نون نون نون
 اوله محموله كندى نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 و نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون
ورثه شين من وقف عطش المنى
 رجاله اولت اولوب طوا نون نون نون نون نون نون نون نون
 رئيسى اولان نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 و نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 و نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 السلاطين مالمه نون نون نون نون نون نون نون نون نون
 بالجهل نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون
اولوبى الحور اولوب
 من اخذ مال من الناس بجاه اوله نون نون نون نون نون نون
 المناصب بجهل السلاطين ان نون نون نون نون نون نون نون
 بيت المال من نون نون نون نون نون نون نون نون نون نون

کار و بیع با بیع فساد دارد • در صورتی که مقصود
کتاب شرکت
 ذریعہ شرکت عنان ایلم شرکی اولوب عمل با کیم مضمون
 او زنده عاشر تصدیق تہ ما دون اولیان عرو زریک دانستہ
 عنان عقد شرکت ایروب بندہ اولان مال شرکتی کیم
 سہم ہما تھو کیم مال شرکی عمل ای کیم بندہ مضمون
 زریعہ مال شرکتی حصصی عروہ قضیہ کار اولوب
المواد اولوب
 دی الاصل واحد شرکی عنان الذیع عنان ربہ الاشرک
 مع قضیہ • بزادہ فی الثانی من الشریک
 زریعہ شرکت عنان ایلم شرکی عرو مال شرکت ایلمجا
 زریک اولیل مدت سفر عیب آتو اولوبتہ عرو مال شرکی
 نقد کسبہ و کرسہ قدر عروہ قضیہ کار اولوب
المواد اولوب
 زریعہ عروہ عقد شرکت مفاد عنان ایروب کمن رأس الکر
 سہا و عا اولاسہ عقد زریعہ مضمون و بیع اولوب
المواد اولوب
 در شرکی عنان ایلم فر مال قانہ سا فر صدمہ مال
 وقد ان شرکی با سفر نذران بیع من عرو مال علی نفسہ
 فی کمرہ و نقدتہ و عا اولاسہ من رأس مال • ہندیہ
قبیلہ الثالث من الشریک

ظہور ایما عکس رأی قاضی ایلمش شدہ بزریعہ بیع سہم
 حفظہ المیسہ ما اول عکس صا صبی ہنر ککر کہ شنی ایلم
 عیبی کمرہ نقد کار اولوب **المواد اولوب**
 ذات ایلمی لعبد مطالب و طال ذک با عدالت مضمون
 شدہ فی القضاوی القاضیہ با عدالت مضمون
 العنن ایلم صا حب اذ وصف حلیتہ و علامتہ ایلم
 ایلم عا • **کتاب المقصود**
 زریعہ مقصد و مقصدان با شدہ اولوبہ موت حکم الوب
 الخلق ایلمین قرینا شنی عروہ ایلمست عروہ زریک عروہ
 کار اولوب **المواد اولوب**
 بزریعہ زریک موتہ حکم و لغوی فوت اولوب
 بزریک انامی اسد ایلم بزریک لام قرینا شنی
 زریعہ زریک ایلم قاضیہ ایلمست عروہ زریک
المواد اولوب
 قان مقصدت نکم لہتہ و زریعہ مکن حیا من و زریعہ
 من مات تسبل مضمون لہتہ • عادیہ تسبل ان من
 زریعہ مقصد و کمالی حفظ قریم حسب اولان عروہ
 مال ذریعہ صا و عا مضمون اولان کسب ایلم مال
 مشا یلم بیع ایلم قاضیہ ایلمست عروہ **المواد اولوب**
 و زریعہ القاضیہ من ایلمست عروہ فی ان من
 عا

و اما المصنف فهدى ان يشرك الربحان فيسما اربان بالها
 وتصرفهما ودينهما **هذا في كتاب الشركة**
 زيو و عود عقد شركت عن ان يشركون حصة زيو و عود
 مجنون اولوب بعده عود مال شركتي اعمال ايوب
 فانه حاصله اولسه عود مال شركت زيو حصة شي
 بكرة و يركن بقرقا عنت امينوب اول فانه ان في حصة
 المصنف اربان لوروي الحوا **اولا زيو**
 الشركة تنفصع بالها قالكوت فيكون ان مل حصة و
 مال المجنون فيصنع من المال و ما يرجح حصة
 يصعد حصة برب حبة و بالانصاف **من باب**
 تصفية من ضمان الشركة
 زيو ملك عود سته كرم غرس ابرو و لوقده زيو ملك
 اولان او غل عود زيو و معنت اليه عود اول كرمه زيو
 مشا كرمه اربان لوروي الحوا **اولا زيو**
 ارب و اربن يكتسب في صنفه و اصدقه و لم يكن لها شئ فان كتب
 للاب اذا كان اربن في عيال للاب كود مصينا لاروي انه
 لوروي شئ يكون للاب **فقد في الشركة**
 زيو و عود شركت عن ان ايد شركتيكون زيو مال شركت
 شئ كرمه كرمه ابرو له كرمه شئ شئ لوي و لا شئ كرمه
 و شئ لوي ايد كرمه و قبض شئ ايد كرمه زيو و لا كرمه
 عود و مبلغ زيو ملك حصة شي زيو كرمه و شئ كرمه

ايوب

زيو حصة سته عود كرمه قبض شي زيو و ايد كرمه
 حصة شي كرمه مال اربان لوروي الحوا **اولا زيو**
 زيو حصة سته زيو حصة سته عود كرمه قبض شي زيو و ايد كرمه
 مبلغ زيو اربان حصة شي كرمه و شئ كرمه طلب ايد كرمه
 و ايد كرمه مبلغ زيو ملك حصة شي عود و ايد كرمه
 اربان لوروي الحوا **اولا زيو**
 كرمه حصة سته كرمه كرمه مال اربان لوروي الحوا
 ان شئ من العود ايد و ان في ان الشركة بلان حصة شي
 من حصة الا اربان كرمه و ايد كرمه ان لا يربح حصة شي
 ايضا و لا يملك ايد حصة شي حصة شي كرمه اربان لوروي الحوا
كتاب الوقف
 زيو و اوقف و تصفية معمول بها سته و وقفك غلوسى اول
 و اولاد اولاد و بعد الا تقاضى فلان جامعاه امام حبيب
 و مؤذنى اربان و شئ و حبة النوب فقرا يه صرف الود و مؤذنى
 و تعيين ايوب لكن زيو لره نه و حبة صرف الود و مؤذنى
 اربان لوروي الحوا **اولا زيو**
 غلوسى اربان جامعاه امام حبيب و مؤذنى اولاد كرمه
 مؤذنى اربان جامعاه امام حبيب و مؤذنى اولاد كرمه
 لاروي لوروي الحوا **اولا زيو**
 حصة من ايد حصة شي اربان لوروي الحوا
 لامهات اولاد و مؤذنى حصة شي اربان لوروي الحوا

زینک و قیومون طریقت و قیومون بارانید مشهور اولی اوزون
 عیبه بنا اوستقه باسن اوسید **الحوا** **پوشور سیم**
 و قیالی مع الفت وی سیمی ضیائی با طرد و لا یکنان ان زیوار اقبال
 رجل اعطاه المسجده فی اهل فی ادری و اعطی کل من داری
 من جانب القوس سیمکم و هو یحیدرکم فلا یسئل ان یعطوه و یحیی
 سیمه ایست خفتوا عن هذا المسجد یحییته لا بأس به **تبار**
 حائیه فی الوقف
 و قیالی و کلس ایوب کرمین قوم ضایق سجدتم فسنوا مسجدی الی
 قال یسجدون الاول و یسجدون الثانی و یسجدون الثالث و یسجدون
 هذا الیاری علی قول محمد و فی قول ابی یوسف لا یجزئ سجد
 بحال **•** من العزل التور
 و فی وقت ولی النسخی جمع عقال مسجدی لصلی المسجد الی یجزئ ان
 بهر القاضی و ان کان خزان ما یسجد فی شیع **•** من العزل
 فی الوقف فی الرابع
نیما یسجد بالشرط
 قیوم و اقلک یا تنه و بنا ملک اولاد نه و انما و بنا ملک اولاد نه
 مشروطه و قلک فلو سنده حال موجوده الا و اقلک قریبک
 او ضلک اولاد نه و اقلک و قلک قریبک او قلک قریبک
 مشا کت کار دار ولور ای **الحوا** **اولا رسیم**
 زینک عیسی سنوی اولاد ملک عیسی و قیومون و قیومون
 ایوب و قیومون رسول بهر سنده و قلک غار ملک محمد علی بنا

زینک بر منزل ملکیت اوزورده معترف ایکن بخوانل منرا ایکن
 تکریمت و عیسی بیک اولاد نه و اولاد اولاد نه مشهور و قیومون
 دیوار قرارا سجدون مسکرم عیو اول من منزل بیدان ایکن و قیومون
 عیو اول من منزل بیدان ایکن و قیومون عیو اول من منزل بیدان
 و عیو اول من منزل بیدان ایکن و قیومون عیو اول من منزل بیدان
 بهر سنده بیک اولاد نه منزل بیدان عیو اول من منزل بیدان
 اوزورده معترف کار دار ولور ای **الحوا** **اولا رسیم**
آریست خلا قران الارض الی فی بیوی زینک و قیومون قیومون
 و جل با علی لاد کتات بین کتات و ولاد و ولاد و ولاد و قیومون
 و من بعد هم علی المسکون ثم اشترا و اوزورده سجدون کتات الارض
 اومات زینک و قیومون هذا الخبر نه الارض کال بومصدق علی
 و کون الارض و قیومون علی اقریه **•** خصان فی با بل قرار ایکن
بارض فی بیوی ایها وقت
 عیو سیمی معطه لویا صوم و قیومون قیومون و قیومون قیومون
 قیومون قیومون قیومون قیومون قیومون قیومون قیومون قیومون
 زینک و قیومون نه بیایر عیو اولاد نه و قیومون قیومون
 یاد شاه اسلمه خلد مع قیومون الی یوم القیوم حضرت زینک ایکن
 ایکن بر عیو اولاد نه و قیومون قیومون قیومون قیومون قیومون
 مشایسی از نید عیو اولاد نه و قیومون قیومون قیومون قیومون
 مشایسی از نید عیو اولاد نه و قیومون قیومون قیومون قیومون
 یاد شاه اسلمه خلد مع قیومون الی یوم القیوم حضرت زینک ایکن

ایکن بر عیو اولاد نه و قیومون قیومون قیومون قیومون قیومون
 مشایسی از نید عیو اولاد نه و قیومون قیومون قیومون قیومون

اوله كيم مدرس و صحبك مشرك و مدرس و اما منه شطرا كونه
 غلوان و جهيز زارهم مشرك به و اكيهون زارهم مدرس و اوله
 اما و زارهم مدرس و اما منه شطرا كونه
 زارهم مدرس و اما منه شطرا كونه
 شتمت اوله و اوله مدرس **باب**
 و لو كان الواقف جمعا في العتقة فقال علي ان غنة هذه الارس
 لغارات و غلات لغارات منها ما تدرهم و لغارات ما تدرهم فقلت
 العتقة اكثر من شئ لكونهم فان الباقى من غنة هذا لا تصدق فيكون
 نصفها لا يجعلها كلها لها **من وقف للخصاف في باب**
الرجل يوقف الاصل على جانيه
 تزويت و سكن من و وقف بطحا من مطران اولاد و اولاد اولاد و اولاد
 مشروط و وقف منزل خراب اولوب و وقفه تغيير و مشروط
 اولسيوب و وقف اولاد و غلات اولاد و اولاد و اولاد
 تغييره تا و اولسيوب تغييره كفايت ايد و جك جرت حاله
 اولخيخ ايجاري لانم اولخيخ زياره منزلي راكي ما كونه مخونه ايجار
 ايد و اولاد قد عهده ايام بيا و اولخيخ زياره منزلي راكي ما كونه مخونه ايجار
 ايجار و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد
 ما كونه تغييره ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد
 اول و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد
 و مشرك جواب اولاد مواضعه تغييره ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد
 استيفاء ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد

اولاد

اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 عمودون الحف قار اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 بوسه و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 راكي ما كونه منزل زياره ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد و اولسيوب ايد
 سكن به تا و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 و ان وقف و را على سكني و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 استع عن ذلك اذ كان تغييره ايجار ما اليكم و محرابا و جرتا فان
 عمودون راكي من السكني **من وقف له ايد**
 زياره اقف و وقفه معمول به اسنده زواره لا و وقفه ايد و اولاد و اولاد
 من المازنة شتمت و زرعته على السويج اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 لم يوجدا اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 المقصود من كونه المقطوعه و كونه المشورة و كونه المشورة و اولاد و اولاد
 بعده و اقفك اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 تزويك اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 تزويك خرمك تزويك اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 و اقف زياره با كونه تزويك تزويك اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 يرضه معموله زياره و وقفه زياره و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
تا و اولاد و اولاد
 قال ارضي صحتي و مشورتك علي قرايتي و كونه بنو شيخ و اولاد و اولاد
 الكرم على الاثني و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
 عمن لا عام يرضه لغيره و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد

يكون لكل من ارضهم من الواقف وبقية ايضا الا ان لا يكون
 وعند هذا يعتبر الرحم الموقوف ويذهب الى الجدة والجد والاصفي
 ابائهما قبالا سلام **من وقف الزبير في السنين**
عاشرا اصله لان زبير وقف ابي بكر بن عبد الله بن عباس
 شرطه ان يمس زبير الجوز والاسمي ثابت اولاد موصي
 علم زبيره وه زبيرك موصي به منشا كرت كاور
اولاد زبير الجوز اولاد زبير الجوز
 قلت ارايت ربهما قال ارضي سنة متوقفة على موالي زبير
 من العرب قال فالوقف جائز والعقود كلها معتقة بهذا الوقف
 قلت فبطل يدخل الذكر والانا فيهم قال نعم لان قوله موالي
 لجميع الذكر والانا فيهم جميعا في الوقف سواء قلت فبطل
 يدخل اولاد مواليه في هذا الوقف قال نعم انهم مواليه لان
 من اولاد مواليه فان كانوا جميعون بولاهم باي قول الوقف
 دخلوا خلفه في باي حال بقضا لا يخرجوا زبيره
عند سمي واقفك عشقا سنة مشروطه وقف غلخته وواقفك
 عشقا عشقا في سنه اركت كاور **اولاد زبير الجوز** اولاد زبير
 تركت وغلخته بسعيك كالجوز اما مشروطه وقطوعه
 من ترك غلخته مسجود زبيره عام اولاد زبير شرط واقف الجوز
 مشروطه كين اول مسجود ه مؤذن اولاد مؤذن الجوز يكون مؤذن
 تفصل في غيره مشروطه زبيره اقرارا بمرتب بعد زبيره
 اولاد امانت كونه زبيره سنة مؤذنك كغيره مشروطه والغيره

تجارت

اثبات اتمين زبيرك اقراره بنه با غلظه زبيره بكونه
 مشا كرت كاور **اولاد زبير الجوز** اولاد زبير الجوز
اولاد زبير الجوز اولاد زبير الجوز
 اقراره بكونه بن غلظه كسحقه كاور اولاد زبيره
 رونه ومصدقه فدا كرت كاور **اولاد زبير الجوز** اولاد زبير الجوز
 في الواقف
تقرئس واقفك غلظه اولاد اولاد اولاد مشروطه وقف
 منزله اقراره بنه علمه من اولاد زبيره جاوره مشروطه
 مشروطه من اولاد زبيره اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
 مجرد عارضه بنه مشروطه اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
 منزله اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
واقفك وقف من اولاد زبيره اقراره بنه اقراره بنه
 ليس امانت مسكنه في حقه ما في القلة **كما سمي**
عند سمي وقف ابي بكر بن عبد الله بن عباس
 زبيره واقف وقف ابي بكر بن عبد الله بن عباس
 بعد الاقراره بسعيك كالجوز اما مشروطه وقطوعه
 زبيرك اولاد اولاد اولاد مؤذن اولاد مؤذن الجوز
 شرطه اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
 امام اولاد زبيره اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
 بطلت ما اشره اولاد زبيره اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
 زبيره وبنه ساكنه اقراره بنه اقراره بنه اقراره بنه
اولاد زبير الجوز اولاد زبير الجوز

وقف على اولاده واولاد اولاده يوقف الى اولاده اربعة ابناء
 ولا يوقف الى الفقراء ما دام واهل بيته وان سقط **منفق**
 البنية اربعة ابناء في الخلاصة
 زيدا واقف وقفك على غلبي وغلبي عمرو وبنو عمرو فانها
 عمرو وبنو عمرو اولاد زينة واولاد زينة شرط ان يملك عمرو
 وقفك على غلبي شرطه واقف اوزره مشقة فلا يكون عمرو
 اولاد او غلبي بشرطه واولاد عمرو بشرطه او لو لم يملك
 سعيد وزيد ووليدى تركت لبيد زينة واولادها ووقف زينة على
 اقتسام ابيها **الحوا** **باب** **تخصيص**
 ولو وقف على ولدية فاذا تقوضت فعلى اولادهم اربا ما سئلوا فاذا
 مات احد منهم وحفظ اولاد صرف نصف النصف الى ابناء النصف
 الى الفقراء كما حرم سورة تسمية كل من الاولاد فاذا مات احد
 صرف الكل الى اولاد اولاد ويقسم بين اولادهم وكل واحد
 من اولاد الابن على السوية **درر في وقف الاولاد**
 يا ليسى سليمان كونه اولاد محمد ابا ليسى كذا في مسلم سورة
 القدر في وقف يوسف المسمى ابي يوسف في صحيحه شرطه
 علي بن محمد بن زياد عمه وقفه شرطه لبيد بن زياد بن محمد
 ابا ليسى في صيرى داخل لور لور **الحوا** **اولاد**
 واما الوصايا فانها على ما وصفت لك وكان محمد بن الحسن زادا
 فاحصل الوصية لزيد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد بن محمد
 وغيرهم ممن لا يملكها وعلمت جميعهم بملك لور لور في بيتها

من

منها للملازمين وغيرهم فيجعل اهل الحارة الذين فيهم المولى
 والذين فيهم السكان ممن يملك في تلك الحارة وغيره في سلكها
 في الوصية الا ترى ان اولاد بعد بن في ذلك سواء اذ كان قوالم
 والصبي والواثة في ذلك سواء **خصاف في باب الحمل**
تعلق رضة على ابيها
الوقف مثل الوصية **اسحاق في باب الوقف على ابيها**
في الوصية
 قد سمى رضى سنة ١٠٥٠ م وانشاه مشروطه وقف منزل محول
 اولاد قده مشغول منزل لور لور في شوقه ابيها رضى في سنة ١٠٥٠ م
 ابارك في مولد لور لور ابارك في مولد لور لور ابارك في مولد لور لور
 مود زينة لور لور حلال اولاد مسجد اربابا مود لور لور لور لور
 وبعدها مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود
 مقاديرى مشغول لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور
ديوب **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب**
 قد سمى رضى في سنة ١٠٥٠ م وانشاه مشروطه وقف منزل محول
 اولاد قده مشغول منزل لور لور في شوقه ابيها رضى في سنة ١٠٥٠ م
 ابارك في مولد لور لور ابارك في مولد لور لور ابارك في مولد لور لور
 مود زينة لور لور حلال اولاد مسجد اربابا مود لور لور لور لور
 وبعدها مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود
 مقاديرى مشغول لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور
ديوب **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب**
 قد سمى رضى في سنة ١٠٥٠ م وانشاه مشروطه وقف منزل محول
 اولاد قده مشغول منزل لور لور في شوقه ابيها رضى في سنة ١٠٥٠ م
 ابارك في مولد لور لور ابارك في مولد لور لور ابارك في مولد لور لور
 مود زينة لور لور حلال اولاد مسجد اربابا مود لور لور لور لور
 وبعدها مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود مود
 مقاديرى مشغول لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور لور
ديوب **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب** **ديوب**

٤٦

٩٨

قاضی تقرر چه تا مسوا و ملیان بر بده و در واقع از یک
 مشروطیت از زره منور لیس اولی و قنک غلر شکار
 معین در قنقلر نایم کرد و به خلاف شرط واقف بیخ
 بدو از بیره قاضی نه مجت ایلومی شود رقیه و لیلید
 ایتد رسر عوجت و قومه به بنا اول و لیلیدر است
 اولان قنقلر ان لغز کار اولومی **الحوا** اولی
 وضعی فی الاغیره ذل الجیه غیر بها بان القاضی اذ قرقر
 لمسجد غیر شرط الواقف لم یجیل لائق منی ذک ولم یجیل لغز
 شت وان الحاکم بر به علم و شراعات لولها لغف بالود کاف
 بالارح اشباه قیوالاق عدیه السه و مستمن القنقل اول
فی الاجاره المسجده والموجبه
 شت و علی کو صغیرک اجارین ایزتفرزند اولان واقف
 حاکمی قنقلر لا کبر فرغ ایدوب کولومی اول حاکمی بر کالج
 منبسط و تصرف ایست حاله کو بالغ اولوب واقف فرزند
 رأی ایدمی بیرون الدرده عدت فرموده ده حکما جو شلی
 در شتر لیک تکلیف بیرون لغه کار اولومی
الحوا اولی
 و اسکنی تا اول ملک او مقدر فی الواقف لایستع لروم جو
 بنا زهر من مشرف کالج الاجاره
 زهر اجاره مسجد و شرط ایزتفرزند و لیلیدر واقف منزل اولان
 شتر ایلد عوده فرغ ایست شتر اولی فرغ فرزند طعی اولی

قی قاضی

الواقف علی الشفقه حیطه فی قضا الشیم نایم لغز لیلید
 و نام لغز الانا تیران شت **الحوا** فی باب ما کل العورس لغف
القضیه
 تحصل اول سنو کاولان واقفک ترکیب و غلری بلین طین
 اولان اول اولان مشروط و لغز اولان اولان اولان
 در چه ده مساولی اولان زهر و عور و قنک ترکیب و غلری
 مشروط ایلین حصا اولوب محصل حاصل اولان
 زهر حصه شتی قبض تیران فرست اولمس زهرک و زهر سی اول
 محصل اولان زهرک حصه شتی الرب میرا اولان کار اولومی
الحوا اولی
 بقصود زهر عور اول محصل کجول شتی قبض ایدوب بعد زهرک
 و زهر سی اول محصل اولان زهرک حصه شتی عور و زهرک لیلیدر
 عور و زهرک قبض قبض فرست و لغز و زهر سی انتقال اولومی
 و زهرک کار اولومی **الحوا اولی**
 قال علی ولوی شتر بعد هم علی ولو ولوی ثم و تم و قال بلین طین
 فتح میرا با یزیر الواقف و لا یكون لعلین لاسل شتی باقی
 الی علی احد و کذا لکم فی کل طین حتی یشاء لعلین شت اولان
 احد من بلین اولی یحیط علی الغله فی کسب حتی سهر من کل الغله
 و یكون میرا عقب بن و زهرت و لای علی کس مات منتم کولومی
 و حیدر الغله الوقت الذی یشفق الزرع فی حیدر کال حصه هم
 یصلو الزرع منتم ما استعار فی باب الواقف علی اولان اولان

شک در کون صکره در نوبت اولوب عمو مثل بر دست
 تصرف اینکون صکره بکوشند اذن متولیب فریغ ایچید بکوشند
 وخی بیشتر در نوبت اذن متولیب فریغ ایچید و در نوبت
 متولیب خالده فریغ ایچید بود و در نوبت متولیب فریغ ایچید
 مرد را بیست حاله نوبت اولوب با نام نوبت متولیب فریغ ایچید
 اینکون و فریغ ایچید نوبت متولیب فریغ ایچید
 و اینکون بود و در نوبت اولوب و در نوبت اولوب
اولوب می الحوا اولوب می الحوا
 ریزه و غرضه لا شکرک ان تاین بد متصرف اولوب می الحوا
 اینکون ما نوبت اولوب می الحوا اولوب می الحوا
 ریزه متولیب با بستن ان اشغال اینکون اجاره متولیب متولیب اولوب
 عقار متولیب متولیب اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب
 ضرر متولیب اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 نافع اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
اولوب می الحوا اولوب می الحوا
 بود قصه ریزه عمو اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
اولوب می الحوا اولوب می الحوا
 ریزه بر وقت متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 خلاصه ریزه اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 اجاره متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب

سک

پیش از اولوب بکوشد سکره متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 حاکم و متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 و در نوبت متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
اولوب می الحوا اولوب می الحوا
 حاکم و متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 عدد اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 ؛ شکرک با شکرک اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 حاکم می اجاره متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 اینکون حاکم متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 حاکم و متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
کتاب البیع
 بر کوشه و در نوبت اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 کوشه متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب
 کوشه و در نوبت اولوب متولیب متولیب متولیب متولیب متولیب

زيد عمرك ملك نزلني فضولا كره من معلوم مع كونه يمين
 يتكلم من كونه يمين يمين اولين زيد فقلت هل سمع عمرك بكون
 اليه من زبوري كزبور كرسد رانافه قار كركوك
الحما - اولار اولك
 آراء ع الرجل بالغير عن شوقنا ليح على اجازة الالكه
 ديتس طراصحت الاجازة قديم وفي المسئلة على كذا ط
 قيام الثمن ان كان من العقود وان كان من العودين يسطر
قياس - قاضيجان في بيع الوقوف
 زيد عمود فتنه من سمعان اعلان شوقنا قو مشكك شو
 قدار بين حط ايديك من صك ونينا ادم اولوب مقدا ابر قومي
عمودن الفه قار اولور في الحما - اولار اولك
 ويجوز المشقة ان زيد في الثمن ويجوز البايع ان زيد في البيع
 ويجوز ان يحط من الثمن من بيع الهداية
 زيد عمود من ثمن معلوم اشتراكية في عقار قبل القبض كبر
اولك اولك
 لا يبيع مع العقود قبل قبضه ويبيع في العقار خلا فالحمه
مشق الالبج
 زيد عاير ان هند وزبوري عمود من معلوم مع ايراد اولور
 زيد اوج كونه كذا حقا اذ لم يبع مع كليم ابر ويبيعه
 اليك كون قاضيه زيد يمين يمين اولين عمود هند وزبوري كبر
اولار اولك

وطلب اليه يتكلم من صك بعد حصول الاصل نحو قومي زيد
 طلب اليه يتكلم من كونه كرك ساك قتلك اولك في اولي
 مني ويريم ديوا مشتا عد قار اولور في الحما - اولار اولك
 زيد عمرك باكر عني عمرك اذ نضر شوقنا قو اذ نضر
 بطريق الحق يفتت يفتت مع كونه يهودا اولين يفتت يفتت
 عمود شراظا جازت موجودا اولين حاله يمين يمين اولين
 زيد باكر كبر قيتي عمود ويرك كبر عمود اولين ويرك اول
 اولار زيد ان الفه قار اولور في الحما - اولار اولك
 رجل باع عبد غيره بغيا اذن المولى يوفى بعينه ويبيع بعينه
 الدرهم والدينار ثم اجازة المولى العبد يبيع اجازة المولى بالعمد
 يكون المشتري عليه ثمة العبد ولا لان شراذة المولى في البيع
 فخالصه في الفه قاضيه ثمة بالعمد اذن المولى في الفه قاضيه
قاضي في الفه قاضيه ثمة بالعمد اذن المولى في الفه قاضيه
 زيد عاير من ثمن معلوم باع معلوم ابر عمود مع
 حاله عمود عاير من زيد ان طلب ايديك من اجل زيد فاطم
 مني الوديعة ويرك كبر قار اولور في الحما - اولار اولك
 بوضو قار اولور عاير من زيد فتنه قاضيه قار اولور في الفه قاضيه
عمودن الفه قار اولور في الحما - اولار اولك
 وتبايع مع جسم البيع كسيفا الثمن ان كان الثمن حاله
 ان كان الثمن مؤجلا كمن اذ كره باع ثوبا جليل سقطت ثمنه
 في السرة فذا سقطت ثمنه سقط ثمنه في السرة

زینب است عینی مکره مشق معلومه مع ایراد لوقده مکره اول
 ش علی نیز مان اخیره مع ایراد مشق اول مان نیز در یک
 اوزره اجلیجه اول مکره مع و ش علم ایسه مع و ش
 اولوم الحوا **اولا** **مکعب**
 رجل اشترى ثوبا فاشراؤا فاشراؤا وقبضه وقطعه ثوبا وقبضه
 اودعه عند البائع فنهك فنهك المشترى يقطع القطع والبيع
 قبضه الثوب لا يملك اودع البائع فقدره على البائع الا ان يقبض
 القطع لان الرهك الفص كسحقى فاذا وصل اليه البائع لا يملك
 يقع علم كسحقى • كاشترى ثوبا من البائع الفاسد
 فنهك جارية يسهى زينهى مشق معلومه زينه مع ایراد لوقده زينه
 مکره مع انك شرطه زينه مع و ش علم ایسه مع و ش
 اولوم الحوا **اولا** **مکعب**
 باع عبدا على ان يبيعه من فلان كان فاسدا باع باع على ان
 استحقاقا • فاشترى ثوبا من البائع الفاسد
 زينه عرصه و باسى مكي و لا يملك با سنى قطع البائع الحوا
 مکره مشق معلومه مع و ش علم ایسه مکره مکره باع و لا يملك
 فنهك باع او لوقده الحوا **اولا** **مکعب**
 بوضع زينه زينه باع و ش علم ایسه مکره باع او لوقده الحوا
الحوا **اولا** **مکعب**
 و ش علم ایسه مکره باع او لوقده الحوا **اولا** **مکعب**
 المشترى با لرفع • عماد باع كسحقى

اولوم الحوا

زينه مکره با لرفع مشق معلومه مع ایراد لوقده مکره اول
 مشق علی نیز مان اخیره مع ایراد مشق اول مان نیز در یک
 اوزره اجلیجه اول مکره مع و ش علم ایسه مع و ش
 اولوم الحوا **اولا** **مکعب**
 رجل اشترى ثوبا فاشراؤا فاشراؤا وقبضه وقطعه ثوبا وقبضه
 اودعه عند البائع فنهك فنهك المشترى يقطع القطع والبيع
 قبضه الثوب لا يملك اودع البائع فقدره على البائع الا ان يقبض
 القطع لان الرهك الفص كسحقى فاذا وصل اليه البائع لا يملك
 يقع علم كسحقى • كاشترى ثوبا من البائع الفاسد
 فنهك جارية يسهى زينهى مشق معلومه زينه مع ایراد لوقده زينه
 مکره مع انك شرطه زينه مع و ش علم ایسه مع و ش
 اولوم الحوا **اولا** **مکعب**
 باع عبدا على ان يبيعه من فلان كان فاسدا باع باع على ان
 استحقاقا • فاشترى ثوبا من البائع الفاسد
 زينه عرصه و باسى مكي و لا يملك با سنى قطع البائع الحوا
 مکره مشق معلومه مع و ش علم ایسه مکره مکره باع و لا يملك
 فنهك باع او لوقده الحوا **اولا** **مکعب**
 بوضع زينه زينه باع و ش علم ایسه مکره باع او لوقده الحوا
الحوا **اولا** **مکعب**
 و ش علم ایسه مکره باع او لوقده الحوا **اولا** **مکعب**
 المشترى با لرفع • عماد باع كسحقى

51

من احداهما لا يقدر ان يملك من غيره **هـ** جامع العنقودان
 في او اسط **هـ**
 ثم شكوت كراستة ستمسكي عمود من معلوم **هـ** جامع وقبض من
 ايشكون مسكونه اول كراستة له عمود سيم كراستة زريك
 يونده ايشكون كراستة له زيدان تغلب اخذت استة
 اليه عمود امضا وبسبب اخيا رايروب اول كراستة
 كبر وقضيه كراستة اولور **هـ** اولور **هـ**
 وان بعض جبين والمشتري فان ضسخ وعاد الى ملكا بالاعضون
 الجاني الشرا والقبض والمضبوطان من جبين الشرا وقبض عليه
 وان من خلاف طاب وان اخذت المشتري امضا ليس التبع
 بالمشرا والقبض و حكم الفاضل اكرانه في جانب المبيع **هـ** الفوق
 في ملك البيع **هـ** التبع نقلت عن البزاز
 زريك عمودك شكوت كراستة كبره من معلوم مضود لا يبيع
 وقبض من ايشكون مسكونه عمود سيم كراستة كراستة
 اخذت مع وستليم ايام استملاكه يتكلم عمود اول تينوم كراستة
 اليه كراستة زريك رايروب **هـ** اولور **هـ**
هـ هـ ما غضب او باع او نقدت به اءه او باع او عار
 فملكه من ايشكونه ولا يبيع الموهوب له او نقدت عليه
 ما مضى على انما مضى يبيع الموهوب له او يبيع
 عليه ويبيع المشتري كما يضمن عليه ولا يبيع الموهوب له انما مضى

وجده شراي او زره اجات بينا ايوب عبد الحكم بين عليه
 اوله يبيع قنوب كبره حقه و دعي باطل اولور **هـ**
هـ اولور **هـ**
 بقصود زره زريك من زريك زريك او يرب كبره ايشكون
 المذ كاد اولور **هـ** اولور **هـ**
 اذا اشتري الرجل من الرجل عبد يبيع صفقة واحدة بالظلم
 فاذا اصد منها ما يبيع فاسد فيها **هـ** حقه في البيع الفاضل
 ومن جمع بين عبد ورجل او شاة ذكيرة وقبضه بطال يبيع فيها
 من يبيع الهداية في البيع الفاضل
هـ في شراي باليمن
 شدة زرع زريك جاريه من زريك زريك او يرب كبره ايشكون
 معلوم يبيع ايام ايروب بعد زريك يبيع كراستة زريك
 عمودك يونده هلاك اولور قرون مسكونه زريك مع زريك ايسه
 اجازت ورتوم به بنا يبيع زريك فاذا يبيع
هـ اولور **هـ**
 بقصود زره زريك من زريك زريك او يرب كبره ايشكون
 مرقوم به بنا شدة زريك زريك او يرب كبره ايشكون
هـ اولور **هـ**
 في العنقودان لو ملك يبيع قبل اجازة فان ملك تينوم المشتري
 والعقد وان ملك يبيع قبل اجازة وان ملك تينوم المشتري
 شاة او يرب اخيا يضمنه برأى الفوق ان الشراي يبيعها مسكونه او ملك

بوم تفضله و اولان قیسمتی زینده فضیلت اینه مینوسب جا برین
 بکوردن العبد کا در اولور **الحوا** اولار **سعد**
 قان به ای باغ المشرقی شاداً فاسدا فاضله او و چه رسکه
 او اعتقد نفه سینه و هیئت و عتقا قد لانه لانا کله عکال تقرب
 قیه نده تفسیر النفس فی التعلق العبد بالتصرف لثانی که در شیخ
 البیع اول کان کجین الشرح و صحن العبد یقدم لحاجته فله
 لار انه مطمئن بالتفنیح کا العصب **در ذل البیع الحوا**
 زیند قوی عموماً بکرمه بیع ایروب کمن شمن ذکر و انما سده بیع
 نهو صحیح اولور **حی الحوا** اولار **سعد**
 بر صومرتو بکرمه کرمی زینک رضا کسینه قبض ایروب بعد از
 بکرمک بونزه و حشف نفه فوت اوسه زینده بکرمک رضا و زینار
 عموماً بوم تفضله اولان قیسمتی بکرمه هیئت قادر
اولور حی الحوا اولور **سعد**
 اولو باغ شیلینا قان بکرمک بکرمه بیع او قال بکرمک علی ان اول
 کان باطل و لو باغ و سکت عن ذکر البیعت کان فاسدا و فاسد
قی البیع البطل
 نهو بکرمک عموماً سکتی شو قوت و ذراغ اولو باغ او زینده به ذراغی
 البیعتی زینده به زینده بیع ایروب بعد اول عموماً سکتی اولو باغ
 شو قوت و ذراغ زینده اولو باغی ظاهر اولو سده زینده زیاده کس
 هر ذراغ بکرمه ان البیعتی بکرمه بکرمه یا خود شیخ بکرمه زینده
 زینده اولو باغی فاضله بوم بکرمه کا در اولور **الحوا** اولار **سعد**

و اولار **سعد** جامع القصور ان فی الس دس عشر
 زینده خزننده موجود اولان باغدن سکوت و رقیه باغنی کسکتا بیل
 ایا بسندن عموماً مش معلوم بیع قبض شمن ایروب کمن باغ
 وزن اولو خنوب قبض فی بوم کمن عموماً سکتا بیل کله اولو
 زینده باغنی وزن ایروب بر سفینه ایوب کبکباش اولو بیل کله
 زینده اولو قدر و قیه باغ وزن ایروب بکرمک سفینه سکوت عموماً
 ایسکه اولو سفینه انی اطرافه عرقه باغ ضایع اولو سکوت
 شمن حرقوی زیندن سکتا اولو کا در اولور **الحوا** اولور **سعد**
 وان قال البیع زینده و ابیعت مع عموماً او عموماً ضعیف و انکالو باغ
 فی الطریق فالتلف من البایع الا ان یقول اللفظ اللفظ کما یقول
 للعلم والرفیع کالذی اللفظ اللفظ **من بیع الزینده**
باب البیع الفاسد والشروط الخمسة
 زینده بکرمک عموماً سکتی در زینده ارشون اولو او زینده عموماً سکوت
 ایروب بیع ایروب سکوت اولو عموماً زینده اولو سکتا بیل سکوت
 ناقص اولو باغی ظاهر اولو سکتا عموماً سکتی زینده سکوت
قادر اولور حی الحوا اولور **سعد**
 و من ابیعتی قوی باغی او عموماً ذراغ عموماً او باغ علی
 ما ذراغ عموماً فوجه باغی فالتلف اللفظ اللفظ ان ما ذراغ
بجمل البیعت ان شاء ذراغ **بهر باغ فی اول البیوع**
 زینده عموماً سکتا اولو سکتا بیل عموماً سکتی سکوت سکوت
 اولو باغی بکرمه بیع معلوم بیع اولو سکتا بیل عموماً سکوت

وبنی بیع الذرورح فی نحو الارش والنوب ان لم یبدین حصه
 کل فان نقص هذا المشتري الاقل کل المثل او تک وان زاد
 کان الاكثر ای المشتري وان بدین حصه کل بان کان کل ذرورح
 بدوهم فبما حصه یا فذان مشا و فیها ای فی الزیاده والنقصان
 ویکرک بیع ان مشا • من بیع العتق • فی
 زیه ملک یا غیره شی شوقه را غیره عروه بیع فاسد بیع لایم
 وبقصق منش ایستادن صکره قسهما ویا یا اول یا غیره ایستادن
 بصقاری قور بیوب • یا غیره نقصان ترتیباً لیسه حالاً مانع
 شیخ یونانی سفدر زین بیعی شیخ ایوب • یا غیره عروه الی قوله
 سیاح زبورده نا ولا قوری بن المتجاره اصابت ایمن مقدار
 ایستویب • یا قیسیه ویکرک استکره عروه تا ما ویدویند
 جیره قادر طور علی الحواد • اولاً ز سبب
 قی حکم النقصان فان النقصان بیع فی المشتري یا یسما
 کان لبیح ان یاخذ بیع مع النقصان وکذا ان اذا کان
 النقصان یعمل المشتري او یعمل البیع • ع ویدر ان بیع
 والعشرین

تدر

کادرا و لورحی الحواد • اولاً ز سبب
 الخطب ادرای الاشی کلها من ذوات العتق • ع ادع چی
 زیه ملک منزلی عروه بیع ایراد و قورح و زینعی و غیره کورک
 کوز تک شرطیو بیع ایسه بیع قورحی الحواد
 الحواد • اولاً ز اولی
 یوسر ستره زیه منزل زبوروی و جیحیرا و زوره عروه بیع سکره
 بیع منسند منزل زوره متعلقه دعواد عروه ایسه
 ابراه زبورحی الحواد • اولاً ز اولی
 و الی ابراه و الا قورحی ضمن عقد فاسد لا شیخ الی قوله
 بطولان المتضمن بر علی عطلان المستقیم • من دعوی التزج
 بیسوان التشر
 زیه یا غیره سنده حاصل و لوب کمال بعد لیمان کران بیعی
 یو غیره اشجار زیه تک شرطیو عروه شوقه را غیره بیع ایسه
 بیع قورحی الحواد • اولاً ز سبب
 یوسر ستره عروه کمال اول کران ای فنده استهلاک شیخ
 اولسه حال عروه اول استهلاک شریکی کران زیه ضامن
 زیه را علی الیوب من سمسالی ویدویند و جیره
 کادرا و لورحی الحواد • اولاً ز سبب
 زیه تک یا غیره شی عروه شوقه را غیره بیع ایراد و قورح و
 ای غیره ز زمان عروه ویرسه یا غیره عروه لای بیع شرطیو
 بیع تسلیم و بقصق منش ایستاده اول یا غیره عروه ابرایسه

54

شرح حقوقی در بیان استزاده قار اولوی الحرام اولوی
 دلوه در شاره نم ادعای تجزیه بیل بیه و طلب شمسع
 دعوی الحریه حقیقتا نه بدعوی ان بیع الحرام بیخ
 لا نشخصه لولون فانت انت
 زایه جاریه سنی استندکی خوده متن معلومه بیع و تسلیم و قبضه
 استندکن مسکوره خوده سینه جو الاصله در یوا قران ایلک حاکم
 خودک قزارینه بنا آهنگس جو شینه حکم بیه و یک بیله غلبه
 ایستد عالا خوده سندرک خوده اصله اوله بیخی اوله بیخی اثبات
 ایتمه من خوده در جمل خوده از زره جنگس جو شینه حکم اولوی بیخی
 و قومی ایرون الملق کاد اولوی الحرام اولوی
 ولو کم استحقاقی ریزه و لکن ادعت انها جو الاصله فانت شری
 بنکد او استخفاف فنگله و قطن القاضی بگریزه لم یرضع الشری
 علی البایع بالمش **شرح** ریا و تبت نقاسیخان فی باب بیع الشری
فخیر الوریة
 قریه علمی خودک منک منبرتی کنده بیه وصف اوله بیخی استند
 زینه منظره زبور وصف اوله قدده کنه بیخ شیا رایت ایله
 قسطن کاد اولوی الحرام اولوی
 توضیح الاعمی و شراره جا زور الملق را اذا اشتراک لایه شری
 عالم بره تم بیسقط حیا ره بجسته بیسج اذ کان یوزن بیسج
 بشیه اذ کان بیسج و بند و قد اذ کان یوزن بالوزن
 کما فی البصیر و لا یسقط حیا ره فی الحقا رتی یوصف له بالبیع

56

با بیع الموصی لا یأمن و لا بیعته الولی لا یرد با بیع جردمان
 قاضیخان من مس لمل الغور
 زیترک قول اولوی او زره بینه اوله اوله خوده بیخ اوله بیخ
 کن بیخی استند ایله و بیسج بیهه بگر خوده بیخ معلومه زیترک
 بیسج اوله بیسج و بیع بیخی استندکن مسکوره خوده اوله بیسج
 دعوی و دعوا سنده اقامت بینه ایروب جو شینه حکم لایسته
 بگر خوده خوده بیخ اوله بیسج بیخی شیا ستم اوله بیسج
 کاد اولوی الحرام اولوی
 دلوه قال نه وقت بیسج ان عبده لم یقبل شترتی او قال شترتی
 انی عبده لا یرضع علیه بیسج انی قولهم سینه **کفا** بیه و صفات
 دیرال ترک سندن انبیا اوله بیخی حاله قوت اوله بیخی
 اوله معلوم حکم ترک دین بر سینه بیخی شیا ستم خوده بیسج
 و قبضه بیخی ایروب بیخی خوده بیسج ستم استندکن مسکوره بگر اول
 سفینه بیسج حقیقتا بعد الا ثبات و لکن سفینه بی خوده
 استند خوده بیخی زبور اوله بیخی کاد اولوی الحرام اولوی
 با بیع القاضی او مینه عبد الفویاد و اختلاف فیضا و کسختی العیون
 بیالمستتر علی لم بیسج انی القاضی او مینه و بیسج المستتر علی انو با
در روی او او خوده لمل الشری ستم الی القضا
 زیترک خوده بیخی معلومه استند قبضه اوله بیخی استندکن
 زیترک بیسج قوت اوله قوت ستم زبور خوده اوله بیسج
 الاصله در بیسج و اقامت بیسج بیسج ستم قبضه اوله بیسج

مش

بعض مقام اولیه ه هودا یعنی باب حیا اولیه
باب حیا را رعیت
 زین موردی که من معلوم شده است در قیاس باغ اشتراک قیاسی که در
 صکوت زین اولیا با کلمه بر مقدار یعنی اکل اکل بی دروب بعد از
 رد یعنی ایجاب ایدر عیب قدیمه مطلع اولیه در حیا اولیه
 باقی که موردی که در اولیه **الحوا** اولیه
 و تا اکل بعضی هم مطلع علی عیب قال الحمد مراد اولیه اولیه
 بر جمع بنقصه اکل عیب یعنی اکل یعنی حکم تقصیر و غیره
 عماد یعنی الحاسن والعشیرین
 زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 ایدر ب خود علامت بر مقدار یعنی استیکار استیکار استیکار
 باقی استیکار یعنی ایجاب ایدر عیب قدیمی اولیه یعنی عیب
 اولیه عیب خود علامت بر مقدار باقی عیب یعنی استیکار
 زین موردی که در اولیه **الحوا** اولیه اولیه
 ابتدا زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 ایدر عیب قدیمی اولیه یعنی علامت بر مقدار اولیه
 قدرت اولیه با زین استیکار یعنی اولیه عیب اولیه عیب اولیه
 وجه شری او زین در ثبات اولیه استیکار در هر قسمی جا بر
 ایدر ایدر ب یعنی زین موردی که من معلوم شده است در اولیه
الحوا اولیه **مقصود**

زین موردی که

زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 استیکار استیکار زین اولیه عیب بعد از عیب یعنی زین
 قبضه تکمیل یعنی بر مبلغ زین موردی که من معلوم شده است در اولیه
 صا در تکرار رو یعنی ایجاب ایدر عیب قدیمه مطلع اولیه در حیا اولیه
 مراد اولیه مراد اولیه عیب در مقدار استیکار استیکار استیکار
 مبلغ زین موردی که من معلوم شده است در اولیه **الحوا** اولیه
 تکمیل قبضه اکل عیب یعنی اکل یعنی حکم تقصیر و غیره
 بان الایز استیفاه مندر او را آیه قبضه یعنی در زمین باب
 اولیه **الحوا** اولیه
 زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 قبضه یعنی استیکار صا در تکرار رو یعنی ایجاب ایدر عیب
 قدیمی دار در زین موردی که من معلوم شده است در اولیه
 ره استیکار حکم حاکم استیکار یعنی استیکار استیکار استیکار
 زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 در تکرار استیکار استیکار استیکار استیکار استیکار
الحوا اولیه **الحوا** اولیه
 ابتدا زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 ابتدا زین موردی که من معلوم شده است در معلوم هیچ است
 دست استیکار استیکار استیکار استیکار استیکار
 جا بر استیکار استیکار استیکار استیکار استیکار
 اکل مطلع زین اولیه یعنی علامت بر مقدار اولیه
 اولیه عیب زین موردی که من معلوم شده است در اولیه
 اولیه عیب زین موردی که من معلوم شده است در اولیه
 اولیه عیب زین موردی که من معلوم شده است در اولیه

57

حور او زوره اعتراف و قبول انبوی دیو شمنی نزدان لغوات
 اولور علی الحور — اولور اولور
 الوکیل بالیسج اذ اباع ثم خصصه فی عیب نقبل الیسج و قضا
 لزم الوکیل ولا یعلم الموکل و یمکن الیسج لیکسر و لا یمکن لیکسر
 ان یخصم الموکل فان خصم و اقام البینه علی ان هذا العیب کان
 علی الموکل لا یقبل یثبت لان الراد العیب غیر قضا و یمکن الایمان
 فیحصل فی صحیح العمل کان الوکیل یستراه من یستراه بهذا ان کان
 عیباً یحدرت مثله فان کان توابعاً یحدرت مثله ان کان یحدرت
 الیسج ان یلزم و ذکر فی عاقبة روایة الیسج والرهیم والکافی
 و ان دون ان یلزم الوکیل دون الموکل مذهب الیسج **قاضی حاکم**
 فی الروایة العیب و من یختصه من ان الیسج
 زید عموک جاریه سی انبوی بکر او علی او زید عموک من معلوم
 اشتراک و قضا الیسج من صکر زید صکر و زید من صکر بکر
 بل یسکر الله بلا یثبت و طینی زکریا نیست زید یسکر عموک و زید عموک
 اولور علی الحور — اولور اولور
 قات و طینها المشتری فعل بالوطی لغویا علم الیسج
 بکر بلا یثبت قدره و الا لیس **جای القضا** فی ۴۵
 زید عک منزله عموک مع و شلم عموک فی قضا و یثبت
 عموک منزله زید عک ایضا عیب قریب صلح و لو قضا بکر
 عموک منزله بکر و زید عک کون ساکن اولسه حاله عموک منزله

عیا عیب

58

ضیا عیب یوزید و زوره کار و اولور عموک اولور اولور
 فی صلح الوض علی الیسج و اجاب بالمشتری و رهیم و کان الیسج
 و الکرکب و السکائی **من البز** ایضا فی عیب الروایة
 زید عموک و اشتراک قضا و دفع مثله بکر جاریه بکر
 یزیده اکن مطعونه اولور اولور مطعونه بکر زید جاریه
 اعطانی بکر جاریه قضا اولسه زید قضا بکر
 عموک رهیم کار و اولور عموک **اولور**
 او اعطانی او زید او استور لیسج العلم بالعیب من القدر
 ایضا عن الکلی بالعلم بالعیب و ان الیسج عن زید و اولور
 ایضا بالعیب فی صلح الیسج **باز** فی عیب من الیسج
 زید جاریه سی انبوی عموک من معلوم مع و شلم عموک
 ایسکر صکر ان عموک زید ایسکر کاله و هندی زید
 و قضا من ایسکر بعد من بکر مطعونه اولور ایسکر
 زید وقت اکاله من بکر مطعونه اولور ایسکر معلومی و کاله
 هندی ایسکر زید ایسکر زید بکر یزید و زید اولسه
 عموک یزیده اکن مطعونه اولور ایسکر و هندی او زید ثابت
 اولور علی الحور — اولور اولور
 و انی صلح الیسج لیس کاله قات اذ اکل الیسج
 یثقیل بالعیب سوا کان بکر العلم بقبل **بکر ایسکر**
 کذا فی الحقیقه

59

زینب جو قدر و قیام کو راہجوں غم کو علم طریقیہ شوق راہجوں را
 شہد اللہ مسلمی رعایت الیسی زینب جہا صلوات اللہ علیہا کہ کوئی غم کو
 طلب ایست کہ وہ غم کو ایست کہ کوئی در کلم
 قاداد اولوہی **الحمد** اولاد **ابولحسن**
 زینب جو قدر و قیام کو راہجوں غم کو علم طریقیہ شوق راہجوں را
 شہد اللہ مسلمی رعایت الیسی زینب جہا صلوات اللہ علیہا کہ کوئی غم کو
 طلب ایست کہ وہ غم کو ایست کہ کوئی در کلم
 قاداد اولوہی **الحمد** اولاد **ابولحسن**
 زینب جو قدر و قیام کو راہجوں غم کو علم طریقیہ شوق راہجوں را
 شہد اللہ مسلمی رعایت الیسی زینب جہا صلوات اللہ علیہا کہ کوئی غم کو
 طلب ایست کہ وہ غم کو ایست کہ کوئی در کلم
 قاداد اولوہی **الحمد** اولاد **ابولحسن**

زینب جو قدر و قیام کو راہجوں غم کو علم طریقیہ شوق راہجوں را
 شہد اللہ مسلمی رعایت الیسی زینب جہا صلوات اللہ علیہا کہ کوئی غم کو
 طلب ایست کہ وہ غم کو ایست کہ کوئی در کلم
 قاداد اولوہی **الحمد** اولاد **ابولحسن**
 زینب جو قدر و قیام کو راہجوں غم کو علم طریقیہ شوق راہجوں را
 شہد اللہ مسلمی رعایت الیسی زینب جہا صلوات اللہ علیہا کہ کوئی غم کو
 طلب ایست کہ وہ غم کو ایست کہ کوئی در کلم
 قاداد اولوہی **الحمد** اولاد **ابولحسن**
 زینب جو قدر و قیام کو راہجوں غم کو علم طریقیہ شوق راہجوں را
 شہد اللہ مسلمی رعایت الیسی زینب جہا صلوات اللہ علیہا کہ کوئی غم کو
 طلب ایست کہ وہ غم کو ایست کہ کوئی در کلم
 قاداد اولوہی **الحمد** اولاد **ابولحسن**

مخروطه بجمع ابروب اول مجلسه تمامه بعض بطنه زنده بود و
 بشکلی مخروطه در ابروب زوالت لری مخروطون المغار
اولور علی الحوراء اولوا اولور
 والنائب الخففة من الدراهم والنائب الذهب من الدينار
 فقتله وذهب حاكمه وبيتهم من حرمها فاضل ما يعتقون
 فاصحح مع الكالص بن ابي الجالص ولا يبع بعضه في بعض الغاب
 بعض من الامتسا ولا وزنه **در في العرف**
كتاب اللانبات
 زينة مخروطه فقتله من اولان شوقه را حقه حقه المبرق
 اولوب ورشه سمي بهلغ مزبورى برسته تا سوك تا جيل
 ورشه قبل حلول الاجل مبلغ مزبورى مخروطون المغار
اولور علی الحوراء اولور
في الرابع والستين
 زينة مخروطه فقتله من اولان بالتون عتق مخروطون
 مخروطه قبل التون ويرد زينة مخروطه المبرق المدون صر
 التوكه قلب اولور بخرى ظهرا لرسه زينة اول التون مخروطه
 مخروطه فقتله من اولان التوكه عتق مخروطون المغار
اولور علی الحوراء اولور
 ومن اعلى اخذ درهم وفضفا ما زينة فاهو دراجع
 او عكست ثم علم فليس عليه شئ وقد تم استيفاؤه

بنيك مخروطه مضاعف من اولان في زينه سرحه عتق المبرق
 بود سركه ما في اولور مخروطه سرحه سركه سركه
 همه اينه كونه بعين ابروبك بجمع مخروطه زنده بود و
 همه اينه كونه بعين ابروبك بجمع مخروطه زنده بود

فقتله من التون در در مخروطه را ح اولان بده زينه مخروطه
 مخروطه فقتله من التون خففة اخذت كونه مسكوه زينه
 فقتله من التون در در مخروطه را ح اولان بده زينه
 او عكست را التون مخروطه و سركه مخروطه ابروبك
 در در مخروطه را ح اولان بده زينه در در مخروطه
در در مخروطه را ح اولان بده زينه
 وفي الخ زينه حقه خففة من جبل را هم و دنا زينه بده
 الاكك في بده اخرى كان عليه سركه و ليس له كالا
 بالقيت و ان اختص السور **مع في العرف**
 زينه عتق غالب اولان شوقه را ح مخروطه فقتله
 اول جو فقتله و زينه زاده اولان شوقه را ح مخروطه
 ابروب اول مجلسه فقتله بعض بطنه بجمع
اولور علی الحوراء اولور
 والنائب الخففت منها اي من الدراهم والدينا زينه مخروطه
 اعتربا را لقب فصح سمي اي مع الفاش الخففت من
 الدراهم والدينا زينه كان اي الخففت من الفاش
 بجمع الخففت و غيره الا را ح بجمع الخففت
بسطه الخففت بجمع الخففت
 زينه عتق غالب اولان شوقه را ح زينه مخروطه
 اول زينه زاده اي مساسه اي اولوب خففت غالب اولان

تعمیر الوردی **الحواص** اولور **شمس**

کفالت العبد و اول الولد و المهر بال و بنفوس بر اول ان اولی
و مجوز فی صحن الموال و فی صحن نفوس صحیح و برانند بر بعدت

من کفالت العبد بر اول الولد

ابتا و سبیلون زید بر اول الولد مسکون کفالت خوف ایدوب کفالت

عمود زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون ایدوب کفالت
اولور رسد بن شامتم دکدر زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون

مال خدا و انفس زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون
عمود زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون

قال لا عوا سسک هذا الطريق فان اخطا تک فان ضا من فان
مال صحیح الضمان و الضمان من صحیح اول

زید زید جشمی هندکی بلا نفقه بر شرب اطرد یا کفالت کفالت

کافی بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

نفقه کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

نفقه کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

61

و محرومان کان المقروض قاله ان بده و رجوع بل صفة
کافی من شققا ت السبع

زید عمود اولی عمود اولی زید بر اول الولد مسکون کفالت

عمود زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون ایدوب کفالت

اولور رسد بن شامتم دکدر زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون

مال خدا و انفس زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون
عمود زید اول اولی صحن خوف دکدر رسکون

قال لا عوا سسک هذا الطريق فان اخطا تک فان ضا من فان
مال صحیح الضمان و الضمان من صحیح اول

زید زید جشمی هندکی بلا نفقه بر شرب اطرد یا کفالت کفالت

کافی بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

نفقه کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

نفقه کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

کفالت بر داروب بعده عمود هندکی بر شرب اولی کفالت

63

در بنگاه ای براد عام ایما ایو ب بعد و کتات و رود بی
 بنا و سیلغ فروردی زنده او ایلیسه حال بکر بعد الا براد ایشیکل جتی
 حاد شلا و اشلا و لورد و یوب سیلغ فروردی و لورد و ججه
 قاور اولور می الحوراء اولوزنج
 تو بار بار و اکفیلان الا صیبل جبال الا لای الا ایسب من الیهین اولیو
 سیلغ جشی لا ریج علی الا سیبل جهاد الا ● من کفان الکفان
کتاب الحوراء
 زنده عمرو ذقنده شوقه را تو حصم را در دیو کیک
 ایته که عمرو بن سنی سیلغ فروردی بکر کت و زنده صحرای الا
 هر بکر صحرای الا قشورال شمشیر کز دیو و عوی و زنده الحوراء
 عمرو بکر کت غیا بنده و وجه هر را زنده اولان و عور سنده ایات
 بنده ایلیسه بنده فروردی بکر حصم زنده کت و قشوقه
 مقبول اولور می الحوراء اولوز حصم
 زنده لکون انه کان حال الیایین علی نقان و قشور و اکثر اطباب
 سائل الک کرم عن الکویون البینه عن الحوراء ان حصم غا و الحوراء
 حاضرت کت و زانی لکویون دان فایا قشیرت فی صحه التوفیق الی
 حصم و الحوراء علی ● من حوراء البیزانیه
کتاب القشوراء
 هند بر بنده یا ایسی نندک زنده ذقنده نقان جهنمدن
 ایچ حصم را در دیو عوی زنده سیلغ فروردی کت ساکر او
 ایچشیدم دیو عوی و هند اکتا ایلیسه زنده شلا اولور اولور

منه انکافنی ان لال کان شوقه فراد ما اسب ذکب برن الا سیبل
 و اکفیلان صیبا ● من کفان قشورینان
 زنده عمرو ذقنده شوقه سیدان اولان شوقه فروردی حصم ایو
 بشتر غا و سس ادا ایلیک او زنده شوقه را کت کت من کت ایلی
 و نقیسط ایته کون صکره بکر سیلغ فروردی کتات حلقه ایلی
 کفیلان الیسه زنده سیبل جهاد الا جهل سیلغ فروردی کتات
 یا عمرو ذقنده و اولور می الحوراء اولوز حصم
 و اکفیلان یا لولول من غیر بشرط ● من کفان الکفان بیه کت
اول باب الکفان
 زنده عمرو ذقنده شوقه سیدان اولان شوقه فروردی حصم
 بکر و بشتر شوقه کت کفیلان اولور ذقنده صکره زنده سیلغ فروردی
 ایو و بشتر غا و سس ادا ایلیک او زنده شوقه را کت کت من کت ایلی
 یا جهیل و نقیسط ایلیسه زنده سیبل جهاد الا جهل سیلغ فروردی کتات
 عمرو ذقنده بکر و بشتر ذقنده و اولور می الحوراء اولوز
 رحل علیه عال حال کفیلان بر جملان الا صحرای الا لای الا ایلی
 علی الا سیبل ذقنده کتات غیا عن اکفیلان ان الا کفیلان و دن
 الا صیبل کتات ان یا خدا ذی علی الا سیبل یا لال حال ● من کفان
 شوقه ج شیخ تصفیة نقاشین
فی الجمع عن الکفیلان بنده و عدمه
 زنده عمرو ذقنده و فرزند ان اولان شوقه را تو حصم بکر کت
 او زنده کفیلان اولور کتات بکر اولور ذقنده و صحرای کتات

64

فصل فی الجبس
 زینر خود کسین غنم شود را قوی نیست شش و قوت عید بقوی اخذ
 ایلک حاله بد که در دردی بود و عوی و عود الکا الیسه زینر
 وجه شش و روح او ز راه است بنیاده بچک حاکم اول الیله
 افضا روصا صبر ادا بچون عود جبار
اولو علی الحوا اولو
 اذ اعلی علی آخر او غصب شش عید ادا علی نه غصب منه
 جارت و غیبها و اقام البینه علی ذک تقبل بنیته بچس صتی
 بچکها بها و بر با علیها صیها - تاضیفان فی دعوی اشقول
کتاب الشهادة و قیمن تقبل و من لا
 زینر کتک نکاح عدته را اولیچ بنده کن سن تم منکوت
 دیو و عوی و حسد الکا را بنده اند عقد نکاح و کسلی اولان
 عود و کالتی ذکر نکستین هند زینر منکو حصید دیو
 شها و شهادت عید اولو علی الحوا اولو
 دو شهید اگر کسبان بالنکاح بآنها تقبل و لو شهیدانیا امانه
 تقبل الکیله ان شهیدا بالنکاح و لا یزکوا الکا الی تقبیل
شرح الکا لغت تقبیل کتک الی دعوی
 بر خصمه رسیده زینر متفانک اوز زینر شهادت کن عود بیک
 عیاسی استغنی ذکر بود کن زینر دوه سنی استغنی ذکر
 اید ما علیک بیان اید ما سر حاله زینر زینر نکاح زینر
 ذکر جان الیسه شهادت کنی عقیبه اولو علی الحوا اولو

فصل

موجود بود زینر کسبتم ان ایتکه و مواضعه و تقوی قاضی
 اوج کونه دک ممل و یک جا اولو علی الحوا اولو
 تو ادعی بر اقامت دین و مال کی بنیته فی المصنوعه لاشته ایا
جامع الفصلین فی الی شتر
 اتجمع زینر نظر رتبه اولان او کالتی عود شتر عید صتی
 مامور اولان عود و غشتش عود نظر رتبه ایتکه و کسلی
 اید کسن دیو صریح او عالی صا و اولدین او کتک نظر رتبه
 اولان او قادن بر و کالتی کسلی عود شتر عید صتی
 و عود کسلی استماع و حکم الیسه کسلی نا زینر اولو علی
الحوا اولو علی
 مدینه کسلی صا علی صا علی شورا قاضی صتی و کتک زینر
 کسلی تقاضی صتی ما لسن کسلی ده شوقه را قی قاضی صتی
 کسلی اول تقاضی کسلی ایستی اولان عود و صلیغ زینر کسلی
 بعد القول زینر کسلی ایستی اولان عود و کسلی ایا
 حاله قوت اولد قن صکر زینر او علی کسلی صلیغ زینر
 صا بر سنده با علی علی طرف صیرین شوقه را قی احسان
 اولنسه زینر دایلی صلیغ زینر کسلی اولان الو صتی
غرامه او خار قادر اولو علی الحوا اولو علی
 اذ اقامت بعد کسلی م است قبالت عود عود و کسلی صتی
 ان لا یصل صریحاً ایضا لانه استحقاق العطف ایا لایسه صتی
 تا تقوان بالقبض وان شیت استحقاق قبل القبض صتی فی زینر

59

اینک لازم دلوری الحوا **اولوز سمص**
 بویصورتی ز نیک مدعا شهادت ایون کمنه لوه دنی
 اول غوصه نک حدود بی و اصحاب حدودک اسمعرا باوصیا
 اسمعری نیک و بیغ اینک لازم دلوری الحوا **اولوز سمص**
 بویصورتی ز نیک مدعا غوصه خارج بلوه دوه اول غوصه جویز اولوز
 اولان و عواک مسعوده آقا بیجنگ بیبک عقبول اولان
 دیک تا اولوز دلوری الحوا **اولوز سمص**
 و من ادعی عصا اصدده و ذکرانی بی الی علی علیه و آله و سلم
 لانه نقض التوریت بالا شایسته العقل فیهما الی الحدیث
 العقاب یعرف به و نیک حدود اولوز و نیک اسمعرا اصحاب
 الحدود و انسابهم اولان بدین ذکر الحدیث تمام التوریت به عند
 الی حدیثه علی عرف الی صحیح و کما یثبت ولا تعد به ان الذم
 یشتر فی الشهادته **هدایه سما والی عویون**
 لقصان مدعا شهادت اولوز معتبره اولان نوبت هی حال شهادت
 عروک مدعا شهادت شهادت الی حدیثه اولوز الحوا **اولوز سمص**
 لا تقبل شهادته علی الصلیح و لیس یکن و کما یثبت به الحدیث
 الرجل یحیی ساقه و یقیح ساقه فیهما فی حال قاقسه
 تقبل شهادته **هدایه سما و انقیح شهادته**
 شهادت اسلامی بلین زید و عروک شهادت نیک عقبول
 اولوز **اولوز سمص**
 بویصورتی ز نیک مدعا عروک شهادت نیک عقبول و عقبول

آردید که در این کتاب در حدیث و احادیث و روایات و کتب معتبره
 در این طریق اولوز و کتب معتبره در این طریق اولوز و کتب معتبره
 قوا اولوز **اولوز سمص**

لوه کان رجلیین قال کل شهادته شهادته علیها علیان علی کمان تهور
 ثم جاء شهادته و قال لا یزک حشیت قلت ثم یزکنا جاز شهادته
 من شهادته قاصب حیان
 نوبت عروک نوبت ایکن تکمل شهادت ایدوب بعد العقیق
 الی حدیثه اولوز **اولوز سمص**
 و نوبت اقره الحکم و الصبی الا اولوز حیا حال الی الی حدیثه
 بعد العقیق و الی حدیثه **من شهادته الی حدیثه**
 نوبت عروک ایدوب بر عرصه بی شعاعه دعوا شهادت نوبت مدعا
 شهادت نوبت نیک و بیکر حدیثه اولوز غوصه نک حدود اولوز
 تقییم و بیغ ایدوب کمن جیرانک اسمعری بی سما سر عروک
 جیرانک اسمعری بی سما سر عروک نوبت نیک و بیک
 تا اولوز دلوری الحوا **اولوز سمص**
 آردید که شهادت اولوز لوه شهادت نوبت نیک و بیک
 اولوز آقمن عند حیطا نوبت و شهادت ان احد و دوا الی حدیثه و ان الی حدیثه
 همتا و ان الی حدیثه الی حدیثه الی حدیثه الی حدیثه الی حدیثه
 القاضی یقضی بی شهادته و الشهود الذمیه شهادت اولوز
 تا شهادت نوبت نیک و بیک
 آردید که اسمعری نوبت عروک نوبت نیک و بیک اولوز علی نوبت
 منصرف اولوز نوبت عروک نوبت نیک و بیک اولوز نوبت نیک و بیک
 منصرف نوبت عروک نوبت نیک و بیک اولوز نوبت نیک و بیک
 و اصحاب حدودک اسمعری با و اصحاب حدودک اسمعری با

العق

66

اولا ز اولیٰ **اولیٰ ز اولیٰ** اولیٰ ز اولیٰ
 و العباد ان لا یستعمل یزک الخلق ان اذ کان ترک الخلق ان بعد
 محسباً برائی فی الشیء اذ
جمله مضمون و کلمات
 تعلق طریقت بر طاعت است تا سنجیدن بر طاعت تکمیل یابد
 با صواب جمله است که ما را برین نیت و فرائض است که ازین
 اول قائلند زید و محم و بکر و بشیر و منیر برین طریقی با صواب
 مالمی نهب و فرائض اولیٰ طاعت و شرف و دعویٰ است که
 مدعا برین اول قائلان خالد و ولید و شهاب و سلیس را مستعمل
 اولیٰ ز اولیٰ **اولیٰ ز اولیٰ**
 و نوکان قطعاً علیها و علی اصحابنا و اذ قد اذ انان ان تقبل نیت
قبیل کتاب السیر
 زید و مردان در مکه و روضه شوق در حقیم و در زید و
 و محم و انرا بیکدیگر معاصرت زید و بکر و بشیر و منیر
 شهاب است ایستاد محم و بکر و بشیر را بشیرک اولیٰ و شهاب
 طوم نام زید که در اولیٰ ز اولیٰ **اولیٰ ز اولیٰ**
 و بجز شهاب در سب الدین که برین با هم بر حقیم نیت
فی الصلوة
 زید و نوب اولیٰ اولیٰ و صفار و کن برین ترک بشیرک و محم و
 اولیٰ که زید و بشیر و فلان هم بشیر شوق در حقیم و در
 زید و دعویٰ بشیرک و محم و بکر و بشیرک و سلیس است که

علم ایست حکمی تا اولیٰ ز اولیٰ **اولیٰ ز اولیٰ**
 زید و محم و بکر و اولیٰ کون برین و در سب اشک اولیٰ زید
 زید و محم و بشیر و غیر از او معاصرت بشیرک و سلیس و اولیٰ
 سکوت است اینها که زید و محم و بکر و بشیر و منیر و اولیٰ
 اولیٰ شوق در حقیم لدم کرم لدم ایست زوجه هم برین طاعت
 برین اولیٰ و سون و برین بعد برین شرفی قبل الخلف
 بشیر ای مقدم برین و بشیر و بکر و بشیر و منیر و اولیٰ
 زید و در این طاعتی برین اولیٰ و بشیر و بکر و بشیر و منیر
 معقول اولیٰ ز اولیٰ **اولیٰ ز اولیٰ**
 آجاب المشایخ فی شوق شهاب و انی کون متعلق بعد از
 شهاب و هم خدمت ایام من غیر عذر را تقبل ان کون عاقلین هم
 عین اولیٰ ز اولیٰ **من شهاب و انی**
فی صمد الشیء
 خصوصاً زید و بشیر شهاب است ایون که
 تعدیل و یا جمع اولیٰ زید که شهاب و بکر و بشیر و منیر
 قبول در کتب ایست اولیٰ ز اولیٰ **ایست**
 و در کتب الکشف و بیکر السیر فی زمانه شهاب و بکر و بشیر و منیر
 و شهاب **من شهاب و انی**
 کبر اولیٰ زید می شرف اسلام و شرف اولیٰ زید
 خوف ملاکون ناشی خفا فی ترک ایست محم و بکر و بشیر
 خفا فی ترک ایست زید و سلیس اولیٰ زید که عاقلین سب قطع

68

با که منع التمسک بهای دیوار قرار نیند شهبا و شمس لدر
 مقبوله اولو در می الحوا **اولو اولو**
 آدمی بجا بشرط الوفا و تا که فرادو شد شهبا با عیبه بشرط الوفا
 و آخر اندازا قلمشتر می اندیشتری بشرط الوفا و مقبوله انان است
 لفظا ان نشاء و ان خلفا الا ان رادوا **فصل من ٣٣**
باب الرجوع عن الشهاده
 زید و عمرو در آن خصوص می دعوی و عمرو انکا را بدوب زید که عیبه
 بکر و بشتر شهبا داشت اینک زید من حکم زید را قبل از کتبهها بدو
 رجوع المیسر له شهبا و شتر و قومه به بنا و خصوص فرایور کرد
 زید و حکم دلتوری الحوا **اولی** **مسعد**
قانون بجهت قبل حکم را حکیم **مستحق الا بخر**
 زید و عمرو متفقان که کتبی قیصل بران و در سند ان عن کتبت
 مالمی با که وصیت ایدوب بنده مصر انوش اولت بدی بدی
 دعوی و در شاککا ایدوب زید که موعکست بکر و کتبت
 ایتدی علی قاضی شهبا ذکر می قیصل و در حقیقت کتبه عموک نالفتی
 حکم ایدوب زید را می کتبه کتبتی و در کتبه ان که قدر صکت
 بکر و بشتر قاضی حضور زید شهبا ذکر کردن رجوع المیسر له در کتبه
 موقومی بکر و بشتر و تقسیمه قار او اولو در می الحوا **اولو**
 آدمی رجوان نکلان المیسر اوصی له باثلثت من کل شیء فاناک
 البینه و تقضی ثم رجوعا صحت الرجوع **بند** **مسعد**
 سزا الرجوع عن الشهاده فی التامین

ناله

استماع و اول اراضی عموک شمس لدر می اراضی عیبه
 او زره حکم المیسر حکمی نا نذا اولو در می الحوا **اولو**
فی شهبا و قه الدمی علی التامین
 زید و عموک عموک تاملان ایدوب اولان دعوی سند زید عیبه
 بکر و بشتر زید شهبا داشت المیسر مقبوله اولو در می الحوا **اولو**
 و انومی علی شکر و انان اخشافا عیبه و علی التامین اولان
مستحق الا بخر فی الشهاده
باب اشتداد الشاهدین
 زید و عمرو در آن سنتم شتر مقبوله شتر قاضی عیبه
 ایتدی عموک زید و عموک و عموک انکا را نیکه بکر و بشتر عموک
 ایتدی ایدوب قومی فی عیبه شهبا ایدوب ایدوب زید شهبا و شتر
 المیسر مقبوله اولو در می الحوا **اولو** **مسعد**
 نراد علی الغصب و شهبا احدیها علی الغصب و ان غیر علی الاقرار
 بالغصب له تقبل ولو شهبا علی الاقرار بالغصب تقبل علی
 زید عموک بدنده اولان منزل انجون شتر قاضی و عیبه
 منزل زید و عموک شتر الوفا سا که هیچ و شتر عیبه مسموع
 زید و عموک الیوب منزله با کتبت عیبه ایدوب و عمرو و عموک و عموک
 سن منزل زید و عموک اولو در می الحوا با کتبت عیبه و شتر عیبه
 دیو بشرط الوفا یعنی انکا را نیکه زید منزل زید و عموک مسموع
 مقابل سند عموک و عیبه اولو در می الحوا ایدوب و بکر شهبا و شتر
 عموک زید منزل زید و عموک مسموع و قومه مقابل سند و بشرط الوفا

70

بند بعد السبع فبینه المشقة الاولى في ثوبت العارض
 قسم في باب البشيرة
 زيک هبنا ابره ابره مشقة و عوامی الملک زبده شعور
 هبنا ای ابره عروى تکبیل بزوب عروى شخصیوس بزورن
 هبنا می موکلند اضافت ابره ابره ایتکه کن صکره نوین برین صیان
 نوکساره بالغ اولیوس صغیرایوم دیود عروى واقامت بینه
 ای بریب هبنا دمی بالغ اولیوسیک دیود عروى واقامت
 ایلمه هبنا تک هبنا سیمى اولی اولور می الحوراء اولور
 بزوسو زنده وانفرا اولقلمی قامضی زیک بینه سنی شمول
 موجیب حکم ایلمه حکمی نا فلو اولور الحوراء اولور
 زیک عروک بزنده اولان هبنا ایکن زوجه مدرد دیود عروى
 واقامت بینه ایدوب عروى نیم زوجه مدرد دیود عروى
 اقامت بینه ایدوب ایلمی دمی با ریح بیان ایما سرکساره
 عروه حکم اولور می الحوراء اولور
 رجوان اوعی الخراج امرة فجمدت لهما فایم اقامت بینه
 وان انا ابینه لوست هبنا می ابره ابره ایلمه ایلمه ایلمه
 الکراج حال الخیرة الکثیرة الشکره لیس ابره ابره اولی من الخ
 وان اقامت کل ابره هبنا ابینه انما له کانت المرأة فی ابره
 یقضی به الصواب الیوم • کاشم خنان فی دعوی الخراج
 کتاب الوکات
 زیک عرو اولی بخصه مشقة دعوی اسکندره اعمی اولی کنکری کل
 کل

اقامت بینه ایلمه لقیق تک بینه سیمى اولی الحوراء
 در تبر تک بینه اولی در اولور
 امرة ادرعت علی اولوسیت انها کانت امرأة ابره ابره
 فی الخاصه و طلبت المیراث فخره ابره ابره واقامت بینه فموان
 الابین اقامت بینه ان اباها کان طلقها فموان واقامت بینه
 قبل موتة تصویب سینه ابره ابره من کلوا فموان واقامت بینه
 هبنا نوت اولوب کرک سنی ابره بیت المال اولان عرو
 قبض ایلمه که زیک عرو بن هبنا متقی دو اوله سینه
 حصلا وار فی عرو دیود عروى و مدعا سینه اقامت بینه ایدوب
 عرو دمی هبنا حیدر الاصل اولوب کرک سیمى بیت المال اولان
 دیود عروى واقامت بینه ایلمه عروک بینه سیمى اولی
 اولور می الحوراء اولور اولور
 رجوات و ترک حالا و نشا فقام حال بینه انکان عرو
 وان دلاه له واقامت بینه انکان حال الاصل فموان اولور
 الاصل ان بینه بینه البنت • من دعوی فموان
 زیک عرو سنی عروه من معلوم سنج و سیمى ایلمه که عرو
 زیک وقت بینه بالغ اولور سیمى دیوب عرو بالغ اولور
 دیوبه قول زیک اولور می الحوراء اولور
 بزوسو زنده دعوی مدعا زبده اقامت بینه ایلمه عروک
 بینه سیمى اولی اولور می الحوراء اولور
 اولور قام ابره بینه فموان فموان اولور سیمى بینه ابره
 کل

هبنا

الفوقه قاردا لولوروی الطوار اولار اولور
 ونور دکلر غیر جانزالا قار علیش فی ظاهر الرورایه ونا فی حسیه آتیشاه
 اذاکان موصولا وافترا فی الاقبیه انتم یصح لعلو لاکان او
 مصلو • من دکات الخیر منته فی الثالثی
 زبور عمود قضیه کبریا اولادان دعوی قضیه سندان کبریا یاریه
 ترکیب سیکره عمود کبریا ابرایه و سکت ابرایه زبور عطف
 علی سده ابراهیم و یصح اولوروی الطوار اولان حصی
 رطل و کلر جنابان بین اخصم عن الدعوی اخصم ما ثلث باره
 ولر اخصف الابرادالی المکل لم یصح • فی الرابع عشرین
 دعوی الخیر صحت
 زبور عمودان افریدارده اولان کبرک ذمکده نتم سیمه لیک
 شوق قدر اچیه صقی اولوب کبریش زبورای سندان دعوی قضیه
 نیمی کوسیل ایشیری دیود عمود ایشیکره عمود زبورای مصلو نیمی ایشیری
 اولقده را قیصری زبور و در کون صکر و کبر کلر سب نتم زبوروی
 عمودان طلب ایشیکره عمود سب نتم زبوروی قضیه زبورای کلر
 ایشیکره سب زبورای زبور عمود فی سکر و بر دای دیود عطا
 ایشیکره کبر سب نتم ای صلا کوسیل ایشیکره و زبور سب نتم لادم
 دیوانه ابرایه و سب کبرک زبورای و جبر حرا و زبور کوسیل زبور
 کبریا اولقده را قیصری و بر ایشیکره ثلث اولان مصلو کبر کورون کنار
 اولقده را قیصری عمود زبورای مصلو نیمی ایشیری مصلو زبورای
 هر کبر کبر سب نتم کبر سب ایشیکره مصلو زبورای نیمی کبر کلر لور سب

ایدوب کبر سب مصلو زبورای عمودان دعوی ایشیکره
 عمود علی کبر دکات ایشیکره و نا زبور کبریا دعوی ایشیکره قار
 اولوروی الطوار اولار اولور
 دا اذاکان صی الرجل الی اراة الالای نتم جناب اولان کلر واحد
 منها یصلح کوسیل و نا مصلو یاتان ایشیکره ایشیکره
 زبور جنابون جنون لای حاله و ملک منزلی نیمی عمودای کوسیل ایشیکره
 اولوروی الطوار اولار
 دلکچیدون الدعوی ایشیکره و ایشیکره اذاکان فی حال جنون ایشیکره •
 فی الخامس من کات التا ایشیکره
 زبور عمود ایدوب شوق را قیصری مصلو دعوی صلا سب اولقده عمود زبور
 مصلو سب کبریا کوسیل کبرای نیمی دکات ایشیکره قبول ایدوب بعد زبور
 کبریا ایشیکره ایدوب اولقده کبر کورون و شوقه زبورک اولقده ایشیکره
 اولد نیمی حاکم مصلو زبور اقرای مصلو کبرک قرار را مصلو زبور
 زبور مصلو زبورای عمود ایشیکره قار ایشیکره ایشیکره اولور
 مصلو اقرای کوسیل مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو
 من دکات التا مصلو
 زبورک مصلو ایشیکره شوق را قیصری مصلو دعوی صلا سب اولقده ایشیکره
 مصلو سب کبریا کوسیل ایشیکره مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو
 جانزالا اولی و نیمی مصلو و مصلو ایشیکره ایشیکره کوسیل کبریا زبور
 ایدوب ایشیکره اولقده عمود زبورک مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو
 و ایدوب ایشیکره قرار ایشیکره زبور کبر قرار ایشیکره مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو مصلو

72

باصتقاصن جائز بود اخرج وکیل استقراض کلان مخرج ارجح
 بطبق القرض لا بد ولو خرج الوکال بان الصاف لا انفسه بطبق
 والاضغه من آتوره و اودفع اليه مولاک لای ابراج جبر کسب
 را اهنه بدین دلا بیضم الیهن لافعه باوره • جالع انفصولة
فی الشکایین
فی الوکالات بالبیع
 تریه شو قور استقصه من بیعه قوی تکمیل تکمیل عود او استقصه
 کند که دا بنی کبره من شمی اولان شو قور را قیبه بیع و تسلیم
 ایتکله من و قوم محرک کبره اولان دیشک اوقشاریتکله
 واقع ولسه زیه من و قومی عوده متصونان شیب لک ال استقصه
 کردن المله کار و اولوجی الحوا — اولاً **تخصص**
 واکمیل بالبیع الاکان مستتمه علی من علی قول بقه فیضه
 و محمد یعیه النسخ قصاصه علی الوکیل بالکسب و کلور علی قول
 ابره بسف لایه قیضا صفا • من وکان انک استقصه
 زیه کوک ما ریس می اشدای عوگ تکمیل کبره من معلوم
 بیع و کسب قیضه من ایدوب من و قومی عوده قیله
 ایتکله من مکرر جا برنگه رد بنی اجاب ابره عیب شریک
 سینه اعلی است اولوب کبره بر ای خیا عیب زیه رد ابره
 زیه و حق بر ای عوده در صدد نده لیکن جارج قومی شف
 عتق انها قوت اولسه حاله زیه من قومی عوده است
 زاد ایتکله عوده مجوز جارج عتق انها قوت اولوب

بایستقراض

بیع زیه بر ای یک صفا من اولوب استقراض و تکمیل تکمیل است
 مجز کبره من مکتوب ایدوب عودان مکرر اولوب قیله
 عود و حق زیه بر ای مکتوب ایدوب بیع زیه بر ای زیه
 کار و اولوجی الحوا — اولاً **تخصص**
 زیه عوده من شو قور استقصه من ایدوب برکتند
 کبره قرض یک غرضه لایه بر عودی تکمیل و استقصه ابره
 عوده تسلیم ایتکله من حکم عوده کبره یک غرضه من
 و رد ایتکله کبره من عوده یک غرضه قرض و کتوب عود حق
 استصفا ابره بر ای کبره بطریق الیه من ایدوب
 عود بیع زیه کبره غرضه زیه من تسلیم ایدوب
 ما علامه عوگ بر نه صفا بیع اولسه حاله زیه عوده
 غرضه ایدوب تک اهرن ایدوب استصفا و اولوبه کی کتوب
 دیکله عود کبره استقصه من ایدوب ایدوب
 ضایع اولان بیعیه غرضه من اول و بر زیه بیه
 جیره کار و اولوجی الحوا — اولاً **تخصص**
 برکتند زیه عود زیه غرضه زیه زیه زیه زیه زیه
ایستقراض استقراض اول زیه بر ای زیه زیه زیه زیه زیه
اولوب عود الحوا — اولوب **تخصص**
 اولوب استقراض عود زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه
 استقراض عود زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه
 زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه
 زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه زیه

73

دو تکه شود عقد ارغنی حرکت از شش خطایه و سه بعید است
 یکبار از الوب محوره و در سه زینده شده خطایه یکی تقداری
 ضمنی از دم اولو می **الحواص** اولو بر سر
 و توبه و هب الش من المشترک، و ابرامنه ا حطه عن جازیه
 ملحق فی فصل الوکیل بالبیع و الشراء
 هند زوجه ی زویک توکیل الی زویک ملک مغزلی من شش
 بیع دست بیم است که در حکم و بیع من است که در اول
 یعنی ا قالایس محوره و در من زبور س خطا اولو می
الحواص اولو سر
 و آن که از بیع و مستطاع الش من شش و لزوم الوکیل
ملحق الآخر
فی الوکالیه بالشراء
 زید محوره و بنام بچون هند که فلان مغزلی است از او بدو محوره
 لا و محوره بر منی و بیع بعد محوره اول مغزلی و شش است که
 نفسم بچون است از بیم و بیع اول مغزلی حرکت
اولو می الحواص اولو سر
 و فی شکره الش و می رجلی قال یا آخره شکره جازیه فلان مغزلی
 اما مورثم و لم یقل لا و زید من شکره ان قال استریته مالاً
 فی مالاً و در ان قال استریته نفسی فی **من مالاً کلیم**
 زید و شکره بر معنی مغزلی شرا بگوئی توکیل از او بوب محوره
 و کالقی تبودا است که در محوره مغزلی از او بوب **بچون**

من محوره و در مالک با در اولو می **الحواص** اولو سر
 و کور و المشترک بالبیع علی الوکیل بالبیع برینه او بوب
الآخر من و کالان الزین
 زید و محوره جیکه عقد شرکت است که در من مسکری بویا
 است ی بیع زیدی توکیل است که در بدو یک کتبه بر بیع او
 زید من ی من شش محوره با در اولو می **الحواص** و **عنا**
 و الوکیل بالبیع و الشراء است که در من و در شهادت که صدق
 و عس و سید البعد و در کتبه و شکره که **من قال**
الآخر
 زید شش قدرت علی نقد صدقه بدو محوره و توکیل از او بوب
 محوره و زید از شش اول من ی بوب شش قدر جزیقی من ی بوب
 بطریق الحطه بیعت بیع تسلیم از او بوب بعد از بیع از او
 یکبار اول من ی محوره و بوب شش قدره در او بوب
الحواص اولو سر
 و الوکیل بالبیع بچون بیع ا شریف اکثره الوض من ان یبینه
 لا بچون بیع نقطه لا شفا من ان سلفیه و لا بچون الی الی
 لان مطلقه الا و شش بالمشرف لان التصرفات لرفع الحاقه
 فی عقد بوب تقه و المتعارف بالبیع من الشمن و انفق
فی فصل الوکیل بالبیع
 زید محوره که کتبه محوره و شش قدره بر بیع من ی من شش
 اولان شش قدره بچون بیع تسلیم از او بوب مسکری زید من

ازوک

است

حواله ابودوب هر يك از صور الیه بقول بیست و یک بود دعوی
 و زیاده گفتار نیست محروم مدعی است و چه شریعی او زنده بگردد
 اثبات این یک است علی بن سیدان خلاصه دلوری
المحور اول
 زعم المدعیون آنکه آن حال الدایم علی فلان وقتند و اگر طالب
 سأل الخاکم عن المدیون البینه علی الخواص ان احضروا و الخواص
 حاضر شدت و برکت المدیون و ان قانیا ثبتت فی حضانة شریف
 الی خصمه المحاکم علی **باز این فی الخواص**
 نزدیک زد و چه سن هند زید و سن بنی اوج طاری ایطالیسی
 ایک دور مدعی و زید بن شی اوج طاری ایطالیسی
 سن بعد التقضا العدة لعسکری شهود و خصمه زید که شک کرد
 تزویج مدعی و علی ابودوب تکلیف شریعی بر او نهاده است
 محروم باقی تطلیق ابودوب بعد التقضا العدة نفسی خود
 محض زنده نام تزویج ایست صحت بر وجه هر یک از وجه
 اقرار علی بن سیدان ابودوب مدعی باقی تطلیق نیست زید
 هند که قرار مدعی و خصمه قامت بنی ابوجک استوی از فی
استدلال بر اوج معاکرست تا در اول المحور اول
 و کم بر منت علی طاری شش و برهن تزویج انها قرئت بعد
 الطلاق شالفت انها عدت و تزویجت با خود طاری
 و طاری و حشمت عازما و تزویجت و هم با دارا ایست
 نیست بیغ الطبیح اودفع **معدون تطلیق فی التکلیف من التقضا**

76

هند خود در سن بنی شهوت اول شهوت را چیه میسکو جا ریس
 غصب اخذ ایست بکره خاک واری ضامن اول بود بکره
 و خود گفتار ابودوب هند مدعی است اثبات بنی ابوجک
 بین اول جاریه ایست که از تکلیف اخذ میسکند و ابودوب مدعی
 مدعی است قامت بنی ابوجک هند مدعی در
اولوری المحور اول
 قام بنی ابوجک غصب هماری و ملک فریک فقار فی السید
 ز صفت بجا رده و گن با جازت و نام بنی شمس و تقبیل
نسب تا الی عدول
 زید شهوت را چیه ایست که او که قدر زید شهوت خود و زید بکره
 ابودوب بکره ایست مبلغ زید بری مسقیمت ایست که بکره بکره
 سفینه بکره منسوب مبلغ زید رضای اول و قدر صک و زید
 اولوب و زید شهوت بکره من مبلغ زید بکره بکره
 که بکره بکره ایست اولی است اول بود دعوی ابوجک بکره
 زید مبلغ زید بکره بکره مسقیمت ایست که بکره بکره
 دعوی مدعی است و چه شریعی او زید اثبات این یک در
دفعه تا در اولوری المحور اول
 زید شهوت اولوب ترک شهوتی و علی خود تقبیل بکره بکره
 هند ظهرو را ابودوب بین نزدیک شکوهی است بکره بکره
 ابوجک مدعی که در حقه می بود ابودوب مدعی و علی هند نزدیک
 حلیه فوشه شکوهی است اولی بکره بکره را ابودوب هند قامت

دو دعوی و دو عاقله اقامت بنیت ایدوب زبیری دفعه کار
اولی از ستم
 و اما در ادعای الغصه علی ذی السیفان قال غصبت منی او قال
 او قال استیثرت منک و انما ذی السیفان علی و هو الی یسبح به
 انما یب بعبه علی لا یغیب علی الا قتیله اذ یفزع علی غصبتی و خلاصه
 فی السیف من الدعوی
 زید عورک بیدره اولان باغ انجون مکره زید دعوی استکه عور
 سن اول باغی بجه بکر توکلان مکره کرمی اول باغی مکره
 بکر سح و سیم ارضیف بنش ایشک بیری دو دعوی و زید انکار
 ایستد عور مدعا سحی و چه شرعی او زید انباشت ایدجک زبیری
 دفعه کار دو دعوی **اولی از ستم**
 و تو قال منالی اشتیثرت من فلان الذی و کلته با سح سیم دفعه
 منع دعوی الخ ثبیت
 زید عور دن دسکره فلان جهنم سحر قدره سیم و اردو دعوی
 ایدکره عور من سبلغ قریوری ساکر ادا ایشک سیم ایدو و کوی
 و زید انکار ایدوب عور مدعا سحی ثبیت ایدو ماکله زبیری
 سحن سبلغ قریور دن بی ابرایم سیکه دو دعوی مدعا سحی
 و چه شرعی او زبیر انباشت ایدجک زبیری دفعه کار
اولی از ستم
 زید دعوی علی خورینا فلان الذی علی علیه قدره ایشک تم ادعی ایدو
 بکر ستم دعوی ایدو کورن قضا ایدو ایشک سیم من دعوی خورینا
 و کوی

بنیت ایشک عور زبیری تعلیمی ایدوب مدعا سحی ستم ستم
 سکره فورت اولت سیدی ایدو دعوی مدعا ستم **اولی از ستم**
 ایدجک ایدو دفعه کار دو دعوی **اولی از ستم**
 رجل باست عن اولاد ذی دعوت المرأة میراثها و قالت المرأة
 کنت شکوه ابیکم و انکرت الورثه دعواها و انما من المرأة
 بنیت علی الشکاح فلان الورثه فی دفعه دعواها ان باا قدره
 طلقها ثمت و انقضت عدتها قبل موتها لیکون هذا دعوی ایدو
 یشکران انکوره لکنا صلا بان قال لیکین باا تزوجهما و قال
 ما کانت منی و وجهه لا بنیت لکنا لیکون هذا دعوی مدعا با و ان لم
 یشکره طلقها اصلا انما کوره میراثها فلان لیس لها میراث لکنا
 او قال لیس لها میراث الزوجهه او قال لیکین زوجهه لا بنیت
 عند الموت فهذا دفعه **اولی از ستم** و انما ستم ایدو
 زبیر سن ستم برکمش و انما الکک ایدو ایدو دعوی مدعا
 من اول و والی ساکر ایدوب ایدوب مدعا ستم انظر ستم
 ایدو دعوی مدعا ستم اقامت بنیت ایدو یک زبیری دفعه کار
اولی از ستم
 ادعی انما نظره بنیت بنیت مدعا ستم مدعا ستم مدعا ستم
 انما نظره باجمت لانا علی کان دفعه **اولی از ستم**
 زید عورک بیدره اولان عور مدعا ستم ستم مدعا ستم
 مدعا ستم مدعا ستم ایدو دعوی ایدو کوره او کوره
 بکر خا شک مدعا ستم بکر اول مدعا ستم ایدو ستم
اولی از ستم

زیرک محمود فرستند و فرستاد اولان مشور را بفرستند بفرستند
 اولوب بجه زبک خانات مرقوم بر بنام مبلغ فروری بفرستند
 اینکاره بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 ابرار اشکوار بنام فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 مدعا سنده اقامت برین ایجاب فروری دفعه کاردار فروری
الحاج اولوب مقرر
 کفایت نمود و دیگر تم الکفیل برین علی حساب البیع و الکفایت و قبول
 اقرار علی الزام اولان اقرار مقرر شد و بجه اولان علی حساب مقرر شد
 دعوی الشفیع و بجه برین علی حساب مقرر شد و بجه اولان علی حساب مقرر شد
 لوجه حساب البیع **الحاج** اولوب مقرر
 زبک محمود فرستند و فرستاد اولان مشور را بفرستند بفرستند
 بعد از ایامی فروردین زبک مبلغ فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 کفیل و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 سوخت کفیل و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 زبک محمود فرستند و فرستاد اولان مشور را بفرستند بفرستند
 کفایت مقرر شد و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 کفیل و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 مبلغ فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
مبلغ فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 ما قول سراندا شیخ الاسلام و مفتی انام که شرف است
 الحقایق الدینیة ما استظلال بقا و رضی الله عنه و ارضی

3

78

فرجه ان استا جوبیت سوختن من اوقاف خمیل الرحمن علی
 بنینا و علی النجیة من مشونینا و اختیاره المعصم الزینون و صفرنا
 فیه باجر معلوم و جا آفرین اعلی علیها ان هذا البیت قد کما
 مکنا لای عانت و زکر میراثی و قال فی جوابه ان البیت وقف
 من اوقاف خمیل الرحمن علی بنینا و علی السلم آجره مشونین
 ان لب کمن الحیلسنا و سلمه الینا ان مکنا فیه قطره و قنا
 علم ذک بنیة فویل تنه فیه عنهما خصمه تا الدلی اقرنا بالبرک
الحاج نعم تنه فیه عنهما خصومه **الحاج**
 و لو کانوا لیسوا بنیة او عینی او اوعا لیسوا او اوجوبه زبک
 ما برین علی شمس قطعت خصومه تا الدلی ان به اولان لیسست
 به خصومه **الحاج** من دعوی احمد الشکر لیس
 زبک محمود قولی بفرستند و اولان مشور را بفرستند بفرستند
 اینکاره بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 ابرار اشکوار بنام فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 مدعا سنده اقامت برین ایجاب فروری دفعه کاردار فروری
الحاج اولوب مقرر
 کفایت نمود و دیگر تم الکفیل برین علی حساب البیع و الکفایت و قبول
 اقرار علی الزام اولان اقرار مقرر شد و بجه اولان علی حساب مقرر شد
 دعوی الشفیع و بجه برین علی حساب مقرر شد و بجه اولان علی حساب مقرر شد
 لوجه حساب البیع **الحاج** اولوب مقرر
 زبک محمود فرستند و فرستاد اولان مشور را بفرستند بفرستند
 بعد از ایامی فروردین زبک مبلغ فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 کفیل و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 سوخت کفیل و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 زبک محمود فرستند و فرستاد اولان مشور را بفرستند بفرستند
 کفایت مقرر شد و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 کفیل و بجه برین بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 مبلغ فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
مبلغ فروری بفرستند و اولان قدر سن مبلغ فروردین مقرر شد
 ما قول سراندا شیخ الاسلام و مفتی انام که شرف است
 الحقایق الدینیة ما استظلال بقا و رضی الله عنه و ارضی

98

حدتذرف دعوا سنی الخیج اوان درت سستزک اوانمغله
 استماع اولمصدقان قانوری الحوا **قالا** **بمخص**
الحج لا یسقط بقیة دم الزمان تذنا او خصاصا او حصا کوب
 استماع فی کتاب القضا
کتاب الاقرار
 آندوش موتمنه برصند و فی الجنده اولان اوج کون
 متولیس اولم بولم اولم بولم و تفک خلا سندن در دیا قرار کون
 هند قرض اولسه و در شومی اقرار قانوری طایر کوب بلیع اولم
 میانه او خال ایبریز دیکه کاره اولم بولم الحوا **اولا** **کتاب**
الکف فی اقرار ایضا قریه بدین العید دارت بجزه آن حال
 و ان الحارث لالا ان تصدق العورثه او بر من اولان بون تم
 بدین قریه نامت تمامه وصله اولان بدین تم باوردی کما
 و علی العقب الوردیه اولی لانه عین اقربها علم انها لیست منا
 ترکته تم اقراره بالکون شای غلام کلم کون من جمله ترکته و
 بویط الصحنه مقدم علی من و دویته اقربا قریه **کتاب** فی
 من کتاب الاقرار
 زیه عوه شوقه را قرض بر کوه زیه عوه قرض و در کیم
 بکک مالک و در حیا شوقه اقرارا متکرر صحت کون قرض
 اولسه و در شومی بلیع قرض کون عودن السنه لاله اولم
 اقراره بلیط شوقه بلیع قرض کون میانه او خال در
اولم بولم الحوا **اولا** **کتاب**

حدتذرف

زمین تک ایتمکله زینب منزل قانوری استقال عالی بینا و هند
 اولم علی السویه شیطا تک استکه هند منزل زبورک بلیع
 مذکوره دن مقدم انا تم خدیجه مستوف کمال جا بکین اید قرضه
 اولم بولم تک استقال بلیع اید اولم بلیع اولم بلیع منزل
 قانورک تکله اید عینی بر شیطا ایدوم و موز زینب دن اولم
اولم بولم الحوا
 بولم بولم عود کاشی هندک دعوی قانوری کون
 استماع و حکم ایسه حکمنا قنزا اولم
الحوا **اولم بولم الحوا**
 القضا و بجز تخصیصه و تفریق و بالان و لکان و کشتنا بلیع
 لخصه مات کفی الشارحه و علی بنه اولم بولم بلیع
 بعد قسمه عشرت زینب **کتاب** **القضا**
 زیه تک دکا عینی زینب وقف و تسلیم الی المتولی اید کون
 قرض اولم بولم متولی دکا وقف اولم بولم اولم بولم
 حضور اولم بولم کون بلیع سنه شیطا و تصرف ایدوب
 بولم بولم بلا ضرر سکون شیطا کون ساله و رش اولم کانی
 ایتمش اید کونک تسجیل شیطا بلیع حکم و بلیع کون
 اولم دکا فی میانه او خال ایدوب بولم بلیع
 مستوعرا اولم بولم الحوا **اولم بولم الحوا** و بلیع
 بولم بولم کون قاضی و زینب دکا قرض کون بلیع
 شیطا اولم بولم بلیع کون بلیع
اولم بولم الحوا

زید شوقه را اشتیاقی نمود ای عجز و ابراج و تسلیم ای و سب و خودی را
 که گوید حکم بر خود دانست و زور به بنم حکم اول و صحت
 زید خود را که گوید اولاد خود سزا که ابراج و تسلیم زید حکم
 زور به بک حکم بر بنم علاقه و مدخله بوقدر اگر بک حکم
 است یا زور به بی سندان طلب ای و سب بک و بوی که
 ابراجی است یا زور بک غیا بنده و خودی و مدعا
 وجه شری او زور آقا مت بنید ای و بک است یا زور
 المند قادر اول و بری **المطهر** اول و بری
 قابل و دفع عسرا و ننگ عسرت و اقرار بظلمات و غائب و لم یحکم اول و بری
 عجا و غنائت هلال ان یغنی العین من غیره ضاعا حاجت لایان بنوا اقرار
 بالکب انضوان لای بالیرا اول و کای انضوان یز لک اشتیاق غیره غیره
 غنا اشتیاق لای انبلیس بخوار یا لید حقی لوکان قال غصبت من غیره
 اول و نقد بن من بظلمات او نقد لای کون فان انضوان ان یا غصبت
 بیا العود و لوکان قال ان انضوان و لا یصح لای غصبت کان انضوان ان یا غصبت
 فی غیره ان کون الملک انضوان بالیرا آخر **قاعده** شری و اسلا
القرار مختصا
 زید خود دانست که در وقت شوقه را اقرار بظلمات او سب و اول و بری
 سب سلیم زور و بر صبی طالب و سب شیک و دیو دعوی و مکر و
 ایخچ و دعوا و سب طالب اول و دم دیو را نکار نکار نکار زید خود
 سلیم زور و بر صبی طالب اول و نکار نکار نکار نکار زید خود سب
 زور و بر صبی طالب اول و نکار نکار نکار نکار زید خود سب

بوصورت زور به سلیم زور و بر نکار و بر نکار سندان طلب سب نکار
 و زور زور نکار سب سلیم زور و بر نکار سب سلیم زور و بر نکار سب
 قادر اول و بری **المطهر** اول و بری
 لور کال رجل ان الدین الذی له علی غلان انضوان کان ذلك زید
 ملک انضوان المقر و لای یصلح حتی یصلح الحق **من اقرار**
 کذا فیها و اقرار زید زید
 زید شوقه را اقرار بظلمات او سب و تسلیم زید سندان سب
 زید شوقه را سلیم زور و بر صبی طالب سب سندان سب زور
 ای و سب سب زید خود سب اول و سب سب زور سب اقرار زور
 لور کال سب قادر اول و بری **المطهر** اول و بری
 زید خود سب اول و سب شوقه را اقرار بظلمات او سب و اول و بری
 سب سب زور و بر صبی طالب سب سندان سب زور و بر صبی طالب
 مرقوم بک حکم ملک اول و سب سب زور و بر صبی طالب سب زور و بر صبی طالب
 اول و سب سب زور و بر صبی طالب سب سندان سب زور و بر صبی طالب
المطهر مرقوم بک حکم زور و بر صبی طالب
 بوصورت زور زید و اول و سب زور و بر صبی طالب سب زور و بر صبی طالب
 ای و سب سب زور و بر صبی طالب سب زور و بر صبی طالب
 اول و سب سب زور و بر صبی طالب سب زور و بر صبی طالب
 لور کال سب قادر اول و بری **المطهر** اول و بری
 لور کال سب قادر اول و بری **المطهر** اول و بری
 لور کال سب قادر اول و بری **المطهر** اول و بری
 لور کال سب قادر اول و بری **المطهر** اول و بری

زید خود سب

تقبل و بیجان الصلح ۶ عبادت بی السابح
 فی الا براد
 زید بن سیرین فرموده زنگنه اولاد شکوه قدری چو خضک شکوه
 بکه ادا اید ما عدا سندن سن برک او ملحق اوزره وروب
 کن عتقار عرقومی ادا اچکون بروقت بیان اینجاسه ابراد
 زید بن سیرین اولور می الحرام اولور ستم
 و ذکال اولی خمسماست علی انک برکای الفضل ولم یوقت لاد
 وقت وجهما بانه یصلح الابرار و لا یجوز الدین لان هذا ابرار علی
 لانه لم یوقت الابرار وقت لا یكون الابرار اؤضا یصلح لانه و ذک
 فی معلق الابرار ان فلم یقتید علی علی رضه و لا یصلح لونه
 ۶ همدان بی باب الصلح فی الدین
 زید بن سیرین فرموده بی بی عروه بی بی عروه شکوه قدری
 بکه ادا اید سگ ما عدا سندن سنی ابرای ایدم لوروب کرم
 بود جهاد ابرای سنا ابرای زید بن سیرین اولور می
 الحرام اولور ستم
 ادر کان ان ادیت الی خمسماست و قال اذ ادیت او منی
 و لجراب خیر ان لا یصلح الابرار الابرار علی علقه بالشرط صریحا و کتبت
 الابرار تو با مشروط با علی ۶ همدان بی باب الصلح فی الدین
 زید بن سیرین فرموده بی بی عروه فلان صلح کنی کور سگ
 زید بن سیرین ابرای ایشم ایوب کن اول صلح کنی کور سگ
 مصلحت خیرت اولس حال زید بن سیرین فرموده اول طلب

۶۹

هسته زیدی موجب زنا اید مطا فله استکبر استکبره زید بن سیرین
 موجب زنادن شو قدری چیا اوزر زید بن سیرین اولور می الحرام
 صحیح اولور می الحرام اولور ستم
 زید بن سیرین فرموده زنگنه اولاد شکوه قدری چو خضک شکوه
 بکه ادا اید ما عدا سندن سن برک او ملحق اوزره وروب
 کن عتقار عرقومی ادا اچکون بروقت بیان اینجاسه ابراد
 زید بن سیرین اولور می الحرام اولور ستم
 و ذکال اولی خمسماست علی انک برکای الفضل ولم یوقت لاد
 وقت وجهما بانه یصلح الابرار و لا یجوز الدین لان هذا ابرار علی
 لانه لم یوقت الابرار وقت لا یكون الابرار اؤضا یصلح لانه و ذک
 فی معلق الابرار ان فلم یقتید علی علی رضه و لا یصلح لونه
 ۶ همدان بی باب الصلح فی الدین
 زید بن سیرین فرموده بی بی عروه بی بی عروه شکوه قدری
 بکه ادا اید سگ ما عدا سندن سنی ابرای ایدم لوروب کرم
 بود جهاد ابرای سنا ابرای زید بن سیرین اولور می
 الحرام اولور ستم
 ادر کان ان ادیت الی خمسماست و قال اذ ادیت او منی
 و لجراب خیر ان لا یصلح الابرار الابرار علی علقه بالشرط صریحا و کتبت
 الابرار تو با مشروط با علی ۶ همدان بی باب الصلح فی الدین
 زید بن سیرین فرموده بی بی عروه فلان صلح کنی کور سگ
 زید بن سیرین ابرای ایشم ایوب کن اول صلح کنی کور سگ
 مصلحت خیرت اولس حال زید بن سیرین فرموده اول طلب

بهر

استمده و عمودا بر زنبوره بنا و بر ملک قادر اولور سے
الحوا اولاز سری
 قال لویون ان عملت ان عمل کن کنخونان بقول ان خطت ترسیلت
 وان عملت شاعی منوال منزل فانست بری من عملت شاعی
 علیک شیع و فعل ذک کل یزا قال من و ان کان من جنت
 العصوره فلیصل البراة بالشرط لکن ان عمل علی الاز
 فعل علیها حتی لو کر عمل الیکیز الاز جاز علی بخوان بقول ان
 قست او قصرت او نظرت لا یزاد • من جاز ان کان
 رتبه سهولان عموده اگره مشکوه مشوقه را چه عقل او ایتین نوت
 اولور سک سیلغ زنبوران برکان اول دیوب بعد و عمودا ایتین
 قوت اولسه حالان زنبوری عمودک ترکه سنی المس
 استمده و رتبه سی ابر زنبوره بنا و زنبوری صفا دار
اولور رهی الحوا اولاز سری
 قال لویون اذا است قانت بر قاسم دین ل علیک قال ان یزاد
 الصفا صح و صیبه درو قال ان مت لا یزاد الخی طرک من و ما
القنیه و زوال فی تفصیل
کتاب الصفا رتبه الصفا
 زنبور و من صفا رتبه الصفا الدینی الخید ابر زنبور و ارب
 بعد و ایزیر کی خا و ایزوب مصره کبیر کن فنور شاعی
 با قوس سیلغ زنبور شایع و لدره من سکره عمود زنبور سیلغ
 زنبور کی الخی زنبور و سوزان تک کجور و کبیرتیم بود عمود

اکام

زنبور و من صفا رتبه الصفا الدینی الخید ابر زنبور و ارب
 بعد و ایزیر کی خا و ایزوب مصره کبیر کن فنور شاعی
 با قوس سیلغ زنبور شایع و لدره من سکره عمود زنبور سیلغ
 زنبور کی الخی زنبور و سوزان تک کجور و کبیرتیم بود عمود

90

اقامت بنیته ایزوب زنبور و من صفا رتبه الصفا
 خیرین ایتیا مسکت بود عمودا و قانت بنیته ایسه عمودک
 بنیته سی اولی اولور رهی الحوا اولور اولور
 اولور اعلی احد هما ان عملت و الاظر التقیبه قال بقول
 لمن یزاد عمود اولور تصقق عمل التقیبه و اعلی رتبه الال فی یزاد
 فی العقول قوت و بنیته رتبه الال عمل التقیبه اولی من بنیته الصفا
 عمل الاطراف • صایب فی الاول من الصفا رتبه
 زنبور و من صفا رتبه الصفا الدینی الخید ابر زنبور و ارب
 بعد و ایزیر کی خا و ایزوب مصره کبیر کن فنور شاعی
 با قوس سیلغ زنبور شایع و لدره من سکره عمود زنبور سیلغ
 زنبور کی الخی زنبور و سوزان تک کجور و کبیرتیم بود عمود

زیرا در علم خود و بعضی شرط تغییر او را میباید آنچه در مورد بگویم
 اعمال را بیوید شود در هیچ حاصل اوله شدن صحت و زیر اصل
 مال و در کجای که این مورد فوت اولوب - زیری و سایر اولوب
 ترک نیستند حال آنکه در اصل مال و در هیچ استثناء هیچ استند
 سایر که در مورد عموک - بنده و بنده خدای اصل مال و در کجای
 در هیچ صحت بود زیرا که قادر اولوب اولوب **اولا ترک**
کتاب الودیعه
 در موردی عیال اولوب خدمت کار را اولوب اولوب که در صورت
 ایام و در شک استند که مبلغ زبور که در کجای حفظ بود و در کجای
 بکره در موردی که در کجای عموک و مبلغ زبور که در کجای
 بکره در موردی که در کجای مبلغ زبور که در کجای بکره در موردی
 اولوب اولوب مبلغ زبور که در کجای بکره در موردی که در کجای
 و آن نمی عیال اولوب اولوب که در کجای بکره در موردی که در کجای
 الی من اولوب اولوب که در کجای بکره در موردی که در کجای
 الی زوجت اولوب **بالتقران لا یجر**
 زیر عموک و ایام و در کجای بکره در موردی که در کجای
 استند که عموک و اولوب بکره در کجای بکره در کجای بکره
 نه کجای در وضع استند که بکره در کجای بکره در کجای بکره
 ضامن اولوب اولوب **اولوب اولوب**
 اولوب کمال اولوب اولوب که در کجای بکره در کجای بکره

المضار به تقصیر یا شیئا منها اذا شرط فی المضار به عمل المالك
 مع المضار به فان ذلك یمنع التحلیب بین المال والمضار به
الغزو کما فی المضار به نقلا عن ابن تیمیة الغضولین
 و اجازة فاسد ان فسد شرط فدا ریح علی جمیع معلقاتی
 ریح اولوب اجازة فاسد ان فسد شرط **در ریح اولوب المضار به**
 زیر عموک و ریح بکره در کجای اولوب اولوب اولوب اولوب
 شود در کجای آخر و مضار به اولوب اولوب اولوب اولوب
 در هیچ مبلغ زبور که در کجای بکره اولوب اولوب اولوب
 طرعیه بکره در موردی که در کجای بکره اولوب اولوب
 ریح حاصل اولوب اولوب ریح زبور که در کجای بکره در کجای
 فسد است اولوب **الحوار** - ریح زبور که در کجای بکره در کجای
 بکره در موردی که در کجای بکره در کجای بکره
 و آن اولوب اولوب اولوب باقیست و تصرف التالی اولوب
 قبل ما رزقا احد علی نصف اولوب اولوب اولوب اولوب
 و قد ریح الی آخر مضار به با نصف مضار به اولوب اولوب
 لسانی اولوب اولوب **سبع مضار به اولوب**
 زیر عموک و مبلغ زبور که در کجای بکره در کجای بکره
 اولوب اولوب اولوب بکره در کجای بکره در کجای بکره
اولا مضار به - تا نصف مضار به اولوب اولوب
 اولوب مضار به **تا نصف مضار به**

92

وکنند روی عن ای وصف • قاصص سخنان قانوردیت
 زبیر عموها بیایع و ستم اشکی شوق درک بی عمو در طلب
 اشکده عمو بیت اولک بیوی استم او لیان بیره ایلیع و ستم
 ایروب بعده بگردانک بولی بک در و ستم بیکار و صوم
 بیدره قدیمی و تقصیر ستم ضایع اولوی دیو دعوی و زبیر عمو
 کند ستم ایروب بک اولک بیوی عمو روی تا بیاید
 زبیر اولک بیوی عمو و قضیت کار او **الحوا** اولوی
 ولو قال او صفتها عن اجنبی ثم روا علی فهکت عندهی بکریه
 الموع و ضمن الا ان برهن اذ اقر بوجوب الضمان علیه ثم ارضی
 البراءة فلما یصله قالا **البریة** • فصل یون فی اثبات التکلیف
 زبیر عمو فانک ورثه ستم عمو اولک شوق در کت ایلیع و ستم
 ایلیع ستم ایروب عمو کل زبیر عمو بیلیع زبیر عمو
 و صحت ستم ایروب عمو و ستم او زبیر عمو و صحت ستم ایروب
 اولی و عین ستم ایروب و ستم عمو ستم ایروب صحت ستم ایروب
الحوا اولوی ستم
 ولو قال لعبد مومن الموع و روا علی الوصی کان القول قرأ علی
 و ایلیع • من در بیتک تیب
کتاب الیه
 ستم زبیر عمو زبیر عمو اولک ستم زبیر عمو ایروب و اولوی عمو
 ستم زبیر عمو ایروب عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو
 زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو

الحوا

الیه و ستم عموها بیایع و ستم اشکی شوق درک بی عمو در طلب
 اشکده عمو بیت اولک بیوی استم او لیان بیره ایلیع و ستم
 ایروب بعده بگردانک بولی بک در و ستم بیکار و صوم
 بیدره قدیمی و تقصیر ستم ضایع اولوی دیو دعوی و زبیر عمو
 کند ستم ایروب بک اولک بیوی عمو روی تا بیاید
 زبیر اولک بیوی عمو و قضیت کار او **الحوا** اولوی
 ولو قال او صفتها عن اجنبی ثم روا علی فهکت عندهی بکریه
 الموع و ضمن الا ان برهن اذ اقر بوجوب الضمان علیه ثم ارضی
 البراءة فلما یصله قالا **البریة** • فصل یون فی اثبات التکلیف
 زبیر عمو فانک ورثه ستم عمو اولک شوق در کت ایلیع و ستم
 ایلیع ستم ایروب عمو کل زبیر عمو بیلیع زبیر عمو
 و صحت ستم ایروب عمو و ستم او زبیر عمو و صحت ستم ایروب
 اولی و عین ستم ایروب و ستم عمو ستم ایروب صحت ستم ایروب
الحوا اولوی ستم
 ولو قال لعبد مومن الموع و روا علی الوصی کان القول قرأ علی
 و ایلیع • من در بیتک تیب
کتاب الیه
 ستم زبیر عمو زبیر عمو اولک ستم زبیر عمو ایروب و اولوی عمو
 ستم زبیر عمو ایروب عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو
 زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو ستم زبیر عمو

در آن قصد جدا از تفریق عن مجلس است یعنی قصد تفریق است
 من هیئت انکار تفریق
 چند فریب اولان ملک منزله زینب است جنبه بر او است
 اینکه در حکم زینب منزل فریبی کند یا مالک تفریق نیست
 هند هیئت است جموع قیام در اولی الحوا **اولا**
 قیامی که تفریق در او و بی تفریق و قصد ما را می بیند
 فلا جموع **من هیئت انکار تفریق**
 چند زوجه زینب متوفی در چند اولان مشوقه را چه تفریق زینب
 سا کرد بر سر هند هیئت اولان و لطفه و آنچه بی کور کور کرد
 منک انکسور لوقت بود جموع هیئت است فریب
 صحیح اولی الحوا **اولا**
 زینب مالک اول فریب جمیع اشیا هم زوجه هم است که در فریب
 است حکیم و تفریق بر تفریق زینب است و است هیئت فریب اولان
 اولی الحوا **اولا**
 که کان جمیع مال و جمیع مالک فریب اولان کیون هیئت انکار
 با است حکیم **من انکار انکار**
 زینب عمو را بر علی الا شکرک مالک دلوب قیام است
 بر کان بکر بزرده اولان بکرک عیار مشغول کیون
 اولان کان حاکم تفریق زینب است که هیئت است بعد
 دست حکیم بر تفریق زینب است اولان سا زوجه است اولان
 زینب صفت است سیرا افکار قیام در اولی الحوا **اولا**

93

ملک کان علی است در حق فریب اطاب الموارث از بعضی هم
 هیئت حکم کلیم که در کتب است **من وصی یا الوصی**
 است چند اولان مشوقه زوجه زینب اگر چند است که در وقت
 اولان هم زینب مشوقه را چه تفریق زینب است
 هیئت است هیئت زینب است هیئت است **اولا**
 و تفریق ان الحاکم زوجه ان است من وصی بنا تفریق مالک
 صدقه اوقات قیامت فی حال من موی قیامت من ذکال
 کان من با علی زوجه اولان زینب است هیئت است **قاصد خان**
من کتب الهی
 زینب عمو در چند اولان مشوقه را چه تفریق زینب است
 اینکه در عمو هیئت است سوال تفریق رد است که در وقت
 اولان است حال عمو را در اولان است مالک دلوب صلیغ زینب
 زینب است است در اولان قیام در اولی الحوا **اولا**
 و کور سب المومنین من التفریق اولان منکم یقتول
 عن انقضای حوا **من هیئت انکار**
 زینب مشوقه را است سنی عمو هیئت است بعد
 ان تفریق زینب است اولان عمو هیئت است حکیم تفریق
 بکر است اولان عمو هیئت است زینب است انقضای
 فریب است عمو هیئت است حکیم عمو هیئت است
 ایست زینب است عمو هیئت است حکیم عمو هیئت است
 قضیه است در اولی الحوا **اولا**

٩٥

حالا زيدا جوسمى دن محال نجا يركانيه طاني نماه دخل نقاب
 باقى قفلاتا اريد ياصحاب بيت ابره في ميركك عمودنا شيب
 محلى القادون اول اسكله كلبه دعي اوجوسمى دن شطاطا
 الوم دم ديكه كار اولومض الحوا **اولا تمص**
 اكرى سفينة محمديه الى موضع نعل بنت السفينة الكوفية فيها
 السجج وردتها الى الموضع ان كان فيه فان لم يكن الاى كركه
 كركه عليه لان العمل لم يوصف سما ايدون كان مع نعل كركه
 لانه سما رسما اليب وان لم يبلغ الموضع فعمل كركه بقدر ساحة
• من اعادة الكبري في الق من
 اقرب نيك عمل عرو و كبر و بشرك اولوب زبور ررك
 افريد و باده بتر مقدار باين صيدا ايدو رسما سفلى نيك
 نصف اخو زبور ررك اولمخ او زره عقد شركت ايتكوز
 زيدا غرك اوجوشلى زبور ررك طلب شركه زبور ررك اولم
 صيدا ايدو كرك باين كركه كركه بيت ايتدى ايدو
• من اعادة الكبري
 ونا بجزا الشركه في الاصلطوب والاصطيا و **• من نيك**
 البصايق
 زبور ررك ملاك سفطان اولمخ ملك من لى كوه ارج سنا ملك
 سكره زبور ررك اوجوسمى و مبلغ زبورى كوردون الوم
 دعي مشرلا و ج سنا نماه ك صنبط ايتكوز بتر مقدار

اول با كبر ايدو محلى زبور ررك و ارددن صكر اولمخ نجا زبور
 قلع قفلاتى بعير اخذ ياره واروب بعيره بلور زبورى يرك
 با كبر ايدو جوسمى الى ويركك عمود رضى اوجوسمى اوجوسمى
 زاده عمودن سنا لغه قار اولومض الحوا **اولا تمص**
 استا جود ايدو كرك الى الكوفية نجا زرع من الكوفية حالا
 يتسنا حج ان سن ورك في عملا زاده اولمخ كرك قرود الى
 الى الكوفية كان عليه الا جوال الكوفية وكون الاية مستوية عليه
 لم يرد الى الصا جهبا **• من اعادة الكوفية**
 زبور ررك فرغنى عموده مدت معلومه تا مدرك شو قدر ايدو
 ايجا رركت ايدو ايتكوزن صكره قبل تمام الالهة قرن تخيره
 محتاج الالهة زيدا زبور ررك نون جواب و لغلا صلا
 انتفاع مكن اوجوسمى تا مدرك قرن مستطال كاسه
 زيدا مستطال ايجون عمودن اهرت تا سنا لغه
 قار اولومض الحوا **اولا تمص**
• من اعادة الكوفية
 ان لم يكن البيت منتقعا به لاشي علمنا شو ايدو ايدو
 زيدا عمود زبور ررك كرك ايدو سفينة ك ايدو قفلاتى
 كوردن كركه شو قدر ايدو زبور ررك عمودى ايتكوز
 اول ايدو الى سفينة سنا تخيل ايدو زيدا ايدو كرك ايدو
 طرفه قدر سنا اولمخ زيدا اولمخ ايدو كركه بر مقدار ايدو ايدو
 ايتكوزن صكره عمودا في قفلات ايدو الى اسكله كركه كركه

علازمه

ولسوگ ای بیس الحاق قیمت شایع عمل ان بک سبک طریق
 غیره عینت است اما چون ان سبک بکونه ایضا و قد تفت و آ
 اوسلوگ مالایسکه ان سن یاضمن ایضا سبک طریق لا
 یسکه ان سن یاضمن ایضا سبک طریق لا
 مع کتاب الاجاره
 زبیر برت عنی شوقه کون تمامه دک بیع انکله کجور عوی
 شوقه باقیمه جا بیهیجه کیه بیجا را بدوب عود عی اول
 شایع اوله کون تمامه دک بیع ایسه عودا جو صسا ان بیه
 الفه کادرا ولوری الحوا — اوله خمس
 وان استاجوه یوما الایوم با جو معلوم بیع لاریه تری
 فیندا جا نزلان العقد شینا ول منا فعد ارسا ویر معلوم بیه الایه
 والاصیه تری و علی انفا و العقد علیه الا تری که ان لوسلم الایسه
 فی جمیع الیوم است عویب الایه وان لم یکن بیع و غیره انکله
 الاول فالعقد و منکله بیع و الشارح عی انکله الایه کجور بیع
 النفس ذالم یعمل عمل • مع اجاره السه نسبی
 زبیر برت یوصلا کتبی کو رک اکون عودی شوقه را قیمه استاجاره
 ایوب تجیل جوت شطا اولنا سسه عودا اول معلوم کجور
 اجوشه شوقه اولوری الحوا — اوله خمس
 دالاجوه کوشوقه بالعقد بل بالتجیل و بشرطه انکله بیه
 • ملحق فی کتاب الاجاره
 زبیر شوقه زبیر کجور عودی بدوب هر قیمت سن اوله

96

دسوک

اوله عودی عود منزل بدوری اریج سنه ذمی منبلا ایسه زبیر اول
 سنه زبیره بیطیون منزل ذبیر کجور شنی من عود سنه الفه
 کادرا ولوری الحوا — اوله خمس
 استاجوه را دوجا مشهوره کتبه شهرین لایزرا و اوله
 و عین جیش المشایخ ان یزیم ذوق الکون بین العقد سنه
 و غیره العقد و الزم فی العقد لانی غیره بلا فصل بیع عی اوله
 و بی بیعی • مع اجاره البازر عی سنه انکله بیع
 بدوقف حکم تالیته زبیر عود علی انکله شوقه طریه
 اوزره مقصره لایکن زبیر اوله عودی ذم غیره کجور الحوا
 کجور غیره زبیر ذم اوله ولوری الحوا — اوله خمس
 و بطل فعل حد الصبیحین مالشیر لیبین فان احدیم هاجرا اوله
 الوقف بدون استطلاع رأی الاخره کجور الاجاره بیع عی اوله
 اجاره و قد صارت واقف الشوقه • مع رومیا الخ
 زبیر کادرا عایسه ندرک زبیر عودی اوله عودی شوقه زبیر عودی
 بله اذایه کجور کجور شوقه را قیمه استاجاره کجور اوله
 کیت دیوشوقه بیع طریق ایوب بعد از زبیر کجور عودی
 شایع عودی بیع طریق ایوب بله اذایه کجور کجور شوقه
 ایته کجور طریق سبک ناسک سبک ایوه کجور کجور
 محتوف طریق سبک تجیل اوله کجور طریق زبیر کجور شایع
 بدوقف سنه زبیر و غارت ایسه عود و منان لایم
 اولوری الحوا — اوله خمس

المجلس

شیخ ایچم زباید به شیخ امیر بسک زیاد به تیز و اشتراک استرسون
 در یک کون صکر عمود اول بکوک مهر و قیاسی از آنچه در نون باز
 شیخ ایچم عمود عمک عمک اچوشن زباید که مخلصند از کل
 او مطلق زباید و یک عمود عمک اچوشنند تا بعد از
 عمود نهم کار و اولور می الحوا **اولور نهم**
 زجه دروغ ال دمل تو باو قال بعد بعشیره فی زاد فو مینینی و تک
 قال ابو یوسف ان باعد بعشیره اولم یجید طارجره وان شیخی
 فی ذلک و نقب لاد انقر یعنی الاچو اذ باعد بعشیره وان جعل
 الاچوان باعد باکتر من عشیره وان باعد باقی عشیرا و اکثر من
 عشیره فلذا چو مشر دلیجا و زبید در دلیجا و کالمجراری را اچوشن
 ما بلغ وان لم یبلغ او تعب فی ذلک و یعنی لا یعمل حکم عقد
 فاستیجیح اچوشن و العتوی علی قول ابی یوسف لان لم
 یجعل له الاچو اذ باعد بعشیره **فاصله** چنان فی الاجا نه
الفاسده
 زبید مستویسی اولدیغی وقف عرصه بی عدد سنین یکن اولدیکن
 سنه ده مشورتی اچیه مفاطوا ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 عرصه عرقومه وجه مخر او زره ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 مخود اول عرصه او زبید ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 قیرعا منزل بنا ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 اول بنا ای دلی اچوشن ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 شیخ و اچوشن ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه

المجلس کچو اچوشن نه ده جا دی فی شیخ و دتزل اولور می اچوشن
 اظه اچوشن کار اولور می الحوا **اولور سرب**
 زبید عمود بی ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 بنا ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 و نقصد کنده ای که استه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 عرصه فرموده زبید ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 عمک اچوشن مضم ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 قیاسی در ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 المفع کار اولور می الحوا **اولور سرب**
 برقصه زبید عمود عمک اچوشن مضم ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 مرقوم بی عمود ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 زبید ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 استیجا ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 قیاس ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
اولور می الحوا **اولور نهم**
 دمن استا چو ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 لومضی علی وجوب العقد بی ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه
 قال بی ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه ایزه

97

المجلس

86

صمان نام اولور همی الخطرا **اولا سرى**
 استا جوم را من كشم الى انما انعمى لى فى الطوبى فاكر كان
 بيجا زكا واكتمت به رجلا يشهد على لى كل يوم ثمر معلوما الى
 ان حصل لى ما كره من مسك الرجى الى اياها ما تشق عليه فبكرته
 براه قالوا انك تراه بركوب نفسه منمن ولو كتره ولم يسلم الا رب
 بيرا لا لانه لو كتره انفسه ليل ان جيره ولا ان يوقظ ليل الى اربع
 ايضا ولو لم يسلم الا رب كان لانه كثره لا جاره فلا لا يداع
قصودى فى اثبات والتشريف
 زير عمود ريش على الكشراك مالك اوله لى مشوقه وخطو غايه
 حصصه فى مسقينه سبله استا نولد كوتر كمل كيون مشوقه
 عمودى استيجى را تيكلمه عمودى اول صمو غاكس جلاستى مسقينه
 استا نولد كوتر صمو عمودى زيرون اجوت ناضره ليله
كاد اولور همى الخطرا **اولا اوله**
 اذا كان الطعام بين اهلها فاستاجره صدها جبا وحما
 صا حبه على ان يحول نصيبه على الطعام كلكه فلا اجوله **بى**
باب الاداء فى الفاسده
كتاب الاكراه
 تمهيد بيجا ايقا عم قان اولان زير عمود بكرى الس اعلا صفا ليله
 قتل بيجا سلك على قتل بى بوم ديوكلاه معتبره اكراره ليله
 عمود جى بكرى قتل بى كى قتل بى بوم بيه كند و بى قتل بى جى
 معلومى اوله خلك بكرى بريك حصفون زير مكره الت جاب طاب

صمان

زير بر تلبجى من باين اجون قنج اولان عمود بريكه صك
 قنج عمودك بيزنه قدى و تقصير زير سر قده اولور صباغ
اوله عمود صمان نام اولور همى الخطرا **اولا**
 واقع ايه مصحفا ليعول فلانا و سكيتا ليجمع لى نصبا بار مسيقا
 ليصلغ و عمدا فضاغ لمصحف الواسكون الواسف لم يبين لانه
 استاجره بيشل فى شير با دفع ليه تم الجيرين شيخ لا استاجره فيه
 نصبا زير صمو عا **صفاات ان صمان الوراقى و الفقيه**
 بريك برسوقده واقع كفا نذران برسوقده ارمشيا سى سريره
 اوله قده زير اول سوتقده بيجا اولان عمود جيره و بيجا و اسلكه
 سار قى بول يا خذ اسيا موقو لى من اول و بوجهه كار
اولور همى الخطرا **اولا**
 استوجره بيل حفظ خان او عوانيت فضاغ منها شيى شيل من
 عند سم رصها ما اعد لوضاع من خارج الجيره لانه جيره شير كى قتل
 فى الصصح و بيفى **باب الفصلين فى اثبات الظالمين**
 زير عمودك باكره بيجا قدان و باره و دروب كلفيه نهك الجيرون كى
 تعين ان اكله بيجا مشوقه رقيه بى استيجى را بيجا بعده زير اول
 باكره معنا او زير بيبوب كير كى انشا اوله رقيه بيه رقيه بيه
 باكره زير ك نقدى و تقصير زير بى بوس كى س كا را ولا مخر
 زير اول باكرى اوله قصبه بايستون بكره و صباغ و شليم
 و باكرى ماكلون اتفاق ايه و يواد و بيبوب كندى اول و باره
 كندون صباغ باكره بريك بيزنه حصف الفه الاك سله زير

69

اولاً القصاص شيئاً ان القصاص ليس كال دية بل حكم لاد
 من الجحيد البرهان في الفصل الاول من الكراه
 تزيه ملك منزله من معلوم عوده. ومع ذلك لم يوجب القصاص
 منزله بغيره متصل ملك منزله اولاً بغيره حتى لا يتكلم
 انده انما يستفاد به وبشرائطها بها رعا يقتله
 صكه به تميزه بيني ايها عهدة اولاد ان يشركه اشق
 ديواراً ان يشكوا بغيره كمنه مكره استقامه استقامه
 برك شفقتهم ساقطاً ولو لم يجرى **الحجرات** اولاً
 كره على ان يراه من الحقوق او الكفالت بالفضل والتمتع
 او ترك طلبها كان باطلاً **بنازير من ان باب الكراه**
 تمديد بيني ايها عهدة اولاد ان يشكوا بغيره كمنه مكره
 او ملك او اكره او يفسد من قتل ابيه م ديواراً عهدة اولاد
 ويشكوا عوداً في تزويك حفنونه برك او كونه مكره او يفسد
 كملك ضرب ايه وب اول ضرب من شئ برك ايا قتل
 عملاً عهدة اولاد برك ايا كونه مكره مكره مكره
 لا زهد اولاد **الحجرات** **بنازير**
 كره بوعيد قتل على ضرب احد شئها بغيره وقتها صلاها
 اقل ضرب الذي قتلته كترقات من ضمن على ان قتل
 لا مكان الخروج عن العهدة بغير الذي قتلته اقل كونه
 في الزواجر **ضمناً** في القضاة لجمال في الكراه
 تمديد بيني ايها عهدة اولاد ان يشكوا بغيره كمنه مكره مكره مكره

لول

عده قتل ايه برك ورتبه مزيه قضاة مزيه مكره مكره مكره
 اولاد **الحجرات** اولاد **الحجرات**
 وخصص اعراف مال مسلم لا قتل عطف على اعرفه بل يخصص
 قتل مسلم بل يخصص على ان قتل فان قتل كان شي لان قتل مسلم
 يشترط العهدة عهدة اولاد ان يشكوا بغيره كمنه مكره مكره مكره
 الحيا بالفضل عهدة مكره لان القصاص ليس كال دية بل حكم لاد
 من الجحيد البرهان في الفصل الاول من الكراه
 تزيه ملك منزله من معلوم عوده. ومع ذلك لم يوجب القصاص
 منزله بغيره متصل ملك منزله اولاً بغيره حتى لا يتكلم
 انده انما يستفاد به وبشرائطها بها رعا يقتله
 صكه به تميزه بيني ايها عهدة اولاد ان يشكوا بغيره اشق
 ديواراً ان يشكوا بغيره كمنه مكره استقامه استقامه
 برك شفقتهم ساقطاً ولو لم يجرى **الحجرات** اولاً
 كره على ان يراه من الحقوق او الكفالت بالفضل والتمتع
 او ترك طلبها كان باطلاً **بنازير من ان باب الكراه**
 تمديد بيني ايها عهدة اولاد ان يشكوا بغيره كمنه مكره
 او ملك او اكره او يفسد من قتل ابيه م ديواراً عهدة اولاد
 ويشكوا عوداً في تزويك حفنونه برك او كونه مكره او يفسد
 كملك ضرب ايه وب اول ضرب من شئ برك ايا قتل
 عملاً عهدة اولاد برك ايا كونه مكره مكره مكره
 لا زهد اولاد **الحجرات** **بنازير**
 كره بوعيد قتل على ضرب احد شئها بغيره وقتها صلاها
 اقل ضرب الذي قتلته كترقات من ضمن على ان قتل
 لا مكان الخروج عن العهدة بغير الذي قتلته اقل كونه
 في الزواجر **ضمناً** في القضاة لجمال في الكراه
 تمديد بيني ايها عهدة اولاد ان يشكوا بغيره كمنه مكره مكره مكره

100

لانه انقض ما بکده بقصد فاسد المبيع فی بدو شرطه بینه که اگر با بیع
 که ضمن المبیع فی غیره المبیع لا یقطنه بکلی عقد فاسد بخان
 کی المبیع مضمون علیه که در حق المبیع فی • من الاصله والادوار
 کما بت ادعایه که در ادو به علم بحدوث چیزی اولیای بقیس بیک
 وضا و کاسه معالجی و ادو به علم بحدوث چیزی اولیای بقیس بیک
 اولو را و المبیع از زبور راجح و مشغ و اذین انزم
 اولو می المجر • اولو می المجر
 و بجز طریقیب جاهل به سوا الذی یستحق الناس و ادو می که اولو
 فوی علیه اولو لا یقدر علی الاضراره • من غیر المبیع
 زیورک عبدی که ادو فی عمرو بکولان مستوقدا بقره بر مبیع است
 و بقیس و فشی در بدین مانی است که بقیس بیوب بر مبیع
 کما قد کن حکم زبیر عمرو اعلا فی المبیع من زبور مکر
 قیستند ان اقل و المخل بقره زبوری زبیر و ان المکر
 اولو می المجر • اولو می المجر
 و صح احاطه به به یومین المول لا یوما الا قبل من دینه و قیستند
 من فادون التوبیر
 زیورک عبدی که ادو فی عمرو زوجه می مشکب کله من زبیر من شیک
 هندی ان اشترا و بقیس بیکون حکم و هند فوشت و المبیع
 اشترا و زبوری طوری شیکوب اول منزله حاد علیه که در اولو زبوری
 اولو می المجر • اولو می المجر

لا یقدر

صحه و ادوب اولو می المجر بدو مستعمله می شد که اولو می
 اولو ان مستوقدا بقره بیکه انجا و کسب المبیع ایدوب مشکب
 دیو که راه معتبره اولو که راه انشکله عمرو و فی زیورک بقره بینه انجا
 که در رسوبی بقیس ایدوب اولو می المجر بیکه بقیس بینه
 بقره مکر با انجا و کسب المبیع ایدوب مشکب در رسوب
 انجا زبیر مبیع اولو می المجر • اولو می المجر
 و کما فصل عمل ان کون حقیقی کما اذا کان حاضر و حکمیه که اذا
 کان غایبا و رسوبه حاضر خاف الفاعل من خوفه لرسول و اذا
 غاب الرسول ایضا فذکره کما فی الاخریه • قیستند ان
 فی انا اصل الکراه
 قیستند بینه ایضا که در اولو ان زبیر عمرو مستوقدا بقره بینه بیکه
 بیکه که کسب بقران مبیع زبور مبیع بله مستوقدا بقره بینه
 معتبره اولو که عمرو و فی بیکه بیکه که کسب مبیع زبور مبیع بینه
 بقران مکر با اشترا و مکر با زیورک حقیق و قیستند بینه حاد عمرو
 اولو که کسب بقره بیکه مبیع زبوری بقره بینه کما
 اولو می المجر • اولو می المجر
 بقره بینه عمرو اولو که کسب بقره بینه بیکه بیکه بیکه
 عمرو بیکه بقره بینه اولو ان مستوقدا بقره بینه اولو که کسب
 زیورک و المخل عمرو اولو زیورک بقره بینه طلب بقره بینه
 زیورک بقره بینه بقره بینه اولو می المجر • اولو می المجر
 و بقیس المبیع بقره بینه ان بقیس مبیع اشترا قیستند ان

101

زيد وضمينه قار واولوهمي الحوا **اولوهمي**
 بوضوح تراه نقطه ارض من الحوا **ارضك قبل ان تتركها**
 الزراعه اولها اجر كثير نظرا وانما ينبت بها 10 دلان فافادت
 نقصان ارضه **مع**
 انما ينج نكلا في صوره نقطه الارض قال بعضهم نظركم يوم اجر
 قبل الزراعه وبعد غا تقطع ارضك ونقصان الارض
 من ارضه **مع**
 زيد ووقف عوصه لي تغيب حفره ولبا غني خذو بنا افعال
 ايمسه متوليسه طبر انك قيمي اولها مشك زيدك شعيل عوصه
 ترهب ايوان نقصان زيده قضيه قار اولوهمي
الحوا اولوهمي
 انشا اتراب من ارض انسان ان لا يجره من القير **مع**
غضب البازيز في الثالث
 زيد وركه شوقر ارضه غضبا انما يتكدر من صب كركه
 ارضه ووقوعه لي زيد من غضبا انما يمس عركه ارضه من كركه
حضوره كركه ان كركه قار اولوهمي الحوا اولوهمي
 وقال كركه في ارضه ارضه غضب ووقوعه في غضب
 غضب غضب من كركه من ارضه غضبا في كركه من
 كركه غضب من كركه غضب هذا الرجل من كركه ان كركه
 بينه تسع بينه **مع** انك ان كركه من كركه
 زيد وركه بطول كركه ان كركه قار اولوهمي الحوا

زيد

وكذا بالاعراض عندا بضمينه خلا فاهي بها يتولان ان اربع
 بالاعراض من بيزه الريح حتى اعترين الارض من كركه
 قار نقطه ارضه ورائه الحوا والعيب مشك باهيه فضله
 كركه وعلى هذا الخط الصبي الاذن **مع** ما ذكروه
 زيد عوصه اولوهمي كركه كركه من كركه من كركه
 شوقر ارضه من كركه من كركه من كركه من كركه
 وست ايمه مشك من كركه من كركه من كركه من كركه
 او ما مشك عركه قيمي زيد وركه من كركه من كركه
 قار اولوهمي الحوا **اولوهمي**
 وان باعه وهو مديون يتخون وغيبه من كركه من كركه
 بيجه واخذت ارضه من كركه من كركه من كركه
مع ما ذكروه
كتاب الغضب
 زيد وركه من كركه من كركه من كركه من كركه
 او كركه من كركه من كركه من كركه من كركه
 ارضه من كركه من كركه من كركه من كركه
 ان كركه من كركه من كركه من كركه من كركه
 الارض من كركه من كركه من كركه من كركه
مع كتاب الغضب
 زيد وركه من كركه من كركه من كركه من كركه
 عوصه من كركه من كركه من كركه من كركه

103

لعبارا و محروم و قوی تر جمع و مستوفی شفعه ایواقت
 اضیاء را بیکس لرد **س**
 زیگ ملک کتابان و صفتش متصل بکسبت عا و صفتی
 اولان محروم و صفتش بکسبت معلوم جمع و کسبیم ایود
 بکسبت عا و صفتش بکسبت معلوم جمع و کسبیم ایود
 استماع ایوتکی انداخته شفعه ایود شرا لطفه تها
 رعایت ایوتکی بکسبت و قسفی نقص ایوت کسبت عا
 مقصود لی شفعه ایوتکی بکسبت عا و اولور می
الحوا اولور اولور
 در کسب شفعه ایوتکی فی الاموال المشفوعه قبل ان یخذ الشفعه
 و هبها من اذنتها و سلم او تصدق بها او اخرجها او جعلها مسجدا
 او وضعها فیها او جعلها مقبرة و ارض فیها او وقفها و قضا سجلا
 لا یقبل شفعه الشفعه و لوان یقبل تصرف المشتري **س**
شفعة الخانیة
 زبیر بری اخی ملک با نجیب شرا لرا با نجیب متصل بری اخی ملک
 با نجیب اولان محروم شرا معلوم جمع و کسبیم ایوتکی بکسبت
 زیگ با نجیب متصل بری اخی ملک با نجیب اولان بکسبت
 یعنی استماع ایوتکی انداخته شفعه ایوت شرا لطفه تها
 رعایت ایوتکی اول با نجیب تک شفعه ایوت عا و اولور می
الحوا اولور می
 در کسب رجلا شفعه ایوتکی او یوم شفعه ایوت با شفعه شرا لطفه ایوتکی

المعبر

بالوضع اجتناب مالان شرا صفتش مالان اجتناب
 ضامن **س** محیطا بر عا فی تصرف مالان
 زیگ قوی محروم بکسبت شرا صفتش استماع ایوتکی بکسبت
 ویرس بکسبت استماع ایوتکی بکسبت شرا صفتش مالان
الحوا اولور می
 قسب شفعه مالان او در عهده شفعه ایوت جمع عا مالک عا اول
 و لوکی ای لطفه عا فی و قوا اتفاق مالان وصال ایوت جمع شفعه
مقصود ایوت فی الشرا
 زبیر تعلیم ایوت عا و اولان ایوت عا لطفه شرا محروم بکسبت
 و کسبیم ایوت عا و اولان ایوت عا لطفه شرا محروم بکسبت
 ایوت عا لطفه شرا محروم بکسبت ایوت عا لطفه شرا محروم بکسبت
الحوا اولور اولور
 در کسب مالان علی محروم شرا صفتش مالان علی محروم شرا صفتش
 علی محروم شرا صفتش مالان علی محروم شرا صفتش
کتاب الشفعة
 زیگ ملک شرا محروم شرا معلوم جمع و کسبیم ایوتکی بکسبت
 اولان محروم شرا محروم شرا معلوم جمع و کسبیم ایوتکی بکسبت
 محروم شرا محروم شرا معلوم جمع و کسبیم ایوتکی بکسبت
 شرا محروم شرا محروم شرا معلوم جمع و کسبیم ایوتکی بکسبت
 ایوتکی بکسبت شرا محروم شرا معلوم جمع و کسبیم ایوتکی بکسبت
الحوا اولور می
 ظاهر مذهبید و اولان بکسبت شرا محروم شرا صفتش مالان

تهد و زینب با ابرار نیز از شما منتقا ایمن ملک منزلهون تقیم انجاک لازم کلکه عرضا تقبیده
تهد و زینب حضرت اولمحب طولا تقب جهایه بر او را ضرر اولو اکبر هند البتة طولا العجم بتزکیه
دیگر نشناخت و درها عالمه عرضا **اولا** . کتبه لکهن سحرا لکون عجمه . **حکمه**

ایوب زینب غنی صحتند و شو قدر اچیز هر دو خلق صحیح از نوزج
ایشانست که دیو صفا رک و صیسی بگردن دعوی و دعایه
انامت بنیاد ایوب کردون بگوک بدینره اولان اچیزون
تماما مهر منی و ما عدا اسکا نصف شمنی طلب اشکره بگوک
مهر و حصه کی استک بدینره اولان اچیزون ال دیو کی کنیزی
مقبوضند ان مهری ایلو ما عدا اسکا نصف شمنی دریا بگوک
اولو هر می الحوا **اولا شرح**
ظهور دین او و وصیت با اشکث او بالظفر رسلا او وارث اچیز
اشکسته کرد و ان حالت الورثه نوزدی الیرین او الوصیت اوصیت
الوارث من حالت و لا تشفق العصفه فقیها اذا ظهر غرم او ووصی له
بالظفر رسلا لهم ذمک لان صفتها فی لایة نافی العین و فیها اذا
ظهر وارث او ووصی له بالاشکث لیس لهم ذمک بل تشفق من
لان صفتها معنی بعین اشکره ان او ووصی الوارث و الوصی له
بذمک . **بزار** فی الفصل الثالث من کتاب التیسیر
زینب مشورتا تک و زینب مشورتا تک و زینب مشورتا تک و زینب مشورتا تک
ایوب هر روز که کتبه اوصیه اقرار اشکره صک و عود تک
حصه می اولیخ اوزره بدینره اولان عود لکون شو عود ارقام
حصه مدینه برع العقیق کن تغلب افدا بیا تک دیو دعوی دیند
بنیم حصه مدینه دیو نکا لایس عود عدا سکه انامت بنیم
ایوب کله اول عدا عود سکه انامت بنیم عدا لکون
الحوا **اولو شرح**

بعضها عدا عدا البیج فی اولان کتب الشفقة
زینب عود ایلو علی اشکره تک ماک اولو منی برکی یعنی ملک کر زینب
حصه کی بکره شمن معلوم بیج و تک لیم اشکره صکره بکره زینب
یعنی انالو حصه زینب بر زینب اشکره بیج بعد عود انکا
استیع ایشکی ایشکی انوره انکا زینب عود ایوب شکر لکون
رعایت ایوب کله حصه زینب بیج شفق ایلو زینب انک
تا ورا اولو هر می الحوا **اولو شرح**
و ان ردعا بعیب بنیر قضا او وقتا بیا البیج فدا شفق الشفقة لایه
فشیخ فی صفتها لانا زینبها علی انفسها و قد قصد الشیخ و هو جریز
فی حدیث ثانی لوجود حد البیج و هو ما و ان الال بالمال بالترجمی
الشیخ ثالث . **من شفقة الهدایة**
زینب اسدا بیج علی اشکره تک ماک اولو منی من انک حصه من عود
معلوم بیج و تک لیم ایوب اسدا منی بیج عدا لکون صکره
حصه زینب برکی عود ان اشکره ایس ذمک شفق می
ساقطه اولو هر می الحوا **اولو شرح**
و لوسا و الشفیخ الدار منی اشکره ایوسا لک اولو بیج یا ایه اشکره
منه او اخذ عدا زینب او عدا من ذمک بعد علی انکرا لکون
من شفقة الوجب
کتاب العیسو والمهیا بیا
زینب مشورت اولوب زینب می اسدا ایوب اولو صفا ری بنیم زینب
تک می شفقت اولوب زینب اسدا ایوب یا کتبه لکون زینب بیج

ایوب

104

505

اولم شطيريكه موجوده سلك برحقا ربي كبر و بشير ما
 علا سني سائر و شريره و بركات بود جمله قسمت شستنت
 زبور كجيب اولور همي الحوا **اولا اولول**
 كان
 اذا تقسم الورثه الدين في بينهم فمنا على وجهين اما ان
 الدين لم يمت وفي فله الوجود ان تقسموا الدين والعين عليه
 مشطوا في القسمة ان الدين الذي على فلان لهنا التوارث مع
 العين والدين الذي على فلان الا هو لهنا التوارث مع هذا
 العين فمنا القسمة با طة في العين والدين • من قسمه الزبيره
 زبور و سلكه على الاشتهراك مالك اول الخبز جاريه ايها ياق
 استقام ايه لم دينه عوراضى اوسوب الجنيك يتقدم
 ايه مديك قاور اولور همي الحوا **اولا سرى**
 لو كانت جاريه بين شريكين ادعى كل منهما انه يخاف عينها
 من شريكه و طلب ان توضع على يه عدل لا يجاب له ذلك وانما يكون
 عند كل واحد يوه حشوه لملك اشبا فيسبل قاعد الا هو في القسمة
كتاب المزارعة
 الرهن و يقرب نيك ختم و على عرك اولم اوزره زبور و عركه
 مزارعه انما كركون صك و عور و عور او زوره على ايدى صاحب
 حاصل راسه عور و ارض و بترك ايج شلر نبي زوره و برك
 محصو كى لند و صنبعا انيك قاور اولور همي الحوا **اولول**
 راجع بين الارض البقره حصره سلكا ربه فعله على عامل
 اوج شلر الارض بالسقره صحيح لان له مفضله في المزارعة و اهل جاريه

اولم

و اذا اقر با بس شيا و ابيع و عوا و انطلا و العين اذا ادا و اعى
 الغصب فحينئذ تسع و عوا • من الغنا في القسمة
 زبور متو فانك و زبور سندن عور فانك ركن حاضر اولا سائر
 و زبور سني كركه ان عورك حصصه في حفظه يكون حاكم في حشره
 حصصه في حشره سيم انك سندن جيلزنده اقتالم ليسه زبور
 كلكه و قسمت رقومه في القسمة قاور اولور همي
الحوا اولور همي
 اذا قسموا ارضيا حال غيبه احد هم ثم حصره القسمة على كل حال
 من مشرب البيلز زبور في القسمة
 زبور فوت اولول صغير او على عور و اكبير اولا ان سائر زبور
 ترك انك كره قاضى كركه ان بزور و زبور بيلز زبور حشره
 صغيرك و سبسي كركه صغيرك حصصه فمنا حشره و راع
 اولم سبسي ديور عور و عور عور قاسم بينه ايها بيلز
 زبور في قسمت عور اولول قسمت ايتير كركه قاور
اولور همي الحوا اولور همي
 و اذا تقسم العور سبسي مزارا و غير ذلك ثم ظر البيلز في القسمة
 في القسمة ان كانت القسمة يقضا ادا قاضى يطول عند الكل
 من قسمه القسمة الحوا
 زبور بر قاج كركه زبور زنده اولان مشور زبور حشره حشره حشره
 فوت اولم عور سبسي كركه في قسمت ايتير اولور و زبور
 كركه زبور زنده اولان ايتير عور و شبي و زبور حشره كركه

و کوشش در دفع الزاج در آن قی بینها کاشیح لان طراخ علی الیب الرض
 مهود را هم سهواً من قضا و فی النوازل فی الارزاقه
فی المسماة قاقه
 زید عموده مدت بیان نیکسرمین نیم عرصه مدده با فی اشجار
 مخلوط خدایان با آب اجمالا اشجار نیک با نیاید فی قطع و اصلاح
 کند که خدایک در یک سیموب با نخا اوان با نخسلسک یک کوز
 مشترک ارسون و یکله عموده فی اول اشجار ک با نیاید فی قطع
 و اصلاح کند فی خدای ایا کی سیموب بعد و بر کاج سیموب در
 اول اشجار در سیموه حاصل و بس حال زید عموده و علی کت تعلیم
 فدا کونیکه تیسکری فیضا من اول اشجار با فیضا کونیکه
 سقاوا مشوره کار دار اولو علی طوا **اولو در کس**
کتاب الشرب
 زید یک با نخسلسک بر نودن صحیح شادی و افسرد زید الخیج صحی
 شرب فی عموده شش معلوم سوغ و قطن شش البسده مع زید
صحیح اولو علی طوا اولو در کس
 بود سو زید زید من زید من زید و در اید و ب زید زید و در کس
اولو در کس
 و الشرب مایه و در صهی با لا شتاع بعینه شکار شرب السبع
 و البسده قوه **اولو در کس** فی و صوی الشرب من اجمال الیوب
 زید و عمود ک بینل زید و مشترک بر ان صیغ ک زید و ک
 با فی اولو ک کن اول با ک زید زید و در کس مشترک اولو ماسه

معنی • متن طراخیه الهدایه
 ارض و قتم زید یک زید عموده و کوه بینل زید
 اولو در کس خارج بینل زید بر ایا در ارض اوزره و در کس
 صکه زید بر اید و عموده و زید عموده و کوه بینل زید
 زید عموده و کوه بینل زید اجمالا فی عموده و کوه بینل زید
 جلاسینی الخیج کار دار اولو علی طوا **اولو در کس**
 ا ک سد ان بک ان رب الارض بینه و بین اهلها علی رضی
 عمل رب الارض فی بسلسله لغات القحیه • **اولو در کس**
الارزاقه
 عمل زید یک تخم و ارض و بقو عمود ک اولو در کس خارج بینل زید بر ایا
 اوزره و زید عموده و عموده و کوه بینل زید بر ایا در ارض
 عمل یو و ک کج حاصل اولو در کس زید و عموده و کوه بینل زید
 عموده و کوه بینل زید کار دار اولو علی طوا **اولو در کس**
 و ا در کس قاطع علی ارضه ان لم یخرج فاشی علی **مت**
زارعت حقیق الاولو
 تخم و ارض زید یک عمل و بقو عمود ک اولو در کس حاصل اولو در کس
 ارض ک خارج سوطش در ان شوب و زید اجمالا اولو در کس
 با قیسی بینل زید بر ایا در ارض اوزره و زید عموده و کوه بینل زید
 اید کار ندر صکه عموده و عموده و زید عموده و کوه بینل زید
 حاصل اولو در کس زید عموده و کوه بینل زید اجمالا فی عموده و کوه بینل زید
 عمل حاصل اولو در کس کار دار اولو علی طوا **اولو در کس**

106

109

الاسكتة الغيران فذرة لوعلى الطريق انما تظلم ليس بالصحى بان يتبعوه
 دوران فحسبوه لان الخراج فيها حقا فاذ زحمت ان سن في الطريق الا انهم
 لهم خردا حشى كواجر حاتم وليس لهم ان يتعصبوا باذوانك سبوا
 رأسك الاسكتة فكذا ليس لهم ان يتعصبوا لك واذ ان جمعوا على
 ذلك كاهم وليس لهم ان يتعصبوا على دورهم واذ انهم لم يروا فقط
 بنا زينة في الخيطان
 سكن سسى علمي يمشى وطرفه وقف منزلك عوصد سسى اوز زينة زينة
 منزلك صحى صوليا قد يكون جميع انك تظلم كين حاله اوله وقف
 منزله توجيه حاكمه متصرف اوله محروم واصله زينه واه واه زينه
 بنا اعدادت ايدوب زينة منزله صحى شكك ملوك سسى جوى بائنه
 ضررى يوشكين محروم راضى اولام دورم زينه بنا سسى قللى يوشكين
 قادرا دورم رضى الحمار اوله زينة سسى
 زينه ملك منزلك حار جيه سنده اولان اوله سسك ولله
 اوز زينه جذوع وضع ايدوب منزلك اذ خليك سنده افظا
 بنا ايتكركن صكره زينه منزلك حار جيه سسى اوله دورم رضى
 محروم سسى سلهم ايتكركه اوله جذوع ملكه اياما اوز زينه زينه
 شرط ايدوب محروم رضى اوله سسك ملوكه وقف ايتكركه
 زينه خردت اوله سسك ملوكه اوله اوله دورم رضى اوله دورم رضى
 اولان جذوع سسى زينه وركب سسى رضى ايتكركه كاد
 اوله رضى الحمار اوله سسى
 باج حاله على سسك رضى كركية اوله اوله جشنى كاه جشبهها ملوكه باج

محروم منزل تا قى كبره سسك ايتكركه منزل اولك جوى بله منزل
 تا يتيك كاه زينة اجرام سسى شرط راضى حاله كبر محروم اجرام
 شيخ ايتكركه سسك كره محروم جوى حرمه اوز زينه اجرام ايتكركه
 اجرام ايدوب بعير جوى منزله جوى كين كبره منزله كاه زينه
 اجرام كاد دورم رضى الحمار اوله زينه
 داران رضى سسى و سسلى احد هما على الاخرى فبى ايتكركه
 اسيل كاه صسى جوى ما تم باج الدار الاخرى لرجل اجرام اوز زينه
 اولان ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 اوز زينه ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 سسى كركون سسى الدار الاخرى بائنه • كاه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 زينه كركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 ايدركن رضى سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 محروم اوله طريق كاه دوره سسك ملوكه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 صقر ايدوب اوله دوره سسك ملوكه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 ايتكركه كاه زينه ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 ايتكركه زينه جوى سسك ملوكه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 ايتكركه رضى اولام دورم رضى الحمار اوله زينه
 سسى كاه زينه سسى اولان سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 غير بائنه زينه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه سسى ايتكركه
 ايتكركه رضى اوله دورم رضى الحمار اوله زينه

110

تلك ان يمشي من كحيثما باذان الامام عند الجئضيقه وعندها
 بلا اذنه • درر من كتاب احيا والموات
 ما لكي اوليوسب زراعتي ششدره اولان اراضى براضى اى
 عولان قدر صودت استماع اولما بجمع اولان اراضى مورت
 عدا اولمور حى الحوا • اولمور صحص
كتاب الهمون
 زيو صميمس اولمور نيمو وصغيرك شوقدر اشيا سكي كيك
 دا يني كيو دينى مقابله سنده رهن و تليم امينك رهنك
 زريك مال صغيره ضيا نتي تا واطور حاكم زيو نيم عزال كوشيه
 بشري و صني نعب اليست بشير رهن زيو با اولمور نيمسا
 موقور لي كيون صغير كيون المفاو اولمور حى
الموا • اولمور صحص
 و كور همت الاب لدرينه عبد ظفر و كذا اراضى كوس لاطفلان
 شقق الهمون كالم يقض الدين • مت رهن التمسق
 زيو رهنه سى اسك شوقدر اشيا سنى معلقا رهن بكم
 استعا به رهنه سب لا يني كور شوقدر اشيا سنى موقور
 رهن كوسليم امينك ناسك و قبل الفقه زيو رهن كرك ستن
 الزيو اولمور حى حاكمه قوت اولوب اشيا موقور به التمسك
 دين موقور مسا وى اولمور نيمو زيو كور اولان اولمور
 دينى موقور اولان ايدوب اشيا موقور به موقور اولان
 ايند زيو كرك سكي مبلغ موقور شتمت عبادان الصاب

تلك يتكلموا امان ششدره تركها على نطقه ولا يمشي لا يقبل
 المبيع و يقبل قسده و امو شرط تركها على نطقه من لم يجرى
 بلا شرط او شك ان لم يجرى على شرط وعلى قول من جوزه بلا شرط
 يجوز و قيل لا و معنى جائز لا يوزع بالبيع بالقطع • جامع التفسير
كتاب العصيد
 زيو بر كورده اولان بالظفر صيد الجيون اول كور باقى اوش
 القاشيكور اول كورده اولان بالظفر اول او قى يجرى بقرين الظفر
 كورده هلك و مسد لاول بالظفر الكلى حلال
 اولمور حى الحوا • اولمور صحص
 كاذا مات السمكة فى ششيكه رهن لا تقدر على التخلص منها
 اكلت ششها القاه فى الاء انا كذا فى شش منه و ذلك صلاوم فلا
 بأس باكلها لانها ماتت • و اول الجيت فى كتاب العصيد
فى احيا والموات
 ما لكي وليوسب زراعتي ششدره اول اراضى براضى اى
 صوت استماع اولما بجمع اراضى موقور حوات شدر
 اولمور حى الحوا • اولمور صحص
 برقصو ششدره بعض كسك لاول اراضى على اذن امام ارضى
 يقصد لاول ارضى ما لكي موقور حى الحوا • اولمور
 ارضى لم تكلف فى ان سلط او عكفت شير لم يوف ما لكي و فخر
 زرعها بالقطع الا و غلبت عليها او فخر بها كى زرع
 و بعثت العا و حشيت ما يتبع صوت من انضاه ملكها اى

عك

این مقدار را المی است که در یک سار زرد چینی را ضعیف
 اوست. جگر تری بزرگ و در یک سار زرد چینی را ضعیف
 در اشکال کعبه بر وجه علی الایم با اویان سار و الیوم بالقیمه
 لا نه قضی رینه و هو مضطرب فی نفس کبیرة متبوعا و اویان
 ان سار و اویان کان اکثر من قضیة کبیرة فی الایان و متبوعا
 فلا یجمع به کل القدران کان القدر من القضیة فیکبر الایم کلیم
 الیوم. در قی با الحرف و الجنازة فالایم
 یترک منزلین داخی محموده مشوقه یا یجده و بی صفا بکسر منه الیوم
 ایست که منزل قریب می بیاید و اویان ایست که در یوم کبیر می کسیر
 ایروب بعد از منزل قریب می باشد و منزل قریب ایست که در یوم کبیر
 از یارب الیوم یعنی حاله و قوت اوست حاله در یک سار زرد چینی
 منزل قریب می نشیند فراموشه او در ایست که است که در یوم کبیر
 و ترکیب بنا بر منزل قریب می بیاید و ب. ششده و عموک نشینی
 ادا الیوم در سار زرد چینی ششده قار و در ایروب
المواد اوله **الشمس**
 و اذ اتر من الرجل دارا و سلا الایم ملام علی مینا و در قی
 الی الیوم و لم یقصرها الیوم حتی من الال لم یکن مهنا و ان ذی
 الصل الایم جازیه بالکال و ان نه من السج لم یجزیع بعد ذلک
 و کونک ان ما الیوم لم یکن للعدل الیوم بعد مود الیوم
 السورة طویفا و ضیة. ششده قی الایم **الشمس** الیوم
 کثیرا فی الایم **طویفا**

نیم سار

زیاده است که در یوم کبیر می باشد و منزل قریب ایست که در یوم کبیر
 ایروب بعد از منزل قریب می باشد و منزل قریب ایست که در یوم کبیر
 از یارب الیوم یعنی حاله و قوت اوست حاله در یک سار زرد چینی
 منزل قریب می نشیند فراموشه او در ایست که است که در یوم کبیر
 و ترکیب بنا بر منزل قریب می بیاید و ب. ششده و عموک نشینی
 ادا الیوم در سار زرد چینی ششده قار و در ایروب
المواد اوله **الشمس**
 و اذ اتر من الرجل دارا و سلا الایم ملام علی مینا و در قی
 الی الیوم و لم یقصرها الیوم حتی من الال لم یکن مهنا و ان ذی
 الصل الایم جازیه بالکال و ان نه من السج لم یجزیع بعد ذلک
 و کونک ان ما الیوم لم یکن للعدل الیوم بعد مود الیوم
 السورة طویفا و ضیة. ششده قی الایم **الشمس** الیوم
 کثیرا فی الایم **طویفا**

عزوبك در شش زير زردان الغه كان و در اول زردی
الحجرات اولو زردی **مصحف**
 زردی عزوبك قولش الت جار صا بر محمد عزوبك و جمع بینه
 عمرو زردی اولو اول جو صحت او ان بشن غر و شس او زردی صحیح
 اولو ب كمن جو صحت حادش اولان ان صلیح الیوبیب عبید
 عمرو اول جو صحت شتا فزوت اولسه و زردی شس زید و كان
 دینی الغه كان و اولو زردی **الحجرات** اولو زردی
 اصلیح من كوفیه زیدنیها قصا من علیان قال نقل و كثر فوجا
 دكانه من الخلیج و الخلیج و الضرب دان بر الخلیج الصلیح دان مات
 منها بطول الصلیح و تجب الذیة استخفا تا فی حاله ان كان علی
 و فی حاله ان كان علی غدا و جفنه و عند ما علی الصلیح
 و اوله الصلیح ما جحدش من صلیح عا شل و مات **خزانه الامل**
من كتاب الصلیح
 زید عمروی الت جار صا بر محمد اجمع ایشكون صكون و عمرو
 اول جو صحت شو قدره صلیح اولو ب كمن اول جو صحت
 حادش اولو صحت صلیح الیوبیب بعد و عمرو اول جو صحت
 فزوت اولسه صلیح زردی با علی اولو ب زید و دینت نام
اولو زردی الحجرات اولو زردی **مصحف**
 زید عدویون متشوك و زردی شس تا كلی عمرو زردی شتور
 الخیما زردی صلیح اولو ب قسطن بوال كلیس زردی كلی بانی
 باله و فزوت من قضا او الشور علی **الحجرات** اولو زردی **مصحف**

زید زردی شس متشك بعضی اشیا سنی اشك اولو زردی عمرو
 دینی عفا بر سنده روت و شیم ایلم هندا اولو زردی ایوب
 اشیا زردی بر لی زردی حصور زردی عمرو و ان الشك در
اولو زردی الحجرات اولو زردی **مصحف**
 و لیس كوتمن ان شیخ عن بعض البرین من المعیر زید كمن علی ك
 حقی قسطنف و مسلم ایلم البرین **من برین تا قسطنجان**
كتاب الجنايات
 برقریه ایا ایستك زردی زردی اولو ب فخر خیرات اولان
 موضعه بر یک بلا ان اسطغان صفا زید كلی شتور یا لینان
 عزوبك بر صوصغری ایلی در شتوب هلك اولسه زیدنیها
 لانم اولو زردی **الحجرات** اولو زردی **مصحف**
 اذ اصغر بطرفی الموضع الذی یحسنا جران سن لیس كمن ضا تا
 اذ اتم یصل با ذن الامام **من جنایات تا سنی حان**
 برقریه زردی اولو ب ایا ایستك صوبه حقا جارك اولو صعد
 زید اولو ب سلطان ایلم بر شتوب صفا زید كلی صكون عزوبك بر
 زیدك سمنغز اولو قشور در شتوب هلك اولسه عزوبك زید
 سن صفا زیدك اولو دینا سن اولو زید زردی صوبه
تا در اولو زردی الحجرات اولو زردی **مصحف**
 زید عمروی بجانی ایلم اولو ب جمع ایشكون صكون عمرو زید
 اول جو صحت ایلم ایوب كمن اول جو صحت حادش اولو صحت
 ایلم ایلم ایوب بعد و عمرو اول جو صحت شتا فزوت اولسه و زردی

والشبهه ذمى على ذمى ولم ينقد الحى كالمشبهه ذمى حتى اسلم
 المشبهه عليه فالشبهه ذمى بالذم لان المشبهه ذمى فالتصريح
 عند انقضاء القضاة بهما وعند انقضاء القضاة بهما ذمى
 والشبهه عليه وسلم فالتصريح وان اسلم المشبهه عليه
 الحكم فالحكم عليه يوقف بالحق والحق والحق والحق والحق
 فى باب الحكم ومن القضاة فالحكم بالاسم قبل الاعضاء والاسم
 قبل القضاة وكذلك القضاة من النفس ذمى وذمى النفس
 ينقد ان النفس كالتصنيف لان النفس ذمى لم ينقد الحى كالمشبهه ذمى حتى
 انقضاء صحتها بالحق الذمى او كالتصنيف ذمى قال جدهم بن عبد
 وقال بعضهم انقضاء صحتها ان لا يجب عند الحكم بالحق والحق
 ان عند انقضاء يوسف كالتصنيف بالذمى فان النفس ذمى كالمشبهه
 النفس عند انقضاء القضاة ولا يرجع المشبهه عليه ذمى
 اليه على ان النفس ذمى لان القضاة من النفس ذمى كالتصنيف ذمى
 كالتصنيف ذمى كالتصنيف ذمى كالتصنيف ذمى كالتصنيف ذمى

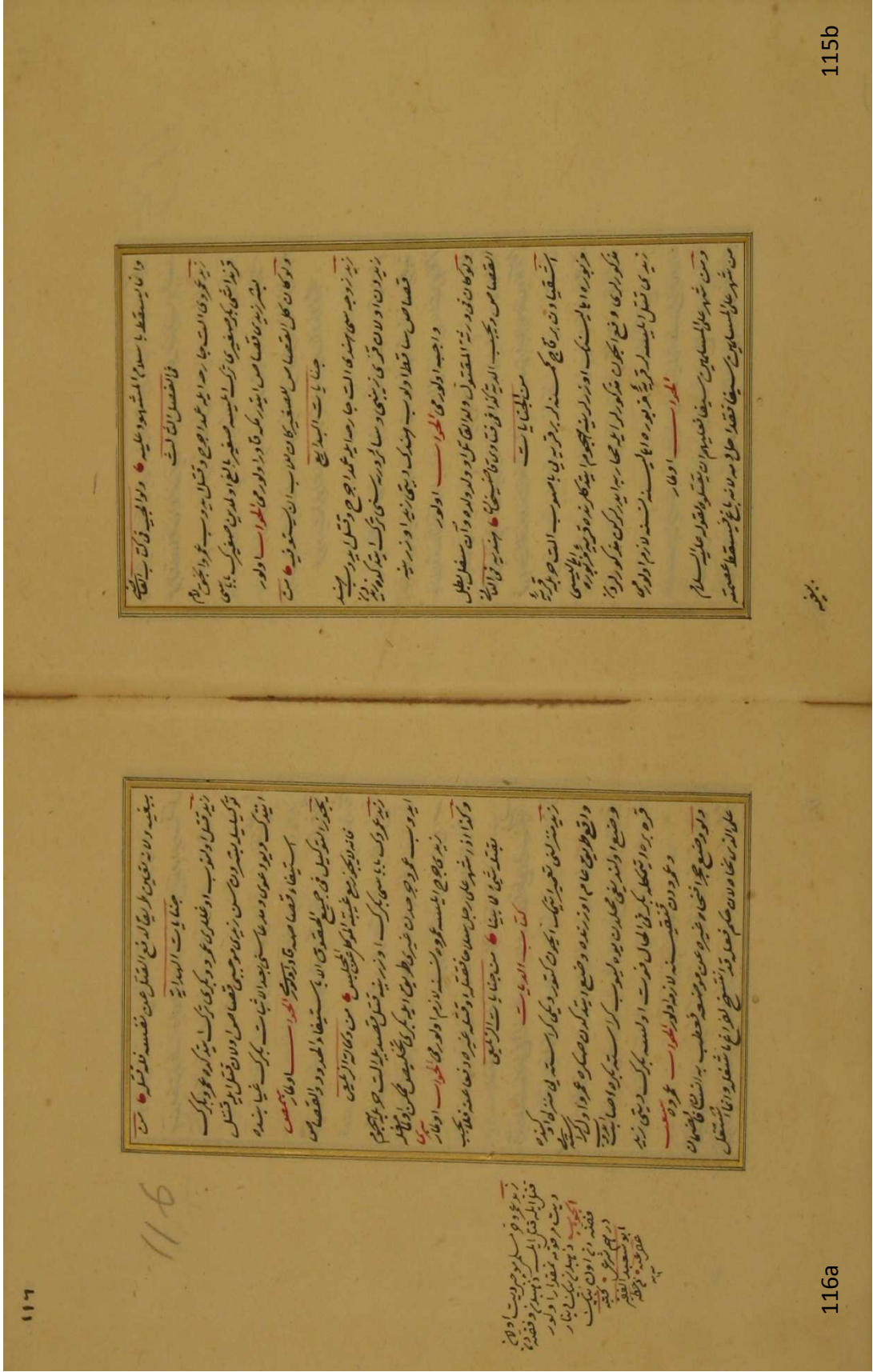
فى الوجوه رجحان تشكيكها وعلى المشكوك ان يكون ثم قال الفصل
 صالح على العاشر على مال يقضى من ذمى يكون المشكوك
 من جنابيات ان كان حائبة
 زينة عزوى موهبى قصاص اولان تشكى بالحقس ايدرب عزوى
 الجحيم لا يبرهن حالى بغير تكليف ليس بغير زينة كالتصنيف
 استكراهه زينة ذمى الارحام قصاصه ما زاد كلفه يوزن
 المشاهير ما زاد كلفه يوزن **الحرام** اولان لا يوزن
 ويمن القصاص من برث اى كل من برث المشكوك فى الاربعة
 القصاص وان كان زوجا او زوجة من كتاب الاربعة
 زينة ذمى من اولات كرايون اولان عزو وصغيرى ايب ايدرب
 قبل انقضاء زينه ثم لا يوزن ولو لم **الحرام** ابو حنيفة قسده وبيت
 ذمى ما بين تشكركه وقصاصه لانهم اولان ولو لم
 يوتد زينه ما بين قولها بغير حكم ما سواد لان بغير ما بين
 لانهم اولان حكم اليسته حكمى ما نزلوا كرايون
الحرام اولان لا يوزن
 من خشي جوارحه فتد فرتو عيشه او خشيته كذا فى العاشر
 الا انهم سبوا سنة وعقد بها فالتصنيف
 فصل كجيب القرضا من الجنابيات
 زيد مشكوك ورش من كاسى جفتو زينة عزو صيدان زينة
 سن الت جوارحه ايدرب كرايون وقيل ايدرب كرايون ايدرب
 بغير ايدرب ايدرب كرايون ايدرب كرايون ايدرب كرايون

و تا با سقراط با سید المشهور علیه • دلایلی بر آن است
 فی الفصل الثالث
 زید خوردی است جا رسا علیه عمراد جوج و قتل برود خردا جنین ام
 قتل زید می گویند غیر زید که عیبه صغیر با طبع اولون صغیرک با پای
 پشه زید کا قضا صا پشه مکر کا دارا اولور می الحوار اولور
 و لو کان کل القصاص العقیبه کان لرب ان یتدیف • مع
 جنا یا ت البلیح
 زید زوجه می نهدی است جا رسا علیه عمراد جوج و قتل برود پشه
 زید و ان اولان قرئی زید می و سا لور رسا می ترک یتدیف
 قضا صا سا قضا اولوب مینک زیدی زید او زید
 واجب اولور می الحوار اولور
 و لو کان فی ذینه القتل و لو کان کله و لو کان و ان سفلی لعل
 القصاص و یجیب الیه لکا فرقتا و ان شایع • میندی قرآن
 من البلیح یا ت
 استحقاق آن بر کج مکتوب بر قریبی با سوسب است جو قریه
 زید و ا یا یستک او زید زید جوجم یتدیف برود قریه زید
 حکوم زیدی وضع الحوان حکوم را بر جا رسا بر او مکر حکوم را زید
 زیدی قتل ایستد قریه زید و ا یا یست • میندی لازم اولور می
 الحوار اولور

و من شهر علی سلسله بر کج ضمیمه ان یتدیف و لو کان علی سلسله
 من شهر علی سلسله بر کج قضا حال جا رسا با طبع عیبه صغیر
 علیه

116

زید خوردی است جا رسا علیه عمراد جوج و قتل برود خردا جنین ام
 قتل زید می گویند غیر زید که عیبه صغیر با طبع اولون صغیرک با پای
 پشه زید کا قضا صا پشه مکر کا دارا اولور می الحوار اولور
 و لو کان کل القصاص العقیبه کان لرب ان یتدیف • مع
 جنا یا ت البلیح
 زید زوجه می نهدی است جا رسا علیه عمراد جوج و قتل برود پشه
 زید و ان اولان قرئی زید می و سا لور رسا می ترک یتدیف
 قضا صا سا قضا اولوب مینک زیدی زید او زید
 واجب اولور می الحوار اولور
 و لو کان فی ذینه القتل و لو کان کله و لو کان و ان سفلی لعل
 القصاص و یجیب الیه لکا فرقتا و ان شایع • میندی قرآن
 من البلیح یا ت
 استحقاق آن بر کج مکتوب بر قریبی با سوسب است جو قریه
 زید و ا یا یستک او زید زید جوجم یتدیف برود قریه زید
 حکوم زیدی وضع الحوان حکوم را بر جا رسا بر او مکر حکوم را زید
 زیدی قتل ایستد قریه زید و ا یا یست • میندی لازم اولور می
 الحوار اولور

برام حاصل اولسه عور و در شکر تکلفی زبیر الیه
 قادار اولور منی الحرام اولور محص
 وقال علی سلم فی الجی نطقه کنت الدیة و من ابی بکر و منی نطقه
 اول حکم قر جانفقه نطقه الجی نسب آقا نطقه الدیة • هجده
 فی فصل السجاج
 زبیر عورک با شنبه صوبه ایلم مرزوب و با شکر بر مقدار
 کنتی قیروب منتقله شیخ ایتمکدن صکر بر اول حاصل اولسه
 عشر و بیله نصف عشر دیت اولور بر سه
 الحرام اولور محص
 و فی المنقطة عشره و نصف عشره و دهی الی فصل العظم
 من جنایات الدور
 زبیر عورک و ایلم مرزوب دیت اولان قتل یو قتل یوقه زبیر الیه
 دیت ایلم حکم اولسه قدر صکر و زبیر عورک و زبیر سنه عورک
 دیتنی وقت قضا دان اوج سنه قاضدک هر سنه دهه و ده و یک
 نطقه دیر مکر راضی مکن و زبیر رضیل ایلم مرزوب نطقه شی
 حال المفقده قادار اولور منی الحرام اولور محص
 الی نقل علی الموروان لمن هو منهم یؤخذ من عطا یا هم فی نطقه شی
 من وقت القضا کذا ما یجب کمال العاک من الدیة یعنی یؤخذ
 من ثمن سنه • من عا کل لدر
 زبیر عورک و ایلم مرزوب کنتی قیروب کنتی قیروب عظم
 شیخ ایتمکدن صکره جدا ایلم زکی کالسه زبیر عورک اولور
 نطقه شی

باضل ان فی موضع اخره من جنایات الدیة
 هتد مقتضی نطقه زبیر زبیر هتد کای بن قتل یو دیم دیروب قتل
 معلقه قرار ایلم زبیر دیت اولور واجب اولور منی
 والاقربا بقتل المطلق یوجب الدیة کالشهبا و یباقتل المطلق
 من جنایات خزانه العقیبن
 زبیر عورک و دیر و بشیر و اول نطقه و کنتی عورک یو کورک زبیر
 فعله نزن ناشی اول و ک و اول نطقه و کنتی عورک و زبیر
 و قتل زبیر هتد اولسه و کور و دیر و بشیر و کور هر یک لدر دیت
 لایزم اولور منی الحرام اولور ایلم
 رجلان مدرا شیخه فرقتت علیه و اما فصلی عاقبت کل واحد
 منها نصف دیت الا فر دوماه احدیها کان علی ماکثر الا نصف
 الدیة • من جنایات قاصحجان
 زبیر هتدک صباغ الی نصف سا عدنون طلع ایلم زبیر
 اول الیک یوقه کجور نصف دیت و زه نصف سا عدنون
 حکومت اولور منی الحرام اولور محص
 و ان قتلها مع نصف الساسه عورک ایلم صایع و کنتی نصف الدیة
 و فی الزیاده حکومت عورک و زبیر و زبیر ایلم زبیر • هجده
 من کاتب الدیة
 زبیر عورک و زبیر هتدک نطقه اول نطقه کور کور کور
 عورک قرینه نکیروب اقره نطقه کور کور کور کور کور کور کور

الاولا عشر من الاول ان في خمسة الاول اذا كان الاثر سلطانا و
 الثانية اذا كان سول تامورا من غصب الكتابه
 فيها وجوب الدية وما لا
 زيد اذ لم يمتل تصدق به ملك او زنيه نجوم ايوه غناه
 صحه ايجله منه قدر قرب زيوك صحه سكون فونت لاسه
 زنيه نلازم اولو الحوا ديت هراه
 راجل صحاح على افخ ف ف ت من صححه تجب الدية هاهن
 ديات الخلاصه
 زيد عوروك قولى برك اغز فيه ضرب ايدوب ايكي ديشي
 شقا رسد زنيه نلازم اولو الحوا هه بروديشي يكون
 عوروك نصف عشره شمس من ضمان لازم اولو
 دلا ديه في قسره و قيمته قائمه مقدمه كده و بعضا بنهما اولو
 استبا هه من احكام عبيده
 زيد عوروك اغز فيه ضرب ايدوب ايكي ديت كرون في كرون
 صكر برسندن تا جيل و لوب اولو ديشي سريا ه اولوب
 و منصفه منصفه كرون كالسيد اولو حال اوزره كاسه زيوك
 ايكي ديشي كرون اولو الحوا اولو
 و قو ضرب سمن اولو شوك كاجل فان اخضر ادا حر تجديت
 السن خمس سنه دان اصغر و نصف فيه المشايح الصعيح الاكبر
 شحي وان اسود و يجب ديه السن اذ انا نت منصفه الضيف
 وان لم يوت الا ان شمن الكسان التي كرون حتى فاسه حيا كرون

داني الها شمسه عشره درهم التي تكمل المبلغ من الدر
 زنيه زوجه سمي اشد حاك قرينه ليد ايدوب ضرب ايدوب
 هند اول ضرب برون برينين ذكر سمي القاشيكه و اشد قرينه
 بعده جينين مبرود دني في الحال موت اولسه زنيه نلازم اولو
 الحوا ديت هراه و رجل لانوا اولو الحوا
 بوضو رشه زنيه هنده و جنين مبروده دارش اولو
 الحوا اولو الحوا
 بوضو رشه هنده ناسي زيشي و ناسي عوروي و جنين زوكوي
 دني ان اسلكه سمي زيشي و ناسيكه ناسي نكاشيكه
 هندك ديت و ما عدا نكاشيكه التي سمعتك من سمي زيشي
 براسمي كوره و براسه صعيح اولو الحوا اولو الحوا
 بوضو رشه جنين مبرودك ديشي ياكز زيشي احراره
 كاد اولو الحوا الحوا اولو الحوا
 اذا ضرب بطن اراه ما عدا سلا او كرون فاقت جنينها
 و اذ كرون انا و ان في غلبي ما عدا الخوق و مبرود و اذ كرون
 قيمته خمس مائه درهم و يكون مبرود عن اولو و كرون
 و اذ كرون لم يوت
 هنديه في البيا حاشون الحوا
 هنده جاي سمي ايدوب ضد يجره حالي ضربيه يديورا و ايدوب
 ضد جيه لي هندك حشون زنيه ضربيه يديورا و ايدوب
 ضد كيه برجين و كرون ايدوب جنين مبرود في حال الموت
 اولسه هنده نلازم اولو الحوا ديت خمس

الاولو

اذ اجازت ما تضمنه الا انه كلما اذا لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 نصف وفيه النفس لا تم ملك باذن فيه وغيره اذ لم يملك اذ لم يملك
 وهو النصف • من اعجاز القلوب
 زينة ملك من ملكه اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 ما في بناء النمل كما روي عن عموك اذ لم يملك اذ لم يملك
 ودره مس عموك دره من زينة اذ لم يملك اذ لم يملك
الجواب اوله اربع
 وان بناء ما لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 باب نصفه كما في الجناح ودره الجناح • زينة
 زينة عموك كزينة الت جارح اذ لم يملك اذ لم يملك
 بعد البره اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
الجواب اوله اربع
 بوصف زينة عموك قول فوض اوله اربع اذ لم يملك اذ لم يملك
 اوله اربع اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 كقول عموك اوله اربع اذ لم يملك اذ لم يملك
 عشره زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 كل تجمة تحت اذن فوض فوضه اذ لم يملك اذ لم يملك
 و ما فوض اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
الجواب اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 زينة قول عموك زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 عموك زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك

من جنة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 برقرية اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 ملك اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 برقرية اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
الجواب اوله اربع
 وفي النفس اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 من اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 ناشي اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
الجواب اوله اربع
 و تو قطع فزع المارة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 من جنة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 برقرية اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 قاله اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
 و زينة اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك
الجواب اوله اربع
 بوصف زينة عموك اذ لم يملك اذ لم يملك اذ لم يملك

۱۲۰

دلوار و جبران بیضرب عمیده عشره قرا سورا لا فطره به اعمشتر
 سوطا نماست من ذک رفیع منه ما نقصت العشره الا سورا طوما
 ما نقصت العشره ان سوره و ضمن ما نقصت سورا الا غیره و ما
 اسوا لا نقصت ما بقی من ثبوت من اجزا اول الحسه
 زینک تمیزه طلغ ایله سر بران اولان قران عرویک بر و ضعیف
 جفا رسد زین عروک سر بر ایشیمی ابو ارشد نظر قلند کی بکرم
 کبر راضی الی کوب باکر عروک سلیم ایله یوز یوز چه
 تاوار اولور می الحسا اولان اولور
 دان همن سر و اوم اولور ضمن الحسه الا نقل من ثبوت و من الا شرف
 من جنایات الشقیق
 زیند مشقوت کور ششمی عروک قول کولون عروک غیا بنده سرت
 مورجین مقصدا صل اولان قتل یه قتل ایروس جتی اقرار ایشیمی
 دیو عروک و کبریا کلید اکلار ایسه ورنه بکر که قرا ستر و حنه
 اقامت جینه ایله یک کبری قضا مه قتل توبه کور کار
 اولور می الحسا اولور لرا ستمی
 و کور است البینه علی اقرار لا ذون اولور کور سب القضا اولور
 القضا ف از مر القضا و حد القضا حد من القضا و غاب و لا یزیدها
 سورا هها من تا ذون البیدایع
 زیند همن ک ج ا بر سیم زینتی عصبیا اخذ و زیند زنا و احصال
 ایروس حان علی کین همنه ردا ایتر کور حکن و زیند و قرض عمل
 ایتر کور خوت اولور زیند همنه لان لازم اولور می الحسا اولور
 اولور

دیستل العید بکراه من جنایات کاسخخان
 زیند عروک ابره قولم کبرون ختان بر دیوار ایروس عروک ختنه
 اوزره بکر که مورضع ختنه قطع ایتر کور ششمی ستمی و قلع
 ایروس بعدد بکرموت اولیوس موضع موضع ختنه ک ج حندن
 بری اولوب کنن ذکر نیک منصفی بالکلیه زائل اولور بکر
 تمام ایشیمی عروک و تعیینند تاوار اولور می الحسا اولور
 ارجماعا و ختنه ایشیق ایله او عیده قطع ذکره قضا شرف
 علی کال قلموا ششمی ختنه نه فی صحنی نصف دریه ذوقی عینیت
 قیمتت کلور بر من ذک ضمن تمام ذین صحنی رقم قیمتت عیده
 من جنایات قضا و می العلم
 زیند قولم عروک ایشیق یوز کونک اور یوز بکر او ایشیق کور عرو
 یوز کونک اور دقدن صکر زینک از منصف بکره اولان کونک می
 اور و سب عیده عروک اول مر برون صاحب خراش اولور
 مشا خراش اولور بکر که عروک قیمتت ترتیب اولور
 رفیع اولور بکر که عروک ایله عروک اولور می حاله اولور
 قیمتت ترتیب ایرون نقصان ایله باقی قزان قیمتت نصف من بکر
 همنان لازم اولور می الحسا اولور اولور
 بوقصودرتور عروک قیمتت یوز لانی غرض اولوب یوز کونک
 مشا قیمتت یوز غرض می و اولان کونک ایرون غرض می ناقص
 اولور اولور اولور اولور اولور اولور اولور اولور
 غرض من بکره همنان لازم اولور می الحسا اولور اولور

کهنه بانه صندل غمزه عروک صغیره قوی هندیه باریک اردوبند
 کلکله باریک هندیه دویب اهلک ایسه هندوک در شمشیر بیک
 دیش زبیر دین کلکله قور اولور اولور الحور **اولور**
 رتبه فی غیره او فی ملک غیره اود او قشقه بنا اذن کمن لادن
 باذن قاصد فی رطبه شمشیر کمن با دی و جکانت الاصابه
 حسی فی السوال واروش لستور لیلانیه **مومنه** القصدیه
 زبیر طریق عامه باریک بنی ایق قشقه باریک طریقین و اولور
 عروه قشقه یا خیلد دویب جرج ایشکون صکره بعد البر عروک
 اول ای اعلی اعوج اولوب کالاول صغیره کاره لاسه زبیره
 حکومت عدل لادن اولور الحور **اولور**
 قان ارتقیا فی الطریق ضمن الخفیة ایضا لانه کینه الخرزین لایق
 ان لم یکن علی الخفیة نفسا رتعدیا فی الايقاف شغل الطریق
 فیضیه **مدایح** فی حشیه البهیته
 زبیر طریق عامه قاطری بنی بویب کیرکن قاطریقین و اولور
 عروک ایق بارغضین بویب جرج ایدوب بعد البر عروک
 اول بویب بکلج عمل یا نزه اولسه عروک باروشکرت بنی زبیران
 الخف قور اولور الحور **اولور**
 و ان سیر یا کلکله فی الطریق بان کاره اوس قشقه ضمن بکلج
 و اولور بنی اوج **من ضمن** القصدیه
 زبیرک قوی طریق اولوب شریک شمشیر اولور قوه زبیره و کل
 منطلا اولور قشقه و تقدم اولور قور صکره زبیر الصفا حشیه

و من غصیب جازیه فزلی بها خرد یا خجلیت قور زبیرانت
 فی آنقا سها یمنیم قشقه بویب علقه و الاثمان علی فی لور و اولور
 عند ای صغیره و کالاول یمنیم فی الیه ایضا **من غصیب**
 البهاریه
 زبیر عروک قور بیک بکوز بنی اوروب جیقا و قور صکره
 عور بیک کوز بیک قشقه مشعلقه و عور اسندون زبیر ابرا
 ایشکون صکره بیک اعناق ایسه حال بیکاز ادا اولور بیک
 دیشی تا من زبیرون نشنه الخف قور اولور الحور **اولور**
 زبیر عروک صغیره ششایا جیه بقوب بنیم ایشکون بیکور بیکور
 اولور خجلیت عروک زبیرک اور بنی بنا اولور ایضا جیه قور
 و در شرب هلاک و لسه زبیره و بیت لادن اولور
 الحور **اولور**
 جلی کال صغیره عور اصعد بیک و شمشیره و انقش فی آثار بصد
 الصغیره و مستط و ملک کان علی آثار الادیة الصغیره **بیکور**
 فی حشیه البهیته و لیلانیه
 زبیر عروک او کوز بیک قور و حشیه زبیران قطع ایسه عرو
 او کوز بیک قشقه زبیر قشقه قور اولور
 الحور **اولور**
 قطع اذن الادیة او بعضها او ذنبها منقطع
 فی الثالث و الثالث
 زبیر عروک ملک و صغیره عروک ذنبه زبیر بیکور بنی اولور
 الحور

حشیه

۱۲۲

زیر بر سفینه آکنده جوئی قشیل بر لزوب کامل معلوم اوله سه
 ایا سفینه یرقسا سه دورت لار زور اولور **الحوا** اولور
 بوسه برده ایا سفینه زیری ایچمردون عمو قتل ایلی دیوشما
 ایسار مقبول اولور **الحوا** اولور
 وان وجد القشیل فی سفینه کانت القسا سه علم من فیها ای
 فی السفینه عطا کای سوا کان ما کما اوسا ک فیها • شیخ
 مجمع البحرین باین ملک فی القسا سه
 زیر بر بحر آکنده مکس نه کن ایلی خالی بود جوئی قشیل
 ظاهرده وارث معونی اوله سه ایون بیت امان ایا ایچمرد
 قسا سه ایشورک • زیرک و شقی خلی فر زورده ایا ایسندن بیخال
 ایچون المغه کاد اولور **الحوا** اولور
 ومن کسک سکا خطه اوله قالدیه علی عاقله لایام و کینه
 ومعنی قوله لایام حق ان تضله لانه لارث له قال علی بن
 السطحات مل من لایام • من سیر الهذلیه
 زیره عموک ساکن اولدیغی ملک منزله سه سارث و زور
 ساکن ایچین ایوار کندن اوج قشک انقوب قوروش زور
 بر قوروشون زیری جمع و قتل بود • زیره اصابت این
 قوروشک تفکلی کم تر یعنی معلوم اوله سه عموک قسا سه
 دورت لار زور اولور **الحوا** اولور
 و اذ طرح الرجل فی قبیله فاصا به حجر لای زور من رما و قشیل
 بزال صا صب نراش صبی مات فاعلی الذین افسیه بیهم الدیه

صا ایسار صکل قبح عموئی اوروب ایواک ایسه زیره دورت
 لار زور اولور **الحوا** اولور
 زور کسک علی طریق العا سه فا شهید علیه فلم یبق احد من اصحابها
 و کسرتینیه یضمن • من جنت ایا القسیه
 زیره بایکیر بیله طریقه کیدر کن عمو بایکیری زیرک زور
 دورتوب اور کو تکلو بایکیر کجایوب زیری او و شورک • زیره
 هاک دلس عمو دورت لار زور اولور **الحوا** اولور
 و لو یخس جعله بایکیر بیداره فو شت والقت الایک
 ضمن ان خس • قاصب یخاف من جنایه البهیمه
باب القسا سه
 زیره کیده وه واقع زیره زور جوئی قشیل بر لزوب کامل معلوم
 اول زور ان قشیده اوله صکار ایست قسا سه دورت
 لار زور اولور **الحوا** اولور
 و فی الساربع انظم السجین و الجامع لاقسا سه والدیه علی بیت
 اعال • در فی باب القسا سه
 بر قشیده واقع زیرک ساکن اولدیغی ملک منزله اولدیغی
 جوئی قشیل بر لزوب کامل معلوم اوله سه قسا سه دورت بایکیر
 زیره می لار زور اولور **الحوا** ایلی قشیل کجک کسک سه
الحوا بایکیر زورده شیخ
 و لو وجد الرجل قشیل فی داره ایا و اوله قالدیه و زورده قشیل
 والدیه علی عاقله و لای زور عموک لای زور • من جنت ایا القسیه

زيد فوثقون حصه او شكك او على غيره براد فاحصه من ابي
 ورسولن زبور وصيت ايتكون حصه زبيره على اوت
 زود حصه من بيتي واو على كرا او قزاري زبيره وحصه على
 ونا طر يه تركه يتكده تركه زبيره التمشك ايكي سهم فقولوب التبعي
 هند رادون در در سهمي محروم ويكو بيايش سهمي زبيره وحصه
 وعاشقه وفا طر يه ورسولنج اولور هي الحراب اولور
 وقال محمد رجل ملك ورك اما دا يا واد وصى رجل نصيبه
 لو كانت فابوصيه من سبعت عشر سهمها لومني خمسة سهم اولام
 سهم اولام من عشره سهمها والوجه في ذلك ان يكون الوقيه اولام
 لورا الوقيه فتقول لورا الوقيه كانت الوقيه من ستة اولام
 السدس سهمها والباقي لارب من خمسة فاذا وصى في نصيب بيت
 لو كانت يراو على الوقيه نصيب بيت وهو نصف نصيب بيت
 فتراو على اصل الوقيه سهمان ونصف فصار ثمانية ونصف
 فوقع الكسر فوجب التصعيف فصار ثمانية ونصف الاكل
 ذلك فخطي الويه له اولام خمسة لان وصيه حصصت باقل من
 اقلت فيكون شفته على ليراث بقوله اثنى عشر فخطي الام
 السدس وذلك سهم يعنى من عشره فخطونا اعطى الويه
 بنصيب بيت لو كانت نصف ما اعطى الابن فان شفا
 هند به في الويه ثلث الام
 زيد ثلث لاني وجوده بره وصيته وثلثه من عروى ووصيه
 ايتكون حصه زبيره فوثقون ابيهم فوثقون اولوب يه بره

123

زبور فوثقون

والعصاة من جبايا تحيط البرهان
 زبيره بر محله واقع ملك منزله ساكن ايكن محله اخر اولام
 ملك منزله طر يه ايجار بيت ليم يرد ب عروى منزله
 ساكن ايكن بكنه اوعى ايجاره مكسه ملكه على ولسيا خان يه
 جوي تليل بولنوب قائم معلوم ولا عمل بجرا اوعى ايعى
 او زبيره قسما سر ورايت لاروا اولسه قسما سر ورايشه عرق
 داخل اولور خمسة زبيره على الحراب عروى اخر اولور
 ولور جد في السور ان كان ملكا فخطه ايجار يوسف كجيب شيل
 السكان وعنده ايجار على الاك ٥ من قسما سر الهدايه
كتاب الوصايا
 هند فوثقون حصه مالك نصف زبيره جيبه يه ورسولن
 ويزور وصيت ايتكون حصه مصره فوتر اولوب ايجار
 زبيره تركه اليسه زبيره وصيتي مجيزه لاجين تركه تركه
 التي سهمان اوج سهمي طر يه الويه زبيره ايكي سهم زبيره
 ويزور يوب بر سهمي بيت لاروا وشبع اولسه صحصح
 اولور هي الحراب اولور سهم
 اوصت نصف مالها ولم يراو اوج فلكه سهمي ابر نصف اولور
 اشكش والسدس بيت الام لان الاجل يه ايجاره ايشا
 اولام ثم يراو اوج سهمان من اربعه النصف فخطي وصيه
 الى عالم النصف سهم بيت الام سدس ٥ يراو اوج اقل
 من كتاب الوصايا

125

زید مشوره اولوب عثمینی برکسه نیشدا اولدوقدن صحرای قوزلبسه
 وصییت فرموده با عللا اولور علی الحجاز اولور اولور
 رحیل ارضی بو صییت تم آشفده اوسواس و صسا شعوبه با نکلش
 کندک زمانه مات بعد ذک کالجه وصییت باطله • من
 وصصای قاصیب خیان
 زید تک منز تک سکتا سنی جنندا جنبیه به ابدی سا کن اولوش
 اولور و وصییت ایستکان صحرای قوزلب اولوب نکلش
 منز فرمودرک قیتمند مساعدا ولسمه ورتشمی وصییتی اولور
 و تجوز الوصیه بکنده عبده و سکنی دره رسنا معلوم تجوز
 بکنک با فاقان فرجیت رقیبه العیده من القلشد سیلم الیه
 من وصصای الوصای
فی اجماع الوصای
 زید عرض موندنه جا ریم هند الودا ولسمون دیکردن صحرای قوزلب
 ما کنن قللان محله اولان صحرای قوزلبی دفلان لایقده اولان قاندم
 شعوبه اولسون دیو وصییت و تنقیذ نذکرونی وصییت شعوبه
 صحرای قوزلب اولوب نکلش ایچنج جا ریم تک قیتمند مساعدا
 در نکلش ن زیادده وصییت تجیز او عا سله رگو و صحرای قوزلب
 بنا اولان قشونل و قالده علی شعوبه کچون تک در نکلش نکلش
 اولور علی الحجاز اولور

• من وصصای اولور لایق
 زید عرض موندنک سحر قوزلب فرمودون بکونن عوز نکلش با لایق
 بره وصییت و تنقیذ نذکرونی وصییت شعوبه کچونن
 نکلش و دیو دیو شعوبه بکدر دین فرمودون ایقرار لایق نکلش
 عوز تک وصییت و ایصلا سنی اعلا رلیسه زید عا سنی
 شرعی اولور ایجات ایچنجک صلیغ قوزلبک نکلش بکونن
 وصییتی تنقیذ مآدر اولور علی الحجاز اولور
 اولور اعلی رحیل نذکرونی لایقیت لایق جمع دعواه اولور علی
 و خصمه و ارشد لایقیت اولور علی لایقیت لایق • من کلون
 زید قشون صحرای قوزلبک عوز نکلش بره مستملان اولور
 بره شعوبه فرجیت ایوا کیسه کچونن ایچنجی و لایقیت
 ایچنجک صحرای قوزلب اولدوقدن صحرای قوزلبک
 اولور بکونن نکلش مساعدا لایقیت عوز نکلش مساعدا
 ایچنجک کچونن نکلش لایقیت اولور علی الحجاز اولور
 اولور اعلی لام و دیو با لایق اولور علی ان تنزیج اولور
 اولور اعلی ان نکلش مع اولور لایقیت و نکلش ما شریعی
 بعد موندن با اولور لایقیت لایقیت • من کلون
 زید نکلش با لایق لایقیت ایچنجک بره زید جنون
 عارض اولور بکونن لایقیت مساعدا اولور صحرای قوزلب
 وصییت فرموده با عللا اولور علی الحجاز اولور
 زید نکلش عالم و جوه صحرای قوزلب لایقیت ایچنجک

نیز

قدرت هیچ فرض اولوب هیچ انبیا از یومین هر شده است
 مالک در شیزه غرض کسل یومین همچون حج اولنه و ایکنیز غرض اول
 فلان جامع شریف تعمیر اولن و معتقدیم هر یوز غرض اول
 معتقدیم زینب و صد کجیه او ز غرض و پر یوز یوست و
 بعدده مصرا نوست اوله نده نقت مال کله و صا یای هر نوست کجیه
 ورده نکتدن ز یاد یی مجیز اوله مسله و صا یای هر نوست کجیه
 مستغنیه اولنور **اولور ایچم ایشد و زینب و صرا یای**
 و جان کله کورده مساج اولان نکتدن یومین اولانان مقدار و نوست
 و مستقیم اولنور ایشد و زینب و صد کجیه مصرا یای و اولوب
 ما نیند ان اطراح اولن قدر کله کجیه نقدیم اولنور همچون کجیه
 بر شنی یا ناکور سبب جابج تغییر یوز اولنور **سری**
 و ان جمع ننده الوصا یا کله قانیم نیشا ربون فی الشافط الوصا یایم
 فی الوصا یایم و فیه اولیم فلان یومین ایشد علی بعضی و ما کان صد
 جمیع ذلک کله نیشا در منیا بالقران فی الاصحیح نوست الشلیح ایضا
 از اول کجیه فی الوصیه عشق مستغنیه و لاجها است مجیزه قان فی
 قول ایه حنیفان کانت الی ایه مستغنیه عالی عشق یومین
 ایشد کمال الی ایه نوست الی عشق نوست لاسا اولوصا یا **من وصا یای**
غایه البیان
فی نصب الوصی و نزل
 زینب مشرف کله اوله و صفایک و صفی شافط لری کجیه اوله و زینب اوله
 غیبت مستغنیه الی غایه شافط کله کجیه و کجیه و کجیه و کجیه

126

زینب نکت عالی عمره و وصیت ایشدیم دیکر و کله زینب نکت عالی
 کجیه و وصیت ایشدیم اولوب مصرا نوست اولن و زینب و کجیه
 مجیز اوله مسله کجیه کجیه نکت عالی بر اولنور کله
اولور ایچم ایشد
 زینب نکت عالی عمره و وصیت ایشدیم دیکر و کله زینب نکت
 عالی کجیه و وصیت ایشدیم اولوب مصرا نوست اولن و زینب
 و کجیه مجیز اولنور نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه کجیه
اولور ایچم ایشد
اولور ایچم ایشد
 و سن اولوب نکت عالی هر طبل نوست اولوب نکت عالی کجیه
 امان کجیه اولنور نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی
قائشاد نیشا طصفان **من وصیت لاهل**
 زینب جابج نیشا کجیه طصفان اولوب کجیه نکت عالی کجیه
 نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه
 زینب مصرا نوست اولوب ایشدیم زینب نکت عالی کجیه نکت عالی
 و کجیه مجیز اولنور ایشدیم نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی
المق قانور اولور ایچم ایشد
 یومین نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه
 نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه
اولور ایچم ایشد
اولور ایچم ایشد
 اولوب کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه نکت عالی کجیه
فی الوصا یا کجیه نکت عالی

اولور ایچم

مفسران و در ضمن نصب ایستگ صحیح اولوری الحراس و طایر
 بر قسمه زنده خود صفت که ما در زنده نشدند و بیست و هفت
 صحیح اولوری الحراس اولان اولور
 وقتی الهای زبان الایضا الی العبد والکفر باطل • ادب
 اولور فی فصل الایضا
 زید صلی الله علیه و آله زید و جبرئیل بنده نظریه بی و منجب
 استیکون صکره صکره فوت اولسه عالم او زید بنده استیکون
 سلم و الیک بر کسند لی و منی نصب استیکون دار اولوری
 الحراس اولورا اولور
 ومن اوصی الی غیره و لولیا اذن سیدیه و کما فرمودند اوصی
 مخوف علیه فی المال بول ای بول ایضا زید القاضی جبرئیل
 من الایضا او من جرم مسلم صالح • من وصایای استیکون
 فی تصرفات الوصی
 زید صلی الله علیه و آله زید بنده نظریه بی و منجب
 کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور کور
 اجیب مال صحیح و بیستی و منج بر ایوب کسنگار من عطف
 دیکر کاره اولور می الحراس اولان اولور
 اوصی اول ؛ سب کمال و لایکون المشرق وصیا • من وصایای
 فاضل حان
 زید صلی الله علیه و آله زید بنده نظریه بی و منجب
 تعلیفه نه غوری و منی نصب استیکون صکره زید صکره فوت اولور

عز

128

عز و زید که گفتی قبول ایستگ عاله در سه زید و طلب می گفتی
 عور و طلب استیکون زده عور و منی استیکون زید و صرف استیکون
 هر ملک دار اولور می الحراس اولان اولور
 زید عاله یک غرض از اولور و لولیا و لولیا و لولیا
 هم اولان من صکره و صرف اولور زید و منی استیکون
 وصی نصب اولور بعد هر اولور اولور استیکون
 اولور عور و یک غرض زید زید اولور برصا طایر
 کسند اول فرزند او استیکون کسند اولور زید اولور
 ایلیکی شود صد اولور شود زید زید اولور استیکون
 کسند اول اول استیکون کسند اولور زید اولور
 یولی صکره زید زید اولور صکره ایستیکون زید اولور
 ضمن ان اولور اولور عور و منی استیکون زید اولور
 اولور می الحراس اولور کسند
 فی تصرفات الوصی
 زید صلی الله علیه و آله زید بنده نظریه بی و منجب
 کسند اول فرزند او استیکون کسند اولور زید اولور
 صرف ایستیکون عور و منی استیکون زید اولور
 الحراس اولور کسند
 بصره زید عور زید کسند و کسند و کسند و کسند و کسند
 بیستی اولور می الحراس اولور کسند
 اولور کسند اولور ایستیکون کسند کسند کسند کسند کسند

طبعه صلح ولديني بغيرك عالمي زياده وقع وشكليم ايده
 بعده اول عالم زيديك يدونه ضنايع واسمه محموده ضهان الاثم
اولورمى الحورا اولورمى
 واورونغ الوهمى مال الى العصبى قبل استيناس الرشد و
 امطه ضمن الوهمى من وصايا جميع الفقهاء و
 زيده فوردن هسكه شوقه را فخره شنى اخذوا يا رده اولان
 عشقا له در رسون ديور وصيت و تقيدنه عمودى و تقيد
 ايديب بعده صرافوت اولفطو حاكم مبلغ نوبوك شنى
 و تقيدن محموده شليم اشكون صكركه ثلثه قوم نموك
 يانده ضنايع اولسه شقا كلو كورونه ثلثه و قروم ضنايع اولدى
 ديور و شون كمرانض المظنه داراولورمى الحورا
 قومن الوهمى ثلثه الف درهم فرفعهما الورثه القاضى بها
 والوصى له قاطب تقصدنه جائز اولان الوصيه صحيحه و لهذا
 لومات الوهمى قبل ان يقبول نصير ميراثا كورنده والقاضى
 نا خلا كس جا فى حق المولى و الشيت ومن النظر افراز طيب
 و قبضه فشفه ذلك صحيح و حضر الشايب و قد ملكه شين
 لم يكن اعلى الورثه سبيله ما به فى اقوال الوصيه
كتاب الغنائض
 قويده قويدا شنى بلك ساكنه اولديني ملك منزله جرحيا
 قبل ان يوتوب قاتلى معلوم و لا معلوم بنده قسامه و دوت
 لا زمره اولسه صدر زيديك ميراثن محمود اولورمى الحورا

129

قال كلفته من مالي دارا الراجح قان يصدق ٥ حدادى
كذا فى العماديه فى الثامن عشر
فيما يخصن ب الوهمى و مالا
 و زرادن بره و واليس اولان زياده اول بيده و فخره
 زيديك اولاد و صفا ريك و صمغ حصارى محمود زيديك و زرادن
 اولان شوقه راسيا سنى اول بيده و ده بيع ايورار صفا
 ضر محقق اولفطه اشيا محموده رى است بنوك كور
 مالدنيون على وجه الاجاره قدره و سوف شو قورا فخره
 ايليه صفا رايغ اولد كورونه مبلغ فخره زيديك
داراولورمى الحورا اولاد ريسه
 و قوت و كى النفسى و يخرج فى عمل الشيريد است جورا و نه الشيم
 و شيق على انفسه من مال يشتم قاله و ذلك فيما لا بداه احكام
صفا رى ساسا اولوصا يا
 زيده و صمغى اولديني محمود و جنونك عالمي محموده حاله
 و زيديك محموده حى است ملك ايليه زيده من لارم
اولورمى الحورا اولورمى
 زيده صغيرك و صمغى محمود محمود زيديك و ايلين اولان
 يا شنى تمثيل ايديك لكن رشدى اولاد سوزيد محمود بايغ اولم
 ديور محمود زيده اولان عالمي المقه داراولورمى
الحورا اولاد سوزي

غير

وادراك ان الحسين استامن من دار واداره صفة ثبت بينهما
 الشواهد ان الایری ان استامن ان کا نام من دار واداره
 قبل شهادت بعض علمای بعض وان کا نام من دارین التخیل
 سید شجاع سراجیہ فی الفیض من الارث
 زید توی عموی اعتاق التمدین فوت اولوب زوجه سنی
 وخر لری زینب ورضی بکری ترک شکره زوجه ارسل القسمة
 عمودی اعتاق ایدوب بعدہ ہند ورضی بکری فرستادہ فرزند
 صکرہ عمودی فوت اولوب زوجه سنی عاگشہ ایدوبی
 ترک شکره ترکہ عموی زینب فوت سهم قلمو ایدوبی
 سہمی عاگشہ یہ یکری بر سہمی زینب ویر یوب یکری یولی
 سہمی بیت المال وضع اولمشیح اولور سہمی
الحجرات اولور سہمی
 زید توی شرف اسلام مشرف اولدقون صکرہ ویرا کو
 بعدہ اسلامہ کلی مکلہ قتل اولوب دارت مسلمی اولاس
 زید ترکہ سہمی بیت المال وضع اولمشیح اولور سہمی
اولور سہمی الحجرات اولور سہمی
 کسب اسلامہ اولر المسلم کسب ورت توی ہذا اعتاق
 وعتدہما کلہما لور شہ
 من ورت حد الشریعہ
 زید فوت اولوب زوجه سنی ہند عاگشہ کلہما عموی ترک
 ایدوب بعدہ عمودی فوت اولوب ناسی ہند ای ترک
 شکرہ مکلہ ہند انقضا وعتدہما اولر انقضا من کلہما

وکو وجمہ التخیل فی دار ایدوب اولاسہ اولرہ فی الارز وجمہا
 نصیب القسما تہ والیرت علی اعتاق واکو عمی لیرت
فان مشیحان فی بال شہما وادہ فی البنا
 زید فوت اولوب زوجه سنی ہندی ورتی زینبی وادشکرہ
 اولرہ عموی وکری ترک شکرہ ہند زینب وکو وکری
 حصہ سندن ترکہ دن شوقرا جیر او زرتیہ شجاع ایدوب
 صلح مشیح ایدوب وفضل ہرل ایدوب بیلتون اخرج
 اولدقون صکرہ ترکہ زیدک با قسما اون درت مسلمی
 کز سہمی زینب او جہ سہمی کو وکری ورت مسلمی اولور سہمی
الحجرات اولور سہمی
 ورت صلح من الورتیہ اولرہما وعلی شعی معلوم ہما طرغ ثم
 شیم اب تی علی سہم من شیم شیم ای سنی الورتیہ کو ورت ادم
 فاسلم لرت وجمہ الورتیہ سندن زید شقیقہ علی لور شہ
 ہما سہما شمتہ واک سہمک واطم اب تی و سہمک واد حصہ الورتیہ
 من نصیب الورتیہ انقضا علی ما فی رتہ لور جہ من کلہما ورت
 من کلہما شیم اب تی الورتیہ وجمہ الورتیہ اولرہما واطم شہما
 بقدر سہما سہمی من قران الفیض فی الحجرات
 دار واداران اولوب جو بیلا اولان زید ورتی ہند واکون
 ایزید شعی او علی عموی واکون اسلامہ مکلہ کلہما صکرہ ورتیہ
 اولوب ہند وکو ورتیہ کلہما لور شہ زید ورت
اولور سہمی الحجرات اولور سہمی

زید توی دار اسلامہ شعیقہ اولرہما ورتیہ اولرہما واکون اسلامہ لورہما کو ورتیہ لورہما
 عموی واکون اسلامہ شہما واکون اسلامہ شہما واکون اسلامہ شہما واکون اسلامہ شہما
 جملہ ترکہ عموی ویر یوب
فان مشیحان فی بال شہما وادہ فی البنا
 زید فوت اولوب زوجه سنی ہندی ورتی زینبی وادشکرہ

فوتنند بوی آبی در زنده و زینک فوتنند ان یکسان است و ان
 اقدیه بر دلو طوطی غرسه اول و دوم و غرسه و در ان کتوب
الحواصی اول و دوم
 و ان کات من غیره و جارث بالولکست از شهره اقدیه
 و ان جارث به لا کتوبها لایرش الا اذا کانت معتدرة و ان تقر
 بانقضا و العدة **سراجیه فی الحصل**
 زینفوت اولوب قزی زینبی و زوهم سسی هنر حاصل ترک
 ایلمسه قشمت ترک خیدار الحواصی **قرق سکر سهدان** ای
 سهدان سهدان اولوب سهدان زینبیه ابریلوب کبرای کن
 سهدان عمل کچون توفیق اولوب اگر سهدان انقضا و عدت زینار
 ایتمین ایکن است تمامه و ک ایکن طوطی غرسه سهدان سهدان
 که و بریلور و اگر قز طوطی غرسه سهدان سهدان سهدان سهدان
 آکه و بریلوب بوی سهدان زینبیه و بریلور **الحواصی**
 زینبیه ایله جو ایله کف و اسیر زینوب معده زینار و لوبه ایکن
 قز و اولمش زینک و ازاله سهدان معده اولوب لا بوزین عی و کل چطر
 و ارفی عود می زینک ازاله سهدان معده و ان ترک سنی اجرات
 ایکن است سهدان ایکن بیت المال مجرود زینار و لوبه قز
 اولمش زینک سسی بیت المال عاکرا و لوبه و بریلور و قز
قادر اولوب می الحواصی اول و دوم
 حکم ان حکم اسیر الذی اسیرت اولوب سهدان سهدان اولوب
 اهل اسلام اولوب اولوب لوبه حکم لوبه سهدان سهدان اولوب حکم

ع

ان حقیق عید و حتی یرش من مورثه الذی هو اولوب
 و لایرش من مورثه الذی هو اولوب و لوبه سهدان سهدان
 فی ان صورتها اولوب و کذا حکم فی عکس بهذا ای کتوب
مورثه حقیق شرح سراجیه فی باب لاسیر
 قدر استراج القلم لکتیب **من هذا یجمع والترتیب**
 فی ثامن العشر ان فی من اخر المشکون الا ثلین الذی
 هو من تاسعة العشر السداس من العشر الثانی
 من الالف الثانی **من هجرت من انزل علیه سبع**
المشانی علی الالف من العجیات **والوف**
من التصدیه بیت **ما دامت لا یطوق السموات**

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Ardahan’da doğan Emrah Bilgin, ilkokulu İstanbul’da Mustafa Pars İlk Öğretim Okulu’nda, lise öğrenimini de aynı şehirde Sefaköy Lisesi’nde tamamladı. 2003 yılında Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü kazandı. Bitirme tezi olarak Prof. Dr. Atabey KILIÇ danışmanlığında Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi’nde bulunan 2253 numaralı münşe’ât mecmûasının 1a-35b varaklarını hazırladı. 2008 yılında girdiği mülakat sınavında Eski Türk Edebiyatı alanından yüksek lisans yapma hakkını elde etti. Daha sonra Bozok Üniversitesi’ne yatay geçiş yaptı ve yüksek lisansı bu üniversitede tamamladı.

İletişim Adresi: Yeşilova Mah. Gazi Sok.

Bilgin Apt. Nu: 20/9 Küçükçekmece/İSTANBUL

Tel: 0505 7393306 – 0537 3838106

E-Posta: bilginemrah@gmail.com